
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 11 15 07 01 018 9

باشمزه کلنلر

روسیه محاربهٔ اخیره‌سنك آناطولی قسمندن ومصر احوالندن وبو مناسبتله تنقیدات مهمهٔ اخلاقیه‌دن باحثدر .

اثر

محمد عارف

مصر فوق العاده قومیسرلکی باش کاتب اسبقی

ایکنجی طبعی

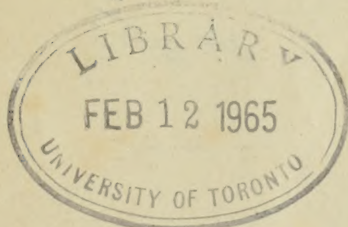

درسعادت : مرتبین عثمانیه مطبعه‌سی — ابوالسعود جاده‌سی نومرو ٦٨

١٣٢٨

مرتبين عثمانيه مطبعه‌سی
باب عالی جواری
ابو السعود جاده‌سی نومرو ٦٨

افادهٔ مخصوصه

« باشمزه کلانلر » ایلك دفعه اولەرق (۱۳۲۱) سنه‌سی محرمنده مصرده طبع اولنمشیدی. شیمدی‌یه قدر مرور ایدن یدی سنه ظرفنده نسخ مطبوعه‌سی قالمامش وعلی التوالی طلبات وقوعبولمش اولدیغندن اشبو ایکنجی طبعنه مباشرت اولندی .

مرحوم پدریمز ، کتابك اك بیوك قسمنی تشکیل ایدن روسیه محاربهٔ اخیره‌سنك آناطولی قسمنده حربك بدایتندن نهایتنه دکین آناطولی حرب اردوسی باش قوماندانی مشیر دولتلو غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینك مهمه باش کتابتنده بولنمش اولمغله عسکری وملکی بتون محررات الندن کچمش ومشارالیهك حتی آتشلر ایچنده بیله یانندن آیرلمامش اولدیغندن هرنوع وقوعات حربیه‌یه ، تا مفرداتنه وارنجیه قدر ، وقوف پیدا ایتمش ، مطالعات ومحاکمات ومشهوداتنی، صفت مأموریتی ایجابی اَلندن کچمش اولان وثایق رسمیه‌یه استناداً یوروتمش ، وحریت طبعی اقتضاسنجه واقعاتی غایت بیطرفانه یازوب اخلافه برکذار براقمنی قورمش ایدی.

بوکتابك ذیلنی تشکیل ایدن ومصره عائد اولان بیاناتی ایسه، خطهٔ مصرده فوق العاده قومیسرلك باش کتابتی وظیفه‌سی اقتضاسی مطلع اولدیغی برچوق حقایقه ، تماسنده بولندیغی محافلك احوال روحیه‌لرینه انفاذ نظرله حاصل ایتدیکی تأثرات قلبیه‌نك برآینهٔ انعکاسیدر دینه‌بیلیر .

کتابك برنجی طبعنی اوقویان کچه‌جی زاده عزت فؤاد پاشا حضرتلری برقاچ سنه اول فرانسزجه نشر ایتمش اولدیغی (دیکر قاچیریلان فرصتلر) نام تنقید کتابنده (باشمزه کلانلر) ك مختار پاشا حضرتلرینك تعریف واملاسی اوزرینه یازلمش اولدیغی بیانده اصرار ایتمش ودیکر بعض ذوات‌ده بویله‌برذهابه قاپلمش اولدقلرندن بوبابده برقاچ سوز سویلمکه مجبور اولدق.

بوکی ظنیاتده بولنان ذوات امین اولسونلرکه مختار پاشا دخی کتابی هرکس کبی بعدالطبع اوقودی . کتابك قلمه آلندیغی (١٣٠٦) سنه‌سی محرمندن پدریمزك تاریخ وفاتی اولان بیك اوچیوز اون بش سنه‌سنه قدر یکرمی طقوز سنه ظرفنده مرحوم پدریمز ینه مشارالیه مختار پاشا رفاقتنده مصرده بولندیغی حالده کتابی غازیٔ مشارالیه‌یه کوسترمایشی شبهه‌سزکه حریت محاکمه وافاده‌سنی محافظه ایدرك هرنه‌صورتله اولورسه اولسون برتأثیره قاپلمامق فکرندن منبعث ایدی . بناءً علیه مختار پاشانك تعریف واملاسی اوزره یازلدیغی ظن ایتمك پك واهی برادعادر. عزت پاشا، برملکیه مأمورینك امور عسکریه‌یه بوقدر واقف اوله‌میه‌جغنی‌ده ادعا ایدییورکه بواثر ادعای مذکوره‌یی جرح ایلر.

عزت پاشا کتابنده مختار پاشانك قارصدن خزار بوغازینه طوغری دشمن سواریسی مواجهه‌سنده واقع اولان قلعه نظامنده‌کی حرکتی شدید برصورتده تخطئه ایتمش اولدیغندن دیکر قاچیریلان فرصتلری مصرده اوقودیغمز زمان بوبابده‌کی تنقید حقنده‌کی فکرینی دها اولوقتلر مختار پاشا حضرتلرندن صورمش ومشارالیهك ویرمش اولدیغی جوابی، بلکه برفرصت الویررده « باشمزه کلانلر »ی ایکنجی دفعه طبع ایتدیررسه‌ك درج ایدرز امیدیله، ضبط ایتمش ایدك. کتابك بوایکنجی طبعی مناسبتیله جوابلرینك درج ویا عدم درجی حقنده رأیلرینی استیضاح ایتدیکمز صره‌ده تأییداً بروجه‌آتی بیاناتده بولندی :

« اوت کتابی بنده اوقومش وحکم ایتمش ایدم‌که عزت پاشا، ناپولیون بوناپارطك مصرده کوله‌من سواریلری مواجهه‌سنده عسکرینی نه‌نظام اوزرینه یوروتدیکنی هرنصل ایسه تخطر ایده‌مامش. قلعه‌مك ایکنجی یوزنده‌کی طابورلریمك قول نظامنده یوریدلمی بحثنه کلنجه : بونك برنجیسی اویوزك تهلکه‌ده اولماسی وایکنجی قول نظامنك هرنوع حرکته الویرشلی بولنمسی واوچنجیسی حین ایجابنده انکنده یوریدیکمز بایرك زروه‌سنه همان برایکی طابورك سهولتله سوقیله قلعه‌یه تعرض ایده‌جك دشمنه طوغری اورادن مؤثر آتش اجراسیله هم قلعه‌یی آتش آلتنه آله‌رق محافظه ایتمك وهم‌ده دشمنی ایکی آتشه هدف ایلك ایچون ایدوکنی دهشتلی حربلر ایچنده بولنسه ایدی درحال آکلار ایدی . برده دشمن مواجهه‌سنده کوپروسز کچیلان وخصوصیله غایت چوقوره اینیله‌رك کچیلان چایلر عسکرك نظام وانتظامنی بوزه‌جغندن بشقه چایك طرفینده‌کی صرتلر بغتةً دشمن طرفندن طوتلمق محتمل واو مثللو زمانلر دشمنك تسلطنه الك مناسب وقتلر اولدیغی وآکا چاره‌ساز اولمق ایسه کچیدك طرفیننده مناسب نقطه‌لرده بر قطعهٔ منتظره تعیین ایدلمك مقتضی اولدیغی تخمین ایتلی ایدی. یوریدیکمز براووه‌نك کنارنده بز وبش کیلومترو قدر بعید دیکر کنارنده وتمامیله حذاءنده کیدن درت آلایدن مرکب قنقاس دراغون

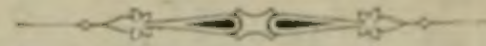
سواری فرقه‌سی ایدی‌كه اوچ بیك موجودلی وروس سواریلری میاننده برنجیلك نامنی آلمش مشهور برفرقه ایدی . بونلرك حربه طوپسز چیقدقلرینی بیان ایده‌جك برمؤلف تصور ایده‌مزدم. كویا مذكور سواری فرقه‌سی اوزریمه حربه چیقمشده طوپلرینی برابر آلمامش ایمش. فسبحان‌الله بونلری وسائر تنقیداتی هدیهٔ كوندردیكی مذكور كتابده اوقومش ایدم. اولوقت یتاقده خسته اولدیغمدن مقتدر اوله‌بیلدیكم قدر كندیسنه عجالهٔ برجوابجق یازدم ومقدمه‌سنده، چونكه كتب عثمانیه ایچنده وخصوصیله برعثمانلینك برلسان اجنبی ایله تنقید كتابی یازمسنه پك ممنون اولدیغمدن وبرده خیلی یرلرینی بیطرفانه محاكمه‌یه چالیشدیغنی كوردیكمدن مجرد اثر نزاكت اوله‌رق، مؤلف مشار الیهك فعلنی تبریكه مسارعت ایتمش وبعده خطالی اولان یرلرینی یكان یكان كتابنك صحیفه‌لری كوستریله‌رك ایضاح و رد ایتمش ایدم . اومارمكه مشار الیه كتابنی یاتركجه‌یه ترجمه ایدرك ویا تكرار فرانسزجه‌اوله‌رق طبع ایتدیرمكی تصمیم ایدر ایسه اوخطالرینی تصحیح بیوررلر. مادامكه كتابكزی یكیدن طبع ایتدیریورسكز شو بیاناتمك مقدمه‌كزه یازلمسنی رجا ایدرم .»
دیمش ایدی ، بزده یازدق .

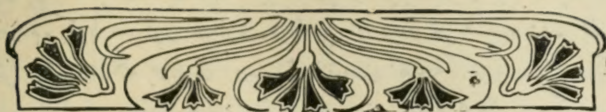
پدر عزیزمزك « بیك بر حدیث » شریف شرحنی ایكنجی دفعه اوله‌رق اخیراً مصرده و « باشمزه كلانلر » ی ایسه بودفعه استانبولده طبع ونشر ایله عهدهٔ فرزندانه‌مزه ترتب ایدن وظیفهٔ مقدسه‌یی بعنایةالله تعالی ایفایه موفق اولدق .

غرهٔ محرم‌الحرام سنه ١٣٢٨

حقوق فاكولته‌سی معلملرندن — دوقتور

جلال‌الدین عارف — نجم‌الدین عارف

برنجی افاده

پدرمز مرحوم محمد عارف بکك اثر خامهٔ تألیفی اولوب اولجه نشر ایلدیکمز «بیك برحدیث شریف شرحی» ایله قارئین کرامه طانتمش ایدك . مرحوم مشار الیه ارضرومده ایکن طالعك سوقیله تاریخ ملیمزك صوك آجیقلی یاپراقلرینی تشکیل ایلیان روسیه محاربهٔ اخیرهسنده آناطولی اردوی همایونی مهمه باش کتابتی ایله بولنمش وحربی تابدایتندن همان آخرینه قدر کورهرك نتیجهٔ مشاهداتنی برآرهیه طوپلایوب اخلافنه بردرس عبرت اولهبیلمسی ایچون آنلری برکتاب حالنه قویهرق جسم ملته طاری اولان خستهلغی واسبابنیده صرهسی کلدکجه تشریح ، مصرده بولندیغی مدتجهده کسب اطلاع ایلدیکی حادثاتی مجملاً ضم ایله میدانه کتیردیکی کتابك اسمنی «باشمزه کلانلر» تسمیه ایلمشیدی :

پدر عزیزمزك اشبو اثرینی طبع ونشر ایله عهدهٔ فرزندانهمزه ترتب ایدن وظیفهٔ مقدسهنك بوقسمنی دخی بعنایةالله تعالی ایفایه موفق اولدق . ومن الله التوفیق

فی ۲۲ محرم سنه ۱۳۲۱

دعوی وکیلی
جلال الدین عارف

دوقتور
نجم الدین عارف

مؤلف كتابك تاريخچهٔ حيات رسميسى

مرحوم محمد عارف بك، ارضروم قلعه طوپجى ميرآلايى وقره‌جهنم ابراهيم پاشانك يكنى قره‌حصار شرقيده آووتمشلى حاجى عثمان اوغلى مرحوم حاجى عمر بكك اوغلى اولوب بيك ايكى يوز آلتمش برسنهٔ هجريه‌سى ربيع‌الاولنك يكرمنجى جمعه كيجه‌سى ارضرومده تولد ايتمشدر .

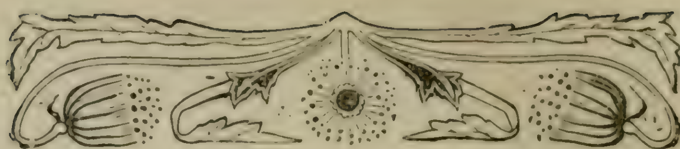
بيك ايكى يوز يتمش سكز سنه‌سنه قدر تحصيلده بولندقدن صكره سنهٔ مرقومه‌ده دردنجى اردوى همايون مركزى اولان ارضروم أيالتى اردو مجلس تحريرات اوطه‌سنه ملازمتله دوام وبرسنه صكره مركز اردونك ارزنجانه نقلى مناسبتيله أيالت مذكوره تحريرات اوطه‌سنه نقل ايتمشدر. سكسان ايكى سنه‌سنده ارضروم ولايتى مجلس تميز حقوق باش كتابتنه مأمور وسكسان اوچ سنه‌سى مجلس دعاوى باش كتابتنه وسكسان درت سنه‌سنده مجلس مزبور مستنطقلغنه تحويل وسكسان التى سنه‌سنده ديوان تميز ولايت باش كتابتنه، طقسان درت سنه‌سى ربيع‌الاولنده يعنى روسيه محاربهٔ اخيره‌سنده كتابت مذكوره عهده‌سنده قالمق اوزره بشقه‌جه آناطولى اردوى همايونى قوماندانى مشير دولتلو احمدمختار پاشا حضرتلرينك مهمه باش كتابتنه بالتعيين ابتداى محاربه‌دن نهايتنه قدر غازىٔ مشاراليه حضرتلريله بولنمش وطقسان بش سنه‌سنده ينه مشاراليه حضرتلرينك رفاقتى ومهمه باش كتابتى خدمتى ايله چكمجه وچتالجه‌ده‌كى اردوى همايونده بولنه‌رق بعدالمصالحه مذكور ديوان تميز ولايت باش كتابتندن انفصال وبرزمان صكره درسعادت محكمهٔ تميز حقوق دائره‌سى ضبط كتابتنه نقل ايدوب طقسان بش سنه‌سى شعبانده يعنى كريدك اختلالنده مشار اليه غازى احمد مختار پاشا رفاقتنده عزيمت ايدن هيئتك امور تحريريه‌سى باش كتابتنه مأمور اولوب خاليا متاوله‌نامه‌سى عقدندن صكره سنهٔ مرقومه ذى‌الحجه‌سنده ختام مأموريتله درسعادته عودت وطقسان آلتى سنه‌سى اوائلنده سلطنت سنيه ويونان مرخصلرندن مركب پره‌وزه‌ده تشكل ايدن تصحيح حدود قوميسيونه مرخص

اول تعيين بيورلمش اولان مشارٌ اليه مختار پاشا حضرتلريله محل مذكوره عزيمت وختام مأموريتده مأموريت اصليه‌سی اولان ضبط كتابتنه رجعت أيلمش وسنهٔ مرقومه‌ده انجمن عدليه باش كتابتی انضماميله محكمهٔ مذكوره مميزلكنه، طقسان يدی سنه‌سنده درسعادت بدايت محكمه‌سی مدعئ عموميلكنه وطقسان سكز سنه‌سنده استعفا ايله درسعادت بدايت محكمه‌سی برنجی حقوق دائره‌سی اعضالغنه وبيك اوچ يوز سنه‌سی درسعادت محكمهٔ استئناف اعضالغنه وسنهٔ مرقومه نهايتده قسطمونی ولايتی عدليه مفتشلكنه تعيين بيورلمش وبيك اوچ يوزاوچ سنه‌سی ربيع‌الاولنده مذكور مفتشلك عهده‌سنده اولديغی حالده مصر فوق‌العاده قوميسرلكنه تعيين بيوريلان مشير دولتلو غازی احمد مختار پاشا حضرتلرينك باش كتابتی ايله مصره اعزام بيورلمش ايدی.

ارضرومده تكميل دروس ايله جامعدن اجازت آلمش وسكسان يدی تاريخنده عهده‌سنه ثالثه، طقسان درت سنه‌سنده رتبهٔ ثانيه صنف متمايزی رتبه‌لری توجيه وبوصره‌ده دردنجی رتبه‌دن عثمانی نشانی تلطيف ايدلمش، بيك اوچ يوز ايكی سنه‌سنده اولی ثانيسی وبيك اوچ يوز بش سنه‌سی شعبانده رتبهٔ اولی صنف اولنه ترفيع أيلمش وبيك اوچ يوز سكز سنه‌سنده ايكنجی رتبه‌دن مجيدی نشانی احسان بيورلمشدر .

بيك اوچ يوز اون درت سنهٔ هجريه‌سنده مصرده خسته‌لنه‌رك برای تداوی درسعادته عودت أيلمش وبيك اوچ يوز اون بش سنه‌سی صفرينك اون اوچنجی صالی كونی درسعادتده هكبه‌لی آطه‌ده مبتلا اولديغی سرطان‌معده خسته‌لغندن ترك حيات دنيوی ايدرك نعشی طوپقپو خارجنده مركز افندی دركاهی خطيره‌سنه دفن اولنمشدر. الله رحمت أيلسون .

بسم الله الرحمن الرحيم

سبحانك اللهمَّ وبحمدك وتبارك اسمك وتعالى جدك لا احصى
ثناءً عليك أنت كما أثنيتَ على نفسك فاشكر نفسك عنى بما أنتَ أهله
وما النصرُ الاّ من عندالله وصلى الله على سيدنا ومولانا وهادينا محمدٍ وعلى
آلهِ وصحبهِ فى كلّ لمحةٍ ونفسٍ عددَ ماوسِعهُ علمُ الله

اما بعد — بيك ايكيوز طقسان درت سنهٔ هجريه‌سنده دولت عليهٔ عثمانيه ايله روسيه دولتى بيننده، دوزجه‌سى اهل توحيدايله مثلثى وصليبيلرك برقسم متعصبى آراسنده [*] ظهور ايدن محاربهٔ عظيمه‌كه، عالم اسلاميتجه و ممالك عثمانيه‌جه بيوك بيوك انقلابلره سبب اولمشدر. بو محاربه‌نك آناطولى‌يه عائد قسمنده وبوخط حربك مركزى بولنان قارص وارضروم جهتنده سوق قضاوقدرله مأموراً بولنمشيدم.

حربك وقوعات روزمره‌سنى ضبط ايتمش اولانلرك البته مكمل بر تاريخ حرب يازمش اولەجقلرى دركارايسه‌ده، حسب الوظيفه كورديكم وبيلديكم بعض دقايق وخبايا واردركه آنلر بنم وجودمله قائمدر؛ بن أولدكدن صوكره اخوان دين ووطنمه اومعلومات انتقال ايده‌ميه‌رك محو اولوب كيده‌جكندن، هيچ اولمز ايسه عموميت حالى افاده ايده‌جك درجه‌ده اولسون برشى يازمغى عهده‌مه ترتب ايدن وظايفك مهملرندن عد ايلدم.

---

[*] موحد ومثلث تعبيرينى ايراد ايديشمزحالا روسلر آياصوفيه‌يى مسلمانلر النده اسيردر ظننده و محمديلرك لوث كفرياتندن قورتارلمسى عشقيله حضرت مسيحه تقرب اعتقادنده اولدقلرينى بيلديكمزدن وبرده بوآنه‌قدر پاپاسلر طرفندن مسلمانلر عليهنده قال وقلمه كلمز مفتريات واكاذيب ايله خلقك ذهننك طولديرلمقده بولنمش اولمسى، روسيه دولتنك پولتيقه‌سنه موافق دوشديكنى ايجه حساب ايلديكمزدندر. يوقسه بارد ونابجا تعصب فروشلق دكلدر.

یازه‌جغم شی اکثر واقعات حربیه‌یی تصویر ایده‌جکی جهتله برسرگذشتدن زیاده، تاریخ حرب صورتنی حائز اوله‌جغندن، بوجهتله اسمنه آناطولی تاریخ حربی‌ده دینیله‌بیلور ایسه‌ده، تحریری اثناسنده بعض احوال شخصیه‌مدن دخی بحث ایدیله‌جکی کبی، حکایه اولنه‌جق واقعاتك قسم کلیسی بالذات مشاهداتمی ویرازیده مسموعات واثقه‌می متضمن بولنه‌جغندن، اثره « باشمزه گلانلر » نامی ویریلور ایسه تعریف وتسمیه‌ده افرادینی شامل اولور.

محاربه‌ده بالذات بولنمش اولان امرا وضابطان عسکریه قارداشلرمزك بعض الی قلم طوتانلری، وقوعات حربیه‌یی کونی کونه یازه‌رق سوق‌الجیش نقطهٔ نظرندن برتاریخ‌حرب نشرایتمزلرایسه، اخلاقی‌واقعات حربیه‌مزك نه‌وعسکرلکه متعلق قسمندن معلوماتمز براقه‌رق وظیفهٔ وطنداشیجه بر بیوك قصور اختیار ایتمش اوله‌جقلردرکه، وزر ووبالنك آغرلغی درجه‌سنی انلرك میزان وحساب ایتملری لازمکلور.

پولتیقی مناسبات ومحاسدات دولیه‌نك ایجابات ضروریه‌سندن قطع‌النظر، مادامکه وحدت ایله‌صلیب متعارضدر، مادامکه جامع ایله کلیسا موجود وقبله‌لری متخالفدر، ممکن دکلدرکه بونلرك‌اتباع وافرادی بالائتلاف توحید مقصدو آمال ایله برمنفعت مشترکه‌یی مدافعه ایده‌بیلسونلر.

دنیا، دنیا اولوب‌طوردقجه وهرفرقه باشلی باشنه برحیات سیاسی وبروجود استقلالی‌یه مالك‌بولندقجه. هربری‌منافع متضاده‌سنك‌تأمینی ویامضرات طاریه‌سنك دفعی مقصدیله دیکرینه قارشو سلاح بدست هجوم ومدافعه اوله‌جقدر.

شوحالده ادراك ایتدیکمز عصرده اوغرادیغمز مصائب ونوائب سیاسیه‌نك انواعنه‌اخلافمزك دخی‌مع‌زیادةٍ اوغرایه‌جقلرنده شبهه ایده‌میه‌جکمزدن، کوروب کچیردیکمز محن وبلایا درجه‌سندن وانلرك اسباب موجبه‌سندن کندیلرینی خبیر وآکاه ایتمك متحتم ذمت واختیار سکوت ایسه کوندن کونه کسب اهمیت ایدن احوال عالمه قارشو عادتا عفو اولنماز برخطا ویا خیانت اولور. بناءً علیه قارنجه قدرنجه قومه برخدمت ایدنمش اولمق اوززه « مالایُدْرَكُ کلّهُ لایُترَكُ کلّهُ » جملهٔ حکمیه‌سندن آلدیغم جسارتك سوقیله مع‌العجز شوصحایفی تسویده باشلادم.

عقل‌بویا! فقیر اوائل حالمده علم تاریخه هیچ‌اهمیت ویرمزایدم. بیلنمزایسه نه‌اولور، بی‌لزوم وبلافائده یالکز بر بیلکجلکدن عبارتدر دیرده عادتا بیلمسنی، بیلمامسنی مساوی عد ایدردم.

ایشی بوصورتله حساب ایتمکه حقمده وار ایدی‌یا ! چونکه بزده تاریخه استناد ایله هیچ برحقك، عمومی اولسون خصوصی اولسون، محافظه اولندیغنی ویاخود تاریخ ایله یکیدن برحق قازانلدیغنی ویاسیاسی وملی اوله‌رق بر فکر انتقامك بسلندیکنی یتشدیکم عصر ایچنده کورمامش ایدم.

لکن اخیراً تجربه‌لرك دلالتیله عقلم باشمه کلوبده آکلادمکه مکر ایش اویله دکلمش: تاریخ اوقدر مهم، اوقدر معتنا ایمشکه، تاریخ بیلمنزایسه سفینهٔ دولتك دومنی سمت مقصوده توجیه اولنه‌ماز ایمش. تاریخسزلك، ـ سیاسی اوله‌رق ـ دولتجه بیوك بیوك نقصان وخطالرك وقوعنه سبب اولورمش. تاریخ، برملتك باقوب باقوبده وار ایسه معایب ونقایصنی کوروب کوزه‌توب دوزلتمسی، یوق ایسه جمال وکمانه بانتشکر ازدخامکاه امم اولان پازار عالمه قوتلی ویاقیشیقلی بر قیافه ایله عرض اندام ایتمسی ایچون انظار اخلاقه موضوع حقیقتنما بر آیینه ایمش.

بشقه‌لرینی واوائلی براقه‌لمده شویقین زمانلری اله آله‌لم. دها درت کون اول دولت عثمانیه‌نك محکوم امر وفرمانی اولان اهمیتسز برموره ایالتنی یونان شکلنه قویان تاریخدر. سببنی، هرتاریخ ناطق اولدیغی جهتله هرکس بیله بیله‌جکندن بوراده تفصیله‌لزوم یوقدر. روماتیالیلری، صربلیلری، قره‌طاغلیلری، بلغارلی‌لری برر حکومت مستقله هیئتنده، بالقان حکومتلری نامیله احیا ایدن ینه تاریخدر. ارمنیلرك داماغی آلتنده اوته‌بری شیلر بولندیران یعنی انظار عالمه قوتلی بروجود سیاسی ایله چیقوب کورینویرمك هوسنی، انلرده‌ده زمانك موده‌سنه تطبیقاً عشق ملیت، سودای قومیت صورتنده تولید ایدن‌شی تاریخدر. تاریخ اولمسیدی، بیلك ایکیوز نقصان درت سنه‌سنده‌روم ایلی قطعه‌مز برآتشکدهٔ حرب ووغا کسیلمز ایدی.

الحاصل بزم قوللرزی قنادمزی قیروب غیرمتحرك بولندیران سلاح اضمحلال، هیئت مجموعه وبلکه‌ده کار وبار ادارهٔ‌مزی درعهده ایدن رجالمزك اکثریسنك عبرت تاریخیه‌ده‌کی نقصانی، خصمانك موجب اعتلای شانی ایسه هر فردینك ماتی تاریخنه، قومنك سرکذشتنه لزومندن زیاده وقوف واطمئنانی‌در.

جانم بوفصل تعلیم هوش ربا، بونه تأثیر دهشت افزادرکه؛ اقوام وامم غربیه‌نك جانلیلرندن قطع النظر، ایچمزده بولنوبده‌وطنداش عد ایتدیکمز رومل یوقی، ایشته بورومل، دولت قدیمه ومضمحلهٔ یونانیه ایله بوزوق برلساندن باشقه حلاً، اخلاقاً، وراثةً، نسباً هیچ برمناسبتلری اولمدیغی حالده، تأثرات تاریخیه

ایله بردرجهٔ افراطه وارمشلردرکه ، روملرك براوفهجق دیاقوسی ، آرسطو وافلاطونك حلقهٔ تدریسنده پرورشیاب کمال اولمش برهنوز ؛ واقوات یومیهسنی تدارکدن عاجز اولان مسکین برروم پالیقاریهسی ، کأنه ماکدونیالی اسکندرك حفیدی ایمش کبی برحالهٔ اظهار آثار هستی ایدرده جانلی قانلی برعسکر اوغلی عسکر کسیلیور .

حتی فقیر أوائل حالمده ، کنجلکك الك پارلاق واستعدادلی زماننده بزم تاریخ ملیمزدن هیچ برشی کورمامش ، دنیایی قونیهیی آکلامامش ایکن ، کوروشوب قونوشدیغم بعض ارمنی همشهریلرمزك آغزنده کندیلرینه مخصوص شیوهٔ کفتار ورفتار ایله دیقرانك کذران حیاتنی ، مرتاد پادشاهك تاریخنی ، حایقك ترجمهٔ حالنی ، آرام اوغللرینك شعشعهٔ اقبال سابقنی ایشیدیرده متحیراً آلیق بالیق باقار ایدم . باقدکه اسکی تاریخلری تحری وتدارك ایله اقوام مذکوره نصل بر موقع استقباله یتشمك حاضرلغنده بولنیورلر ایمش .

ظن ایدرسهم بزدهده ضعف قلب اثری اولهرق اظهار ذلت ، استعطاف شفقت کبی پسریقلقلر ، برشخصك ادب وتربیهسنك دلیلی مقامنده عد اولنمق عادت حکمنه کیردیکی ایچون بری بریمزه باقهرق ایش أرلری عد ایتدیکمز زنجیرسز آرسلانلره قارشو کوچوله کوچوله ، هضم نفس ایده ایده ، بردرجهیه کلشزکه ؛ تاریخی دکل ــ قاندن وار ایسه ــ یقینده مابهالحیاتمز اولان بیچاره نفس ناطقهیی بیله هضم ایله بخاره منقلب ایدرك بتون بتون یوق حکمنه کیرهجکز .

بوداء عضالك علاجی متنوع ایسهده ترکیبات اصلیهسنك الك مهم ارکانی تاریخدر . همان ادعا ایدهبیلیرمکه آدمجهسنه یازلمش محاکمهلی برتاریخ ، یالکز باشنه انسانی جانلاندیرهجق قدرت خارقهیه مالکدر . صحیحاً اویله برتاریخ ، أولولری مزاردن چیقاریر دیرلرسه اینانلسون . لکن تاریخدهکی روح معالی بر فکر نورانی ایله مزدوج اولدیغی حالده برمرشد ومربیٔ عاقل طرفندن شبانك لوحهٔ استعدادنده کالنقش فی‌الحجر تصویر ایدلملیدر . اساتذهٔ علوم دینیهیه مربی الارواح اطلاقی صحیح اولور ایسه ، ــ قصه خوانلره دکل اما ــ تاریخ معلمنهده أبوالحماسه دیملیدر ، چونکه ارواحك وجود سیاسیسی حماسته قائمدر .

برملتك ارض طینتنه محاکمهلی برتاریخ معلمی غیرت وحمیت تخمنی صاچار . ایش آدمی اولمق اوزره یتیشهجك اولادامتك فکرینی تنویر ایله قومنك استحصال سعادت حالنه سوق وارشاد ایدر . اثنای تقریرده ایراد ایدهجکی دلائل خارجیه ومنطقیه

ایله تلامیذینی خیالپرست اولمقدن قورتارر . خلقك ذهننده معقوله قائل اولمق ملکه‌سنی تثبیت أیلر . یوقسه بزده‌شمدیکی حالده مکتبده اوقودیلان تاریخه ، تاریخ درسی اوقنیور دیمك عبثدر. انلرك متعلملری سوادشناسان، معلملری ایسه قصه خواناندر. قصه خوانلرك، (حمزه‌نامه) أزبرجیلرینك، زینت المجالس اولدقلری عصرده بیله (قصه‌دن مقصدعزیزم حصه‌در) ضرب مثلی خلقك آغزنده‌مجرد سوز اولمق اوزره دونوب طولاشیوردی .

نه اوزاغه کیدییورز. میلادك ١٨٧٠ سنه‌سنده آلمانیا وفرانسه آراسنده ظهور ایدن محاربۂ عظیمه‌که : آلمانلری غالباً ومظفراً پارسی ضبطه قدر سوق ایتمش وبتون فرانسه‌نك‌مقهوریتنه مقابل آلمانیا اتحادینی حصوله کتیرمش ایدی : اومسئله‌نك خبایا ودقایقنه واقف اولانلرك یازدقلری بعض آثارده آلمانیانك کوزلر قاشدیران اومشعشع غالبیتنه (معلمین مظفریتی) نامی‌ویرلمشدر. چونکه ١٨٧٠ وقعه‌سندن اول ظهوره کلان واقعات حربیه‌نك جمله‌سنده پروسیالیلر فرانسزلرك بازوی قدرت وعظمتلرینك مغلوبی ایدیلر.

فرانسزلرك حقارات متمادیه ومتوالیه‌سنه جستجوی اسباب انتقام ومقاومت ایدن صبور، جدی، اتحاد پرور آلمانلرك فضلای معلمینی ، بوناپارت عائله‌سنك اورته‌دن‌قالقمسنی متعاقب مؤسس اولان مکاتب ومدارسك‌جمله‌سنده اولادوطنك ساحۂ طینتنه فکر انتقام ایله‌هوس اتحادی، وقایع ماضیه استدلالاتنه استناداًایله اویله برصورت أمینه ومتینه‌ده زرع ایلدیلرکه ؛ چوق وقت کچمکسزین بتون آلمانیا قطعه‌سی برفضیلت مجسمه حالنه کیردی . اشته اوفضل حماست پروری ایله دشمن تدبیرلری اولان فرانسزلرك انف تعظمی قیرلدی؛ رایت کبرونخوتلری سرنکون ایدلدی. نه بیوك موفقیت !

آمانك آدوستلر ! زمان آمان ویرمیور؛ ماصالجیلق ایله ایش بتمیور. ترقیات عصریه یوز بیك درلو آثار سحریه‌یی بردن میدانه آتدیغی برصرده‌ده بأی صورة کانت همتله ومعقول‌حرکات وفعلیات ایله مقابله ومدافعه لازمدر. چونکه شاق دکل. هاتف فصاحت بیان حقیقت، یا امتثال یا اعتدال کابانکنی چکیور. ترجمه‌سی : یا بودیاردن کیتملی یا بودوده‌نی کودملی ، نداسنی اولوالالبابك کوش هوشنه هرطرفدن القا ایدوب طوزیور و (نسیمی) نك دیدیکی کبی :

چالندی قیامتك نفیری ای صاغر ایشتمدك صفیری

حیات سیاسیمز دها الده ایکن اخلاف کرام ، اخلاق امته طاری اولان فسادك ازالەسنه حسبةً لله آل برلیکله چالشسونلر. روح شهامتی ، سودای بقای ملیتی ، اك هجرا یرلردەکی کویلرك مکتبلرینه بیله سرایت ایتدیرەجك صورتده غایت پارلاق فکرلی معلملر تحری ویوق ایسه ایجاد أیلسونلر. بزه وبزدن اولکیلره عائد اولان تاریخلرك مطالعەسیله ماسبق احواله أیجه کسب وقوف ایتسونلر. خصوصیله بعدالمحاربه بلغارستانده‌کی اخوانمزك کوروب چکیردکلری انقلابات وتعدیات ایله دوشدکلری برایکنجی أندلس وقعەسنك اوچنجیسنه دوشولمامك اوزره کرچکدن اویانیق بولنسونلر. ویولنی بولورلر ایسه بزمده انتقاممزی آلەرق ارواحمزی شاد وخندان ایلسونلر.

وبالله التوفیق　　　　　فی ٥ محرم الحرام سنه ١٣٠٦

دولتجه محاربه‌یه مدخل

دولتجه محاربه‌یه مدخل

غالبا حکایه‌سی صددنده اولدیغم روسیه محاربه‌سندن ایکی سنه اول اولمیدر، اولوقت اتفاق مثلث دینیلان المانیا، آوستریا وروسیه دولتلرینك اتحادی سایه‌سنده چورلمك ایستنیلان (پانسلاویزم) دولابنك تأثیریله هرسك جهتنده ونووه‌سین نامنده‌کی قضاده کویا حکومت عثمانیه‌نك وملتزملرك ادارهٔ ظالمانه‌سنه تحمل اولنه‌میور ایمش بهانه‌سیله اورانك غیر مسلم جماعتی ودها طوغری تعبیر ایله روسیه دولتنك طلیعهٔ تعرض وتجاوزی اولان قره‌طاغت عندالعموم معلوم اولان اشقیای عصاتی، حکومت محلیه علیهنه قیام ایده‌رك آلاوریز اشتعال اولان آتش اختلال. ایکی بچق. اوچ سنه صکره معهود آیاستفانوس معاهده‌سیله انطفا بولدی.

دولت علیه، بوسنه وهرسك اختلاللرینی باصدیرمق ایچون اردولر ترتیب وسوقیله واشقیا محارباتیله اوغراشدیغی صرده‌ده، قره‌طاغ امارتی رسماً اعلان حرب ایله تجاوز حدود ایتدی. اکا قارشی تدابیر عسکریه‌یه تشبث اونورکن. صربیه امارت ممتازه‌سی دخی تخطئ حدود ایله حبل ارتباط واطاعتی کسدی. بونك ایچونده اردولر، فرقه‌لر سوق اولندی؛ ردیفلر سلاح آلتنه آلندی. حوق کچمکسزین چوباللق وزراعتجیلقدن ماعدا حماسته متعلق هیچ بر شیله مقید ومشغول اولدقلرینی اولدن بری بیلمدیکمز بلغار قومی دخی (پانسلاویزم) منبع مماداتندن ویریلان قوماندالك تأثیریله مواقع مختلفه‌ده حکومت مشروعه‌سنه قارشو عصیان ایدیویردی. بونلرك دخی تأدیب وتنکیللری اسبابنه قوهٔ عسکریه ایله تشبث ایدلدی. الحاصل دولت علیه‌نك روم ایلی قطعه‌سی همان عمومیتله دینیله‌جك صورتده آتش حرب وجدال ایچنده قالدیغی وجمله‌سنك بقوته تعالی ایشی بتیرلدیکی صرده‌ده، آرقه‌دن روسیه دولتی‌ده کشف نقاب خصومت ایده‌رك اعلان حربله دولت‌علیه‌یه قارشو بالفعل وبالذات میدان وضوحه چیقی ویردی. اشته اولوقت مصائب اسلامیه‌ده تسمراشدی.

قره‌طاغ نصل عصیان ایتدی؛ اوراده وقوعات حربیه‌دن نه‌لر کچدی؛

عسکرمز نصل غالب ونه‌سبله مغلوب اولدی؛ صرب جهتنده حرباً نه‌واقعه‌لر ظهور ایتدی؛ اردولریمزك تعرضاتنده محسوس اولان بطائتك سبلری نه‌ایدی؛ بلغارلر ایله نه‌وسیله ایله، نره‌لرده، نصل محاربه‌لر ایدلدی؟ . . . . بورالرینی، او حوالیده جریان ایتمش اولان واقعاتك ایچنده بولنوب ایشی کوزیله کورمش ویا حقیقت حاله صورت واثقه‌ده انتساب ایلمش اولان اهل قلمه ترك ایده‌رك، نقیر یالکز اناطولی جهتنك احوالنی حکایه ایده‌جکم‌که، اکثریسی کوزمله کوردیکم وحسب الوظیفه انله یازدیغم شیلرك نتیجه‌سی دیمکدر.

لکن مقصده شروع ایتمزدن اول شوراجقده براز توقف ایله ایشلك جهت پولتیقیسنی‌ده بیله بیلدیکم قدر اجمال وخلاصه ایتمك ایسترمکه، ابنای استقبالمزجه برفکر تبصر وانتباه حاصل اوله.

ممالك عثمانیه‌ده ساکن خرستیانلرك، کرك حکومتك طرز اداره‌سندن وکرك ترکلرك، کردلرك، چرکسلرك غلظت طبع ونخوت مشربلری ایجابنجه ملت حاکمه ومحکومه کبی طرفینجه مانع ائتلاف اوله‌رق حادث اولان طورتعدیلری الجاآتندن ظاهر اولان مظالمه قارشو حمایه ایدلملری بحثی، اوروپالیلرجه دها اوائلدن بری معرض انتقادده سوروکانوب کلیور ایسه‌ده، بومسئله‌نك مداخلات دولیه‌یی انتاج ایده‌جك صورته کیریویرمسی، مشهور قریم محاربه‌سنی متعاقباً ١٨٥٦ تاریخ میلادیسنده پارسده عقد ایدیلن معاهده‌یه خرستیانلرك حمایهٔ حقوقلری ملتزم اولدیغنك درج اولندیغی کوندن بریدر.

واقعا هم جواریمز اولان اوروپالیلرك طرز واصول ادارهٔ معقوله‌لریله غیر قابل توفیق اولان کافهٔ احوال وحرکات اداریه‌مزك محتاج تنظیم واصلاح اولدیغنی اعتراف ایده‌رز، قومشولرك آهنك اداره‌سنه توفیق امور ایتمامکدن ناشی نظام آشنایان حقایق نظرنده پك ناصو دوشدیکمزی وآهنك عمومی‌یه اویمیان تار اداره‌نك، کارساز جهان طرفندن قولاغی چکیلوب چوریریله‌رك عائله بکزه‌دلمك قاعده‌سنك عالمده جاری برقانون طبیعی اولدیغنی بیلیرز. لکن حقیقت بزم بیلدیکمز کبی دکل:

باطل همیشه باطل وبیهوده‌در ولی مشکل بودرکه صورت حقدن ظهور ایده

مصداقنجه انلر هرنه‌قدر حقایق ضمیریه‌لرینی سترہ چالیشسه‌لر دخی بزلر یقیناً بیلملی‌یزکه مقصد، اداره‌مزك تنظیمی و بنای سیاسیمزك قائماً تعمیری

اولمیوب دولتك كسر نفوذ وشوكتی و انقاضندن استفاده ایدلمك اوزره تخریب
اساس موجودیتی‌در . ایش اونقطه‌یه كلدیكی كبی ایكی ال برباشك مدافعه و سلامتی
ایچوندر دیمكدن باشقه چاره قالماز .

لكن (قید وتوكل) دستوری موجبنجه اولجه دوه‌یی یولیله مطمئن البال
اوله‌رق باغلادقدن صكره آرتق متوكلاً علی الله حمایهٔ حقوق جهته كیدلملی .
یعنی اولجه اقتدار مدافعه‌یی الده ایدینوبده صكرده‌ده كله‌جككز وار ایسه
كوره‌جككزده واردر سوزنی مستعیناً بالله سربستانه سویلملی‌در . چونكه
(والقینا بینهم العداوة والبغضاء الی یوم القیامة) نص فرقانیسی حكمنجه رقابت
دولیه‌نك وجودی هیئت اجتماعیهٔ سیاسیه‌مز ایچون شمدیلرده قدر مدار اثبات
وجود اولدیغنی انكار ایتمیه‌لم .

شورانی شویله بیله‌لمكه ، هر دولت كندی عالم تنهائیسنده عندالحاجه قولایجاجق
هضم اوله‌بیلمك ایچون دولت علیه‌نك كسب قوت و قدرت ایتمسنی ایستمز .
وشجرهٔ دولتك قوهٔ نامیه‌دن تجرید ایدلمسنی و آسیب روزكاردن دالنك بوداغنك
قیریلوب قوپمسنی آرزو ایدر ایسه‌ده ، ذات شجرك كندیسندن باشقه‌سنك
بالطه‌سیله دوریلمسنی كورمكه راضی اوله‌ماز .

دولتلرك هر برنجه شو مقصدك برخط حركت دائمه اولمسی دولت علیه رجال
امورنجه حقیقةً قابل استفاده بر طریق تحفظ وترقیدر . بو سایه‌ده قوهٔ نامیهٔ
عمومیه‌مزك سلمه السلام صیریلوب چیقارق میدان آلمسنی ایجاب ایده‌جك
وسائلك استحضاری ممكندر . فقط :

مشكلی نیست كه آسان نشود   مرد باید كه هراسان نشود

حتی مع التأسف اختیار اولنه‌جغی آتیاً بیان اولنه‌جق روسیه محاربه‌سنده
بیله ایش ، نه‌یاپه‌لم ایكی ال برباش ایچوندر دینیله‌جك درجه‌یی بولمامشیدی .

هر نه ایسه [چیقاجق قان طمارده طورمز] ضرب مثلنی معرض تسلیده
یاد ایله صدده رجوع ایده‌لم .

دولتلر روم ایلیده وقوعه كلان اختلالاتك بنفسه دولت علیه اطفاسنه مقتدر
دكلدر . ایش كندی كندینه آرزو ایتدیكمز درجه‌یه واصل اولور عزمیله
در كمین انتظار ایكن ، من غیر مأمول عساكر منتظمه وكافیه ایله چیقاریلان
اردولریمز ، اوكلرینه حائل اولان عوائق ومقاومت عصیانیه‌یی كوكلرینی سوكه سوكه

چتینه‌یه، بلغراده طوغری آلوب یوروبی ویرمسی‌وبلغارستانده‌کی آتشك‌ده ینه سطوت‌عسکریه ایله بسبتون منطقی اولمسی، مداخله وتوسط دولیه‌یی انتاج ایله، مرکز معاملات‌دولیه اولان‌دیپلوماسی منبعندن، اردولریمزه‌طورکز وسزکله‌محارب اولانلرله سریعاً عقد متارکه ایدیکز قوماندا‌سی ویردیرلدی . اولوقت درحال آوستریا دولتنك باش وکیلی بولنان « قونت آندراشی » صورت ظاهره‌ده خیر خواهانه برمتوسط صفتیله، معناً ایسه بالجمله دولتلر طرفندن عصاتك مدافعهٔ حقوقی مأموریتیله میدانه چیقوب اورتالغه برصورت تنظیمیه آتیویردیکه، خلاصه‌سی غالب اولدیغمز حالده مغلوباً برمصالحه عقدندن یعنی‌قره‌طاغه برطاقم یرلرویرلمسندن، صربیه‌نك استقلالی بالتصدیق نازکانه تعبیرایله حدودی تصحیح اولنمسندن ! بلغارستانك برمختاریت اداره‌یه مالك ایدلمسندن عبارتدر.

دولت علیه (آندراشی) نك لایحه‌سنه بحق اعتراض‌ایله‌ایشی محکمهٔ دولیه‌یه عرض ایتمسی اوزرینه، دولتلر کندی مرخصلرندن مرکب بر قونفرانسك استانبولده عقدیله صورت ائتلاف بولنمسنده‌اتفاق ایتدکلرندن ؛ درسعادتده‌قاسم پاشاده بحریه نظارتی دیوانخانه‌سنده اجتماع ایدن قونفرانسده، (آندراشی) لایحه‌سنك اساس اتخاذیله جریان ایدن مذاکراتك نتیجه‌سی ینه دولت علیه‌نك حقوق استقلالیه‌سنی مخل برطاقم حقسزلقلری تضمن ایتدیکی مع‌التأسف کوریلوب اکلاشیلدی .

فقط دولت ایچونده، آمانك حقسزلق ایدیلیور ؛ ایش اویله‌دکل برکره‌ده بنی دکلیکز، دیه‌جك درجه‌ده، صورت ظاهره‌ده مراجعتکاه اوله‌جق بشقه بر محکمه قالمدیغی جهتله بالضروره کندی کندیمزه مجلس عمومیلر عقد ایده‌رك شوامر خطیره برمخرج بولنه‌بیلمك ودها طوغریسی ایشك اوله‌جغنه وارہ‌جغی درکار ایسه‌ده، هیچ اولمز ایسه اعضای مجالس افرادینك تکثیریله تقسیم مسئولیت ایدلمك طریقنك اختیار ایدلمسی لازمکلدی .

او اثناده ایسه، مرحوم سلطان عبدالعزیز حضرتلری هنوز خلع اولنمش وادارهٔ استبدادیه‌یه نهایت ویرلدیکی سویلنیله، عالمه بر فکر تجدد کله‌رك دولت علیه‌نك جداً قانونی بردولت وامت عثمانیه‌نك حقیقةً شوروی برملت اوله‌جغنه — غلط رؤیت اوله‌رق — قناعت واعتماد حاصل اولمشیدی .

مقام‌صدارتده‌بولنان‌مدحت‌پاشا ایسه،خلقك‌بو آرزوسنه تبعیت‌ایتمکده‌اولدیغی

ظن اولنیور ایدیسه‌ده، حقیقت حاله کانجه هرکس مدحت پاشاده موجود اولان شوق وشطارت حریتك آرقه‌سنه دوشه‌رك برغریو وفریاد وبرشوق تجدد نهاد ایله ظلمت آباد استقباله طوغری آقوب کیدیورلردی.

بزه متعلق احوالده هروقت ظواهرله مقید اولان اوروپا مطبوعاتندن بعضیلری بیله، اویویان آرسلانك کدیمیتیله استحضار ایتدیکی صیدی الندن آلمق ممکن ایسه‌ده، بعدالیقظه قولای دکلدر. (پانسلاویزم) افکارینك مروجلری بیهوده یره یورولماسونلر، آرتق آرسلان متواری اولدیغی خواب غفلتدن اویاندی. یعنی ترکلر قانون اساسی‌یی اعلان ایله استبداد اداره‌یه نهایت ویردیلر. وطنلرینك هرحقوقنه مالك وحتی بر آووج طوپراغنه وارنجه‌یه قدر شایعاً ومشترکاً متصرف اولدقلرینی بیلدیلر؛ اثبات رشد ایتدیلر. بوندن صکره اوروپالیلر وخصوصیله موسقوفلر. قسمتلرینی بشقه قاپودن آراسونلر. دیه آلقیشلایه‌رق یازدقلری مؤثر بندلرك بخش ایتدیکی نشاط وسرور ایله هپمز مغرور ایدك.

اشته اکثریسی بوصورتله علت شادی‌یه طوتوله‌رق سرمست صهبای خیال اولان رجالدن مرکب انعقاد ایدن مجالس مشاوره‌ده، قونفرانسك تکالیفی قبول اولنه‌ماز، دولت حی ایکن اوزرندن بر عضو جاندار کسیله‌مز، مالملکمزی وطنك محافظه‌سی اوغرنده نثاره حاضرز. بتون ابنای وطن، او مادر شفقت آورك مدافعه‌سی اوغرنده ترك حیات مستعاری جانه منت بیلور. کبی قلاپلی یالدیزلی جمله‌لر وترجمه‌سی بکلك سوزلرله آتیلان دمه‌لر، کوته نظران امتی آووندیره‌جق درجه‌ده ضیادار کورینیور ایدی.

حتی بر آزه‌لق سابق حجاز والیسی مرحوم حالت پاشا کبی فکر تروی وتبصره مالك اولان اصحاب آرانك آغزندن، بونك آرته‌سی بر روسیه محاربه‌سنی انتاج ایده‌جکنده شبهه یوقدر. کندیمزی تلاشه وتهوره قاپدیرمه‌مقده قونفرانسك تکالیفنی برایجه‌نظر اعتنایه آلوب برنقطهٔ ائتلافده اجتماعه چاره‌لر آره‌مق؛ دولتك، عباداللهك سلامتنه دها موافق حرکت ایدلمش اولور. یولنده بیك درلو احتیاط ایله چیقان سوزلر، حمیتکاران حضار طرفندن برشدت خارق‌العاده ایله رد وطعنه اوغرادی. او اثناده بورصه قومیسری اولان عابدین بك. ارواح کذشتکان شهدا، غیرتوزان امتی تأییداً حاضر بالمجلس اولدقلرندن امردن

اوتانوبده قانلری وجانلری بهاسنه فتح ایلدکلری بلادك دولته اولان رابطه‌سنی توهین وخلقك همت وغیرتنی کسر ایده‌جك سوزلری قاله آلمیه‌لم دیه‌رك حالت پاشانك سوزنی بوغازینه طیقادی .

قوهٔ مالیه‌مزك تحملی یوقدر نه‌یاپالم، دیه مترددانه بیان مطالعه ایله اصحاب عقول ورویتدن استعانهٔ تدبیر ایدنلره مقابلده ، الحمدلله نقدمز یوق ایسه‌ده شوقدر میلیونلق قائمه‌مز وار، ایجاب ایدرسه اوکاغد پاره‌یی دها زیاده طبع ایده‌رز؛ رأیی، چارهٔ منفرد اولمق اوزره مع‌التأسف درمیان اولندیغی کبی‌شورای دولت اعضاسندن رفعت پاشا زاده رؤف بك افندی‌ده، کافهٔ مامل‌کمزدن تجرد ایدر واسپرمچت مومی یاقه‌جغمزده، قیرمزی دیپلی یاغ مومی یاقه‌رق بحوله تعالی خصممزه مدافعه ایدرز . کبی قوری بر وعد تسلی نمون ایله اکثریت آرایی طرفنه جذب ایلدی .

آتیده کوریله‌جکی وجهله صکره‌دن اختیار ایدیلان روسیه محاربه‌سنده پاشالر وبکلر حضراتی کندی دائره‌لرنده اسکی آویزهٔ احتشاماتیله کوشه‌نشین فراغ واستراحت اولدقلری حالده، قیرمزی دیپلی مومی آلوبده بلیهٔ محاربه ایله کندی دردلرینه یانوب یاقلمق، آنجق اهل حرفت وزراعتك، والحاصل فقرای امتك حصهٔ بد بختیسنه دوشدی !!

دولت ایسه ، برطرفدن ملتك بومیل جوهردارینی قونفرانسجیلره کوستروب، انلرك براز امید طمعنی قیرمق وبرطرفدن‌ده برصورت ائتلاف آرییورمش کبی، صربیه وقره‌طاغدن کلمش اولان مرخصلر ایله سوزه وپازارلغه کیریشمك وادیلرنده کزینور ایکن، مدحت پاشاده جماعت خاصه‌سیله برابر قانون اساسی‌یی حاضرلیوردی . کأنه دینیله‌جك ایدیکه دولت، یالکز خرستیان تبعه‌سنك حالنی تفکر ایتمه‌یوب. بالجمله زیر دستانی نعمت رفاه وآمانه ایصال ایتمك ایچون سزك بزه، تکلیفنی خاطرلریکزه بیله کتیرمدیککز مشروطیت اداره‌یی، اشته کندولکندن برلطف مخصوص اوله‌رق اعلان ایلدی .

بوتدبیر ایله وبلکه سائر اوفه‌جق بعض فداکارلقلرك اختیاریله صربلیلر وقره‌طاغلیلر صوصدیریلوب بلغارستان ایچون ایستنیلان مختاریت اداره‌ده ویرلمامش اوله‌جق؛ دولتده اصول مشروطیتی اعلان ایله بردور تجدد واقباله آیاق باصه‌جقدی .

طرف دولت علیه‌دن قونفرانسده مرخص اولان خارجیه ناظری صفوت پاشا، اولور اولمز دیه اوچ آشاغی بش یوقاری کمال کرمی ایله مذاکره‌یه طالمش ونرنکلر ایله بوغاز بوغازه اوغراشمقده بولنمش ایکن، بر ده، بالجمله اماکن عسکریه‌دن وکمیلردن قیامت قوپارجه‌سنه طوپلر آتیلمقده اولدیغی ایشیدلمسیله اورتالقده فوق‌العاده بر حادثه‌نك دهشتنمای ظهور اولدیغی اکلاشیلدی.

صفوت پاشا ناطقه زیب مناظره وخطابت ایکن اسماع حاضرینده خدشه‌کیر تعجب اولان طوپ سسلرینی ایشیدیر ایشیتمز، چونکه اساس حاله واقف اولمق سببیله، مژده‌لر اولسون ایشته مطلوبمز ثابت اولدی. آرتق بوندن صکره منازعه‌یه محل قالمدی. دولت علیه قانون اساسی‌یی اعلان ایتدی. اداره‌ٔ دولت قونستیتوسیون شکلنی آلدی. بتون تبعهٔ عثمانیه وطنك حقوق عمومیه‌سنه مشترك ایلدی. اسلاملق خرستیانلق تعبیرلری بوندن بویله جوامعله کلیسالرده ایشیده‌جکز. بتون ابنای وطن عثمانلیلق نام مبجلی آلتنده ذاتاً وقدیماً معترف اولان حریت اساسیه‌لرینی بیله‌بیلرلر. بو ایشیتدیکمز طوپلر، قانون اساسی‌یی تصدیقاً شرف‌صادر اولان خط همایونك باب عالیده قرائت اولندیغنی خلقه ابلاغ وتبشیر ایدییور؛ دیه‌رك سوزی کسمك وکأنه ایشیمز بتدی کبی قونفرانسی اوکونك طاغیتمق ایستدی ایسه‌ده، ظاهر موسیولر اقوام عثمانیه‌نك او قانونی محافظه ایده‌جك استعدادی فطرةً حائز اولمدقلرینی بیلدکلرینه ویاخود اوروپا اقوامنی آلدادوب اوونديروب وقت قازانمق ایچون امثال عدیده‌سی مثللو بو ده بر نشقه طرز واصولده قورولمش بر دولاب احتیال اولدیغی اکلامش اولدقلرینه مبنی اولسه کرکدر که؛ بزه نه؟ بز مذاکره‌مزده وایشیمزه دوام ایده‌لم، اورتالقده مذاکراتمزك انقطاعنی ایجاب ایده‌جك قوی بر سبب کوره‌میورز. قراریله صفوت پاشانی قارشولادیلر.

او اثناده تلغرافلرك، غزته‌لرك مؤثر سوزلرله بتون ممالك عثمانیه‌ده قره‌طاغلیلر ایله صربلیلر وبالتبعیه روسلر علیهنده احداث ایلدکلری جانلی ومهم غلیان افکار بر درجهٔ افراطه یتشمش ایدیکه، یا عموماً اولورز ویاخود ال بر لکیله حقوق وطنی محافظه ومدافعه ایدرك ناموسمزله یاشارز. سوزی بعض دلیقانلیلرله برابر تفکر وتجربه‌سی ناقص ونقطه سنی متقدم آغرقانلیلرده بیله‌ور دسحر حکمنی آلمشیدی. حتی اولوقت بزلر دخی از ضرور مده بعض احبا ایله جمعیتلر عقد ایدرك کیجه‌لری تا صباحه محاربه اولور ویا اولمازویاخود اولنمیدر اولمالیمیدر؛ بوننده سلباً وایجاباً، رداً وقبولاً قنا

باطلادرجه‌سنه مباحثه‌لرایتدیکمز اثناده ،ایچمزده تجربه‌کاربعض اصحاب اختباردن، آمانك محـاربه نه‌دیمك اولدیغنی بیلمیورمیسکز . قارشومزده چیقاجق اولان موسقوفلك نصل برداهیهٔ خائنانسوز اولدیغندن خبریکز یوق؛ بزده‌اسباب مدافعه مفقود، خصوصیله محاربه‌نك مایتوقف علیهی اولان‌اقچه غیرموجود، اردولریمز ایکی سنه‌دنبری روم‌ایلیده ارباب عصیانه قارشوقان دوکیور، جان‌نثار ایدییور؛ دولتجه عظیم مصرفلر اختیار اولنیور؛ موسقوف‌ایسه یورغون دکلدر، مهماتی فوق‌العاده مکمل، دینج ، تعلیملی وکلیتلی اردولریله بردن‌بره اوزریمزه اوغرار ایسه مطلقا باتارز . بیترز . بوشمدیکی موقع سیاسیمزی‌ده غیب ایدرك کیم بیلیر نه‌شکل اداره‌یه کیره‌رز . بوبرایی‌شی دکلدر . تهلکه‌دن اجتناب فرائض اموردندر. یولنده سرد مطالعه ایدنلری خائن‌وطن تهمتیله متهم ایده‌مز ایسه‌ك بیله، عقول سخیفه وناقصه اصحابندن عد ایدرك سوزلرینی وهمه و جبانته حمل ایله حقیقةً متأثر اولور ایدك .

اواثناده ایچمزده مباحثات واقعه‌دن‌متألم کورینان وصکره‌دن‌عاقبت اندیش برذات‌اولدیغی اکلاشیلان‌دردنجی اردونك‌مرکز قوماندانی میرلواعلی‌رضا پاشاده وقتیله قریم محاربه‌سنده بولنمش وطرفینك عسکرینی وعسکرلکنی میزان اعتباره آلمش اولدیغندن بوحال‌ایله بزمحاربه ایده‌میز . ایدر ایسه‌ك عقلایه قارشو اعلان جنت‌ایتمش‌اولورز ؛ نقطه‌سنه‌رکز عصای ثبات ایدرك‌خلقی‌اوموقعه دعوت‌ایدرکن، استانبولك اخبـارات متوالیه و متوارده‌سندن ، ایشك کندی فکرینك عکسی جهتنده‌دوران‌ایتدیکنی وعاقبت‌مسئله‌نك قورقدیغی‌درجه‌یی بوله‌جغنی‌حس‌ایتمسیله، نظرنده‌تحقق‌ایدن وخامت‌عاقبتی کورمامك ایچون‌دوشنه‌دوشنه مزاجی نقطهٔ‌اعتدالدن قایمش وبرکیجه‌نك ایچنده انتحارایله دغدغهٔ عالمدن قورتیلوب کیتمشدر.

[ایل‌یومروغنی ییمامش‌اولان آدم کندیسنك کنی دمیرموشتا ظن‌ایدر] ضرب مثلی حکمنجه عالمه‌طفره‌فروش حمیت‌اولان بزلرحضراتی، ضدینی کورمدیکمزدن اردو مرکزلرنده تحشدایدن طابور طابور عسکرلری، کمال انتظام ایله قوشیلوب تعلیم‌میدانلرینه چیقان‌طاقم طاقم طوپ‌بطاریه‌لرینی . یاپیلان استحکامات جسیمه‌یی، ایچنده‌کی آلات‌وادوات حربیه‌یی‌کوردکچه وترسانه‌ده زرهلی واپورلریمزك هیبت رس‌قلوب اتادی‌اوله‌جق درجهٔ‌مکملیتده بولندیغنی غزته‌لر لساندن ایشیتدکچه، روسلره مقابله‌ایتمك نرده‌ده‌قالدی، دنیالری‌بیله تتره‌ده‌جکز ظن‌وخیالیله وهله‌قره

دکزلك حاکم مستقل اولدیغمزلی تصوریله، اصحاب عقول‌هسنك انداز طعن وتشنیع اولوردق. واقعا کتابلرده، غزته‌لرده، روسیه‌نك‌ده اضعاف مضاعف قوهٔ عسکریه‌سنك موجود اولدیغنی کوروب اوقیور ایسه‌کده آنککی غائب، بزمکی حاضر، آنککی مسموع، بزمکی مشهود (شنیدن‌کی بودماند دیدن) دستور حکمتی حکمنجه دعوای تقدمده بولنیور ایدك.

اشته بوکشمکش اضطراب ایله خلق اشتغالده اولسون، قونفرانس اربابیده مسئله‌نك برحربی نتیجه ویرمامك آرزوسیله مساعی وتوسطات واقعه‌سنك غیر مثمر اولدیغی، اولبابده قونفرانسجه حاصل اولان قرارك دولتجه رد رسمی‌یه اوغرامسیله ثابت اولدیغندن، هردولت کندی مرخصنی کیری‌یه آلدیسه‌ده ینه امیدلر بتون بتون منقطع اولمیوب طوپ پاطلاتلمقسزین ایشه برچارهٔ ائتلاف بولنق املیله لوندره‌ده سیاسی اجتماعلر وقوعبولدیغی اثناده ایدی‌که، مدحت پاشا یاپدیغی قانون اساسینك یوز اون اوچنجی ماده‌سنك قربانی اوله‌رق اوروپایه نفی ایدلدی.

هر نه ایسه مدحت پاشانك یرینه غالبا اولوقت نافعه ناظری اولان ادهم پاشا حضرتلری صدر اعظم نصب اولنه‌رق محور ادارهٔ دولت اوحضرتك کف کفایه‌سنه تودیع قلندی. نتیجهٔ مذاکرات وتوسط اوله‌رق دولته تبلیغ اولونان واستانبول قونفرانسنك مقرراتنی خیلیدن خیلی تعدیل ایتمش بولونان لوندره پروتوقولیده، ادهم پاشانك زمان صدارتنده مجالس عمومیه‌جه بالمذاکره رد اولوندیغی‌کبی ایش بالطبع روسیه محاربه‌سنی انتاج ایلدی! وکان امرالله قدراً مقدوراً.

بعدالمحاربه وجود دولتده آچیلان رخنه‌لرله زخمدار اولان افراد وافکار امت، محاربه‌نك ایقاع واختیاریه باعث اولان اسباب واشخاصی لعن ونفرین ایله یاد ایتدکلری اثناده، هرکس بر صورتله تعیین مقاصدله محاربه‌نك سببنه مناسبتلی مناسبتسز بر قالب کیدیرمك ایستیوردی.

کیمیسی مرحوم سلطان عبدالعزیز حضرتلرینك اواسط سلطنتندن برو دولتك ادارهٔ عمومیه‌سنه فعلاً ولساناً تجاوزی عادت ایدن ملتك فکرینی ادارهٔ دولتدن صرف ومشغول ایتمك ایچون برمحاربه‌نك اختیار ایدلمسی ایجاب ایلدیده اکا مبنی حربی نتیجه ویره‌جك مقدمات استحضار اولندی رأینده بولنور. برقسمی، خیر! بویله براغتشاشات سیاسیه‌نك وجودی اولمسه ایدی، عموم

مملكتی چیفتلك واهالیسنی قول وكوله عد ایدن سرایك وسرایلیلرك، قانون اساسی‌یی اعتراف واصول مشروطیتی قبول ایتمسی ممكن اوله‌ماز ایدی. بوقلاقل سیاسیه سایه‌سنده ملته بر عتقنامه استحصال ایدیلیویرمك ایچون ایشك وكلاجه بوشكله قونلسی لازم كلدی سوزینی سویلر. بعضیسی، یوق! لزومندن زیاده سربستی طرفداری اولان مدحت پاشانك آتشلی فكرلری، سربست سوزلری یعنی یا أوله‌لم یا ناموسمزله قاله‌لم یولنده عوام پسندانه ومتهورانه كلماتنك افكار عامه‌ده صورت فوق‌العاده‌ده حاصل ایلدیكی تأثیر اوزرینه ایشك اوكی آلنه‌مامقدن ناشی بودرجه‌یه واردیغی وبالكده محاربه اختیار ایدلمیوبده قره‌طاغه صربستانه بعض یرلر ترك اولنسه وبلغارستانه‌ده خفیفجه برمختاریت اداره ویراسه ایدی، غلیانه كلمش اولان افكار عمومیه، حكومت علیهنه قیام ایدرك برچوق یولسزلقلر، حسابسز مناسبتسزلكلر وقوعبولورایدی یولنده بیان‌افكارایدر. [*]

هله بركون آتیده مدت‌مدیده رفاقتنده بولنه‌جغمی بیان ایده‌جكم آناطولی اردوسی قوماندانی غازی احمد مختار پاشا ایله بومحاربه‌نك مورث اولدیغی خسارات

---

[*] مصالحه‌دن صكره فقیر بالمأموریه كریدجزیره‌سنه كیتمشدم. اوروپاده منفیاً صحرانورد سیاحت اولان مدحت پاشانك وقوعبولان مراجعت واستدعاسی اوزرینه ممالك شاهانه‌دن كریده كلوب اقامت ایتسنه مساعدهٔ سنیه ارزان بیورلمشیدی. فقیر كریده ایكن مدحت پاشاده كریده مواصلت ایتدی. اولجه هیچ بر مناسبت اولمدیغی حالده اخیراً آنك وبزم كریدده امتداد اقامتمز جهتیله بالطبع معارفه حاصل اولدی. اومعارفه‌نك ویردیكی جسارتك سوقیله دولتی بویله بورطهٔ هولناكه اوغراتمش اولان شومحاربه‌نك ایقاعنه سبب‌ومجبوریت عجبا نره‌دن كلدی دیه حاصل اولان مراقی دفع ایچون كندوسندن صورلدیغنده، بر آه سرد چكه‌رك دیدی‌كه: (آندراشی) نك لایحه‌سی واستانبول قونفرانسنك مقرراتی هب عین فاحش برطاقم طلبات زائده‌دن عبارت اولمسیله بونی چكه‌چكه بردرجهٔ ممكنه‌یه قدر اینجلتمك وقیریله‌جغنك آكلاشیله‌جغی نقطه‌ده باغله‌یی ویرمك لزومی بالطبع دولتجه دها اهون اوله‌جغی كورولمش وبوكا دائر انكلیزلرله‌ده صورت خفیه ومحرمیه‌ده سوز ایدیله‌رك جواب شافیده آلنمش ایدی. حتی اجتماعات سیاسیه نتیجه‌سی اوله‌رق دولت علیه‌یه تبلیغ اولنان لوندره پروتوقولی كه. مطالب واقعه‌یی پك زیاده اهونلندرمش ایدی، اشته بومقصد مهمه مبنی ایدی. او پروتوقولك دها دولته تبلیغندن اول بنم استانبولی تركه چیقمقلغم اقتضا ایلدیكندن واپوره بندیریلوبده آق دكزه طوغری آچیلدیغم اثناده لوندره مقرراتنك بزجه نه شكلده تلقی اولنه‌جغنی تعیینه مدار اولمق اوزره بكا خلف اوله‌رق كیمك صدر اعظم نصب اولنه‌جغی خلجانیله برندیزی‌یه واصل اولدیغمده ادهم پاشانك نائل مهر همایون اولمش اولدیغنی تلغراف‌حوادثی اوله‌رق اوراده ایشتدم. وطنك اوغرایه‌جغی بلایا ومصیبتی تذكر ایله عادتا دیزلرمك باغی چوزیله‌رك برطرفه ییغلدم قلدم. العهدة علیه

ملکیه ومالیه وعسکریه اوزرینه سوز ایدرکن مشار الیه دیدیکه : درسعادتده‌کی قونفرانسك منعقد اولدیغی صره‌ده بن هرسك جهتنده قره‌طاغلیلر ایله مشغول محاربه ایدم. قونفرانسك تکالیفنه دولتك موافقت ایتمامکده اولدیغنی وقونفرانسك طاغیله‌جغنی ایشیده‌رك اوصره‌ده سرعسکر اولان ردیف پاشایه هرچه باد آبادی کوزه آلدیره‌رق دولتك پولتیقه‌سنه مداخله وظیفه‌مك خارجنده ایکن مجرد بندکان وخیرخواهان دولتدن اولدیغم حیثیتیله غایت مهم بر تلغراف یازمش ودولتی روسیه محاربه‌سنه دخولدن تحذیر ایلمشدم . بوتلغراف مجلس مخصوصده اوقوندیغنده مختار پاشایه سفربرلکدن فتور وملال کلمش دیه‌رك بنی کرید والیلکنه، سلیمان پاشایده مشیریتله بنم یریمه قره‌طاغ قوماندانلغنه تعیین ایلدیلر. آره‌سی یکرمی کون کچمکسزین اناطولی حرب اردوسی قوماندانلغیله ارضرومه کوندرلدم دیدی ویازدیغی تلغرافك مسوده‌سنی مطالعه ایتمك اوزره چانطه‌سندن چیقاروب ویردی ایدی . حقیقت مسئله اوزرینه خیلیجه مطالعات مهمه‌یی متضمن اولدیغی جهتله برصورتنی اولوقت بالاستئذان آلمشیدم . شمدی مناسبت کلدیکی ایچون عیناً بورایه نقل ایتدم .

هرسکده تره‌بیندن : حضور حضرت سرعسکری‌یه (تلغراف شیفره‌لی)

حال حاضر اوزرینه آزیجق وخصوصی اوله‌رق بیان فکره کندمی مجبور کوردم . شویله‌که : غالب اولدیغمز حالده حقسزلقله مصالحهٔ مغلوبه‌یه یاتمق، ایلروده دها زیاده خساره اوغرایه‌رق مغلوباً مصالحهٔ مغلوبه‌یه دوشمکدن اولیدر . زیرا بز روسیه‌یی اوچنجی درجه‌ده یعنی الك خفیف درجه‌ده اینجیده بیله‌جك اولان تفلیس ویا قریمی ویا بسارابیایی تعرضله ضبط ایده‌میز . چونکه اسبابی اونده طقوز مفقوددر . شاید حدودلریمزی تمامیله محافظه ایده‌بیلور ایسه‌ك بختیارلقدر . فقط بوده غالبانه مصالحه عقدینه مدار اوله‌مز . مع مافیه بوسنه‌یی وبالمناسبه هرسکی مطلقا ضایع ایدرز . انکلیزلر بزمله حدوده قدر کیتمزلر. یالکز بوغازلرلا واطرافنك محدود برصورتله محافظه‌سنی درعهده ایده‌جکلردر . اشته حالات معروضه، مغلوباً مصالحهٔ مغلوبه‌یی منتجدر . اما هرحالده بونك صوکی یاتمق دکلی وارسون برساعت اول نه‌اوله‌جقسه اولسون. خیر ولوامید آتنده اولسون. البته یشامق یاتمقدن اولیدر . شمدی قونفرانس بزی سوزه قاریشدیرمیور ایسه‌ده، ینه برصورتله بقاعزه چالیشیور ؛ او وقت بقامزه

چالیشه‌جق برهیئت بولنه‌بیله‌جکنده شبهه‌م واردر . شاید بقا مقدر ایسه، شمدی
مالایطاق دیدیکمز تکالیفی، اولوقت مع زیادة یوکانوب برده تضمینات حربیه
بلیه‌سنه دوچار اوله‌جغز . حاصلی ایلروده‌کی شدید قراکاغه طالمقدن ، شمدیکی
حقسز مصالحهٔ مغلوبه‌یی قبول ایتمك، دولتی برایکنجی ورطه‌دن قورتارمقدر .
خصوصیله شمدیکی جهت غالبیتمزدن، برمقدار ناز ایده‌بیلمك حقنی دخی حائز
اولدیغمز جهتله، ایلروده دها بر چوق زیان ایله برابر، بونی‌ده غائب ایتاملی
واستفاده یولنه چالیشملی‌یز . زیرا بومسئله، دره‌نك اطرافنده هیچ برطوتینه‌جق
دال بوداق براقیوب چوقدن محو ایتمش وبریاندن طاغلرکبی یووارلانوب
آقمقده بولنمش اولان عظیم برسیله مشابهدرکه شمدی‌یه دکین کوستردیکی الوان
مختلفه، آرتق بونك اوکندن قوتله قورتلق محال اولدیغنی حکمه کافیدر .
برمقتضای خصوصیت شوفکری عرض ایدییورم؛ زیاده‌جه مطالعه بیورلمسنی
تمنی ایدرم افندم .　　　　٨ کانون اول ١٢٩٢　　　　احمد مختار

شمدی بوقدر اختلاف روایاتدن نشئت ایدن عظیم بر قاراکلق ایچنده
حربك وقوعنی ایجاب ایدن سبب حقیقی‌یی شودر دیه میدانه قویو ویرمك،
اصول اخلاق وطبایعمزه موافق اولان سوابق ولواحق احوال اداریه‌مزك
تدقیق ومیزان ایدلمسیله حاصل اولور .

وقایع ماضیه‌مزك دلالتیله معلومدرکه، بزده، افکار عمومیه‌نك فقدانی
جهتیله امور جمهور، هروقت (ان خیراً فشراً) غایهٔ شخصیه‌یه مستند برفکر
مؤثرك ملعبهٔ خفض ورفعی اولوب طورمشدر.

دها صریحنی سویلك اقتضا ایدنجه، بوسلطنت مؤیدهٔ عثمانیه، مجرد سرایك یمین
همتنك غرس ایجادی اولدیغی کبی، ینه اوداٸرهٔ سنیه نفوذینك احوال وادارهٔ
سیاسیه‌مزه، غیر معقول برصورتده سریانی سببیله عن جهل محوواعدام ایدلمشدر.

الحاصل (انسان دوشدیکی یردن قالقار) ضرب مثلنك خلافنه اوله‌رق،
بزده قالقندیغمز نقطه‌دن دوشدیکمزی، خلاصهٔ ماجرائیات اولمق اوزره
اعتراف ایدیوررایسه‌ك، بقیهٔ موجودمزك محافظه‌سی مقصدیله، قارئین کرامك
عقولرینه اعتراراً طوغری‌یی سویلمش اولورز . والله یؤتی ملکه لمن یشاء .

جمع ذخائرده‌کی تباعتز

روم‌ایلی قطعه‌سی ، اختلال ومحاربه آتشلریله‌یانمقده وبرطرفندن‌ده ، بین‌الدول
دیپلوماسی مخابره ومذاکره‌لر جریان ایتمکده ایکن، عاقبتك برروسیه محاربه‌سنی

انتاج ایده‌جکی ویاخود انتاج ایتمك احتمالنك موجود اولدیغی اکلاشیله‌رق ، روم ایلی قطعه‌سنده طونه اردوسنك تقویه و تزییدینه اهتمام اولنمقده اولدیغی کبی ، آناطولی جهتنده‌ده دولتمز ترتیبات و تدارکات عسکریه‌ده بولنیور ؛ فوج فوج دردنجی اردو ردیفلری سلاح آلتنه آلنه‌رق ارضرومه طوغری سوق اولنیور ایدی . بوصره‌ده ، روسیه دولتی دخی قفقاسیه اردوسنده عینی حرکتی اجرا ایله ، کمری قلعه‌سنی عسکرله طولدیرمشیدی .

ارضرومك والیسی ودردنجی اردونك مشیری بولنان سامح پاشا حضرتلرینك مساعده‌سیله ، روسیه ارزاق متعهدلری ذخیره بوللغیله مشهور قارص و توابعی اولان قضالر محصولاتنی ، اهالیدن صاتون آله‌رق پیدرپی روسیه اردوکاهنه کوتورمکده ایدیلر . بزم محتاج اولدیغمز ذخیره‌نك اوطرفه ویرلمسی ، دردست اجرا بولنان تحشیدات عسکریه‌مز تدبیریله قابل توفیق اولمدیغی وهرحالده کندیمزه وخیم عاقبتلر تولید ایده‌جکی ملحوظ اولمسنه مبنی منع اولنمسی ، کرارا سامح پاشایه اخطار اولندی ؛ آکلادیله‌مدی . نهایت الامر بعض عواقب بینان مصلحت . مسئله‌نی . استانبولده‌کی اولیای امورك سمع دقت و انتباهنه بالواسطه ایصال ایدرك ، ارضرومدن قارصدن ذخیره اخراجی ، استانبولدن کلان امر اوزرینه تحت ممنوعیته آلدیرلدی . چوق کچمکسزین سامح پاشاده ارضروم والیلکندن وبراز صکره‌ده اردو مشیرلکندن عزل اولنه‌رق کرید والیلکنه تعیین ایدلدی . [*]

فقیرك محاربه‌[یه] كیدیشمك سبب[ی] ومختار پاشانك ورودی

عسکرك ارضرومده تحشد ایتدیکی زمان ، فقیر ، ارضروم ولایتی دیوان تمییز

---

[*] سامح پاشانك بومسامحه‌سی ، برسوء قصده وبرمکر خیانته مبنی اختیار ایتمسی خاطر وخیاله کلیه‌جکی کبی ، هیچ بر ترکدن اویله بر معامله‌نك صدوری دخی ممکن دکلدر . لکن پاشانك بوبابده سوء اجتهادی درکاردر . زیرا مشارالیه شویله ملاحظه ایدیوردیکه : دولت علیه ایله روسیه پولتیقه‌سی آره‌سنده‌کی کرکینلك برمحاربه‌نی انتاج ایتمکسزین ، دولتلرك توسطیله برصورت ائتلاف بوله‌رق کچوشر . شایدایش محاربه‌یی نتیجه ویرسه بیله ، «الحمد لله» نفس قارص قلعه‌سنك ذخیره‌سی اردویه کافیدر ؛ اهالی الده بولنان فضله ذخائرده . براجنبی مملکتنه کیدرك خلقك النه پاره کتیررسه فنامی اولور ؟ بوجهتله وارسون قارص حوالیسنده‌کی ذخیره‌ده روسیه‌یه کیتسون ! . کبی برنقصان اجتهاد وبرسوء تفکر ، شو معامله‌نك صدورینی انتاج ایتمش اولسه کرکدر .
لکن بو رأی واجتهاد موافق حقیقت دکلدر ؛ چونکه هم بزم آتیا وقوعبوله‌جق احتیاجمز تقدیر اولنه‌مامش وهم‌ده دشمنمز ، محتاج اولدیغی ذخیره‌یی مملکتمزدن تدارك ایدرك ، اوقوتله علیهمزه حرکتی تسهیل وایکی حاله کوره‌ده عادتا خصممزه اعانه ایدلمشدر .
فقط ایش ، هرحالده یا کلش برحسابدن واستبداد رأیدن نشأت ایتدیکی اونودلمسون .

محكمه‌سی [*] باش كتابتنده بولنیوردم. بعض احبا واودانك وخصوصیله محكمه‌نك رئیسی بولنان مرحوم نافذ پاشانك تشویقیله، یرلیدن ایكی طابور كوكلی عسكر تشكیل ایلدك. طابورلرك بریسی (ملیه) ودیكری مدرسه‌لرده‌كی طلبهٔ علومدن متشكل اولدیغی ایچون (علمیه) ایدی. اهالیدن استعانه واعانه‌لر وقوعیله، خزینهٔ دولته‌بار اولمقسزین، عادتا بوعسكرك فقراسنی نسق واحداوزره كیدیردك. هرصباح تعلیملرینه دوام ایدرك برقاچ آی ظرفنده، هر درلو مانورایه كیره‌بیله‌جك صورتده ایكی طابور معلم عسكره مالك اولدق. بزم (ملیه) طابورینك ضابطانی، تا رؤساسیله مملكتك اعیان ووجوهندن مرتب ایدی. بیكباشیلغنه معلم صفتیله اردونك نظامیه بیكباشیلرندن بریسی تعیین اولنمش وعسكرك سلاحی دخی اردودبویندن ویرلمش ایدی. فقیر ملیه طابورنده صاغ قول اغاسی رتبه‌سنده بولنیوردم. سامح پاشا انفصال ایتمزدن اول، قارصلی خاتون اوغلی نامیله مشهور اولان قورد اسماعیل پاشا حضرتلری ارضروم والیلكنه تعیین اولنه‌رق سامح پاشا یالكز اردو مشیرلكنده قالدی. صكره اردو مشیرلكنه و عموم آناطولی باش قوماندانلغنه احمد مختار پاشا حضرتلری تعیین اولندی. سامح پاشاده كریده متوجهاً ارضرومدن كیتدی.

مختار پاشا نیسانك برنجی كونی ارضرومه واصل اولدی. استقبالی ایچون علی العموم ارضرومك خارجنه چیقلدیغی صره‌ده بزم ملیه طابورینی دخی چیقارمش ایدك. عسكرانه رسم استقبال وسلام ایفا اولندقدن صكره شهره عودت اولندی. قدومنك وموقعنك تبریكی ایچون طاقم طاقم نزدینه كیدیلوب چیقلدیغی اثناده، فقیرده طابوریمزك ضابطانی حضورلرینه كوتورمش ایدم. ممنون اولدی؛ وبر مقالهٔ وعظیه ایله ضابطانه تعریف وظیفهٔ عسكریه ایلدی. عموم ضابطان بولنیلان اوطه‌دن طیشاری چیقار ایكن بنم آرقه‌مدن چاغردی؛ چونكه ایكی سنه اول والیلكه وینه اردو مشیرلكیله ارضرومده بولندیغی صره‌ده فقیری طانیشلردی. بیوردیلركه: «پك اعلا! بوعسكرلككزه دیه‌جك یوق ایسه‌ده، شو تلیجكزی براقسه‌كز وینه قلمی الكزه آلسه‌كزده، برلكده، صحیحاً برحربك اجراسنده بولنسه‌ق وفعلاً بر وظیفهٔ عسكریه ایفا ایلسه‌ك دها ایی اولور. یاپدیغكز عسكر، اویونجاق كبی سوسلی وسویملی شیلردر؛

---

[*] بو اوراق تسوید ایلدیكم بیك اوچیوز التی سنه‌سنده اومحكمه‌یه، محكمهٔ استیناف دینیور.

لكن حقيقتی برنمايشدن عبارتدر. فعليات زماننده بونلر هيچ بر ايشه يراماز.
الله عساكر مكلفه ومنتظمه‌نك اكسيكلكنی ويرمسون. سزينه، آرقداشلريكزه
برشی سويليكز؛ آنلر ايشلرينه دوام ايده طورسونلر؛ همان قيافه‌كزی تبديل
ايديكزده، بورايه كليكز، زيرا يازيله‌جق يازيلرمز پك‌چوقدر.» بوامری آلدم.
طيشـاری چيقه‌رق قوماندانی دردنجی اردونك ژورنال قلمی باش كاتبی ويزم
طابورك صول قول آغاسی محمد عارف افندی‌يه حواله والبسـه‌يی تبديل ايله
مشير پاشا حضرتلرينك يانـه كلـه‌رك، كوستر‌ديكی وظيفهٔ جديده‌يی ايفايه باشلادم.
واليمز بولنان قورد اسماعيل پاشا حضرتلرينه‌ده صورت حالدن معلومات ويردم.
چونكه جهت ملكيه‌ده مأمور اولديغم ايچون والينك مرجعيتی طبيعی ايدی.

مختار پاشا حضرتلری اردونك خط حركتی تعيين ايتمك ايچون، اراضیٔ
حدوديه‌نك بيوك مقياسده ياپلمش برصحيح خريطه‌سی وارايسه بيلمك وكورمك
ايسترايدی، ووقت مساعد اولور ايسه، عموم‌خط‌حدودی وخط حرب اتخاذينه
صلاحيتی‌اولان‌مواقعی‌بالذات‌كزوب‌كوره‌جك‌ايدی. واسفا كه‌اردوی‌همايونك‌اركان
حربيه‌سندن وعموم اقلام عسكريه‌دن «تأمين مطلب ايده‌جك درجه‌ده صاغلام
وصحيح برخريطه‌مز يوقدر؛ اولانلرده، آلمانيالی مشهور (كيبرت) ك جغرافيا
خريطه‌سندن استنساخ ايدلمش وبيودلمش شيلردر.» جوابی آلندی. يالكز بش
اون سنه اولدن بری ياپلقده اولان قارص وآردهان، و او زمانلر هنوز ياپلمسنه
باشلانيلان بايزيدك يكرمی ساعت قدر كيريسنده واقع قره كليسانك الده بولنان
موقع خريطه‌لری كوسترلدی. [*]

---

[*] ارضروم، قارص، اردهان استحكاماتی ياپيلور ايكن يعنی محاربه‌دن بش اون سنه
اول بيله اورالرده برچوق اركان حربيه امراوضابطانی بولنيوردی. بونلرك ايچندن كوتاهيه‌لی
عاكف بك كبی بعض غيرتليلری. «بوش قالديغمز زمانلر روسيه حدودينی كزه‌لم ومفصل
برخريطه‌سنی آله‌لم» تكليفنی. اولوقت استحكام قومسيونی رئيسی بولنان فوسنور مصطفی پاشايه
عرض ايتديلر والله ايچون اذنده ايستديلر، لكن فوسنور حضرتلری «آمان آمان الله‌عشقنه
بويله شيلری قاريشديرميكز، نه‌كزه لازم، سز ايشكزه باقكز» جوابيله بوآدملرك تكليفنی
رد ايتدی. پاشانك بوصورتله رد ايتمسنك حكمتی‌ده، شايد ضابطانمزك حدود اوزرنده
كزينور ايسه روسيه دولتی قوشقولنور وبلكه‌ده دولتمزدن ايضاحات طلب ايدر وكيم بيلور
باشمزه نه‌بلالر كلور، ويا ادارهمز دينيله‌رك پاشا حضرتلری اورادن قالديريلور، پك اعلا
راحت راحت اوتورركن، فضله برغيرتورلك كوستروبده باشمزه ايش چيقارميه‌لم، قورقو
ومطالعه‌سندن ايلری كلمش اولسه كركدر وعله بيلديكم طبيعتی ايجابنجه پاشا حضرتلری،

ارضرومده کی ترتیبات عسکریه وحربیه وقوای موجوده نك مقداری

ارضروم دارالمهمات اولمق اوزره، ارضرومك روسیه حدودینه طوغری ایلروسنده وهمان براستقامتده بولنان قارص ، آردهان وبایزید موقعلرنده کیملر قوماندادر؛ هر برینه قاچر طابورعسکر قونلمشدر؛ بولنانلر هانکی طابورلردر؛ نقدری نظامیه ونقدری ردیفدر؛ طوپلری نصلدر ؛ نقدری قلعه واستحکام ، ونمقداری سیار طوپی وطوپجیسیدر ؛ جبخانه ومهماتلری وارزاقلرینك موجودلری نهدر ؛ بونلرك ارزاق ولوازمنك آتیسی نصورتله، نرهدن تأمین ایدیلهجکدر؛ مکاری وطوبکشان وسواری الایلرینك حالی وحیوانلری مقداری آکلاشلمق اوزره اردوی همایونك قیوداتی تتبع اولنمغله برابر تلغراف وتحریراتلر ایلهده مخابرهلر جریان ایتدکدن صکره اکلاشیلدیکه : غیر از استحکامات اون طابور پیاده، ایکی بطاریه سیار طوپی فریق قصاب حسین پاشا قوماندا سیله آردهانده ، اوتوز طقوز طابور پیاده والتی بطاریه سیار طوپی فریق حسین حامی پاشا قوماندا سیله قارصده؛ اون ایکی طابور پیاده ایکی بطاریه طوپ فریق طاتلی اوغلی محمد پاشا قوماندا سیله قرهکلیساده، ایکی طابور بایزیدده، درت طابور دخی وان جهتنده، آلتی طابورده میرلوا شاهین پاشا قوماندا سیله ارضروم ایله قارص آراسنده واقع پاسینلر قضاسنك خراسان وقرهاورغان وسائره کبی متفرق کویلرندهدر .

دیمك اولدیکه بزم طوغریدن طوغری یه عسکر ایشنه کیریشدیکمزده التمش بش طابور پیاده، التمش قطعه مجهز سیار طوپی وموجودی التیشر یوز نفرلی اولهرق اوچ آلایده نظامیه سواریسی وار ایدی، واقعا اردو اساساً درت آلای سواری یه مالك ایسهده آتیده کوریلهجکی وجهله اعلان حربی متعاقب حدود قوردونلرنده بولنان سواری ایکنجی آلایی کاملاً اسیر اولمشدر .

قارصه مواصلت وقارصك حالی

اشته ارضرومده بولنیلان درت کون ظرفنده بو قوماندانلرك هر برینه، دشمن تجاوز حدود ایدر ایسه اجرا ایدهجکلری حرکاتی متضمن تعلیماتلر یازیلهرق کوندرلدی؛ اطراف ولایات ودرسعادتله مخابره اولنهرق مکاری حیواناتی وسائر لوازمات ایستنلدی . اوچنجی کون مشیر پاشا حضرتلرینه مقام سرعسکریدن

کندوسنه بوتکلیفی ایدن ذاتك، مطلقا زوزکلکنه حکم ایتمشدر . ایشته افندم چوق درین مطالعه ایدنلریمز بویلهدر . بك درینه کیتمیانلرده، بوقاریده ذخیره مادهسنده حالی کوستریلان سامح پاشا کبیدر . ایکیسی اورتهسی بولمق پك کوچ شی والسلام .

كلان برتلغرافنامه‌ده؛ لوندره پروتوقولنك ردی جهتنه کیدیله‌جکندن - بو پروتوقول نه‌دن ناشیدر، نیچون رد اولنیور، مندرجاتی نه‌دن عبارتدر، بوكا متعلق تفصیلاتی قارئینمز او عصرك تاریخ عمومیسندن آله‌جقلری درکار ایسه‌ده برنبذه‌سی مقدمه‌مزده‌ده درج اولنمشیدی - روسیه‌نك همان همان تجاوز حدود ایتمسی ملحوظدر؛ غافل بولنلماق وایشلر تحت نظر دقتده طوتلق لازم کله‌جکی توصیه اولنمش اولمسنه مبنی نیسانك دردنجی کونی ارکان حربیه رئیسی فریق فیضی وینه ارکان حربیه میرلوالرندن حسن کاظم پاشالری، مختار پاشا رفاقتنه آله‌رق فقیرده برابر اولدیغم حالده قارصه متوجهاً ارضرومدن چیقدق.

نیسانك سکزنجی کونی قارصه مواصلت ایدلدی. قارصده‌کی عسکرلکك پك جزئی مقداری قره‌غول هیئتنده استحکاماته قونلمش؛ قصوریده مملکت ایچنده خان وخانه وآخور وقهوه‌خانه کبی یرلره بالق استیفی کبی طولدیرلمش بولندی. بوعسکره یالکز خلق ییغندیسی دینه‌بیلور ایدی؛ عسکر دینه‌مزدی. زیرا عسکر سفر برحالنده هرطرفه قابل الحرکه‌در. بزم قارصده‌کی عسکرمز ایسه برطرفه حرکت ایتمك قدرتنی حائز دکلدی. چونکه مکاری حیواناتی وسائر اسباب ووسائط نقلیه‌سی اولمدیغندن کوتوروم برحالده ایدی. عسکرك چادرینی، جبخانه‌سنی، قازمه‌سنی، کوره‌کنی، اکمك ساجنی، وسائر لوازمات ضروریه‌سنی قالدیرمق ایچون بر طابور لااقل التمش رأس مکاری حیوانه محتاج ایدیکه خدمات متفرقه‌ده قوللانلق اوزره احتیاجمز بدیهی بولنان سائر حیواناتدن ماعدا علی الحساب اوله‌رق مطلقا ایکی بیك بشیوز رأس مکاری حیواناتی ایستر ایدی. بوحیواناتك بشیوزنی بیله الده یوق. واقعا بیك بشیوز قدر دمیر باش مکاری حیواناتی وار ایسه‌ده انلرده کولله وفشنك وسائر لوازمات کتیرمك اوزره ایکی کون اول دارالمهماتمز اولان ارضرومه چیقارلدیغندن عودتلری لااقل اون بش کونه محتاج اولدقدن بشقه بوحیواناتده قوللانلدقلری خدمتدن آنوبده بشقه ایشه قوشیله‌ماز ایدی. چونکه قارصك محاصره اولمق احتمالی درجنك اول کوز اوکنده اولمق سببیله کافهٔ لوازمنی استحضار ایتمك واینجی طولدیرمق اقدم فرائضدندر.

قارصده‌کی موجود عسکر، نفس قارص شهرنده‌کی استحکامات متصله‌یه چیقاریلوبده استحکام داخلنده اویله‌جه مدافعه‌یه براغلسه، دشمن جزئی مقدار

عسکریله غیر قابل حرکت اولان بوقوتمزی اوزاقدن محاصره ایدرك سلمه السلام ملکك هرجهتنه یاییلر ایسه مملکتی وناموس دولت وملتی بوتهلکهدن، کیریده کوونديکمز هانکی قوت قورتاره‌بیله‌جك ایدی ؟! او جهت قورتاریله‌میه‌جنی کبی استحکاماتده‌کی عسکرمزده یاامتداد ایده‌جك اولان مدت محاصره ایله وياخود انقطاع اثنای طبیعی بولنان امید سببیله محصوراً بیتوب محو اوله‌جقدی.

شوحالده دشمنی حدودده استقبال ایدوب عسکرمزی متحرك، مدافعه‌لی براردو شکلنده بولندرمق مطلقا لازم ایدیسه‌ده، بوده عسکری دها قارصك اون ایکی ساعت ایلروسنده بولنان حدودده واقع آرپه چایی اوزرنده‌کی مناسب نقاطه سوق ایتمکه متوقف و آرپه چاینه قدر عسکری کوتورمك ایسه مکاری حیواناتنك وجودینه منوط اولوب الحاصل مسئله تمامی تمامنه علت معلول، لازم ملزوم حلقهٔ فسادینك مثال مشخصی حکمنی آلمشیدی. اوجنی قولینی بولوبده ایشی یوریدیویرمك پك کوچلشدی.

واقعا آرایرده زمانده وسعت وایشده مهلت اولسه مسئله‌یه طاری اولان امتناعك امکان تقلیبنه یول بولنه‌بیلور ایدیسه‌ده، صباح نه‌اوله‌جنی مجهول وبلکه‌ده آقشامه طوغری دشمنك خط حدودی تجاوز ایده‌جکی ملحوظ ومأمول اولان اویله برموقعده لاحول خوان اوله‌رق معقول ومرجح برجهت اختیاریله بقدرالامکان آنك محافظه‌سنه چالشمقدن وایلروسنی قضا وقدرك حلنه براقمقدن بشقه چاره یوق ایدی.

قوماندان حضرتلری دخی بالضروره بو صورتی اختیار ایدرك درحال قارص قضاسنك کویلرندن اوکوز عربه‌سی طوپلاتدیرلمق اوزره جهت جهت قوللر چیقاردی.

حدودده‌کی ذخایره وضعیه ایدلمك اوزره تدارکات

برده قارصده‌کی آنبارلرده عسکرك بش التی آیلق یه‌جکنه کافی بغدای وارایسه‌ده سیار وسفربرحالنه قونلمسی یعنی حدود بوینه چیقارلمسی تصور اولنان عسکره، قارصك مدخر اولان ذخیره‌سندن ییدیریلوبده آتیسی نه‌اوله‌جنی مجهول اولان قارص قلعه‌سنی احتیاطسز براقمق جائز اوله‌میه‌جغندن هرحالده حدود بوینه سوق اولنه‌جق عسکرك محتاج اولدیغی ذخیره‌نك ینه حدودده جوار کویلرده ویرلرده آرانمسی لازم کلمشیدی.

بونك ایچونده برچاره دوشوندیکی صرده‌خبر آلندی‌که، یوقاریده حکایه

اولندیغی وجهله سامح پاشانك اثر مساعی اولهرق وقتیله روسیه ارزاق متعهدلرینك
آشیروبده عسكره دن یساغ ایدلمسنه مبنی حدودی كچیره مامش اولدقلری كلی مقدار
ذخایری حدود بوینده كی كویلرده احداث ایلدكلری آنبارلره قویمشلر ایمش.

قوماندان پاشا، قارص متصرفی شفیق پاشایه، قارصده كی روسیه قونسلوسنه
خطاباً برتقریر یازدیردی. مألی: «داخلاً ذخیره یه دركاراولان احتیاجمزه مبنی
خارجه چیقارلمسی مقدما یساغ ایدلمك سببیله حدودك اوته سنه كچیریله میوب جوارده كی
كویلرده روسیه تجارلرینك ادخار ایلدیكی ذخایره نیسانك اون ایكنجی صالی كونی
كیل ایله وضع ید ایتمك اوزره مأمور تعیین اولنمش واصحابنه دخی وقتك رایجنه كوره
اثمانی تأدیه ایدلمك مقرر بولنمشدر. مجرد ذخیره نك كیلنده حاضر بولنمق ایچون
اولكون ذخیره صاحبلرینك انبارلرینك باشنده بولنملری لازمدر. اكر ذكر
اولنان صالی كونی كلمزلر ایسه مأمورلرمز آنلرك كلمسنه انتظار ایتمكسزین
ذخیره یی اولچوب قالدیره جقلری واحتیاجات داخلیه مزه صرف اوله جغی جهتله
مقداری حقنده ویره جكمز خبره قناعت ایلمكز مقتضیدر.

بو تقریرك قونسلوسه واصل اولمسیله برابر قوردونلرده بولنان سواری ایكنجی
آلایی میرآلایی رحمی بك اطرافده كی كویلردن چیقاره بیلدیكی مقدار آرابه ایله
بو ذخیره نك، حدود ایله قارصك تمام وسطنده كائن صوباتان قریه سنه صالی كونی
نقلنه بدأ ایتمسی و اكرچه ایش اثناسنده روسیه تجاوز حدود ایدرسه یاننه كفایت
مقداری پترول غازی صندوقی آلهرق ذخایر مذكوره یی احراق بالنار ایلمسی
مأموریتیله چیقارلدی.

سوق عسكر ترتیباتی

مختار پاشا حضرتلرینك قارصه وصوللرینك ایكنجی كونی جوارده كی كویلردن،
كوندریلان قوللر واسطه سیله خیلیجه اوكوز آرابه سی كلشیدی. قارصده موجود
اولان عسكردن التی طابور ایله بر بطاریه طوپ سفر بر حالنه قونهرق عموم اردومزك
پیشداری اولمق اوزره میرلوا احمد مخلص پاشا قوماندا سیله صوباتان قریه سنه كوندرلدی.
«آرقه سندن لوازماتی اكمال اولندقجه پیدرپی طابورلر یتشدیریله جك و كندیسنه ده
آكا كوره تعلیمات كوندریله جكدر» تنبیهی ویرلدیكی كبی شاید عسكردن چیقارلمسی
متصور اولان طابورلرك وصولندن اول دشمن تجاوز حدود ایدرده اوزرینه
طوغری كلور و نزدنده كی قوتله مقاومت ایده میه جكی بر تهلكه یی كورور ایسه
آغر آغر رجعتله قارصه كیرمكسزین قارصك ایكی ساعت كریسنده واقع بوز

قلعه نام محـله چكيلوب اخذ موقع ايدرك اوراده بر امر آخره انتظار ايتمسى امرى مومى اليه احمد مخلص پاشايه ويرلدى .

چونكه عاقبت مجهول اولديغندن، احتمالى واركه دشمن تجاوزحدود ايدرده بعض عوارض وغوائل سببيله قريم محاربه‌سى زماننده وقوعه كلديكى كبى برمدت اولديغى يرده قاليرسه، اوحالده بزم عسكرك، مجرد دشمنك تجاوز حدودايتمسيله برابر تا (بوز قلعه) يه قدر رجعتى موافق حال اوله‌مز ايدى .

دشمنك تجاوز حدود ايتمسى

هرنه‌ايسه احمد مخلص پاشانك آرقه‌سندن ديكر طابورلرك كوندرلمسى وشايد يتشديرلمكسزين تجاوز حدود وقوعبولور ايسه ، عسكرك قارص استحكاماتنه و (فور) دنيلان منفرد استحكاملره تعبيه‌سى پلانلرى ياپيلورايكن ذكراولنان صالى كونى حدودده‌كى قوردونمزدن كلان برپوصله‌ده ، موسقوفلك نيسانك‌اون ايكنجى يعنى طقسان درت سنه‌سى ربيع‌الآخرينك طقوزنجى صالى كيجه‌سى تجاوزحدود ايتديكى وكيجه‌لين قوردونلرده‌كى قره‌غول كابه‌لرينى آبلوقه‌ايدوب عموم حدود بوينده وقره‌غول شكلنده متفرقاً موجود بولنديغى ذكر اولنـان سوارى‌ايكنجى آلايى افرادينك‌كاملاً أسيرايدلديكى بيلديرلمش، كلان آدملك‌اذاده شفاهيه‌سى دخى بويولده بولنمش‌اولمسنه مبنى‌اورتالق آلت‌اوست‌اولدى. صكره‌دن تحقيق‌اولنديغنه‌كوره ، ايلك‌دفعه‌اوله‌رق قارص جهتنه‌تعرض‌ايدن دشمن‌اردوسى، طوپجى‌وسوارى وپياده‌اوله‌رق اللى‌بيك‌موجودلى برقوتدن عبارت‌ايمش.

هركبى بيله‌مز ايسه‌مده هله‌بنم فكرم ، شعورم دهشتله طولدى . چونكه سرده‌كنجلك وتجربه‌سزلك اولديغى كبى طوپ‌وتفنك‌مثلاوقان چيقاريجى‌شيلرله‌ده ـ مسلكم اقتضاسنجه ـ مألوف دكل‌ايدم ؛ خصوصيله حسب‌المأموريه ايشك ايچ يوزينه‌واقف ونقدرتهلكه‌لر ملحوظ ايسه‌جمله‌سنى ايشيتمش ويازمش اولديغمدن بر تسلى يولى بوله‌رق طبيعتمده طغيان ايدن دهشتى ياتشديرمق ايچون خيليجه كوجلك چكدم. حالبوكه اورتالقده باروت قوقوسى يوق‌ايكن بيلديكمك‌چوق ذوات كبى حميت آميز وشجاعت انكيز سوزلرى سويليه‌جك لسانلرك اولدقجه مهمجه‌سى بنمده آغزمده ايدى . خارجدن حالمه باقانلر، برجرئ مفرط ويا بر شجيع متهور ديه‌بيلرلردى ؛ لكن ايش صحيحلشديكى كبى نطقم طوتلدى ؛ اما صحيحاً ايش ارلرينى قطعاً متغير بولمدم ؛ انلرى ينه تلاشسزجه ايشلرينه دوام ايدييورلر كوردم .

اوصىرده‌ده قوماندان پاشا ایشه‌دائر اوته‌یه برویه یازلمق اوزره خیلی تلغرافلر وتحریراتلر امرایتدیکی اثناده‌سویلدیکی شیلرك بریسیده یازی ایله دولتجه اعلان حرب ایتمکسزین تجاوز حدود ایدوب بزم سواری آلاینی غافل آولایه‌رق اسیر ایتمش اولدقلرندن طولایی روس اردوسی قوماندانته برپروتستو یازلمسی ایدی. یازدیغمز پروتستویی ، اوآلایه قاعدةً حرب اسیری دیه‌میه‌جکمزدن هرحالده اعاده اولنملری مقتضی اولدیغی نتیجه‌سیله خاتمه ویردك . (روسیه قوماندانی بزم پروتستویه‌هیچ قولاق‌ویرمدی واسیرایتدیکی آلایدن برنفری بیله‌اعاده‌ایتمدی‌یا!) هرنه‌حال ایسه ، اوآنده امراولنان شیلرك جمله‌سی یواش‌یواش‌یازلدی؛ امابر کره اورکمش واختلاله وارمش اولان طبیعته سوزدیکلتمك ایچون خیلیجه زحمتلر، صیقنتیلر چکلدی . مقصدم ، کنیش وقتده لاف‌ایله عالمی فتح ایتمك انسانه پك قولای کوروندیکنی بیلدیرمکدر .

شوتفصیلدن معلوم اولدیکه ذخیره‌یی احراقه مأمور اولان رحمی بك ایشی یتشدیره‌مدی واو قدر ذخیره‌یه دشمن مالك اوله‌رق بالآخره بزی نه‌درلو احتیاجلره براقدی . اوراری صره‌سیله آتیده ذکر اولنسه کرکدر.

چهارشنبه‌کونی‌اوچ طابوردهاسفربرایدیله‌رك احمدمخلص‌پاشا قوماندانسده‌کی لوایه‌التحاق ایتمك‌اوزره (صوباتان) ه کوندرلدی ایسه‌ده اوکون اقشام اوزری احمدمخلص پاشاروس فرقه‌لرینك ایلرویه‌حرکت ایتمکده‌اولدیغی بیلدیردیکندن تعلیماتی وجهله رذقتنده‌کی طقوز طابور ایله طوغریجه (بوز قلعه) یه کلمسی امری کوندرلدی. طابورلرده بوز قلعه‌یه کچمك‌اوزره پنجشنبه‌کونی (قارص) ك اوکنه کلدی . احمد مخلص پاشا (قارص) ه جلب اولندی . طابورلره قوماندا ایتمك اوزره فریق محمد مخلص پاشا ایله میرلوا شوکت پاشا عسکرله برابر قرار سابق‌وجهله (بوزقلعه) یه چیقارلدی. (بوزقلعه دنیلان‌یر، برکوی خرابه‌سنك اسمیدر؛ یوقسه مواقع مستحکمه‌دن دکلدر . مناسبت موقعیه‌سی اولدیغیچون بوعسکر اورایه قونلدی ایدی .)

روسیه دولتنك صالی کونی تجاوز حدود ایتمسنه وبوتجاوزك مطلقااولکونه تخصیصنه بزلر آنف‌الذکر ذخیره‌لرك الیمزه کیرمامك ایچون روسلرجه اختیار والتزام اولندیغی معناسنی ویرمش‌ایدك. حالبوکه تجاوزحدود اولندیغنك فرداسی کونی‌مقام سرعسکریدن آلنان تلغرافنامه‌ده، روسیه‌دولتنك آناطولی وروم‌ایلی

جهتندن برکونده و برساعتده تجاوزحدود ایلدیکی محرراولمسنه نظرآبزم ظنمزه
یکده محل قالمدی ایسه‌ده، ذخیره مسئله‌سنك اینشه برازدخلی اولمدی‌ده استبعاد
اولنه‌مدی.اعلان‌حربی متضمن‌وارداولان فرمان‌تلغرافنك صورتی‌اشته‌بودر :

قارصده دردنجی اردوی همایون مشیری احمد مختار پاشایه

دردنجی‌اردوی همایونم مشیرحمیت‌سمیرم مختارپاشا

تلغرافنامهٔ همایون

روسیه دولتی دولتمزله قطع مناسبات ایله‌اعلان حرب ایلمش اولدیغندن بزم
دخی حق تعالینك عنایتنه و امت محمدیه‌یه باعث رحمت اولان پیغمبر ذیشانمزك
امداد معنویسنه صیغنه‌رق سلاحه صارلمه‌مز لازمکلدی . معلومکزدرکه بزصلح
وآسایشه‌عداوت ایتمدك وحتی‌شمدی‌یه‌قدر المزده‌سلاح‌وقلبمزده صلح آرزولری
طوتدق وخیرخواهمز ودوستلرمزاولان دولتلرك محافظهٔ آسایش ایچون‌ایتدکاری
نصیحتلری‌دیکله‌یوب اویوله‌برلکده چالیشدق. لکن‌دشمنلرك مقصدی‌حقوقمزی
واستقلالیتمزی وملکتمزی محوایتمك اولدیغنی وبونلر فدا اولنمدقجه آرزوسنی
استحصال ایتمك ممکن اولمدیغنی اثبات ایتدی و هیچ بر سبب مشروعه مبنی
اولمقسزین اوزرمزه هجومه عزم ایتدی . جناب احکم‌الحاکمین حق وعدلك
حامیسی اولدیغندن ظفروسلامتمز تقدیر الٰهی‌یه مقرون‌اولمق مأمولدر. انشاالله
تعالی عسکرمزك اقدام وغیرتی و تبعهٔ صادقه‌مزك مادی و معنوی اتفاق وهمتی
ایله‌دشمنمز نائل مراماوله‌مز . حضرت خیرالناصریندن امیدایدرمکه عسکرمز
عثمانلیلغك شرف‌وشانی وجدلرینك ملکلرینی محافظه ایدوب‌بنی محجوب‌ایتمزلر.
قوماندا کزده بولنان کافهٔ امرا و ضابطانه ، واولادم اولان افراد عسکریه‌مزه
سلام‌مخصوص‌اهدا ایله‌دولت‌وملت کندولرینی بوکون‌ایچون بیوتمش‌اولدیغندن،
مأمولمز اولان غیرت وحمیت وشجاعتی بوکون حقیله وتمامیله اثبات ایتسونلر .
قوماندا کزه مودوع اولان عسکرمزك محافظه ایتدکاری موقعلرك هربرطاشی
وهربرطوپراغی آتالرندن ووطن قرنداشلرندن نیجه بیك‌غازی وشهیدك غزاسی
و عمری اجریله صاتون آلنمشدر . اول یرلری دشمنك تسلطندن و اعدانك
تعدیسندن حفظ ایتسونلر . عسکرمز وظیفهٔ محترمه‌سنی اوده‌دکجه اللهك نصرتی
وپیغمبرمزك امداد روحانیتی کندولرینه رهبر؛ ودعای خیریه‌مز دائما انلرله
برابردر . عثمانلی ملتی؛ عسکر قرداشلرمزك مملکتلرنده اولان اولاد وعیاللرینك
حارس وخادمیدرلر . پادشاهلری دخی هرشیدن کندولریله برابر اولوب خلافت

وسلطنتك الك بيوك ومقدس سنجاغی اوغورنده جانی فدا ایتمکه حاضردر .

الله نصرت احسان ایلسون .　١٢ نیسان سنه ١٢٩٣

تلغرافنامهٔ همایونك واصل اولدیغی کون برجمعیت، برآلای ترتیب اولنوب تشریفات وتعظیمات معتاده ایله اوقونه‌مدی . چونکه قارصده بتون هیئت عسکریه وحتی اهالی ومأمورین ملکیه بیله تجاوز حدود وقوعبولق ملابسه‌سیله برتلاش ایچنده، تعبیه وسوق واستحضار ادوات ومهمات ایشلریله مشغول اولوب، خلق ایشنك باشندن ولو برساعت مدت اوله‌سون دور ایتمك ممکن اولمیان برزمانه تلغرافك کلمسنك تصادف ایتمسی، مراسم معتاده‌سنی اجرایه مانع اولدی ایدی . یالکز صورتلری چیقاریلوب فرقه ولوا قوماندانلریله قارص متصرفنه کوندرلمکله اکتفا اولندی .

اوکون آرده‌ندن، باطومدن وبایزیددن‌ده تجاوز حدود اولندیغی خبرلری آلندی . لکن بایزید متصرفیله هیئت ادارهٔ مملکتك اردومزه ایصال ایتدکلری تجاوز حدود خبری، پك دهشتلی وتلاشلی فریاد وفغانلری متضمن اولدیغندن، انك بوراده تفصیل وایضاح ایدلمسی مناسب عد اولنمشدر .

ترتیبات اساسیه‌یه کوره بایزیدك حالی

یوقاریده ذکر اولندیغی وجهله نفس بایزیدده ایکی طابور عسکر بولنیور ایدی . بوطابورلره قوماندان طرفندن ویریلن تعلیماتده، روسیه دولتی، بایزید جهتندن تجاوز حدود ایدرده نفس بایزید شهرینه دخول ایچون برقصد مطلق وصحیحی آکلاشیلور ایسه، بوایکی طابور محاربه‌یه طوتشمقسزین بایزیدی ترك ایله وان جهتنه طوغری چکیلوب (بارکیری) نام موقعده فریق ذائق پاشا قوماندانسنده اجتماع ایده‌جك اولان فرقه‌یه التحاق ایلسی امر اولنمش ایدی.

ذائق پاشاده وان فرقه‌سنی تشکیل ایتمك اوزره ارضرومدن وانه کوندرلدیکی صرهده ویریلان امرده، کندوسی وانه مواصلتله برابر اوحوالیده‌کی دزت ردیف طابوریله هنوز طوپلانلمامش اولان الباق قضاسی ردیف طابورینك جمعنی تسریع ایدرك وان والیسی بونان اشقودره‌لی زاده حسن پاشا ایله بالاتفاق، اوحوالیده واقع عشایردن وبرده شیخ عبیدالله افندینك صورت کلیه‌ده جمع ایده‌جکنی دولته قارشو وعد ایلدیکی قبائل اکرادندن الده ایده‌بیله‌جکلری سواری وپیاده عساکر معاونه ایله بایزیده طوغری ایلرولمسی وشاید بایزید دشمن النه دوشمش ایسه، اوراده‌کی ایکی طابوری دخی فرقه‌سنه التحاق ایتدیرەرك بارکیری موقعنده

اوتوروب، وان جهتده برپرده خطی احداث ایلسی وایجابنه کوره بارکیری‌دن دخی ایلرولیه‌رك، وجودلرندن اردونك سائر فرقه‌لرینی دخی مستفید ایتمك ایچون قره کلیسا والشکرد جهتلرنده بولنه‌جق اولان طاتلی اوغلی ، فریق محمد پاشا قوماندانسنده بولنان فرقه ایله مناسباتی محافظه ایله، باش قوماندانله‌ده مخابره‌سنی اکسیك ایتمامسی صورتلری، وظیفهٔ مأموره‌سی اولمق اوزره تحریراً وشفاهاً تنبیه اولنمشیدی .

بایزید متصرفنك تلاشی

بایزید متصرفی علی کمالی پاشا مرکزك بودرلو مطالعاتندن واو مطالعه‌یه موافق اوله‌رق ویریلن امردن غافل اولمق جهتیله « موسقوف تجاوز حدود ایتدی . بزده‌کی ایکی طابور مدافعه‌یه کافی دکلدر . بزه برامداد ایدلمکلکك چاره‌سنی استحضار ایدك . » دیه تلغرافلی مضبطه‌لرله بری بری آرقه‌سندن قیامتی قوپارییور ایدی . بوطرفدن‌ده صورت قرارك حقیقتی متصرفه بیلدیریلوبده اهالی یأسه دوشورلمامك ایچون « ایشك چاره‌سنه باقیله‌جقدر، ماقیله‌جقدر » کبی سوزلر وجوابلرله اوراسی آووندیریلیور ایدی .

— استطراد —

درسعادت وولایات متجاوره وارضروم ومواقع عسکریهٔ سائره ایله جریان ایدن مخابرات، ـ ایشك اهمیتی اقتضاسنجه ـ اکثریا شفره‌لی تلغرافلرله وقوع بولمقده اولوب اولوقت ایسه قوماندان پاشا حضرتلرینك رفاقتنده فقیردن باشقه یازی یازه‌جق کیمسه اولمدیغندن کیجه‌لی کوندوزلی دوچار اولدیغم مشغولیت، همان طاقت بشریه‌نك صوك درجهٔ تحملنه قدر چیقمش ایدی . حتی کیجه یاریلرینه قدر یازارکن اولدیغم یرده اویویه قالوب صباحلین اویاندیغمده، اویقونك غلبه‌سیله ضروری اوله‌رق الدن دوشمش اولان ایشك آلت طرفنی اکمال ایتدیکم کونلر اولوردی .

کچمش اولان بویله مهم وعجایب ازمنه شئوناتی، حال حاضرمده‌کی عجز وکسل ایله موازنه‌یه مدار اولمق اوزره ـ استطراداً ـ بوراجغه قید ایتدم.

« یارین دشمن بایزید قصبه‌سنك اوکنده‌در وبویله برمهم موقع ومملکت هیچ دشمنه ترك اولنورمی؟ بوقدر اهالی وعجزه‌نك اسارتنه نصل انصاف قائل اولیور. بوحاله الملك وپادشاهك رضاسی یوقدر » دیه ایلیشیکلی واعتراضلی کونده برقاچ دفعه بایزید متصرفنك تلغرافلری کلدکجه، آرتق بوطرفدن‌ده آلدیرلمامغه باشلاندی.

عاقبت تجاوز حدود اولندیغنك اوچنجی کونی کلان تلغرافده، «دشمن شهرمزه تقربله تسلیمنی طلب ایتدی. ایکی طابوردن عبارت اولان عسکرمز بارکیری جهتنه متوجهاً چیقدی کیتدی. عسکرك قوماندانینه، مدافعه ایدهلم رأینی آکلاده‌مدق. بزده، هیئت حکومتله برابر آغلیه‌رق اهالی‌یی ومملکتی دشمنه ترك ایتدك؛ وزرو وبالی ومسئولیتی مسببلرینك بوینه اولسون. ایشته مرکز ولایت اولان ارضرومه متوجهاً بایزیددن چیقوب کیدیورز» کبی حسبحال وشکایتلر محرر ایدی.

بایزیدك ترکنده‌کی حکمت

موقع خریطه‌سنك مطالعه‌سندن آکلاشیله‌جغی وجهله، نفس بایزید نقطه‌سی، روسیه وایران حدودلری ملتقاسنده اولوب هله بایزیدك صول جهتی یکرمی ساعت قدر کری‌یه طوغری بتون روسیه حدودیله محدود ومحصوردر. روس حدودندن بایزید جهتنه ایکی کچید واردرکه برینك اسمنه جیللی، اوته‌کنه موصون کدیکی دینیور. جیللی کدیکندن کلان یول بایزیدك اوکنه چیقار. نته‌کم دشمن عسکری بایزید جهتنه بودفعه اورادن تجاوز ایتدی ایدی. موصون کدیکی بایزیدك یدی سکز وبلکه‌ده اون ساعت قدر کریسنده اولدیغندن بورادن تجاوز ایده‌جك اولان دشمن طوغریجه قره‌کلیسایه تخطی ایله بایزیدك ارقه‌سنی آلور. اولوقت بایزیدك ارضروم، قارص، سائر نقاط عسکریه‌نك کافه‌سیله مواصله‌سی کسلمش اولور. هرنصل اولسه حال وموقع وقت حرب وقاعدهٔ سوق‌الجیش اقتضاسنجه بایزید نقطه‌سی برنقطهٔ مدافعه اوله‌میه‌جغندن هرحالده کوره بویله حرب زمانلرنده اورانك دشمنه ترکی ویقینلرنده بشقه برنقطهٔ مدافعه تحریسی ضروری ایمش.

بناءً علیه مختار پاشا حضرتلری حسابی اکا کوره طوتمشلرده الشکرد فرقه‌سیله ذاتی پاشانك وان فرقه‌سنی تشکیل ایدرك بوفرقه‌لرك وجودندن جداً استفاده ایتمك عزمنه دوشمشلردر.

صره‌سی کلدیکنده آتیده کوریله‌جکی وجهله اکرچه بوفرقه‌لر حسابلرینی درست طوته‌رق علت غائیهٔ تشکیله‌لرینی محافظه وبروفق وظیفه عسکرانه حرکت ایتمش اولسه ایدیلر؛ دولت وملتك شان وناموسی دها کوزلجه محافظه ایدلمش اولوردی. هرنه‌ایسه کچمشه تأسفله کری قالمیه‌لم.

روسیه‌نك قارص اوکنه کلوب چیقمسی

کلهلم صدده: بوز قطعه طابورلرك نجلنبه کونی چیقارلدیغنی یازمشیدق. جمعه کونی هرکس ایشی وکوجیله مشغول ایکن نقیرده قارصك حکومت

قوناغنده وظیفهٔ مأمورده‌مك ایفاسیله اوغراشییوردم . او آرالق اورتالقده بر غلغله ظهور ایلدی . طیشاری صونه‌ده‌کی خلقك صاغه وصوله قوشوتیلری ، نردبانلردن کثرتله چیقوب ایناتلرك پاتردی ، کوتوردیلری تفقد احواله بنی مجبور ایتدی . برده دشمنك قارصك اوکنه کاوب چیقدیغنی وبرفرقه سواریسیده شهرك ارقه طرفنه چکمکده اولدیغنی ایشتمیه‌یمی ؟

درحال آتمی ایستدم ؛ چانطه‌می ، اوراقمی طوپلایه‌رق ره‌وولورمی بوینمه طاقه‌رق چیزمه‌لرمی کیدم . آتمك کلمسنی بکلر ایکن قوماندان پاشا بندی کیتدی . آرقه‌سندن بیناتلرك وپیاده اوله‌رق قوشانلرك حد وحسابی یوق . هرکس چکلدی .

قوجه حکومت قوناغنده بنمله قاپونك اوکنده بکجی برچوروك ضبطیه‌دن ماعدا کیمسه قالمدی . عالم باشمه طارلاشدی . خلجان قلبدن تحمل کسلدی . بویله تهلکه‌لی ، دهشتلی برزمن انتظارده کچن دقیقه وثانیه‌لرك وسعتی آیلر ویلیلره بدل اوله‌جغنی اصحاب تصور واتقان تخمین ایده‌بیلیرلر . اشته بوحال ایله کچیریلان یارم ساعتدن صکره بزم شعبان اغا سلاحنی قوشانه‌رق کندی آتنه بینمش وبنمکنی‌ده یدکنه آلمش اولدیغی حالده کلدی .

مکر بزم حیوانك مسافر اولدیغی اوك صاحبی اولان قادینلر أوده یوق ایمشلرده انلری بولدیروب قپوبی آچدیرمق مجبوریتی یوز کوسترمش اولمقدن ناشی گجکدیکنی اکلادق .

حیوانه بندم ؛ اما نره‌یه کیده‌جکمی وقوماندان پاشانك نره‌یه کیتدیکنی بیلمیورم ؛ ذاتاً بجریکلی برآدم دکلم . مملکتده غریبم . صوقاقلری طانیمام . خط حرکت مجهول . شهرك ایچنده برغلغله ، برکوروتیدر کیدیور . نه اولیورز نه یاپه‌جغز دیه چولوق ، چوجق ، قاری ، قیزان غریو وفریاد ایدییور ، قیامتك حال هولناکی اوکون قارصده تجسم ایتمش کبی کورونیور ایدی . نه دهشتلی منظره ، نه مؤثر برحال ! مملکتمزك هیچ برنده ربم برده امثالنی کوسترمسون .

اوصرده عقلمه کلدیکه ؛ قوماندان پاشا قارصك کری طرفنده واقع طقوز طابورك بولندیغی بوز قلعه‌یه کیتمشدر ؛ بنده اورایه کیده‌یم قرارینی ویردم . بنم تلاشمی موجب اولان احوالك بریسیده ؛ رفاقتنه مأمور بولندیغم ذات بوزقلعه‌یه کیتدی ؛ بوقدر اوراق مهمه نزدمده اولدیغی حالده بن قالدم . اورتالقده کوردیکم غلغله وتلاشدن آکلاشیلیورکه قارصی دشمن چویروب محاصره حالنه قویدی .

شمدی چیقمق ایسه، ظنمه کوره ممکن دکل ؛ بوملکتده کیمسه‌یی طانیمام . محاصره‌ده قاله‌جغم وکیم‌بیلیر نه‌مدهش حاللر کوره‌جکم . آمان یاربالعالمین سن لطف ایت ، یادلیل‌المتحیرین بکا رهبرلك ایله ! دیه بنده دعالر ونیازلر قیامت کبی ..... الحاصل آدم برکره کندیسنی وهم وخیاله قاپدیرر ایسه، ساحهٔ فکرنده اشخاص وسوسه‌دن تشکل ایدن شیطان اردولرینك رسم تجید اجرا ایده‌جکنی اصحاب اوهام پك روشن اوله‌رق بیله‌جکندن اوزون اوزادی‌یه تعریفنه قیام ایتمك عبثدر .

برکره بوز قلعه‌یه کیتمك قرارینی ویرمش اولدیغمدن ، بلکه یولده روس سواریلرینه تصادف ایدرم ظنی، قرارمده ترددی ایجاب ایده‌جك قدر قوی دکل ایسه‌ده، حاصل اولان حیرت ودهشت دخی ذاتاً هیچ بر رأیمده اصابت وحقیقتدن اثر براقامشیدی .

ایشته بوحال ایله سوقاقده راست کلدکارمه بوزقلعه‌نك یولنی صوره‌رق انلرك دلالت ارشادیه‌سیله درت نعل کیده کیده شهرك کنارینی بولدم. سوقاقده طورمقده اولان براختیارجه خاتوندن بردها یولی سؤال ایتدم اما او سؤالی ایتدیکمه وایتمك ایستدیکمه درحال پشیمان اولدم . زیرا، خانم بنه بنم آتك دیزکیندن طوتوبده، به‌بیلمم نه . . به بیلمم نه ... دنیاده نه‌قدر الفاظ شنیعه وکفریه وارسه جمله‌سنی صایوب دوکدکدن صکره : « بوقدر زمان اکرامزی کوردیکز؛ سزی قیشین بسله‌دك؛ کیدیردك، قوشاتدق، رعایت ایتدك؛ اولرمزی سزه ویردك؛ سبی آنجق بویله برکونده دیمزی، مالمزی، عرضمزی، مملکتمزی دشمنه تسلیم ایتامك ایچون ایدی. شمدی دشمنك کلسیله برابر نره‌یه قاچیورسکز؟ آخائنلر؛ آبیلمم نه‌لر !!... » دیه حایقردقجه ، بن ، یدنده مال مسروق بولنمش دلاللر کبی اطرافمه نظر استمداد ایله شاشقین شاشقین باقیورایدم . براز مدت صکره دیه‌بیلدمکه : « آوالده ! بن طائفهٔ عسکریه‌دن دکلم؛ بنم بشقه ایشم وار . بوزقلعه‌یه کیدیورم؛ سزی محافظه ایچون عسکر کتیره‌جکم سن لطف ایتده شویولی بزه کوستر . »

نه‌کزر ! چاتدیغمز بلانك آتشلی حدتی تسکین ایتمك ممکن دکلکه !....

قادیجغز دهشتندن حاصل اولان حیرت سببیله کندیسنی غیب ایدرك آتش

پوسكوريبور. نهايت آتى تپدم؛ قارينك آلندن كوچ حال ايله يقايى قورتاردم. بشقه يرده تصادف ايدن قادينلره سؤال ايده ايده يولى دوزلتدك.

دقت بيوريليورمى؟ گچديكم سوقاقلرده آركك نامیله همان كيمسه‌يه تصادف اولنه‌ميور كى‌در! سببى صكره آ شيلير.

نه‌ايسه بيك بلا و محن ايله بوزقلعه‌يه واصل اولدم. مخلص وشوكت پاشالرك اقامت ايتدكلرى چادرى بوله‌رق ايندم. پاشالر فقيرى اولدن بيلدكلرى جهتله، ظاهر رنك ولونمدن واويله بوزوق دوزن يانلرينه كلديكمدن شبهه‌لنه‌رك، دقتليجه ومعناليجه نظرلر ايله بربرلرينك يوزلرينه باقيورلردى. خوش بش، مرحبا فلاندن صكره، بن، قوماندان پاشانك اورايه كلوب كلمديكنى وياخود يكى برخبر كوندروب كوندرمديكنى سؤال ايتدم؛ خير كلدى وكوندرمدى ديديلر. ظن ظن وتخمينمك ياكلش چيقمش اولمسندن طولايى آل بندن برمراق دها!.

اوصره‌ده شوكت پاشا يانمه صوقوله‌رق: «نه‌وار نه‌يوق؟ سن تپه‌ى اوله‌رق بورايه كلمزسك؛ مطلقا برشى وار» ديدى. بنده حكايه‌يى اولديغى كبى نقل ايله «شو تپه‌نك اوزرندن باقارسه‌كز موسقوف فرقه‌لرينى كوررسكز» ديدم. مكر بيچاره‌لرك ايشدن هيچ خبرلرى يوق ايمش! بندن اوسوزى ايشتمكله برابر انلرده‌ده بر بوزغونلق كلدى؛ شطارتلرينى غيب ايتديلر، همان دشمن اوكلرينه كلوب چاتيورمش كبى برتلاشله آياغه قالقديلر؛ بيكباشيلرى، ميرالايلرى چاغيره‌رق عسكرجه ايفاى وظيفه ايدلمك اوزره [حاضر اول ، سلاح باشنه] بوريلرى چالينمدى. اورتالغك حالى دكيشدى؛ بتون عسكر چادرلرندن ديشارى اوغراديغندن چادرلر ييقلدى؛ مهمات وذخاير يوكلندى؛ عسكر سلاح آلدى؛ طابور، الاى هيئته كيردى.

انلر ايشلريله مشغول اولسونلر؛ فقيرده ذهنمده قوماندان پاشانك نه‌اولوب ونره‌يه كيتديكى مراقيله اوغراشيوردم. بن مطلقا مشار اليهى بولمق مجبوريتنده ايدم؛ زيرا يوقاريده ديديكم كبى، اوراق مهمه چانطه‌سى بزم شعبان آغانك هكبه‌سنده؛ ايچنده شفره‌لر، عسكرمزك مقدارى، ارزاقمزك احوالى، بتون مواقع وقطعه قوماندانلرينك تعليماتلرينك مسوده‌سى وار. اكر بنم باشمه برقضا كلور ايسه بوچانطه‌يى نه‌يابه‌جغم؟ شايد دشمن آلنه دوشر ايسه‌م حال نه‌يه منجر اولور؟ مطالعاتيله بتون بتون شاشيرمشيدم.

بر آرالق مخلص پاشا ديدى‌كه: «قوماندان پاشاقارصك استحكاملرينه چيقمش

اولسه كركدر ؛ بركره اورالردن آرايوب صورمديكزمى ؟ » اولوقت عقلم باشمه
كلدى . قارصك استحكاماتى يوقلاتمقسزين وقارص قوماندانينك مركز اقامتندن
ايشى سؤال ايتمكسزين چاله صيرم . نم بوز قلعه‌يه قدر كليشم ، شاشقينلق اثرى
اولديغنى آكلادم ، درحال پاشالره وداع ايله آتمه بيندم . يولده دشمن سواريسنه
تصادف اولنمق احتمال واحتياطى دخى داخل حساب اولدينى حالده قارصه عودت
ايتدم . قارصه كلير ايكن يولده اوراق چانطه‌سى حقنده شعبان اغا ايله ويرديكمز
قرار شو ايدى كه : اوزاقدن روس سواريسنى كورور ايسه‌ك ، كريسين كرى‌يه
بوزقلعه‌ده‌كى بزم عسكرك ايچنه قاچارز . فقط آنسزين بريرده اوكمزه چيقارلرده
بزده قاچمغه ميدان قالمز ايسه ، ثقلت وجوديم طاغه يوقارى يورومكه متحمل
اولمديغندن شعبان اغا بكا باقميه‌رق آتنى ترك ايله چانطه‌يى آلوب پياده اوله‌رق
طاغه يوقارى قاچوب كيده‌جك ايدى ؛ بنده آرقه‌سندن كيده‌بيلديكم يره قدر
كيده‌جك ايدم ؛ اوته‌سنى قضا وقدرك حلنه حواله ايده‌جكدك . چونكه ، قارصه
كيدر ايكن يولمزك صول طرفى طوغرى اوزانوب كيتمكده اولان طاغ ، ديك غايت
طاشلق اولوب آت اويناغى ير اولمديغندن دشمن سواريسنك آرقه‌مزدن
قوشاميه‌جغندن امين ايدك . اشته بو قرارك حصولندن صكره قلبده‌كى خلجانه
براز سكونت كلدى .

قارص اوكنده‌كى دشمنك مدافعه‌سيچون اجرا اولنان حركات

الحمدلله سلامتله قارصه كيردكدن صكره ، صوره‌صوره استحكامات متصله‌نك
مركزى حكمنده بولنان حافظ پاشا طابيه‌سنى بولدق . قوماندان پاشا حضرتلرينك
برقاچ پياده طابورينى وسيار طوپلرندن بعضيلرينى آله‌رق استحكامدن ديشارى
چيقدقلرينى خبر آلدم ؛ مستريح اولدم . او اثناده استحكامك خارجندن بر طوپ
پاتلادى . آرقه‌سندن برده‌ا ، ديركن برده‌ا . اندن صكره طوپك سسى كسلدى .

فقير طوپ سسنك كلديكى جهته يعنى استحكامك خارجنه چيقدم . برده نه كوره‌يم :
قارص اهاليسنك كنجى ، اختيارى ، اورته حاليسى ؛ كيميسنك ألنده تفنك ، كيمنده
برتك طبانجه ، كيمنده بالطه ، كيمنده صوبه شهرك واستحكامك خارجنه اوغرامشلر ؛
آقين آقين عسكرك وقوماندان پاشانك اولديغى جهته ، الله الله ذكريله وسائر تكبير
وتهليللرك انواعيله قوشيشوب كيديورلر . بو حالك ويرديكى دهشتى نم كبى بر عاجزك
قلمى تصوير ايده‌مز ؛ زيرا بتون قلبلرك ديانته متعلق الك نازك ومهم حسياتنك
قاباريش اولمسى سببيله ظاهر اولان بهادرانه برغيرتى ، غضنفرانه برصولتى تصوير

ایله دکل اما؛ انسان کندی کندینه تصور ایله بر درجه‌یه قدر آکلایه‌بیلیر؛ چونکه، بیلنمه‌سی ذوقه متعلق اولان افعال واعمالدندر.

باقك غیرته‌که؛ بوجماعتك ایچنده، اللرنده اکمك سپتلری، صو دستیلری اولدیغی حالده جابجا قادینلره دخی تصادف اوتیورایدی. بوقادینلرك تشویق آمیز سویلدکلری سوزلر حمیت رجالیه‌یه دوقوندیغندن، ارککلرك نظرنده اوقدر حیاتك قدری قالمامش کبی کورونیوردی.

سرحدده‌کی مملکتلرك قادینلرنده‌ده باشقه‌بر حال وار. مملکتلری یوزلرجه واقعات حربیه‌نك محور دورانی اولمش اولمسندمیدر نه‌دندر؛ بونلردن بعضیلرینك خانه‌باقانلری، مطلقا اووجودك شجیع وحمیتلی بر ارککك روحنه مقر اولدیغنه حکم ایدرلر.

بز بوجمعیته ملاقی اولدیغم زمان اقشام تقرب ایتمش وهمان همان غروب یاقلاشمش ایدی. برازدها ایلرویه کیتدیکمده، طابورلرله طوپلرك و آرقه‌سندنده اوکه‌دنبری آرامقده اولدیغم مختار پاشانك عودت ایتمکده اولدقلرینی کوردم؛ ممنون اولدم. هرنه ایسه استحکامدن ایچری کیرلدی. اهالی‌یه دخی: «هرکس یرلی یرینه کیتسون!» امری منادیلر واسطه‌سیله داغیدلدی. جمله ایله برابر حافظ پاشا استحکامی ایچنده‌کی چادرلره ایندی.

عجباجدی بر محاربه وقوعبولمقسزین بوعسکرك نیچون عودت ایتدیکی مراقنه دوشمش ایدم. اوراجقده تحقیق ایتدمکه، مکر حافظ پاشا استحکامنك اوك طرفنه طوغری دشمنك برسواری لواسی کلمش؛ بزم عسکرده انلرك قرالدیلری اوزرینه چیقاریله‌رق، عسکر ایلرولدجه دشمن سواریسی طاغ طرفنه چکلمکی ترجیح ایدرك بزم عسکره طوغری هیچ صوقولمامش؛ حتی بزمکیلر بر ایکی طوپ دخی آتمشلرسه‌ده دشمن جواب ویرمامش؛ اقشامده تقرب ایتمش اولمق ملابسه‌سیله عودت ایتمشلر ایمش.

چادرلرده بولندیغمز اثناده دخی کوندوزدنبری حاصل اولان دهشتله برکره یرندن اوینایان جملهٔ عصبیه‌نك وهمی وخیالی اوله‌رق احداث ایلدیکی حسیات متخالفه‌سنی صوصدیرمغه بریول آرانیلیرکن، ملاقی اولنان احوال اغتشاشیه، مرض اصلیی تسکین دکل تأیید ایدییوردی. زیرا، قوماندان حضرتلرینك اوطوردیغی چادرده امرا وضابطانك بری کاوب بثی کیدیور؛ یاورلر، چاوشلر اوته‌یه بری‌یه قوشوشیور؛ لاینقطع بوریلر چالنیور؛ بیلمم نه‌لر اولیور، الحاصل اوراسی قیامتدن برمودل حالنی آلدی ایدی.

جانم نه اوله یورز . نه یاپیله جق ؟! کیمسه دن اساسلی وصحیح برخبر آله مدیغمدن
طولایی پاطلایه جغم کلیوردی . کیمدن نه خبر آله یم؛ هرکسده بنم کبی نه اولوب
نه بیته جکندن خبرسز؛ اورتالق پرتلاش ، عالم بر دهشت ایچنده . . . . نهایت
صولر قراردی، کیجه اولدی. اولدیغمز موقعک غریسنه برسکونت کلدیسه ده
بزم موقعمزک تلاشی حالا دوام ایدییور . یاتسو کچدکدن صکره، قوماندان
پاشا، مقام سرعسکری یه یازلق ایچون کندوسنک یاپمش اولدیغی مسوده یی شفره
ایت دیه بکا ویردی . آلدم ، اوقودم که نتیجه سی « دشمن سوارسی بوکون
کلدی، کوزوکدی . بزده اوکنه چیقدق، اوزریمزه اوغرامدی، قارصی چویرمک
اوزره یولنده دوام ایتدی کیتدی . بنم قاصده محصور بولنمقلغم جائز اوله میه جغندن،
قارصی، اوتوز طابور محافظی والتی آیلق ارزاقیله اولاً اللهه وثانیاً قوماندانی
اولان فریق حسین حامی پاشایه براقوب طقوز طابورله چیقه جغم » دن عبارت ایدی.

بزده ارضروم ایله قارص آراسنده بولندیغی بالمناسبه یوقاریده ذکر اولنان
شاهین پاشایه دخی برتلغراف یازدق که : واقعا صوغانلی طاغنک کچیدلری شو
موسمده وشمدی قار ایله مسدود ایسه ده، ینه صوغانلی یوللرینک تحت نظردقتده
طوتلمسی مقتضیدر، حالدن خبریکز اولسون . اویانیق طوریکز زیرا موسقوف
قارص ایله سزک آراکزه کیردی . ارضروم ، آردهان ، آلشکرد وسائر اقتضا ایدن
مواقعه ده لازم کلن تلغرافلرکمال سرعتله چکلدی . زیرا ، ایش یارینه قالیرسه تلغراف
تللرینک کسیله جکی وسائر طرق مخابره نک دخی انقطاع ایده جکی بدیهی ایدی .

مختار پاشانک قارصی محاصره یه ترک ایدرک چیقمسی

بو ایشلر بتدکدن صکره قوماندان پاشا کیجه ساعت اوچده بر بطاریه درت
فوندلق سیار طوپی برابر آله رق برطاقم سواری ایله طهماسی استحکامنک
آلتنده کی طاغ یولندن بوز قلعه یه متوجهاً قارصدن چیقدی. قارص قوماندانلغنده
حسین حامی پاشا قالدیغی کبی، ارکان حربیه سی ریاستنده ده میرلوا حسن کاظم
پاشا براغلدی . اوردونک عموم ارکان حربیه رئیسی فریق فیضی پاشا، مختار پاشا
حضرتلریله برابر ایدی . بوزقلعه یه مواصلت اولندی . اوراده کی عسکرده،
أوله کوندریلان خبر اوزرینه سفر برحالنه کیرمش. بزم اوکمزه طوغری یوله
دیزلمش اولدقلری حالده بوله رق التحاق اولندی . کیجه طاغ یولیله یورومکه
دوام اولنور ایکن، اوکومزه، چیقلمسی کوچجه بر یوقوش کلدی .

ذاتاً برکون أول برچوق یاغمورلر یاغمش وخصوصیله حسب الموسم اورالردن
هنوز قارلر اریه رك قالقمش اولدیغندن اورتالق پک حمور ایدی . تصادف

ایتدیکمز یوقوشده طوپلرمز چاموره صاپلاندی قالدی . عسکر قوشـولدی ، سوروتمه طاقلدی؛ سوکوب چیقارمق ممکن دکل که! ایشیمزی تصعیب ایدن شی، چاموردن زیاده وقتك کیجه اولمسـیدر . ایشك هردرلو کوچلکیله برابر یولك طارلغیده اسباب مؤخره‌نك بریسی ایدی . کریده‌کی طوپلرك بارکیرلری اوکده‌کی طوپه‌قوشیلوب برقوماندا ایله قوتلر هپ بردن‌ایشه سوق‌اولونمق‌ایچون ، قوماندان پاشا حضرتلری‌بالذات قوماندا موقعنه‌کچه‌رك‌هاح ، داح ، هپ‌بردن آرش! فلان‌دینیله‌رك‌طوپك بریسی یوقوشك‌باشنه‌وسلامته‌چیقاریلور ،بارکیرلری‌چوزیلوب دیکرینه کوتوریلور . الحاصل بویله بویله طوپلرك جمله‌سی چیقارلدی . یوقوشك باشنده عسکر تنظیم ایدلدی. هرکس یرلی یرینه قونیله‌رق‌ینه‌یوله‌دوامه‌باشلاندی.

آره‌دن بریارم ساعت کچمدی؛ فجر سوکدی ، صـباح اولدی ، بز خیلیجه یول آلدق دیه مأمول ایدرکن برده نه‌کوره‌لم ! ، قارصك اوچ سـاعت مسافه قدر کریسنده واقع بکلی احمد قریه‌سی حذاسنده وروس سواری فرقه‌سـنك تمام مقابلنده اولدیغمز اکلاشیلمسو نمی!!

دشمن فرقه‌سنك من غیر مأمول بوقدر ایلرولمش اولمسی موجب توقف ومطالعه اولدی . چونکه، ارضروم طرفندن قارصه کلان یوللرك جمله‌سی صوغانلی طاغنك قارلریله مسدود اولوب، یالکز او موسمده حرکات عسکریه اجراسـنه قابلیتی اولان باردیز یولی آچیق ایسـه‌ده، بویولنده التی یدی سـاعت قدر ایلرومزده بولنان «خزار» ونام دیکری «ویریشان» بوغازی اسمیله معروف اولان کچیدی دشمن ألنه دوشر و «باردیز» یولی قپـانیر ایسـه، قوهٔ مجموعهٔ عسـکریه‌مز ایله ارضروم طرفنه کچیله‌جك بر یولمز قالمیه‌جغی وآزتق قارص اووه‌سنك آچیق صحرالرنده دشمنك کایتلی سـواریسی اوکنده پریشان اولنه‌جغی ملحوظ بولنمسنه مبنی، بورا‌ده وار قوتك تفکره ومهارت عسکریه‌یه وشجاعته وایجابنه کوره سلاح استعمالی ایچون پازویه ویاطبانه ویرلمسی وهیسنده‌ده اقدام وغیرتك صوك درجه‌سنه قدر کیدلمسی ایجاب أیلدی. زیرا، روسیه باش قوماندانی «لوریس ملیقوف» وانك رأی ومطالعه‌سنه اتباعاً عموم قافقاسیه حاکمی ایمپراطور «ایکنجی علکساندر »ك برادری «غراندوق میشل» ، تجاوز حدود ایتدکلرینك اون بشنجی کونی ارضرومه وبرآی صکره طربزونه اینه‌جکلرینی وقرق بش کونه قدر، روسیه دولتی شاننه وسلطنتنه لایق وموافق برصورتده مصالحه عقد ایده‌جکنی بزم اهالی‌یه اعلان ایتدکاری کبی ، عموم پانسـلاویزم قومیته‌سـنه

وایمپراطوره دخی بویولده اعلام‌حال ایدرلر ایمش. بوحوادث آغزدن آغزه بزم کویلیلر واسطه‌سیله بزه بالغ اولیور و مسئله، مصلحت نقطهٔ نظرندن مطالعه اولندیغی کبی، حریفلرك بوتصورلرینك طوغری اولمسی وحقیقةً اهالی‌یه بویله بر سوزك سویلنلمش بولنمسی ایجاب ایدییور.

شمدی‌دشمن اوبوغازی طوتدیغی‌کبی بومقاصدینك حاصل اوله‌جغنده شبهه یوقدر. چونکه‌بزم آناطولیده کووه‌نیله‌جك‌قوتمز کلیتله ترصده اولوب، دشمن ایکی‌فرقه ایله‌قارصی محاصره ایدر وبرآووچ قوت حکمنده بولنان مختارپاشانك طقوزطابورینی‌ده معاذالله‌پریشان‌ایتدکدنصکره، برفرقه‌ده آردهانك محاصره‌سنده قوللانور ایسه، قصور عسکری هیچ بر مانع و مزاحمه تصادف ایتمکسزین ارضرومه، طربزونه، سیواسه، الحاصل آناطولیده ایستدیکی موقع و مملکته کیده‌بیلیردی. پاسین کویلرنده بولنان شاهین پاشانك آلتی طابوریله، ارضرومده بولنان برآلای قلعه طوپجیسی‌می دشمنك مرورینه مانع اوله‌جقدی!

خزان بوغازینك طوتلمسنك تعریفی

تهلکه‌نك‌درجهٔ بداهتی‌مجسم اوله‌رق مشاهده‌ایدن قوماندان پاشا،اوراجقده تدابیر تیقظیه واتتباهیه‌نك کافه‌سنه مراجعت ایتدی و موجود بولنان پاشالرله‌ده مذاکره ومشاوره ایلدی؛ زیرا، تدبیرده قصور ایدوبده تقدیره عطف سیئیت ایتمش اولانلرك حرکات عجزکاریسی. عندالعقلا. هربار نظر مؤاخذه ایله منظور اوله‌جغنی پك اعلا بیلنلردن‌ایدی. شمدی، مادامکه‌وضعیتمزده وحال‌وموقعمزده برتهلکه ملحوظدر؛ دائرهٔ امکانده تصور اولنه‌بیلان هردرلو تدابیره مراجعت اولنمسی لزومی ضروریدر.

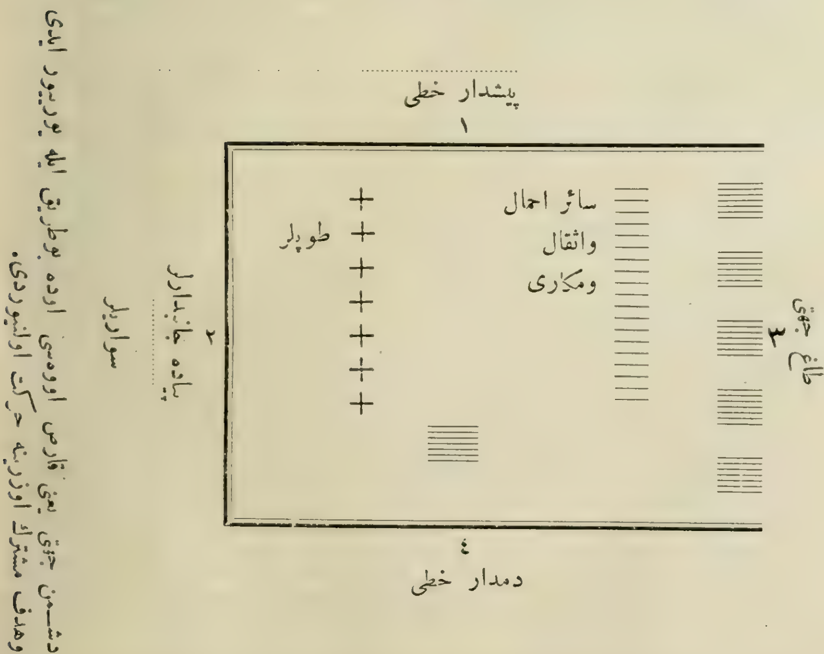
شوحالده فنك وعقلك دلالت ایتدیکی وجهله دشمنك سواریسنه قارشی نزدمزده‌کی عسکردن، آتیده‌تعریف ایده‌جکم شکلده برقلمه یایله‌رق عسکره اوصورتله، یعنی‌قلعه‌نك یوزودنسیله یول آلدیرلمسی صورتی‌قوماندان پاشادرمیان ایتدی. داخل‌دائرهٔ استشاره اولانلرده بورأیی‌تصدیق ایتدیلر. اوحالده‌اقتضای حالك‌همان اجرا اولنمسی امراولندی ودرحال‌قلعه‌مزده یایله‌رق‌میدانه کلدی.

بولندیغمز یوکسك موقعك صولی آشاغیسنده وقارص اووه‌سنده بولنان ارضرومك بیوك جاده‌سنه اینیله‌مز. زیرا، اویولك اوزرنده بولنان بکلی احمد قریه‌سی، دشمنك سواری فرقه‌سیله طوتلمش وبرده او اووه‌لرده وآت اویناغی یرلرده، پیاده‌نك سواری اوکنه دوشمسی فناً تجویز اولنه‌مز ایمش. بناءً علیه صاغمزی طاغه، صولمزی دشمنك بولندیغی اووه‌یه ویره‌رك یوله دوام و یایلان

انسان قلعه‌سنك شكلی بوزولمیه‌رق متوكلاً علی‌الله فرقه‌مزله بر حركت عمومیه‌یه ابتدار وقیام اولندی .

قوماندان حضرتلرینك اولبابده‌كی مطالعاتندن بریسیده بز طاغ اتكندن، دشمن اووه جهتندن یوله كیدر ایكن ، بردنبره دشمن صاغه تبدیل استقامت ایدرك اوزریمزه توجه وتعرض ایلر ایسه آره یرده مسافه اولمدیغی وخصوصیله عسكرمزك اكثریسی هیچ تعلیم كورمامش عجمی جماعتدن عبارت ردیف طابورلری بولندیغی ملابسه‌سیله ، اویله برطار وقتده انلری وضعیت حربیه‌یه صوقمق‌پك كوج اوله‌جقمش ، بوسببله قلعه‌نك یاپلسنه لزوم كورولمش وبوتدبیر ایسه بولندیغمز حاله چارهٔ منفرد حكمنده ایمش .

یاپیلان قلعه‌نك اوكنده ، یعنی جبهه‌سنده‌كی برطابورمز صف‌حرب‌نظامنده وصول ضلعنه قونمش اولان دیكر بر طابور دخی عادتاً یان یورویشله و صاغ ضلعنده‌كی بش‌طابور توالی طابورشكلنده اوله‌رق یول آلیور؛ قلعه‌نك آرقه‌سنده یعنی جبهه مقابلی اولان دردنجی ضلعنده دخی ایكی طابور بولنیور وطوپلر ایله فرقه‌نك احمال واثقالی قلعه‌نك اورته‌سنده یورودلمكله دشمنك تعرضندن حفظ ایدیلیور ایدی . ایشته قلعه‌نك شكلی بودر :

طوپی طوپی یتمش نفردن عبارت برسواری‌یه مالك ایدك. انلرده ، رسمده خارجی نقطه‌لرله کوستردیکی وجهله قلعه‌نك بیشدار ، جانبدار ودمدار پیاده‌لرینك خارجنه اویله‌جه طاغیدلمش ایدیلر. یوقاریده بیان اولندیغی وجهله ، دشمن صاغ طرفنه آتنك باشنی چویرسه ، یعنی جزئی برمیل تعرضی آکلاشلسه ، درحال قلعه‌نك صول ضلعنی تشکیل ایدن طابور ، یالکز : (طابور طور ! یارم صول ! باشلا آتش !) قومانداسنه محتاج ایدی .

بز اووه‌نك صاغ وطاغ جهتنده ، دشمن سواریسی‌ده ، بزم صولمزده وموازی بروضعیتده یوله دوام ایدر ایکن ، بعض نقطه‌لرده دشمن قولك باشنی طوردیره‌رق نیت تعرضده بولندی ایسه‌ده کوزی کسمدی . ذاتاً مقصد ایسه بزدن اول خزار بوغازینی طوتوبده یولی قطع ایتمك وبعده قصده ککلك بوغاز کبی موجودیتمزه برنتیجه ویرمك اولدیغندن ، بوعزمایله مهمیزن استعجال اولدقجه ، بزم پیاده‌مزده سرعتلی یورویشله قطع مسافه ایدییوردی .

برکت ویرسونکه دشمنك آتلرنده جان قالمامش وعسکری ایسه درت بش کوندن بری راحت یوزی کورمامش اولمق ملابسه‌سیله ، توانا ودینج سواری کبی داورانه‌میورلردی . لکن حاله باقلك‌که ، بزم عسکرك‌ده تنفس ایتمك ایچون برچاریك اولسون موله ایتمکه وقتی یوغیدی وایتدیرلمدی. زیرا ، موله‌یه صرف ایده‌جکمز چاریك ساعت زمان ، دشمنك تقدمنی موجب اوله‌رق بتون ناموس دولتك رهزن حیاتی اوله‌جقدی .

مسئله ، عینیله میدان مسابقه‌ده قوشیشمقده بولنان ایکی سوارینك حالنه بکزر . هانکیسی براز نفس آلمق ایچون طورسه ویا برسبب ضروری ایله جزئیجه برتأخر یوزی کوسترسه ، اوته‌کی هدف مقصوده تقرب ایده‌جك وصکره‌ده یتیشلمك احتمالی قالمیه‌جقدر .

ذاتاً عسکرك اوچ کونلك یکمه‌لری ، دها بوز قلعه‌دن قالقلمزدن اول کندیلرینه توزیع اولنمش اولدیغندن ، انلری طوربه‌لرله واوتر دسته فشنکلریله برابر صرتلرینه یوکانمش اولدقلرندن ، آیاق اوزرنده یورور ایکن برطرفدنده یکمه‌لرینی یمك ایچون حکلرینی اوینا تمقده ایدیلر . یولك جاموری وقایتیسی وعسکرك آیاغنده‌کی چاریغك چاموردده‌کی حالی اونودلسون .

کون اوکله‌یی برنی کچدی . عسکرکده اوزرینه تاثیر یورغونلق علائمی حوکدی .

تنفس ایتمك ایچون اوتوروب قالانلر اولدیغی کبی ، یورولوب بوکالانلر دخی بولندیغندن ، زمانك ، اومقوله‌لرك حیاتلرینی قورتارمق ایچون نه‌درجه‌یه قدر مساعده‌سی وارسه اشته اودرجه‌سی آنجق یاپیله‌بیلمکده ایدی .

اشته بوحال ایله یوله دوام اولنور ایکن، ایکیندیدن صکره اوکومزه انسانك قاصیقلرینه قدر چیقه‌بیله‌جك درینلکده برصو چاتدی . قوماندان پاشا صویه وصولمزدن اول، قلاغوزلردن، ایلروده گچیله‌جك برصو بولندیغنی خبر آله‌رق صویك جوارنده‌کی کویلرده اولجه آدملر کوندروب هیچ اولمز ایسه بعض اوکوز آرابه‌لری جلبیله انلرك وجودندن برکوپری احداثی صورتنی تصور ایدرك یاپدیرمش ایمش.

بزم سیار قلعه‌نك جبهه‌سی صویه وکوپری‌یه چاتدی ایسه‌ده، قلعه‌مزده‌سراپا بوزولدی؛ زیرا، یورغون عسکر صوبی کورور کورمز، صویه طوغری برهجوم‌مدر ایتدی. آرتق آلای، طابور، بلوك انتظامی آره‌یرده قالمدی. ضابطلرده وضعیت نظامیه‌یی بوزدرمامغه‌مقتدر اوله‌مدیلر. اورته‌ده قوماندایه قولاق آصه‌جق کیمسه کوروله‌میوردی. عسکرك کیمی صو ایچر، کیمی کوپریدن گچر، کیمیسی آرقه‌سی اوزرینه یاته‌رق وجودینی دیکلندیرر، کیمیسی پکسمادینی ایصلادیر. شاقا دکل! کیجه‌دن قطع النظر، طلوع شمسدن ایکندی صوکنه‌قدر هیچ موله ایتمکسزین، بولندقلری قلعه‌نك نظامنی بوزمامق غیرتی دخی ایچنده اولدیغی حالده عسکرمز یول یورومش ایدی .

اشته بویله غیرتك صوك درجه‌سنه قدر واصل اولمق خصلت خارق العاده‌سی کرچکدن ترك عسکرینه مخصوص مزیات مفتخره‌دندر .

هرنه‌ایسه، عسکرك نظامنك ضروری اوله‌رق بوزولمسیله برابر ایشده ملحوظ اولان تهلکه‌ده باش کوستردی. مکر اوصره‌ده عسکرك بوحالی اوزاقدن کورمش اولان دشمن، تمام فرصتی غنیمت بیله‌رك اوزریمزه برتعرض ایتمك ایستدیکنی وصاغه طوغری تبدیل استقامت ایتدیکنی جانبدارمز اولان سواریلر کوردیلر، خبرویردیلر. ینه ایچمزده برغلغله‌درپیدا اولدی. عسکرده اویله بوزوق دوزه‌ن صویه اوغرایه‌رق قارشی‌یه گچدی وتکمیل ایصلاندی. اکرچه بوبوزغون عسکرك ایچنه برکره دشمن سواریسی اوغرایه‌جق اولورسه ایشك نه‌یه صاره‌جغنده شبهه ایدلمامیلدر.

قوماندان پاشا، عسکرك اجتماعکاهنك همان بیك ایکییوز خطوه صاغنده بولنان برتپه‌جکه طوپلری چیقاروب عسکردنده آیاغنه کووه‌نلرك، سلاحنی آله‌رق یاننه

کوندرلمسنی ضابطلره تنبیه أیلدی . چونکه عسکرده اویله طابور وبلوک نظامی
اولمدیغندن بالضروره طاغنق خلق شکلنده آیاغنه کووه‌ن وذاتنده جوهری
بولنانلر کوستریلن تپه‌یه چیقه‌جقلر ایدی .

عسکرک بعضیلری تپه‌یه طیرمانمقده ودشمنک کولله منزلنه یاقلاشمسنه
انتظار اولنمقده ایکن، دشمنک برقسمنک بزه متوجهاً اولدیغی یرده طوردیغی
ودیکر قسمی دخی بزدن اول بوغازی طوتمق ایچون یوله دوام ایتمکه باشلادیغی
قوماندان پاشانک بولندیغی تپه‌دن کورولمسیله، ایشه عقلی ایرنلرک اشته شمدی
آیاغی صویه ایردی؛ زیرا، دشمنک بزه قارشی کوسترمک ایستدیکی حرکت
تعرضیه‌نک سببی، بزی بویوزدن مشغول ومجبور مقابله ایدرک یولدن آلیقویدقدن
صکره، اوته‌دن ولو بر بلوک عسکر اولسون هدف توجهمز اولان کچیدک آغزینه
یتشدیروب نتیجه‌یی احراز ایتمک حیله‌سنه صاپدیغی بدیهی اوله‌رق کورولدی
وآکلاشلدی . بوصره‌ده قوماندان پاشا ، اوراده موجود بولنان سواری‌نک
طوپلاتدیریلوب سرعتله کندی آرقه‌سندن کلمزینی ضابطانه امر ایتدکدن
صکره، کریده قاله‌جق اولان عموم عسکرک‌ده ، مهما امکن نظامی یوله
قونیلوب حالک ایجابنه کوره ایلری‌یه سوق اولنمرینی خلاص وشوکت پاشالره
تنبیه ایدرک، کندیسی، همان یانمزده اولان طوپلرک اوچنی قوشدیردی . عاقبت
حاله انتظاراً باقی اوچ طوپی دخی، اولدیغی یرده ، دشمن جهتنه ایلری حرب
ایتمش وضعیتنده یانمزده براقه‌رق، نزدینه آلدیغی طوپلر ویتشان سواریلر ایله
ایلری‌یه، بوغازه طوغری قوشوب کیتدی .

خدمتک بیوکلکی، جلادتک علویتی ایشته بوراده‌در. چونکه، ظهور ایدن
اویله برمشکل ومهلک حاله قارشو شاشیروب قالمق ویاخود نه‌یاپام دیه مشاوره
ایچون، ــ ولو بش دقیقه اولسون ــ زمان کچیرمک ودوشونمک، دولتجه اک
بیوک تهلکه‌یه مدخل اوله‌بیله‌جک استعدادی حائز ایدی .

بن بوصورتله بیان مطالعه ایتدیکمدن طولایی مشاوره‌نک علیهنده بولندیغم
آکلاشلمسون . مشاوره‌نک بر ملتجای حکمت ومبنای موفقیت اولدیغی
بدیهیدر؛ فقط او حکمته وصول ایچون زمانده آرانیلان مساعده یوق . محاربه
حیننده برعسکر بعض وقوعاته تصادف ایدرکه ، اویله بروقتده ایکی دقیقه‌نک
اضاعه‌سی براردو ایچون غایت بیوک برفلاکتک قاپوسی اوله‌بیلیر. بوکا بناءً
قوماندانلرده فوق‌العاده برجوهر ذاتی لازمدر .

مشاوره حقنده بعض مطالعات تجربیه

مشاوره دیدمده خاطریمه کلدی ؛ بلکه ایلروده مناسبت بولوبده یازەیم ویاخود بتون بتون اونودیرم . مشاوره هر امر مهمده واجب ایسه هله حرب ایشلرنده فرضدر . فقط بشرط آنکه، برقوماندانك داخل دائرهٔ استشارەسی اوله‌جق ذات نه دلیجەسنه جسور اولملی ، نەده حزم ومطالعەسی وهم رتبەسنه واصل اوله‌جق درجەده احتیاطکار بولنملی‌در . بومحاربەنك اولندن صوکنه قدر ایچنده بولندم؛ چوق چوق شیلره مطلع اولدم ومهم مهم تجربەلر کچیردم . اکثر معاملات جاریەیی ذهنمده محاکمه ایدرك عقلمك ایردیکی مرتبه چوروکنی صاغلامندن آییرمغه چالشدم . عاقبت شونی بولدم‌که، نصل کتب فقهیه وشریعت مطهرهٔ احمدیه بر حاکمك أمین ، فهیم ، حکیم ، مستقیم اولمسنی شرط ایتمش ایسه ، بیوك کوچوك بر قوماندان ایله انك داخل دائرهٔ مشاورەسی اوله‌جق ذواتك دخی بوصفتلرله موصوف اولمسی وحتی زیاده اوله‌رق بونلرده برده شجاعت خصلتنك موجود بولنمسی لازمدر .

بزده‌کی ارکان وامرای عسکریەنك جملەسنی عسکر ویاخود مصلحت‌پرور ظن ایتمالی . ایشته محارباتده حادث اولان خطیئاتك اکثریسی بومنبعدن، یعنی ضابطانك صحیحاً ایش کورمکه مقتدر ذواتدن اولدقلری ظننده ظهور ایدییور. محاربه زماننده قوماندان اولان ذات ، اردونك قوماندانسی وامر ادارەسنی یالکز درعهده ایده‌جکنی محقق بیلملیدرده، صکره ایشه باشلاندیغی صرەده حالاً وفکراً معین اوله‌جق برذات لازم‌التوقیر ظهور ایدرسه، انی کندیسنك مساعدهٔ بخت وطالعنه حمل ایتملیدر .

قوماندان اوله‌جق ذات بر اردویه مأمور اولدیمی ، اولا، موجود رفاقتی اولان ارکان وامرای عسکریەنك جملەسنك فکرینی ، عقلنی، درجهٔ اذعان ورأینی، اخلاقنی اوله بعض مسائل عادیەده یوقلار وهله خلوصکار وخوش آمدکو اولانلرك درجەسنیده آکلار ؛ اندن صکره ذهننده برتقسیم دفتری یاپه‌رق، « فلان ذات آرانیلان صفاتی جامع دکلدر؛ فلان اهوندر، شودرلو ایشلرده قوللانیله‌بیلیر ؛ فلانده مطلوبه موافقدر وتمام آدمدر » دیه هرکسی صنف صنف یرلشدیرر وانتخاب ایتدکرینه‌ده نشان قور ؛ آرتق حال ایجاب ایتدیکی ومصلحت احتیاج کوستردیکی کبی انتخاب ایتدیکی آدملر ایله ایشنی کورور.

دائرهٔ استشارەیه کیرەمیه‌جك آدملری، ولو بیوك رتبەده اولسون حسابك خارجنده براقیر. نصل براقسون‌که، اوذات، کندی اقتدار سریرتی دائرەسنده سوز

سویلیه‌جکندن،سویلیه‌جکی سوزك، یا قوماندانك پای عزمنی زده‌لیه‌جك ویاوهمه سوق ایده‌جك ویاخود اولمیه‌جق یرده دلیجه‌سنه بر حرکت اجراسنه ارشاد أیلیه‌جکدر. چونکه، (من یسمع یخل) قاعدهٔ طبیعه‌سی اقتضاسنجه انسان قولاغندن زهرلنور؛ شاید استشاره ایدن‌ذات، سوزایله عزمنی اخلال ایتمیه‌جك درجه‌ده قوی‌القلب ایسه، هیچ اولمز ایسه ایشتدیکی اقوال وهمه‌ایله مجهولیت استقبالیه‌نك اجتماعندن ادات تردید اوله‌رق بر « عجبا نصل اولور » مطالعه‌سی تولد ایدرك آندن صکره‌ده ترددك نتیجه‌سی اولان صیقندی ومراق ساحهٔ تفکرینك جولانکاهی اولورده کندیسنی بیهوده یره راحتسز ایدر طورور.

الحاصل بومشاوره مسئله‌سی برامرخطیردر. هرکوریلان انسانی انسان‌ظن ایتملی. ایش اثناسنده وبرتهلکه‌نك باش کوستردیکی صره‌ده بر آدم بوله‌بیلمك ایچون آدم ایکی طرفنه چیرپینوب صالدیریبورده، ایش أری اوله‌رق پك آز کیمسه‌یی أله کتیره‌بیلیور.

فقط انسانلر کندیلرینی فعللریله‌برابر دیو آینه‌سنده کورمکله مجبول اولدقلری وهرکس عقلی اوته‌کینك فوقنده بیلمسی، امرخلقتك حکمت لدنیه‌سی مقتضاسندن بولندیغی جهتله صره‌نك، قدمك، یاخود ــ اکثریا بزده اولدیغی کبی ــ تصاحب وانتسابك سوقیله عسکرلکده بر بیوك موقع ورتبه احراز ایتمش اولان ذات، شخصنی کرچکدن بر آدم ظن‌ایتمکله کندی کندیسنی آلداتدیغی کبی، هرکسك‌ده آلداتمسنی ایستیور؛ آلداتمیانلره، یعنی اویله برزمانده کندیسنی علی ماهو علیه طانیانلره‌ده، نیچون طانیدیلر دیه ذهننده حدت ایدییور. انك علیهنده فصل ومذمت‌لسانی اوزاده‌رق : « فلان قوماندان خودسرانه حرکت‌ایدر؛ مشاوره‌یه تنزل ایتمز؛ ایدر ایسه کندی یارداقلری وخوش آمدکولری ایله ایدر؛ عقلنك ایردیکنه کیدر؛ دولتی باتیرر، ملتی محو ایلر؛ بندن‌سؤال ایده ایدی؛ یاخود بکا براقمش اولسه ایدی، شویله ایدر ایدم؛ بویله کسر، بویله بچر ایدم. » کبی برطاقم عوامپسندانه سوزلر ایله، وجداننك خلافنده اوله‌رق احبا وأوداسنی ومنسوبات ومتعلقاتنی قاندیرر.

اوعجاره‌لر دخی ایشی‌تصحیح ظن‌ایدرك، « الله‌بلاسنی ویرسین: فلان قوماندان شویله‌ایمش، بویله‌ایمش؛ بن ایشك ایچنده بولنانلردن تحقیق ایتدم؛ آدنا جزده، پاشالریمز خائندر؛ بزده صادق ایله خائن بربهایه صاتیلیور. »

« باقندی درده که ، بزده ، بوداء عضالدن یعنی آدمسزلکدن شکایت ایدییورز. یالکز انلرله بزم بینمزده کی فرق شودرکه ، انلر ، بزم ایش آرلرینه ، بیله بیله خیانتی اختیار ایتمشلردر دییورلر ؛ بز ایسه ، خیر ! بیلمیه رك بریاکاش یوله صاپمشلردر دییورز . علی کلا التقدیرین یولسز آدم یتشدیرمکله دولتك باشنه بردرد آچیلمسی نتیجه سنده برلشیورز . » کبی حسبحاللر ایله او بیچاره وبیکناه ایش آدمنی لسانه آلیرلر .

فقط ایش ینه اوله جغنه واریر . بصیر اولان نقادلر ، کیمك نه اولدیغنی وهانکیلرینك نه درجه یه قدر ایشه یرادقلرینی پك اعلا بیلیرلر ؟ اما بومقوله سوزلر بعضاً عسکر بیننده ده شایع اوله رق قوماندانلرینه قارشی قلبلرنده موجود اولمسی لازمکلان ، همده وجودی مطلقا مقتضی بولنان اطمئنان وامنیته ده طوقنیور ؛ آندن ده درلو درلو فنالقلر حادث اولیور . لکن ایشی کیمه آکلادیرسك وکیملره نه سویلرسك ؟! اصول انتخاب یوق ، اخلاق وتربیه بوزوق ! ربم حسن عاقبتلر ونظر عبرت وسیاستلر احسان بیورسون . کلهلم صددمزه :

میزان عالمك کفتین حیات ومماتنده اولان ایشمز ، اوکون جهتینه دخی برقاچ دفعه لر میل ایتدیسه ده ، انلرك هیچ بریسی بوساعته کی میلنه بکزه یه مز ، چونکه ، میزانمز بوآنده نتیجهٔ قطعیه یی خبر ویره جکندن ، فرقه نك ولو اوفاجق برخدمتی اولسون غیر مجرب برآله تسلیم ایتمك مختار پاشاجه پك مشکل ایدی . زیرا ، رفاقتنده بولنان ارکان وامرانك همان کافه سنی دها اون بش کون اول طانیمش ایدی .

بومقدمه جك ، برقوماندانك اویله اللی آلتمش سواری ایله اوچ قطعه طوپی آله رق دشمنله هدف مشترك طانیلان نقطه یه ، هجوم ایله کیتمسی ، فن حربه واساس قاعده یه مخالف اوله رق دلیجه سنه اختیار اولنان برجسارتدن عبارت اولدیغی اعتراض مقدرینه جوابدر . چونکه ، بیان ایلدیکم عذره مبنی ، ایشی هرکیمه حواله ایتسه قلبی راحت ایده میه جکندن ، اوحالده کندیسنك اتخاذ واجرا ایلدیکی حرکتدن بشقه نقطهٔ نجات وامید تصور اولنه مزدی !

برقوماندانه ، ارکان وامراسنی دهاسکز کون اول طانیدیغی براردویه قوماندا ایتدیرمك عادتی ، ظن ایدرسه م یالکز بزده کوریلان مناسبتسزلکلردندر !

بوحال منحصراً قوماندانلر حقنده جاری دکلیا ! ؟ کوچك کوچك قطعات عسکریه مزده دخی امثاللرینك وقوعی پك چوق کوریلیور ؛ بوندن حدسز حسابسز

فنالقلر حادث اولیور، چونکه، هرکسك برر درلو ایشه یارامسی طبیعی اولدیغی، بالمناسبه یوقاریده ایراد اولنان مطالعه‌ده درمیان اولنمشیدی. هرضابطی آکلایوب دیکله‌یوب‌ده یولنده ویرنده وکوره‌بیله‌جکی ایشده قوللانمق ، زمانه، تجربه‌یه وبرچوق مانوره وتعلیملرده برلکده بولنمغه توقف ایدر. بزده ایسه صیقیشیلوب ناچار قالنمادقجه، ایشی دوشونمك وحبل غیرته یاپیشمق عادت دکلدر. بویله شیلر آسوده‌وراحت وقتلرده دوشونیلوب یاپیلیدرکه ماتك شرفی محافظه ایدلمش اولسون.

هرنه‌حال ایسه بولندیغمز کچیددن هدف مقصوده واصل اولمق ایچون دها برساعت قدر یول یورومك لازم اولدیغندن، پاشالر ایله سائر ضابطان اویورغون عسکره، « هایدك أولادلر! قوماندان پاشا طوپلرله بزی سلامته چیقارمق ایچون ایلری‌یه قوشوب کیتدی. بزده غیرت ایدەلم؛ براز یورویه‌لم . » یولنده ویردکلری غیرتله جمله‌سی یوله قونیله‌بیلدی ایسه‌ده ، آلای ، طابور ، بلوك نظامی اولمیوب یالکز برانسان غلبه‌لکی یولی طولدیره‌رق نقطهٔ امیده متوجهاً کیدییور ایدی.

صکره‌دن آکلاشیلدیغنه کوره بزی تعقیبه مأمور اولان دشمن سواریسی یوریلوب یوللرده اوتورمش ویا یاتوب قالمش اولان عسکریمزدن یوز یوز اللی نفر قدرینی طوپلایوب اسیر ایتمشلر؛ بعض انصافسز قزاقلرده اویورغون قالغین آدملردن برازینك حیاتنه بیله‌قصد ایتمشلر ایمش. حرکته مجالی اولمیان اومثللو ضعفایی أولدیرمك وحشیلکنی بزم اخلاق فضلهٔ ملیه‌مز قبول ایتمیه‌جکندن ، بویوکی ینه خصممزك دوش تحملنه یوکلتمك اقتضا ایدییور .

خزاز بوغازینك بزم طرفمزدن طوتلمسی

قوماندان پاشا ایله ایلری کیتمش اولان مفرزه‌نك حالنك نه‌اولدیغنه‌ده ویا اوله‌جغنه ، اوصره‌ده کوکلر صبرسزلقله انتظارده واراضینك منظره‌سی مساعد اولدقجه دوربینلرله انلرك حرکتی نظر تفتیش وتحقیقدن اوزاق طوتولمامقده ایدی . بزدن یوکسکجه برچوبان یوآندن یورومکده اولان سواری نفرینك بریسی: « مژده‌بزم‌عسکر بوغازك آغزنده‌کی تپه‌یه چیقیور، طوپلرده چیقاریلیور؛ دشمن یتیشه‌مدی ، کری‌یه قالدی » دیه فریاد ایتمسونمی ! ایشته بزده اولوقت حاصل اولان سوینج ، حیاتندن قطع امید ایدن برخسته‌یه، اومه‌دیغی یردن یتیشان برءالساعه برداروی شفا قدر تأثیرلی اولدی .

بکاء مسرتك نه‌دیمك اولدیغی ونصل ظهور ایتدیکی اوراده فعلاً وذوقاً آکلاشیلدی . برایکی دقیقه قدر زمان بویله دوام او اندقدن صکره بزده زمینك

احداث ایتمش اولدیغی عارضه‌لردن تورتیله‌رق کیده‌جکمز بوغازی اوزرنده‌کی قرالتیسیله برابر کورمکه باشلادق . نقط یولمزك صول جهتی اوفه‌جق تپه‌لرله محاط اولدیغندن دشمنمزك نه‌حالده و نقدر مسافه‌ بوغازدن کریده اولدیغی کوره‌میور ایدك . بوغازك آغزنده‌کی تپه‌نك بزم عسکرك ألنده اولدیغی کرکی کبی ثابت اولدقدن صکره فقیر آتمی تپه‌رك سرعتله کیتدم. آرقداشلرمك جمله‌سندن أول نقطهٔ مطلوبه‌یه واصل اوله‌رق قوماندان پاشایی بولوب موفقیتنی تبریك ایتدم .

تپه‌نك اوستنده بزم‌طوپلر طولو و آتلق ایچون اشارته منتظر اولدیغی‌حالده آغزلری یولك بوینه طوغری کلمکده اولان بزم عسکره متوجه ایدی . شاید دشمن‌طرفندن یولده یوریمکده بولنان عسکریمزك اوزرینه برتسلط وقوعبولور ایسه اوطوپلر مدافعه خدمتی ایفا ایده‌جکدی .

بتون‌دوربینلر دشمنك حالنه ناظر و بزم عسکرك بوغازدن ایچری کیرمسنه منتظر ایسه‌ده، عسکرمز انتظارمزله متناسب درجه‌ده سرعتله مسافه قطع ایده‌میورلردی. بوحال یورغونلقلری سببیله عسکرك یوریشنده‌کی بطائتدن‌زیاده بزم نظر انتظارمزك استعجالندن نشأت ایتمش اولسه کرکدر.

عسکرمز دشمنله آره یرلرنده‌کی مسافه‌نسبتنی محافظه ایدرك یان‌یانه یورورلر ایکن بش اون دقیقه صکره ظاهر بوغازك آغزنده‌کی تپه‌نك عسکرمز طرفندن طوتلمش اولدیغی کورمسنه مبنی اوللیدرکه دشمنك اولدیغی یرده توقفه مجبور اولدیغی بزم عسکرك‌ده بیدرپی بولندیغمز تپه‌نك آلت طرفنده‌کی یولدن چکه‌رك بوغازك ایچریسنه طوغری طولمقده اولدقلری کورولدی . آرتق قلبلرزده‌ده استراحت کامله حاصل اولدی. الحمدلله الذی اذهب عنا الحزن .

ایچلرنده مدت‌مدیده بولنمقله آکلاشلدی که، سفر برحالنده بولنان برعسکر ولو برکیجه اولسون قاله‌جنی‌ویاته‌جنی یرده برتمیهٔ حربیه دائره‌سنده یاتیورلر. یعنی، اوعسکرك‌قوماندانی وارکان‌حربیه‌سی یاتیله‌جق یرك‌اطرافنی کزوب، طولاشوب اراضینك حالنی آکلایورلر، اکا کوره [فلان یرده ایکی طابور ، فلان صرتك اوزرنده اوچ طابور، فلان یماجده درت بلوك، بولنه‌جق ویاته‌جق، طوپلر فلان یره قونه‌جق ، طوپلرك محافظه‌سیچون شوقدر پیاده عسکری فلان موقعده قاله‌جق] دیه ، هرکسك وظیفه‌سی وهرقطعه‌نك خط حربی کوستریلور. یعنی ، کیجه‌ده کوندوزده حسب‌الاقتضا عسکر سلاح باشنه چکوبده آتش ایدلمك اقتضا

ایدرسه [فلان طابور، فلان یردن آتش ایده‌جك؛ وفلان طابور درحال فلان یره چیقه‌جق] یولنده اوزون اوزادی‌یه بعض ترتیبات اجراسی عادت ایمش.

ایشته او عادت عسکریه‌یی یرینه کتیرمك اوزره ارکان حربیه‌مزله برابر قوماندان، اولدیغمز یرك اطرافنی کزمکه چیقدیلرکه عسکری او بوغازك ایچنده کیجه‌لندیرسونلر. یارم ساعت، اوچ چاریکك ایچنده امرانك مشغول اولدیغی کشفیات ومقررات بیتدی. عسکرك‌ده آرتق بوغازك دیشاریسنده وکوز کورور یرده، دوکوندیسی بیله قالمیه‌رق جمله‌سنك ایچری‌یه کیرمش اولدقلری اکلاشلدی. آرتق بوغازدن اوزاقده دوکیلوب قالمش اولان عسکر قرداشلریمزك حیاتده اولانلرینه‌حضرت الله جان ووفات ایتمش بولنانلرینه‌ده ایمان سلامتی ویرسون.

قوماندان حضرتلری اردونك هیئت ارکان حربیه‌سیله غروب شمسه یقین اطرافی کشف ایدر ایکن، صف ضابطلریده، عسکرك اولدقجه بوزولمش اولان انتظامنی دوزلتمکه چالشیورلر ایدی. هرنه‌ایسه عسکری طابور طابور، اوبك اوبك آییره‌بیلدیلر.

عسکرده ظاهر اولان پریشانی حال

شمدی هر طابورك اقامتیچون، کوستریلان یره کیتمسی ویاخود طیرمانمسی لازم ایدی. ایشته بونك اجراسنده چوق مشکلات چکلدی. کیجه‌لی کوندوزلی همان یکرمی ایکی ساعتدنبری تنفس ایتمکسزین آرقه‌سنده‌کی یوکیله برابر طبان تپمش، ایصلانمش، چاموردن ویورغونلق ملابسه‌سیله حاصل اولان تغیردن ناشی آدم هیئتدن چیقمش اولان نفرات، او بوغازك ایچنده هربری برطرفه سرلمش، یاتمش اولدیغندن، بونلری یرندن قالدیروبده پك اوزاغی نهایت چاریك ساعت بعدنده اقامتگاه تخصیص اولنان یرلره سوق ایتمکده ضابطان چوق صیقندی‌یه دوچار اولدیلر. کیمیسنه یالواریر وکیمیسنی دوکر وسوکر ایدیلر. اکن بر قسمنی یرندن قیپرداتمق قابل اوله‌میوردی. « بکتاشی‌نك بازکیری یولده قالمش‌ده بردرلو یوروتمکه موفق اوله‌مز ایمش. دیرمشکه، قره‌جه احمد سلطان کرامت اوله‌رق دیواری یوروتمش؛ قوت قدسیه‌سی وارسه کلسون بزم بوطورمش بازکیری یوروتسون آفرین دیرم ». ایشته آنك دیدیکی کبی نقیرده اوصره‌ده اکر قوت قدسیه‌سی وار ایسه کلسون‌ده بزم طورمش قالمش اولان محمدجکی یوروتسون تشکر ایدرم دییور ایدم. هربریمز برطرفه طاغیله‌رق: « آمانك قرداشلر! شونده ایکی دقیقه‌لك یولمز قالدی؛ هایدندی برغیرت ایدملم. یوقسه

شمدی دشمن کلیر؛ بوسفالت وپریشانیٔ حال ایچنده جمله‌مزی قلیچدن کچیرر. قالقندی شو تپه‌یه چیقه‌لم، سلامتی بوله‌لم؛ راحت آیایه‌لم » یوانده ترغیب وترهیب آمیز سوزلری سویلدکجه، « اللهك امرینه راضی یز » جوابنی ویرنلرك حسابی یوغیدی.

(دشمن دشمنك حالندن بیلمز) دیرلر؛ پك صحیحدر. اوصره‌ده، چوق دکل بربلوك قزاق سواریسی اکر ایچمزه طالمش اولسه ایدی، برفردمزك صاغ قورتلق ویاخود جمله‌مزك اسیر اولماق احتمالی تصور اولنه‌مزدی.

اوت! آشاغیده کوریله‌جکی وجه ایله، بزم دها بویله بر قاچ دفعه حال پریشانیمز وقوعبولمشدر. لکن دیدکیا! دشمن دشمنك حالندن بیلمز. کیم‌بیلیر نیجه کره‌لر دشمن اردوسی‌ده بویله مصیبتلره کرفتار اولمشدرده، مجهولیتی جهتیله اوفرصتدن بزده استفاد ایده‌مامشزدر.

بزم شمدیکی پریشانیٔ حالمز اثناسنده عجبا انك عسکری وآتلری نصل ایدی؟.. اوراسنی بزه هانکی قوهٔ استکشافیه خبر ویره‌جك؟! الحاصل بولندیغمز حاله قارشو نه‌عسکرك بر قصور وقباحتی، نه‌ده امرا وضابطانك مناسبتسز برحرکتی وار. ایشده طبیعت مصلحت آمردر. بناءً علیه اوکون کیمسه‌یه برشی دینه‌مز وهیچ بریسی غیرتسزلکله اتهام اولنه‌مزدی.

ضابطان ایله سائر جانی باشنده وممکن مرتبه یوکی خفیف اولان چاوشلر، عسکری سرلمش اولدقلری یرلردن قالدیرمق اوزره اوغراشوب طوررلر ایکن، بولندیغمز دره‌نك ایچنده، کویا یوزلرجه طوپ بردن پاطلامش کبی، آکسزین دهشت افزا برصدا ایشیدلمسیله، کندیسنی صالیویرمش، جاندن بزمش اولان نفرات، اوصدانك اورکوندی وتأثیریله یرلرندن فیرلایه‌رق جانله‌نوب تفقد احواله مجبور اولدیلر. مکر تعیین اولنان یرینه نقل اولنورکن، بزم طوپ قپاقلیلرندن بریسی جبخانه ایله طولو اولدیغی حالده پاطلامش! سببی‌ده، مطالعه اولندیغنه کوره، هانیا یوقاریده ذکر اولندیغی وجهله صو باشنده، طوپلر ایلری‌یه حرب ایدیلیرکن طولدیرلمش ایدیلریا! آتمق اقتضا ایتمیوبده تکرار بوشالدلدیغی حالده، هرنصلسه طوپچی نفری، کولله‌نك بریسنك طپاسنی‌سوکمیه‌رك اویله‌جه قپاقلی‌یه قویمش؛ ضابطی‌ده دقت ایتمامش. قپاقلی یولده کیدر ایکن تکرلکی برطاشك اوزرینه بینه‌رك خیزله یره دوشدیکی کبی طپانك قاپسولی ایکنه‌سیله تماسه کله‌رك آتش آلمش‌ده، اوصورتله قپامتی قوپارمش اولدیغی اکلاشیلمشدر.

بووقعه‌ده اوچ طوپچی وبرایکی پیاده نفرینك وبرطوپچی ملازمنك شهیداً رحمت رضوانه واصل اولدقلری تحقیق قلندی .

اشته بوكوروانیك زوریله جانلانمش اولان عسكر كندیلریچون تهیه اولنان یرلره چیقدیلر . «بورانی یازار ایكن نصرالدین خواجه‌نك برر آیاغی اوززنده چشمه باشنده سرپیلوب قالمش اولان قازلر ، جوارلرنده اولان طاووللرك طوقاقلرینك هپسنك برآرده اورولمسیله ایكی آیاقلی اوله‌رق قاچشدقلرینك سببنی سؤال ایدن تیمورلنكه (او طوقاقلری سن یه ایدك درت آیاقلی اولور ایدك!) جواب مضحكنی ویرمسی خاطریمه كلدی‌ده برچوق كولدم» . صحیحاً جان طاتلیدر . اندن أولجه نفرات ضابطلرینك سوزلرینه وتهدیداتنه قولاق بیله ویرمیور واوزانمش یاتیور ایدیلر . لكن اوكوروانیك زوریله باقك‌كه نصل طاورانديلر . هرنه‌ایسه هركس یرلی یرینه یرلشدكدن صكره ساعت‌ده بعدالغروب یاریمی بولدی . هوا سیسلندی ، اورتالق قراردی ، یاغمورده سرپشدیرمكه باشلادی .

خزازبوغازنده كچیریلان مدهش بركیجه

نقیر اوتاریخه كلنجه‌یه قدر سفر بر اولمامش وعسكر ایچنده قالمامش وبر كیجه اولسون یاتاقسز یاتمامش اولدیغمدن امیدم ، مادامكه قوماندان پاشا حضرتلرینك رفقتنده‌یز ، طبیعیدركه برلكده بوله‌جغز . البته چادریمز ، چركه‌مز وسائر اسباب حضور وراحتمز مكمل اوله‌جغنه معطوف ایدی . زیرا بابام وقتیله عسكرلك ایدرك میرالایلغه‌ترفیع رتبه ایدوب بیك ایكی یوز اوتوز آلتی تاریخندن سكسان بشه قدر داخلی وخارجی دولتك نقدر محاربه‌سی وقوعبولمش ایسه جمله‌سنده حاضر بولنمش وصغوق صیجاق چوق‌شیلر باشندن‌كچمش اولدیغندن آزالقده كیفی كلوبده سركذشتنی أویمزده بزه نقل وحكایه ایدركن أسكی سفرلرده وهله قریم محاربه‌سنده پاشالرك وخصوصیله مشیرلرك حتی كیلار چادرینه وارنجیه قدر موجود اولدیغنی واسباب حضور وراحتلرینك مكمل ایدوكنی صورت مؤاخذه‌ده سویلر ایدی . چونكه كندیسی وقتیله مصرایلرله وقوعبولان محاربه‌لرده بولنمش ؛ محمد علی اردوسنده قوماندانی اولان اوغلی ابراهیم پاشا اردوده مالك اولدیغی بر طلومی شیشیرده نرده اولسه اویله‌جه یاتارمش . بوكا مقابل بزم پاشالریمزده اسباب عظمت واحتشامی مع زیادة محافظه ایدولردی . اشته بوسببه مبنیدركه اردولریمز ابراهیم پاشایه قارشی بوزولدی

وحتى صدر اعظممز بيله اسير اولدى ايدى دير ايدى . صدددن چيقيورز
اما، بالمناسبه خاطره كلان شيلرىده بردرلو ترك ايده‌ميورم. ينه مرحوم
ديردى كه، [صدر اعظم رشيد پاشا اسير اولدقدن صكره بز بوزغون عسكرله قونيه‌دن
قاچه‌رق كچركن قادينلر سيرمزه چيقمشلر ايدى . « بوقدر غلبه‌لك عسكر
اوتانمه‌دن نيچون قاچيورلر ! . طوروب دشمنلرينه قارشى قويسه‌لر اولمازمى ؟ »
ديه‌قادينلر برى‌بريله سويلشور ايكن ايچلرندن براختيارجه‌سى ديمشكه، «هايدى
قيزم هايدى ! بشى يوز ياشنده‌كى پاشالرك كوره‌جكى ايش بوقدر اولور . » ....
حقيقةً بزم ايسه اولوقت خسرو پاشا كوله‌لكندن يتشمش غايت كنج كنج
پاشالريمز وارايدى . مقصدم پاشالرك كنجلكنه اعتراض ايتمك دكلدر. أملم قاعده
وقانونك يتشديرمامش وذاتنده‌دكرى اولمديغى حالده‌حمايه وتصاحبله تفيض‌ايتمش
اولان رؤسانك جسم دولت و ملته آچدقلرى جريحه‌لرى بيان ايتمك و آنلرك
وجودندن شكايت أيلكدر ، ايشته مصرليلره قارشى بوزولمقلغمزك بر سببى‌ده
بودر. محو وپريشان اولدق؛ دولتك ناموسنى بتردك . .] يولنده بعضاً آجيقلى
حكايات‌ده‌نقل ايدر ايدى. تذكر ماضينك حال‌ايله مناسبتى‌اولديغندن، چوجقلق
خاطره‌سى مقامنده اوله‌رق اويولده‌كى مسموعاتمك دخى بوراجغه قيدينى‌موافق
صدد و مقصد بولدم .

بوسوزلرقولاغمده قالمش‌ده، بن‌ده‌مشيرپاشا حضرتلرينك اوتاغنك‌قورولمسنه
واوستمزى‌باشمزى‌قورودەرق برصيحه‌جق‌چاى ايچدكدن‌صكره ، برسيارقاريوله
اوززنده يتاغمك ايچنده ياته‌جق زمانك حلول ايتمسنه صبرسزلقله منتظرايدم.

ياتسودن‌صكره اولديغمز يرده چاموركايچنه‌بش‌اون‌طاش دوكديلر؛اوزرينه‌ده
بيلمم‌كه نره‌دن بولمشلر برازده‌قورى اوت‌يايديلر. اسباب استراحتك آچيلمسنه
منتظر اولديغمز قوماندان حضرتلرى اوطاشلرك اوستنه چيقوب قاپوطنى باشنه
چكه‌رك‌وهركسك نفسى‌نفسنه باشنك‌چاره‌سنى آرامسى‌اقتضا ايتديكنى آكلادم.

اشته اوزمان كندمجه قيامتك قوپمش اولديغنه‌حكم ايتدم. امانه‌يابه‌جقسك ؟
حريفك ديديكى كبى (ير دمير ، كوك باقر ، چارهٔ خلاص نيست) بالضروره
باشه كلان چكيلير . « ايل ايله قره كون بايرام اولور » ديه‌رك ، هيچ اولمزسه
ياتاركن باشمى صولى چاموردن قالديرمق ايچون طاشدن، آغاچدن برشى‌بولمسنى
بزم شعبان آغايه تنبيه ايتدم .

اوده کیم بیلیر نه‌دن بر اودون پارچه‌سی یقالامش کتیردی. ارکان حربیه رئیسی بیچاره اختیار فیضی پاشاده، یه‌نفراتك تدارك ایدیویردکاری برطاش یغندیسنك اوزرینه چیقه‌رق اویقویه واردی. مکر بزم شعبانك بولدیغی اودون پارچه‌سنه بیکباشی یاورحسین راغب افندی أولدن نشان قویمش؛ بو سببله او اودون پارچه‌سنه بالاشتراك شایعاً متصرف اولمقلغمز اقتضا ایتدی. آلتمزده‌کی صولی چامورك مهما امکن اوته‌سنی بری ایدرك جانکاهمه قدر تأثیر ایتمش بولنان یورغونلق و اویقوسزلغك و ایصلانقلغك زوریله مشمعی باشمه چکه‌رك درحال اوزانوب یاتدم.

دشمنك سلاح ایله فرقه‌مزی یوقلامسی

(اوکسز اوغلان بر کره خرسزلق ایتمکه نیت ایتمش؛ آی آقشامدن طوغمش.) مثل مشهوری کبی، مکر بزم ده اویقو اویومغه نیت ایتمکلکمز عبث ایمش. زمان تقریباً کیجه‌نك ساعت اوچنه وارمشیدی. کوزلرم دالار دالماز برسلاح سسی کلدی. دیرکن بر دها! او!... آرقه‌سی کوك کورولدیسی کبی ایشلدی. بالین استراحتمزدن! برخلجان ایله فرلایوب قالقدم. بزم آرقداش حسین افندی ده فرلادی. عجبا نه‌در؟ نه اولیورز؟! دیه‌بری بریمزله تیتره‌رك، بوغاناق، طیقانق سسلرله اقردی ایدرکن قورشون جیوجیولری ده ایشیدلمسونمی!... آکلاشیلدیکه دشمنمز، اردوکاهمز اوزرینه آتشله برهجوم ایدییور. قورشونلی تفنکك اوزریمزه طوغری آتلدیغنی ایلك دفعه اوله‌رق اوراده کوردیکمدن، فکرم، شعورم، تدبیر و تصورم آلت اوست اولدی. ویاخود بونلردن اوصره‌ده اوزرمده هیچ برشی قالمدی. کندمی بحر تلاش و خلجانه مستغرق بولدم. یکیتلکله لکه‌سورمکسزین وظاهرده هیچ تکینمی بوزمقسزین، اولدیغم یردن سیویشمکلکه برچاره آرارکن، شیطان عقلمه پك چوق صورتلری بردن کتیرییوردی. ذهنمه کلان صورتلرك جمله‌سی، بزم اساس ترتیب اولان تمکین قاعده‌سنی اخلال ایتمه‌دن وجود بوله‌میه‌جغنی بیلدیکم ایچون کافه‌سی رد اولنیوردی.

الحاصل دشوزاده قرار قیلدمکه، عسکرك حین تعبیه‌سنده بزم اوست طرفمزده‌کی تپه‌یا ایکی ضابوریله شوکت پاشانك قونمش اولدیغنی آقشامدن بیلیوردم. اکر شوکت پاشا عسکرینه دشمنه مقابل آتش ایتدیرسه، قورشونلر بزم اولدیغمز یرده‌کی عسکرك اوستندن کچه‌رك حسابجه تمام دشمنك بولندیغی و بونه‌جی نقطه‌یه اصابتله بزی مدافعه ایدر. شونی قوماندان پاشانك عقلنه کتیره‌یم، شوکت پاشایه آتش ایتدیرسین؛ امرینی تبلیغ ایتمك بهانه‌سیله بورادن صاوو شوب ساحل سلامته

چیقایم . بوقدر احتماللی واحتیاطلی قرارلرایله اشتغالم حساب اولنورسه، جمله‌سی بردقیقه بیله سورمه‌مشدر .

شوکت پاشایه کیتمك ایچون یوله چیقدیغمده باشمه کلان شیلر

اوکمزده یاتمقده اولان قوماندان پاشا هنوز اویانمامش ایدی. قالقدم؛ یانته کیتدم وسسلیه‌رك اویاندیردم. « نه‌وار، نه‌دراو ! » دیه قالقدی. یورغونلق واویقوسزلغك تأثیریله « بنی نیچون اویاندیردیلر ؟ » دیه ظهوری طبیعت بشریه اقتضاسندن اولان حدت ده یوزندن، کوزلرندن نمایان اولدیغی حالده اوطوردی . « افندم ! اشته کوریورسکز ! تفنکلر آتیلیور؛ قورشونلر بورالره قدر کلیور . اکر اراده بیورر ایسه‌کز شوکت پاشایه کیدوب خبرویره‌یم . آنك یری یوکسکدر؛ اوکنی أیجه کورمسی مأمولدر ؛ عسکرینه آتش ایتدیررسه بلکه أیی برشی اولور » یولنده آغر آغر وتمکینلی اوله‌رق بیان ایتدیکم مطالعاته قارشو، اویقو حالیله «ها، ها! » کبی ویردیکی جوابی، بن تمامیله رخصت مقامنه طوته‌رق، ذاتاً یاتمدن آیرلمق احتمالی اولمیان بزم شعبان آغا آتمله برابر حاضر اولدیغندن، درحال آتلرمزه بینه‌رك وشوکت پاشانك بولندیغی تپه‌نك جهتی اوقرا کاقده ذهنمجه تعیین ایدرك، آنك باشنی ذهنمك تعیین ایتدیکی جهته چویردم وسوردم .

أی! بن عجبا شوکت پاشایی بولسه‌یدم، تصور ایتدیکم وجهله آتش ایتدیره‌جکمی ایدم؟ خیر نه ممکن!.. زیرا بلکه‌ده ایدیله‌جك آتشدن عکسنه اوله‌رق برمضرت مشاهده اولنور! اکر شوکت پاشا آتش ایدلمسنی کندیسی‌ده تجویز ایدر وبر مضرتی اولمیه‌جغنی کسدیرر ایسه آتش ایتدیریله‌جکدی؛ یوقسه قوماندان پاشادن بنم حامل اولدیغم امرك پك چوروك شی اولدیغی وبلکه‌ده مشارالیهك، بنم سویلدیکم سوزلری اویقو حالیله هیچ آکلایه‌مامش بولندیغی پك اعلا بیلیور ایدم. حال بویله ایکن؛ هیچ اویله سقط برشیئه جسارت ایده‌بیلورمی ایدم!...

یالکز شوقدرکه، شوکت پاشایه کوتورمك اوزره آلدیغمز امر، بزی اوتهلکه‌لی یردن چیقاره‌بیلوردی .

براز کیتدکدن صکره بزم قرارکاهك زنجیر خطنده بولنان قره‌غول نفری، آرته‌مزدن « طوریکز! کیمدراو؟ نره‌یه کیدیورسکز؟ » دیه باغردی . نفردن قورشون یرز قورقوسیله طوردق وسسلنه‌رك یواش یواش یانته کلدك . « نره‌یه کیدیورسکز، کیمسکز؟ » دیدی . شوکت پاشایه بعض اوامر تبلیغ ایتمك اوزره کیدیور اولدیغمزی سویلدم. « اوراسی شوکت پاشا طرفی دکل؛ دشمنك بولندیغی

جهتدر . اردوكاهمزك طيشاريسيدر ؛ كيتمك ايستديككزتپه صاغكزك كيريسنده قالدى » ديه نفرجك بزى ايقاظ ايتمسونمى ؟ هاى الله ايپلك ويرسون !

مكر بزم قراكقده ترسمزدونمش! حريفجكز هادئ طريق حيات وسلامتمز اولدى؛ آدمجكزه دعالر ايتدم؛ حالمه كوره دا كرامده ايلدم. أكرچه نفراويقوده وياسائر صورتله برغفلت عالمنده اوله‌ايدى؛ تهلكه‌دن قاچه‌لم ديركن كندى آياغمزله تهلكه‌يه طوتيليور ايدك . باقندى ايشه فسبحان الله ! « ايتمه ييلاندن فرار كورميه‌سك اژدرها » [*] مصرعى تماميله حسبحالمز اوله‌جقدى.

هرنه‌ايسه صاغمزه دونوب طاشلى برتپه‌يه يولسز اوله‌رق صاردق . آتمز يورومدى؛ ايندك. كاه آياغمزه طاش طولاشور؛ يوزوك قويو قپانورز؛ كاه ياتمز اوزرينه دوشرز؛ كاه يدكمده بولنان آتك آياقلرى طاشلره طولاشه‌رق وحيوان كوكسيله آرقه‌مدن چارپوب موازنهٔ مشيمى بوزار. برحالكه نعوذبالله ، ! چونكه، اورتالق زفيرى قراكلق ؛ كوز كوزى كورميور . هرنه‌ايسه يولده تپنديكمز تپه‌نك زروه‌سى حكمنده ظن ايتديكمز دوزجه بريرينه واصل اولدق، اوراده آوازم چيقديغى قدر [عسكر! شوكت پاشا !] ديه‌باغريوردم. كيجه‌نك اودهشتلى حاليله بنم صدامدن ماعدا هيچ برسسك بكا عكس ايتديكنى ايشتميوردم.

بوندن آكلاشلديكه اولديغمز يره‌بز ينه ياكاش كلدك؛ بوراده، نه‌عسكروار، نه‌ده‌شوكت‌پاشا ! .... بركره‌قره‌غول نفرينك ايقاظندن كوزيمزك ييلمش اولديغى جهتله بيلمديكمز بريرك ايلروسنه ويا صاغنه، صولنه كيتمكه و آرانمغه جسارت ايده‌مديكمزدن اوراده بزم شعبان اغا ايله براستشاره ايتمكلكمز ايجاب أيلدى .

شعبان ديديكه. « بز ياكلش كلدك؛ بوراده، نه‌ده‌ها ايلروسنده نه‌عسكروار؛ نه‌ده شوكت پاشا . بيهوده يره طاغلرى طولاشوب طورميه‌لم ؛ برقضادن قاچه‌لم ديركن ديكرينه طوتيلمه‌لم؛ بكا قاليرسه عودت ايده‌لم ؛ اسكى يريمزه كيده‌لم » . بز يكيتلكده‌لكسورميه‌جكزيا: (خير . بن قضادن ايچون قاچيم: شوكت‌پاشايه‌سويليه‌جك سوزم وار ايدى‌ده انك ايچون كلدم ، آرايورم . مادامكه بوله‌مدق ، بشقه درلو چاره‌سنه بقارز.) ديه‌توجه شعبان ايله عقداولنان مجلس مشورت دوام ايتديرمكده ايكن ، بزم آلت طرفمزده اولمق اقتضا ايدن اردوكاهمزده آرتق سلاح سسنك كسلمش اولديغى، انى مشاوره‌ده ايتديكم كمال دقت وتوده سامعه‌مك اوجهته

[*] مصرع ثانيسى شودر : « أيله برنده قرار حالكه صبر ايله ها ! »

حصر ایدلمش اولمسی اوزرینه آکلادیغمدن ، درحال شعبانك رأینك مستحسن اولدیغی قراری ویریلەرك، تپەیه چیقار ایکن کوردیکمز مشاق وزحمتك تکرر ایدن أمثالنه ملابس اولدیغمز حالده اردوکاهه عودت ایلدك . هیچ برطرفده آتش وآیدینلغه مشابه برشیاولمدیغندن، راست کلدیکمز آدملره صوره صوره قوماندان پاشا حضرتلرینك اولدیغی یری کوچ حال ایله بولدق. بزم آرقداش بیکباشی حسین راغب افندی‌یه ملاقی اولدم . پاشایی صوردم ؛ شمدی یاتدی ، دها اویومدی دیدی.

مأموریتمزك حاصل ایتدیکی نتیجەیی آمره بیلدیرمك لازم‌یا ! یواش یواش یانەصوقولەرق : (بنده کز کلدم؛ لکن شوکت پاشایی بولەمدم) دیدم. (اصابت هایدی‌کیت یات. شمدیلرده حقیق برشی اولەمز؛ اکر اولەجق اولورسەصباحه قارشو اولور) دیدی وقاپوطنی باشنه چکدی .

شمدی نقیرك محزن أوهامنه ایکنجی برفتیل دها قونلدی . یا ! عجایب ! دیمك‌که صباحه قارشی حرب اولەجقمش ، نصل ایدرز ، نەیاپارز ؟!.. عجبا ایش نەصورتله باشلایەجق وکیملر أولوب کیملر قالەجق؟ قزانیر ایسەك نەچیقەجق؟، معاذالله غیب ایدرسەك مسئله نەنتیجەیه منجر اولەجق؟.

ذهنکزی برکره وهم آمیز بودرلو مطالعاته قاپدیریکز. ایشك‌ایچنده کندی حیاتکزك تهلکەسنی دخی حسابه قاتکز ؛ آرتق اویقو اویویەبیلورسەکز سزه عشق اولسون دیرم .

حسین راغب افندی ایله متصرف اولدیغمز بالین مشترکك یانجغزینه هندی درویشلری کبی بوزولەرك اوتوردم. نازنینم یاغموردە سرپشدرمکەباشلادی. آلتی چامور، اوستی یاغمور اولمق سببیله کیدیکم مشمعك باشلغنی باشمه کچیردم. دریای تفکر وحسابه طالدم کیتدی . عالمی‌ده قراکانغك دهشتیله برابر برسکوت ، برسکینت قاپلادی. اما بزم خیالخانهٔ أوهامدەتجسم وتمثل ایدن اشخاص‌افکارك ازدحامندن وانلرك دیرلتی ودیدی قودیسندن میدان‌یوق‌ایدی‌که کیجەنك‌اوحال تأثیر بخشاسندن، شاعرانه اولەرق ذوقیاب حضور وانس اولەیم .

اوصرەدەقولاقلرم یالکزاطرافدەاویویانلرك‌میشلدیسندن‌بشقەبرشی‌ایشتمیور ایدی. کندی کندیمه دیر ایدم‌که، یارب! کاشکه شواویقوده اویویانلرك بریسی‌ده بن‌اولایدم ویاخود انلرك بعضیسنك‌اعصابیده بنمکی قدرضعیف‌ومتحسس‌بولنوب

اویقواویومیه‌ایدی‌ده شمدی‌شوراجقده برابرجه‌حسب‌حال‌ایدهایدك. واه بیچاره‌لر! هیچ بریسنك صباحك قوپاره‌جغی قیامتدن خبری یوق. عجبا یارین نه‌قدرزوجه‌لر طول ونقدر پدر ووالده‌لر جکرپاره‌لرینك فقدانیله ملول و محزون اوله‌جقلر؛ وکیم بیلیر نقدر صبیان واطفال مصائب حربیه تأثیریله یتیم قاله‌جقدر؟!...

آی! صانکه قیامتك یارین قوپه‌جغنی بن ایشتدم‌ده أبی بر شیئمی اولدی؟. خیر نه‌کزر... قیامت علی‌الحساب اوله‌رق یالکز بزم اویقونك باشنه قوپدی. صباحلین ایسه، ینه عالمك قیامتیله اشتراك حالنده بولنه‌جغم طبیعی ایدی. نه‌ایسه بیك درلو تصورات وهمیه وفجیعه ایله زمان کچیریلور ایکن کوزلرمده، آره‌صره فجر یرنده نور سحرك نمایان اولمسنه نکران ایدی.

یواش یواش فجر سوکدی. ترکجه‌سی طاك یری آغارمغه وهوادنده بلوطلر صییریله‌رق اینجه‌جك برشمال روزکاری أسمکه باشلادی. بیلمم اوستمزك باشمزك یاش اولمسندن وروزکارك تأثیرندنمیدر؛ ویا موعد وعید صبحك تقرب ایتمسیله سیکیرلرك تأثرندنمیدر؟؛ بنی برتیتره‌مه آلدی. بر طرفدن‌ده دشمنك بولندیغی جهتده بر حرکت حس اولنیورمی دیه کوزلرم اوطرفه بر مدت‌ده باقه‌قالدی. اوزاتمیه‌لم. فجر یایلدی، صباح اولدی؛ هرکس‌ده اویقودن اویاندی وآقشامك تأثیرات شدیده‌سیله پریشان اولان احوال خصوصیه وعمومیه‌نك تعمیر واصلاحنه باشلانلدی. فقیرده ایلك طوپ وتفنکك هانکی طرفدن صدا ویره‌جکنه منتظر ایدم. انتظارم اوزادی؛ لکن هیچ برطرفدن برچیت بیله اولمادی.

کونشمزك عرض دیدار ایتمسنه آز برزمان قالدیغندن، نظرلر جبال وتلالی هیچ برمانعه مصادف اولمقسزین اوزرندن صره ایله کچیور و معاینه ایدییور ایدی. نهایت دشمنك اولدیغی نقطه‌ده کیمسه‌نك اولمدیغی ثابت اولدی. فقیرکده خلجانده اولان قلبم براز فرح بولدی.

دها برچاریك ساعت صکره دشمنك بولندیغی موقعك صاغ جهتندن برطاقم سواریك بزه طوغری کلمکده اولدیغی کورولدی. وهرکسك نظر دقتی اوجهته منعطف اولدی. کله کله سواریلرك، جوار کویلرده یرلشمش اولان طاغستان مهاجرلرندن برطاقمك، اردوی همایونده خدمت ایتمك اوزره کلدکلری آکلاشیله‌رق ممنون قالندی. دشمنك نه‌اولوب نره‌یه کیتدیکنی آنلردن صوردق؛ دها کیجه‌دن کریسین کری‌یه کیتمش اولدقلری خبرینی آلدق.

مكر كيجه بنى طاغلره دوشورمش اولان سلاح پاطرديسى، كيجه قراكلغنده بزم طرفدن هيچ بر آتش و آيدينلق فلان كورولمديكى جهتله، عجبا تركلر بوغازدن ايچرى يه چكيلوب كيتديلرمى؟ يوقسه اولدقلرى يرده ثابتميدرلر؟ اوراسنى آكلامق ويوقلامق ايچون اوزرمزه طوغرى بر خيلى سلاح آتمشلر وبزم طرفدنده سلاحله جواب ويرلديكى كبى بوغازك آغزنده باقى وثابت اولديغمز تحقق ايدرك كيم بيلير دها نه‌درلو مطالعه‌لره وياخود اساساً حامل اولدقلرى امر وتعليماته مبنى بزه‌يقين طورمق ايشلرينه كلميه‌رك قارصه‌طوغرى چكيلوب كيتمشلردر.

اوصرەده قوماندان پاشا حضرتلرى حالمزك برتلغرافله استانبوله وارضرومه يازلمسنى امرايتدى. صباحك صغوغى واويقوسزلغك ويورغونلغك حالى وقلبمك راحتسزلغى ايله پارمقلرمه پك كوچجه تمام طوتديره بيلدم. تلغراف يازلدى بيتدى.[*]

اورادن برايكى مخصوص سوارى ايله چكلمك ايچون (چلدر) سنجاغى متصرفلغنك مركزى اولان (اولتى) قصبه‌سنه كوندرلدى. اوقصبه‌نك اولديغمز يره اون ايكى ساعت مسافه‌سى واردر. تلغرافمز بالطبع آقشامدن صكره (اولتى)يه واصل اولوب آنجق چكيله‌بيلور ايدى. استانبول ايسه، ايكى اوچ كوندن برى مختار پاشانك نرده و نه‌ايشده اولديغندن خبر آله‌مامش اولمسيله مراق ايدرك ارضرومدن، اولتيدن صورار طورر ايمش. ارضروم‌ايسه نه‌حالده اولديغمزى بيلمز ايديكه برجواب ويرسون. طبيعى بزى بولوب برصاغلام خبر كتورمك اوزره، آنلركده بزه طوغرى مخصوص مأمورلر چيقاردقلرى، فرداسى كونى اومأمورلرك فرقه‌مزه مواصلت ايتمش اولملريله معلوم اولدى.

بالمناسبه ديديكى وجهله قارص ايله ارضروم سنجاقلرينى صوغانلى ديئيلان سلسلهٔ جبال فصل‌ايدر. ارضرومدن كلان طريق بوطاغه واصل اولديغنده‌اوچه آيريلير. آنلرك برنجيسى (يكى كوى)، (چاقربابا)، (هنكاردوزى)، (چبلاقلى)دن‌كچن طريقدر. ايكنجيسى (مجنكرد). (صارى‌قامش).(قره‌اورغان)يوليدر. اوچنجيسى

[*] بوتلغرافك نصل برحالده يازلمش اولديغنى تعريف ايتمه‌كلكم، بعض تلغرافلرمزك ربطى بوزوق وسبك عباره‌سى يوق ايمش ديه، اخيراً استانبولده ايشتديكم اعتراضلره مبنيدر. واقعا ربطى سبكى منتظم سوز يازمق، بنم كبى ايرى قييم، خام‌خالات آدملرك كارى دكل ايسه‌ده اوجه ديدك يا! هرنصلسه قضا وقدرله بوايشده بولندق، يوقسه بن عهده‌سندن كليرم ديه طلبم ايله كيتمدم. مال، حال ميدانده، عذرمزده اورته‌ده اولدقجه يازديغم شيلرك ربطسزلغندن طولايى بزم طرفه هيچ برمسؤليت ترتب ايتمز. (الجود من الموجود)

(حاملی) جاده‌سیدر. بواوچ یول، طاغك ارضروم جهتنده (پاسینلر) قضاسنه تابع (زیوین) قریه‌سنك آلتنده براشیر. آراس نهری بوینجه حاملی جاده‌سندن آیریله‌رق زیوین قریه‌سنده برلشمیان بشقه‌جه برانجه‌جك یول دهاوار ایسه‌ده فقط بو یول زیوینك موقعی یوكسكجه اولدیغندن. اوموقع بو یوله نظارت ومدافعه‌سنی درعهده ایدر. طاغك اوستنده یوللرك بری برلرینه اولان بعدینك مسافه‌سی‌ده آنجق برر وبرر بچق ساعت قدر اوله‌بیلیر؛ لكن صوغانلی طاغی بتیریلوبده قارص اووه‌سنه ایندكده حال بویله دكلدر. اوراده بویوللر مخصوصاً برلشدیرلمدكجه اتحاد ایتمز. هراوچ یولده بری برینی كورمكسزین سالكنی تا قارصه قدر ایصال ایده‌بیلور.

بولندیغمز نیسانك اون‌بش واون آلتیسنده هنوز صوغانلی طاغنك قارلری أریمه‌مش اولدیغندن. طاغك اوستنده‌كی طریقلرك اوجیده، جداً حركات عسكریه اجراسنه مساعد برحالده دكل ایدی. بناءً علیه یالكز نجه كوجلكلر ایله بوغازی طوتلمش اولدیغی تعریف ایلدیكم «باردیز» یولی حركات وسوقیات عسكریه‌یه مساعددر. بویولده قیش یولیدر. صوغانلی طاغنه چیقمقسزین بر دره ایچندن كیدر. مذكور طاغك ارضروم جهتنده وآرقه‌سنده واقع (چاقر بابا) دنیلان موقعده صوغانلی طاغنك اوستنده یازیولی یعنی (هنكار دوزی) طریقیله‌برلشیر.

عسكرك بوغازده‌كی تعبیه‌سیله سائر تدابیر تدافعیه

الحمدلله والمنه شمدی بوقیش یولی ألمزده اولدیغندن، طاغلر مسافر قبول ایدنجیه یعنی مایس آیی حلول أیلنجیه قدر. بزم عسكرك بو یولی محافظه ایچون طوتدیغمز بوغازده قالمسی اقتضا ایدییور ایدی.

بوغازك آغزنده‌مدافعه‌یه كافی اقامه اولنه‌جق عسكر ده‌مدافعه‌خندق‌وسپرلری یاپدیرلمغه باشلاندی. احتیاطده قالمسی انتخاب‌ایدن عسكرله قوماندانك‌اقامتكاهی بوغازك برساعت‌قدر كریسنده واقع(باردیز)ناحیه‌سنه تابع (زاكم) قریه‌سنه‌نقل اولندی. [شمدی بوباردیز ناحیه‌سی، تضمینات‌حربیه مقابلی اوله‌رق آناطولیدن ترك اولنان اراضینك حدودی داخلنده وحسب‌العهد روسیه‌ده قالمشدر.]

بركیجه اوایكی كوریلان حاله كوره، بوقریه‌ده، محلنجه آخورسكیسی تعبیر اولنان بركه ـ آخورك زمیننده یالكز طوپراق وطاشله یارم آرشون مقداری یوقاری قالدیرلمش برسدجكزدن عبارتدر ـ البته بویله براقامتكاهده ایدیله‌جك راحتك، منتظم ومفروش كوشكلر قدر حكم ویره‌جكی بدیهیدر. چونكه، یكرمی

اوتوز خانه‌دن عبارت اولان اویله برکویجکزده وخصوصیله او حوالیده ، او موسمده بر آخور سکیسی بولمق ، اویله بر ازدولقده هرقوله نصیب اولان سعادتلردن دکلدر. نصلسه قوماندان پاشانك رفاقتنده بولنمقلغمز مزیتی، بزی بر آخور سکیسی بولمق شرف وامتیازینه نائل ایتدی [*].

قوماندان حضرتلریله ارکان حربیه رئیسی فیضی پاشا بر آخورسکیسنده اولدقلری کبی، بزم رفیق بیکباشی حسین راغب افندی ایله بزده، بر باشقه آخور سدینه ینه مشترکاً متصرف بولنیوردق. اوته‌کی یاورلر، یعنی قول آغاسی عثمان افندی، رضا افندی، یوزباشی مصطفی بك، حسین‌افندی دخی، اویله برر یره صوقلمشلر ایدی. بتون کویك آخورلرنده بزم وبزه متعلق اولان طائفهٔ عسکریه‌نك حیوانلری باغلانمش اولدیغندن کویلیلرك مواشیسی نه‌اولدی ونره‌ده قالدی؟ اوراسنی بیله‌مم. شوقدرکه، قوماندان وفیضی پاشالرك بولندقلری موقع، کندی حیوانلرینك مربوط اولدیغی یردر.

بوکویده اقامت اولنان اون درت کون مدت ظرفنده اوراسی برمرکز معامله ومخابره حالنی آلدی. بزم یازی یازمق وظیفه‌سنه معاونت دائمه‌ده بولنمق اوزره، دردنجی اردونك تحریرات قلمی خلفاسندن اکینلی مصطفی افندی، بز بوکویده اولدیغمز اثناده ارضرومدن جلب اولندی.

قارصك احوالی تنقد اولنمق وآردهانله آلشکرد جهتنده‌کی فرقه‌مز ایله خبرلشمك اوزره سواری نقطه وپوسته‌لری تأسیس اولندی.

بزی بوغازدن ایچری طیقمش اولان دشمن،قارصه‌طوغری‌چکیلوب کیتمش ایدی. تحقیق اولندی‌که بونلر بزدن آیریلوبده قارصه طوغری کیدرلر ایکن قارصك تلغرافنی قطع وطریق‌مخابره ومواردهسی اوسته براز سواری‌نقطه‌لری

---

[*] شاعر هجاکو بایوردلی ذهنی برقیش موسمنده آناطولی مملکتلرندن بریسنه کیدر ایکن برطاغك اوزرنده تیپی دنیلان قار فورطنه‌سنه طوتیلور. خط بصرلر، اوکلرندن بر قاریش یری کوره‌مز برحاله کلدیکی ویولجیلرکده، کرك یولی غیب ایتملری سببندن وکرك صغوغك‌تأثیرندن حیاتلرندن رمق‌قالدیغی صره‌ده ایشیدیلان برکلب سسی، یقینلرنده برکویك موجود اولدیغنی اشراب ایدرده، اوسسك دلالتیله کویك جهت‌استقامتنی تعیین‌ایدرلر وکویه جان آته‌رق تهلکه‌دن قورتیلورلر. ایشته شاعر اولوقت کویده شوبیتی سویله‌مش ایمش:

(شدت برد شتادن شنلکی کوردکجه قلب   خوش کلور بلبل صداسندن آکا آواز کلب)

بزم مسافر اولدیغمز آخورسکیسی‌ده، بزه کوره دنیانك قصور عالیاتندن دها رونقدار اولمسیله شاعرك بو بیتنك حالمزله مناسبتی درکاردر.

قویه‌رق قارصك اوته جهتنده بولنان دشمنك عموم اردوكاهنه كیتمشلر ایمش .

یالكز شوقدر واركه، دشمن، بزم كلدیكمز طاغ یولی یعنی بوز قلعه‌طریقنی قپایه‌مدیغی وچونكه اوراسنك اردوكاهنه اوزاقلغی جهتیله مواصله‌سنی تأمین ایتمكسزین اویوله برمفرزه قویامامش اولدیغی، سوزی قوللرمزك كشفیله تحقق ایتدیكندن، بوطریق‌واسطه‌سیله موجوداولان حربیت مخابره‌دن‌خیلیجه‌استفاده‌لر ایدلدی. حتی ایكی اوچ دفعه‌لرده ارضرومدن بزه كلمش اولان جبخانه‌ومهمات ولوازمات سائرهٔ عسكریه قافله‌لری قارصه صوقولدی. لكن بوارسالات هردرلو تدابیر عسكریه‌یه مستند وحال وامكان نه‌رتبه نشبثات تحفظیه اجراسنه مساعد ایسه، اوقدرتیقظ واشتباهه مقارن‌اولوب، زیرا هرقافله‌نك سلامت وصولنی‌تهدید ایدن حاللره، یول اوزرنده ملاقات اولنمق تهلكه‌سی دائماً موجود ایدی .

اردومزك بیوك نقصاننك بری‌ده سواریسزلك اولدیغی البته یوقاریدنبری كچن‌سوزلردن منفهم‌اولمشدر. ارضروم، درسعادت‌وولایات سائره‌ایله وقوعبولان مخابره‌لرده، سیواس وصامسون جهتنده، وقتیله ترتیب اولندیغی ومیرلوا چركس موسی پاشا قوماندانسنه ویرلدیكی ایشیدیلان درت آلای چركس سواریسنك یتیشدیرلمسی استعجال اولندی .

برچوق‌شعشعه‌لی سوزلرله ترتیب اولندیغی، ارضروم والیسی قورد اسماعیل پاشاحضرتلری‌طرفندن. اعلان حربدن برچوق زمان أول درسعادته بیلدیریلان سواری وپیاده عساكر معاونه‌سی هنوز طوپلانیله‌مامش وحالبوكه اسماعیل پاشانك اوحوالی اهالیسندن بولنمسنه مبنی، عساكر معاونه جلب وجمعنه مقتدر واردونك محتاج اولدیغی لوازمك كمال سهولتله استحضارینه قادر اولور امیدیله ارضروم والیلكنه تعیین اولنمشیدی .

سرحدات اهالیسنك امزجه واحوالی

واقعا اوحوالینك من‌القدیم سرحد اولمسنه مبنی، محلی اشرافیله افراد اهالی بیننده‌كی نسبت، آناطولی وروم ایلی‌نك قطعات باقیه‌سنك اهالی‌واشرافی بیننده‌كی مناسبت كبی دكلدر . حسب‌الموقع سرحدات اهالیسنك عسكرلكده استخدام واستعمال اولنه‌كلمش اولدقلری جهتله اهالینك ضابطلره یعنی اشراف مملكته رعایت واطاعتلری واردر. بونك بر سببی‌ده، مملكتك قالبور یوزینه كلانلری، تیمار وزعامت اربابی ویورتلق واوجاقلق وجهله املاك اصحابی ایدیلر. بوجهتله قبل‌التنظیمات آشوب كسمك وضرب وحبس ایتمك كبی لوازم تجلدی مع زیادة

متقلد اولدقلرندن ، نفوذلری ، اهالی عندنده بر درجه‌یه قدر تأثیرلی اوله‌رق باقی قالمشدر.

تنظیماتك یعنی دولتجه ادارهٔ مرکزیه‌نك تأسسندن و تیمار و زعامت و مقاطعات کبی شیلرك خزینهٔ دولتدن ضبط اولنه‌رق او کبی احوال مخربه‌یه بر درجه‌یه قدر نهایت ویرلدکدن صکره اشراف ایله افراد بیننده‌کی بیوکلك کوچوکلك حبل ارتباطی اولدقجه کوشه‌مش ایسه‌ده ، ینه او اشرافك ، وقتیله بر کره بیوك اوله‌رق کورولمش وطانمش اولمسی وهله کوزلرله کورجیلردن ، عصبیت قومیه‌نك کلیاً محو وزائل اوله‌مامسی ، بو اشراف و کبرائی نظر حکومتده دخی اولدقجه ایش‌آرلری صره‌سنده هنوز ابقا ایتمکده بولنمش ایدی.

اعلان حربدن اول ترتیب اولنان عساکر معاونه‌نك حالی ومقداری

اشته بو حکمته مبنی اسماعیل پاشا حضرتلری ، هر قضاده بولنان اك مشهور ومعتبر بربك و آغایه ، موقعنه کوره ، سواری وپیاده برطابور ، ایکی طابور کوکلی معاونه عسکری احضار ایتدیرمك اوزره محاربه‌دن اول انلرك کافه‌سنی ارضرومه جلب ایتمش ایدی. کیمیسی ایکی ، کیمیسی اوچ ، کیمیسی بش طابور چیقاره‌جغم سوزنی ویرمسی وهر برینك دخی باب دولتدن برنفع ابدی‌یه مالك اولمق امیدینك موجود بولنمسی اوزرینه عنهامنها صاغلامجه طوپ یکون اوله‌رق اللی طابور عساکر معاونه احداث ایتدکنی درسعادته بیلدیردیکی ایشیدلمش ایسه‌ده ، اعلان حربك وقوعیله برابر بو اللی طابوردن ولو بر طابور اولسون کوریله‌مامشدر.

ازجمله قارص ایله حدود آره‌سنده واقع « شوره‌کل » ، « زارشاد » قضالری اهالیسندن اون طابوردن زیاده عسکر جمع اولنه‌جغی حساب فراخنده بولنلمشیدی. اکرچه بو حساب بك ده یاکاش دکل ایدیسه‌ده ، حیلولت ایدن اعذار ، تصورات واقعه‌نی خیال محال حکمنه قویدی. بو ایکی قضاده مسکون اولان خلق ، مختلف المشرب اوچ قومدن یعنی کورد وقره‌پاپاق طائفه‌سیله یرلی ترك اهالیسندن عبارتدر.

کوردلر ، [قسقانلی ، ذیلانلی ، جمادانلی] عشیرتلری نامیله یاد اولنورلر . [*] رئیسلری رشید بك ، احمد ومقصود آغالردر. جمله‌سی بیك بشیوز : ایکی بیك چادر قدر اوله‌بیلیر. [بورداه‌کی چادر لفظی خانه دیمکدر .]

[*] واقعا اردومز بو اوچ عشیرت خلقندن دشمنك بدایت تجاوزی حالنده استفاده ایدیله‌مدی ایسه‌ده محاربه‌نك اواسطنده دوام ایدن مظفریتلرمز اثناسنده ، یعنی اردونك قارصك ایلریسنده بولندیغی صره‌ده ، بو اوچ کوچك عشیرتك برقاچ یوزه وارمین سواریسندن کوزل کوزل خدمت ومعاونتلر کورولمش اولدیغنی بوراجقده لسان ستایشله یاد ایدرز .

قره‌پاپاق طائفه‌سنه کلنجه، انلر، عجم ایله طاغستان قومی آره‌سنده برملیت مخصوصه ارائه ایدرلرسه‌ده لسانلری آذربایجان ترکجه‌سیدر. قیافه‌لری عجم کبی‌در. لکن قالپاقلری بشقه درلودر. مذهبلری بعضیسنك سنی وبعضیسنك شیعی‌در. بونلرده، اسمنی ذکر ایتدیکم قضالرده ایکی بیك، ایکی بیك بشیوز خانه خلقی قدر اوله‌بیلیرلر. غایت شجیع وجسور بر قومدرلر. پك أیی سواری‌درلر. هله آت اوزرنده سلاح قوللانمقده بونلر کبی صاحب مهارت اولانلری پك آز کوریله‌بیلور؛ نته‌کیم بوطائفه‌یه منسوب افراددن مهر علی اسمنده بریسنك اردوی همایونه نصل خدمتلر ایتدیکی ومحاربه‌لر اثناسنده نه‌کبی یارالقلر کوستردیکی آتیده صره‌سی کلدیکنده کوریله‌جکدر.

اشته نواحیٔ ملحقه‌سیله برابر بوایکی قضاده‌کی قره‌پاپاق طائفه‌سی، اوته‌دنبری اسماعیل پاشا حضرتلرینك قامیاسنی بیوك طانیمشلردر. چونکه اسماعیل پاشانك پدری شریف اغا وقبیله شوره‌کل قضاسنه تابع حاجی ولی کوینده اقامت ایدر وقره‌پاپاق جماعته‌ده قوماندامی جاری اولور ایمش. اسماعیل پاشانك برادر زاده‌سی، ینه اوکویده ساکن مدد بك زاده یوسف بك، بوقره‌پاپاق طائفه‌سندن بش طابور عسکر یازمش وحتی دفترلرینی بیله عموجه‌سنه کوندرمش ایمش.

بوقره‌پاپاق طائفه‌سندن آردهان وچلدر قضالرنده دخی خیلیجه ناس مسکون اولمسنه مبنی، انلردنده چیقاره‌بیلدیکی قدر معاونه عسکری طوپلامق وعموم چلدر سنجاغنده بولنان سائر قضالردن دخی افراد معاونه جلب وجمع ایتمك وظیفه‌سی آردهانلی حاجی حسین پاشایه تحمیل قلنمشدر.

بونلرك جمله‌سی اعلان حربدن اولجه کچن قیش موسمنده ترتیب ایدلمش ودفترلری یازیله‌رق ضابطلری ینه اشراف اهالیدن اولمق اوزره تعیین اولنمشدر.

عساکر معاونه‌نك طوپلانیله مامسی اسبابی

لکن بوعسکر قیش وقتی طوپلاتدیریلوب‌ده بیهوده یره یدیرمك وکیدیرمك ویاتیروب قلدیرمق وآیلق ویرمك وبوقدر خلقی بریرده، بر مملکتده ویا برقاچ بلده‌ده بولندرمق کلفتی اختیار اولنمامق وعنداللزوم جمع ایتدیرلمك اوزره، جمله‌سی خانه‌لرنده براقلمشیدی. واقعا او حوالینك معروف ومشهور اولان قیشی انجاغجه، مارتك یکرمیسندن صکره اولدیغجه قیش دفع اولمغه باشلادی ایسه‌ده عساکر معاونه‌نك طوپلانلمسنه جسارت ایدیله‌مدی. زیرا، طوپلارزده یا حرب اوله‌بی ویرر ویاخود ایش برقاچ آی دها امتداد ایتدکدن صکره اولور ایسه.

اولوقت بوعسکر، امر ادارەلرندن طولایی اردونك وحکومتك باشنه بلا کسیلور مطالعەسی، جلب وجمعلری امرنده آغیر واحتیاطلی طاورانلمغه سبب اولمشدر.

بو عسکرك، مارتك یکرمیسندن صکره طوپلانلمسنه باشلانسه ایدی بیله ینه ایش یتشدیریلەمیەجکمش یا !، چونکه بش اون کون صکره اعلان حرب وقوع بولەجق وطوپلانمش اولانلرده حسب الاستیلا چولوق جوجقلرینك محافظەسی تلاشنەدوشەرك هیچ بریسی عسکر ایکی مال ایتمیەجك ایمش. نته کیم اویلەجه اولدی.

الحاصل مقدمەدەده یازلدیغی کبی ، اردونك ارکان وامراسی وحتی حکومت مأمورلرینك بیله اکثریسی ، غزتەلرك آغزینه باقەرق و دولتك حال ومالی وپولتیقەنك اساسنی عقللرنجه موازنه ایدرك ، حربك قطعیاً وقوع بولەجغی ظننده متفق دکل ایدیلر .

لکن جناب حق تنفیذ قضاسنی مراد ایدنجه کوزلر کورمز، عقللر، اوکندەکی مهالکك درجەسنی کسدیرەمز اولورمش .

مختار پاشانك ارضرومه مواصلتی اوزرینه، اردوی همایون دائرەسندەکی مأمورینه تدارکات حربیه ایچون ویریلان امر صرەسنده عساکر معاونه ترتیب اولنان یرلردەکی مأمورین دخی ایفای وظیفەیه دعوت اولنمش ایدیسەده ، مکر اعلان حربك وقوعنه اون ایکی کون قالمش ایمش . سرحداتده بولنان اشراف مملکت ، عسکرلرینی طوپلامغه باشلادقلری اثناده، دشمن حدودمزی تجاوز ایتدی . براز طوپلانمش اولانلر وارسه ، انلرده حیلولت ایدن عذر سببیله طاغیلوب وطنلرنده وأولاد و عیاللرینك باشی اوجنده قالدقلرندن ، ایش ، عساکر مکلفەدن اولان نظامیه وردیف طابورلرینك همتنه منحصر قالدی .

روسیه ارکان حربیه جنراللرندن « کشمیشوف » ك ١٨٨٤ تاریخنده طبع ونشر ایتدیردیکی تاریخده دییورکه : روسیەنك قارص جهتندن تجاوز حدود ایتدیکی کون، بزم طرف اهالیسندن وقره پاپاق طائفەسندن ایکی بلوك سواری، روسیه اردوسی قوماندانی سلاملیەرق، انلرك (میلیسیه) دیدکلری عسکره ملتحق اولمش ایمش . فاعتبروا یا احباب !..

بوکا یقین بعض حوادثك بزجه دخی شایع اولمسی وروسیه جهتنده متوطن قرەپاپاقلردن بریسنك قزیله، اعلان حربه یقین برزمانلرده تأهل ایتمسی وحرمنك روسیەیه آشیرلمسی وانلرله بینلرندەکی مناسبات و مواصلاتك منقطع اولمیەجغی

واولەمیەجغی بزجەدە محسوس بولنمسی اوزرینە، حاصل اولان اشتباهك حكمیلە شورەكلی یوسف بك، عموجەسی بولنان قورد اسماعیل پاشا حضرتلرینك ناموسنە تعلق ایتمامك ایچون، آناطولی ایچریلرینە طوغری تبعید ایدلمیەرك ، محاربەنك نهایتنە قدر بزم قوماندانك یاننده صورتاً یاور شكلنده و معناً كوز حبسنده بولندیریلوب، بشقە عسكر ایچنە وایشنە قاریشدیرلمامشدر .

اكرچە بزم عسكر تجاوز حدود ایتمش اولسیدی، اوعسكردن ماعدا دنیانك هركوشەسندن قیامت كبی اوزرمزە عساكر معاونە افرادی اوشوشەجكدی ؛ شان فتوحاتمز، سوابق كبی آفاقی طوتەجقدی. الحمدلله والمنە ایش ینە اوروپالیلرك ظنی ودشمنمزك تخمینی كبی قالمادی یا ! دولت علیە بوحربندە دخی موجودیتنی و حیات سیاسیەسنی اظهار؛ وشرف وشان عسكریسنی دنیایە اعلان ایتدی . (الفضل ماشهد بە الاعداء) موقع ممتازینی، بدخواهامزك رغمنە اولەرق منفرداً طوتدی ایسەدە آدمك علو همتی بوكا قانع اولمیور؛ دها ایلریسنی ایستیور .

مادامكە یمین بزە توجە ایتدی ؛ یعنی ، مادامكە حسب‌الحال والموقع مدافعە حالندە بولنەجغز؛ ایستدیكمز صورت ومقداردە عسكر بولەمیەجغمز ویالكز عساكر مكلفەمزك وجودیلە قالەجغمز طبیعیدر .

بالتجربە ثابت اولمشدركە ، مدافع بولنان عسكرك قلبنك قوتی ، متعرض ومهاجم اولان عسكرك متانت قلبیەسیلە برابر اولەمیور؛ مطلقا مهاجم ومتعرض عسكرك هربرینك یورەكی آرسلان قفاسی كبی شیشوب قلوب اعدایە ایصال رعب ایدییور. مدافعەدەكی عسكرك قلبیدە، عاجز وضعیف برطاوشانك یورەكی مثللو خلجانلە طولیور. هلە بردە بوزغونلق بلیەسنە دوچار اولورسە ، ـ ربم كوسترمسون ـ كرچكدن طاوشانلاشەرق (وە !) دیسەك أودی قوپیور.

اشقیادن مهرعلی وتولوموسی‌نك عفولری

فرقەمزك (زاكیم) قریەسندە اقامت ایتدیكی اثناده، قارص قوماندانی حسین حلمی پاشا برمكتوب یازەرق : (مهر علی) و (تولو موسی) كبی روسیەاردوسندە خدمت ایتمكدە بولندقلری ظن اولنان ایكی شقی، دولت علیە اردولرندە خدمت ایتمك اوزرە دخالت ایدەجكلرندن ، دولتك قانونە قرشی اولجە اختیار ایتمش اولدقلری جنایات سابقەلرینە ترتب ایدن جزادن عفو اولنملری لزومنی التماس ایتدیكندن مختارپاشا حضرتلرینە، «سیئات سابقەلری دولتجە معفودر؛ اردومزە كلەبیلورلر.» جوابنی ویرمشیدی .

شمدی بو آدملری وحال وموقعلرینی قارئینه طانیتدیرمق اقتضا ایدر :

بوایکی کشی، دمینجك ذکری کچن قره‌پاپاق طائفه‌سندندرلر. بو طائفه‌دن قارصك بعض قضالرنده مسکون اولانلر اولدیغی کبی، روسیه ممالکنده بونلردن خیلیجه نفوس دخی واردر. بحرخزرك جانب غربیسنده بولنان «شکی»، «شروان» و « نخجوان » ودها بری طرفده واقع « روان » بلده‌لرینك غرب طرفندن بزم حدودده‌کی « آرپه‌چایی» نك اوته جهتنده‌کی اراضینك واکثریتله تفلیسك جواری اولان کویلرده بوقوم ایله مسکون کیدرلر. بوطائفه‌دن، ایرانك، بزم بایزید سنجاغی جوارنده واقع « ماکو » و « اوواجق » قضالریله ملحقاتنده متوطن اولانلری‌ده واردر.

روسیه دولتی اثنای محاربه‌ده، طاغستان وچرکسدن وقفقاسیه‌نك اقوام مختلفه‌سندن تشکیل أیلدیکی سواری آلایلرینی اردوسنده بزم علیهمزده قوللاندیغی کبی، قره‌پاپاق طائفه‌سندن دخی بعض مرتبه سواری ترتیب أیلمشیدی. تولوموسی دیدیکمز شخص، روسیه‌نك خدمت عسکریه‌سنه کیرمشلردن ومهر علی ایسه، اوخدمته کیرمك اوزره حاضرلنمشلردر.

مهر علینك ترجمهٔ حالی

مهر علی، تفلیسك قره‌پاپاق ساکن اولان کویلرندن بریسنك اهالیسندندر. مذهبی سنیدر. وقتیله اون یدی، اون سکز یاشنده ایکن، وفات ایدن پدرینك، قره‌پاپاقلرك قاعده‌وعادات قومیه‌لرینه مخالف‌اوله‌رق احداث ایدلمش‌اولان براصوله توفیقاً دفن ایدلمش ویا حکومتجه ایتدیرلمش و حفظ مأموریت ونظام ایچون حکومت محلیه برمدت معینه‌یه‌دك مزارستانه برده روسیه قره‌غولی قویمش ایمش. مهرعلی، مجرد تعصب‌قومیسی اثریله غلیان ایدن غیرت وحدتنك اوکنه کچه‌میه‌رك برکیجه خفیاً باباسنك قبرینی آچوب جنازه‌سنی قدیم قبرستانه نقل ایتمك اوزره چیقارر ایکن، أملنك اجراسنه ممانعت ومخالفت‌ایدن قره‌غول‌نفرینی قتل‌ایتدکدن وپدرینی‌ده نقل ایله بروجه معتاد دفن ایلدکدن صکره حکومتك نظرندن اختفایه مجبور اولمش ایمش. حکومت بوجانیٔ حدیث السنی آرادقجه قاچار ؛ قاچدقجه بالمناسبه جنایاتی تکرر ایدر ایمش. ألبته هر یرده حکومتك نظرندن اختفا وطاغلری قیرلری مأوا ایدنلرك تکریر جنایاتدن باشقه نه‌هنرلری اوله‌بیلیر!. نهایت تحریات کسب‌شدت واهمیت ایدوب‌ده بزم مهرعلی بقائی ألەویره‌جکنی آکلاینجه، حدودی کچه‌رك بزم طرفده‌کی قره‌پاپاقلرك ایچنه کله‌رك التجا واختفا ایدر. روسیه

دولتی سفارتی واسطه‌سیله بوقره‌پاپاقلردن نقدر اصحاب جنایات وارایسه باب‌عالیدن
ایستدیکی صره‌ده بومهرعلی‌یی‌ده استر؛ دولت‌ده اعاده‌یه مجبور اولور. برطاقلری
طوتیلوب روسیه‌یه رداولنورسه‌ده، ایش مهرعلی‌یه کلنجه؛ طوتیله‌جغنی آکلادیغی
کبی، بزم ضابطه‌یه‌ده مخالفت ایدر. مسئله بیور؛ تحریاته اهمیت ویریلور. الحاصل
مهرعلی، بزدن‌ده برایکی ضبطیه قتل ایدرك ینه روسیه ممالکنه فراراً کچر. اوته‌دن
صیقیشدیرلدیغی کبی ینه برجنایت عظیمه اختیارندن صکره بزم جهته قاچار؛ اما
بوراده جانی اولمق حسبیله حکومتك نظر تحریسی متوالی اولوب، درسعادتده‌کی
روسیه سفارتی ایسه (شوره کل) قضاسی هیئت حکومتی مرقومك یتاقلغیله اتهام
ایلدیکندن؛ هیئت ادارهٔ قضا بوسوء ظندن تلاشه دوشه‌رك اهمیتله اخذ وکرفته
قیام‌ایدرلر وبرجم غفیرایله مهرعلی‌یی بالتعقیب بردوز اووه‌ده صیقیشدیررلر. معقبینه
عرض تسلیمیت ایتمز؛ سلاحه طاورانیر. کندیسنی‌ده سلاح ایله تضییق ایدرلر.
نهایت اوقضانك مجلس اداره اعضاسندن قریب آغایی برده ضبطیه‌مزی قتل
ایلدکدن صکره مهرعلی‌ده مجروحاً یره دوشر وحرکته مجالی قالمیه‌رق طوتیلور.
محاکمه واستنطاقی اجرا اولنور. اثنای محاکمه‌ده مهرعلی هیچ برسؤاله جواب
ویرمامکی التزام‌ایتمسیله منکر عد اولنه‌رق شاهدلر دیکله‌نیلوب قارص مجلس تمیزی
برموجب قانون مرقومك اعدامنه حکم ایدر. حکم اوراقی بزم ارضرومده‌کی
دیوان تمیزك‌دخی تصدیقندن کچدکدن‌صکره درسعادتده‌کی محکمهٔ تمیزه کوندریلور.
اورادن‌دخی واقع‌اولان حکمك صحت واصابتی بعدالتصدیق اقتضاسی اجرا اولنمق
اوزره ارادهٔ سنیه‌سی شرفسنوح ایتمك اوزره اولسون؛ مهرعلی، قارص حبسخا-
نه‌سندن فرار ایدر. ینه روسیه‌نك قفقاسیه اداره‌سنه وبزم حکومت محلیه‌یه خیلیجه
تلاشلر ویرر. مرقومك صورت فراری دخی سرکذشتی وکندیسی قدر تحف
اولدیغندن، تفصیلی صکره‌دن بالذات کندیسندن ایشتدیکم وجهله درج ایلدم.

مهرعلی قارص حبسخانه‌سنده، قوجامان پرانغه‌لری ایچنده وطوتلدیغی اثناده
آلدیغی قورشون یاره‌لری تیمار اولنورکن، شاید سملی برعلاج واجزا استعمال‌ایله
بنی تلف‌ایدرلر وهمندن ناشی جریحه‌سنی بزم‌حکومت جراحلرینه تداوی ایتدیرمز؛
کندیسی قره‌پاپاقلرك عادتی‌وجهله علاجلر یاپه‌رق تیمارایدر وآزوقت ظرفنده برتام
حاصل اولور. حبسخانه‌ده بشقه برمحبوسه اکمك کتیرمکده اولان برقاری‌یی،
محبوس بولنن قوجه‌سی واسطه‌سیله اطماع ایدرك، اوندن معرفتیله حبسخانه‌یه

اکمك ایچنده کتیرلمش برأ که دمیرنی الدهایدر. انکله یواش یواش پرانغه دمیرینی بجردکدن صکره، حبسخانه‌ده بولندیغی اوطه‌نك تمل طرفنی قازمغه باشلار؛ دیوارك آرقه طرفنه کچیله‌بیله‌جك صورتده بردلیك وجوده کتیرر. بعده عموم محبوسینی فراره تشویق ایدر ؛ وجمله‌مز بردن فلان کون، فلان ساعتده حبسخانه‌نك قاپوسنده‌کی دمیرپارماقلق آچیلدیغی صره‌ده بردن قاپویه هجوم ایدرایسه‌ك ضبطیه‌لر کفایت ومدافعه ایده‌مزلر وشاشیررلر ، بزده قورتولورز ؛ دیه عالمی قاندیرر . حقیقةً اویله برزمانده قاپویه هجوم ایدرلر. ضبطیه‌لر مدافعه‌یه قویولور. اوصره‌ده عسکرده کتیریلیر . قورشون آتارلر ؛ محبوسلردن بعضیلری یارالانیر . الحاصل حبسخانه‌دن هیچ کیمسه‌نك فرارینه یول ویرلمکسزین ایشك اوکی آلنیر ؛ اما اوکورولتیده مهر علی ، آرقه طرفدن واولدن حاضرلامش اولدیغی دلیکدن فرلایوب قاچار. واوجوارده اهالیدن بریسنك طامی اوزرنده ییغلمش اولان اوت ییغندیسنك اوستنه چیقه‌رق اوتلرك ایچنده صاقلانیر .

حبسخانه مأمورلری حبسلری یوقلامه ایدرکن مهر علی‌نك فرار ایتدیکنی آکلارلر. شهرك ایچنه طیشنه سواری، پیاده ضبطیه‌لر طاغیلیر. انلر استدکلری قدر آرامق ایچون زحمت چکسونلر . نه مناسبت ؛ نره‌ده بوله‌جق !! مهر علی حبسخانه‌دن قورتولور قورتولماز ، نور حقیقتك عقل بشردن استاره‌سی کبی ، ایلك آدیمی آتدیغی یرده اختفاایدوب بیچاره ضبطیه‌لرایسه کندیسنی پك اوزاقلرده آرییورلردی. نهایت تحری مأمورلری، مهر علی‌نك بولنمسندن مأیوس اولورلر . مهرعلی‌ده، ایکی کیجه اوچ کون، آچ وصوسز اونلرك ایچنده یاتارقالیر. آرتق تحری خبرینك کچمش اولدیغنی آکلایه‌رق اوچنجی کیجه اولدیغی یردن اینر . مکر اختفاکاهی، قارصده بولنان پیاده طابورینك سقا بارکیرلرینك باغلاندیغی آخورك جوارنده ایمش! اوتك اوستندن، اولجه کشف وتعیین ایتدیکی نقطه‌دن آخورك طامنك اوستنه چیقار . تپه‌ده بولنان برپنجره‌سندن آشاغی صارقه‌رق ایچری‌یه کیرر. بارکیرلرك بریسنی چوزه‌ر؛ طیشاری‌یه چیقارر وبینه‌رك صاووشور کیدرده اویومقده اولان سقا نفرلرینك خبری بیله اولمز!.

مهر علی، کیجه قارصه بش التی ساعت مسافه‌سی اولان شوره‌کل قضاسنده‌کی قره‌پاپاقلره قدر کیدر؛ انلرك معاونتیله آتی، سلاحنی دوزوب قوشدقدن صکره کندیسی آرتق طوسونلقده ویکیدالکده شهرت بولمش اولدیغندن، قره‌پاپاقلردن

رفاقتنه هوسلنان بعض سرسری دلیقانلیلری آله‌رق وبوندن صکره ممالك دولت علیه‌ده بارینه‌میه‌جغنه قطعیاً حکم ایدرك روسیه اراضیسنه کچر. اوراده بالضروره راحت اوتورتمدقلرندن ینه سلاحنك حمایه وقوتنه وطاغلرده وقیرلرده اقامت واختفا اصولنه مراجعت ایدر.

نهایت ایشك دولت علیه ایله اعلان حربی نتیجه ویره‌جکی صره‌ده، روسیه حکومتی، اردوسنه خدمت ایتمك اوزره، لزکی وچرکس وقره‌پاپاقلردن مهرعلی کبی مشاهیره قارشی اعلان عفو ایدر. بوده مع التشکر صورت عفوی قبول ایله سربست، سربست رفاقتنه کوکللی اوله‌رق بعض سواری ترتیب ایتمکله مشغول اولور ایکن ، بر طرفدن‌ده قارص قوماندانی حسین حامی پاشایه قره‌پاپاقلر واسطه‌سیله خفیاً برمکتوب ایصال ایدرك اکرچه بوجهتدن‌ده عفو اولنورسه، تدارك ایلمش اولدیغی یوز یکرمی نفر قدر کزیده سواری ایله اردوی همایونه کلوب حسب الدیانه خدمت حربیه وجهادیه‌ده نثار جانه مهیا اولدیغنی بیلدیرر. یوقاروده حکایه اولندیغی وجهله، بوطرفدن‌ده اختیار اولنان معاملهٔ عفویه‌خبری کندوسنه واصل اولمسیله؛ اول مقدار سواری ایله روسیه داخلندن بلا پروا چیقه‌رق قارصه کلیر .

قوجه حریف ! هم کندیسنی عفو ایتدیره‌جك طـار برزمانی وفرصتی بولدی؛ هم ده اردومزه بیوك بیوك خدمتلر ایتدی که؛ تفصیلی صره‌سی کلدیکنده آشاغیده کوریله‌جکدر.

تولوموسی‌نك ترجمهٔ حالی

کلهٔ تولوموسی‌یه : بو آدم‌ده، برقاچ سنه اول، ارضرومدن ایرانه کچمکده اولان برترانسیت امتعه‌سی کاربانه تعرض ایله نهب وغصب ایدن اشقیانك رئیسی اولمسنه مبنی، بیك بلا وکوچلکلرله طوتیله‌رق اولوقت ارضرومده « کورك » مرکزی اولان طاش خانده اون بش سنه مدتله کورکه قونلمشیدی . تولو موسی‌ده محاربه‌دن خیلی مدت اولجه کابی تکلفات ایله وینه حبسخانه‌ده اختلال ایقاعیله یقانی صییرمش وبویولده‌کی شقیلر ایچون منفرد برالتجاکاه کسلمش اولان شوره‌کل قضاسنده‌کی قره‌پاپاقلره قدر صاووشمشیدی . اوراده جانب حکومتدن صیقیشدیرلدقجه ، موقعك حدودده واقع اولمسی ملابسه‌سیله درحال روسیه‌یه کچر؛ روسیه طرفندن آراندقجه بوجهته قاچار. نهایت اعلان حربدن صکره بونلرك امثالی حکمنده بونلری ینه قره باباقلردن منصور نامنده‌کی شقی

وسائره کبی روسیه اردوسنده خدمت ایدرکن، ظـاهر مهر علی‌نك بزم جهته التجا ایده‌جکنی ایشیدوب بوده دخالت ایتمك عزم وأمانه دوشمش ومظهر عفو اولمسنه مبنی قارصه کلمشیدی. قارصده بعض مرتبه سـوارینك لزومی وار ایسه‌ده، بزمله برابر بولنان سیار فرقه‌نك بتون بتون سواریسز اولدیغی معلوم اولدیغندن، حسین حامی پاشا مهر علی‌یی رفاقتنده‌کی سواریسیله برابر قارصده آلیقویه‌رق، تولوموسی‌یه‌ده برقاچ نفر سواریسیله بزم فرقه‌یه کوندردی. مرقوم زاکیم قریه‌سنده بر قاچ کون قالدی وبعض خدمات کشـفیه واستخباریه‌ده قوللانلدی ایسه‌ده، مایهٔ ردیئه‌سنك اجباری ویاخود بیله‌مدیکم برسببك الجاسیله، برکون ینه کوندرلدیکی برمأموریت کشفیه‌دن عودت ایتمدیکندن، تکرار روسیه اردوسنه‌صاووشوب کیتمك دنائتی قبول وارتکاب ایتدیکی آکلاشلدی. عاقبت روسیه‌لیلره خدمت ایدرکن، قارص اووه‌سنده‌کی چرکس کویلرندن برکوی اهالیسنه، بعض لوازمات تدارکی ایچون شدتله مسلط اولدیغی صرده‌ده، شخصنی وحالنی طانیان چرکسلردن بریسنك قورشونیله کبردلمشـدر. هرنه‌ایسـه عالم ألندن وشرندن قورتولدی؛ کندیسی‌ده برسوء نام براقه‌رق سیکدیردی کیتدی.

آردهانه، حالنه دائر تفصیلات

آردهان قوماندانی فریق قصاب حسین پاشـانك حامل اولدیغی تعلیماتده، روسیه دولتی او جهتدن تجاوز حدود ایدرسه، آردهانلی حاجی حسین پاشانك وسائر یرلی بکلرك اهالیدن ترتیب أیلمش اولدقلری کوکللی عسـاکر معـاونه طابورلرینه، آردهانده بولنان عساکر نظامیه‌دن بر قاچ طـابور ولزومی مقدار طوپده علاوه والحـاق اولنه‌رق نفس آردهانله حدودك آرا یرنده واقع اراضیده، آردهانده بولنه‌جق اولان میرلوا پاشالرك بریسنك قومانداسیله مقابله ومدافعه ایدلمسی واك نهایتده آردهانه التجا قیلنمسی محرر ایدی.

حاجی حسین پاشا چلدر ناحیه‌سی طرفلرنده‌کی عساکر معاونه‌یی طوپلار ایکن، «اخلکالك» جهتدن برروس فرقه‌سی تجاوز حدود ایدرك «چلدیر» ه واورادن «میشه آردهان» ه طوغری ایلروله‌مش اولمسیله (چلدیر) و(پوسخو) و(شاوشیت) قضا وناحیه‌لریله حوالیٔ جواریه‌نك ألده بولنان پیاده وسـواری عسـاکر معاونه‌سی طاغلمشـدر. چونکه، یوقاریده یازلدیغی وجهله چولوق چوجقلرینـك باشی اوجنده بولنمری لزومی کندولرنجـه اردونك خدمات عمومیه‌سنده بولنمقدن دها مرجح عد اولنمشدر.

میشـه آردهانك، اسمنی بوراده خاطرلیه‌مدیغم برصـویی اوزرنده حاجی
حسین پاشا رذاقتنده قالمش اولان وبرفئهٔ قلیله‌دن عبارت بولنان معاونه عسکری
وبرمقدار نظامیه سواریسی دخی برابر اولدیغی حالده روسیه‌نك بر ایکی آلای
سواریسنه ملاقی اوله‌رق چارپشمشلر وطرفیندن‌ده ایجه سقطلقلر وقوعبولمش
ایسه‌ده مقاومت ممکن اوله‌مدیغنه واولسه‌ده او مقـاومتك اوکونلك او مقدار
سواری‌یه کوره وقتی برشی اوله‌جغنه مبنی حاجی حسین پاشـا موجود رذقتیله
آردهانه رجعت وتحصنه مجبور اولور. آرتق اندن صـکره آردهانله حدودك
آره‌یرنده‌بزدن‌عسکر نامنه‌برفرد قالمیه‌رق جمله‌سی آردهان‌استحکاماتنه‌طیقلورقالور.

حاله کوره مطالعه

بزده برمأمورك کوره‌جکی ایشـك طبقاتنه تقسیم اولنمسی لازم کاور ایسـه
صوك طبقهٔ مأذونیتك او مأموردن کتم ایدلمسی اقتضا ایدیور. زیرا، قورقیلورکه
صوك درجهٔ صـلاحیتنی ایلك خطوهٔ حرکتنده کوزه آلدیرر وبدایتله نهایت
بیننده بالطبع بولنمسی ایجاب ایدن اسـتاسیونلرده قالوبده درجه درجه وظیفهٔ
تدریجیه‌سنی‌ایفا ایتمکسزین‌بردن‌بره اوجدن‌حضیضه‌نزول‌ایدر. ویاخودحضیضدن
اوجه چیقارده ذات مصـلحتك وجودینه بلاموجب ضررلر ایراث ایتدیرر.
مثلا برضابطه، قوماندانی طرفندن امر اولنورکه؛ شوقدر عسـکرله فلان یره
کیت؛ دشمن کلیرده مدافعه ایده‌میه‌جکك مقدارده اولدیغنی آکلار ایسه‌ده فلان
یره چکیله‌رك اوراده مدافعه‌ده بولون. شاید اوراده‌ده بارینه‌مز ایسه‌ك ارضك،
موقعك حالنه کوره بشقه بریر اختیار ایت، پك ناچار قالدیغك حالده صـوك
درجه‌ده اوله‌رق کل بزه ملتحق اول ویا فلان یرده‌کی قوتله برلش ! ایشـته
بوصورتله صوك ایشی کوستریلان ضابطاندن بعضیلری بیك درلو یلان دولانلرله
اورته یرده‌کی وظیفه‌لرك هیچ بریسـنك سـمتنه اوغرامیه‌رق تهلکه‌سز اولان
تاصوك وظیفه‌سنك اجراسـنه قوشـیور وهیسنی‌ده یاپدمده بر درلو کوزیمه
کسدیره‌مدم ویااویدیره‌مدم‌ده صوك وظیفه‌می ایفایه مجبور اولدم دیور.

انك ایچون بومثللو وظایفك اجراسـنه مجبور اولان ضـابطمز، برقلب
جوهرداره وبرباصرهٔ ذات‌الاعتبـاره مالك اوملیدرکه مأموریتنك موضـوعنی.
غایتنی وبونك امور عمومیهٔ ملت ودولتله رتبهٔ تعلق ومناسـبتنی بیلسـون‌ده،
ایجاب حال وحکمته توفیق معامله ایله‌سین. اشـته بویله برجوهر قیمتدارذن‌ده
صوك درجهٔ مأذونیتی کتم ایدیلور ایسه. اول ذات کامل لعیارك قدری بیلنمامش

اولور ویاخود مأمور ایفاسی اولدیغی ایشده موفق اوله‌مامسنه ویا قربان اولوب کیتمسنه . آمرك قدر ناشناسانه معامله‌سی سبب اولمش بولنور.

زاکیم قریه‌سنده بولندیغمز آوانده ، قصاب حسین پاشا باش قوماندان پاشایه هرکون دشمنك حالندن معلومات ویریبور وهرحالده استحکامات ایچنده مدافعه‌دن بشقه چاره قالمدیغی یعنی وظیفه‌نك صوك درجه‌سنه مراجعت اولنمق اقتضا ایده‌جکنی بیلدیریبور ایدی. اوچ درت کون صکره ینه آردهاندن‌کلان برتحریراتده ، دشمنك بوکون فلان یره کلدیکی وهنوز اوزاقلرده طولاشمقده ایدوکی وفلان محلی اردوکاه اتخاذ أیلدیکی وسواریسنك استکشافات ایله مشغول اولدیغی بیلدیرلمش ایکن، اندن برکون صکره کلان تحریراتده ، دشمنك نفس آردهانه تعرض نیتده ایدوکی وفرداسی کونی آلنان مکتوبده، دشمن آردهان استحکاماتنه چاته‌رق حربه باشلاندیغی تلاشلیجه برصورتده درمیان أیلش وینه اوصره‌ده قارص جهتده‌کی دشمن اردوسندن برمقدار قوتك آردهان طرفنه کچمکده اولدیغی دخی بزم بولندیغمز موقعدن تحقیق قیلنمشدر.

شوحالده آردهانك ایشی مهملشمش وسواری پوسته‌ونقطه‌لری واسطه‌سیله هرکون مکتوب آلنمق معتاد ایکن، فرداسی‌کونی برخبر ظهور ایتمامش‌اولمسی، مطلقا آردهانك محاصره‌ده صیقیشمسندن ایلری کلدیکی معناسی ویرلمکله برابر، دشمنك قارصده یاپدیغی کبی اوزون اوزادی‌یه محاصره عملیاتیله مشغول اولمقسزین آردهانك اوکنه کاوبده سلام علیکم دیر دیمز همان استحکاماتنك اوزرینه هجومی کوزه آلدیرمسی شایان دقت وهرحالده قارصه شبیه طوتمیه‌رق آردهانك حالندن وموقعندن امیدوار اولدیغنه دلالت ایدر برحرکت ایسه‌ده ، بوهجوم عملیاتی یاپمق ایچون دخی محاصره اسبابنی وکشفیاتنی لایقیله وجوده کتورمسی مقتضی وبوده برقاچ کونلره محتاج اولوب اومدته‌دك شورادن‌بورادن عساکر امدادیه استحضاری چاره‌سی ، مختار پاشاجه برموقع مهم مطالعه‌ایدی.

بونکله برابر ایچنده بولندیغمز موسم مایس آینك ابتداسی اولوب، طاغلر مسافرلرینه‌مساعده ایتمکه‌باشلامش وآرتق صوغانلی‌کچیدلری هرکسه یول‌ویرمش اولدیغندن بوندن صکره بزم فرقه‌نك زاکیم کوینده قالمسی جائز اوله‌من ایدی.

شوحالده حالمزه چاره وآردهانه امداد واعانه‌کبی حیلولت ایدن‌ایکی‌أهم‌مهامه قارشی ایکیسنه‌ده برآنده وبرزمانده تدابیر لازمه وسریعه تحری اولندیغی‌اثناده

صوغانلی طاغنك اوته طرفنده وپاسینلر جهتی گچیدلرنده شاهین پاشا قوماندا سیله بولنان آلتی طابورك ایکیسی ینه او گچیدلرك محافظه ونظارتنده برقرالتی کوسترمکله برابر ارضروم ایله بزم وبزمله آلشکرد فرقه سنك مواصله مزی تأمینه براقیله رق، اوست طرفنده قالان درت طابورك بزه التحاق ایتمك اوزره صوغانلی طاغنك اوزرنده واقع هنکار دوزینه کوندرلمسی شاهین پاشایه یازلدی.

چونکه پاسینلر جهتنده کی شاهین پاشا لواسی بزم، هم ده آلشکرد فرقه سنك مؤمن مواصله سی حکمنده وبوایکی فرقه نك احتیاطی مقامنده ایدی.

برده دشمنك حاملی طریقیله و(آراس) نهری بویله قره قوروتدن پاسینلر قضاسنه چیقه بیلمسی ملحوظ اولمق ملابسه سیله، فرقه مزك آلشکرد فرقه سیله مواصله سی تهلکه ده بولنیوردی. بو تهلکه نك برطرف ایدلمسی، اویولك پاسینلره منتهی اوله جق آغزلرنده واقع قره قوروت وسائره کبی مواقعك مدافعه سنه وبومدافعه ده برقاچ طابورك وجودینه محتاج اولوب، اورتالقده ایسه احتیاط اوله رق، طوپی طوپی شاهین پاشانك آلتی طابوری اولدیغندن بوطابورلرك برقاچی، بزم فرقه دن شوکت پاشاقوماندا سیله آردهانه کوندریله جك اولان طابورلرك قوتمزه ایراث ایده جکی نقصان سببیله یالمزه آلنه رق ایکی طابورده حاملی یولنك مدافعه سنه براغلدی. شوکت پاشایه دخی اقتضا ایدن تعلیمات ویریله رك فرقه دن بش طابور ایله آردهانك امدادینه قوشدیرلدی.

برده اوته دن بریدن کله جك اولان عساکر مستحفظه وپراکنده اوله رق طابورلردن قالمش اولان افرادعسکریه دن هرنه طوپلانیله بیلورسه، انلرك ارضرومده طابور شکلنه قونه رق ومحاربه یرنده کی طابورلردن بعض ضابطانده ایستنیله رك عسکره ممکن مرتبه صاغ وصول حرکتلری وسلاح استعمالی صورتی اوکردلدکدنصکره، انلرك آتیاً اشعار اولنه جق محللره سوقی، ارضرومده کی قوماندانك تعلیماتی مقتضاسندن ایدی. بووقته قدر ارضرومده ایکی طابور قدر عسکر وجوده کتورلمش اولدیغی بالمخابره آکلاشیلدیغندن، بوعسکرکده اردو مجلسی اعضاسندن میرآلای حقی بك قوماندا سیله آردهانه امداد اولمق اوزره همان چیقارلمسی لزومی ارضرومه تلغرافله امر اولندی.

آردهانله بزم آره یرمزده کی مسافه نك همان یوز کیلومترو، ترکجه سی یکرمی ساعتدن زیاده بعدی اولوب شوکت پاشا قوماندا سیله چیقاریلان طابورلر پك عجله اوله رق کیدرلر ایسه، ایکی نجق نهایت اوچ کونده واصل اوله جقلردی.

شوکت پاشا کیتدکدنصکره مختار پاشا حضرتلرینك نزدنده قالان درت طابور مایسك برنجی کونی کندیسیله برابر هنکار دوزینه چیقدی . درت طابورده اوکون شاهین پاشا رفاقتندن کلدی. شو حالده هنکار دوزنده کی طابورك عددی سکز اولدی وموقعك ایجابنه کوره تعبیه ایدلدی .

آردهانك دشمن أله دوشدیکی خبرینك ورودی

وا اسفا که شوکت پاشا بزمله آردهانك مابیننده واقع « پنك » ناحیه سنه واصل اولدیغی ساعتده ، تصادف ایتدیکی قاچقین عسکردن آلدیغی خبره کوره، آردهان دشمن أله دوشمش وایچنده بولنان عسکر، یالکز (چام) و (اردنوج) طریقیله وقوماندانلری قصاب حسین پاشا ایله لیوانایه طوغری کیتمش اولدقلری وبوبابده خبر واحده قناعت ایتمیه رك مختلف منبعلردن آلدیغی معلوماتده، ایشك صحیحاً بویله اولدیغی لایقیله آکلاشلدیغی، شوکت پاشانك وارد اولان مکتوبنده بیلدیرلش اولمسی وآردهانك کرچکدن دشمن أله دوشدیکی، درسعادت طریقیله وتلغرافله خبر آلنمسی اوزرینه، آرتق شوکت پاشایه رفاقت موجوده سیله هنکار دوزینه کلوب ینه بزه التحاق أیلمسی امری یازلدی .

آردهانك امدادینه کیتمك اوزره ایکی طابورله ارضرومدن چیقاریلان حقی بك ده دمینجك اسمی کچن (پنك) ده شوکت پاشا ایله برلشمش ایدی . بو حقی بکده شمدیلك (پنك) ده قالمسی وشاید دشمن اوطرفدن تجاوز ایدرسه، ارضرومه طوغری رجعت ایتمسی واکرچه کله جك اولان دشمن قوتی اوفق تفك برکشف قولی وسائره کبی برشرذمه دن عبارت ایسه، بزم طابورلرك موقعی طار بربوغاز اولوب بحوله تعالی مدافعه سی سهل اولدیغندن ، اوراده ، دشمنك تجاوزینه میدان ویرلمیه رك مدافعه ایدلمسی واوکنی بوش بولدیغندن طولایی ایلری یه یوریمسنه سببیت ویریله رك بیهوده یره اراضی ومملکت چیکنتدیرلمامسی، الحاصل موقعك وحالنك ودشمنك قوتنك وکندیسنك حمیتك ایجابنه کوره حرکت أیلمسی امر اولندی .

لیوانه جهتنه دوشمش اولدیغی بالاده بیان اولنان آردهان قوماندانی قصاب حسین پاشا، رفاقتنده موجود اولان عسکر ایله ارضرومه جلب اولنه رق، عسکرك تنظیمی وضابطلری منحللرینك تسدیدی ایله عسکرك عسکر دینه جك برحاله بکزه دلمسی، ارضرومده مشیریت وکالتنده واورانك قوماندانلغنده بولنان اردوی همایون مجلس رئیسی جراح پاشالی فریق احمد فاضل پاشایه یازلدی.

آردهاندن چيقمش اولان عسكرك ارضرومه كيتميوبده، آردهانله وخصوصيله مواقع عسكريه‌دن هيچ بريسيله تعلق ومناسبتی اولميان تاليوانه‌يه قدر كيتملری سببی، آردهانله ارضروم آره‌سنده‌كی طريقك دشمنله قپالی اولمق وبو جهتله ايكنجی بر بلايه دها چاتلامق احتمالنه وكنديلرينك ادامهٔ سلامتلری مطالعه‌سنه مبنيدر.

آردهان استحكاماتنك ايشه يرار صورتده اولماسی

آردهان جهتنده بالذات بولنمديغم جهتله واقعات حربيه‌سنی كوزمله كورمديكمدن طولانی اولبابده ويره‌جكم معلوماتك سماعی اوله‌جغی طبيعيدر.

ايچنده بولنديغمز محاربه‌نك وقوعندن برقاچ سنه اول دخی بعض اصحاب وقوف ومعلوماتدن ايشتديكمه كوره، آردهان استحكاماتی بيهوده يره ياپيلوب بوقدر امك وپاره‌لر صرف اولنيور. زيرا آردهانك موقعی سقطدر ومدافعه‌سی غير قابلدر ديرلر ايدی. حتی محاربه‌نك وقوعندن ايكی سنه اول مختار پاشا حضرتلری هم آناطولی اردوسنك مشيری، همده ارضروم ولايتك واليسی ايديلر. ولايتك ملحقاتندن ومواقع مهمهٔ عسكريه‌سندن بولنمق جهتيله قارص وآردهانی كورمك اوزره اوراره كيتديكنده ينه مركزك ديوان تمييزنده مأمور ايدم. هم كنديسنك يازی ايشلرينه باقمق، همده ملحقاتده‌كی محاكم نظاميه‌نك قيودات ومعاملاتنك يوللی ويولسزلغنه واسطهٔ عاجزانه‌مله مطلع اولمق اوزره تفتيری دخی رفاقتلرينه آلمشلر ايدی. ايكی اوچ كون قدر آردهانده قالديلر: استحكاماتی كوزدن كچيرديلر. شهرك اطرافنده‌كی تپه‌لر، مسلسل ومتصل وهر بری آخرينك موجود اولان حواله‌سنك تحت حكمنده اولديغندن. اوراسنك مدافعه ومحافظه‌سنك كوچلكنی مشارٌاليهدن وسائر ايشه عقلی ايرن عسكرلردن ايشيدير ايديسه‌مده بوقدر چابوق غيب اولمسنی‌ده بردرلو تصور ايده‌مزايدم. اردومزك بتون اركان وامرای عسكريه‌سی دخی بو ملاحظه وتصورده بولنيورلر ايدی.

ايه! مادامكه ايش بويله ايدی؛ اويله چوروك بريرده بوقدر امكلر صرفيله استحكامات جسيمه وجوده كتورلمسنده نه معنا وار ايدی؟ نيچون بشقه مناسب بر ير انتخاب اولنمدی؛ سؤال اعتراضيسنك جوابی ارضروم استحكاماتی اوزرينه ترتب ايدن مطالعه صره‌سنده آشاغيده يازيله‌جقدر.

آردهانده‌كی عاربه‌نك تعطيل واستحكامات سقوطی

وقتاكه دشمن برنجی كون يعنی حسين پاشانك بزه‌جوك مكتوبنی يازديغی كون امير اوغلی استحكاماتك اوزرينه حواله‌سی بولنان شهيدلك تپه‌سنه طوپلرينی وعسكرينی تعبيه ايتمكله برابر زياده مقدارده اولان طوپلرينی امير اوغلنه كولله ياغدرمق ايشنه حصر ايدرك آرقه‌سندنده پياده‌ينی هجومه باشلادير. امير اوغلنك

ایکی طابور پیاده ایله محافظه‌سنده بولنان قپودان میرآلای محمد بك رفاقتنده‌کی جماعتله برابر پك کوزل ثبات ایدرلر. هیچ تلاش ایتمیه‌رك متینانه وصابرانه مدافعه‌ده بولنورلر؛ چونکه دشمنك بو هجومی بزم عسکرجه دها ایلك دفعه اوله‌رق کورلمسی جهتله اولبابده تلاش کوسترلمامسی شایان ممنونیتدر.

امیراوغلی علیهنه اولان تعرض وهجوم اقشامه‌قدر دوام ایدر. دشمنك اصل نقطهٔ هجومی بو امیراوغلی تپه‌سیله، امیراوغلنك صاغی ایلریسنده‌کی تپه‌جکلره یاپلمش اولان بزم موقت استحکاماته قونلمش اولان پیاده‌لری دشمن مهاجملری پوسکورددیر. آنلر امیراوغلنده بولنان طابورلرینه التحاق ایدرلر؛ دشمن‌ده اواستحکاماتی ضبط ایدر.

فرداسی کون دشمن طوپلرینی ضبط ایتدیکی تپه‌لره تعبیه ایدرك برطرفدن جنرال دوول دیکر جهتدن جنرال هیمن امیراوغلنی کوز آچدیرمیه‌جق درجه‌ده طوپله تضییق ایتمکله برابر پیاده هجومنه‌ده باشلاتدیررلر. امیراوغلنده‌کی طوپلر مقابله‌دن قالیر. تلفات چوغالیر. اقشامه یقین دشمن هجومنی صقیشدردیغی کبی بزم عسکرده طابیه‌دن فرلایه‌رق وطاغدن آشاغی دوکیله‌رك اووه‌ده بولنان سنکر وقیا باشی استحکاماتنه التجا ایدرلر؛ دشمن‌ده امیر اوغلنی ضبط ایدر.

ایرته‌سی کون دشمن سنکر وقیا باشی استحکاماتنه توجه ایدوبده بر قاچ طوپ آتدیغی کبی اورالرده‌کی عسکریمز بر زور وهجوم کورمدکلری حالده بیله ترك موقع ایلمشلر وشهرك ایچنه طالوب کیتمشلردر.

عسکرك استحکاماتدن بوشاندیغنی کورن دشمن قوماندانی بر نعمت غیرمترقبه‌یه مظهر اولدیغنی بیله‌رك عسکرینی ایلری‌یه سوق ایله بوایکی استحکاممزی ضبط ایتمشدر.

آردهانك حکومت قوناغنك اوکنده‌«کور»نهرینك اوزرنده تقریباً اوچیوز متره طولنده بولنان بر اخشاب کوپری اوزرندن دهشته دوشمش اولان اهالی وبوزغونلق سببیله اهالی وعجزه حکمنه کیرمش اولان عسکر بری برینی ایتوب قاقه‌رق خنجاخنج کچرلر ایکن کوپری‌یه دوشورلمش اولان برایکی دشمن مرمیسی کوپری‌یی ییقمسیله اهالیدن وعسکردن وچولوق چوجقدن اکثریسی صویه دوکلش وکیمیسی غرق اولوب کیمی‌ده یوزه‌رك ساحل سلامته چیقمشدر.

اوصره‌ده علی ماحشرالله عالم بربرینه قاریشمش اولدیغندن کیم کیمه، قوماندایه قولاق اصان کیم! قوماندان نره‌ده! باقی استحکاملر نه‌حالده! بوراسنی آکلامقده

وبیلمکده أل کسکین کاهنلرك بیله تلاش سببیله اظهار عجز ایده‌جك برحاله کلمش اوله‌جقلری شبهه‌سزدر.

عسکرك بوزلمسی اوزرینه بعض مطالعات تجربیه

خلقه وعسکره برکره اورکوتی کلدیمی، تدبیرفلان ألدن چیقیور؛ قوماندا وامرونهی دیکلنمیور... الله کوسترمسین! انسان اورکوندیمی،چوبانك اوکنده‌کی قویونلرك قوردی کورملریله حاصل ایتدکلری اورکوندیدن.دها فنا برصورتی آلیور. کوزمزله کوردیکمز شیلرك آتیده حکایه‌سی اثناسنده درمیان اولنه‌جغی وجهله، اویله بر وقتده عقللر وجود اوزرنده حاکم اوله‌میور؛ تکمیل عقللر تصرفات بدنیه‌دن أل چکیور. میدان، پادشاه وهمك قوماندانلری اولان خوف وتلاشك هوساتنه آچیق قالیور. اویله بروقتده انسان کار وضررینی دوشونوب موازنه وحساب ایتمك ممکنسزدر. خلقه صحیحاً سوز ونصیحت کار ایتمدیکی کبی تهدیده‌دخی قولاق ویرلمیور؛ هرکس کأنه مأمورایمش کبی کندیسنك موقع هلاکنه قوشه‌رق کیدیور. برعسکرقوماندانی‌ایشك بودرجه‌یه کتیرلمامسنك اولدن چاره‌سنه باقلی ؛یوقسه‌اورکوندینك حصولندن صکره‌اوغراشمق بوش یره‌برغیرتدن‌عبارتدر.

کراراً اولنان تجربه‌لردن حاصل اولان نتیجه‌یه کوره،عسکرایچنده بوزغونلق ابتدا برآدمدن ظهور ایدیور. نفرك بریسی خط حربدن کری‌یه فیرلایور ویاخود خفیفجه اوله‌رق بربهانه‌ایله صاووشیور. آنك درحال چاره‌سنه ضابطلر طرفندن باقلمزایسه، عقبیاً ایکی‌اولیور، اوچ‌اولیور، بش‌اولیور؛ دیرکن عسکر بردن بره اولدیغی یردن عمومیتله اورکه‌رك، دشمندن یوز چویروب قاچمغه باشلیور. آرتق اوصرده‌ده ضابطلر دخی اوکلرینه کچه‌جك اولسه چیکنه‌نیور.

حتی کورولمزمی‌که، بزم سفره‌لرمزده بیله هرکس یمك یمکله مشغول ایکن سفره‌دن قالقان بریسنه «اوتور اردو بوزانلق ایتمه!» دیرلر. یعنی سفره باشنده تشکیل ایتدیکمز حلقهٔ اتحاده رخنه ویرمکه، تفرقهٔ شیطانیه جمعیتمز ایچنه اوکه‌کدن رهیاب دخول اولماسین دیه، اوشخص خلافی ، آرقداشلری توبیخ ایتمك ایسترلر. دیمك‌که اردولر، برآدمك کری‌یه دونمسی سببیله بوزولمغه بدأ ایتمسه، خمیرهٔ طینتی عسکرلکله یوغورلمش اولان عثمانلیلر نظرنده بو سوز ضرب مثل حکمنی آلماز ایدی.

بناءً علیه‌عسکر حرب‌ایدرکن، بروبا ایکی‌نفرك خط حربدن کری‌یه‌کاندیکنی ضابط کوروزسه، بوحالنی برعلامت دکلدر. نه‌یاپوب یاپوب‌درحال آنلری کری‌یه

چویرملی وامرینی دیکلتدیره‌مز وباشه چیقه‌مز ایسه، علت‌سرایت ایتمه‌سین دیه، عجالةً انلرك جانته قیلملی‌در. ظن ایدرمکه، حکمت و نظریات عسکریه‌نك ویاخود فن حربك تعریفی‌ده بویله‌در.

الحاصل الحذر! الحذر! صف حربدن بر ویا ایکی نفرك عذرسز اوله‌رق کری‌یه کلسنی ضابطی نظر اهمال و امهال ایله کورماملی. اکر ضابط بوبابده که‌وشك طاورانیر ایسه، چاریك ساعت صکره اوکنده‌کی آتش خطنده برنفرك بیله‌موجود بولنه‌میه‌جغنی محقق بیلملی‌در. یا اوصره‌ده ضابط، قورشوندن سالم اولان برطرفه سینمش و آیاغه قالقمغه‌لیاقتی قالمامش ویاخود صاقلاندیغی موقع، عسکرك حالنی و آتش‌خطنی کوره‌مز برحالده بولنمش ایسه نه‌یاپملی؟! اووقتده آردهان کوپریسندن ایشته بویله پاتیر کوتور صویه دوکولملی و ناموس دولت وملتی آیاق آلتنه آلملیدر.

یا صاحب‌السعادة علیها کمل‌التحیه افندمز حضرتلری فرارعن‌الزحفی یعنی خط‌حربدن کری‌یه قاچمقلغی نیچون متعمداً آدم‌اولدورمکله مساوی کناه کبائردن عد بیورمشلر؟؟! حکمتی، امت مرحومه‌نك آیاقلر آلتنده چیکنتمسنه بومثللو فراریلرك سببیت ویردکاریچون دکلمی! چونکه او فرار ایدن آدمك فکرینه ساری برخسته‌لق طاری اولمش، چاره‌سنه باقلماز ایسه جزئی برمدت ظرفنده خسته‌لق سرایت ایدرك ایش عمومیلشیر.

بوبابده برحدیث شریف

حتی «جامع‌الصغیر» ده سنن أبی داؤددن نقل ایله ابن‌مسعود رضی‌الله عنه حضرتلرندن‌مروی شوحدیث‌شریفی کورمشیدم: (عَجِبَ رَبنا مِنْ رَجُلٍ غَزا فی‌سبیل‌الله فانْهزَمَ أصحابُهُ فعلمَ ماعلیهِ فرجعَ حتیأهریقَ دَمُهُ فیقول‌اللهُ عزَّ وَجلَّ لِملائکتهِ انظروا الی عبدی رَجعَ رَغبَةً فیماعندی وشفقةً مماعندی حَتی أهریقَ دَمُهُ) اوکماقال مال عالیسی: جناب‌حق فی‌سبیل‌الله غزا ایدن اول آدمی بکه‌نیر، یعنی اول آدمدن راضی اولورکه، اثنای محاربه‌ده آرقداشلری منهزماً صاووشدقلری صره‌ده اوذات عهده‌سنه اوآنده ترتب‌ایدن واجباتی بیلیر وایفا ایدرده اکا کوره رجعت‌أیلر ورجعت ایدرکن‌ده قانی‌دوکیلور یعنی‌شهید اولور. اولوقت حضرت الله ملائکهٔ کرامه خطاباً بیوررکه: [باقکز شو قولمه‌که، بنم رضای‌شریفمه رغبةً کوریله‌جك ایشنی‌کوردکدن صکره رجعت ایدرایکن قانی دوکولدی.] سکان ملاءعیین نزدنده‌دخی اول‌شهیدوحیدذکر خیرایله تمجید اولنور.

شراح حدیث دییورلرکه : « آرقداشلری منهزماً صاوومشمش اولدقلری حالده ، بر آدم ، بولندیغی موقع وحاله نظراً محاکمهٔ امور ایدرده او صرهده کوریله‌جك بر ایش وار ایسه ، آنی یاپار ایسه ، یعنی ، یا دشمنه ضرر ایقاع ایده‌بیلمك ؛ ویاخود رفقاسنك وعموم هیئت اسلامیه‌نك خیر ومنفعتنی موجب اوله‌جق درجه‌ده بر فرصت الویردیرمك یوللرینی مطالعه ایله وقایهٔ مصلحت ایچون ایجاب ایدن تدابیری اجرا ایتمك أملیله موقع حربده بر مدت تأخر أیلر و صکره‌ده رجعت ایدر ایکن شهید اولور ایسه ، تحسین و ستایش رب مستعانی قزانیر . »

ایشته فن حربی بوحدیث شریف اجمال أیلمشدر. برمحاربه‌ده برقوماندان، برآمر، برضابط ، برنفر ایجاب حالی بیلوب اکا کوره طاورانملیدر.

کندیسنی تلاشه قاپدرمیوب بولندیغی موقعده لایقیله تفکر امور ایله، عجبا اوصره‌ده عجالةً رجعت ایتمکمی منسوب اولدیغی هیئت عسکریه‌نامنه خیرلیدر؛ یوقسه او آنده حادث اولان برایشی یاپه‌رق بعده کری‌یه کیتمك‌می منفعتلیدر؟! ایشته بوواجباتی ایفا ایدن آدم، وظیفهٔ مقدسه‌سنی کمالیله اجرا ایتمش دیمکدر. آرتق دنیاده قالسه‌ده قالمسه‌ده قزاندیغی شرف و مزیت اکاکافی ووافیدر . رضی‌الله عنهم ورضوا عنه .

تکملهٔ مطالعه ووقوعات

دشمنك هجوم ایچون نقطهٔ حقیقیه اوله‌رق امیراوغلی کبی عموم استحکاماته نظارت وحواله‌سی اولان برموقعی انتخاب وتعیین أیلسنده حقی واردر . زیرا ، امیر اوغلی ایله رمضان اوغلی تپه‌لرنده‌کی استحکامات ألیمزده اولدقچه ، کندیسی اووه یوزنده بولنان سائر استحکاملری کاملاً ضبط ایتسه‌بیله بارینه‌مامسی اقتضا ایدردی ؛ لکن ایش انك خلافنه اوله‌رق ظهور أیلدی . اومدیغی یردن باب ظفرك آچیلمش اولدیغنی کوردیکی کبی عسکرمزك وضابطلرمزك حالنی بوندن قیاس ایدرك ، آرتق رمضان اوغلی تپه‌سنده‌کی استحکامك ایراث ایده‌جکی کوجلکی قطعاً حسابه قاتمیه‌رق هم استحکامله وهم شهره ، ایکیسنه بردن کیردی . رمضان اوغلنده‌کی طابورمز ایله قوماندانی ، کندیلرینك دنیاده موجود اولوب اولمدقلرینی کوسترمکسزین عموم عسکرمز سلاح صاغ اوموزه ایدوبده آردهانی ترك ایله یالکز (چام) طریقنی طوتدیغی أثناده ، ینه قوماندان حسین پاشانك کوندردیکی امراوزرینه ، رمضان اوغلی استحکامنده بولنان قوماندان ،

طابورینی و طوپجیلرینی آله‌رق بوزغون عسکرك جمعیتنه التحاق ایله هپ برلکده (اردنوج) قضاسنه متوجهاً چیقوب کیتمشلردر .

آرده‌هانده‌کی ضابطانمز

آرده‌هانده بولنان امرای عسکریه‌دن میرلوا علی پاشا أسیر اولمش‌ وینه، ضبطیه نفرلکندن یتیشه‌رك آلای بکلکنه‌ واواردن‌ده هر نصلسه عساکر نظامیه میرلوالغنه ارتقا ایتمش اولان وبواوراقی تسوید أیلدیکم اثناده فریقلق رتبه‌سیله بشکطاش محافظی بولنان حسن پاشادخی آرده‌هانده‌کی ایش‌أرلرینك بری ایدی! مومی الیه‌ده باشندن جزئیجه یاره‌لی اولدیغی حالده [*] بوزغون عسکرك ایچنه قاتیله‌رق سائر امرا وضابطان ایله برابر لیوانه‌یه قدر کیتمشدر .

بوضابطانك بعضیسی ، دشمنك بقیة‌السیوفی عد ایدلمکه شایان اولان برعسکرك وبرهیئتك ایچنده بولنملرندن طولایی حاصل اولان عاروخجالتك سوقیله، یوللرده‌کی کویلرده اهالی نظرندن استتار واحتجاب ایدرلرمش ! حتی (لیوانه) قصبه‌سنه داخل اولدقلری کون ،کرك عسکر وکرك ضابطان، قادینلره‌وارنجه‌یه قدر اهالیدن حقارت آمیز پك آغیر سوزلر ایشیتمشلر . اکثریسی مسافرتاً اقامت ایتدکلری یرده کندی کندیسنی حبس ایدرك سوقاغه بیله چیقماز اولمشلر ایمش. بونلرك ایچنده آناسندن باباسندن [الله اوتاندیرماسین !؟] دعاسنی آلانلرده ، کویا هیچ برشی اولمامش وبلکه‌ده ، بالعکس روسیه‌نك جسیم برموقع مستحکمنی ضبط ایتمش فاتحلر کبی عالمه طفره وچالم صاتمقدن حیا ایتمزلر ایمش !.

آرده‌هانده بولنان ضابطاندن استحکام بلوکی بیکباشیسی احمد بك، فنا حالده سرخوش ایکن ـ ینه دشمن عسکری طرفندن ـ آرده‌هان سوقاقلرندن بریسنك ایچنده أولدیرلمشدر. یاره‌لی وشهیداوله‌رق عسکردن ، بشیوزنفردن زیاده تخمین اولنان امت محمد وخسته‌خانه ایله ایچنده‌کی موجود جماعت و تکمیل آنبارلر وقیشله واستحکاملر ایله مملکت و بوقدر املاك میریه و سکسان قطعه قدرده ـ لوازماتیله برابر ـ بیوکلی کوچکلی طوپ دشمن ألنه دوشمشدر.

آرده‌هان نیچون کیتدی ؟!

أیه! شمدی آرده‌هان بزم قورقدیغمز وجهله موقعنك واستحکامنك فنالغندن می کیتدی؛ یوقسه ایچنده آدم دینیله‌جك قدر ضابط اولمدیغندن می؟.. اکر استحکاماتك

---

[*] کناهی رفقاسنك بوینه اولسون . ایشیدلدیکنه کوره حسن پاشانك باشنده‌کی جریحه، آرده‌هاندن فرار ایدرکن آتلانلق ایجاب ایدن بر دیواره باشنك طوقانمش اولمسیله حاصل اولمش ایمش! فقط جریحه‌نك آلت نافذه وقاطعه‌دن ایلری کلمش اولمدیغنی وازیجی برشیدن حصوله کلدیکنی ، دوقتورلرك اخیراً خبر ویردکاری ایشیدلمسنه نظراً روایت واقعه هرحالده شایان بحث ونظردر.

سقامتندن ویا مدافعه‌یه صالح برنقطه اولمدیغندن ناشی کیتمسی اقتضا ایده ایدی بوقدر اوجوز وبادهوا وتیز کیتمیه‌جکدی. اولدقجه برقاچ کونلر طیانه‌جقدی. (آزدن آز اولور ، چوقدن چوق) ضرب مثل مشهوری اقتضاسنجه ، ولو محافظلری اون طابور پیاده اولسون، بواون طابورك مقدارنجه دشمنه خسارلر ایراث ایتدکدن وکندیلری‌ده غیرت واقدامك صوك درجه‌سنه واصل اولدقدن صکره اللهك امرینه راضی‌یز دیه بیلیرلر ایدی.

واقعا صکره‌دن قوماندان قصاب حسین پاشا ایله بعض امرایی عسکردن طرد ایتدك؛ رتبه‌لرندن تجرید ایدرك کوزکه قویدق؛ نفی ایلدك ؛ شونی یاپدق ، بونی یاپدق اما؛ ایستر ایسه‌ك بعضیلرینی ویاجمله‌سنی آتشه یاقه‌لم، قورشونه‌دیزه‌لم؛ دولتك وملتك وجودینه آچیلان زخمی تعمیر وقیریلان عضوی جبر ایتمدکدن صکره نه‌یاپار ایسه‌ك یاپ !

قوماندان قصاب حسین پاشا ایله رفاسی حقنده برقاچ سوز

« علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد » عربلرك دیدیکی کبی : (للحرب رجال وللثرید رجال) منطوقنجه هرایشك اهلی وار. محاربه‌نك وقوعندن اول ضابطانی واهلنی اکا کوره یتیشدیرملیدر. بنم ایشیتدیکمه کوره بوحسین پاشا، آردهانه‌قوماندان نصب اولندیغی صره‌ده، دها استانبولده ایکن کندیسنی‌اوایشه تعیین ایدنلره، (آمانك جانم بن بجره‌مم، عسکر قوماندانی بنم ألمدن کلمز ؛ زیرا وجودجه معذورم) دیمش ایسه‌ده ، کندیسی مقتول سرعسکر حسین عونی پاشانك باجناغی اولوب سلطان‌عزیز مرحومك خلعنده مکتب حربیه‌نك‌داخلیه مدیری اولمق ومکتب ایسه ، وقعهٔ خلعك ألك مهم ارکان اجرائیه‌سندن معدود بولنمق حسبیله ، پاشانك استانبولدن تبعیدی ، اوعصرك پولتیقه‌سی ! ایجابندن اولمسیله؛ سرعسکر ردیف پاشا، حسین پاشانك‌رجا وبیاناتنی بیمار عذری‌مقامنده طوته‌رق قطعاً التفات ایتمامش؛ وآردهانه قوماندان نصب ایدرك استانبولدن چیقارمشدر.

أیه ! شمدی قباحت کیمده ! حتی فقیر مختار پاشا حضرتلرندن ایشیتدمکه، بوقصاب حسین پاشا ، قره طاغ جهتنده ینه مختار پاشا قوماندانسنده‌کی عسکرك برلواسی قوماندانلغنده بولنورایکن، فوق‌العاده جبانتله اشتهار ایتمسنه مبنی‌اورادن استانبوله دفع ایتمش ایمش. ینه بوحسین پاشانك أعجب احواله واقف اولانلرك روایتنه کوره، بیلمم نه‌وقت ونره‌ده، بونك باشنه برآغاچ پارچه‌سی ویاخود‌جادر دیرکی‌دوشه‌رك بیننده بعض تبدلات وفناالقلر وقوعبولمش اولمسنه مبنی تام‌الشعور

اولمدیغنی کندیسی سویلدیکی کبی طبیبلرده اویولده شهادت ایدرلر ایمش . هرنه ایسه : تجاوزالله عن سیئاتنا .

بونك حالی ایشته بویله . اوتهکی نازنینم حسن پاشا ایسه، عمرنده عسکرلك ایتمامش، قوماندا نصل ایدیلیر بیلمز. حرب نه‌دیمکدر، بوامر مهمك نره‌سندن کیریلیر، نره‌سندن چیقیلیر هیچ خبری یوق!.. مجرد برأیی ضابطه مأموری اولدیغی ایچون برأیی عسکر اولمسی لازمکلیرمیدی که آردهانه لواقوماندانی تعیین اولندی؟!!.

علی پاشایه کلنجه: اوده کوشه بوجاقده ایلیشوب قالمش ومجلس اعضالغنده واداره ایشلرنده زمان کچیره‌رك ترفیع مراتب عسکریه ایتمش عاجز، فقیر براختیار اولوب ظن ایدرسه‌م بومحاربه‌یه کلنجه‌یه قدر بالذات عسکر قوماندا‌سنده بولنمش آدم دکلدر. شمدی بوحالك مسئولیتنی کیمه یوکلته‌دیره‌لم؟! قاعده واصولسزلقدن بشقه قبول مسئولیت ایده‌جك اورته‌ده برمقام کوره‌مدیکم ایچون بالضروره بوحمل ثقیلك دخی انك مسمار مطاوعتنه تعلیق اقتضا ایدر.

بونلرك ایچند، یالکز امیر اوغلنده‌کی قوماندان میرآلای قپودان محمد بك وار ایدی‌که اوده الله ایچون عهده‌سنه ترتب ایدن وظیفه‌نی ایفاده قصورایتمدی. باقی قائممقام وبیکباشیلرکده رتبه‌لری وبعضیسنکده وظیفه‌سی ایجابنجه ضررلری وکارلری محدود قالەمز ایسه‌ده، بیوك امرانك احوال مرویه وثابته‌لرینه کوره انلرککی یکده لسانه آلنه‌جق درجه‌یه واره‌مز.

برده‌دشمنك تجاوز حدود ایتمسنی متعاقب‌کابوس بلا کبی بردنبره اوزرلرینه یوکلنمش اولدیغندن. بالطبع عارض اولمسی اقتضا ایدن شاشقینلغك تأثیریله بعض جوهرلی ضابطانمزك دخی طاورانه‌مامش اولمسی مأمول ایسه‌ده، حقیقتی یوقاریده دیندیکی وجهله. بوعسکر آردهانك محافظه‌سنه کافی دخی اولسه ایدی، مادامکه بیوك قوماندانلری اوحالده وسائر ضابطانده حالاً وخلقاً ونشأةً غیرمستحسن ایدی؛ ینه آردهانك باشنه کله‌جك مصیبت بوندن بشقه اولمیه‌جقدی . ضابطانك ایچنده اهلیتلی اولانلرده اهلیتسز یتشمشلرك حانه باته‌رق یأسه دوشمش وذاتاً برایش کوروله‌میه‌جکندن أمین بولنمش اولملرینه مبنی انلرکده وجودندن استفاده ایدیله‌میه‌جکدی .

ضابطانزه‌متعلق بعض مطالعات

عمومك شهادتی وآتیده اوقونه‌جق حربلرمزك دلالتیله معلومدرکه ترك عسکری دنیانك برنجی عسکرلرندندر. لکن باشی اوجنده آدم اولور وعموم ضابطانی قانون وقاعده یتشدیرمش بولنورسه !

حتى مشهور كوپريلى زاده صدر معالى سيرت فاضل احمد پاشانك:[عساكر اسلاميه دشمندن يوز چويرمز؛ مكركه باشى اوجنده همتلى وحميتلى ضابطى اوليه.] دستورينى دائما تكرار ايدر اولديغى بعض تواريخده مصادف نظر محرر فقيراولمشيدى. كچكيش زمانلرده سوسلى سوسلى عسكر فورمه‌سى كيمك، عسكرز وصاحب امتيازز ديه چالم صاتمق هوسيله عسكر اوله‌رق ضابطلكه نائل اولمش ذواتك مقدارى، بالقاعده يورويه‌رك كنديسنى مصلحته وقانونه انتخاب ايتديرمشلرك عددندن چوقدر. عادتا بو ايكنجى طاقم يعنى مصلحتك وقاعده‌نك بيوتديكى ضابط، عموم دولت عليه اردولرنده ثلث درجه‌سنده بيله يوقدر. دقت ايدرك كوردم‌كه، اكثرياعسكرك ودولت وملتك ناموسنى بوزانلر، همان كسديرمه‌يولدن ترفيع رتبه ايده‌يم ديه نفوذلرى جارى اولان ذواته عرض نسبت ايدنلر وياخود اوده‌كى باجى سلطانه، سايه‌مده مدارفخراوله‌جق وسائط استحضار ايله‌يم ديه، مافوقلرينه قارشى، شيطانلرك بيله خاطرينه كلميه‌جك صورتده، مداهنلكى وخلوصكارلغى التزام ايليانلردر.

بعض قابزن ضابطانه مثال

فقير متعلقاتمدن برضابط، دائماخسته‌لغندن اردوده ايكن شكايت ايدرايدى. «بردرلو اى اوله‌ميورم؛ تبديل هوا ايچون برقاچ كوناذن آلسه‌كز» دير طورير ايدى. طبيبدن راپور فلانده آلمش اولديغندن، تبديل هوا ايتمك ايچون اون بش يكرمى كون قدر فرقه‌سى قوماندانندن رخصت آلدق. چيقدى ارضرومه كيتدى. فقيرخانه‌ده مسافر قالمش. تمام ايش بيتوبده يدى آى صكره ارضرومه كلديكمده بوضابطى ينه بزم اوده بولدم. «الحمدلله وجودجه اى اولدم اما، كوزلرم حالاًاى اوله‌مدى» ديه آغليوردى. صكره فقيرزاده‌دن حالنى سؤال ايتديكمده چوجق ديدى‌كه: «بوذات استديكى وقت كوزلرنى آى ايدر، استديكى زمان فنا! نه‌وقت‌كه كنديسنى طابورندن ايسترلر؛ كوزلرى يمورطه كبى شيشر: اوده فرياد، ظيرتى قيامت قوپار!. ايش طاوساديغى كبى ذات عاليك كوزلرنده‌ده هيچ برشى قالماز.»

مكر خدمت عسكريه‌سنه ايستنديكى صره‌ده، كوزلرينه درحال التهاب كتيره‌جك برعلاج فلان قورايمش. سبحان! تك بن حربه كيتميه‌يم وحيات نزيفم محفوظ وسالم قالسونده دنيا نه اولور ايسه اولسون ديه... باقندى حميتسزلكه!

نكته مطالعه

دها بويله بويله نيجه‌لرينى كوردم. هله اردوده بعض ضابطانده، قوماندانك بر ايشله كوزينه كيرديكمده ترفيع رتبه ايده‌يم ديه ساخته اوله‌رق ايشكذارلغه

یلتنور؛ غیرت کوستر، هرایشه بورنتی صوقار. [بونلرك ایچنده بعضاً ده صحیحاً حمیت اظهار ایدن ایشکذارلرده واریا! بومقولهلری تفریق ایچون بیوك براقتدار و آدم طانیمقده ملکهلی بر کوز استر.] دیرکن ترفیع رتبه ایدر ایتمز جانی قیمتلنیور، هوادکیشیور؛ آرتق حیاتنه برخلل کلمکسزین، شو آلدیغی جیجیویکی رتبهیی صاغلامجه اولهرق أوه کوتورمکه بریول آرییور؛ آرتق قیبی صولرنده کزتمکه باشلیور. برقضایهاوغرایوبده آغزینك طادی بوزلمقسزین ایشیشویلهجه وطاتلیجهاداره ایتمك ایچون، خاطر وخیاله کلمك یلانطولانلرك اجراسنهقوشیور؛ ایش کوردیرمك ایچون رفاقتنده صافنهاد براحمق آرامغه باشلیور. عقلی باشنده اولان رفاقت ضابطانی اوبیوك ضابطك اوحالی کورهرك «هایدی باقهلم شمدی نهیاپهجقسك؟!» کبی انکسار قلوبدن نشأت ایدن معاملهٔ انفعالیه تأثیریله، مأمور اولدقلری ایشی حسن نیتله وجان حقیله طوتمز اولیورلر؛ صکرهده ایشته بویله دولتك جسیم برموقع مستحکمنه ودیعه اولان ناموسی آیاقلر آلتنده قالیور.

> حقسز ضابط نصبنه و بونك اخلاقزده طوتدیغی موقعه دائر بعض سوز

محاربهاثناسنده پكچوق تحفلقلر کوردم‌یا! بریسیده شودر. صرهسی کلمشیکن یازهیم: اردومزك قارصك ایلریسنده آلاجه طاغده بولندیغی زمان برمحاربهوقوع بولدیغندن، (بونصل محاربهایدی واردو نیچون قارصك ایلروسنه کیتدیبورالرینه متعلق تفصیلات آتیده کوریلهجکدر) اثنای محاربهده ضابطانك منحل قالان یرلرینه اهل وارباننك یورودلمسی، قوماندان پاشا حضرتلری طرفندن فرقه ولوا قوماندانلرینه حواله اولنمشیدی. محاربهنك وقوعندن صکره ارضرومده بولنان اردو محاسبهجیسی کرامی افندینك ملازم اول رتبهسنده اولان اوغلی راغب بك، برایشله ارضرومدن اردوکاهمزه کوندرلمشیدی. محاربه سببیله ترفیع رتبه ایدن ضابطانك فرقهلردن دفترلری کلدی. اوصرهده بر ردیف ملازمیده قوماندانپاشایه برعرضحال کتیرهرك، بن شو قدر زماندنبری ملازمم؛ حقموقدمم وخدمتم میدانده ایکن دونکی کون ارضرومدن کلان فلان ذاتك دها چوجق حکمنده بولنان اوغلی، بنم استحقاقم اولان یوز باشیلق یرینه انتخاب ایدلدیکندن وبوصورتله حقوقمه تجاوز ایدلمش اولدیغندن شکایت ایتدی. دفترلره باقلمسی ایچون عرضحال فقیره حواله اولندی. باقدیغمده ایشی ملازمك دیدیکی کبی بولدم. دفترك آلت طرفنهده میرلوا، میرآلای، قائممقام، برایکی بیکباشی فلان اوزون برمضبطه یاپهرق [الله ایچون شهادت ایدرز؛ بالاده اسامیسی محرر اولان ذوات، ایکی کون اول

وقوعبولان حربده و آندن ولکی خدمات حربیه وعسکریه نك جمله‌سنده شویله بویله ایش کوردیلر ؛ هر بری ترفیع رتبه یه لایقدر] دیه صحیفه‌طولوسی تفصیلات یازمشلر ایدی.

حالبوکه دفتره ادخال ایدلمش اولان ملازم اولك اومحاربه‌دن بر کون صکره اردویه کلدیکی جمله‌جه معلوم اولدیغندن او آنده بشقه بر مناسبتله بزم چادره کلان وفیضی پاشادن صکره اردونك ارکان حربیه رئیسی بولنان حسن کاظم پاشایه کیفیتی حکایه ایتدم . ارکان حرب رئیسلری ترفیع رتبه ایده‌جك ذوات حقنده تدقیقات اجراسنه وظیفه‌دار اولدقلرندن دفتره باقوبده ایشی بنم کوردیکم کبی کوردی، ملازمی چاغروب سن حالکی میرآلایکه ولوا که سویلدکمی ؟ دیه صوردی. أوت، سویلدم وچوقده رجا ایتدم؛ انشاءالله سنی‌ده بر بشقه وقتده انتخاب ایدرز، جوابنی آلدم؛ حالبوکه شمدی‌یه قدر بویله نیجه نیجه فرصتلر کچدی وهر بریسنده توالی ایدن وعدلرله بو وقته قدر قالدم دیدی . سببی آکلاشلمق اوزره اولوانك قوماندانی اولان شوکت پاشایی چاغرتدیردی. ملازمك عرضحالندن واون ایکی سنه‌لك بر ملازم اولدیغندن بحثله بونك انتخابنه مانع بر حال اولوب اولمدیغنی صوردی، آلاینه خبر کوندرلدی، ایجاب ایدنلردن صورلدی ، اویله برحالی اولمدیغی آکلاشلدی . اندنصکره بو آدم وار ایکن دها ایکی کون اول ارضرومدن کلان بر ملازمك ینه اوطابوره یوزباشی انتخاب اولنمسی سببنی صورمقله برابر بو آدم عمرنده محاربه‌ده بولنمامش ایکن محاربه‌ده بولندی وکسب استحقاق ایلدی دیه یالان یره شهادت ایدلمسنك‌ده عیب برشی اولدیغی آکلاتدی .

شوکت پاشا ایشی انکار ایتمیه‌رك ویا انکاره مجالی قالمیه‌رق انتخاب اولنان ذاتك ترفیع رتبه ایتدیرلمسی باباسی طرفندن توصیه و التماس اولندیغی حالده حاضر الده بولنان دفتره اسمی ادخال ایدلمش اولدیغی سویلدی وبویله شیلر عادت حکمنده اولدیغندن ، ایشك یالان یره شهادته قدر واردیغندن خبری بیله اولمدیغی طرزافاده‌سندن مستبان اولدیسه‌ده صورت افاده‌دن برده؛ نه وارایمش؛ ایش کورمك، انسانیت ایتمك دنیادن قالقدیمی؟ بر آدم سودیکی ویا خاطرندن حیقامدیغی برقپو یولداشنك قرق ییلده بردوشن ایشنی کورمزمی ایمش؛ ایکی احباب بری برینك ایشنه ومنفعته یارامزلر ایسه آرتق یکدیکرینه آخرتده‌می شفاعت ایده‌جکلر؛ کبی باطل و اساسسز بر اعتقاد اوزرینه فکرینی بنا ایتدیکی آکلاشیلیوردی .

فسبحان الله! أوت؛ دعا، اودعا اما؛ مقام، اومقام دکل! دردینی کیمه افهام

ایده‌جکز؛ پاشاه وجود نازکترین حقوقه جریحه‌لر آچمش وقانونه قارشی بربیوك عیب وقصور اختیار ایتمش اولدیغنك فرقنده بیله دکل!.. برجرمك فاعلی یاپدیغی جرمك جرم اولدیغنی بیلیر ایسه حال قابل علاج اولور؛ یا اکر اوجرم وظلمك، جرم وظلم اولدیغنی تمییز ایدلمکسزین مجرد عادت وانسانیته خدمتدر ظنیله اختیار اولندیغی حالده... اشته کوجلکك بیوکی اونقطه‌ده باش کوستر.

هی یاربی! مسلك قدیم وقویم شرعمزده و محمدیت سنیه‌نك اساسنده اکبر جنایاتدن عد اولنان کتم حقوق و شهادت کاذبه بزم عندمزده درجهٔ اباحته وارمش برعادت جاریه حکمنه کیرمش! بوایکی واسطهٔ ملعونه ایله بردوسته قارشی حقوقنوازلق، وفاشعارلق ایدلمك استنلیور. دول غربیه‌یه منسوب بعض اقوام وملل عندنده بویله برفعلك فاعلنه جانی‌نظریله باقیلیور. بزده‌ایسه اوحال وساطتیله وهیچ شبهه یوقدرکه کوره‌نك وجهالت بلاسیله بردوسته أییلك ایدیلیور!..

« عذاب هذه الامةُ جعل بایدیها فی دنیاها » حدیث شریفی جامع الصغیرده موجود اولان احادیث شریفه‌نك اقسام صحیحه‌سندندر. صدق رسول الله: [برقوم ایچنده‌که کذب و تعدیٔ حقوق عادت حکمنی آلور ایسه، آرتق او جماعتدن، اوخلقدن کندی هیئت اجتماعیه‌لری نامنه نه‌فائده بکله‌نیلور!؟..]

هرنه‌ایسه کاظم پاشاده شوکت پاشا کبی برمیرلوا اولدیغی حالده، یوقاریدن آشاغی شوکت‌پاشایی تکدیر ایدرك دفتری — برای‌تصحیح — یوزینه چارپارجه‌سنه اعاده ایتدی شاید ایش قباررده مشیر پاشایه عکس ایدر قورقوسندن ناشی شوکت پاشا سسنی بیله چیقاره‌میه‌رق دفتری تصحیح ایتمك اوزره آلوب کیتدی.

أی، شمدی بیورك افندم! بو اولدیمی؟! فلان ذاتك اوغلی اولمق ویا فلان مرعی‌الخاطر برذاته منسوب بولنمق‌ایله وپاترتی وکوتورتی‌ایله ایش کومه‌کتیریله‌رك بزم ملازم افندی یوزباشی واویله برفرصتدن دخی بالاستفاده قول آغاسی، دیرکن بیکباشی اوله‌جق وبرایکی‌سنه ایچنده قومانداسنه یدی سکزیوز کیشیلك برطابور، دولتك ملتك ناموسیله برابر تسلیم اولنه‌جق؛ صکره‌ده دها بیویه‌رك عباداللهك باشنه بلا کسیله‌جك؛ صرف نفسانی وجهالت اثری اولمق‌اوزره عظمت فروشلقدن بشقه هیچ بر ایشه یارامیه‌جق ... هله بونلرك بعضیلری‌ده، مملکتك جانی وعباداللهك قانی‌ایله تجربه‌لر اجراسنه قالقیشوب اکال نقصان ایده‌جك‌ده ایش کوره‌جکدر..؛ اوحالده بالقاعده رفته رفته قانونك واستحقاقك یتشدیردیکی

آدملرده و آلای وطابورلرله طاغ باشلرنده سورونه سورونه جانی بورننه کلمش اولان ضابطانده کوکلمی قالیر ؟!

الحاصل محاربه کرچکدن ناموسکار و حقشناس آدملر ایستیور ؛ اویله ، وظیفهٔ عسکریه‌سنده کوریله‌جك مناسبتسزلکی ستر ایچون مطلقا شارلاتانلق ایله وحکه زوریله ایشه برقره‌کوز ایندیروب مافوقنی اغفال ایدن و صکره‌ده شویله اویدیریویردم دیه ایندیردیکی قره‌کوزی کندیسنجه بر هنر عد ایدن ذواتك شرندن، ذات مصلحت اللهه صیغینیر.

نصل آدم ضابط اولملیدر

ضابطانك ایشه یارایوب یارامیانلری بحثنده بالتجربه شونی خلاصه ایتدم که، هرکیمکه حال آسودکیده حیله‌کارلق بیلمز ویاخود بیلیر اما اجرایه تنزل ایتمز؛ سوزینه ومعامله‌سنه امنیت اولنور؛ دائما أرکشی نیتنه یورور؛ یاکلش برایشی سببیله مافوق طرفندن تکدیر اولنورکن قباحتنه ایجاب و مناسبت کیدیرمکه قالقشمیوب یاکلشك کرچکدن یاکلش اولدیغنی آکلایه‌رق یوزی تیزاریر و آلیش ویریشنده صاغلام وصاف یورکلی اولور ایسه ، محاربه ایشنده هیچ تجربه‌سی کچمامش اولسه بیله، تجربه‌سزلکنه باقلمقسزین اوذاته حرب ایشنی قورقیه‌رق امنیت ایتملی وآلنه بروظیفهٔ مهمه ویرملیدر. دیکر برینی‌ده، لافزنلکی کیمسه‌یه ویرمامکله برابر سوزنده و عهدنده دوامی اولماز و حیله‌بازلغی هنر عد ایدرك آلنه ویریلان وظیفهٔ موقته ویا دائمه‌نك ظاهرینی جربزه دینیلان یالان طولانله قلایلار ویرابشك اساسنده‌کی چوروکلکی، مجردمزاجه خوش کورنمك ایچون، کتم ایله بوحالی‌ده اثر ذکا ودرایتدن عد ایدر وحسب البشریه ظاهر اولان برخطاسنی لاقیدی پاتردیسیله ستره قالقیشیر ویلانی ظاهر اولدیغی وقت صیقلماز و آلیش ویریشنده دائما حقسزلغه میل ایله علوجنابه منافی حاللرده بولنور وشخصی برحقی انکار وبورجنی تأدیه‌ده مماطله‌یی عادت ایدر ایسه ، او آدمی‌ده محاربه‌یه هیچ صوقماملی . آنی‌ده اخلاقنك اقتضا ایتدیکی یرلرده و اداره مأموریتلرنده قوللانملیدر .

نه‌لر کوردك ونه‌حاللره تصادف ایتدك!!... عسکرك بیوك ارکان وامراسندن آدم کوردمکه، محاربه‌یرنده عسکر ایچون کسیلان قویونلرك قویروقلرینی، چادرینك یاننده قوردیردیغی قازانده أریتدیردك طلومبلره باصدیروب ارضرومده‌کی أوینه قدر آشیریبور ایدی ؛ زه‌قنده‌کی بوقدر ضابطانه فعلیله برسوء خلق درسی

ویرییور، هیچده صیقلمیوردی . الحاصل مکتبلی اولسون آلایلی اولسون ، عالم اولسون جاهل اولسون ؛ ینه تکرار ایدرمکه محاربه، صاغلام وناموسکار آدملرك وجودیله وبوده تربیه ایله اولور .

برده محاربه؛ عزمنده ثابت ، هرایشی کافهٔ لوازمیله دوشنور افکار عسکریه صاحبی بیوك برذات ایستیور؛ اما، انك پك نادر اولهرق بولنهجغی وبولنسه بیله بیوك بیوك وظیفهلرده بولنمسنه ، ینه اوذاتك کندی طبیعتی سوق ایدهجکی جهتله، بزم بحثمز کوچك قطعه قوماندانلریله امرا وضابطان عادیهیه عائددر.

شوراسنیده علاوةً بیانایدهلمکه، ضابطك شخصنده بروقارك وجودی شرط اولمقله برابر برده محاربه ایتدیکی قومه قارشی شخصاً بر فکر انتقام وبر نظر خصومت بسلهملیدرکه، ایشی جان حقیله طوتسون ومحاربهیی بر آنغاریه عد ایتمسون. آلمانیا اردولرینی تشکیل ایدن ضابطانك اکثریسی، کرك فرانسه وکرك روسیهیه مقابل برفکر خصومته مالك واوتهکیلرده عینی مسلکه سالك ایمشلر .

روسیه ایسه ، بزم دولتمزك ایکییوز سنهدنبری دشمن جان وحیاتیدر. آبا واجدادیمزدن نیجهلرینك قاننه کیردی. استیلا ایتدیکی ممالك اسلامیهده مسلمان نامنه بر فردك قالمامسنی کندیسنه دیانةً وملیةً بر وظیفهٔ مهمه عد ایتدیکنه ، تحت استیلا واسارتنده قالمش اولان ممالكاسلامیهنك حال حاضری شهادت ایدر.

دیمككه موسقوفلر، هم دینمزك هم وطنمزك دشمنیدرلر. بونلرك جلی اولان عداوتلرینه قارشی برفکر عداوت بسلهمامك وانتقام املنده اولمامق کبی عجز وذلدن متولد اوصاف ذمیمهیی قبول ایدهجك هیچ بر مسلم تصور ایدیلهمز ؛ مکرکه خصمنك احوال تاریخیهسندن و تصوراتندن جاهل اوله .

دیمككه جهالتمزده خصممزك موفقیتنی تسهیل وبزم محومزی استلزام ایدهبیلور؛ اویله ایسه کافهٔ ضابطانمز روسیهنك بزه مقابل ایتدیکی غدارلقلری وبتون ممالك اسلامیهده اتخاذ ایلدیکی مسلك قلع وامحایی ناطق قلمه آلنمسنی ، ارباب وقوفدن اولان اخوان دینمزدن تمنی ایلدیکمز خصوصی، برتاریخك عادتا ازبرجیسی اوللیدرکه، وجودینی آرزو ایلدیکمز فکر انتقام، هربرینك سینهٔ شجاعتنده پرورشیاب کمال اولسون .

اردونك هنکار دوزینه وعقیباً چتربابهچیقمسی

کلهلم چوقدنبری آیرلمش اولدیغمز صدده ویکی اردوکاه اتخاذ ایلدیکمز هنکار دوزینك حالنه : وقتاکه هنکار دوزینه چیقلدی؛ قارلر هنوز تماميله

قالقمامش واولدیغمز اورمانك ایچنده اوبك اوبك قارلره تصادف اولنمغله برابر عالمده چاموردن بردریایه مستغرق بولنمشیدی. خندقلرمز برمعتاد یاپیله‌رق عسکرمز تعبیه ایدلدی. اردویه سواری لوالغیله درسعادتدن کوندریلان مصطفی صفوت پاشا دخی اوکون کلدی. شاهین پاشا قوماندانسندن جلب ایله بزه التحاق ایتدیرلمش اولان طابورلره قوماندان نصب اولندی.

ینه بواثناده بزم حالمزی وروسیه‌نك تعرضاتی درجاتنی کوزیله کوروب واقعاتك حقیقتنه انتساب ایتمك ودولتنه صحیح واساسلی راپور وخبرلر ویرمك اوزره انکلتره دولتی طرفندن جنرال (کمبل) نامنده بریسی کله‌رك مشیر پاشا حضرتلریله کوروشدی . وبرکیجه صوغانلی طاغنده قالدقدن وبزم حالمزی کوردکدن صکره ارضرومه عودت ایتدی .

صامسون وسیواس جهتلرندن مرتب اولان چرکس سواریلرینك ، طاقم طاقم ارضرومه کلمکده اولدقلری خبر آلندیغی کبی ؛ سیواس، حلب، دیاربکر ولایتلری مثللو جوار ولایتلردن وآطنه‌دن عساکر معاونه سواریسی وبو ولایتلرك سواری ضبطیه‌لری ترتیب اولنه‌رق پیدرپی کوندرلمکده اولدیغی خبرلری‌ده آلندی. حسابه کوره أیجه سواریمز اوله‌جق ایسه‌ده بونلرك دیزلنوب طوپلانمه‌سی لااقل ایکی آیه محتاج!؛ دشمنمزك ایسه اوقدر مساعده‌کارنه حرکتده بولنه‌جغی وبزی امهال ایدوب ایتمیه‌جکی مجهولدر. باتهلم آینهٔ دوران نه‌کوسترر دیه واقعات روزمره‌یه قارشو حکمةً وقاعدةً نه‌یاپیلمق لازم کلیر ایسه آنکله امرار ایام اولنورکن بعض دشمن سواریلرینك، ایکی کون اول بزم قالقدیغمز (باردیز) یولنده کزنمکده اولدیغی خبری کلدی.

بوخبرك آلنمسندن اول، آردهانه امداد ایچون کیدوبده یتیشه‌مامسنه مبنی پنکدن عودتنه امر ویریلان شوکت پاشا، طابورلریله برابر باردیز جهتندن چاقر بابایه چیقه‌جق یولك محافظه‌سنده بولنمق اوزره براغلمش ایدیسه‌ده، حسب‌الاحتیاط بزم یانمزده‌کی طابورلرك دخی چاقر بابایه کیتمسی اقتضا ایتمش ایدی . چونکه، آرقه‌مزی آلنق ایچون دشمنك مرورینه مساعد بریکی طریق عسکری، قارلرك قالقمسیله برابر کندینی کوستردی. بوحسابجه اولدیغمز یردن برساعت قدر دها کریده بولنان چاقر بابا موقعنه چکلندی . چاقر بابا دینلان یر، یوللرك ایکیسنی اوچنی نظاری آلتنده بولندیره‌بیله‌جك درجه شمولی بر

مد بصره مالك اولمسيله، اوكونك حالنه مناسب اولمق اوزره او نقطه انتخاب اولنمشيدى؛ بناءً عليه نقطهٔ مذكورهده بريكمش اولان اون اوچ طابور پياده، موقعك ايجابنه وبولنيلان عمومى حالك اقتضاسنه كوره تعبيه قلندى؛ يوللر بر درجهيه قدر طوتلدى؛ هرطابورك عندالايجاب چيقهجنى آتش خطى كوسترلدى.

چركس سوارى‌لرينك موسى پاشا ايله اردويه التحاق ايتمسى

يوقاريده ديديكى وجهله يتمش نفر موجودلى بر بلوك سواريمز اولوب بونلرده هم كشف، هم مخابره، همده قرهغوللق خدمتلرنده اون بش يكرمى كوندنبرى بلا آرام قوللانيله قوللانيله حيوانلرنده جان قالمامش [*] اولديغندن، ايلرى قرهغوللغى وظيفهسنى ايفا ايتمك ايچون سوارى بولمقده كوچلك چكيليور ايدى.

سوارى، اردونك اوزاقدن كورهجك كوزى وايشيدهجك قولاغى حكمندهدر. سواريسز اردو، كوزسز پهلوانه بكزر. هرنهايسه فاقدالحواس اولان فرقهمز، ـ هله بركت ويرسين ـ اوكونلرده چركس موسى پاشانك سواريلرينك برر برر كلمسيله براز جانلاندى. ظن ايدرسهم كلنلرك عددى همان بيك نفره بالغ اولدى.

بوفرقه يیهجكنى روزمره اولهرق اون، اون ايكى ساعت قدر كريمزده قالان كوپرى كوينده تشكيل اولنان ادارهدن آلدينى كبى، هيئت ادارهٔ مذكوره ألشكرد فرقهسنك يیهجكنى دخى كونددرييور ايدى [**]. كوپرى كوينده‌كى اداره، بزه چواللر ايله اون و آياقلى قويون كونددرييور ايدى. بو اونلر عسكر بيننده تقسيم اولنوب هربلوكده درجهٔ كفايهده موجود اولان قرهوانهلرده خامور يوغريلور وينه برابرلرنده اولان ساچلرده اكمك پيشيريلير، قيونلرده كسيلهرك تقسيم اولنوردى. لكن اككمى ديدك !، نعوذبالله حفظ صحتك ضد تامى اولهجق درجهدهدر. [***]

---

[*] بيلمم هرنهدن اوليورسه سوارى وطوپچى حيوانلرينك كزيده واعلا اولمسنه حين مبايعهده پك زياده دقت اولنوركن، يا فنالرى تصادف ايدييور، يا آلندقدن صكره باقيلهميوردهده حيوانلر درت كون ايچنده اودونجى باركيرينه دونيورلر. عجبا بوطالعسزلك يالكز بزدهميدر، يوقسه بتون دولتلرك طوپچى وسوارى آلايلرنده‌كى حيواناتده بويلهميدر؟!..

[**] امان يیهجك ديديكمدن، زمان حضرده عسكر ايچون ويرلمسى معتاد اولان اون سكز قلم ارزاق آكلاشلمسون! ويريلان شى موجوده كوره، نفر باشنه يارم اوقه اون ايله، ـ بولنديغى وقت ـ سكسان درهم أتدن عبارتدر.

[***] زمان حضرده عسكر ايچون ياپيلان ارزاق قونطوراتولرنده (فلان مشهور يرك پرنجى وفلان يرك ياغى وفلان مملكتك شوجنسندن أتى اولهجق، وشويله منقح، بويله تميز وشو نمونهلره موافق بولنهجق. اولمزايسه، متعهدك باشنه قيامت قوپهجق!) كبى شرطلر وشارلاتانلقلر

بسلنمك ایچون بو سوارینك ایلرویه سوقی

فقط شمدی سواریمزك چوقلاشمسی سببیله برده آربه بلیه‌سی باشه چیقدی. نقلیه حیواناتی درجهٔ کفایه‌ده اولمدیغندن ؛ آرتەمزده قلمش اولان یرلرك حاصلاتی وقت احتیاطه قلمق اوزره ، بو سواریلرك ، فرقه‌نك اوك طرفنده قالمش اولان قارص جهتی کویلرینك حاصلاتیله کچندیرلمسی ایجاب آیلدی. سواریلر بویله‌جه اداره ایدیلیرسه اوراده‌کی ذخایردن ، ممکن اولدیغی قدر دشمنك استفاده‌سی منع اونه‌جغی وبویولده بزمکیلرده هرقاچ کون بسلنیر ایسه‌لر کارعد ایدیله‌جکی درکار اولمغله برابر ذاتاً فرقه‌مزدن اوزاقجه بولنمق اوزره بر یرده سواری‌یه محتاج ایدك . بناءً علیه نقدر چرکس سواریسی کلمش ایسه ، جمله‌سی، فرقه‌نك سواری قره‌غولی حکمنده قارص اووه‌سنه طوغری ایلریایه‌رك کزنملری وبر تهلکه کورمزلر ایسه ، قارصه قدر صوقیلوب برقاچ کوندنبری حاللرندن خبر آلنه‌مامش اولان قارصده‌کی جماعتله بزم آره‌مزده ، واسطهٔ مخابره و مواصله اولملری و بونلره خیلیجه‌ده آقچه ویرلدیکندن ، قارص جهتنده‌کی کویلرك حاصلاتندن بالمبایعه ، کندیلرینی و حیوانلرینی اداره أیلملری تنبیهاتی ویریله‌رك ینه موسی پاشا قومانداسیله یوله چیقارلمش وبو سوارینك حرکاتنی دوزلتوب مهما امکن منتظم عسکرجه‌سنه ایندیروب قالدیرمق و کزدیرمك اوزره موسی پاشانك رفاقتنه ، ارکان حربیه قائمقاملرندن شوکت بك دخی ترفیق ایدلمش ؛ وینه موسی پاشانك طلبی اوزرینه بو سواری مفرزه‌سنه ایکی قطعه‌ده طاغ طوپی ویرلمشدر .

شمدی عموم ارضروم جهتی اعتباریله آناطولی خط حربینك (صاغ جناح)نی ، قره‌کلیسا وألشکرد و مرکزینی قارص و (صول جناح) نی آردهان تشکیل ایدییور ؛ قارص ایله ارضرومك آره‌سنده اخذ موقع ایدن بزم فرقه‌مز دخی، ـ هپسنك احتیاطی اولمقله برابر ـ عموم اردونك دارالمهماتی اولان ارضرومه‌ده برده اولمق اوزره بولنیوردی‌که ؛ عموم آناطولی اردوسنك وضع وتعبیه‌سی تام برقاز آیاغی شکلنده اولوب اوچ پارمقلرینك اوجی ، [ألشکرد ، قارص ، آردهان] وطبانی [ارضروم] در.

بالمناسبه یوقاروده دخی دینلمش اولدیغی وجهله، بواوچ موقع ، بربرلردشمن

درج اولنوردە ، اصل عسکرك ، أیچه باقلمسی، و بسلنلمسی لازمکلن سفربرلك حالنده ، عسکره ، دوه حیوانی حکمنده اولان ساح اکمکی یدیریلور . نقدر باکلش بر حساب نه رتبه غلط بر معامله !!...

طرفدن محاصره‌یه قونیلوبده اوست طرفنده‌کی قوتی ارضرومه طوغری سوق ایتمکه موفق اولایدی، معاذالله دولتجه عمومیت اعتباریله حال بشقه‌لشیردی.

اردومزك صول جناحنك آچیق قالمسی

هله‌الحمدلله خزار بوغازینی طوتمق موفقیتی، ــ بردرجه‌یه قدر ــ بوتهلكه‌یی برطرف ایتدی؛ اما، آردهانك آلدن كیتمسیله، بوكره‌ده بشقه بر تهلكه یوز كوستردی. چونكه آردهان، بزم فرقه‌نك دخی صول جناحی حكمنده ایدی. شمدی صولمز آچیق قالدی. بزم ایچون هم اوكمز هم صولمز مخاطره‌لشدیغی كبی، اوزرمزه اوغرامقسزین پنك واولتی طریقیله دشمنك ارضرومه كیتمسی ملحوظدر. هله‌درویش پاشاقوماندا‌سیله باطومده بولنان اردوی همایونك آرقه‌سی دخی، آردهانك دوشمسی سببی و چوروق نهری بویجه باطومه كیدن لیوانه طریقنك آچیق‌قالمسی ملابسه‌سیله تهلكه‌یه‌دوشدی. بوبابده‌یوز كوسترن محاذیرك جمله‌سنه بردن علاج اولمق اوزره، آردهاندن لیوانه‌یه و اورادن باطومه كیدن طریقك‌اوزرنده و آردهانك اون، اون‌ایكی ساعت‌صولنده‌واقع اردنوج قضاسنك مركزی اولان‌نفس آردنوجده، ولودرمه‌چاتمه اولسون برقوت بولندیریلورسه بوقوت‌هم باطومه‌یرده اولور، هم‌ده‌بوعسكری اولدیغی‌یرده براقه‌رق بزم‌صولمزه و طوغریدن طوغری‌یه ارضروم جهتنه دشمن ایلریلیه‌مز مطالعه‌سی خاطره كلدی ایسه‌ده، فقط بوقوت هانكی احتیاطدن تشكیل و قوای موجوده‌نك هانكیسندن تفریق اولنه‌جقدی؟! چونكه اردونك بر عموم احتیاطی یوق‌كه اواحتیاط قوللانلسون؛ آلشكرده‌ده وبزده‌موجود اولان‌قوتلردن برطابورتفریقی جائز دكل ... بوایش قوماندان پاشانك خیلیدن خیلی‌یه ذهنی مشغول ایتدی؛ وصكره‌ده بالضروره تدبیر آتینك اتخاذینه مجبوریت آلویردی. شویله‌كه:

صول جناحی تقویه‌ایچون‌دده بكك آردنوجه مأموریتی

كورجیلرك اشرافندن اولوب اوحوالیجه نافذالكلام بولنان و شمدی یعنی زمان حربده ارضروم سنجاغنه تابع كیغی قضاسی قائمقامی اولان لیوانه‌لی دده بكك، آردنوجه قائمقام نصب اولنه‌رق كوندرلمسی و [ایوانه، شاوشیت، آردنوج، طاوسكر] قضالرندن نفیر عام صورتیله، محللری اعیان و وجوهی قوماندا‌سنده اوله‌رق طوپلایه‌بیله‌جكی باشی بوزوق تعبیر اولنان غیر منتظم عساكر معاونه ایله و ــ تعبیر آخرله ــ اهالی ییغندیسیله آردنوجده اقامت ایتمسی تنسیب اولندی. بونلرك خط حربی و مدافعه نقطه‌لرینی كوسترمك ایچون‌برقاچ نفرده‌عساكر نظامیه‌ضابطی بوجماعته‌ترفیق اولنورایسه، مهماامكن تهلكه‌سی برطرف ایدلمش وعقلك واحتیاطك دلالت ایتدیكی برتدبیرده تشبث

اولنمش اولور مطالعه‌سیله ، دده‌بك ، چاقر بابا‌ده‌کی اردوکاهه جلب و دعوت اولنه‌رق اقتضا ایدن اوامر وتنبیهات اعطا اولندی وایجاب ایدن یرلره بیورلدیلر یازیله‌رق واوامر مقتضیه ویریله‌رك دده‌بك‌ده تقلد وظیفه‌ایتمك اوزره (اردنوج)ه کوندرلدی. اردونك هم اوکنك هم صوڭنك محافظه‌سی ایچون اتخاذ اولنان شوتدبیر نتیجه‌سنك علی وفق المرام ظهور ایدوب ایتمیه‌جکی خلجانی باقی اولمق اوزره درمیان اولنان تدبیر ظاهری، توفیق الٰهی‌یه معلقاً بادیٔ تسکین اضطراب قلب اولدی.

چرکس سواری بکلی احمدده باصقین ویره‌رك بوزلملری

چرکس سواریلرینك قارصه طوغری سوق اولنمسی همان بش آلتی کونه بالغ اولدیغی حالده لایقیله احوال خصوصیه‌لرندن معلومات ویرمیورلردی. برکون ایکندی وقتی فرقه‌مزك پیاده قره‌غوللرندن بزم چرکسلرك غیرمنتظم بر حالده رجعت وعودت ایتمکده اولدقلری اوزاقدن کوریلیور اولدیغی خبری کلدی. بوحال، مطلقا ایلریده دشمنه چاتدقلرینه ودشمن اردوسنك اوزرمزه طوغری حرکت ایتدیکنه دلالت ایتمسیله، فرقه‌مز درحال سلاح باشنه جمع اوله‌رق هرطابور کندیسنه مدافعه‌ایچون حاضرلنمش اولدیغی موقعلری طوتدی؛ کوزلرده کمال دقتله سواریلرك کلدیکی جهته معطوف قالدی. سواریلرمزدن ابتدا بش اون نفر کلدی. عودتلری سببی سؤال اولندقده، اوکیجه بونلرك بیتوتت ایتدکلری بکلی احمد قریه‌سنی، دشمنك برقاچ آلای دراغون سواریسی باصمش وبینلرنده قلیج قلیجه بر حرب وقوعبولمش ایسه‌ده، کیجه حالیله کیمك نه اولدیغی بیله‌مدکلرینی، آرقداشلرندن یاره‌لنمش اولان اوچ بش کشی‌یی کتورمش اولدقلرینی سویلدیلر. براز صکره بش اون دها، برچاریك صکره قرق اللی دها، الحاصل بویله بویله جمله‌سی ظهور ایدرك، عاقبت قوماندانلری اولان موسی پاشا ایله ارکان حربیه قائممقامی شوکت بك دخی مجروحاً یوزی کوزی صاریلی اولدیغی حالده کلدیلر. واقعه‌لری صورلدی.

مگر بونلر، قارص اووه‌سنده برقاچ کون کزندکدن صکره، قارص یولنك مفتوح اولدیغنی آکلایه‌رق و قارصه کیرمك اوزره ایلریلیه‌رك، بکلی احمد قریه‌سنده بیتوتت ایتدکلری صره‌ده، کیجه یاریسی دشمن سواریسی بونلری باصمش، وهرکس آتنی بولمق، البسه‌سنی کیمك، اشیاسنی طوپلامق، سلاحنی طاقنمق تلاشنه دوشمسیله، بو حال دخی براز کیجه طاورانملرینه سبب اولمش اولدیغی حالده، غیر منتظم اوله‌رق پارچه پارچه کویدن خارجه فرلادقلرنده، کویك کنارنده دشمن سواریسیله قوجاق قوجاغه کلمشلر وبربرلرینه قاریشمشلر.

طرفین سواریسی دخی باشلری قالپاقلی اولدیغندن احدهما آخری تفریق ایده‌میه‌رك آل یوردامی، کوز تخمینیله تفنك، طبانجه، قلیچ استعمال ایتمشلر؛ برمدت صکره لسانلرك دلالت ویاردمیله هرحزب برطرفه آیرلمشلر ایسه‌ده، کیم اولوب کیم قالدی، کیملر یاره‌لی اوله‌رق نره‌یه دوشدی؟! بونی آیرمق ایچون مطلقا شمسك طلوعی لازم کله‌رك، برکنارده طلوع شمسه قدر موسی پاشا ایله بکلیانلرك ویردکاری خبره کوره دشمن سواریسی ایشنی بجردکدن صکره چکلدیکندن آنلردن نه اولوب نه قالدیغنی آکلایه‌مامشلر ایسه‌ده. شو قدرکه. بزم ایکی قطعه طاغ طوپنك کیتمش اولدیغی تحقق ایتمش ویاره‌لی وشهدامزك مقدارینك دخی اوراده آکلاشلمسی ممکن اولمیوب، چونکه برطاقی صباحی بکلمیه‌رك کیجه‌دن یوله دیزلمشلر ایمش.

قائممقام شوکت بك باشنك اکسه طرفندن قلیجله یاره‌لی ایدی. مومی الیه حکایه ایدییور ایدی که: [بو قضانك وقوعنه چرکسلرك سوز آکلامامه‌سی وقوماندان دیکلمامه‌سی سبب اولمشدر. وقتا که کویه ایندی؛ برمعتاد کویك اطرافنه قره‌غوللرینك قونلسنی اولجه موسی پاشایه سویله‌مش ویرلرینی تعریف ایلمشیدم. چونکه بن چرکسجه بیلمم که اقتضاسنی اجرا ایده‌ایدم. برده لسان بیلسه‌م بیله جنسیتم حسبیله بنم سوزمه اعتبار ایتمیه‌جکلرینی بالتجربه بیلیر ایدم. موسی پاشا دخی اقتضا ایدن تنبیهاتی بنم تعریفم وجهله ویردیکنده شبهه‌م یوقدر؛ زیرا کندیسی عسکردن یتشمش برجنرالدر. لکن قویدیغمز قره‌غوللر، آتنه اوت ییدیرتمك، کندیسی‌ده طاووق، یمورطه ییمك اوزره موقعنی براقه‌رق کیجه‌لین کویه کیرمش وأولره طاغلمش اولمسه‌لردی؛ بو قضا باشمزه کلمزدی؛ لکن قره‌غوللر کیم ایدی، ونره‌یه قونلدی، ونیچون یرلرنده طورمدیلر؟ بو قضانك وقوعندن صکره انی تحقیق ایدوب میدانه چیقارمق نقدر کوچ شی...]

ینه شوکت بکك حکایه ایتدیکنه کوره، عسکرك بری برینه قاریشدقلری وآرتق سلاح سسی کسیله‌رك قلیچلر پارلادیغی صره‌ده، بریسی کندیسنك آرقه‌سندن چاته‌رق برقلیچ اورمسیله باشنده‌کی یاره‌یی حصوله کتیرمش ایسه‌ده، جارح روسمیدر، چرکس میدر؛ اوراسنی کیجه‌نك قراکلغندن وایشك قاریشقلغندن ناشی تفریق ایده‌مامش ایمش.

أیه، بك اعلا! چرکس سواریلرینك حرب ایتدیکی یرله بزم آره یرمزده‌بش آلتی ساعتدن زیاده برمسافه وار. هرنه‌ایسه اولان اولمش؛ شمدی اردویی بتون

بتون ایلری قره‌غوللرمز براقوبده ، بورایه قدر عودتله فرقه‌نك ایچندن چوق کری‌یه کیتمه‌لرنده برمعنا وارمی؟! موقع حربدن سلامتجه کری‌یه بر یره چکیلوبده، عسکرك چوروکنی صاغلامندن آییردقدن وچوروکارینك چاره‌لرینه باقلدقدن صکره، برمناسب یرده اقامتله التزام وظیفه ایدلمك ووقوعات اردونك قوماندانینه بیلدیریلوب، بعده انك طرفندن ویریله‌جك امره کوره حرکت اولنمق قاعده‌سنك نیچون اخلال اولندیغنی موسی پاشادن سؤال ایدلدیکنده : « قوماندا ایتدیکی عسکر برمنتظم عسکر اولمدیغی کبی ، کندیلرینه قوماندا دخی جاری دکلدر . همان هرفردی کندی باشنه ایش کورمك ایستر. خصوصیله بونلر قبائل مختلفه‌یه منسوبدرلر؛ هرقبیله کندیسنی دیکرینك فوقنده طوتدیغی جهتله، بشقه برقبیله‌یه منسوب اولان بر آمرك، برقوماندانك، برضابطك امرینی دیکله‌مزلر . هرقفادن برسس کلیر؛ کندی عقللرینك ایردیکی جهته کیدرلر. والحاصل بونلری عسکرلکدن مطلوب اولان دائره‌یه صیقشدیرمق قابل دکلدر! » جوابیله، اداره وقوماندالرندن اظهار عجز ایتدی .

معلومدرکه عسکرلکك خلاصه‌سی وروحی (اطاعت) در. اطاعت اولمزسه عسکر یوق دیمکدر. شمدی چرکسلر اردونك سواریسی تکثیر ایلدکاری جهتله، اردومزده جسماً موجود و افرادمزدن معدود ایسه‌لرده، علی وجه المطلوب قوللانه‌مدقلری ملابسه‌سیله حقیقتده مفقوددرلر . شوحالده سواری جهتندن اردومزك بشقه صورتله باشنك چاره‌سنی آرامسی لازمکلدی . بوندن صکره‌ده، چرکسلرك اردوده، برغلبه‌لق اولمق اوزره بولندیرلمسی و عمومیتله جسیم برحرب وقوعنده کیف ما اتفق دشمن علیهنه سوق اولنمق صورتیله بسلنمه‌لری ایجاب ایلدی ایدی .

بناءً علیه اردویه برقاچ آلای نظامیه سواریسنك تدارکی چاره‌سی درسعادته عرض اولندی . بشنجی اردودن یعنی شامدن و آلتنجی اردودن یعنی بغداددن اوچ آلای نظامیه سواریسنك بزه کلمك اوزره ترتیب اولندیغی جوابی تلغرافله آلندی . جناب حق اردومزی دشمنك تعرض تهلکه‌سندن وموجود جماعتنه‌ده أجلدن امان ویررسه، ترتیب اولنان بواوچ سواری آلاینه ایکی آی صکره ملاقی اوله‌جغز . حالبوکه اردومز سواری‌یه او کونلرده عجالةً محتاج ایدی . بالمناسبه اوله بیان اولنانده اولندیغی وجهله عموم آناطولی اردوسنك اوچ آلای

نظامیه سواریسی واردر. بونلرك موقع استعماللری‌ده: قارص، وان، آردهان، بایزید، ألشكرد، بزم‌فرقه ایله‌نفس ارضروم‌در. هر آلایك بشر یوز موجودی فرض اولنسه، بهر موقعه ایکیشر یوز نفر سواری دوشه‌جکدی. قره‌غوللق وکشافلق وظیفه‌لرندن قطع نظر، اردونك سیار تلغراف وسائره‌سی اولمدیغندن، مخابره‌یه وساطت ایتمك وپوسته طاشیمق کبی‌اك مهم وظیفه‌یی‌ده‌انلره کوردیرمك ایجاب‌ایدییوردی. بوسببله‌سواریمزك مقداری، دکل‌بیوك‌ایشلری، غایت‌کوچك ایشلری بیله‌کورمکه کافی‌دکل‌ایدی. هرنه‌ایسه الله‌اردویی‌تضاسندن أسیرکه‌سین.

چرکسلرك بعض عادات واخلاقی

صکره‌لری ـ استخدام‌اولندقجه ـ بو چرکسلرك‌خیلی‌احوالنه‌مطلع‌اولدم. بونلر قبیله، فلان کبی قومی‌عادت وکوره‌نکلرك تضییقی آلتندن قورتاریلوب طوغریدن طوغری‌یه نظامیه سواریسی‌کبی تشکیل اولنمدقجه، وجودلرندن، لزومی درجه‌ده استفاده اولنه‌میه‌جغنه حکم ایتدم. بونلرك حربده تحف‌تحف عادتلری واردر. بو آدملر مجروحلرینی بزم جراحلره باقدیرمز وخسته‌لرینی بزم خسته‌خانه‌لرده یاتیرمزلر. کندی‌عادتلری‌وجهله کندی‌جراحلرینه‌باقدیرمق ایسترلر. برچرکس یاره‌لندیمی، اوعسکرك ایچنده احباب واقرباسندن، خسته‌نك حالنه وآغرلغنه کوره، ایکی، اوچ وبعضاً درت‌نفرانی آله‌رق، تاملکتنه وأوینه قدرکوتورمکه مجبوردرلر. فرض‌ایده‌لمکه برمحاربه‌ده‌اللی چرکس یاره‌لندی؛ بواللی‌نفرمجروح، لااقل‌یوزنفر صاغلامی‌ده بوصورتله‌تعطیل‌ایدییور. قومی‌وملی عادتلرندن‌برشیئی فدا ایتمکدن، عندلرنده أولومی اختیار ایتمك دها أهوندر.

استطراد — صدددن چیقلیور ایسه‌ده، مناسبت کلدی‌ده یازمق ایجاب ایلدی: بیك اوچیوز بر وایکی سنه‌لرنده عدلیه مفتشلکیله قسطمونی ولایتنده بولنمش ایدم. دور وتفتیش اثناسنده، بولی سنجاغنه تابع دوزجه قضاسنه کیدرك یکرمی کون، برآی قدر اوراده قالدی‌ایدم. بوقضاده همان قافقاسیه اقوام‌وقبائل مختلفه‌سندن اوتوز بش بیك قدر نفوس مسکوندر. چرکسلرك اوراده بالذات کوردیکم عادتلرندن بری‌ده، بونلرك فن جراحیلری اقتضاسندنمیدر، نیچوندر؛ بریاره‌لی خسته‌یی کیجه اویوتمامق اقتضا ایدییور. خسته‌نك احباسندن بریسی براوکوز کسوب آتی عادتلری وجهله پیشیردکدن صکره خسته‌نك اولدیغی أوه کتیرییوروبتون جوار، قومشوقادینلر وقیزلر وأرککلر طوپلانوب اواوکوزی پاسته ایله یدکدن صکره، قیزلر کندیلرینه مخصوص اولان شرقی وساز ایله،

تا بصباح خستەنك يانندە رقص ايدرك خستەيى اويوتميورلر. كوندوزدە بيلمم نصل ايدييورلر .. فرداسى كيجەدە ، خستەنك بربشقە احبابى براينك كسيور ؛ حكايە ايتديكم عادتى تماميلە اجرا ايدييورلر. تا خستەنك كيجە اويوقلامەسنك آرتق ضررى اولميەجنى جراحى طرفندن تصديق اولنىجەيە ويا معروف اولان زمانى حلول ايدنجەيە قدر حال بويلە دوام ايدييور. يا جراح افندى اهل ذوق وهوا برآدم ايسە .. ؛ ديمك كە كنديسنى اكانديرمك ايچون قيامتە قدر خستەنك كيجە اويوقلامەسنە راضى اولميەجق !.. (انتهى)

بزم چركس همشهريلر منفعتلرينىدە پك چوق سورلر. واقعا دنيادە منفعتى سوميان آدم اولماز ايسەدە، بونلركى لزومندن زيادەدر. مثلا اتفاقاً برچركسك أنەغنائمدن برآت ويا أوكوز ويا اينك والحاصل ختام مسئلەيە قدر اوردوكاهدە، يانندەسهولتلە صاقلانمسى قابل اولميان برشى كچر ايسە، ولو خانەسى يكرمى كونلك مسافە كريدە بولنسون ؛ مطلقــا كوتوروب اوشيئى اوينە براقوب كلملى‌در. اما غيبوبت ايتديكى اثنادە اردودە مهم مهم وقوعاتلر اولەجق ! وظيفەسندە بيلە دكلدر. أوينە كيتمك ايچون ضــابطى اذن ويرميور ؛ انى‌دە قيد ايتمز . هرقبيلە كندى بكنك علو قدرنى بيلور ؛ ديكرينى اصغا ايتمز. يالكز بعض قبيلەيەمنسوب امرا واركە ، هرنصل ايســە احوال عاديەدە انلرك امرى قبائلە عموميتلە نافذ اوليور . مثلا قبارطاى قبيلەسندن غازى حسين بك كبى . بوحسين بك دينيلان ذاتك دخى، اردو قوماندانك امرومسلكنە موافق اولەرق استخدامندە نقدر مشكلات چكلدى.. نتەكيم قوللانيلەمدى‌يا !

موسى پاشا ايسە منسوب اولديغى قبيلەجە بك ويا أوزدن دكل ايمش. كوچوك ياشندە روسيەنك مكتب وخدمت عسكريەسنە كيرەرك رفتە رفتە ترفيع مراتبلە جنرال اولمش و١٢٨١ تاريخندە بشبيك خانە قدر چچن وقبائل مختلفۀ قفقاسيە ايلە ممالك دولت عليەدە هجرت ايتمش ؛ ودولتدە پاشــاى موسى اليهك جنراللغى لوائە تحويل ايلە قبول ايتمش ايسەدە، چركسلرك استدكارى أوزدنلك وبكلكى توجيه ايدەمامشدر . بوجهتلە موسى پاشا دخى بوجماعتك قوماندانسندن وضبط وربطارندن اظهار عجز ايدييوردى. برحربك‌وقوعى عقبندە قوماندانك جادرينە يغيليورلر. كيمىسى آتم اولدى، قيمتى اللى ليرا ايدى، بهاسى ويرملى ؛ كيميسى طبــانجەمى غيب ايتدم ، بهاسنى ؛ وكيميدى آتمك نعلى يوق ، انى ايسترم دير

وایستدیکی شیئی ده مطلقا آلمق اوزره عصابی دیکرطورور؛ دفع اینی آکلاماز، یوقدر سوزینی دیکله‌مزلر.

لکن حربه صوقلمزدن اول وحربك وقوعندن صکره ، اردو قوماندانه واداره مأمورلرینه ویردکلری اذیته واوابـابده‌کی یورك أوزونتیسـنه تحمل اولنه‌بیلورسه ، اثنای حربده شجاعت وجسارتلرینه‌ده آفرین ! دنیلیور.

صکره موسی پاشاده بونلرك قوماندالرندن استعفا ایتدی‌یا !؛ چونکه ایش تحمل درجه‌سنی آشمش ایدی . قوماندالری ، سـواری لوالرندن ادهم پاشـایه ویرلدی؛ اوده عهده‌سندن کله‌مدی. کویا آلای آلای، بلوك‌بلوك تقسیم‌اولنه‌رق هربلوکه بزم نظـامیه سـواریلرندن بر یوزباشی ویرلدی وکندی بکلری‌ده ـ ایجابنه کوره ـ بیکبـاشی ویوزباشی نصب اولندی . انتظـام احواللرندن ، نظامیه یوزباشیسی ؛ اطـاعت وانقیادلرندن، کندی بکلری مسئول اوله‌جقدی ؛ بوده ممکن اوله‌مدی . الحاصل چرکسـلر آغز طادیله اردوده قوللانیله‌مدیلر. تهدید ایدلدیلر، اولمدی ؛ یوزلرینه کولندی ، هیچ موافق کلمدی : سهل‌الاغفال وسریع‌الاعتماد برعجایب قومدرلر. اولدقجه اصلاح ایدیلیرلر ؛ دیرکن ، برمفسدك افسادیله درحال‌بوزیلورلر. بکلرنده دخی سواد وبیاض اموری محاکمه‌ایده‌جك متانت افکار وقوهٔ ممیزه یوقدر . عاقبت برقصاص مسئله‌سی وبرمفسدك افسادی اوزرینه کلیاً طاریلوب وطاغیلوب کیتدیلر. صره‌سی‌کلدیکنده آتیده یازیله‌جقدر. هرنه حال ایسه لاتبدیل لخلق‌الله !

چرکسلرك بوزیلوب‌کلدکلری کونك کیجه‌سنده دخی برایکیشر یاره‌لیلری کلیور ایدی . حتی کیجه‌نك ساعت اوچنده چادیرمزك ایلریسنده برکورولتی، برغوغا ایشتدی ایدم. چیقوب باقدیغمده، بریاره‌لی چرکس یانده‌ده بربشقه‌سی، اردونك برقره‌غول نفرینه : [بوکیجه قالمق ایچون مطلقـا بزه بریر بول !] دیه اصرار ایدییور کوردم ؛ اوده : [بن قره‌غولم ؛ بن بیلمم ، ضابطه کیدك] دییور ایسه‌ده، چرکسلر نفره یر بولدیرمق اوزره اصرار ایدوب طوربیورلر. محاربه‌نك دها أوائلی اولمق جهتیله آلیشلمامش اولدیغندن، دشمن طرفندن یاره آلمش برآدمك بویله کیجه‌لین آچیقده قالمسنی وسوروکانمسنی ، کوکلم بردرلو تجویز ایده‌میه‌رك ، آدمجکزی کندی چادیرمه آلدم ؛ کیجه‌نك اووقتده طبیب وجراح بولنه‌میه‌جغندن چای، مای تدارك ایدرك خسـته‌یه ایچیره‌بیلدم ایدی . ساعت بشه کلدی، بن‌ده یاتدم. صباحلین ایرکن قالقدیغمده باقدمکه، بزم خسته

قالدامیور ؛ یوقلادیغمده ، الی رحمةالله تعالی شهید اولمش اولدیغنی آکلادم . صباحلین ایرکن چادرلرمز ییقیلیور وفرقه‌مز کوچ ایتمك غائله‌سیله مشغول اولیورایکن، فقیرده بوشهیدك دفنی خدمتنده بولنیوردم. بونی یازمقدن مقصدم، ثوابلی برایش کوردیکمی آکلاتمق دکلدر ؛ شهیدمز یالکز برنفر اولوب فقیر ایسه‌اووقته قدر هنوز امثالنی کورمدیکم جهتله، فکرمده حاصل اولان دهشت اوزرینه اوخدمتی اختیار ایتمش ایدم. صکره‌لری امثالری چوغالمغه، بشیوزوبیك نفر شهدا بردن دوکولمکه باشلادیغندن ، - کوز آلشدیغی جهتله - شهدا ومجروحینك آرتق عندمده اسکی اعتبارلری قالمدی ؛ یعنی ، انلرك خدمت تدفینیه‌سنده بولنمق ومجروحینه نظر شفقتله باقیلوب اعانه ایدلمك کبی حماراتلقلر. حیلولت ایدن موانع عدیده‌نك وجودندن ناشی اجرا ایدیله‌مز اولدی .

أی ! شمدی فرقه‌مز چادرینی نیچون سوکدی؛ نره‌یه کیدییور وکیده‌جك ایدی. اوراسنی تصریح ایده‌لم :

اردونك خوروم دوزینه تحویل موقع ایلمسی

وقتا که سواریلرك باشنه بوقضا کلدی؛ فرقه‌نك ایلری قره‌غوللغنده کیمسه قالمدی. بولندیغمز موقعك ایسه صاغ جهتی ، صاری قامشدن مجنکرده کلان یول مناسبتیله آچیق وتهلکه‌ده ایدی؛ زیرا، اویولده قاروقیش قالمدی. خصوصیله بکلی احمد وقعه‌سی سببیله دشمنه جسارت‌ده کلدی . صوغانلی طاغی اوزرندن کلان اوچ یولك برلشدیکی نقطه‌لرك برموافق یرنده اوتورلمق اقتضا ایدییور ایدیسه‌ده، اراضی حالنك مجهولیتنك وخریطه‌سزلغك ایجابی اوله‌رق ، اویرك نره‌سی اولمق اقتضا ایده‌جکی، چاقربابادن قالقلمزدن اول کسدیریله‌مدی. ایلروده کوزله کوزیلوب انتخاب اولنه‌جق برموقعده اختیار اقامت اولنمق واوموقع مختاره مهماامکن استحکام فلان یاپلمق اوزره، هدف مجهول اولدیغی حالده علی برکةالله رجعت اولندی. اوچ‌درت ساعت قدر کری‌یه طوغری یول آلندقدن صکره ، (قره اورغان وزیوین) قریه‌لری جوارنده بولنان خوروم دوزی اسمنده‌کی موقعه کلندی. اورانك مدافعه‌یه صالح . تمام آرانیلان برموقع عسکری اولدیغی، قوماندان پاشا وارکان حربیه رئیسی فیضی پاشا طرفندن کشف اولنه‌رق آکلاشلدقدنصکره عموم فرقه اورایه قوندی. عسکر ایجاب موقعه کوره تعبیه ایدلدی . هرطابور کندینه مقتضی اولان استحکامی یاپمغه باشلادی . قوتمزك درجه‌سیله موقعك حکمنه نظراً قارصدن بزمله برابر چیقارلمش اولان درت قوندلق برطاریه طوپ کفایت ایتمیه‌جکندن، عسکرك‌اداره‌سیچون مرکزانخون

اونلانوبزم کریمزده بولنان کوپری کوینه بازکیرلری، قوشوملری وسائرلوازماتی باتهیه اولجه ارضرومدن جلب ایتدیرلمش اولان آلتی فوندلق بربطاریه طوپ دها اردوکاهمزه کتیردلدی. واقعا ارضرومده طوپ چوق ایسه‌ده اوطوپلرك لوازماتی اکمال ایله‌سیارحالنه قویمق نقدر کلفته‌محتاجدر؛ انی اوغراشانلربیلیرلر.

فرقه‌ده موجود بولنان طابورلرك تعلیم وتعلمده مهارتسزلکلری وار ایسه‌ده، هله ردیف طابورلری افرادی بتون بتون تعلیمسز بولندقلرندن، صباحلی آقشاملی عسکره آوجی تعلیملری یاپدیرلمغه اعتنا قلندی.

آلشکردفرقه‌سنك کری چکلمسی

آلشکردفرقه‌سنك‌ده بزمله متناسباً ایلری، کری حرکت ایتمسی وبینمزده‌کی مواصله‌نك هرحالده تحت‌امنیتده طوتلمسی لازمکلدیکندن، بامخابره فرقه‌مذکوره دخی آلشکردله دلی بابا بوغازی آره یرنده واقع ظاهرکدیکی جهتنه چکلدی.

شیخ عبدالله افندینك اللی بیك کوردی

بایزیددن اولجه چیقمش اولان ایکی طابورك، بازکیری‌ده اقامت ایدن فائق پاشا فرقه‌سیله برلشدیکی یازلمشیدی. فائق پاشانك بوفرقه‌سنه ـ حسابه کوره ـ اللی بیك نفرده کورد عساکر معاونه‌سی ملتحق اوله‌جقدی؛ چونکه حکاری جهتنده طریقت علیهٔ خالدیه رجالندن سیدطه‌حضرتلرینك مخدومی واوطرفلرده بولنان عموم اکرادك سندی ومعتمدی اولان شیخ عبیدالله افندینك، پیاده وسواری اللی بیك نفر عساکر معاونه ایله اردوی همایونه کله‌جکی آوازه‌سی عالمی طولدیرمش ایدی. شایعات مذکوره، ظنمه قالیرسه، ولو ممتنعات طبیعیه درجه‌سنده اولسون؛ هربرعصری أولیای امورك نظرینه یسر مطلق صورتنده ارائه ایله قزانه‌جغی میل وتوجه درون پرده‌سی آلتندن منفعتنه وکارینه رواج ویرمکله معتاد اولان مأمورین کرامزدن بعضیلری، شیخ عبیداللهك بوقدرتی واهالینك حس وطنپروری ایله مألوفیتی شعشعه‌لی‌سوزلرله درسعادته قدرعرض ایتمش اولدقلرندن، هرکسله برابر مرکز خلافت دخی شیخ عبیداللهدن اویله برخدمت مقدسه بکله‌مکده ایدی. بناءً علیه فائق پاشا بردوزی‌یه شیخ افندی ایله مخابره ایدییور وانك معروضات ومطالباتنی تسهیل أیلیوردی. آتیده کوریله‌جکی وجهله صکره بونلرك هیچ بریسنك اصلی، فصلی چیقمدی‌یا!...

یالکز شوقدروارکه اخیراً شیخ‌افندی حضرتلری، بزم‌اردونك‌بایزیدجهتندن روسیه‌حدودینه تجاوزایتدیکنی ایشتدکدن یعنی بزم انتظارمز زمانی ایکی‌ی آی‌قدر کچیردکدن‌صکره، سواری وپیاده برایکی بیك قدر عساکرمعاونه ایله «مصون» کدیکنده بولنان آلشکرد فرقه‌سنه یعنی بایزید اردوسنه ملحق اولمشیدی.

خوروم‌دوزنده فرقه‌مزك اقامتی اثناسنده باشی بوزوق سواریسی برطرفدنده تكثیر اولنیوردی . بكلی احمد وقوعاتندن صكره جسارتنی تزیید ودها زیاده حالنی تنظیم ایدن دشمن ، برطرفدن قارصك محاصره‌سنی تشدید ایتمكله برابر عموم‌شهری واستحكاماتی طوپه طوتمق‌اوزره یرلرینی حاضرلمقده اولدیغی خبرلری آلنمقده اولسون؛ برطرفدنده ، آردهان جهتنده‌كی عسكرینك برقسمیله ، بزه صول‌جهتمزه یعنی پنك واولتی طرفلرینه برتعرض اجراسنه قیام‌ایلدیكی ایشیدلدی.

تعرضك صورت وقوعنك تحریرینه بدأ اولنمزدن اول ، استانبوله ، عموم آناطولی جهتنك درجهٔ كفایه‌ده قوته مالك اولمدیغی بیلدیرلدیكندن ، برنجی وایكنجی اردوی‌همایونك صنف‌ثالث ردیف طابورلرندن طوپلانیله‌بیلن مقداری سلاح آلتنه آلنه‌رق پی‌درپی ارضرومه سوق اولنمقده بولنمش ؛ وحتی بونلردن صندقلی ، یلواج ، عشاق ، قره‌حصار طابورلری كبی بعضیلری ارضرومه واصل اولمش واركان وامراجه‌دخی اردوی‌همایونك اكمال‌نقصاننه مداراولمق‌اوزره میرلوا حاجی راشدپاشادخی درسعادتدن‌ارضرومه كوندرلمش‌اولدیغی ذكر ایتمك‌اقتضاایدر.

حق بكك پنكدن صاوشمسی

پنكده بولنان میرآلای حق بكك تعلیمات ومأذونیتی درجه‌سی ، دها پنكه كیدركن بالاده یازلمش اولدیغندن بوراده تكرارینه حاجت یوقدر . فرقه‌مزك خوروم دوزینه مواصلتندن اوچ بش كون صكره میرآلای حق بكك مختار پاشا حضرتلرینه كلان بر مكتوبنده ، دشمنك قوهٔ كلیه ایله پنكه متوجهاً آردهاندن حركت ایتمش وكوله‌یه مواصلت ایدرك آره یرده بولنان (قانلی كچید) نام محلدن كچمكده اولدیغی خبر آلنمش اولدیغندن ، كندیسیده ، تعلیماتی وجهله ارضرومه حركته یعنی رجعته مهیا بولندیغی بیلدیرلمشدر .

پنك بوغازینك طارلغی واوراده اوفه‌جق بر قوتله خیلی دشمنه قارشی طوریله‌بیله‌جكی ، وپنك اولمزسه بیله آرقه طرفنده‌كی اراضی اون ، اون ایكی ساعت طولنده جبال شاهقه ایله مستور ونهر جاری بونجه اولتی قصبه‌سنه وسیوری طاغنه طوغری ممتد برطریقدن عبارت اولدیغی جهتله مدافعه‌سی قوهٔ كثیره‌یه محتاج اولمیه‌جغی دركار ایسه‌ده ، مع‌مافیه صنف ثالث ردیف ومستحفظ طابورلرینك ، عساكر معلمه ومنتظمه قدر سلاح استعمالنجه انتخاب ملكه‌دن اولمدقلری وخصوصیله اكثریسی یاشلری كچكین اهل وعیال قیدیله مقید فكرلری ، مملكتلرنده ترك ایتدكلری ایشه كوجه معلق اهالیدن بولندقلری جهتله بونلره حواله اولنه‌جق ایش ، نظامیه عسكرینه وردیفك صنف مقدملرینه

تکلیف اونه‌جق خدمات حربیه‌ایله بالطبع مساوی اوله‌مامق لازمکلیر. بوجهتله اوراسنك قوتنك تزیید مقداری ایجاب آیلمدیکندن ، اوچ طابور عسکر ایله میرلوا شاهین پاشا . پنکك آلتی ساعت کریسنده چلدر سنجاغنك متصرفلق مرکزی اولان اولتی‌یه کیتمك و حسابه کوره اولوقت یا پنکده ویاخود اولتی جوارلرنده اولمسی لازمکلن حتی بکله برلشه‌رك اقتضای حاله کوره حرکت أیلك مأموریتیله نزدمزده‌کی فرقه‌دن چیقارلدی .

ارضرومده‌کی راشد پاشایه‌ده ، استانبولدن کله‌رك شمدی‌یه قدر اوراده بریکمش اولان عسکردن درت طابورله اولتی جهتنه چیقمسی و شاهین پاشا وحتی بکله بولوشه‌رق حالك ایجابنه کوره حرکتله، هرحالده دشمنك اوجهتدن ایلرولیه‌مامسنه وبزم فرقه‌نك صول جناحنك أمین بولنمسنه اعتنا أیلمسی تلغرافله یازلدی . حتی بکده ، راشد پاشا ارضرومدن وشاهین پاشا بورادن عسکرله کلیور، انلرله بالمخابره برلشه‌رك حال وموقع نه‌یی ایجاب ایدییورسه اکا کوره طاورانمسی ؛ الحاصل فرقه‌مزك صولنك دشمنك تهدیدندن وقایه و اقتضاسنه کوره استفاده ایدلمسی اشعار ایدلدی .

دقت بیوریلیوریا! بونلرك جمله‌سنه اساس مقصد کوستریله‌رك «حالك ایجابنه کوره نه‌یاپیلمق لازمکلیرسه انی یاپیکز » امری ویریلیور وهیچ برینك دائرهٔ حرکتی تحدید ایدلمیور . حکمت و تبصر اربابندن اولان بر قطعهٔ عسکریه قوماندانی، بودرلو اوامرایله چوق‌نافع ایشلر کوره‌بیلیر؛ هم برده باش‌قوماندان بومقوله‌مسائلده : [فلان جهته کیدیکز، فلان یرده اوطورکز ویاحرب ایدیکز، یاخود مدافعه‌ده بولنکز ویا حریفلری أسیر ایدیکز ویا اوزاقدن برنمایشده بولنکز] امرینی ذاتاً ویره‌مزکه...؛ چونکه اویله برموقع وحالده آمر اوله‌جق شی آنجق طبیعت مصلحتدر، أمیتدر ؛ قطعه قوماندانك جوهر ذاتیسیدر . قطعه قوماندانی برجهتده عسکریله صاقلانیر و صکره‌ده ، [طبیعت حال ایجاب ایتدی‌ده کندمی هیچ کوسترمدم] دیر ایسه، باش‌قوماندان «نیچون اویله‌یابدیکز» دیه‌مز ؛ دیر ایسه حقسزلق ایتمش اولور . بودقایقی حقیله تقدیر ایدوب‌ده عقل وبصیرت دائره‌سنده حرکت ایدن اولی‌النها قوماندانلرك وضابطلرك بزده چوقجه اوله‌رق یتشدیکنی کورمه‌دن أولمك ، بنم ایچون مرادم کوزمده قاله‌رق کیتمك دیمکدر. یوقسه عجبا بر (خیال محال) می تمنی ایدییورم !...

حتی بکه یازیلان بوامر ، مومی‌الیهی اولتی‌نك درت بش ساعت کریسنده

واقع سیوری طاغنده ارضرومه طوغری قاچقده ایکن بولمشدر . مکر حقی بك ، دشمنك اولجه بولندیغی پنك نقطه‌سنه متوجهاً كلمكده اولدیغنی ایشیدیر ایشیتمز ، بالاده یازیلان اخبارنامه‌یی باش قوماندانه یازدقدن صکره پیلی‌نی پیرتی‌نی طوپلایه‌رق طبانه قوت ارضرومه چکیلوب كیتمكه تصدی ایتمش ایمش!! حقی بك بو تصورینی اجرا ایدر وحاجی راشد پاشاده اولتی‌یه متوجهاً كیدر ایکن، ایکی قوت ذکر اولنان سیوری طاغنده بربرینه ملاقی اولمشلر . اورایه قدر جانه صیرم یورودلمش اولان حقی بکك عسکرنده جان قالمامش اولدیغنی حاجی راشد پاشا كوروب تأسفلر ایتمش وحقی بکه ارضرومه عودت وراحت ایتمك اوزره رخصت ویردکدن صکره حقی بکك طابورلرینی کندی قوماندانسنه آلمشدر. اوصره‌ده اولتی‌نك صاووشمش اولان هیئت حکومتی دخی ارضرومه کیدر ایکن حاجی راشد پاشایه اوراده تصادف ایتدكلرندن جمله‌سنی طورديروب دشمنك تحقیق احوالیچون وسائط استكشافیه‌یه مراجعت ایتمشدر .

اولتی‌نك دشمن طرفندن استیلا اولنمسی

کله‌لم دشمنك حالنه : برآلای قدر سواری ، ایکی طابور مقداری پیاده ؛ برکشف اجراسیله برابر اولتی‌یی وحوالیسنی چالقایوب عالمی خلجان و هیجانه دوشورمك وکوزلرینه کسدیرلر ایسه اولتی‌یی ضبط ایله اوراده اوطوریویرمك اوزره آردهان قوماندانی جنرال (قاروف [*]) طرفندن اوجهته چیقارلمش؛ حقی بکك دشمن کلیور تلاشیله پنك موقعنی ترك ایتدکدن صکره ، دشمن مفرزه‌سی دودوکنی . ترانپته‌سنی چاله‌رق پنکه واوراده اوکنه چیقه‌جق ویاخود یولنی اوزاقدن اولسون تهدید ایده‌جك کیمسه‌یی بوله‌مدیغی کبی آهسته آهسته یورویه‌رك اولتی‌یه کلش کیرمش ؛ ردیف دبوینی و سائر املاك میریه‌یی ضبط ویغما ایتمکله برابر مفرزه‌نك قوماندانی اولان ذات، حکومت قوناغنده استراحتله اوراسنك روسیه دولتی حسابنه ضبط اولندیغندن دولت مشارالیهانك عدالتندن هرکسك کندی حقوقندن وجانندن أمین اولمسی و روسیه حکومتنه خاضع ومطیع بولنمسی لزومنی اعلاننامه‌لر ایله اهالی‌یه بیلدیرمشدر .

شاهین پاشانك حالی

برده شاهین پاشامزك حالنی کوره‌لم :

زمانك، اهل زمانك برلقبله برآدمی تلقیب ایلمسی، افکار عمومیه قارشوسنده، اوذاتك حالندن واخلاق وافعالندن ویردیکی امتحانه مقابل آلدیغی ذکر جمیله بکزرکه ، بونده‌ده چوق کره‌لر خلقك اصابتی کورولمشدر . نته‌کیم بعضیلرینه

[*] بوجنرال قاروف صکره‌دن باطوم جبهته قوماندان نصب اولنمشدر .

دلی‌حسن ، اوکوز محمد ، آتی کاشف ، تلکی واصف ، تنبل ممش ، بلبل ایبیش ،
کول احمد دیدکلری کبی ، بزم عسکرده بعدالامتحان ، بوذات شریفی یعنی شاهین
پاشانی (قارغه پاشا) لقبیله یاد ایلمشلردر . اویله دکلمی یا ! ذاتاً بزده [بکید لقبیله
آ کیلیر] سوزی ضرب مثللر جمله‌سنه کیرمامشمیدر ؟! [*]

شاهین پاشا بزم اردوکاهمزدن حرکت ایتدیکنك ایکنجی کونی ، تمام اولتی
قصبه‌سنه ناظر بولنان طاغك اوستنه مواصلت ایدر . شهره طوغری صارققده
ایکن برده دشمنك قصبه‌نك ایچنده اولدیغنی خبرینی آلمسیله برابر خوشابك
یاغی کسیلیرده اولدیغی یرده طوکه قالیر . براز وقت تحیردن صکره ، دشمنك
برضررینه اوغرامامق ایچون کوچ حال ایله براز کری چکیله‌بیلیر .

اردوی همایونك خدمت جهادیه‌سنده بولنمق اوزره خوروم موقعنه کلمش
اولان « اولتی » نك معتبران اهالیسندن خیرو بك زاده نعمان بك وعیسی بك
زاده نجیب بك کبی بعضلری مفرزه‌مزك حرکاتنی تسهیل ایتمك ویوللری بیلدکلری
ایچون قلاغوزلقده وخدمت کشفیه‌ده بولنمق اوزره شاهین پاشا رفاقتنه تعیین
اولنمشلر ایدی . بونلر اجرا ایلدکلری تحقیقاته مبنی اوله‌رق پاشایه خبر ویررلرکه :
(اولتی قصبه‌سنه داخل اولان دشمن برشرزمهٔ قلیله‌دن عبارتدر . دارالمهماتندن
بوقدر مسافه آیرلمش واوکومزده‌کی طار بردره‌نك ایچنه کیرمش . ترکجه‌سی أله
دوشمش وصیقشمش برآو دیمکدر . رجعت ایتمك ایچون شمدی اوزرینه ناظر
اولدیغمز یولدن بشقه‌ده یولی یوقدر . بویولده ایکی طرفی جبال شاهقه‌ایله مستور
آلتی ساعت طولنده بردرین دره‌در . یولك برکنارینی اختیار ایدرك ځرلر ایکن
اوزرلرندن طاش یووارلاسه‌ق بیله کافیدر . ساحل سلامته چیقملری ممکن ومتصور
دکلدر . راشدپاشاده ارضروم طرفندن کلیورمش . اودشمنك ارقه‌سندن کله‌طورسون ؛
بزده بورادن اوکنه اینه‌رك یولنی قپار ایسه‌ك حریفلری کاملاً اسیر ایدرز .)
هپسی اعلا ، جمله‌سی کوزل اما ؛ بوحقیقتی اوذات محترمه اکلاتمق کوچ .

صکره‌دن بومبارکك بایزید جهتنده بولندیغی زمان دخی حالنی ایشتدکیا ! بر
یورو چاتوبده عسکر سلاح باشنه ځر ویا طوپ تفنك پاطلار ایسه ، کندیسنی

[*] شاهین پاشانك اسم قدیمی اولان شاهینلك ، زمانك وخلقك بالامتحان طاقدیغی
لقب اولمیوب آناسنك ، باباسنك اولاد حقنده‌کی حسن ظنلری ویا انلرك حسن تمنیاتی
نتیجه‌سی اوله‌رق طاقیلان اسملر عدادندن اولدیغی معلوم اولمغله ، پاشانك بواسمنی ، اودرلو
لقبلردن عد ایدوبده صورت تحریریه‌مزده تناقض کورلمیه !

قورقوسندن صانجی طوتار ایمش. ظاهر اولتی‌نك اوزرنده‌كی طاغده‌ده صانجیسی طوتمش اولملیدركه؛ اوراده بیهوده یره ایكی كون اختیار اقامت ایتدی‌ده، دشمنی كمال امنیت وسلامتله اولتی‌دن چیقاروب یوله صالدی.

اولتی‌نك استخلاصی

اولتی‌ده‌كی دشمن مفرزه‌سی، طاغك اوزرینه بزم عسكرك كلدیكنی وارضروم جهتندن دخی باشقه‌جه عسكر كلمكده اولدیغی خبر آلدیغی ساعتده شاهین پاشانك صانجیسندن زیاده صانجی‌یه اوغرایه‌رق درحال اولتی‌یی ترك ایله چیقمش ونیم جانله اوزون اوزادی‌یه دره‌لری كچه‌رك پنك وكوله طریقیله اون سكز ساعت اوزاقده بولنان آرداهانده‌كی فرقه‌سنه التحاق ایلمشدر.

اوغرادقلری تهلكه‌دن سلامتله قورتولدقلرندن طولایی روسلر بربرلرینی تهنیه وتبریك ایده‌طورسونلر؛ روسیه مفرزه‌سنك رسم كچید اجرا ایدرجه‌سنه بوندیغی موقعك آلت طرفندن كچدیكنی كورمش اولان و «بكا ضرری اولمیان یلان بیك ییل یشاسین؛» ضرب مثلنه بالاتباع كمال وقار وسكینت ایله دشمنك رجعتنی سیر ایدن پاشای خائفك‌ده مشیر پاشا حضرتلرینه بر تبشیرنامه‌سی كلدی. مآلی : [رغقتمده‌كی عسكرك، اولتی‌نك اوزرنده‌كی طاغه كلدیكنی دشمن خبر آلیر آلماز، عسكرمزدن كوره‌جكی حملهٔ شیرانه وصولت قهرمانانه‌یه طیانه‌میه‌جغنی بیلوب وكمال تلاشندن اولتی‌ده نه‌یاپه‌جغنی‌ده شاشیروب، حتی بعض احمال واثقالنی‌ده براقوب خنده‌لری موجب اوله‌جق برصورتده متنزلانه بر رجعتله صاووشوب كیتدی. بوده، ـ اكثریا بزده وخصوصیله، صرف حقیقتدن عبارت اولمسی لازم كله‌جك اولان محررات رسمیه‌ده عادت اولدیغی وجهله ـ موفقیات حضرت پادشاهی وخلوص نیت جناب مشیریلری جملهٔ جمیله‌سندن بولنمش...] كبی سوزلر ودها درلو درلو شعشعه‌لی ترهات ایله كاغدینی طوناتمقدن عبارتدر.

بزم ایسه ایشك حقیقتندن خبریمز اولمدیغندن (های الله جزاسنی ویرسین؛ یازق اولمش؛ ظاهر شاهین پاشا یتیشه‌مكسزین دشمن صاوشمش وطالعی اقتضاسی اوله‌رق سلامت بقاسنی بولمشدر.) دیور ایدك. قازك آیاغنك اویله اولمیوبده یوقاریده دیدیكم صورتده اولدیغی برابرنده بولنانلردن وسائر اولتیلیلردن صكره‌دن آكلادق اما نه‌فائده !!

آرتق شاهین پاشانك اوراجه ایشی قالمدیغندن، كلوب فرقه‌سنه التحاق ایلمسی كندیسنه امر اوندیغی كبی حاجی راشد پاشایه‌ده اشعار اخیر ورودینه دكین اولتیده قالمسی وبنك بوغازنی نظر ترصددن دور طوتمه‌سی امری ویرلدی.

هر نه ایسه کچمشه تأسفله کری قالیه‌لم. حجی راشد پاشا دشمنك مقدارینی واوتی قصبه‌سنه کیردیکنی اوکرنه‌رك، بریدنده شاهین پاشانك کیتمکده اولدیغی آکلایه‌رق کمال حرص وهوسله کاوز ایکن. فرداسی کون دشمنك صاووشدیغی واله دوشن بویله برقیمتدار صیدك نصل قورتیلوب قاچدیغنی ورقتی طرفندن شاهین پاشایه وقوع بولان اخطارلرك درجه‌سنی ایشیده‌رك یانار، یاقیلور اما... قوری قوری‌یه یانوب یاقیلمه‌نك مصلحته‌برفائده‌سی اولماز. نه‌چاره (یکیت بیك یشار، لکن فرصت بردوشر) مثلنی اونوتمیه‌لم. راشد پاشانك غایت اجرا آتی اولتی‌یه مواصلتله متصرف پاشایه حکومتی تشکیل ایتدیره‌رك ایشنه باشلاتدیرمقدن عبارت اولور.

ماشاءالله امرامز ایچنده حزم واحتیاطی جبانت درجه‌سنی آشمش آدمی آرارسکز!... وبرخدمت حربیه‌یه مأمور اولوبده رفاقتنده‌کی عسکردن بر فردك بیله بورنی قانامقسزین، اولدیغی یرده طوروب محافظهٔ موجودیت ایتدیکنی موفقیتدن عد ایدن ذواتك مقدارینی‌می صورارسکز؟ پك چوق!... (یکیتلك اوندر، طقوزی قاچمق، بری هیچ کورنمامك) مثلی حاله موافق اوله‌رق زبانزد اولمشه بکزییور.

خورومده بولنان فرقه، برطرفندن عسکرك تعلیمیله مشغول ایکن دیکر جهتدن‌ده پیدرپی کلمکده اولان معاونه سواریلریله سوادینی زیاده‌لشدیریپوردی.

ارصك محاصره‌
ى. عسكرينك
اه‌لينك حالى

روسلر قارصك محاصره‌سنی تشدید ایتدیلر. بوصردده اوراسیله مخابره‌مز کوچاشدی. یولسز اوله‌رق طاغدن طاغه کیتمك اوزره چوبان واکراد شکل وقیافه‌لرنده مکافات نقدیه‌نك تدارك ایتدیکی بعض فداکاران وساطتنه انحصار ایتدی. محصورین، امیدلرینك استقبالی وقوة‌الظهرلری اولان فرقه‌مزك وجودیله متسلی اوله‌رق، بوقوت معنویه‌نك یاردیمیله آرالقده قارصدن چیقوب محاصرین ایله بوغاز بوغازه حرب ایتمکده اولدقلری خبری متوالی‌الورود اولمقله برابر. برطرفدن‌ده، دشمنك قارصك زعیم و[*] کولی جهتلرینه یرلشدیردیکی بیوك چاپلی محاصره طوپلریله هم مملکتی، هم‌ده استحکاماتی کیجه کوندوز دوکه‌رك تعجیز ایتمکده وچولوق چوجق ایچنه دانه‌لرك دوشمسندن وانسانجه وابنیه‌جه خسارلر وقوعندن ناشی اهالی‌یه طاری اولان دهشتلره قارشی دخی، خورومده‌کی فرقه‌مز سرمایهٔ تسلی اولمقده ایمش. «مختار پاشانك فرقه‌سی بش

[*] کولك اسمی اونودلمشدر.

کونه قدر کله‌جکمش وشویله کسوب بویله بیچه‌جکمش » کبی شایعات ایله اهالی آووندیریلور ایمش خبری‌ده بشقه‌جه آلنمقده ایدی .

اثنای محاصره‌ده قارص قوماندانی حسین حامی پاشانك بعض جنتی

معلومدرکه جمعیت بشریه‌نك دوام وقوامنك برسببی‌ده امید دنیلان رابطهٔ معنویه‌در . بونك زوالی حالنده قانون جمعیت بوزیلور وامر اداره زیر وزبر اولور . اشته بومطالعه‌یه مبنی اهالی‌یی وعسکری یأسه دوشورمامك ایچون تصل ایدلمك ونهایتق تصوراتی، مختار پاشانك آرام واقامتنی سلب ایدرجه‌سنه ذهننی اشغال ایدوب طوردیغی کبی، قارص قوماندانننك بزم جهته عکس ایدن اجراآت وحرکات غیر معقوله‌سی دخی دقت نظریه‌یی جلب ایده‌جك درجه‌ده مهم ایدی.

چونکه قارص محاصره حالنی آلوب‌ده قوانین عدلیه وملکیه‌نك تعطیل اولندیغی وامر ونهیك منحصراً ادارهٔ کیفیه‌سنه قالدیغی قوماندان حسین حامی پاشا کوردیکی کبی کندی شخصی اوزرندن مسئولیت حالیه وآتیه قورقوسنی قالدیروب استبدادی اله آلمش وهله محاصره حالنده برسائله تسلیم زمام مسئولیت اتمیه‌جکنی محقق بیلدیکندن (برکونك بکلکی‌ده بکلکدر) دیه کیف مایشاء وبختار قامتی آزدیره‌رق جنت خفیه‌سنی اظهار ایتمش ایمش . عادتا آخر زمانده ظهوری منتظر اولان مهدینك ذات سعادتلری اوله‌جغنی ویوزندن بیوك بیوك فتوحاتلر ظهور ایده‌جکنی ، حسن ظن اولنور بعض فقرای درویشاندن وأرنلردن مستبشر اولدیغنی محرمانه اوله‌رق کوروشوب قونوشدیغی ذواته خبر ویرر اولمش. هله رمل حسابلری، فال کتابلریله اشتغال ایتمك عادت مضره‌سنه قاپلدیغندن، کندی کندیسنی خزینهٔ غیب مفتاحداری مقامنده عد ایدر ایمش.

هرزمانده، هریرده، کندی منفعتی خلقك مضرتنده آرایان ارباب اغراضدن اوراسیده خالی اولمدیغی جهتله اومقوله‌لر بالذات ویا بالواسطه پاشایه مقارنت ایدرك (عالی مهدی‌یه دوزلتدیره‌جکز) یولنده صورت حقدن کورونه‌رك وانك کشفیاتنی تأیید ایدر سوزلر سویلیه‌رك ورؤیالر کوره‌رك بیچاره‌یه خیلیجه خندق آتلاتدیرزلرمش. ودشمنه جاسوسلق ایدیور دیه اونه‌جق بر شبهه‌نك وجودیله بعضیلرنی آصدیری ویرمشلر بعضیلرنی‌ده قارص قلعه‌سنده قوماندان اولان طوبجی میرآلایی حسین بکك همتیله قلعه‌نك بولندیغی یوکسك بر قیادن آشاغی آتدرمشلر بوحسین بك‌ده هم آلدیغی امری اجرا ایدر، هم‌ده پاشای مجنونك حالنه کولر ایمش. هله مجرد دشمنلرینك اثر سعایتیله قره‌پاپاق طائفه‌سندن قارصك آق بابا ناحیه‌سنده مسکون وتجارت وزراعتله مشغول انتخاب ناموسدن

حاجی ولی اغانك خانه‌سنی، یوقاریده ترجمهٔ حالی بیان اولنان مهرعلی واسطه‌سیله باصدیروب کندیسنی تحت‌الحفظ قارصه کتیرتمش و بلامحـا کمه، مجرد حقنده‌کی مسموعاتنه بناءً صلب ایله اعدام أیلمش ایمش .

قدیمدنبری قارصك وجوهندن ثروت وعفتله معروف آت باش زاده بر احمد افندی وار ایدی‌که، محاربه‌دن اولجه بالمأموریه بر ایکی دفعه قارصه کیتدیکمده خانه‌سنه مسافر اولمش ایدم. کریم‌النفس، مهمان‌نواز، عالیجناب بریسی ایدی. بو احمد افندینك آیی بر آدم اولمدیغی وقوناغنه مجهول‌الاحوال بعض کیمسه‌لر کیدوب کلدیکنی، پاشانك کندینه مخصوص اولان خفیه مأمورلری خبر ویرمش اولدقلرندن ، آصـلمق اوزره احمد افندی‌یی‌ده اخذ وحبس أیلمش ایسـه‌ده، ارکان حربیه رئیسی حسن کاظم پاشـانك واحمد افندی‌یی بیلان سـائر ارکان وامرای عسکریه‌نك واهالیدن برجم غفیرك شفاعتلریله اعدام جزاسندن عفو ایتدیرلمش وپاشانك خزانهٔ غضبنه برمصرف بولنه‌بیلمك ایچون احمد افندینك نفینه قرار ویریلوب، قارصك مواصله‌سـنك انقطاعیله محـاصره‌سی دها اوقدر کسب شدت ایتمزدن اول ارضرومه آشیرلمشدر .

احمدافندی ارضرومه کچر ایکن یولی اوستنده اولان فرقه‌مزك اولدیغی یره اوغرادی. مشیر پاشایه حانندن ومظلومیتندن بحثله خیلیجه شکایتلرده بولندی ایسه‌ده ؛ قارص حال محاصره‌ده ، زمان ایسه پك تنك وتتك برصورتده اولمسنه مبنی مصلحت وقت ملاحظه‌سیله هیچ برشی دینه‌میه‌رك بالضروره تجاهل عارفانه اختیار اولندی واحمد افندی‌ده تسلی فلان ایدیله‌رك منفاسنه قدر کوندرلدی .

الحاصل پاشام کوکره‌مش آرسلانه دونمش وخفیه مأمورلرینك یالان یاکاش، غرضلی مرضلی القاآتیله بتون قارص اهالیسنی قیصدیروب قوز قابوغنه صوقمش ایمش. اهالی یالکز روسیه‌نك مملکته آتدیغی طوپلرك دکل؛ پاشا حضرتلرینك دحه‌لرینك وفاسد الاخلاق جاسوسلرك صاووردقلری قاطر چیفته‌لرینك دخی محصوری ایمشلر. چونکه اقتضای حال وزمان پاشـایی باب اللهدن بشقه‌سـنه شکایته یر براقمامش اولمسیله، اهالیدن عقلی باشنده اولانلردن بعضیلری کیجه‌لری برلشه‌رك جناب قاضی‌الحاجاتدن اوزرلرینه مستولی اولان شریندن برینك رفعی نیازنده بولنورلرمش .

اخیراً قارصك محاصره‌سی فتح اولنـدقدن صکره برکون قارص متصرفی

شفیق پاشا مرحوم ایله مصاحبت ایتدیکمز اثناده ، حسین حامی پاشانك مجرد غلبهٔ سوء ظنله ، دشمنله مخـابرهٔ خفیه‌سی وار دیه نیجـه جانلره قیمش اولدیغنی و خارجـده‌کی اردونك کلمسیله عموم قارص اهالیسنك ایکی درلو محـاصره‌دن قورتارلدیغنی برلسان شکر وستایشله یاد ایدییوردی . برآره‌لق فقیر ، متصرف پاشا ، حسین حامی پاشانی سومه‌دیکندن ویابرغرض شخصیسنك سوتندن نائی فصل ومذمتده التزام مبالغه ایدییور ظننه ذاهب اولدیغمی آکلاتمق ایچون ، ظن ایدرسه‌م بوایشك اوکنه کچمك اوزره بعض تدابیر اتخـاذ بیورلمق ممکن ایدی اما ؛ هرنه‌سببه مبنی ایسه سکوت اختیار بیورلمش » دیدیکمده : « افندم بن نصل ، نه جسارتله حریفك اجراآتنك تخفیف مضرتنه بر یول آرایه‌بیلور ایدم‌که ، شاید خبر آلوبده قیزدیغی کبی بنی‌ده جاسوسلقله اتهام ایدرك آصـار ایدی . مملکتك تکمیل قوهٔ عدلیه وصلاحیت تنفیذیه‌سی ألنده ؛ کیمدن کیمه ، نه‌واسطه ایله‌شکایت ایده‌یم ؟! هرنه امرایدرسه ، (اصابت‌وکرامت بیوردیکز) دیه خوش آمدکولقدن بشقه بنم ألمـدن نه‌که‌بیلیر ایدی ؛ چونکه محصـور ایدك ! » جوابیله مقابله ایتدی .

صکره‌دن ایشتدك که ، مکر برسببدن طولایی قوماندان ایله متصرف بیننده حاصل اولان اختلاف افکار اوزرینه متصرفی . [سنی آصارم !] کلامیله تهدید ایتمش . اندن صکره‌ده متصرفك هیچ برسببله آرتق‌سی حیقماز اولمش ایمش ! العهدة علی الراوی .

قارص محاصره‌سـنك تکمله‌ وقوعاتی

ایشته قارص اهالیسی بوصورتله ایکی آتش آره‌سنده قالدقلری حالده ، صبر ومتانتلری وخصوصیله بالذات سلاح آله‌رق عسـاکر مکلفه ایله برابر دشمنه قارشی کوستردکلری صولت وشجاعتلری ، هروقت زیور لسـان ابنای وطن وزینت بخش صحـائف تواریخ اولســه سزادر . حقلری انکار اولنمز . قریم محاربه‌سی زماننده وتوعبولان مشهور قارص محاصره ومدافعه‌سی اثناسنده‌دخی بوآدملر ینه بوصورتله وبلکه دها زیاده ابراز آثارمردانکی وشجاعت ایتشلر؛ وحقوق وطنك محـافظه‌سی امرنده عهده‌لرینه ترتب ایدن وظیفهٔ جانسپارانه‌یی حقیله‌ایفا ایتمشلردی . بودفعه‌ده کیجه‌لی کوندوزلی کولله یاغمق شرطیله یکرمی بدی‌کون مملکتجه طوپه طوتلدیلر . جوق‌خانه‌لر ییقلدی : ذکور ونساء اطفال وصبیاندن ‌چه‌لری واصل مرتبهٔ شهادت اولدی . رحمةالله علیهم اجمعین .

بونلر تضییق واقعك آلمیله مشغول اوله طورسونلر ؛ بر طرفدنده روسیه اردوسنك باش قوماندانی (لوریس ملیقوف) قارصده‌كی عسكر واهالی‌یی بیهوده یره تلف ایتدیرمامك ایچون مملكتی وقلعه‌یی تسلیم ایتملرینی قارص قوماندانینه تكلیف ایله، آرتق هیچ بر جهتدن امیدلری قالمدیغنی وبر امداد بكله‌مامه‌لری لازمكله‌جكنی بیلدیرییوردی . قارص قوماندانی‌ده اویولده‌كی تكلیفلره جواب ویرمیه‌رك ، بعضاً دخی رداً جواب یازه‌رق آره صره برقاچ طابورخط محاصره‌نك برجهتی علیهنه چیقاروب اهالیدن دخی برچوق جماعت بو عسكره رفاقت ایدركدن اولدم اولاسی‌یه اقشامه قدر محاربه ایدرلر وصكره‌ده هركس یرلی یرینه چكیلورلر ایمش .

لكن نه‌بیوریلور ؛ محصوربولنان برعسكره عرض تسلیمیت ایتملری تكلیفنك وقوعی عسكرك قوهٔ واهمه‌سی اوزرنده اجرای تأثیر ایدرك جمله‌سنك عادتاً ثبات قلبنه طوقونیور ، جسارتلرینی قیرییور؛ بوجهتله محصورینی جانلیجه بولندرمق ایچون بعض خدعهٔ حربیه ایجاد واختیاری ضروری حكمنه كیرییور .

محصورینك تغییر قلبی

حتی بردفعه ینه بومقصدی محافظه ایچون مشهور مهرعلی ، رفاقتده‌بولنان كزیده سواریلردن قرق اللی كشی ایله روسیه خط محاصره‌سنك آرقه‌سنده كزینوب قسمت آرامقده ایكن ، دشمن اردوكاهنه كتیرلمكده اولان اون‌درت آرابه بقال اشیاسنی آرابه‌لریله برابر ضبط ایدرك هیئتیله سوردیروب قارصه كتیرمشدر . قارصه كلیر ایكن یولده اوكنه چیقان دشمن سواریسیله چارپیشه‌رق انلری رجعته مجبور ایتمكله مردلكنی وشجاعتنی اثبات ایتمش وبالجمله محصورینك امیدنی تجدیدایله یوزینی كولدیرمشدر. ینه بشقه دفعه‌لرده بومهرعلی، دشمنك بیكلرله مقدار اغنامنی اغتنام ایله‌قارصه صوقمش اولدیغنی‌ده اونوتمه‌لم !

بوحالك صورت وقوعی، مهرعلینك شجاعتی دخی داخل حساب اولدیغی حالده ، قارصده‌كی عسكرك اشتغالات ذهنیه‌سنی تجدید ایتمش و بینلرده خیلیجه مدار كفت‌وشنید اولمش اولمسی جهتیله شایان‌تحسین بولنمش ایسه‌ده ، قارصده‌كی عسكرك چیقوب چیقوب‌ده روسیه‌نك محاصره‌سیله حرب ایتمسنك فائده‌سی وبیهوده یره آدم تلف ایتمكدن بشقه ثمره‌سی نه‌در، اوراسی بیلنه‌مدی .

محاصره اثناسنده چیقوبده دشمنله چارپشمغه متعلق مطالعه

براز تأمل اولنورسه انسان كندی كندینه بولوركه ! جمعیت بشریه‌نك موجودیتی اركاننك بریسی‌ده جلب منفعت ورفع مضرت اساسی اوزرینه مبنیدر.

مادامکه ایش بویله‌در ؛ اوحالده انسانك هرحرکتنك بو نتیجه‌یی : انتاج ایتمسی
ضروری وطبیعیدر . شمدی قارص محاصره‌ده ایکن چیقوب چیقوبده دشمنله
چارپشمقدن نه‌فائده وار ؟ خط محاصره‌یی یاروب عموماً اردویی طیشاری
چیقاره‌جقمی‌یز ؟ ویا محاصره‌دن قورتلق شرطیله موسقوفلك اردوسنی محو
ایده‌جکمی‌یز ؟ دکل . ویا خط محاصره‌یی کسرایله طیشاریدن ایچری‌یه عسکر
وارزاق وسائر مهماتمی آلاجغز ؟ اویله برشی‌ده یوق . شوحالده جابجا چیقوبده
معدود ومحدود اولان عسکرمزی ولو آز مقدارده اولسون نیچون تلف ایتدیره‌لم ؛
نیچون خانه‌لرمزی مجروحین ایله طولدیره‌لم ، نیچون جبخانه ومهمات ضایع ایده‌لم ؟!
اما دشمن آره‌صره تعرض ایدییورمش ، وارسین ایتسین . اولوقت بن‌ده دفع
مضرت اوغرنده ، اولدیغم یرده ثابتانه ومتینانه مقابله ایدرم ؛ زیرا انك آرقه‌سی
آچیق ؛ ایستدیکی قدر ارزاق ومهمات وعسکر آلیور اما بزمکیلرك اطرافی
قپالی طیشاریدن هیچ برشی آله‌میه‌جقلر . کندی یاغلریله قاورلمغه مجبور اوله‌جقلردر .
نته‌کیم حسین حامی پاشانك طاغلردن ، تپه‌لردن آشیردیغی و شفره ایله یازدیغی
مکتوبلر ، ساعیلرك ، شیطانلرك بیله دوشونه‌میه‌جکی التصاقی یرلردن چیقاریله‌رق
حل ایله مطالعه اولنیوردی .

مهماتك صرفیاتنده فوق العاده اقتصاد لازمدر مأنده آنجق دشمنك آتدیغی
طوپلره مقابل قارص استحکاماتندن دخی طوپلرله جواب ویرلمکده و بویله
کیدرایسه جبخانه‌نك بیتمه‌سندن خوف اولنمقده اولدیغندن برچاره‌لرینه باقلمقلغی
لزومی بیلدیریلیوردی . باش قوماندان پاشا حضرتلرینه [دشمنله قارشیلقلی
طوپ یاریشنه چیقمق موافق حکمت اولمدیغندن اوایستدیکی قدر آته‌طورسون ؛
طوپله مقابله ایدلمکده تأنی ایدلمسی وحالك ایجابنه کوره بعضاً ده هیچ جواب
ویرلمامسی لازمدر] جوابی ویریورلر ایدی . چونکه بز طوپلرمز ایله اوکا
بر خسار ایده‌میز ؛ عسکری واردوسی بزم کولله‌مزك منزلنك خارجنده‌در ؛
بزی تعجیز ایدن طوپلری ایسه یره کومولمشدر ؛ فقط بزم استحکامده‌کی
طوپلرمزك برچفت کولله‌سنك برآس بارکیره محمول اولدیغی حالده طربزوندن
قارصه یتشمسی تمام برآی زمانه محتاجدر . بو برآی ایچنده نه‌لر اولور ! بویله
بر عصرده ، بومدت ظرفنده ، دکل بر اردونك ، حتی قوجه‌مان بر ملکك ،
بر دولتك آتی اوستنه کله‌بیلیر .

دوشونلی‌که یالکز قارص استحکاماتنده بزم اوچیوزدن زیاده طوپمز وار.
کوله‌لرینك تدارکیچون بویله بریوقلق وتتنده نقدربارکیر ونقدر زمان‌ایستر؟..
الحاصل حرب لاف ایله اولمیور. پك چوق شیلره وکلی فداکارلقلره محتاجدر.
الله حاضرلقسز حرب بلیه‌سنك تکررندن دولتمزی اسیرگه‌سین !

طوپلرمزك دشمن عسکری طرفندن خساره اوغرامسی

وقوعات آتیه‌نك، محاکمهٔ اموره مدار اولدیغی ایچون درمیانی‌ده فائده‌دن خالی دکلدر. دشمنك (زعیم) جهتنه تعبیه ایتدیکی طوپلرله قارصك قره‌طاغ وقره‌پاطلاق استحکاماتنی آشاغیدن یوقاری دوکر ایکن یوکسك قوس اوله‌رق آتدیغی کوله‌لر بعضاً بزم استحکاملرك اوزرندن آشه‌رق مملکتك ایچنه دوشیور واهالی‌یی زیاده‌جه دهشته‌القا ایدییور.مش. دشمنك بوطوپلرینك تعبیه اولندیغی یری، یان‌جهتندن آتشه طوته‌رق‌طوپلری کورلتمك‌ایچون، قره‌پاطلاق‌استحکامنك صولی ایلریسنه، بزمکیلر اونه‌جق براستحکام یاپوب ایچنه‌اوچ طوپ قویمشلر؛ بوطوپلرك آتشیله دشمن طوپلرینی کورلته‌مدکلری کبی، دشمن طوپلرینك اوزرینه برهجوم ایدلمسنی تصور ایتمشلر. دشمنك پیاده‌سی‌ده، بزم طوپلرك آتشندن أمین اولمق اوزره کندی طوپلرینك ایکی‌اوچ کیلومتره قدر کریسنده موقع طوته‌رق اوزاقدن طوپلرینك محافظه‌سنی درعهده أیلر ایمش. بزم عسکر برکون صباحه قارشی دشمن طوپلرینك اولدیغی موقعه هجوم ایتمش ایسه‌ده، دشمن طوپلرینك محافظی اولان‌پیاده عسکری درحال یتشه‌رك شدتلی برمحاربه وقوعندنصکره بزمکیلر رجعته مجبور ایدلمش وخیلیجه مسافه‌ده تعقیب اولنمشلر ایمش. اثنای‌تعقیبده کوردکلری شدتك حکمیله قره پاطلاغك ایلروسنده بولنان اوچ طوپلی موقت استحکامی طوتدیره‌میوبده، اصل قره طاغ و قره پاطلاق استحکامات جسیمه‌سنه التجا ایتدکلری کبی بونلری معقب اولان دشمن بزم او اوچ‌طوپلق استحکامك‌ایچنه کیروب عجله‌ایله‌طوپلری‌یرندن نقل‌ایده‌میه‌جکلری جهتله یالکز طوپلرمز قمالرینی چکوب کوتورمشلر واو طوپلری معطل‌برحالده اویله‌جه براقمشلردر. دیمك‌که‌قارصی دوکدورتمامك ایچون دشمنك تعبیه‌ایتدیکی طوپلر اوزرینه وقوعبولان هجوممزده، آنجق دشمنك کندی طوپلری اوستنه برقاتدها نظردقتك جلب ایدلمش اولمسندن بشقه برایشه یارامدی.

بوکونلرده آردهاندن بوشالمش اولان جماعتك لیوانه‌دن طاوسکر طریقیله ارضرومه یتشدکلری خبری آلندیغندن، او طابورلره عساکر مستحفظه‌سندن

عسکر علاوه‌سیله متدارلری حد لایقنه ابلاغ واقتضا ایدن ضابطلرینك نصبیله ارضرومده تنظیم واصلاح اولنمقده ایدیلر .

الشکرد فرقه‌سنك حالی ومحاربه‌مقدماتی

فرقه‌مز چاقر بابادن قالقوب نره‌یه کیدوب اوطوره‌جغنی بیلمدیکی صرده‌ده یعنی خوروم موقعنك ایشمزه کله‌جکی اکلاشلمزدن مقدم ، ألشکرد فرقه‌سی قوماندانی طاتلی اوغلی محمد پاشـایه ، باش قوماندان طرفندن ویریلان امرده ایکنجی برامر کندیلرینی استقبال ایدنجه‌یه‌قدر ، اولدقلری یردن قاعدهٔ عسکریه وجهله یواش یواش کری‌یه چکلملری یازلمشیدی . فرقه‌مز کاوبده درت‌ساعت کریده خوروم ونام دیکری زیوین موقعنی ، عسـکر اقامه‌سنه ألویریشلی بریر بولدیغی کبی ، ألشکرد فرقه‌سنك آرتق اوقدر کری چکلمسنه لزوم قالمـامش وایکی فرقه ایسه یکدیکرینه هنوز تلغراف ایله مربوط بولنمامش اولدیغندن ، مشیر پاشا حضرتلرینك یاورلرندن بیکباشی حسین راغب افندی ، طاتلی اوغلی محمد پاشایه کوندریله‌رك ، بزمله مواصله‌لرینی تهلکه‌دار ایتمیه‌جك امین ومدافعه‌یه صالح بریرده اخذ موقع ایدرك اوطورملری و دها کری‌یه چکلماملری لزومی بیلدیریلدی . مشارالیه محمدپاشاده (طاهروجات) کدکلرینی انتخاب ایدرك عسکرینی تعبیه ایلدیکی خبری آلنـدی . شوحالده اوفرقه ایله باش قوماندانك فرقه‌سی آره‌یرینی اون ساعتلك قدر برمسافه فصل ایدییور ایدی دیمکدر .

بزم‌فرقه‌نك عسکری نصل‌تعلیم ایله‌مشغول‌ایسه طاتلی‌اوغلی فرقه‌سی‌ده عین مشغولیتده ایدی . انكده پیدرپی لوازماتی اکمال اولنیوردی .

بوکونلرده‌ارضرومدن کوپری کوینه واصل اولمش اولان ایکی‌طابورك‌ألشکرد فرقه‌سنه کیتمه‌سی امری ویرلدیکی صرده‌ده طاتلی اوغلنه‌مقابل‌وجنرال (دیرقوقازوف) قوماندا‌سنده‌بولنان‌روس‌فرقه‌سنك‌حرکتده اولدیغی‌ینه‌مشارالیه‌طرفندن‌بیلدیریلدی ایدی . حتی‌بعض خصوصاتی شفاهاً بیان‌ایله اقتضا ایدن اوامری آلمق اوزره‌طاتلی اوغلی طرفندن مختارپاشا حضرتلرینه کلمش اولان ارکان‌حربیه قول آغالرندن‌خالد بکدن ، عسکرك موقعنی ومدافعه‌یه صورت صلاحیتنی صوردی ؛ چونکه‌موقعك حالی‌باش قوماندانجه‌ده معلوم دکل ایدی . خالد بکك ویردیکی معلومات وایتدیکی تعریفاته کوره ، تعبیه‌جه‌وموقعجه بعض تصحیحات اجراسی ومطلقا برصاغلام یر انتخاب اولنمسی لازمکلمسیله ، خالدبك تعلیمات لازمه ایله‌درحال‌عودت ایتدیرلدی . آرتق‌بزم‌جهتك نظردقتی ، دشمنك‌تعرضی اولدیغی آکلاشیلان‌ألشکردفرقه‌سنه ، یعنی اردومزك صاغ جناحنه معطوف اولمسی لازمکلدی .

اولتیده‌كی قوتمزك بزه التحاقی

بو آرالق تحقیق اولندیغنه کوره ، آردهانده‌كی دشمنك قوتی قالمیه‌رق آردهانده لزومی مقدار مستحفظین براقدقدن صكره اوست طرفی کاملاً قارصه چكلمش اولدیغی آكلاشلدیغندن ، قارصك محاصره‌سنی تشدید ایتدكدن صكره بزم‌فرقه‌نك دخی اوزرینه كلیتلیجه برقصد تعرضده بولنه‌جغی حساب ایدلمكده ایدی . بوجهتله . اردومزك صولنی ودارالمهمامز اولان ارضروم طریقنی محافظه ایتمك اوزره ، دشمنك آردهانده‌كی قوتنه قارشی راشد پاشا قومانداسیله اولتی جهتنده بولندیریلان آلتی طابورك ، آردهانك بوشالدلمسی سببیله اوراده معطل برحالده قاله‌جغندن ، آنلره خورومده بولنان فرقه‌مزه التحاق ایتمسی امری ویرلدیکی كبی ، کوزلریمز بزم فرقه اوزرینه ، قولاقلرده ، ألشكرده‌كی فرقه‌مز علیهنه متصدیٔ تعرض اولدیغی قرائن‌حالیه‌دن استدلال اولنان دشمنك حركات تعرضیه‌سنی کورمكه وایشتمكه حاضرلنمشیدی .

ألشكرد فرقه‌سنك محاربه‌سی،قوماندان طاتلی اوغلی محمد پاشانك شهادتی

غالبا حزیرانك یدنجی کونی اولملیدر ؛ ألشكرد فرقه‌سنك آرقه جهتنده واقع دلی‌بابا بوغازنده‌كی اداره‌ده بولندیرلمقده اولان تلغراف مخابره مأموری ، بزم اردوده‌كی تلغرافجی ایله قونوشورکن : [بوکون ألشكرد فرقه‌سی حربه کیرشمش ، عسكرمز بوزلمش ایشته بوزغون عسكر بورایه دوكلمكه باشلادی . بن نه‌یاپه‌جغم ، کیمدن نه امر آله‌جغم ؟ ماكنه‌یی قالدیروب صاووشه‌یممی ؟] دیه صورمش اولدیغی ، بزم تلغراف مأموری قوماندان پاشایه خبر ویردیکی كبی اورتالغك حالی دكیشدی . درحال قوماندان حضرتلری تلغراف چادرینه کیدرك ، دلی باباده ضابط، نفر، موقع حربدن عودت ایتمش کیم وار ایسه بریسنی ماكنه باشنه ایستدی . اسمنی شمدی خاطرلایه‌مدیغم بركیمسه كلدی . (حال نه‌در ؟ ایش نه‌اولدی ؛ پاشا نرده قالدی ؟) دیه سؤال ایتدیكنده ، صباحلین فرقه‌نك اوزرینه دشمن تعرض ایدرك حربه باشلانلمش و خیلیجه زمان محاربه امتداد ایتدكدن صكره ، فرقه‌نك قوماندانی طاتلی‌اوغلی فریق محمد پاشا ، باشنه اصابت ایدن بركولله پارچه‌سنك تأثیریله شهیداً وفات ایتمش اولمسیله ، باقی عسكرده بوزوله‌رق پیدرپی دلی‌بابایه طوغری آقوب كلمكده بولنمش اولدیغی وفرقه‌نك قوماندانسی درعهده ایدن‌میرلوا مصطفی جاوید پاشانك دخی‌هنوز یولده اولوب ، دها كلوب مواصلت ایتمدیكنی جواباً سویلدی .

ایشته بوحوادثدن ذهنلر حقیقةً آلت‌اوست اولدی. تلغراف‌باشنده‌بولنان ذاته ، سریعاً مصطفی جاوید پاشایی بولوب‌ویا بولدیروب ماكنه باشنه كتیرمسی تنبیه اولندیغی زمان ، وقتده اقشامك ساعت اون‌برینه كلمكده ایدی.

اقشامه يقين وياخود اقشامدن صكره ؛ كچمش كون خاطرمدن چيقمش ؛ مصطفى جاويد پاشا تلغراف باشنه كلدى . (جاويد پاشا كانجيه قدر چكيلان اضطراب درونك درجه‌سى هيچ سؤال اولنمسونكه پك أليم و فجيعدر .) اولاً على العاده حربك ژورنالنى يازدى . بعده كنديسنك ، مختار پاشا حضرتلرى طرفندن استنطاقه كيريشلدى . كيجه يارسنه وبلكه‌ده صباحه قدر استنطاق ومخابره سوردى . نتيجه اوله‌رق شو آكلاشلدى‌كه : فرقه‌نك اوزرينه دشمن صباحلين تعرض ايتمش وحرب و مدافعه‌يه قيام اولنه‌رق پك كوزل و يوليله طاورانلمش ايسه‌ده صكره‌دن محمد پاشا مرحوم شهيد اولمش ، دشمن‌ده فرقه‌نك صاغ جناحنى آلمغه باشلامش ، موقعلرى تهلكه‌لشمش . حسب الاصول فرقه‌نك قوماندانسى الله آله‌رق جبخانه‌نك حالنى يوقلاديغنده درجهٔ كفايه‌ده اولمديغنى آكلامسيله عسكره رجعت امرينى ويرمش ؛ وبناءً عليه يوليله وقدمه نظاميله دلى بابا بوغازينه و اورادن‌ده اداره‌نك بولنديغى طاى خواجه قريه‌سنه رجعت ايدلمش اولديغى افاده أيتمش ايسه‌ده . سياق كلامدن فرقه‌نك اويله يوليله رجعت دكل عادتا بوزولمش وعسكرك بربرينى چيكنيه‌رك دلى بابايه كاوب دوكولمش اولديغنه دلالت ايده‌جك پك چوق امارات منفهم اوليوردى .

عسكرك حالنى كورمك ووقوعاتى تحقيق أيتمك اوزره ياورقول آغاسى رضا افندى اورايه چيقارلديغى كبى مصطفى جاويد پاشايه دخى عسكرى وقت ضايع ايتمكسزين اوكيجه بوغازك ايلريسنده بولنديغى خريطه‌دن و مدافعه‌يه صلاحيتى اولديغى بردرجه‌يه‌قدروقوعبولان تحقيقاتدن آكلاشيلان بوكسك صرتلره چيقاروب يازين ارضرومدن كله‌جك اولان فرقه‌نك يكى قوماندانى فريق احمد فاضل پاشانك وصوله قدر اوموقعلرك لايقيله محافظه ايدلمسى و شايد عسكرك حفظ انتظامى ممكن اولميوبده بوغازك طيشاريسنه يعنى ارضروم جهتنه چيقار و قاچارلر ايسه ، بوغازك آغزينه برقاچ بلوك منتظم عسكر قونه‌رق اوزرلرينه آتش ايتديرلمسى الحاصل بوغازدن طيشارى كرى‌يه طوغرى برفردك صاليويرلمامسى امر وتوصيه اولنمش وارضرومده بولنان اردو رئيسى احمد فاضل پاشايه‌ده ، آلشكرد فرقه‌سنك قوماندانسى درعهده ايتمك تلغرافى آلديغى ساعتده حركتله دلى بابا بوغازينه يتشمسى امر اولنمشدر .

دلى بابا بوغازى ارضرومه اون‌درت ساعتلك برمسافه‌ده واقعدر . بوبوغازك بزم اولديغمز موقع ايله بينده‌كى مسافه‌ده آلتى ، يدى ساعتدن عبارتدر . ياور

رضا افندی کیجه یاریسی اورایه یتشدی ؛ یازدیغی تلغرافده ، عسکرك بوزوله رق بردهشت فوق العاده ایله دلی بابا بوغازینه ایندیکنی وحتی ألشکرد فرقه سنه التحاق ایتمك اوزره کوپری کویندن ایکی کون اول چیقارلمش اولان ایکی طابور ، دلی بابا بوغازینك ایلریسنده بزم بوزوق اولان عسکره تصادف ایتملریله بونلری دخی دهشت آلمش وبالطبع قورقو سرایت ایدرك دشمنك یوزینی کورمدکلری ودشمن انلره اوچ درت ساعت مسافه دها ایلریده واوزاقده بولندیغی حالده طابورلرك افرادی ، کرك برمعتاد یانلرنده بولنمسی اقتضا ایدن وکرك کوپری کویی ادارهٔ عسکریه سی طرفندن فرقه نك احتیاجنی دفع ایتمك ایچون کوندریلان پکسماد ، چادر ، جبخانه کبی لوازماتك محمول اولدیغی مکاری بارکیرلرینك ایپلرینی کسه رك یوکلرینی یولده براقمش اولدقلری حالده نفراتك بعضیلری بو بارکیرلره بینوب کری یه طوغری فرار أیلمشلر ایمش . حتی بوفراریلر دلی بابا بوغازنده ودها ایکی ساعت کریده واقع طای خواجه قریه سنده ده قالمیه رق « آراس » نهری کنارینه دوکولدکلرینی رأی العین کوردیکنی اشعار أیلمشدر.

بوفراریلردخی طوپلانه رق بوغازدن ایچری سوردیرلمسی امری رضاافندی یه ویرلدیکی کبی، دلی بابایه مواصلتنده آلمق اوزره یکی قوماندان احمد فاضل پاشایه ده باش قوماندان طرفندن برتلغراف یازلدی . مألی : « موقعك حالنی پك أیی بیله میور ایسه مده ، دلی بابا بوغازینك ایلریسنده کی صرتلرك دشمن طرفندن کلان یوللرك برلشدیکی مواقعك مدافعه سنه استعدادینی آکلایورم. سز وصولکزله برابراطرافی کشف واقتضاسنه کوره عسکرك تعبیه سنی تصحیح ایله کیفیتی اشعار ودشمنك احوالنی تحقیق واستخبار ایله بزی ده خبردار ایدیککز » امرینی حاوی ایدی.

ألشکرد فرقه سنك تحکیم وتنظیمی

فرداسی کیجه احمدفاضل پاشانك فرقه یه واصل اولدیغی خبری کلدی. ایرتسی صباح ویردیکی تلغرافده ، دشمنك بوفرقه یه بردها تعرض ایتمك نیتنده اولدیغی حرکاتندن استدلال ایلدیکنی بیلدیردی . بوانده قاری موقعك حال ووضعیتنی وعسکرك ده صورت تعبیه سنی تلغرافله تعریف أیلدی ایسه ده ، بوکادائر ویریلان معلومات مختار پاشایه أمنیت بخش اوله جق درجه ده واضح اولمدیغندن وبر کون اولیسی ایسه اولتی دن آلتی طابورایله راشدپاشا بزم بوانده یغمز فرقه یه التحاق ومواصلت أیلمش بولندیغندن ألشکرد فرقه سنی تقویه وتحکیم ایتمك اوزره بزم فرقه دن میرلوا شاهین پاشا قوماندا سیله اوچ طابور کوندرلدیکی کبی ، بوانده یغمز خوروم اردوکاهنده پیدرپی

کلوب بریکمش اولان بتون عساکر معاونه سواریلری‌ده، میرلوا مصطفی صفوت پاشا قومانداسیله دلی بابا بوغازینه طوغری حرکت ایتدیرلمش وموسی پاشا قوماندasنده بولنان چرکس سواریلرینک کافه‌سی‌ده بوقوهٔ امدادیه‌یه ترفیق ایدلمشدر.

الحاصل ألشکرد فرقه‌سنک حالی، قوماندان پاشا ایچون موجب خدشه‌درون اولوب چونکه یکی قوماندان احمد فاضل پاشا پك ای، صاغلام، أمین، درایتلی برذات ایسه‌ده شمدی‌یه قدر هیچ برموقع حربده بولنمامش وعسکرلك ایچنده یووارلانمامش اولمسنه نظراً، هرحالده حرکات حربیه‌جه محتاج تجربه اولدیغی کبی، مصطفی جاوید پاشانك دخی دها یوزباشیلقده ایکن برقضا قورشونی، یتمش آلتی تاریخنده‌کی قره‌طاغ محاربه‌سنده کوکسندن کیروب صیرتندن چیقمش اولمسیله، یکرمی سنه صکره بیله بونك آجیسنی اونوده‌میه‌رق، بتون سلاح آرقداشلرندن زیاده حیاتی سومکده اولدیغی ایشیدلمکده ایدی. بوحالده جاوید پاشانی تکرار تجربه‌یه کیریشمك واوته‌کی احمد فاضل پاشانك‌ده، ــ رأس اداره وقومانداده اوله‌رق ــ یکیدن جوهرینی آکلامق، تعلیم ومانوره میدانلرنده وحضری اداره زمانلرنده‌اوله‌جغی وشمدی‌ایسه بوتجربه‌یی اجرا ایتمك سفربرلك زمانانك طارلغی اولمسه بیله، امتحانمز دولت وملتك ناموسی وبلکه‌ده حیات ومماتی صفحاتی اوزرنده وقوعبوله‌جغندن، مصلحت اوزرینه ترتب ایدن بومقوله تهلکه‌لی مطالعه‌لری نظر اعتنا واعتباره آلمامق هریکیدك کاری دکلدر.

مختار پاشانك ألشکرد فرقه‌سنه کیتمسی وقورد اسماعیل پاشانك اردومزه وکالة کلمسی

ایشته بوحسابلرك اهمیتنه وکیم بیلیر کندیسنجه‌دها نه‌درلو اسباب موجبه‌نك وجودینه‌مبنی مختار پاشا حضرتلری بالذات ألشکرد فرقه‌سنه کیدوب حالی وموقعی کوزیله کورمسنی بادیٔ امنیت قلب بیله‌رك قرارینی ویردی. بناءً علیه، تلغرافنی آلدیغی آنده همان حرکتله خورومه کله‌رك کندیسنه وکالت ایتمسنی وتعلیماتنی اردوکاهده موجودبوله‌جغی، ارضروم والیسی مشیرقورد اسماعیل پاشاحضرتلرینه یازدی. اسماعیل پاشانك وصولنه قدر برابرمزده بولنان ارکان حربیه رئیسی عمارلی فریق فیضی پاشاده وکالته براقلدقدن صکره، کندیسی بزم فرقه‌دن نزدینه بشقه‌جه ایکی طابور دها آله‌رق کیجه ساعت ایکیده ألشکرد فرقه‌سنه متوجهاً خورومدن حرکت ایتدی. معاملات جاریه‌نك أوائلندن بری اسماعیل پاشاحضرتلرینه لازمکلن معلوماتی ویرمك ورفاقتده بولنمق اوزره فقیری خوروم اردوکاهنده براقش اولدیغندن، ألشکرد سفرنده رفقامزدن اکنجی مصطفی افندی باش قوماندان حضرتلرینك رفاقتنده بولنیوردی.

ألشكرد فرقه‌سیله بزم فرقه‌نك آره‌سنده وتمام اورته یرنده برنهر واردركه اسمنه آراس نهری دیرلر . بونهر ارضرومك جانب جنوبنده واقع بیك كول طاغلرندن نبعان ایله ولایت مذكوره داخلنده بولنان عموم نهرلرك ضدینه اوله‌رق شرقه متوجهاً جریان ایدر. پاسینلر قضاسنده واقع خوراسان قریه‌سنك اوكندن كچر. صوغانلی ایله‌دلی‌بابا بوغازی وخالیاز سلسلهٔ جبالنی، بونهرك تشكیل ایتدیكی وادی اورته یرندن قطع ایدرك قارص سنجاغنك قاغزمان قضاسنه واورادن، روسیه‌ده واقع روان بلده‌سندن مرور ایله بحر حزره منصب اولور. بونهر اولدقجه جسامتی اولان صولردندر. لكن اوزرنده كوپریسی اولمدیغندن، یاپیلمق ایچون دخی وقت مساعده ایتمیه‌جكندن ایكی فرقه‌نك مواصله‌سنه ایقاع مشكلات ایتمكده ایدی . هرنه‌ایسه كیجه یاریسی مختار پاشا صویك اولدیغی یره واریر؛ برابرنده بولنان عسكر صویه اوغرادیله‌رق تكمیل كچیریلور.

اللهه شكر اولسون‌كه كیجه حالیله برسقطلق وقوعبولمز . صودن كچلدكدن صكره كوندوزدن شاهین پاشا ایله چیقارلمش اولان‌اوچ‌طابوره تصادف‌اولنه‌رق، ألده بولنان ایكی‌طابورده انلرك‌نزدینه‌براقیلیر. عسكره براز راحت ایتدیرلدكدن صكره ، فرداسی كون عموم فرقه‌نك بولندیغی موقعه كتورلمسنی مختار پاشا حضرتلری شاهین پاشایه تنبیه ایدرك یوله دوام ایدر. فجر ایله برابر فرقه‌نك اقامتكاهنه‌واصل اولور وفرقه‌نك قوماندانی فریق‌احمدفاضل پاشا ایله‌كوریشور.

دشمنك نه جهتده ونه وضعیتده بولندیغی تكمیل اراضینك حالیله برابر آكلاشلدقدنصكره اردونك ایلری‌یه حركت ایتدیرلمسی لزومی تحقق ایدر . چونكه ایلریده دهاحاكم نقطه‌لر وارایمش. عسكر اوچ قولدن همان‌یوله‌قونیلور. اراضی غایت كسیك وعارضه‌لی اولدیغندن ، أمل دنیا كبی كوز ایله كوریلان ویك یقینده اولدیغی تصور اولنان بریوكسك موقعی فعلاً ألده ایتمك ایچون پك چوق مشاق اختیار اولنور ایمش . اوزاقدن كوزلره كسدیریلان مواقعه آقشامه قدر طیان تمكله آنجق مواصلت ایدیله‌رك عسكر نقاط لازمه‌یه تعبیه ایدیله‌طورسون؛ دشمنك بولندیغی موقعك حالی آكلاشلمق ایچون، مختار پاشا، لازمكلن اركان وامرا ایله براز دها طاغلر وتپه‌لر كچدكدن صكره ، دشمنك اردوكاهی كوریله‌جك وموقعك كیریلوب چیقیله‌جق یرلرینی كوستره‌جك بریوكسك تپه‌یه چیقار واطرافنی لایقیله كوردكدنصكره كیجه‌نك حلول ایتمسنه مبنی آرقه طرفده براغلمش اولان فرقه‌نك اولدیغی یره عودت ایدر.

حالیز محاربه‌سی

حالت حکمی وموقعك ایجابی اوله‌رق اولکیجه دشمنك اوزرینه برتعرض ایدلمك لزومنه قرار ویریلیر. ترتیباتی یاپیله‌رق هرلوانك وآلایك وسواری قوماندانلرینك کوره‌جکلری ایشلروقیام ایده‌جکلری وقت وساعتلر تعیین اولنور. بحرله برابر عسکر یوله قونیلور. اردونك صول جناحنی تشکیل ایدن قوته‌یعنی پیاده طابورلرینه میرلوا چرکس موسی پاشا؛ وصاغ جناحنه دخی فریق احمد ذضل پاشاقوماندان تعیین اولنه‌رق کوندریلیر. مرکزحکمنده‌بولنه‌جق طابورلری دخی باش قوماندان پاشا رزقتنه آله‌رق هپ بردن ایلری‌یه طوغری حرکت ایدرلر. نظامیه وعساکر معاونه وچرکس اوله‌رق نقدر سواری وار ایسه، انلرده مصطفی صفوت پاشا قوماندانسنه ویریلیر، دشمن‌ده بزم اردونك ایلریسنده یوروین سواری‌یی کورمسیله وضعیت حربیه‌نی آله‌رق طرفین سواریلری آتشه بدأ ایدر؛ براز صکره بزم پیاده‌لرده یتیشه‌رك، بونلرده قارشیلرینه چیقان دشمن طابورلرینه بالمقابله آتش ایتمکه بسمله‌کش ابتدا اولورلر.

اردومزك وضعیتی وخط حربمزك شکلی اوکوز بوینوزینه شبیه ودشمنك خط حربی دخی بزمکنه‌موازی برصورتده ایمش. اراضی دوز ظن اولنمسون؛ کیریتیلی وحیقیتیلی دره وتپه‌لردن مشکل اولدیغی کبی. طرفینك دخی صاغ جناحی کندی صول جناحنی کوزه‌مز حالده؛ وهله بزم مرکز صول جناحنی رؤیت مانع اوله‌جق صورتده تپه‌لر وعارضه‌لره محکوم بروضعیتده ایمش. حربه ذاتاً قورشونله باشلانمش وبزم طوپلرایسه دها یتیشمامش اولوب: چونکه طوپلرك ـ حسب التعبیه ـ خط حربمزك مرکزی حکمنده اولان تپه‌یه چیقارلمسی لازم ایسه‌ده، تپه‌نك غایت دیك ویوکسك اولمسی سببیله طوپلرك بورایه چیقارلمسی متعسر ایمش.

موسی پاشانك قوماندا ایتدیکی صول جناحمزك برقطعهٔ عسکریه‌سی، بولندقلری موقعدن، قارشولرنده بولنان دشمنه بالمقابله آتش ایدییورلر ایسه‌ده، اوموقعك اوك طرفی، فن حرب اصطلاحنجه محل میته تعبیر اولنان یرلردن، یعنی اوموقعك اوکی دشمن مهاجمینك، بزم عسکرك ایچنه کیرنجه‌یه قدر کورولمسی قابل اولمیان عارضه‌وچوقورلردن متشکل ایمش. دشمن برقسم عسکرینی، بزمکیلری اشغال ایچون اوزاقدن آتش ایتمکده براقوب، قسم اخیرینی ذکراولنان محل میته‌دن یوروتمش: بزمکیلرده کندیلرینه هجوم ایدن دشمنی کوره‌مدکلریچون، اوزاقدن قارشیلرنده بولنان عسکره کماکان مقابله ایله مشغول اولورلرمش.

محل‌میته‌دن مهاجم اولان دشمن عسکرینك همان بزم طابورلرك ایچنه کیره‌جك صورتده یقینلشمش بولندیغی مرکزدن توماندان پاشا کوربیور اما؛ اوزاقلنی جهتله امداد واعانه ایدلمك ویاخود هیچ اولمز ایسه اوجهتده‌کی عسکرمزی بولندقلری حال‌تهلکه‌دن خبردار ایتمك ممکن اوله‌میور ایمش. چونکه هم موقعلری اوزاق، هم‌ده اینیشلی یوقوشلی اولدیغندن خبر کیدنجیه قدر انلره نه‌اوله‌جق ایسه اوله‌جق وتحفظی حرکتك اقتطاف ثمره‌سنه میدان قالمیه‌جق، بزم مرکزده برقاچ طوپ بولنسه، کولله‌لریله دشمنك اوهجوم تولی دوکولوب طاغیدیله‌جنی مأمول ایسه‌ده طوپلرمز نقطهٔ مطلوبه‌ده حاضر دکل! طوپلرك بوتپه‌یه چیقارلمسی ایچون یوز کوسترن صعوبته غلبه ایدلمسنه چالیشیلیور اما، بارکیرلرك ضعف حالی وسوروتمه طاقه‌رق طوپلری طاغه یوقاری چیقارمغه چالیشان پیاده عسکرك مقداری درجهٔ کفایه‌ده اولسه بیله موقعك زیاده قوت استعمالنه مساعد اولمامسی، مقصدی تأخیر ایدییور ایمش.

هرنه‌حال‌ایسه قارشوده عسکرمزك حال‌تهلکه‌ده اولدیغنی کورن مرکزده‌کی عسکر، طوپلرك باشنه اوشوشوب قوت وغیرتلرك اجتماعیله اوچ قطعه طوپ تپه‌نك اوزرینه چیقاریله‌بیله‌رك آتشه باشلانلمشدر. بزم کولله‌لردن برقاچنك دشمن مهاجمیننك ایچنه دوشوب پاطلامسی، بوطوپلرك آتشی آلتنده ایش کورمکلکك ممکن اوله‌میه‌جغنی اشراب‌ایدر ایمش. محل‌میته‌دن تپه‌یه طرمانمقده اولان دشمن عسکرینك، کولله‌لرك زوریله پاترکوتر طاغدن آشاغی دوکوله‌رك رجعت ایتدکلرینی کورن مرکزمزك عسکری کیفلرندن الله الله نعره‌سیله طوپجیلری وکولله‌لری آلقشلرلرمش. علیهلرینه هجوم ایدن دشمنك بربشقه طرفدن نصل دفع ایدلمکده وکندیلرینه اعانه وامداد اولنمقده اولدیغندن بزم صول جناحمزك خبرلری بیله یوغیمش. آندن صکره دشمن طوپلری، بزم طوپلرك بولندیغی مرکز تپه‌سی اوزرینه تحویل وجهه ایدرك ایکی بطاریه اون آلتی قطعه طوپك کولله‌سنی بردن مرکزك باشنده پاطلاتمغه باشلامشلر. دشمن کولله‌لرینك شدتندن مرکزده بولنان عسکرمز اورکه‌رك بولندقلری طاغدن آشاغی دوکولمشلر ایسه‌ده برکت‌ویرسونکه اوصره‌ده دشمن پیاده‌سنی هجوم‌ایتدیرمیوب اوزاقدن یالکنز طوپ ایله مرکزمزی دوکمکله اکتفا ایدر ایمش والا حال مشکل اولورمش. ضابطانك اقدام وغیرتی وعادتا قامچی ودکنکلرك زوریله هرکس یرلی یرینه چیقاریله‌رق طابورلر تنظیم ایله عسکر موقعلرینه اوطوردلمشدر.

اردونك صاغ جناحى مظفراً هجومه باشلامش ودشمنك يدنده بولنان موقعلرى ضبط ايدرك ايلروله‌مكده بولنمش ايكن، دشمن ينه هجومنى كندى طوپلرينك اعانه‌سيله تقويه ايدوب بزم صاغ جناحى بوزه‌رق، ضبط ايتدكلرى موقعى استرداد أيلديكى مركزدن كورولمش اولمسيله قوماندان پاشا حضرتلرى، مركزدن اورايه ايكى طابور كوندرمكله برابر كنديسى دخى كيتمش وبوزغون عسكر دوزلديله‌رك تكرار هجومه بدأ ايتديرلمش ايمش.

دقت بيورلسونكه دشمنك اوقدر كثيرالعدد طوپلرينه مقابل، مركزده ده اوچ قطعه طوپمز وجناحلرده دخى اوچر قطعه طاغ طوپى بولنيورمش. چونكه زياده طوپ نقلنه موقعك مساعده‌سى اولمديغى كبى، طوپ باركيرلرى دخى ايستنيلان قوت ومقدارده دكل ايمش.

آقشامدن بزم اردو پاسينلر قضاسنه تابع «اشك الياس» قريه‌سنك اوست طرفنده‌كى صيرتلرده اخذ موقع ايدرك بيتوتت ايتمش ايمش. اوراسنك مدافعه‌يه ألويريشلى اولديغى جهتله، معاذالله تعالى حرب ايتمك ايچون ايلريله‌مش اولان عسكرمزك رجعتى اقتضا ايدرسه، اوراده اجتماع ايدلمك ايچون بش طابور ايله مصطفى جاويد پاشا احتياط اوله‌رق براغلمش؛ وشايد محاربه‌دن رجعت ايدن عسكر اوراسنى ايلرى كچمك ايسترسه، يول اوستنه بعض بلوكلر چيقاريلوب، اوزرلرينه آتش ايدلمسى امرى دخى مصطفى جاويد پاشايه ويرلمش ايمش.

— استطراد —

قريم محاربه‌سنه متعلق براستطراد

قريم محاربه‌سى زماننده يعنى ١٢٧٠ تاريخى محاربه‌سنده ظريف مصطفى پاشا قوماندا‌سنده بولنان آناطولى‌ده‌كى اردومز، روسيه اردوسنه برتعرض اجراسنده بولندى ايدى. نهايت بزم اردو بوزولدى؛ عسكرك أوكنه طورلمق قابل اولهمدى. اولدن ايكنجى برموقع اجتماع تعيين اولنمامش اولديغندن، بوزولان عسكرك اكثريسى تاأولرينه قدر كيتديلر؛ مدافعه ايده‌جك اورته‌ده همان عسكر قالمدى كبى‌در. بيلمم روسيه دولتنك اوزمان قوتيمى يوقدى؛ يوقسه حربك وياپوليتيقه‌نك ايجاباتمى اويله ايدى. بزم عسكرى تعقيباً ايلريله‌مدى. اكر ايلريله‌مش اولسه ايدى، بتون آناطولى‌يى چالقار واستيلا ايدر ايدى. اووقت دولت برسنه قدر اوغراشير وآنجق تدارك اولنه‌بيلن عسكر واردو ايله فرداسى سنه ايشه باشلاردى. او محاربه اوچ سنه بويله‌جه دوام ايتدى.

هر سنه‌ده بر محاربه وقوع بولدی؟ یعنی بر سنه متمادیاً چالشیر وعسکرمزی
اردومزی تنظیم ایله بعده بر حرب ایدر ایدك. حتی دشمن اردوسی، قارصك
ایلریسنده واقع قره‌یال، حاجی ولی کوبی، صوباتان وکدکارده بولندیغی حالده،
زمان اولوردیکه قارشیسنده بزم بر نفرمز بیله بولنماز ایدی. دشمن‌ده کندی
کندینه اوطورر طورر ایدی. بو نصل شیدر، اوراسنه بردرلو عقل ایردیره‌مدم.
شمدی ایسه برکره دشمن ایله طاقلاشدقدن صکره آیرلمق ممکن دکل؛
تا نتیجه‌یه قدر بوغاز بوغازه کیتملیدر.

واقعا بردوزی‌یه‌ده حرب اولمیور ایسه‌ده، او بوش دوریلان کونلری‌ده
فقیر برشیئه بکزه‌دیورم. کأنه ایکی مصارع خروسك قارشولشوب‌ده رایت
حرب مقامنده اولان بوغازلرنده‌کی تویلری دائره‌وی اوله‌رق آورپوب برکره
چارپشدقدن صکره اوته‌یه بری‌یه باقوب وهر ایکیسی‌ده کویا یم یرمش کبی
غاغاسیله طوپراقلری قارشدیره‌رق دشمنك طوته‌جق یرینی وحمله ایدیله‌جك
محلنی أله کتیرمك ایچون فرصت بکلدکلری کبی، بوزمانك حربلری‌ده بعینه
بویله‌در؛ طرفین‌ده حرب ایتمدیکی کونلر بر برینك فرصتنی بکله‌مکله وبیهوده یره
آدم تلف ایتدیرمامك یولنی دوشونمکله مشغولدر. انتهی.

...الیاز محاربه‌
...سنك تکمله‌سی

اردونك صاغ جناحی اوکون برقاچ دفعه بوزلمش وبرقاچ کره‌لر دوزلمش؛
عاقبت آقشام اولمش؛ مظفریت بزم صاغ جناحده قالمش، لکن آقشام اوزری
صول جناحمزك بوزلمش وعادتا اشك الیاس جهتنه طوغری چکیلوب کیتمش
اولدیغی خبری مختار پاشا حضرتلرینه واصل اولور. اوراده مصطفی جاوید پاشا
قومانداسیله ذاتاً بولندیریلان احتیاطك، بوزلمش اولان عسکرمزی ایلری
کچیرتمیوب اولدیغی یرده طوردیره‌جغی درکار ایسه‌ده، هرحالده حقیقت حال
کیجه‌دن آکلاشیلوبده صباحك تدبیرینی اکا کوره دوشونمك لازم اولدیغی
کبی، آقشامك قرانلغی حربه فیصل ویرمش ودها طرفینك جنازه‌لری میدانده
بولنمش اولدیغندن بتون بتون کری چکلمك مشکل اولدیغی قدر عسکرك
اولدیغی یرده قالمسی دخی کوچ ودشمنك حالی دخی مجهول اولوب، بناءً علیه
مصطفی جاوید پاشا وصول جناح قوماندانی موسی پاشالرله مخابره ایدیله‌رك
صول جناحده‌کی انکسارك قابل جبر وتألیف برشی اولدیغی تبین ایتمسیله

رجعت اولنميوب كيجه‌نك ميدان حربده كچيرلمسی لزومی تحقق ايدر؛ وبالضروره اوراده صباحلنيلير.

صباحلين أركنجه دشمنك اوكنده بولنان تپه‌نك اوستنه برروسيه سواريسی چيقه‌رق اورتالغی كشف ايتمش وبزم اردونك هنوز ميدان حربده بولنديغنی آكلادقدن صكره روسلر جنازه‌لرينی قالديرمغه باشلادقلرندن بزم شهدامزك دخی نقل ودفننه ابتدار قلنمش ايمش.

الشكرد فرقه‌سنك مقداری صكره التحاق ايدن عسكرله برابر يكرمی بر طابور پياده‌يه بالغ اولمشيدی. انك بشی مصطفی جاويد پاشا ايله اشك الياس جهتنده واوچ درت طابوری‌ده هيچ حربه كيرمكسزين احتياطده ومركزده قلمش. شو حالده آتشه اون ايكی طابورله كيريشلمش اولديغی كبی دشمن‌ده اون درت طابورينی آتشه صوقمش ايمش. حساب صحيح ورسمی ايله ثابت اولديكه اوكونكی محاربه‌ده، بزم بيك اوچيوز بوقدر ضايعاتمز وقوعبولمه‌رق انك درتيوز قدری شهيد واوست طرفی مجروحدر. دشمنك ضايعاتی مقداری قطعياً كسديريله‌مز ايسه‌ده اوكون برقاچ دفعه‌لر حرب قزانلمش، غيب ايدلمش وپك شدتلی هجوملر اولنمش. محاربه‌مزده ميدان محاربه‌سيدر؛ شوحالده دشمنك ضايعاتی مقدارينك دخی بزمكی قدر اولمسی تخمين اولنورايسه مبالغه ايدلمامش اولور.[*]

مجروحينمزه متعلق بعض مطالعات

اوكيجه صباحه قدر يوك بار كيرلرمز ياره‌ليلری طاشيمشدر. سيار خسته‌خانه اولمديغندن ياره‌ليلرك آغرجه‌لری اوچ درت ساعت كريده اداره‌نك بولنديغی طای خواجه قريه‌سنه كوندرلمش ودها خفيفلرينك‌ده؛ بش ساعت دها كريده بولنان كوپری كوينه واوراددن‌ده ارضرومه كوندرلمسی ايجاب ايتمشدر. بوخسته‌لق ايچنده بعضيسی ياره‌سنك مثخن اولمسندن دكل؛ مجرد قانك سيلانندن وفات وبعضيسی‌ده درحال باقيله‌مامش اولمسنك تأثيريله ترك حيات ايتمشدر.

طابورلرك حكيم وجراحاری درجهٔ كافيه‌ده اولمديغی كبی ولو اولسه دخی آلات وادوات وسيار خسته‌خانه طاقی موجود اولمدقچه مأمورين تخفيفه يابه‌بيلير؛ بركونك ايچنده دوكيلان بيك نفر مجروحك ياره‌سنی صارمق واقتضاسنه كوره ديكمك، تميزله‌مك فتيل قويمق قاچ حكيمك . نه قدر زمانده كوره‌بيله‌جكی

---

[*] روسلرك اخيراً نشرايتدكلرينه كوره كانه بشيوز بوقدر نفر ضايعاتلری واراييش. بلكه‌ده صحيحدر، كتم ايتكده معنا نه‌در.

ایشدر؛ خصوصیله کیتدیکی خسته‌خانه‌ده درحال اوقدر یتاق نره‌دن بوله‌جق ؟ بو بر اوزون حسابدر، بوحال تعریفله بیلنمز ، مکر بالذات بولنوبده کورملی که اهمیتی نظرلرده تقدیر اولنه‌بیلسین. هله‌یاره‌لی بر آدمك سمرلی بربارکیر اوزرنده ایکی اوچ کون یول کیتمسنی ذهنلر برکره تصور ایتسونکه او آدم نه‌حاله کلیر؟ هربارکیرك باشنی چکمك وخسته‌یه باقمق اوزره برده آدم لازم. یامیدان حربدن بونلرك بعضیلرینك یاره‌سی خفیف اولورسه کندی کندینه عودت ایده‌بیلیر، یا آغر اولورایسه ربم سلامت ویرسین؛ زیرادرحال باقیله‌میور. بوراسی بوقدرله‌قالسون.

اشبو حربده، صاغ جناحده سواری میرآلایی درویش احمدبك آیاغندن قورشونله مجروح اوله‌رق ارضرومه کیتدیکی کبی صول جناحدن دخی ارکان حربیه بیکباشیلرندن (زورلی‌عسکر) نامیله ملقب‌اولان مناسترلی رفعت‌بك أفندن باش‌پارمغیله شهادت پارمغنك اره یرنده‌کی اتدن قورشونله یاره‌لنه‌رق تا ارضرومه قدر عودت ایتدیکنی ایشتدم. رفعت بکك آرقداشلری، رفعت بکك یاره‌سنك صورت حصولی حقنده‌اوزون، قیصه‌چوق‌سوز سویلدیلر ایدی. العهده‌علی‌الراوی.

مع مافیه رفعت بك ایکی آی قدر ارضرومده بولندقدن وتمامیله راحت ایدرك وجودی ایولشدکدن صکره اردومز قارصك ایلروسنده ایکن کله‌رك التحاق ایتدی. لکن درویش احمد بك تاحربك نهایتنه‌قدر ارضرومدن بردها چیقمدی. عجبا آیاغندن آلدیغی‌یاره‌نك التیامی درت بش آی سوردیمی دیرسکز؟ بعضیلری دیدیلرکه اوده ارضرومده آیاق سوریه‌رك آلاینك قوماندا‌سنه کیتمدی. اکر بویله ایسه حالنه تأسف اولنور.

قوماندان مختار پاشا بیوك بوزغونلقدن یعنی بو تاریخدن بش آی صکره ارضرومه مواصلتنده درویش احمد بکك تمارض ایتدیکنی تحقیق‌ایتمش اولمسنه مبنی عموم ضابطانه عبرت کوسترلمك اوزره ارضرومده سلك عسکریدن طرد اولنان امرای عسکریه ایچنه بو درویش احمدی‌ده قاریشدردی ایدی.

محاربه‌نیچون
اختیارایدلدی؟

اشبو محاربه‌ده دشمنك صاغ جناحی یعنی‌بزم‌صول جناحمزك دها صولی ایلریسی پك ضعیف ایمش. اوراسندن فوق‌العاده قورقمشلر واکر اورادن ایکی طابورعسکر ایلرولمش اولسه‌ایمش آرقه‌لری آلنه‌جقمش. بونی بعدالحرب نشرایدیلن تاریخ حرب یازدی . لکن یوقاریده بالمناسبه یازلدیغی وجهله دشمن دشمنك حالنی بیلمیور . اراضینك حالی‌ایسه‌قوماندانجه مجهول. دشمنك آرقه‌سنده نه‌درلو یوللر وار؛ نره‌لره،

نه‌صورتله منتهی اولیور، اوراسی بیلنمکسزین تعرضه ابتدار اولنمشدر. امّا «اوكون تعرض اولنمیه ایدی‌ده اراضی برآیجه كشف اولنه‌رق بعده اقتضاسنه باقیله ایدی» سؤالی وارد اولورسه، « اوكون تعرض اولنمیه ایدی فرداسی كون بالطبع دشمن تعرض ایده‌جكدی» جوابی ویریلیر. چونكه ایكی كون اول‌وقوعبولان طاتلی اوغلی محاربه‌سنك الآن طادی داماغنده اولوب، خصوصیله اوحربك نتیجه‌سی استحصال ایتمامش اولدیغندن. بالتعرض استحصال نتیجه ایده‌جكدی. بزم طرفده‌ایسه عسكر بركره بیلمش اولدیغندن، معاذالله ایش دشمنك تعرضنه براقلسه ینه برفنالغك وقوعبولق احتمالندن قورقولوزایدی. تعرض ایدن عسكرك قلبی هرحالده كسب متانت ایده‌جكندن ودشمنك مقدارموجودی ایسه معلوم بولندیغندن بركون دها زمان كچیرلمسی بیوك بیوك مضرتلری انتاج ایده‌بیلیردی.

خوروم محاربه‌سی مقدماتی

غرقه‌سی علیهنه بزم طرفدن بو صورتله تجاوز وقوعبولمش اولان جنرال دیرقوقازوف روسیه اردوسی باش قوماندانی جنرال لوریس ملیقوفه اوكون برخبر اوچوره‌رق فرقه‌سنك بیتمش وبآتمش اولدیغی وامدادینه یتشلمز ایسه حالك فنالشه‌جغنی بیلدیرمش ایمش. لوریس ملیقوف بوخبری، قارصك محاصره‌سیله مشغول اولان اردوسنده بولنور ایكن آلیر. درحال آلتی آلای سواری وآلتمش قطعه‌طوپ وبرفرقه‌پیاده — كه اون آلتی‌طابوردن عبارتدر — ؛ ایكی ساعتك ایچنده حاضرلایه‌رق وبالذات قومانداسنه آله‌رق اركان حربیه رئیسی جنرال « كیمن » ایله صوغانلی یعنی بزم خوروم اردوكاهنه متوجهاً یوله‌چیقار. (دشمنك بومقداری بعدالحرب تحقق ایدن حقیقتلردندر ؛ یوقسه قبل‌الحرب دشمن اردوسی كلیور سوزندن باشقه برشی‌ایشیدلمز واكثر دفعه‌حربه كیرن دشمنك مقداری بعدالحرب آكلاشیلیر .

مختار پاشا حضرتلری دخی اولكی كون حرب ایتدیكی جنرال دیرقوقازوف فرقه‌سنه، ایكنجی‌دفعه برتعرض اجراسی حاضرلغنده ایكن لوریس ملیقوفك قارصدن حركت ایتدیكی خبرینی آلیر.

لوریس ملیقوفك خوروم اردوكاهی اوزرینه هجوم وتعرض ایتمك احتمالی اولدیغی كبی. هیچ خورومه اوغرامقسزین آرایه كیروب، مجرد دیرقوقازوفی تهلكه‌دن قورتارمق اوزره بزم انشكرد فرقه‌سنك یعنی مختار پاشانك بولندیغی فرقه‌نك آرقه‌سنی آلمق ویاخود برمقدارعسكرایله خوروم فرقه‌سنی مشغول ایدرك قسم باقیسی ایله مختار

پاشانك آرقه‌سنه یورومك تصوراتی دخی خاطرلره كلان معقولاتدن اولمسیله علی كل التقادیر. الشكرد فرقه‌سنك آرقه‌سنی محافظه ایتمك ودشمن تجاوز ایدرایسه آراس نهرینك كچیدنده مدافعه‌ده بولنمق اوزره فرقه ایچون رجعت عمومیه موقعی اوله‌رق تعیین اولنان اشـك الیاس قریه‌سنده بولنان مصطفی جاوید پاشانك نزدنده‌كی بش طابوره برطابورك دها علاوه‌سیله درت بش ساعت كریده واقع و آراس نهرینه قریب اولان طای خواجه قریه‌سنه كوندرمش وشاید دشمن كلیتله كله‌رك مدافعه ممكن اولمزایسه فرقه‌یه اخبار كیفیتله كندیسنك رجعت ایتمسی تنبیهی دخی ویرلمش ایمش.

بوندن صكره اردوی همایونده بولنمق اوزره او كون درسعادتدن كلن اركان حربیه میرآلایلرندن كوتاهیه‌لی عاكف بك. ذاتاً قوماندان پاشاجه قره‌طاغ محاربا تنده مجرب اولمسنه مبنی دشمنك خط رجعتنده‌كی كدكاری طوتمق ایچون احضار ایدیلان لوایه قوماندان نصب اولنمش وانك احتیاطلری ویمین ویسار محافظلری دخی تعیین قلنه‌رق هر برینك كوره‌جكی ایش وطریقك و موقعك ایجـابنه كوره كیجه‌لین یرلرندن حركت ایده‌جكلری ساعت تعیین قلنه‌رق هركس یرلی یرینه طاغلمش ومختار پاشاده بالذات كندی قوماندا سنده « دیرقوقازوف » فرقه‌سنه جبهةً تعرض ایده‌جك عسكری حاضرله‌مشدر. اگرچه او كیجه الشكرد فرقه‌سنك صول جهتنده بولنان صوغانلی طاغنك اوزرنده واقع میللی‌دوز نام موقعده دشمن اردوسنك یعنی قصد تعرضیله قارصدن حركت ایدن لوریس ملیقوف فرقه‌سنك یاقدیغی آتشلری مختار پاشا كورمش اولمسیله دشمنك صوغانلیده اولدیغنه حكم ایتمش ایسـه‌ده دشمنك كوزوكدیكی یردن طوغریدن طوغری‌یه الشكرد فرقه‌سـنك اوزرینه كلمسی ویاآرقه‌سنی آلمسی یولسزلق جهتیله ممكن اوله‌میه‌جغندن بالطبع « مجنكرد » و « خوراسـان » طریقیـله كلمسی لازم كلیركه بوده لااقل ایكی كونه قدرده «دیرقوقازوف» فرقه‌سنك ایشی بتیریلور، انك اوته طرفی ده حضرت اللهك لطف وكرمنه قالیر، دیه‌رك ، عزمنده ومانوره‌سنك اجراسـنده پابرجای ثبات اولور.

عاكف بك او كیجه بكله‌دیكی ساعت حركتك حلول ایتمسنه مبنی عسكرینی قالدیرر، یولنه دوام ایدر. آره یردن بر ساعت قدر زمان كچر كچمز مصطفی جاوید پاشادن برمكتوب آلنه‌رق دشمنك آراس نهری كنارینه ایتمش وكندیسنه محازی بر حاله كلمش اولمسنه مبنی رجعت ایده‌جكم دیمسونمی؟ اووقت مسئله چتاللاشیر!. هایدی عاكف بك ایشـنه دوام ایتسـین دیه‌لم. صبـاح اولوبده حربك تمام

جیوجیولی زماننده « لوریس ملیقوف » فرقه‌سی آرقه‌دن کاوب چاته‌جق اولور ایسه اوحالده بزم فرقه‌نك کلیاً محوی اقتضا ایده‌جك . بناءً علیه هنوز ایشه باشلانمقسزین عاقبته انتظاراً اولدقلری یرده قالملری لزومی تحقق ایدرك عاکف بکك حرکتی تعطیل ایدلمش وعسکر یرلی یرینه اعاده اولنمشدر .

صباحاین فرقه‌نك صول جناحنه یعنی صوغانلی طاغنه طوغری باقلدقده طوپ دومانلری کورولمکه باشلامش وبعض دفعه هوانك صورت جریانه تبعاً ینه اوجهتدن دریندن طوپ سسلری ایشیدلمش اولدیغندن، قارصدن کلمش اولان دشمنك، خوروم اردوکاهنه تعرض ایدرك حرب ایتمکده اولدیغی کرکی کبی آکلاشلمش وشوحالده بریده بدأ ایدیلوب‌ده تأخیر ایدیلن حرکتك، خوروم اردوسنده‌کی حربك نتیجه‌سنه انتظار أیلمسی اقتضا ایتمشدر.

مکر مصطفی جاوید پاشانك اشعاری ، تفصیلی آتیده کوریله‌جکی وجهله صرف وهمدن عبارت برشی ایمش. بیهوده یره فرقه‌مزی حرکات تعرضیه‌دن واغلب احتماله کوره بیوك برقزانجدن آلیقویمشدر .

« من جرب‌المجرب حلت به‌الندامة! » بوذاتك نه‌اولدیغی وآلدیغی یاره‌نك آجیسنی یکرمی سنه‌دنبری اونوده‌مدیغی بالمناسبه یوقاریده بیان اولنمش ایدی . وقت آسایشده کیمسه‌یی بکنمز لافزن، طفره‌فروش قلبزنلرك اکثریسنك هنکام عملده حالی بویله‌در . « نعوذبالله من قول بلا عمل »

شمدی برازده خوروم جهتنه عطف نظر ایده‌لم : ارضروم والیسی قورد اسماعیل پاشا حضرتلری کلدی . اردونك موقعنی وحالنی کزدی ، کوردی ، آکلادی؛ دیرکن قارصده‌کی محصور حسین حامی پاشادن ، طاغدن طاغه آشیرلمش جنسدن شفره‌لی ینه برمکتوب ظهور ایتدی . نتیجهٔ مفادی : دشمن آتشنی صیقیلاشدیردی . استحکامانده‌کی طوپلرك کوله‌سی پك آز قالدی؛ اداره ایله قوللانیورز. شوکونلرده بزم برچاره‌مزه باقیله‌مازسه حالك وخیم اوله‌جغندن عبارتدر . ایشته او مکتوبك صورتی‌ده بودر :

« قلعه خارجنده چند دفعه وقوع بولان حربلردن باشقه، اون درت کوندر شدت اوزده کرمیت ویریلان طوپ محاربه‌سنده نوایجاد طوپلرك [۱] دانه‌لری

---

[۱] قروب فابریقه‌سنك اون ایکی واون بش سانتیمترەلك طوپلری دیمکدر.

ختام بولمقده اولوب مجبوراً ششخانه‌لر ایله بال یمز [١] دانه‌لری انداخته مباشرت اولنه‌جغندن او وقت مذکور طوپلر قوال اوله‌جغی وحتی اوچ یولی ششخانه‌نك بری کندی دانه‌سندن یولری بوزیلوب قوال اولمشدر . دشمن قره‌طاغ وقره‌پاطلاق طابیه‌لرینه تخمیناً درت بیك خطوه قدر تقرب ایلدی ؛ طوپ انداختیله منع اولنمیور . خصوصاً دانه اولمادیغندن اون دانه‌یه بردانه انداخت اولنیور ، وسوارینك فقدانی ، قلعه‌نك بوش براقیله‌مامسی خصوصلرندن . ..ثی بوکون یکرمی طابور ایله درت آلای سواری ویوز قدر طوپدن عبارت اولان دشمن اوزرینه هجوم ایتمکه تردد اوزره بولنیلوب ، رفاقت دولتلرنده بولنان سیار فرقه‌سندن‌ده معاونت اولنه‌مامقده بولندیغندن ، شووجهله دانه ختام بولنجیه قدر بقالم مولانیلر ؛ نیلرسه کوزل ایلر . اولبابده امر وفرمان حضرت من له الامرکدر .

حسین حامی

افرادی واعضاسی فیضی ومخلص وراشد وشوکت پاشالردن مرکب اولمق اوزره اسماعیل پاشانك چادرنده برمجلس عقد ایدلدی . مصلحت اکنه بوینه تذکردن صکره نهایت بومکتوبك مختار پاشایه کوندرلمسی وآنك طرفندن نه امر اولنور ایسه مقتضاسنه توفیق حرکت اولنمسی قراری ویرلدی . مکتوبده اسماعیل پاشانك بر مکتوبنه لف اولنه‌رق مخصوص بر یاور ایله مختار پاشایه کوندرلدی . مختار پاشا نه یپاجقدی . بیله‌ممکه چونکه اوده امداد واعانه‌یه محتاج بریسی ایدی .

واقعا صدددن خارج ایسه‌ده ، مادامکه بر سرکذشت یازیلیور ؛ حربك دوام ایتدیکی طقوز آی مدت ظرفنده‌دیشه طوقنان‌وشایان استماع وتذکر اولان شیلرك کافه‌سنك یازلمسی‌ده لازمدر . وقتاکه مذکور مکتوبی مختارپاشایه چیقاردق ؛ برایش ایچون اسماعیل پاشانك یاننده ایدم . کندینه مخصوص طرز اداده‌ایله دیدی‌که : [بابا واللهی بزبومکتوبی بیهوده یره مختارپاشایه کوندردك . لکن نه‌چاره ! مجلس برکره اویله قرار ویردی . یوقسه بکا قالسه بن نه یاپارایدم ؛ بزم یانمزده کیلردن والشکرد فرقه‌سنده‌بولنانلردن بیك‌سواری جمع ایدردم ؛ ارضرومه‌یازه‌رق‌بیك صندق کولله بورایه کتیردیر وسواریلرك آللرینه برر لیرا وقوجاقلرینه‌ده برر صندق ویره‌رك

[١] بزم طوپخانه معمولاتندن طقوز واون بر چاپلرنده آغزدن طولار طونج ششخانه طوپلرینك حالنی آکلاتمق ایستیور .

قارصه ادخال ایدر ایدم.] ماشاالله فتبارك‌الله؛ تدبیرده اولورسه بویله اولسون!!!
بر آدمکه بین‌الناس تحیز وتمیز ایتمشدر؛ نم اعتقادمجه بوش دکلدر، البته او آدمده
بروجه مزیت واردر. بعضیلرینك قائل اولدیغی کبی، صرف طالع وبخت
دیدیکمز تصادفك حکمیدر دیه‌مم! بوبر اوزون بحثدر. اوراسنی قاپایه‌لم؛ فقط
او ذاته من کل الوجوه عیبه‌زدرده دینیله‌مز. مشار الیه اسماعیل پاشا دخی احتمالکه
او آنده چوجقجه‌سنه برمطالعه‌ده وخیالی عالملرده کزندیکی زمان، محصول
تصوراتی ذهننده ضبط ایده‌میه‌رك اظهار ایتمشدر. بوندن طولایی تعییب ایدلمك
اقتضا ایتمز. فقیر دیدمکه، جملهٔ محاذیرندن قطع نظر، بوسواریلر دشمنك خط
محاصره‌سنی یاروب کچه‌جکلری صره‌ده حرب ایتمیه‌جکلرمی وسلاح استعمال
ایله‌میه‌جکلرمی؛ او وقت صندقلری نره‌یه قویه‌جقلر وبعدالحرب تکرار نصل
آله‌جقلر ونه‌وجهله قارصه کیردیره‌جکلر وصکره قارصدن کندیلری نصل
چیقه‌جقلردر؛ هرحالده ایشك بوجهتلری شایان مطالعه‌در. حال بوکه بودیدیکم
محاذیره کلمزدن اول دها نه‌قدر مانعه‌لر واردرکه ایشك ممکن‌الاجرا اولمدیغنی
تعیین ایدر. برکت ویرسونکه بونك ممکن‌الاجرا اولمدیغی اخیراً کندیسیده
آکلایوب جهت اجرائیه‌سنه کیتمدی. مسئله‌ده مسکوت عنه قالدی.

خورومحاربه‌سنك تحقق وقوعی

او کیجه هرکس اویقویه واردقدن صکره اردومزك قره‌غوللری قارصك
صوغنلی طاغی جهتنده مسکون طاغستانك «قوموق» قبیله‌سی مهاجرلرندن
بریسنی کتیردیلر. بوکلن آدم برتلاش وفریاد ایله، دشمنك اوزرمزه طوغری
حرکتده اولوب حتی بوکیجه ساکن اولدقلری قریه جوارینه ایتمشلر؛ کندیسی
پیاده اولدرق بشقه کویه صاووشمش واورادن برآت تدارك ایدرك خبر ویرمك
اوزره اردومزه کلمش اولدیغنی مشار الیه اسماعیل پاشایه خبر ویردی. فیضی
پاشا ایله حاجی راشد پاشانك چادری یقینجه اولدیغندن انلر اویقودن قالدیریله‌رق
مذاکره اولندی. ذاتاً بوفرقه‌نك رفاقتنده سواری اوجنجی آلایدن یوز باشی
حاجی عبدالله اغا قومانداسیله بربلوك سواری بولندیغی جهتله، اوبلوك افرادینك
ممکن اولدیغی قدر ایلروله‌ملرینه وکوره‌جکلری شیلری بیلدرمه‌لرینه
وبوخبر تصحیح چیقار ایسه، بزه نه‌یاپمقلغمز لازم کله‌جکنك دخی باش قوماندان
پاشادن استیذانه قرار ویرلدی. بروجه قرار اقتضاسی اجرا قلندی اما، بوخبرك
یوق یره احداث اولنمش برشی اولمق احتمالی‌ده متصور اولوب هرحالده بالکلیه

صحیحدر دینه‌میه‌رك ینه اویقویه وارلدی. صباح اولدی، برقاچ ساعت کچمدی؛ ینه ایلریده‌کی کویلردن دشمن کلیور خبر جدیدی چاتدی. و برمجلس مشاوره‌نك دها عقدی اقتضـا ایتدی. خط حرب تکمیل کزلدی. نره‌لرده، دها نه‌لر نقصان وارسه اکمال ایدلدی. ایکندیدن صکره دخی مختار پاشا حضرتلرندن برجواب آلندیکه خلاصه‌سی: [حالك ایجابنه کوره عسکرجه حرکت ایتمکلکز لازمدر!] دینلمش.

پلان تنظیمی ایچون مجلس مشاوره عقد اولنمسی

شوحالده ینه برمجلس عقد اولندی. اسماعیل پاشا حضرتلری، (نه‌یاپمقلغمز لازم کلیرسه بالمذاکره قرار وبکا برمضبطه ویریکز؛ بن ده او مضبطه مقتضاسیله عمل ایده‌یم) دیدی. باقندی بورالرینی نه‌کوزل دوشونیور!

هیئت فقیرك چادرینـه کله‌رك مذاکره‌یه ابتدار ایلدیلر؛ وبویله برقرار ویریلوب مضبطه یاپلمقلغك عسـکرجه موافق اصول اوله‌میه‌جغنی حضـاردن درمیان ایدنلرده بولندی. چونکه حرب حالیدر؛ ایش برکونده برقاچ شـکله کیرر وهربرشکل، بشقه بشقه مقتضالری انتاج ایدر. اول وقت قوماندان کیمکله وهروقت بوهیئتی نره‌دن بوله‌جق‌ده مذاکره ایده‌جك؟ دینلدی ایسه‌ده، عاقبت بالمذاکره، (اردومزه برخط حرکت تعیین ایدرك قوماندانه بر مضبطه ویره‌لم) صورتنده اتحاد حاصل اولدی؛ قرارده ویرلدی.

نتیجهٔ قرار اوچ شقدن عبارت ایدی. دشمن اوزرمزه کلیرایسه متوکلاً علی‌الله حرب‌ایدرز، نتیجه‌سنده ظهوراته‌تابع اولورز. اکرچه اوزرمزه کلیوبده آلشکرد فرقه‌سیله بزم آره‌مزه کیرر ویاخود آلشکرد فرقه‌سنك آرقه‌سنی آلمق ایچون اوجهته یورور ایسه بزده ترك موقع ایله دشمنی آرقه‌سـندن یقـالیوب اوغراشیرز. معاذالله فرقه‌مز بر قضـایه اوغرار ایسـه، هرحالده رجعتکاهمز اولمق اوزره اردونك صول جناحنك مسـتند اولدیغی طـاغی اختیار ایدرك (نامروان) طریقیله ارضرومه کیدرز. پاسینلر اووه‌سـنه، کوپری کویی یولنه دوشـمیز. چونکه اووه یولی، دشمن سـواریسنك کثرتنه مبنی کلیاً موجب اضمحلالمز اوله‌بیلیر. ایشته صور مبسوطه کاغد اوزرینه قونلدی ومهرلنه‌رك اسماعیل پاشا حضرتلرینه تقدیم اولندی.

خوروم محاربه‌سنه باشلانلمسی

اوکیجه‌ده صباح اولدی. فجرله برابر دشمن صـوغانلی طـاغی اوزرنده (میللی دوز) نام محلی ترك ایله خوروم اردوکاهنك اوزرینه کلمکده اولدیغی خبرلری آلندی‌که، حزیرانك اون اوچنجی کونی ایدی؛ کوندوز صباحلین

ساعت ایکی‌یه طوغری کلدی، بزم سواریلرله دشمن سواریسی، بزم مترسلی اردوکاهك ایلریسنده چارپشمغه باشلادیلر. بزم سواریلر آرتق آیاق کری‌یه کلیورلر ایدی. دشمن فرقه‌سی بطاریه‌لریله برابر تمام قارشیمزه کله‌رك طوپلرینی تعبیه ایتدی. واقعا دشمن هرنقدر طوپ منزلنه کلدی ایسه‌ده، مسافه تعیین ایتدیرمامك ایچون بزم طوپلر آتش ایتمدیلر. اولجه دشمنك بربطاریه طوپنك دومانی بردن قالقدی. کولله‌لری بزه کلدیکی کبی، اوکومزده عارضه‌لی برزمین اولدیغندن نره‌یه دوشدیکنی‌ده کوره‌مدك. صکره تکر تکر برقاچ طوپدن برقاچ دفعه دومان قالقدی؛ هیچ بریسنك کولله‌سی کوریله‌مدی. مکر کولله‌لر اوکومزده‌کی دره‌لر ایچنه قیصه دوشرمش. دشمنك کولله‌لری بزی طوتمدیغنی کورمش اولان بزم برنجی خط عسکری یوها! یوها!.. دیه باغیریبور؛ وبوریلر دخی هپ بردن یوها! صداسنه شبیه برصدا چیقاریبورلردی.

یوقاریده‌ده ذکر ایدلدیکی وجهله بزم اون ایکی قطعه طوپ ایله اون یدی طابور پیاده‌مزك تعبیه‌سی دخی شو وجهله‌در: التی طابوردن عبارت اولان شوکت پاشا لواسی اردوکاهمزك جبهه‌سی وبرنجی خطی اولمق اوزره یاپیلان آوجی خندقلرینه قونلمش وصاغ جناحه یعنی اردوکاهك صاغ ضلعنده‌کی تپه‌یه دخی قائممقام اکینلی عثمان بك قوماندا‌سیله ایکی طابور اوطوردلمش. آلتی طابورده راشد پاشا قوماندا‌سیله ایکنجی خط اولمق اوزره برنجی خطك تقریباً بیك بشیوز متره کریسنده یاپلمش اولان خندقلره تعبیه قلنمش؛ بزم طوپ بطاریه‌سنك بریسی، برنجی خطك مرکزنده واك یوکسك موقعنده یاپلمش اولان طوپ طابیه‌سنه وضع اولندیغی کبی، ینه برنجی خطك بعض قولتقلرینه برر عدده طاغ طوپی اوطوردلمش، طوپ بطاریه‌سنك ایکنجیسی‌ده عموم پیاده احتیاطنك بولندیغی ایکنجی خطده دوردیرلمقده بولنمشیدی.

دشمن طوپلری آتشنی کسدی. اهل وقوف بونك برأیی معنا اولمدیغی تخمین ایتمشلر یعنی مرمیلره بزم عسکری طوتدرمق اوزره طوپلرك موقعلرینی تبدیل ایتمکله مشغول اولدیغی آکلامشلر ایسه‌ده فقیرك عجمیلکم جبهته کله‌جك کولله‌لرك دهشتنی مطالعه ایتمکسزین ایلروده‌کی خطه کیدر وواقع اوله‌جق محاربه‌یی لایقیله سیر ایدرم زعمیله آته بیندم. هریرده بندن آیرلمیان بزم شعبان آغانی برابر آله‌رق اسماعیل پاشا حضرتلرینك رفاقت تحریریه‌سنده بولنان ارضروم ولایتی اوراق مدیری حافظ افندی

دخی یاننده اولدیغی حالده ایلری‌یه کیتدم . تمام برنجی خطك اولدیغی موقعك آزیجق کریسنده بزم سواری بلوکنك یوزباشیسی حاجی عبدالله اغایه تصادف ایدلدی. بلوکیله برابر خط حربمزدن ایچری کیرییوردی . « ایشته موسقوفی کتیردك . اردویه تسلیم ایتدك، نه‌یاپه‌جق ایسه‌کز یاپیکز » دیه فقیره برلطیفه‌ده بولندی‌که هیچ اونوتمام !. مع رفقا بز برنجی خطه کلدك. دشمنك طوپلرندن بتکرار دومان قالقدی. کولله‌لرك باشمزدن کچمکده اولدیغی ، هوایی یاروب کلیرکن چیقارمقده اولدقلری عجایب سسلردن آکلاردق. بزم طوپلرده آتش‌ایتمکه بدأ ایتدیلر. دشمن، کولله‌نك مسافه‌سنی ودرجه‌سنی بولدیغندن آتشنی صیقشدردی. اوصره‌ده بزم‌طوپلرك اولدیغی‌طابیه‌یه بریکه‌رك دشمنی سیرایتمکده بولنان بزم برایکی طابورك اجتماعکاهنه بردشمن کولله‌سی اورمسیله ، چونکه اووقته قدر عسکرمز هیچ کولله‌یه هدف اولمامش اولدقلرندن آتیلان طوپلری، قدرکیجه‌سی ویا بیرام ایچون آتیلان شنلك طوپی ظن ایدرك یوها، بوها ! صیحه‌لریله اکلنمکده ایدیلر.

برده کولله‌لر یره اوروبه‌چوجق مزاری‌قدر ارضده یرلر آچدیغنی‌واوراده پاتلایه‌رق کندی پارچه‌لریله برابر اوقدر طاش وطوپراغی عسکرك اوزرینه صاچدیغنی و بر برینی تعقیباً بوصورتله کولله‌لرك اونی ، اون بشی بردن کلمکه باشلادیغنی کوردکاری کبی، حاصل اولان دهشتك تأثیریله اوایکی طابور عسکر کاملاً اورکه‌رك، طوپ طابیه‌سنك بولندیغی‌تپه‌نك آرقه‌سنه قاچوب صاقلاندیلر؛ طوپلرمزی طابیه‌نك اوزرنده یالکزجه براقدیلر. فریق مخلص ومیرلوا شوکت پاشا وبیکباشی حاجی سلیمان اغا وسائر ضابطانك یورکلیلری، آللرنده بولنان قامچی ودکنکلرله‌عسکری اختفاکاهلرندن چیقارمق‌اوزره سعی‌ایده‌طورسونلر؛ دشمن طوپ آتشنی صیقلشدردی؛ بزم بطاریه‌یی‌عادتا تحت تضییقه آلدی. لکن بزم طوپلرك بولندیغی یرده وقتیله آره‌سپرلری یاپلمش اولدیغندن‌دشمن کولله‌لری اوقدر طوپلره ایقاع خسار ایده‌میوردی. الله ایچون‌اوکون بزم‌بطاریه‌یه قوماندا ایتمکده بولنان قول اغاسی شریف اغا، هم طوپچیلری تشجیع ، هم‌ده کندی کولله‌لرینه ایش کوردوره‌بیلمك ایچون صنعتنی تحسین ایدیوردی ؛ زیرا طوپ باشنده طوپچیلردن بشقه کیمسه قالمدی . محافظ بولنان پیاده‌لر تکمیل تپه‌نك آرقه‌سنه دوکولدیلر، دشمن‌ده بوحالی کوره‌رك پیاده‌سنی هجومه بدأ ایتدیردی.

برنجی خط مرکزینك بواغتشاش حالی ودشمن مرمیلرینك تأثیراتی‌فقیره

ورفيقلرمه دخی دهشت ويرديكندن « نه‌مزه لازم! ايكنجی خطه عودت ايده‌لم »
ديه‌رك يوله دوشدك. اما، نه‌لر چكديكمزی بن شمدی بوراده تعريف ايده‌مم؛
زيرا، فقيرده كولله‌نك نصل كليرونه‌وجهله پاطلار اولديغنی اووقته قدر عين اليقين
كورمامشيدم. حالبوكه بزم ايكی خطك آره يرنده‌كی بيك بشيوز متره امتدادی
اولان مسافه دشمن كولله‌لرينك سطح هدفی اولمش. بزم طوپ طابيه‌سنك
اوستندن آشان كولله‌لر آره‌يره اوروب اوراده پاطليور. كولله‌لر آردی آره‌سی
كسلمكسزين صاغمزه صولمزه دوشوب توزی طوپراغی بربرينه قاتدقچه ظاهر بز
آتلی يز؛ دشمن طوپجيلری بزی كوره‌رك قوماندان فلان ظن ايتديلرده بونك
ايچون طوپلرينی صيقلشديرديلر ظننه دوشه‌رك آتلردن يره دوكولوب پياده
يورومكه باشلادق؛ ينه اولمدی، بندك اولمدی، ايندك اولمدی. تحف شی! آدم تمام
كندی اوزرندن كچن كولله‌نك صداسنی ايشتديكی كبی باشيمی قوپاروب كوتوره‌جك
كبی برشيلر ظن ايديور. وضعيت تحفظيه‌لری، درويشلرك بويون كسمسندن
آلده ركوعه وسجده‌يه قپانمغه قدر وجود انسانك مستعد اولديغی حركتلر
ميانده تقسيم ايليور. مكر كولله آدمك اوزرندن چوب كيتدكدن صكره صداسی
ايشيديلرمش؛ يوقسه انسانی اوره‌جق كولله‌نك سسی ايشيدلمامك قاعده‌دن ايمش.
بز بونی برچوق زماندن صكره آكلادق وبوقدر وقت بيهوده يره طوپراقلر
اوستنده يووارلنه‌رق اصحاب جسارته قارشی كولونج اولدق. بواثری بندن صكره
اوقويه‌جقلردن بريسی برمحاربه‌ده بولنور ايسه كولله‌نك اومدهش سسندن
اوركوبده بيهوده يره يووارلنمسون، خلق كنديسنه كولدورمسون ديه تفصيل
احواله مجبور اولدم. هرنه‌ايسه دوشه قالقه بزم ايكنجی خطه كلدك والحمدلله
كولله‌لرك منزلندن چيقدق. آرتق اوكومزه دوشن كولله‌لرك ايراث ايتديكی
احوالك ومحاربه‌نك برنجی خطمز اوزرنده كوستر ديكی اطوارك تماشاسيله مشغول ايدك.

فريق مخلص پاشانك مجروحاً محاربه‌دن عودتی

ايلريده‌كی طوپ طابيه‌سندن آشاغی دوكولن اوايكی طابورك ضابطلرزور
ايله قالديروب يرلرينه اقعاد ايلدكلری كورولدكدن صكره، برنجی خطدن اوچ
آتلينك آيريله‌رق بزه طوغری غايت زياده سرعتله كليور اولدقلری كورولدی.
جمله‌مزك كوزی بواوچ سواری‌يه ديكلدی. اوكده‌كی قير آتك صاحبی وبوينی
بتون قانلر ايچنده ايدی. يقينلشديغی كبی كوروليكه، مذكور قير آتك راكبی
فريق مخلص پاشادر. مجروح اولديغی ايچون عودت ايتمش وقوشنونلر صاغ

آلنك اوزرندن كيره‌رك آووجنك ايچندن چيقمش. پاشا، اسماعيل پاشا حضرتلرينك اوكنده آت ايله دوره‌رق، كرك يارەسنك آجيسندن وكرك حالك دهشتندن شاشيرمش برحالده آوازى چيقديغى قدر «حميتسز عسكر! الحق عسكر، الله بلالرينى ويرسين؛ ناموسسزلر، اوتانمزلر!» ديه‌باربار باغيرييور. پاشانك بوفريادى وكوروليتيسى اوزرينه، ايكنجى خطده‌كى عسكرده كاملاً باشنه طوپلانه‌رق سيرينه باقيورلردى. بركت ويرسين اسماعيل پاشا «صوص به آدم، نه‌باغيرييورسك! كل! فلان پاشايى آلك، چادرينه كوتورك ياتيرك؛ حكيم، جراح چاغيرك. باقسينلر، راحت ايتديرسينلر» ديه‌رك پاشايى چادرينه آشيرتديردى. مكر بونك بويله‌فرياد ايدرك عسكرك فرارندن شكايت ايتمسى، ايكنجى خطده بولنان عسكرك قلبنه طوقونور وجسارتنى قيرار ايمش! هرنه‌ايسه الله سلامت ويرسين؛ پاشاى مجروح چادرينه وبعده ارضرومه واورادن استانبوله قدر كيتدى.

پاشا كيتدى؛ حربمزده كرمئ تام قزاندى. چونكه دشمن پياده‌سى هجومه باشلادى؛ بزم برنجى خط دوماندن ياپلمش برخط اولدى. تفنك صداسى انقطاع ايتمديكى ايچون سكته‌سز براوكولدى حالنى آلدى. برآرالق طوپ سسلرينك تعاقبندن ناشى آرتق قولاقلر اواوكولدى‌ىده دويماز اولدى. برنجى خطدن سوارى چاوشلرى وبعض ضابطان قوشه‌رق كلوب، وقوعات حربيه‌نك احوال متبدله‌سنى عرض ايله چاره‌لر، وبعض قطعه‌لرك پك صيقشمش اولمسندن بحثله ايكنجى خطدن عسكر ايستيورلر. راشد پاشاده كوندرييور اما، برطابور ايستنيلان يره ايكى بلوك سوق ايدييور وسؤال ايديلان شيلره اقتضا ايدن جوابلرى ويره‌رك كلانلرى اعاده ايليور ايدى.

اويله برزمانده صيجاغك تأثيرندن وياخود عاقبتك مجهوليتى خلجانندميدر، نه‌دندر؛ حاصل اولان حرارتدن انسانك دوداقلرى قورويور، لاينقطع صواشتهاسى كسلميور. سقالرمتمادياً صوطاشيدقلرى حالده يتشديره‌ميورلردى. اواثناده فقيرده تلاش ايله اللريمى اوغوشديره‌رق صاغه‌صوله كزينوب طورييوروجناب قاضى الحاجاته توجه ايله موفقيتمز نياز وتضرعنده بولنيوردم. بزم ايكنجى خطده‌كى نفرات دخى كاملاً سپرلرينه كيروب وقوعبولمقده‌اولان محاربه‌يى سيرايدييورلردى. برآرالق فقير بوسيرجى عسكرك اولدقلرى يره‌طوغرى كيدرايكن، آغستوس بوجكنك سسنه‌شبيه فقطاويله متوارى ومطرد دكل، متقاطع برسسلر قولاغمه كليور ايدى. بعضاًده‌اوسس پك

یاقینمدن کچیور ایدی. الله بیلیریا! فقیر بونی چکرکه ظن ایله یوزومه چارپمسون دیه آلمله قوروتمق ایستیوردم. چونکه بعضاً قیرلرده صیجاق زمانده چکرکه آتلارکن قانادلری عینی صدایی چیقارر.

او آرالق قیلجنه طیانمش وهیچ قپردانمیهرق آیاقده طورمقده بولنمش اولان بر ملازم دیدیکه : « بورالرده چوق کزنمیکز زیرا اولدیغمز موقعی قورشون طوتیور. بر نقطهده یاطوریکز ! یا اوطوریکز ! » [هانیا قورشون نرهده در ؟] دیه استیضاح ایتدیکمده « ایشته بو سسلرنهدر ! » جوابنی ویرنجه عقلم باشمه کلدی. اولری محاربهلا قردیسی اولور ایکن. بیك کشیدن قورشون سسلرینك نصل چیقدیغنی ایشتمشیدم. ایشته اونظریاتك تطبیقات وعملیاتی مکر بوایمش ! دیه بیلمم نهحسابه مبنی ایدی، همان اولدیغم یره اوطورمشم. برقاچ دقیقه صکره قالقدم. بولندیغم نقطه برصرت اوستی ایدی. صرتك آرقه طرفنه کچدم. باشم صرتك ذروهسیله محازی کلك ومرمیاتك ایشلهدیکی افقك آشاغیسنده قالمق شرطیله مستور اولهرق یورودم . اسماعیل پاشا حضرتلرینك یانه یتشدمکه، کندیسی براسکمله اوستنده اوطورمش اولدیغی حالده (دلائل الخیرات) اوقیوردی. اوراجقده قالهرق حیران حیران منتظر عنایت رب مستعان ایکن صاغمزده، صولمزده بولنان چاوش، اوشاق، سایس، پراکندهعسکر کبی جماعتدن بعضیلرینه دشمن قورشونی ایراث ضرر ایتمکه باشلادی . برده آرقهمزدن خبر آلدق که، بزدن دها بشیوز متره کریده بولنان چادرلرمز قالبور حالنه کیرمش ؛ حتی اسماعیل پاشانك آشجیسنی مطبخ چادرنده قورشون اورمش وایشنی بیتیرمش ایمش. آرتق صاقلانهجق بریر قالمدیغی وصاقلانمهنك فائدهسی اولمدیغی تحقق ایتدی . حکم قضا وقدره راضی اولهرق حرکات تحفظیه ایله آرقداشلرك نظرنده کوچوك دوشمکلك معقول برحرکت اولمدیغی حسابیله اسماعیل پاشانك اوطوردیغی صندالیهنك آرقهسنده متوکلاً علی الله اوطوردم وبر حیرت عالمنه طالدم کیتدم. اوك طرفمزده ایسه حاجی راشدپاشا اوغراشیور، شورایه بورایه آدملر قوشدیریور. عسکر کوندریور؛ بربشقه جهتهجبخانه امر ایدییور، هم ده آرالقده قاه قاه کولیور. بن ایسه خلجان قلبدن قانم قورومش اولدیغندن حاجی راشدپاشانك قهقههلرینی جبر طبیعت ایله جعلی برکورونش ونابمحل برشطارت عد ایدرك کرچکدن قیزییور ایدم. معلومیا ! هرشی یرنده کرك. شاعرك بریسی : « سردیٔ بزم ادب خندهٔ بیجاندر » دیمش ایمش. نقدرطوغریدر !

اوصره‌ده دشمن، صاغ جناحمزده بولنان تپه ایله جبهه‌مز اولان برنجی خطك آره‌ینده‌کی فرجه‌دن زورله‌مغه باشلامسیله، اورانك برچاره‌سنه باقلمسنی برنجی خطده مشغول محاربه بولنان شوکت پاشا یاوریله مرکزه اعلام ایتدیکندن او فرجه‌یی قپامق اوزره ایکنجی خطدن حلب ردیف طابوری کوندرلدی. بیچاره عسکر خط حربه واریروارمز؛ ودها آیاقده ایکن دشمنك شدتلی بر آتشنه طوتیله‌رق صاپرصاپر دوکولمکه باشلادی. مرمیاتك تأثیرینی آزالتمق ایچون عقیباً آوجی هیئتنده یایله‌بیلدیلر اما، لایقیله تعلیم کورمامش اولدقلرندن برمدت‌ده آیاق اوستنده او شدتلی آتشه هدف اولوب قالدیلر. بر زماندن صکره ضابطانك زوریله آنجق یره یاتیریله بیلدیلر امادشمن بطاریه‌لرینك شرپنللری ینه بونلرك باشنده پاطلیور ایدی. کوردکلری آتشك، جهنمدن نشانه اولان شدتنه مقابل جسورانه وصابرانه ثبات ایله استعمال سلاحده قصور ایتمدیلر. جناب حق دستکیرلری اولسون. دشمن شدتلی آتشیله بوقهرمانلری یرندن سوکدیرمکدن مأیوس اولدیغی کبی بونلرك صولنی آلمغه باشلادی که بوحرکت، برنجی خطده‌کی شوکت پاشانی‌ده تهدید ایدیوردی. درحال شوکت پاشا، بیکباشی حاجی سلیمان اغانك طابوریندن قره‌جهنم زاده قول‌اغاسی عارف بك قومانداسیله اورایه درت بلوك سوق ایدرك حلبلیلرك صوللرینی تأمین ایلدی. بواجراآت ایله ینه حربك آهنکی دوزلدی.

اردوکاهمزك جبهه‌سیله صاغ جناحی یعنی صاغ ضلعی [*] آتشلر ایچنده یانیورایدی. دشمن جبهه‌مزدن ایتدیکی یکی هجوملرینی سوکدوره‌میه‌رك برقاچ دفعه‌لر بوزولدی. ینه دوزه‌له‌رك یورودی. وقت ایکندی اولدی ایسه‌ده حریف هجومدن حالا واز کچمیور؛ مطلقاً موفق اوله‌جغم دیه وارقوتنی قورشونه، کولله‌یه هجومه ویریوردی. بزمکیلرده اولدم اولاسی‌یه آتشه دوام ایله نشرممات ایدیورلردی. ساعت اون بره طوغری واردی؛ دشمن‌ده خط حربمزك صولنه طوغری اوزانمغه باشلادی که بزم‌ده قورقدیغمز الك ضعیف یریمز اوراسی ایدی. ذاتاً آتش خطمز عسکرك حالنه وموجودینه کوره تنظیم ایدلمش اولدیغندن صول جهتمز بالضروره آچیق وضعیف بولنیوردی. باقی دردده که، احتیاطده‌ده برطابور عسکردن بشقه هیچ برقوته مالك دکل ایدك؛ زیرا صاغ وجبهه خط حربلرینك فرجه‌لرینی قپامق ایچون برطابور، درت بلوك، بربلوك فلان دیرکن کوندریله کوندریله چوق عسکر صرف اولنمش ایدی.

---

[*] جناح دکل ضلع تعبیری طوغریدر. چونکه وضعیتمز برخط مستقیم اوزرینه دکلدر.

دشمنك صولمزه طوغری تعرض ایتدیکنی کورمش اولان سواری یوزباشیسی حاجی عبدالله اغا ، حالك دهشتنی آکلامسیله برابر ایجاب حالی کندیسنه امر بیلەرك ، مجرد طبعندەکی جلادت عسکریەنك سوقیله هیچ برطرفدن امر وقوماندا آلمقسزین، رفاقتندەکی سواری بلوکیله صولمزدن دشمنه مقابل برهجومه قالقدی . اللهك لطف وتوفیق بو قهرمانه یاور اولمسیله ، صوله متوجه اولان دشمن قولنك یوزی کری‌یه چورلدی . حتی آرقەدن بزم سواریلرك برچوق قورشونی بیله ییدیلر. [سواری‌نك پیاده اوزرینه بوصورتله هجومنی فن حرب اربابی تجویز ایتمیورلرسەده، آش طاشنجه کپچەنك بهاسی اولمیەجغی ضرب مثلنی بیلانلر ـ الضرورات تبیح المحظورات ـ قاعدەسنه عرض تسلیمیت ایدرلر.]

هر نه‌ایسه صولر قراردی ، اقشام اولدی ایسەده دشمن ینه صاغ وجبهه جهتندەکی حرکات تعرضیەسنی تعطیل ایتمدی. تا عالم قراروبده کیجەنك ساعت بری کلدکدنصکره آتشنی براز خفیفلندردی؛ واووقت بزمکنەده سکونت کلدی. یاتسودن صکره دشمنك قورشونلری چات، پات کلەرك بزی بوليوردی .

عجباشمدی نه اولدی؛ قزاندقمی، غیبمی ایتدك؟.. بزم ترك‌موقع ایتدیکمزدن غیب ایتدیکمز آکلاشیلیور ایسەده، دشمنك کیجه قراکغندن استفاده ایله نفسلندکدن صکره یارین صباحلین حربی‌استیناف ایتمك اوزره کری‌یەمی چکلدی، یوقسه بوزیلەرق فناشدیمی؟؛ بوراسنی آکلامق مشکل! اوکیجه ویاخود فرداسی کونی اقشامه قدر بومجهول حل اوله‌ایدی دشمنك اوزرینه بودفعەده بزم تعرض ایتمکلکمز وبیوك برنتیجه استحصالنه چالیشمقلغمز لازمکلیردی . لکن نه‌چاره آکلایەمدق !

برنجی خطدەکی عسکره قوماندانك معامله‌ٔ التفاتیەسنی تبلیغه کیدیشم

یاتسودن صکره اسماعیل پاشا، برنجی خطده بولنان عسکره وشوکت پاشایه کندی طرفندن عموم دولت نامنه، ثباتلرندن طولانی بیان تشکر وممنونیت ایتمك وجملەسنه تشویق آمیز بعض سوزلر سویلمك اوزره فقیری کوندردی ایدی .

کیجەلین یاتمده ایکی نفرده سواری اولدیغی حالده برنجی خطك مرکزنده واقع طوپ طابیەسنك آرقەیوزینه واصل اولەرق تپەنك اوزرینه چیقارکن، دشمنك تك توك آتمقده اولدیغی قورشونلری یوملرمزی طوتیوردی، آتدن ایندم، پیاده اولەرق طابیەنك ایچنه کیردم. شوکت پاشایی بولدمکه، مومی‌الیه آرقەسنی برسپره ویرمش واویله‌جه بوزونەرك‌اوتورمش . برازقوورمەایلها کملکیوردی. اوکنده‌کی ساحەیەده

شهدایی خرمن کبی بر برینك یانته سر مشلر ایدی. کیمینك باشی. کیمیسنك قولی، کیمینك آیاغی یوق. کیمیسی طورطوپ اولمش، کیمینك قوللری آچیق قالمش، کیمینك بر بجاغی چکلمش، بعضیسی بشقه صورتده بر طور انحنا آلمش، بعضیسی ده طوغریدن طوغری یه آرقه سی اوستنه یاتمش اولدیغی حالده تسلیم روح ایتمش واویله جه طوکه رق قالمشلر ایدی. شوکت پاشا ایله کوروشولدی، اوپوشولدی.

شمدی بنم خارجدن کلمش اولدیغمی کورن وسپرلرك بویلی بوینه یاتمقده بولنان عسکرلر (بقالم بویکی کلان آدمده نه خبر وار!) دیه هپ بردن آیاغه قالقوب باشمزه طوپلاندیلر. منظره نك دهشتی وحالك اهمیتی وعسکرك ثبات وغیرتی ذاتاً بنم قانمی تهییج ایتمشیدی. اوراده حاصل اولان تأثرك زوریله آغلیه رق صوت بلندایله شوکت پاشایه وحاضر بولنان عسکره خطاباً: پادشاهمز افندمزك وطرفندن کوندرلمش اولدیغم قوماندانك نامنه تبلیغ سلام ایدرك عموم جماعت مسلمینك وبتون ارواح کذشتکان شهدانك، شجعانمزك غزالرینی تبریك ایلدکارینی سویلدیکم صره ده صحیحاً فوق العاده برهیجان حالنده ونره ده اولدیغمی بیلمز برصورتده ایدم. سوزلرمه دوام ایدرکن صول طرفده برطوپجی چاوشنك شهیداً برده یاتمقده اولدیغی کوره رك بلا رویة جنازه نك آیاغنی اوپدکدن صکره دیدم که: [بوچاوشك عندالهیده نصل برمقام قرب حاصل ایتمش اولدیغی عجبا بیلیرمی یز؟ شمدی جمله مز شهید مشارالیهك محتاج شفاعتی یز. عموم ملت اسلامیه نك ناموسی سزلره ودیعه ایدلمش اولدیغندن او اغورده شهید اولانلرك مکافاتنك بیوکلکی درجه سنی تقدیر وتعریف ایتمك بزم کبی عجزه نك حدی دکلدر. چونکه او حضراتك مداحی جناب خدا، هم رتبه لری ایسه کروه کرام انبیادر. بونلرك آیاقلرینك توزی هرعلیلك کوزینی تنویر ایده جك برتوتیادر.] ایچنده بولندیغم جذبهٔ روحانینك سوقیله لسانمدن فیرلایان سوزلرده ها بونك کبی برچوق معانی مؤثره یی حاوی ایدی. سامعیندن بولنان بعض عسکر لساننددن: (انشاءالله صباح بزلرده بوسعادته نائل اوله جغز!) جواب نورانیسی چیقیوردی. ایشته بو مؤثر سوزلرك تعاطیسی اثناسنده عسکرك ایچنده برغلغله حادث اولدیکه درجه سنی تعریف ایده مم؛ دیرکن اواثناده نفراتدن بریسی یره دوشدی؛ مکرهنوز آتلمقده بولنان دشمن قورشونلرندن بریسی اصابت ایتمشده متأثراً بیچاره نك نعره اوره رق درحال الی رحمة الله روضهٔ رضوانه کوچمش اولدیغی باقلدیغنده آکلاشلدی.

فقیرده آنك ویردیكی دهشت اوزرینه سوزی كسدم. ضابطلر عسكری یرلرینه طاغیتدیلر؛ بن‌ده شوكت پاشا ایله وداع ایدوب اولدیغمز یره كله‌رك اسماعیل پاشایه عرض ماجرا ایلدم.

ها! شوكت‌پاشا اوراده پیاده بیكباشیسی لیوانه‌لی حاجی سلیمان آغا ایله طوپچی قول آغاسی آخسخه‌لی شریف آغالرك بروجه‌پشین تلطیفلرینی وسائرشایان مكافات اولان وحسن خدمتی كوریلانلری ده، بر كنیشلكله چیقدیغی آنده عرض ایده‌جكنی سویلدی. حتی شوكت پاشا بیكباشی حاجی سلیمان آغا ایچون: «بنم یوزومك آغی بوذاتدر» دیه، عسكرك ایچنده یوزینه قارشی اقرار ایلدی ایدی. بزده قورد حضرتلرینه بویله‌جه تبلیغ ماجرا ایتدك. شریف اغایی بیكباشی وحاجی سلیمان اغایی قائممقاملقله، یعنی بر درجه ترفیع رتبه‌لریله تبشیر ایتسین خبرینی شوكت پاشایه كوندردی.

برده بیكباشی ممش اغا نامنده برغیور ضابط وار ایمش؛ ایكندی وقتی شهید اولدیغنی شوكت پاشا خبر ویردی وحقیقةً عموم ضابطان، مرحوم ممش اغایی دخی خیر ایله یاد ایدرك فقدانی بیوك ضایعاتدن اولدیغنی سویلدیلر. اخیراً شوكت پاشانك بعض أوضاعندن شكایت ایدنلر وار ایدیسه‌ده، فقیر بوراده كندیسنی حسن حالده كوردم. آرتق ایش حاجی سلیمان اغا ایله ممش اغا مرحومك اقداملری ثمره‌سیمی، یوقسه شوكت پاشانك جوهر ذاتیسی اقتضاسیمی ایدی؛ اوراسنی پك‌ده كسدیره‌مز ایسه‌مده، شوكت پاشانك بتون آتیله‌جق درجه‌ده اصحاب جبانتدن لیاقتسز اولدیغنده‌ده بر آدم حكم ایده‌میه‌رك بر عسكره لازم اولان ثبات ومتانتی حائز اولدیغنی اعتراف ایدرم.

او كیجه یاره‌لیلرمز آرقه‌مزده‌كی اداره موقعنه یعنی سكز ساعت كریده بولنان كوپری كوینه نقل ایدلدی؛ شهدانك دفنی فردایه قالدی. زیرا عسكر یورغون اولدیغی وصباحلین دخی نه یاپیله‌جغی مجهول بولندیغی جهتله آنلرك اویقو اویومسی ملتزم ایدی. مجروحین نقل اولندی، بیتدی. متفرق بلوكار طابورلریله برلشدی. حساب ایدلدی. یوقلامه اولندی؛ آكلاشلدیكه درتیوز آلتمش بوقدر ضایعاتمز وار. آنك یوز آلتمش نفری شهید واوچیوز ه‌قریب مقداری مجروحدر.

او كیجه دزمنك اوته طرفنده‌كی طاشلغه دشمنك یرلشدیرمش اولدیغی بربلوك عسكر صباحه‌قدر بزی قورشونله مشغول ایتدی طوردی. صكره‌دن آكلایورزكه بونك حكمتی، خط حربك اوكنه یعنی هجوم میدانه بزدن كیمسه ایمسون

مقصـدينه مبنی ایمشکه ، کنیش کنیش جنازه‌لرینی قالدیرەده نه قدر ضـایعاتی وقوعبولدیغنی بزه بیلدیرمیه ؛ ویاخود اردومزه دهشـت نشر ایتمکله کندی برایش کورمش اوله !. ینه صکره‌دن آکلاشیلان اسباب موجبه‌لردن بریسی‌ده شوکه، اوکومزده‌کی دره‌ده بارکیرلری بیته‌رك قالمش اولان برطوپ بطاریه‌سـنی اوقورشونلرك سایهٔ حمایتدن قورتاروب اردوسنه چیقارمقله اوغراشیورمش .

هرنه ایسـه قورشونلرك ویردیکی راحتسزلغه مبنی اوکیجه عسـکرله برابر استحکام خندقلری ایچنده اویودق. صباحلین ایرکنجه قالقه‌رق استینافاوله‌جق حربه یعنی دشمنك بردها تعرض‌ایتمسنه منتظر اولدق اما اویله‌برشی ظهورایتمدی. کونش طوغدی ینه دشمن طرفندن برشی آکلاشـیله‌مدی ؛ شوقدرکه دشمن کافهٔ قواسـنی برآره‌یه جمع ایله طور طوب اوله‌رق کولله منزلنك خارجنـده وبرسواد عظیم حالنده اویله‌جه طوریيور اولدیغی کوریلیوردی .

برنجی‌خطده یونان‌عسکردن بعضیلری، (باقه‌لم موقع‌حربده پلاچقه‌دن‌نه‌وار) دیه تك توك فرار صورتیله صباحلین ایلری‌یه کیتدکلری کبی، بعض باشی بوزوق کویلو، آشجی، اوشاق مقوله‌لری‌ده اورتالغی طارامق ایچون کیتمشلردی .

کیدنلر، قوجاق قوجاق موسقوف تفنکی ایله عودت ایتدیلر. بریکرمیلك قائمه فیئات قونلدی ؛ جمله‌سی مبایعه اولندی اما مقدارینی اونوتدیغمدن شمدی استحضار ایده‌مدم .

شمدی دشمن نه حالده ؟ عجبا کندیسـنی تنظیم ایدوبده تکرار اوزرمزه هجوممی ایده‌جك، یوقسه اولدیغی‌یرده‌می قاله‌جق؛ یاخودیتقیلوبده‌می کیده‌جك؟؟.. بزم ایچون بوراسـنی آکلامق الزم ایدیسه‌ده هرنصلسـه آکلایه‌مدق . لکن اوصره‌ده دشمن طرفندن قاچه‌رق کلان بعض کویلولرك ویردیکی خبره کوره ، کویا دشمن یارین بزم صول ضلعمزه برهجوم دها ایده‌جکمش. ایشته بوحوادث فنا! زیرا بزم صولمز پك قوتسزدر. درحال اوجهته براز عسکر چیقاروب بعض سپرلر یاپدیرمغه شتاب ایتدك ایسـه‌ده ، هرحالده دشمنك حالندن برخبر صحیح آلمقلغمز لازم وفقط بوخبری هانکی یکیدم کتیره‌جك ؟! ایشته اویله متحسس ومتجسس برآرقداش پك نادر وبلکه‌ده منعدم !

نهایت‌ویانه‌نك (نایه‌فرایه‌پره‌سه) غزته‌سنك‌مخبری آوستریاطوپجی‌یوزباشیلرندن مجارلی بارون (اشلوقه) نامنده اردوکاهمزده برذات بولنیوردی. مکر بوآدمجکز

آتنه بینه‌رك، كندی حسابنه اوله‌رق تحقیق ماده ایچون تی قارشیكی طاغلرك آرقه‌سنه كیدوب اوكاده‌نصكره عودت ایدرك، دشمنك فناحالده بوزولوب اردوسنی قاندیرمق ایچون احمال واثقالی ، یاره‌لیلرینی نقل واموا‌تنی دفن ایتمكله مشغول اولدیغی خبرینی كتیردی. الحمدلله والمنه؛ ایشته شمدی مظفراولدیغمز آكلاشلدی.

استطراد وتصحیح

استطراد وتصحیح وبیان حقیقت

بومحاربه كونی دشمنك علیهمزده بش بیك نفر سواری قوللاندیغنی (كردوریان) نامنده‌كی فرانسزجه تاریخك تحقیق ونشر ایتدیكی صره‌ده، اركان حربیه ریاستیله اردومزده بولنان مجارلی فریق فیضی پاشانك . محاربه كونی اردونك امر اداره وقوماندا‌سنجه فوق‌العاده غیرت و كفایت كوستردیكنی وحتی بر آرالق صاغ جناحمز محو وپریشان اولمق درجه‌سنه كلمش ایكن، مقدار كافی عسكر آله‌رق بالذات اونقطهٔ ضعیفه‌یه یتشوب تعمیرحال أیلدیكی والحاصل عثمانلی اردوسی بومحاربه‌یی مجرد فیضی پاشانك اثر همت وتدبیریله قزاندیغنی یازمشدر .

یاهو آوروپالیلر! بوكونه‌قدر تركلریوزندن اشعه‌پاش بروزاولان بونجه‌فتوحات ومظفریاتك انوارمشعشعه‌سی كوزلریكزی قماشدیریپوركه انلرك اجرا آت‌واقعه‌سنی علی ماهو علیه كوروبده تعیین حقیقت ایده‌میورسكز ! بونقدر انصافسزلقدر ؟! تواریخكزی نظر تدقیقدن كچیرن مدققین علمای اسلامیه ، اوكتابلریكزی عثمانلیلر علیهنده درلو درلو اكاذیب واراجیف ایله مالی بولیورلر . تعصبدن بری اولدیغكزی ودائما حقی تسلیم ایتمكله معتاد بولندیغكزی خاقه اعلام وتركلری‌ده بالعكس تعصبله اتهام ایدییورسكز اما كندی كندیكزه بر نظر انتقاد وانصاف عطف ایتمیورسكز. منطق ومعقولاتك درجهٔ قصواسنه یتشمك عزمیله مالارینی، جانلرینی تلف ایدن محققینكزك اكثریسی مجرد سوق تعصبله وسطحی نظرلغك حكمیله تركلر حقنده پك یاكلش ظنون واوهامه تابع اولمشلردر. تركلرسزك دیدیككز وبیلدیككز كبی دكلدرلر. لسانلرینی أیجه اوكرنكز، ایچلرینه كیریكز، اخلاق وعاداتنی لایقیله تحقیق ایدیكز؛ دنیا اوزرنده دیه‌مز ایسه‌مده، هله‌شرقده النجیب قوم اولمق‌اوزره برنجی درجه‌ده كوستره‌جكمزدن اصحاب عقول أمیندر .

ایشته فیضی پاشا حقنده‌كی تحقیقاتكزده یاكلشدر؛ كندی خودپسندلككزه تبعیت ایتمش اولمكزدن ناشیدر. كویا تركلرده آدم‌یوغیمش‌ده، بومحاربه بر آوروپالی قوماندانك ثمرهٔ تدبیر وسعیله وجودپذیر فوز وظفر اولمش ایمش! نه‌قدر یاكلش

حساب ، نه‌رتبه خلاف حقیقت برتحقیق!! فقیر، محاربه‌نك بدایتندن نهایتنه قدر آناطولی‌ده بولندم. نره‌لرده، نه‌لر کوردم ایسه اولدیغی کبی یازدم. هیچ بریرده، کیمسه‌یی التزام و کیمسه‌نك حقنی کتم ایتمدیکم مثللو، بغیرحق کیمسه‌نك مدح وذمنده بولنمدم. مقصدم، حیاتمده تاریخ نشر ایتمك وانك ضمننده کندمی عالمه کوسترمك دکلدر؛ أملم، طوغری‌یی سویلیه‌رك خالصاً لوجه‌الله اخلافمزه بردرس انتباه وعبرت ویرمکدر .

فیضی پاشانك أوائل حالنی بیلمز ایسه‌مده بنم کوردیکم محاربه اثناسنده سنی یتمشه وارمش، کوزلری کورمکدن قالمش ایدی. سننك اقتضاسی اولمق اوزره حیاتی ، صحتی زیاده‌جه سودیکندن کافهٔ حرکات وسکناتی اکا کوره ایسه‌ده ، ناموس وتربیهٔ عسکریه‌سی یولنده اولدیغندن بزم بعض ضابطانمز کبی پرده‌برانداز تمکین دکل ایدی. محاربه‌نك امتداد ایتدیکی سکز آی ظرفنده فیضی پاشا دائما یالکز قالمشدر. هیچ بریرده انك رأییله برایش کورولمدی؛ هریرده ایشی ترکلر کورمشدرلر. چونکه آتیده حکایه اولنه‌جغی وجهله فیضی پاشا حالنك وسننك اقتضاسی اوله‌رق فوق‌العاده مجبور احتیاط اولدیغندن ، باش قوماندان مختار پاشا ایله بالضروره ائتلاف افکار حاصل ایده‌میه‌رك دائما آلارغه‌ده بولنیوردی . بنم کوردیکمه کوره خورومده‌کی محاربه موقعنی تعیین وسپرلرینی وخندقلرینی ترسیم ایدن وعسکرمزی تعبیه أیدن مختار پاشادر .

مختار پاشا اسماعیل پاشایی اورایه جلب ایدوبده کندیسی الشکرد فرقه‌سنه کیتمسی عقبنده دشمن اوزرمزه تعرض ایتدی وبرمحاربه وجوده کلدی .

اثنای محاربه‌ده عسکری سوق ایدن وحتی (کردوریان) ك دیدیکی کبی ، صاغ جناحمزه شوکت پاشانك طلبی اوزرینه حلب ردیف طابورینی کوندرن وایشی اداره ایدن حاجی راشد پاشادر؛ چونکه حاجی راشد پاشا ، هم احتیاط قوماندانی، همده اسماعیل پاشانك وکیلی ومعاونی شکلنده (قارتیه ژه‌نه‌رال) ده بولنیوردی . اوکون ترتیبات عمومیه‌یه عائد اولان کافهٔ امر ونهی اوذاته عائد ایدی . حتی محاربه‌یه باشلار باشلاماز فیضی پاشا خورجلرینی، یتاغنی یوکلدوب اردومزدن چیقارمش ویاخود قاچیرمش ایکن ، بوندن عسکرك قلبنه برفنالق کلمه‌سون دیه اشیاسنی ینه اردوکاهمزه چویرتدیرن ترك ضابطلری‌در. بومحاربه‌نك وقوعبولدیغی کون : اسماعیل پاشایه دلائل شریف اوقومق، فیضی

پاشایه هیچ سوز ایتمکسزین فوص فوص چبوق ایچمك ، حاجی راشد پاشایه‌ده باغیروب چاغیروب اوته‌یه بری‌یه آدم و عسکر قوشدیرمق حصه‌لری وظیفه اوله‌رق دوشمش ایدی .

جانم بو آوروپالیلرك حالی نه تحفدر ! هر صنعتده متفنن اولدقلری قدرده‌ینه هر شیده همان حمقه یقین درجه‌ده ساده‌دلدرلر. لکن نه چاره که ثروتلری ، قوتلری ، عیللرینی اورتیور ؛ بزم‌ده فقرمز ، ضعفمز کافهٔ محاسنمزی ستروعیوبمزی کشف ایدییور. آوروپالیلر هیچ بر أیلکی ترکلره یاقشدیره‌میورلر. ایشته بویله مطبوعات اجنبیه‌نك بعضیسی ، اردومزك مظفریاتنی دیدیکمز کبی فیضی پاشانك قوماندا سنه عطف ایتدیکی کبی روسلرك بعض ساده ضمیرلری‌ده ، مظفریاتمزی ، اردومزده مخبرلکله موجود بولنان انکلیزلی جنرال کامبلك تدبیرندن بیلدی. حتی بعضیسی‌ده ١٨٧٠ تاریخنده فرانسه ایله آلمانیا بیننده وقوعبولان محاربه‌ده ، (مچ) قلعه‌سنی عساکر کایه ایله آلمانلره تسلیم ایدوب مؤخراً فرانسزلر طرفندن طردوحبس اولندقدنصکره دیاردیار فرار ایدن (مارشال بازن) نامنده‌کی سرسرینك ، کویا تبدیل اسم ایله کلوب بزم اردویه قوماندا ایتمکده اولدیغی ارجوفه‌سنه قدر قانع اولدی . حالبوکه الحمدلله والمنه سوقیاتمز ، محارباتمز ، مظفریاتمز و تدابیرمزك جمله‌سی ترك اوغلی ترك ، مسلمان اوغلی مسلمان ایش أرلرمز معرفتیله وقوعبولمش اولدیغندن أیسیده ، فاسیده هپ بزه عائددر. انلر خلاف حقیقت اعلانات ایله افتخار ایتمك ایستدیلرسه‌ده ، صکره‌دن ایشك حقیقتی ظاهر اولدیغی کبی ، عقلایه قارشی اونلکی اعلانلریله ، مرض غرضله معلول اولدقلرینی اشاعه ایتمش اولدیلر. اما سن دیه‌جکسین که : [آدم اولوبده کندمزه افترا ایتدیره‌جك سرزشته‌لری دشمنلرمزه ویرمیه‌لم ! یعنی قدرمزی ، حدمزی بیله‌لم ؛ حدلرینی بیلدیره‌لم !] اوراسی بشقه ؛ اکا دیه‌جکم یوق ! چالیشه‌لمده لطف حقدن امیدوار اوله‌لم !!. وماذلك علی الله بعزیز .

زیوین محاربه‌سنك آلشکرد فرقه‌سنجه متصور اولان حرکات عسکریه‌یی منع ایتسی

آلشکرد جهتنده بولنان مختار پاشا ، بزم طوپ دومانلرینك تبدیل موقع ایتمدیکنی بولندیغی طاغدن کوزه‌رك یریمزده ثابت اولدیغمزه حکم ایتمش ایسه‌ده اجراسنه بدأ ایدرك مصطفی جاوید پاشانك تلاشلی اخباراتی اوزرینه تأخیرایتدیکی حرکتی اتمام ایتمك اوزره بزم طرفدن برخبر صحیح وسالم آلمسنه منتظر ایمش. عقیب حربده قورد اسماعیل پاشا طرفندن مختار پاشایه یازیلان تحریراتده :

[دشمن كلدى ، شووضعيتى آلدى، بويله هجوم ايتدى ، بزده اقشامه قدرحرب ايتدك] ديدك امانه اولدى؛ قزاندقمى ، غيبمى ايتدك ؟ اوراسنه دائر برشى سويليه‌مدك. چونكه نتيجه‌نك نه اولديغنى ويااوله‌جغنى بزده بيلميور ايدك.

انك ايچون حقيقت حالى آكلايوبده كنديسنه بيلديرمك اوزره مختارپاشا، ياورى قول اغاسى رضا افندى‌يى بزم اردويه كوندرمشيدى . انك عودت ايده‌جكى زمانك حلوانه انتظار ايتمكسزين بعض تنبيهات علاوه‌سيله كوندرديكى ديكر ياور قول اغاسى عثمان افندى‌ده كلدى . عثمان افندى بزم حربك فرداسى كونى ايكندى وقتى مواصلت ايدوب اسماعيل‌پاشايه بعض اوامر تبليغ ايتديكى صره‌ده مختارپاشانك فقيرى‌ده ايستەمكده اولديغنى سويلدى. عثمان افندينك بزه مواصلتدن برقاچ ساعت اول ياور رضا افندى دشمنك وبزم عسكرك حالنى كوردكدن واسماعيل پاشادن وشوندن بوندن اقتضا ايدن معلوماتى آلدقدنصكره عودت ايتمشيدى. فقيرده عقيباً ايكى سوارى آله‌رق آلشكرد فرقه‌سنه متوجهاً يوله چيقدم.

مصطفى جاويد پاشانك دشمن كليور ، بن رجعت ايده‌جكم ديه مختارپاشايه يازديغى شيئك اساسى نه اولديغنك برپارچه‌سنى اووقت ؛ واصل بيوك قسمنى و صحيحنى بعدالحرب فرانسزجه اوله‌رق نشراولنان آنف الذكر (كردوريان) ى مطالعه ايدنلردن آكلادق . چونكه (كردوريان) روس اردولرينك احوالنه بزمكندن زياده واقفدر. بزم كندى كنديمزه آكلاديغمز شوكه، خورومده‌كى محاربه‌نك وقوعى كونى روسيه‌نك برقاچ بلوك سواريسى خوراسان قريه‌سنه ايتمش وآراس نهرى كنارنده كورونه‌رك عودت أيتمش. بونلرك اورالرده كزديكنى كورمش اولان مصطفى جاويد پاشا فريادى قوپارمش ايمش !.

(كردوريان) ك بيانه كوره ايشك حقيقتى واسباب موجبه‌سى بشقه‌در.

ايشك حقيقتى ، حرب وقوعبولور ايكن، بزم فرقه‌نك آرقه‌سنى آلمق وياخود مجرد آرقه‌ده كورينوب بزى تلاشه دوشورمك اوزره دشمن ايكى آلاى سوارى كوندرمش ايمش. [*] آرقه‌مزه كوندريلان سواريلر، اراضى غايت كسيك وعارضه‌لى

[*] صكره‌دن كويليلردن اكلاشلديغى وجهله (لوريس مليقوف) و(جنرال كيمن) جنابلرى «تركارى شمدى درت طوپ آتمقله قوواجغز، كليكزده يانمزده بولنكز ، حاللرينى سيرايديكز» ديه مجنكرد واوجوارده بولنان سائركويلرك امام ومختار ومعتبرانتى جنراللرحضراتى مفتخرانه برطور ايله يانلرنده بولنديررلرمش . كويا تركار بوزوله‌جق و آرقه‌لرينى آلمق اوزره اولجه كوندريلان سوارى‌ده ايشه باشلايه‌جق . اولوقت رذالت عيوقه چيقه‌جق ، جنراللرك‌ده كيفى

اولدیغندن بزم آرقەمزی دکل؛ ترسلری دونمش اولمقدن ناشی کندی یوللرینی غیب ایدرك ، کوندوز آقشامه قدر بر طاغدن اینەرك بر تپەیه چیقمشلر واویله سرسری اولەرق اودرەلرده طولاشوب قالمشلرده ، تافرداسی کونی آنجق بالسلامه صوغانلی طاغی اوستندەکی اردولرینه ملحق اولەبیلمشلر ایمش.

ایشته بوسواریلرك، یول آرامق وجهت تعیین ایتمك قصدیله اوتەیه بری‌یه چارپندقلری صرەده ، ظاهر بر آرالق برایکی بلوك سواری‌ده آراس کنارینه اینمشلرده مصطفی جاوید پاشانی قورقوتمشلردر. بوواقعەدن بزم فرقەنك هیچ خبری یوق یا ! فرقەمز یالکز اوکندەکی بلانك دفعی غائلەسیله مشغول ایدی.

ألشکرد فرقه‌سنه مواصلتم

هرنەایسه فقیر یولمه دوام ایدرك اقشام ایله برابر معهود آراس نهرینك کنارینه ایندم. صوبی کچدکدن صکره طای خواجه قریەسنده براز تنفسلەینه یولمەدوام ایدرك کیجه یاریسندن صکره الشکرد فرقەسنی، وقرەغولدن قرەغوله وتپەدن تپەیه تپنەرك بیك درلو کوچلکلرله پاشالرك اولدیغی یری بولدم. بوکیجه باشدن کچن مشاق تعریف بادئ تطویل اولەجغندن او یارانی بوراده قاپایالم. فقیر پاشالرك اولدیغی یره واردیغمده کندیلرینی اویقوده بولدم. بردیدیکمز شی ده، طاغك اوزرندەروزکاردن محافظه ایچون یاتەجق اولان بر انسانك وجودینه سپر اولەجق صورتده کون طوغریسی وشمال جهتلرینه ییغدیریلان طاشلردن حاصل اولان سدك ایچ طرفنی التزامدن عبارتدر. بونوصولمه برابر بکجیلری اولان عسکر، پاشالری اویاندیردیغنده، یاتانلرك احمد فاضل پاشا ایله میرآلای عاکف بك اولدقلرینی کوردم.

عاکف بکله تابورباشیلغندن بری بسله‌نوب بیوددلش اولان حقوقمز اخوتك دخی فوقنده اولمسیله اوپوشولدی. قوقلاشلدی ؛ جونکه عاکف بك ایکی سنەدنبری قرەطاغ وصربیه جهتلری محاربانده اولدیغی ایچون تحسرمز حدینی آشمشیدی. مختار پاشا حضرتلرینی سؤال ایتدم؛ اوکیجه ساعت اوچده بنم کلدیکم زیوین اردوکاهنه متوجهاً حرکت ایتدیکنی وبولده هرحالده تصادف ایتمش اولمقلغم لازم کلەجکنی سویلدیلر ایسەده بن راست کلمدم. آکلاشیلان اوبشقه یولدن کیتدی. فقیر بشقه طرفدن کلمشم. یاخود — اردولق حالی بو! — کیجه قراکلقده، سواری

کلەجکمش. درت طوپله دکل، بیك اللی طوپله ترکلرك برندن قالقمادیغنی وکوندریلان هجوم قوللرینك بوزیلوب بوزیلوب رجعت ایتدیکنی جنرالر کوردیکی کبی، حدتلرندن نەیاپەجقلرینی بیلمزلر ایمش. « نه بوایمانم : طاوشان آوینه‌می چیقدیکزکه تازیلرك صولنی وطاوشانك کوسترەجکی صورت حسابی ایله اکلنەسکز!!... »

وپیاده برچوق آدملر کاوب کچیور ایدیلر ؛ احتمالکه قوماندان پاشا حضرتلری آنلردن بریسی ایدی‌ده طانمقسزین کچلمشدر!. عودتنك سببنی صوردم ؛ برکون اول زیوینده حرب ایدن دشمن اردوسنك بوزولمش اولدیغی خبرینی آلدی؛ حالی بالذات کوروب آکلامق وصحیح ایسه دشمنی تعقیب ایتمك عزمیله کیتدیکنی ونقیرك کلدیکمده آرقه‌سندن ینه زیوینه کوندرلمکلکمی امرایتدیکنی سویلدیلر. الشکرد فرقه‌سنك قوماندانسنه کما فی السابق احمد فاضل پاشانی براقمش و ایچنده بولندیغمز کیجه‌نك صباحی آنلرده اوکلرنده‌کی دشمنلرینی تعقیب وایجاب ایدرسه تعرض ایتملری امرینی ویرمش اولدیغی دخی اثنای مصاحبتده آکلاشلدی. حاله دائر براز آفاقی صحبتدن صکره احمد فاضل پاشا قاپوطنی باشنه چکوب یاتدی. نقیرده عاکف بکله برابر برسجاده‌نك آلتنه اوزاندق.

اویقوی کتیرمك اوزره سجاده‌نك آلتندن یلدیزلری سیر ایدرکن؛ ذهنم، دشمنی تعقیب ایچون مختار پاشانك زیوینه کیتمش اولمسی سببنی محاکمه‌یه وبرده ایش نیچون بویله اولیور؛ نیچون هر یرده باش قوماندانك بالذات بولنمسی لازم کلیور؟ حکمتی مطالعه‌یه صاپدی. سیکیرلرك بوصورتله اشتغال حالنده بولنمسیله برابر انسانك اویقو اویویه‌میه‌جغی بدیهیدر. اولاً شوراسی واردخاطر اولدیکه، نه‌دیمك ! اوراده‌کی قوماندانلر تعقیب ایشنی یاپه‌مزلرمی ایمشکه باش قوماندان بورادن اورایه کیتمکه مجبور اولمش؟! صکره دوشوندمکه اوراسی مرکز، بوراسی مرکزك برجناحیدر؛ هرحالده باش قوماندانك مرکزده بولنمسی لازمدر. پك أیی اما امر تعقیبك عقیب حربده اولمسی مقتضیدرکه دشمنك تکرار جانلانمسنه وتنظیم احوال ایتمسنه میدان ویرلمکسزین چارپیلوب ایشی بیترلسونده ایلرطوتار یری قالمسون، یعنی کاملاً ویا قسماً دشمن اردوسنی أسیر ایتملی، ویاخود بتون اردوسنی پریشان برحالده طاغیدوب طوپلرینی، ادواتنی، مهماتنی ضبط ایتملی‌در. حالبوکه بزاویله یاپمدق. شمدی آره‌دن أیی زمان کچدی؛ دشمنده کندیسنی طوپلادی. بوندن صکره هیچ کندیسنی تعقیب ایتدیررمی ؟

سجاده‌نك آلتنده اویقوکتیرمك ایچون بعض مطالعات

خوروم‌ده‌کی محاربه‌نك وقوعی عقیبنده بزنیچون دشمنك دالنه بینمدك؟ بیندیکمز بیلمدیکمزدنمی، یاخود بیلوبده بینه‌مدیکمزدنمی؟ ویاخشقه برقصور ونقصاندنمی؟ هرحالده بوخطا آلات وادواتمزك نقصانلغندن نشأت ایتمش اولسه کرکدر، دیدم ایسه‌ده عجبا هیچ برنقصانمز اولمیه ایدی ؛ همان تعقیبه قیام ایله استحصال نتیجه ایده‌جکمی

ایدك مطالعه‌سنده بولندم ؛ ینه کندی کندمدن خیرجوابنی آلدم. نیچون؛ یادشمنك کرچکدن بوزولوب بوزولمدیغنی بیلمیور ایدك . بز فرداسی کون اوراده حربك وهجومك استیناف اوله‌جغنه منتظرایکن، بزده دشمن بزی صول جناحمزه هجوم ایده‌جکمش شایعه‌سیله اغفال ایتمشیدی. بز صولمزك محافظه‌سی قیدینه دوشدك. آنکله مشغول اولدیغمز صره‌ده دشمن‌ده کندینی تنظیم ایتدی. آتیده بیوك بر سقطلغه دوچار اولمیه‌یم قورقوسیله شمدی‌ده صاوو‌شوب کیتمکی قوردی. پك اعلا! بوصورتله اغفال اولنمامش اولسه ایدك ودشمنك‌ده صحیحاً بوزولمش اولدیغنی بیلسه ایدك ینه تعقیب ایده‌جکمی ایدك ؟ سؤالی خاطره کلدی ایسه‌ده بونده‌ده ینه‌خیر! جوابیله مجاب اولدم. نیچون ؟ یا بز موقعمزده خندقلر ایچنده حال مدافعه‌ده اولدیغمزدن، دشمن اوزرمزه کلورایسه حرب ایتمکه، یوق ایسه طوروب باقمغه واوموقعك محافظه‌سنه، وآنی الـمزدن چیقارمامغه مأمورزده انك ایچون!

بویله یاپه‌جقسکز دیه المزده برتعلیماتمز وارمی؟ خیریوق اما؛ حالمز، عادتمز بونی اقتضا ایدیور. دولت علیه‌نك خسارات متوالیهٔ سیاسیه‌ده بولنمغه باشلادیغی زماندنبری میدان آلان اوسته‌لردن اویله اوکرندك. اقتضای حال اوزرینه ویادولتمزنامنه برنتیجهٔ خیریه‌یی احراز ایتمك تصویریله ایش کورمکه آلشمدق. بویله شیلره جدی، موجد، مخترع برفکر لازمدر. مصلحتك ظاهرینی پارلاتمق کبی قلاغیلقدن بشقه برشی ایله بزم فکرمزك تمرینی یوقدر.

پك أیی! بوزیلان دشمن کندینی تنظیم ایدرده ینه کلیرایسه؟ بزده دیشمزی صیقه‌رق ینه مدافعه‌سنه دوام ایدرز. معاذالله اولدیغمز مستحکم موقع ترك اولنوبده هیچ دشمن تعقیب اولنورمی؛ یاایش ترس کله‌رك رجعتمز اقتضا ایدرده اسکیدن اولدیغمز یرده طوتدیره‌مز ایسه‌ك صکره نه‌یاپارز؛ محاسدیمزك انصافسز تعرضاتنه قارشی جانمزی نره‌یه قویارز؛ هابرشی وارکه باقا کا دیه‌جکم یوقدر. بویله براقتضا وقوعنده کیفیتی باش قوماندادن استیذان ایدرزده؛ اوده قالقك تعقیب ایدك امرینی ویرزسه، الك کاغدینی نسخه کبی حرزجان ایدرك ومسؤلیتی آنك اوزرینه یوکله‌یرك قالقار یورورز. اما بن استیذان ایدوب جواب آلنجیه‌قدر الویرن فرصت فوت اولور ایمش! وارسون اولسون؛ ترجمه‌سی بن باشمدن قورقارم کندی کندمه برایش یاپمغه جسارت ایده‌مم . الحمدلله عقلم، تجربه‌م ، اذعانم وار؛ هیچ امرسز واستیذانسز اویله برایش بجره‌مکه‌یلتنیرمی‌یم! بونك ایچنده دوشوندیکم دها نیچه،

نجه شخصی محذورلر واردرکه انلرك بریسنی سویلیه‌مم. الحاصل اوزون سوزمزك قیصه‌سی قورقاق اوله‌یم ؛ صاغ اوله‌یم والسلام !

اشته دائرهٔ تصورده بومحاورات ایله ذهنم مشغول ایکن نتیجه شورایه منجر اولدیکه، عاکف بکك دیدیکی، بروجه مطلوب برنتیجه استحصال ایتمك ایچون تعقیب حربی دکلدر؛ بلکه بزم اردومزی ایلریلتمك واقتضا ایدرسه قارصه قدر صوقمق اوزره یالکز برکیدیشـدر ؛ یوقسه اصل تعقیبك تاوی کچدی . نته‌کیم شمدی‌ایچنده بولندیغمز فرقه‌نك اجراسنه متهیٔ اولدیغی حرکت دخی بوقبیلدندر. شومطالعات ایله حاصل اولان ذهن یورغونلغی سیکیرلرك رخاوتی انتاج ایتمسیله براز مدت اویومشم. آرقداشلرك اویانوب لاقیردی ایتمکده اولدقلرینی ایشیده‌رك اویاندیغمده اورتالق صباحك آلاجه قراکلغی حالنه کلمشیدی .

هپ برابر قالقلدی؛ فقط قالدیغمز بر بطـاغك باشی اولوب موقع ایسـه معلوم اولدیغی اوزره ارضرومك دها ایلریسی ویوکسکیدر . ضغوغك زیاده‌جه مقدارده کوریلان تأثیری ایله تتره‌نیله تتره‌نیله برقهوه ایچلدی. نفیر اویاندیغمده عسکرك برقسمی دها یارم ساعت اول یوله قونلمش، باقیسی دخی حرکت اوزره بولنمش ایدی. عاکف بك ایله وداع ایتدك؛ اوحیوانه بنه‌رك برطرفه کیتدی، فقیرده آیریله‌رق اوکه‌دنصکره‌جه زیوین اردوکاهنه کلدم، مختارپاشا حضرتلرینه ملاقی اولدم . درسعادته وجهات سـائره‌یه یازیله‌جق برچوق تلغراف ومحررات بریکمشیدی. بز انلری چیقارمقله مشغول اولدیغمز صره‌ده مشارالیه‌ده عسکری سفربر ایتمك ترتیباتیله اوغراشیوردی .

قورداسماعیل پاشانك الشکرد ووان فرقه- لری قوماندا[illegible]ما ورتی ووظیفه‌سی- ودشمنی بزم تعقیبمز

اوصره‌ده قورداسماعیل‌پاشا حضرتلرینی الشکرد ووان‌فرقه‌لرینی برلشدیره‌رك قوماندالرینی درعهده ایتمك اوزره همان یوله چیقاردیلر. چونکه احمد فاضل پاشا اوکنده‌کی دشمنی تعقیباً الشکرد فرقه‌سیله برابر ایلری کیده‌جك ، اکر مانعه تصادف ایتمزسه بالطبع بایزیده واصل اوله‌جق .. فائق پاشاده اوصره‌ده بایزیده ایمش اولدیغنی کوره‌جك، شوحالده ایکی فریق ایکی فرقه ایله اجتماع ایده‌جك. بالضروره انلرك اوزرلرنده بر قوماندانك لزومی تحقق ایلیه‌جکندن ، ایشـته اوقوماندانده اسماعیل پاشا بولنه‌جقدر .

مکر مختارپاشا (خالیاز [*]) ده محاربه ایدوبده‌نتیجه‌یه انتظاراً طوردیغی کون

[*] مختار پاشانك الشکرد فرقه‌سیله برابر حرب ایتدیکی یرك اسمیدر .

فائق پاشایه بر تلغراف چكەرك اوكندەكی دشمنك حالنی بیلدیرمش ؛ و سریعاً قوماندا‌سنده بولنان عسكر ایله برابر بایزیده اینوب الشكرد جهتندەكی دشمنك آرقەسنی آلمسنی امر أیلمش ایمش . آره یردن برقاچ كون كچدیكی حالده فائق پاشانك خبر حركتی آلەمامش ؛ انك ایچون اسماعیل پاشایه امر ویرمشكه ، طوغریجه الشكرد فرقەسنه كیدوب احمد فاضل پاشا ایله كوروشەرك حالك ایجابنه كوره انلرك حركت تعقیبەسنه وایكی فرقەنك برلشەجكلری موقعه دائر سوز ایتدكدن صكره كندیسی آیریلەرق یالكز باشنه (ملاز كرد) و (عنیات) طریقیله مسارعةً باركیری‌یه كیدوب وان فرقەسنی بولسون وبالذات قوماندا‌سنی درعهده ایدرك فرقەیی تحریك ایله بعده ایكیسنی‌ده برلشدیرسون .

اسماعیل پاشا الشكرد فرقەسنه ، دشمنی تعقیب ایتمكده اولدقلری حالده یتشیر ، وكیم بیلیر نەمطالعەیه مبنی ایسه بالذات وان فرقەسنه كیتمیەرك ؛ فائق پاشایه تلغرافلرله اوامر مقتضیەیی ویردكدن صكره، حاضر قاچمقده بولنان دشمنی تعقیباً كیتمكده اولان الشكرد فرقەسنك قوماندا‌سنده قالور. فرقه یواش یواش كیدر ایكن برایكی یرده اوكلرنده كیتمكده اولان دشمنه طاقلمق ایسترلر ایسەده، حریف غایت شدتلی طوپ آتشیله بزمكیلری توقفه مجبور ایدر وبی‌محابا یولنه دوام ایدر كیدر وتفصیلی آتیده كوریلەجكی وجهله قرەكلیسانك ایلریسندن صوله طوغری تبدیل استقامتله موصون كدیكندن آشەرق حدودندن ایچری‌یه كیدر، بزم معقبین‌ده حدودك آغزنده باقه قالیرلر. الله سلامت ویرسین !

زیوبندەكی اردونك دشمنی تعقیبه قیام ایتمسی

كلەلم بزم جهته : قارشومزدەكی دشمنك فناحالده بوزلمش اولدیغی ورجعته مجبور اولەجغی تحقق ایتدی. بوحالده تعقیباً كیدیلەرك قارصك امدادینه یتشلمك اساساً مقتضی ایسەده ، اخیراً حسین حامی پاشادن استمدادی حاوی آلنان برمكتوب اوزرینه اواقتضا ، واجب‌الادا برفرض حكمنه كیردی . ایشلرمز بیتدكدنصكره وقت ایكندی اولدی . دشمنك‌ده براقدیغی دمدارینك كندی اردوكاهندن حركت ایتدیكی كورولدی .

شیخ حاجی فهمی افندینك ذكر جمیلی

بزم سواریلرمزك اكثریسی الشكرد اردوسی رفاقتنده اولوب هنوز بزه یتشمدكاری و دیرلنوب طوپلانوب بزمله برلشملری ایسه دها برایكی كونه متوقف اولدیغی جهتله، یتمش سكسان قدر مریدان و محبانی ایله مجرد اجرای فریضهٔ جهاد و غزا ایچون خالصاً لوجه‌الله مسلمانجەسنه اردوی همایونه كلمش اولان طریقت علیهٔ نقشبندیه مشایخندن و اعیٔ علمادن ارزنجانی حاجی فهمی

افندی حضرتلری کندی جماعتیله و اردومزده طوپلایه‌بیلدیکی سائر دوکوتی باشی بوزوق سواریلریله ایلری‌یه کیدوب اردونك پیشدارلق قره‌غوللق خدمتنی ایفا أیلیوردی. شیخ افندی حضرتلرینك، ساعت بساعت تبدل ایدن حرکتندن دشمنك نیتنی استدلال ایدرك پیدربی قوماندان پاشایه کندیسنك خط دست مبارکیله ژورناللری متوالی‌الورود ایدی. حضرت شیخ اخلاق حسنه ومحمدیه ایله بعدالاتصاف امور خارجیه و داخلیهٔ دولتی بیلمش، خسته‌لغمزك منشأ ومورودینی آکلامش اویانق، سیاسی برکامل انسان ایدی. علما ومشایخ ایچنده مثلنی کورمدیکم ایچون ذات عالیسی نظرمده محبوبیت فردیه درجه‌سنده‌در. دنیاده علما وفضلا وصاییلمقله توکنمز پك چوق مشایخ وار، فقط بز نه‌یز، زمان نه‌در، آوروپانك حالی نصلدر، ملت ودولت نه‌یه محتاجدر، حاله وزمانه کوره دولتك سیاستی نه‌یی مقتضیدر؟ بونی بیلمزلر. دولت اسلامیه‌یی بوندن بیك سنه اولکی قوت و شوکتنده باقی و ثابت ظن ایدرك کافهٔ معاملات سیاسیه ومدنیه‌مزی اونقطهٔ نظردن کورورلر. یالکز اوکعبده قسطمونیده ینه طریقت علیهٔ نقشبندیه خلفاسندن شیخ سید افندی حضرتلرینی کوردمکه احوال واطواری حاجی فهمی افندی مرحومی آکدیرر ایدی.

حاجی فهمی افندی: (واَعِدّوالَهُمْ ...) آیت کریمه‌سنی عصرك ایجابی وجهله تفسیر ایدرك آیت جلیله‌نك آلت طرفنده اولان (ماستطعتم) کلمهٔ مجمله‌سنك شامل اولدیغی جامعیت، حصول قوت وقدرت ملت ایچون هرفردی تحت مسئولیته آلمشدر. کلمهٔ مزبوره‌نك متضمن اولدیغی تهدیددن کندیسنی وارسته ظن ایدن آدم، محاکمهٔ اموره مقتدر اولمیانلر ویاخود جمعیت اسلامیه ایچنده هیچ آدم صاییلمیانلردر دیر ایدی. واقعا عقلا، دنیاده ویرلمیی الك قولای اولان شیئك نصیحت اولدیغنی ادعا ایدرلرکه پك صحیحدر؛ لکن شیخ حضرتلری بویله دکل ایدی. بوحضرت نفسنده بالذات اجرا ایتدیکی ایثارك علویتندن بحث ایدرك خلقی معالیپرور اولمق اوزره تشویق أیلر ایدی. دائما چوالدیزی کندیسنده، ایکنه‌یی مقابلنده بولنان ذاتده استعمال ایدرك (أتأمرون الناس...) کریمهٔ تهدیدیه‌سندن حذر اوزره بولنور ایدی.

محاربه‌وقوعندن ایکی سنه‌اول فقیر برایشله ارزنجانه کیتمشیدم. حضرت خواجه‌یه اوراده ملاقی اولدم. طانیدم؛ اخلاق واطوارینی عقلمك ایردیکی قدر سنجیدهٔ میزان تدقیق ایتدم، لوحش‌الله! فضیلت، سخا، کرم، ذکا، علم وعرفان وجود کیمشده

بو حضرت اوباش ظن اولنوردی. مشار الیه اصلاحات محیطدن مرکزه کیتمسی رأینده بولندیغی ایچون بیوك شهرلردن زیاده اولاً کویلولرك هیچ اولمزسه حکومتدن کلهجك برامری اوقویهجق قدر برسرمایهٔ قرائته، تحصیلداره وقوعبولان ویرکو تأدیاتیله بورجنی آلاجغی بیلهجك قدر حسابه واقف اولملری، هله ضروریات دینیهلرینی مطلقا بیلملری لازم اولدیغی فکر حکیمانهسنده بولندیغندن کوی خواجهلرینی تشویق ایدر. مکتبی اولمیان کویلره مکتب یاپدیرمق اوزره اعانهلر طوپلار، خواجه تعیننه چالیشیر، بوبابده خلقه قارشی اظهار آبرو ایتمکی کندیسنه برخدمت مقدسه عد ایدر ایدی. قوناغنده وسفرهسنده هروقت بش اون نفر مسافر وغربا بولنور، جملهسنه بالذات خدمت ایتمسنی سور ایدی.

قریم محاربهسنده اعلان حربك وقوعیله برابر آتنه بینهرك سوزی ونازی کچدیکی محباتی آلوب ینه قارص جهتنه فریضهٔ جهادی اجرا ایچون چیقدیغی کبی، صدد تحریرنده اولدیغمز بیك ایکییوز طقسان درت سنهسی محاربهسنده دخی ینه اوصورتله چیقه کلمشیدی. آیلق فلان برشی قبول ایتمهرك. یالکز کندیلرینك وآتلرینك ییهجکلرینی آنباردن آلیرلردی. حضرت شیخك اوتاریخده سنی آلتمش بش رادهسنی کچمش اولدیغی حالده تفنکی اوموزنده، رهوولوری یاننده، قامهسی بلنده چویك، تتك برآتشپارهٔ جلادت وشجاعت کسلمشیدی. خصمه قارشی الك توانا، الك کنج غازیلرمزلك کوستردیکی یارارلقلردن زیاده ایشکذارلق ایدییوردی. کیجهلری یاتاق یوزی کورمز. حرکات عسکریه زمانلرنده اویقوسزلغی وراحتسزلغی وقوری پکسماد ایله قناعتی. کندیسی ایچون عبادتك اك اشرفی عد ایدر. عساکر مسلمینهده دائما صبر وثبات توصیهسنده بولنوردی.

حضرت خواجهنك محاربه یرنده هردرلو احتیاجلر وراحتسزلقلر ایچنده یشادیغی زمان. ممالك محروسهده بولنان وامثال کرامی اولان علمای اعلام ومشایخ عظام غنودهٔ بستر استراحت وکویا برجمعیت علیهدن خارج بیطرف برهیئت کبی ملازم باب جر منفعت ایدیلر. « هردو مقبولند اما این کجا و آن کجا! » کثر الله امثاله.

صدده عودت ایتمزدن اول بوراجقده برشیئك دهاذ کرینی مناسب کوریبورم:

داخل ممالکده عند الاهالی نافذ الکلم ذوات بر تمی محسنه منمانی مطالعات

دولت علیهنك، تنظیمات خیریهنك اعلانیله برابر بالمجبوریه اصول مرکزیتی تأسیس واسکی زماندن قالمه دره بکلك اصولنی لغو ایتمسندهکی اصابت وحکمت نه قابل تعریفدر. لکن بیلمهجب انسانلر بویلهمیدر؛ بوتسه یالکز بزمی بویلهیز؟. صلاح حالی موجب اولان کافهٔ افعالی سوء استعمال درجهسنه واردیریز.

حكومتلر يعنی واليلر ومتصرفلر بيننده ، يوللی يولسز طشره‌لرده اصحاب نفوذ واقتدارك حيثيتی قيرمق عادتی موده اولدی‌يا! آرتق بودرسی ايلری يوروتدكجه يوروتمشلر؛ وكويا اهالی‌يه قارشی توحيد اداره اولنديغی كوسترمك بونكله‌قابل اولورمش زعميله پك‌چوق‌مناسبتسزلكلرده بولنمشلردر. حيثيتی‌قيرمق‌ايستدكلری ذاتك اوجزايی كورمك ايچون استحقاقی اولسون اولمسون!.

يوقاريده ذكرايتديكم‌وجهله فقير قسطمونی‌يه بالمأموريه كيتديكمده‌برچوق مأمورين‌واهالی ايله‌ملاقات‌ايتدم. هركس برصورتله‌دردينی آكلادروبرچوقلری‌ده بريكی مأموری غرض شخصيسنه آلت ايتمك ايچون ابتدادن قولاغنی زهرلمكه ابتدار ايدر . ايشته بوقبيلدن اولمق اوزره مأمورين قسمندن ومتعينان اهاليدن بعضيلرندن قسطمونيده شيخ سيد افنديننك، حكومتك امورينه مداخله‌سندن وخلق ايچنده نفوذ قزانوب بونكله فيرلداغنی چويرمك صنعتنه كمال درجه تهالكندن بحثله هرحالده مومی‌اليه قاپيلنلمامسی وكسرنفوذينی موجب‌وسائطك اجراسنه تشبث‌ايدلمسنك بادئ موفقيت اوله‌جغی‌اخطاردن خالی قالميانلراولدی. اوذاتك فعلاً اجراسنه تصدی ايتديكی شيلردن‌برازينی صوردم؛ ديديلركه ازجمله كنديسنك مريدی ياخود طلبه‌سی يا محبی ياخود بيلدكلری ايكی كيمسه‌بيننده‌كی منازعاتی كنديسی فصل ايدرك محكمه‌يه وحكومته ايش براقامغه وخلق‌بيننده‌كی نفوذينك وقايه‌سنه سعی ايدر. [اوآدملری ويرديكی حكمه ارضا ايتمك ايچون صوری‌ويا معنوی‌اوله‌رق وسائل مجبره‌دن نه‌استعمال ايديور؟] ديه صورديغمده « شيخك حضورنده حقسز چيقان آدم مملكتجه دركار اولان نفوذينه مبنی ضروری اوله‌رق سكوته‌واوحقسزلغی قبوله‌مجبور اولور. چونكه حضورشيخده حقسزلغی ظاهر اولان بريسی اخيراً محكمه‌يه مراجعت ايتسه شيخ افنديننك محكمه‌ده‌دخی جاری اولديغی ظن اولنان تأثيری سببيله فضله برشی قزانه‌ميه‌جغی قورقوسی بالضروره كنديسنه‌توجه ايدن بلايه قاتلانمسنی‌موجب اولور » جوابنی آلدم. [متخاصمينك حقلی ويا حقسزلغنی طارتمق ايچون النده‌كی ميزان هانكی قانوندر؟]ديدم. « نفوذينه اعتماداً يوللی يولسزصلح ايتمكی التزام ايدرووير‌ديكی قرارك قطعی اولمسنه ويورودلمسنه چاليشور » سوزيله مجاب اولدم. بشقه‌يرلرده تحقيق ايتدم . بينلرنده منازعه حاصل اولان ايكی محبنك ، وأندن كلسه بتون مملكتده بولنان منازعلرك علی طريق المصالحه نزاعلرينك فصليله بينلرنده‌حادث اولان مخاصمه‌يه نهايت‌ويرمسنی وهيچ كيمسه‌نك محكمه‌يه كيتمامسنی ايسترايمش.

صكره بكا شيخ افنديڭ تسلطاتندن درد يانان ذواته ديدمكه، [آجانم ! ناسكيدن واعظ افنديلر جامعلرده : (جناب حق درد ويروب حكيمه ، دعوا ويروب حاكمه محتاج ايتمسين!) دعاسنى مؤثر برصورتده ايراد ايدرلر وموجود جماعت ايسه قباب جوامعى پاطلادرجه‌سنه اودعانى آمين ايله حسن استقبال ايدرلر ايدى. دولتڭ بوقدر مصارف اختياريله احداث ايتديكى محكمه‌لرڭ علت غائيهٔ تشكيليه‌سى آنجق ارضاى خصما مقصديدر. مادامكه برمملكت ايچنده ايكى خصم صلحاً ارضا ايديليور؛ هرهانكى طريق ايله، كيمڭ حضورنده اولورايسه اولسون، حكمت حكومت انى نظر خشنودى ايله كورور وبويله كورمسى‌ده لازمدر. حتى‌دولت ينه مصارفنه‌قاتلانه‌رق‌محاكم صلحيه تشكيل ايتمڭ‌عزمنده‌در. سببى ، خلق محكمه‌لرده بدايةً واستينافاً وتميزاً سنه‌لرله اوغراشوبده برچوق مصرفه دوشمسونلر؛ عزيز اولان زمانلرينى غيب ايدرڭ ايشلرندن كوجلرندن دور اولمسونلرده منفعتلرى محافظه قلنسون حكمتيدر. طرفين بيننده خصومت دوام ايتدكجه متخاصمين يكديكرينڭ دشمن حياتى اولور وايش بالآخره مانع ائتلاف اوله‌جق برحاله كلير. بناءً عليه شيخ افندى حضرتلرى ، تمام حكمت اداره‌نڭ آراديغى ذوات نادره‌دن اولسه كركدر.]

واقعاً‌كره‌دن كنديسيله‌ده كوروشدم؛ كوردمكه اكثر احوالى حاجى‌فهمى افندى مرحومى آكديرر ايدى وبلكه‌ده اونسخهٔ نادره‌نڭ جلد ثانيسى‌ايدى.

نتيجه شواوليوركه هرمملكتده بويله برر دكل ، برقاچر آدمڭ يتشمسنه حكومت سعى ايتمليدر. بلغارستان مسئله‌سنده وقوعبولان تجربتلرده اهالينڭ عرضنه، جانه، مالنه ايديلان تعرضڭ درجه‌سى معلومدر . انشاءالله اونودلمز ايسه انى بشقه‌جه تاريخلرمزده حكايه ايده‌جكدر . عقل بويا ! نقيره قالير ايسه بزم مرحوم طونه ولايتنده خلقمز اولدقجه عصبيتله باقى قالمش واهالى ايچنده نافذالكلم متحيز آدملر بولنمش اوله ايدى وبومقوله‌لرڭ محافظهٔ حيثيتى وقيله حكومتجه التزام ايدلمش بولنه ايدى اوممالكتلرده بوتان‌حكومت مأمورلرى الجاآت حربيه‌دن ناشى كرى‌يه چكلمسيله برابر اهاليمز چوبانسز قويون، ضابطسز عسكر كبى اورته يرده قاله قالوبده اوقدر أليم فجورت وخذلانه اوغرامزلردى. درحال ايچلرندن‌بكز اون آدم‌چيقارق ياهوطوريكز؛ كنديكزى تلاشه قاپدرميكز! نره‌يه قاچيورسكز، بركره مطالعه ايدهلم ؛ اقتضا ايدرسه بلغارلره قارشى كندى سلاحمزله مدافعه أيليه‌لم ياخود بعض شرائط تحفظيه

اختياريله ساحل سلامته چيقه‌لم ! » ديرده باشى بوش، اوركمش حيوان سوريسى، ويا چيل ياوروسى كبى چولوق چوجقلريله بلاقصد برعلت غائيه تدبير وتصورى اولمقسزين طاغيله‌رق قيشدن، دشمندن، آجلقدن وسائر بيك درلو وسائط مهلكه‌دن تلف اولماملرينه بريول آرارلر ايدى .

بونك ايچون مملكتمزك حدودى مادامكه هروقت منافع واغراض مختلفه اصحابندن اولان دشمنلرينه قارشى سينه كره‌جكدر، وهله بعض يرلرده‌كى اهاليمزك ايسه بلغارستان مثللو تهلكه‌لره دوشمسى ملحوظدر ؛ حين حاجتده باشلرينك چاره‌سنى آرامق وايجابى حالنده قليزلمك ايچون كنيش وقتلرده استعداد ناسه بعض تحملر براقلملى وحكومتده آدم اولوبده اوتحملرك نشو ونماسنه وسوء استعمال سببيله معوج برحالده قالماسنه دقت ايتمليدر .

مطالعهٔ معروضه‌دن صاقين آوروپاليلرجه (آريستوقراسى) دينيلان اصل زاده‌لك امتيازينك مملكتمزده احداثى تمنيده اولديغم معناسى چيقارلمسون . كنديلرينى روح‌القدسدن واصلزاده اولميان افراد امتى عفونت هوادن خلق اولنمش هوامدن عد ايدن خذله ومتكبرينك مملكتمزده وجودينى محو ايتمش اولان شرع اطهر محمدى‌يه شوصرده دخى تقديسات وتشكرات ايله برابر، مقصدم هريرده عندالحاجه رعيه‌يه كوسمنلك ايدرك انلرى برورطهٔ هولناكه توجهدن منع ايده‌جك برقاچ نفر سوز صاحبى، ايش أرى، مطيع، مطاع آدملر يتشدرمكده‌كى محاسنى اخلافك اولياى امورى انظارينه عرض ايتمكدر . بوده هرنصل عائله‌دن اولورسه اولسون؛ معارفله تزيين ذات ايدن وحسن اخلاق ايله انظار عامه‌ده كنديني كوسترن وقومنك سلامتى كندى سعادت وسلامتنه مرتبط بيلان آچيق كوزلى حميتمندانك دولتجه منظور نظرالتفات اولمسيله حاصل اولور.

كلهلم صدده : شيخ افندى حضرتلرينك ، دشمنك كورديكى وآكلاديغى احوالنه دائر قوماندان پاشايه ويرديكى معلومات اوزرينه اوكون ايكنديدن صكره اوردومز حركت ايتدى. اقشام اذانيله برابر دشمنك ترك ايتديكى موقعه مواصلت اولنه‌رق اوكيجه اوراده قالندى .

بعدالمحاربه دشمنك مجبور رجعت اولديغى تحقق ايتدكدن صكره دشمنك بولنديغى موقعك آرقه جهتلرنده كزنمكده اولان بعض پراكنده باشيبوزوق سواريلرمز، دشمنك قارصه طوغرى كيتمكده اولان برپوسته چانطه‌سنى آله كچورمشلردى . چانطه قوماندانلق مركزينه كتيرلدى اوكيجه سوكولدى،

باقلدی؛ همان اکثریتله نفرات وضابطانك بعدالمحاربه مملکتلرنده‌کی اقرب ومتعلقاتنه یازدقلری مکتوبلردن عبارت اولدیغی بالترجمه آکلاشلدی.

روسلر بومکتوبلرنده ایکی شیدن پك زیاده شاکی ایدیلر. بریسی عندالنصارا (اون اوچ) عدد مشئومنك شآمتنه اوغراملرندن یعنی حزیرانك اون اوچنجی کونی محاربه‌یه سوق ایدلملرندن. ایکنجیسی ترکلرك، کرچکدن جهنمدن نشانه اوله‌رق صاچدقلری غایت شدتلی آتشه قارشی تحمل قدرت بشریه‌نك خارجنده اولمسیله نصل مدهش بر بلایه مقابل بولندقلرینی قوماندانلری تقدیر ایده‌میه‌رك انصافسزجه‌سنه او آتشه صالدیرملریدر. قوماندانلری دینسز وایمانسز اولمسه هیچ عسکر اویله برمشئوم کونده محاربه‌یه سوق اولنورمی ایمش! «بزه نه اولدیسه او عدد مشئومدن اولدی. صاغ قالانلر مجرد حضرت مریمك مدد روحانیسنه تصادف ایدنلردر. الله بردها امثالنی کوسترمسین!» دیه هربری برکونه تعبیر ایله اوزون اوزادی‌یه درد یانوب طورمشلر ایدی. تحفی بوکه تفصیلنی آتیده یازه‌جغمز کدکلر محاربه‌سی دخی قضایای اتفاقیه‌دن اوله‌رق اوزره اغستوسك اون اوچنجی کوننده وقوع بولمشیدی. بومحاربه‌ده‌ده موسقوفلر بوزولدی. اردولری زیر وزبر اولدی. انلرك بعض خیالاسی بونی‌ده اون اوچ عدد مشئومنك نحوستنه تصادف ایتدیرملك اوزره بزم طرفمزدن قصداً التزام اولندیغی معناسنی ویره‌جکلری درکار ایسه‌ده، او حربی ایجاب ایدن اسباب مطالعه اولنورکن کوریله‌جکدرکه بزم اویله تشأمله واشرف ساعته مناسبتسز اولیوب بزه کوره مجرد مقتضای حالدن بشقه رهبر معامله یوق ایدی. نه‌حاجت! بومحاربه‌ده نیسانك اون اوچنجی کونی روسیه دولتی اعلان حرب ایله تجاوز حدود ایتدی ایدی. اکرچه بوعددك عندالحقیقه مشئوم اولمسی لازم کلیدی، اختیار اولنان عمومی محاربه‌نك نتیجه‌سنی بز قزانملی ایدك. روسلر مغلوب اولملی ایدیلر. غالبانه برمصالحه عقدیله ایشك ایچندن چیقملی ایدك. بویله شیلر عندالعقلا مطمح نظر اعتبار دکل ایسه‌ده، قضا وقدر میدانده بازیچهٔ دست انقلاب اولان انسان، فطری اولان عجزینی، ضعفنی اعتراف ایده‌مامکدن ناشی حسب‌المعامله ظاهر اولان محاسنی کندیسنه وفنالنی ایسه برسبب آخره عزو واسناد ایتمك خلقتیله مجبول بوالفضول عجیب برمخلوقدر.

آرده‌اندن چیقمش اولان عسکر، افراد جدیده علاوه‌سیله منتظم التی

طابوره ابلاغ اولنمشیدی . بوعسکر هم آلشکرد ، هم بزم فرقه‌لرك احتیاطی
اولمق اوزره کوپری کوینه جلب اولندیغی صره‌ده، بونلری کیمك قوماندانسنه
ویرمك لازم کله‌جکی مختار پاشایی خیلیجه دوشوندرمشیدی. واقعا آردهانك
امیر اوغلی طابیه‌سنده یولیله طاورانمش اولدیغی ایشیدیلان میرالای قپودان
محمد بك شمدی ارضرومده بولندیغی جهتله بوقوماندایه قونمق اوزره جلبی
ممکن ایسه‌ده، اون سنه اول وقوع بولان کرید محاربه‌سنده قپودانك‌ده‌جبانتنه
دائر بعض سوز ایشتمش اولمسیله ذهنی مختل اولوب آردهانده وقوعی مسموع
اولان غیرت واقدامنك دخی نه‌درجه‌یه قدر صحیح اولدیغی دها بیلنه‌مدیکندن
برلوا قوماندانلغیله اردومزه کتیریلوب کتیرلمامسنده متردد ایکن یوقاریده
اسمی کچن ارکان حرب میرآلایی عاکف بك ، قپودانك اهلیت عسکریه‌سنك
وشجاعتنك ثناسنده بولنمش واردهان وقوعاتنده‌ده جداً وحقیقةً ایفای وظیفهٔ
عسکریه ایتدیکی بودفعه درسعادتدن ارضرومه کلدیکنده اردهان وقعه‌سنده
بولنمش اولان ضابطاندن متواتراً ایشتدیکنی بیان ایله قوماندان پاشا حضرتلرینی
تأمین ایله‌مشیدی. چونکه خالیاز محاربه‌سنده بعض ضابطانك ارائه ایتدیکی
اطوار والوان، قوماندان پاشایی احتیاطکارانه مجبور ایلمش ایمش . هرنه‌ایسه
ضررسزجه بر یرده بردها تجربه‌یه قونیلور مطالعه‌سیله کوپری کوینده‌کی التی
طابور بعدالحرب خورومده‌کی اردوکاهه جلب اولندیغی صره‌ده قپودانده
برابرجه کتیریله‌رك رتبهٔ حالیه‌سیله بوطابورلره لوا قوماندانی نصب اولندی.

آراس نهری اوزرنده التی طابورله بولنان مصطفی جاوید پاشانك دخی
بوفرقه‌یه التحاق ایلسی امری ویرلدیکندن خورومدن قالقدیغی کونك فرداسی
جاوید پاشا دخی رفاقت موجوده‌سیله اردولشمش اولان فرقه‌مزه یتشدی .
شمدی اردومزك قوهٔ عمومیه‌سی یکرمی سکز طابور پیاده وایکی بطاریه
طوپدن وبرمقدار باشی بوزوق سواریسندن عبارت اولدیغی حالده دشمن تعقیب
اولنیور . خالیاز محاربه‌سی اثناسنده عموماً الشکرد فرقه‌سنه کوندرلمش اولان
عساکر معاونه سواریلری دخی پیدرپی آرقه‌مزدن کله‌رك اردومزه ملتحق
اولیور ایدی .

فرداسی کون مجنکردك اوکندن کچیله‌رك خان‌دره‌سی طریقیله صوغانلی طاغندن
صاری قامشه طوغری ایلرلیور ایکن قارص اووه‌سی کوزوکدی، طرفیندن آتیلان

طوپلرك دومانلری ، آتلش پاموقلر ویا افقده متراکم بیاض بلوطلر کبی فرق
اولنمغه باشلادیغندن بو دومانلر دشمنك کولهلری آلتنده قالمش اولان قارص
شهرینك بولندیغی نقطه‌یی تعیین ایدیوردی. هیئت امدادیه‌مزك غلیان‌ایدن فکر
جلادتی؛ اوساعت، اودقیقه‌ده دشمنك کبرونخوتله مالی‌اولان سینه‌سنه آرسلانلر
کبی نجه‌صالمق ومحصورینك انتقامنی آلمق ایستیور ایدیسه‌ده واسفاکه آرایرمزی
همان آلتی کیلومترولق برمسافه فصل‌ایدیوردی. کورولمکده‌اولان (بومباردمان)
دومانلری نظرلرك احاطه‌سی آلتنده‌اولدیغی حالده‌اوراده عسکره برموله ایتدیرلدی.

« موله یرنده قارصه وعسکره وحاله باقه‌رق بر ملاحظه »

موله یرنده‌حاله نظرآبرملاحظه

بویولك، بویولجیلغك طبعه ایراث ایتدیکی نشاط روحانی، پك‌مهمدر. زیرا
تاریخ ملیمز کوز اوکنه آلنورایسه کوریلورکه ادوار اخیره ایچنده، هله‌بوصوك
ایکی عصرظرفنده روسیه‌دن کوردیکمز مظالم وتعدیاتك وحقسز علیهمزه
اختیار ایتدیکی تجاوزاتك آغزطادیله آوجنی. انتقامنی آله‌مامشزدر. موسقوف
بزم جهلمزدن، غفلتمزدن، غرورمزدن چوق استفاده‌لر ایتدی. فکر استیلا
جویانه‌سیله همجواری اولان نجه نجه حکومت وملتلرك جاننی یاقدی. روسلغی
معمور ایتمك عزمیله عالمی ییقدی، یوز میلیون جماعتلك بر دولت قویه وقادره
تشکیل ایتدی. بزایسه دشمنمزه قارشی ایتدیکمز خطالردن قطع‌النظر، ادارهٔ
داخلیه‌مزجه بیله صافی درونلقله اختیارایتدیکمز قصوروخطیئاتك حدوحسابی
یوقدر. بویله برعدو مهیبك قومشوسی اولدیغمزدن ودائما جانمزه وخانمانمزه
قصدایتمك فرصتنی کوزتمکده بولندیغندن غفلت‌ایدرك مجرد جهلمز واوجهلدن
نشأت‌ایدن سوء اداره‌مز سببیله مملکتلرمزی خراب ایتدك. ثروت ملیه‌مزمحو
اولدی؛ انك ضمننده قوت سیاسیه‌مزده بیتدی. تدبیرسزلك ومسلکسزلکمزك
ایجابیله خرستیان اولان تبعه‌مز نرده‌قالدی؛ دولتمز ترك، آرناود، کرد، عرب
کبی اقوام عثمانیه‌دن تشکل ایلدیکی حالده وطنك مدافعه‌سی وشمع جمع اسلامك
مصایب روزکاردن محافظه‌سی شونده اون‌ایکی ملیوندن زیاده تخمین ایده‌مدیکمز
ترکجه سویلیان اهالیمزك دوش حمیت وهمتنه محمول وترکجه سویله‌میان اقوام
عثمانیه‌دن ملی ودینی وطنك استفاده‌سی پك محدود قالدی. وقتیله اولاحلر،
صربلیلر بیله عثمانلو اردولری افرادندن اولدقلری حالده نه شکل وصورتده
کیردیلر اوراسی تاریخ آشنایانه کوره معلومدر.

هیئت اجتماعیهٔ دولتده اخیراً حادث اولان آثار تفرقه‌نك سببلری بر بر یازیله‌جق اولسه هر بری بر جلد کتاب اولور.

روسیه دولتی یوز ملیون اهالیدن عسکر آلیور؛ بز ایسه ترکجه سویلیان اون، اون ایکی ملیون قدر جماعتك ویره‌بیلدیکی عسکرله، موجودیتمزی پای استیلاسی آلتنه آلمق عزمنده بولنان او هیکل عظیم شمالی‌یی مدافعه ایتمك ضرورتنده بولنیورز. ثروتی، قوتی بزم اون مثلمزه مساوی اولان بویله بر دولتك انتظام اداره‌سنی وقانونلرنده‌کی شدت تأثیری بشقه‌جه حسابه قاتوبده ایشی لایقیله محاکمه ومطالعه ایدنلر وطرفینك حالنی اوزاقدن میزان ایلیانلر، ترکلری بر حمله‌نك آواره‌سی وبر ضربهٔ خفیفه‌نك محتاجی کوردکلرندن حالنه کوره کیمی آجیر، کیمی‌ده بیطرفلق سببیله اکلنیر کولر؛ کیمیسی‌ده غیظی ملابسه‌سیله محو وپریشان اولمسنه انتظار ایلردی. حتی اعلان حربدن اول (پانسلاویزم) آتشنك مروحه‌زن انتشار وتوسعی اولان استانبولده‌کی روسیه سفیری جنرال (اغناتیف) دخی ترکاری بو نقطهٔ نظردن کوره‌رك، عموم اسلاولرك اتحادی نامنه دولتنی محاربه‌یه تشویق ایتمشیدی. بناءً علیه کرهٔ ارضمزك قطعهٔ معموره‌سی اولان بتون آوروپا خلقیله برابر خصممز اولان روسیه دولتی‌ده ایشی بو یولده حساب ایتمش، وبویله بر نیت اشتها پروانه ایله محاربه‌یه کیریشمشیدی.

حتی یوقاریده بر یرده بالمناسبه اسمی کچن انکلیزلی جنرال کامبل بیله، مظفرانه دشمن وطن وملیتنی تعقیب ایدن اردوی همایونك ایچنده وجوارنده بولنمقدن حذر ایدرك مظفریات واقعه‌یی دشمنك بر حیله وخدعه‌سنه حمل ایله بردرلو یانمزه صوقوله‌مازدی. ساعت بساعت اردونك بر پوصویه، یاخود بشقه صورتله خصم طرفندن تهیئه قلنمش بر مهلکه‌یه دوچار اوله‌جغنه انتظار ایله، دولتنه بویله بر خبر ألیمی عرض ایتمك حاضرلغنده بولندیغی افعال وحرکاتندن استدلال اولنیوردی.

أیه! شمدی بتون عقلاجه ورطهٔ هولناك هلاکده اولدیغنه حکم اولنان بر جمعیت عسکریه، کندی اوزرینه مستولی اولان مصیبتی، مجرد امداد واعانهٔ الهیه‌نك مجلاسی اولان افرادینك قوهٔ بازوسی وثبات وسکینت قلبیه‌سی نتیجه‌سی اوله‌رق دفع ایدوب یکیدن کسب حیات ایتدکدن فضله برده کافهٔ جهانیانك تصوری خلافنده اظهار بدیعهٔ قدرت ایدن حضرت مسهل الاصعابك توفیقنه مستنداً غالبانه بر صورتده دشمنی تعقیبه قیام ایتمك کبی بر خارقه‌یه مظهر اولمسی، یوزلرجه سنه‌لر ایچنده بر کره کوروله

بیلان نوادر وقوعات بختیاریدن معدود بولنمسیله ، بویله برار دویه منسوب اولان عسکرك اوصره‌ده تهییج ایدن قلبلرینك حسیاتنی تعریف ایتمك ، بنم کبی بر عاجزه کوره البته پك کوچ برشی اولور .

قارصی احاطه ایله ایچنده‌کی ابنای وطنی تضییق ایدن طوپ و قومباره دومانلرینك قطعه قطعه هوایه صعود ایدنلرینك اوزاقدن فوق الافق کورونشی . کویا مملکت درونده بولنان عجزهٔ نسوان وصبیانك آتش آنین اضطرابندن تکون ایتمکده اولدیغنی احساس ایتدیرییور . ینه بودومانلری ، نظرلر ، محصور بولنان اخواتمزك بزه طوغری اوچوردقلری کبوتر استمداد واعانه صورتنده تشکیل ایدییوردی .

لکن نه‌چاره‌که آره‌مزده‌کی مسافه‌نك اوزاقلغی او جهتـه برنظر تحسر عطفندن وتصورات خیالیه ایله عسکریمزك ایچنی آوزوم آوزوم آوزمکدن بشقه برشیئه میدان ویرمیوردی .

ثبات قلب ، صبروسکینت کبی ، اثنای محاربه‌ده یوطیلان ایکی جنس مرالمذاق علاجك شو ضعف حال ایله متواریٔ قبرفنا اولان خسته‌مزه ایتدیکی تأثیر بدیع حقیقةً حیات وممات بیننده‌کی فرق قدر بیوك واهمیتلی دکلیدر (کل مر دواء) جملهٔ حکمیه‌سی مکر سیاسیاته‌ده قابل تطبیق ایمش . (کم من فئة .....) آیت جلیله‌سنك (وان یکن منکم مئةٌ صابرةٌ .....) کریمهٔ مبجله‌سنك حکمتی ونمونهٔ فعلیه‌سی مشاهده بیوریلیورمی ؟ عیاناً ثابتدرکه اردومزك شوغالبیتی وبونتیجهٔ مبتهجه‌یی ادراك ایتمسی ، جهنمدن نشانه اولان دشمن آتشلرینه وهجماتنه صابرانه کوکس ویرن افراد عسکریه‌مزك یرندن قپلدامامسی نتیجه‌سی اولان مدد معنوینك اعانه‌سیله حصول بولمش وکافهٔ عقلایی حیرتده براقمشدر .

هروقت مغلوبیت ، رعب دینیلان برحس معنوینك ساحهٔ وجودنده نابت آجی برمیوه‌در . غالبیت ایسه صبر وثبات نتیجه‌سنك تولید ایلدیکی بر داروی مرض برانداز در . (فاعدوا لهم ما استطعتم ...) امر واجب الاتباعنه بعدالامتثال . عسکر صبر وثباته ترغیب اولنـدیغی و آرقه‌لرنده ضابطلرینك موجودیتی ، سسلرینی ایشتمکله آکلادقلری حالده بالایجاب محاربه‌یه طوتشیلور ایسـه ، مقدار قوتمزك آزلغندن ، دشمنك چوقلغندن وهم ایدلیوب متوکلاً علی الله هرکس حصه‌سنه عائد وظیفه‌یی اجراده قصور ایتمدیکی حالده ، عاقبت مسعوده و محموده‌نك احراز اولنه‌جغنده شبهه ایدلمسون . نته‌کیم بوندن صکره دخی شومدعانی تأیید ایده‌جك

خیلی شیلر حکایه اوله‌جقدر. خلاصه‌ایش؛ اخلاق سالم، ناموسی مکمل ضابطانك وجودینه واروب طیانیور.

اوصره‌ده شهبازانه ومتأثرانه برچوق حسیاتك مرورگاهی حکمنی آلان، وموسیقه‌لرك ترنم ایلدیکی وطنی هوالری ایشتمکله بسبتون بشقه‌لاشان عسکر، حال انبساطك غلیانیله عادتا مست اولمش ایکن، برده انلرك ایچنده بولنان شن یورکلی بعض گنجلرك، صرتلرنده طاشیدقلری طنبوره‌لرینی چیقاروبده، هر مملکت خلقی کندیسنه مخصوص اولان تورکیلرینی چاغرمقده ایدیلر. اورتالقده مشهود اولان حالت نشاطك تأثیریله رقصه کلان برطاقم عشقباز دلیقانلی همشهریلرك کیفنی کوروبده کیفندن اوینامیانلر. یالکز رتبه ومقاملرك حکمنی محافظه ایچون خفت اظهار ایتمکدن چکینانلردر. عسکر ایشته بوصورتله خندان ورقصان، صاری قامشدن قارص اووه‌سنه متوجهاً قول ایله طابور نظامنده طاقم طاقم اینرلر ایکن، برطرفدن‌ده فوران ایدن وجد حال ایله الله‌الله! صدای دهشت انتماسنی برغلغلهٔ زهره‌چاکانه ایله عیوقه چیقاریورلردی.

دشمنك قارص اووه‌سنه‌یایلدیغی اثناده، تحت استیلاده قالمش اولان کویلولرمزدن انك منهزماً رجعتنی وکندیلرینی بند ایدن زنجیر اسارتك قیرلدیغنی وعساکر عثمانیه‌نك غالباً ومظفراً کلمکده اولدقلرینی کورنلر، کیمیسی اکمك، کیمی صو، کیمی یمورطه، کیمی طاووق، کیمی یغورت، کیمی آیران. الحاصل هرکس قدرتنك یته‌بیلدیکی تقدمه وهدیه‌لر ایله عسکرك استقبالنه قوشوشدقلری صره‌ده، چولوق چوجق، قادین ارکك کافه‌سی غلبهٔ شوق وسروردن ناشی هونکور هونکور آغلیورلر ایدی. بونلرك ایچنده، شوغزاتمزك آیاقلرینك باصدیغی طوپراقلری اوپوبده کوزلرینه، یوزلرینه سورنلرك حدوحسابیمی وار!.. الحاصل حالمزك حکمیله معکوساً متناسب اوله‌رق وجود بولان شومظفریتك بخش ایلدیکی نشوهٔ روحانیی بن تعریف ایده‌میورم والسلام.

ایشته بویله رنکین مطالعات وحسیات ایله قارص اووه‌سنه اینیله‌رك برصو باشندینه برموله ایدلدی. بعده برایکی ساعت تدردها یول آله‌رق اقشاملك تقرب ایتمسیله مدافعه‌یه صالح اوله‌رق انتخاب اولنان برموقعده عسکرانه بروضعیت ایله قالندی.

فرداسی صباح یوله دیزیلنلدیکی صره‌ده اردونك ایچنده خفیفجه خفیفجه برفسلدی دونمکه باشلادی. دونوب طولاشان بوخبر خفی‌ده، کویا عسکر صارق قامش طریقیله صوغانلی طاغندن قارص اووه‌سنه اینمش ایسه‌ده، کلیر ایکن صولمزده قالان چپلاقلی

وهنكاردوزی طریقلرینی طوتمق ایچون دشمنك اوجهته خیلیجه قوت چیقارمش وبوصورتله آرقه‌مزی آلمش اولمسی حوادثی ایدی .

اردو ایچنده هردرلو جماعت ومختلف مختلف افكارده ، حتی ایش آری اولمق اوزره پك چوق ذوات بولنه‌جغندن ، بوحوادث قلوب ضعیفه وآرای سخیفه اصحابندن بریسنك ، « بز قارص اووه‌سنده بویله‌جه سربست برحالده یورییورز اما ، عجبا هنكار دوزی طریقیله دشمن آرقه‌مزی آلمسون ! » یولنده مع الاحتمال برمخاطبه سویلدیكی مطالعهٔ ذاتیه شكلنده ایكن ، صكره‌دن خلقك مبالغه‌یه میلی سببیله مخاطبدن بردیكر مستمعه كیدنجیه قدر شكلنی دكیشدیریر ؛ صكره آغزدن آغزه یاییلیركن ایشك روحی بتون بتون اورته‌دن قالقار . نهایت برمطالعهٔ شخصیه حكمنده اولان برسوز ، عالمك یاقیشدیریشنه ، میل مبالغه‌سنه كوره اولمش بتمش برمسئله صورتنده كسب قطعیت ایدر . اكثر ارجوفه‌نك صورت انتشاری‌ده بویله‌دریا ! هرنه ایسه اوطرفك تحقیق احوالنه مأمورلر چیقارلدی . لكن اوكونلرده سرعسكر ردیف پاشادن كلان برتلغرافده ، دشمنك هم الشكرد جهتندن ، هم‌ده بزم أوكمزدن رجعتی برحیلهٔ حربیه‌یه وعسكرمزی براووه‌لق اراضیده اوزرینه چكوب ایستدیكی برطوزاغه دوشورمك أملنه مستند اولمسی ملحوظ ایدوكندن هرحالده اویانق بولنلمسی واحتیاطدن الدن براقلمامسی توصیه اولنمسیله ، بوندن ودشمن آرقه‌مزده ایمش كبی اورتالقده دوران ایدن قیل وقالدن بر (عجبا !) لفظی ذهنلره لایح اولدی ؛ وامر تعقیبده‌كی عزم قطعی‌یه‌ده شبهه یوق‌كه خلل ویردی .

اردونك صول كریسنده قالان هنكاردوزی طریقندن برخبر صحیح آلنه‌بیلمك انتظاریله خطوات تقدممزه براز تأنی كلدی ایسه‌ده ، حمد اولسونكه ینه اوكون قورقدیغمز جهتك دشمندن سالم اولدیغی خبری آلندی . لكن اردو قارصه متقرب برحالده ایكن صوغانلی طاغنك بشقه طریق ایله دشمنك أ لنه چچمسی وازضرومله مواصله‌مزك كسلمسی احتمالی وارد خاطر وارکان حربیه رئیسی فریق فیضی پاشا ایسه‌دائما بوجهتی مخطر ومتذكر اولدقدن بشقه سرعسكرك تلغرافنك حكمی‌ده میدانده اولدیغندن قوماندان پاشانك ، اردوی همایونك اركان وامراسیله براستشاره ایتمسی ایجاب أیلمسیله عسكره اولدیغمز یرده موله ایتدیرلدی .

اردو اركان وامراسیله بر مذاكره‌سی

اركان وامرا برتبه‌جك اوزرینه جمع ایدیله‌رك مسئله میدان تذكره قونلدی .

مذاكره‌نك موضوعی، ألده بولنان بو سيار اردومزه برخط حركت تعيين ايتمكدن عبارتدر. [نه‌ياپه‌لم؟؛ هيئتجه طوغريجه قارصه كيدوب انلری محاصره‌دن قورتاردقدن وقارص قلعه‌سنك موجوديله برلشدكدن صكره حالك ايجابنه‌كوره ايلری‌يه طوغری حركتمی اولنسون، يوقسه صوغانلی طاغنك دشمن طرفندن طوتيلوب آرقه‌مزك آلنمسی احتماله مبنی اردومز كری‌يه يعنی صوغانلی طاغنه عودت‌ايتديريله‌رك وضع تدافعی آلندقدنصكره دشمنك‌تعرض ايتمسنه انتظارمی ايدلسون؛ ويا برمقدار قوت‌تفريق ايديلوب صوغانلی‌يه كوندرلدكدنصكره‌قارص ايله صوغانلينك آرايرنده مناسب‌برنقطه‌ده‌موقع آلنه‌رق‌ايجابی‌حالنده قارصه، ياخود صوغانلی‌يه‌می يتشلسون؟] بورالری وبونلرك محاذير وفوائدی اوزون‌اوزادی‌يه محاكمه ومذاكره ايدلدی. نهايت تفريق قوت ايتمكسزين اردومزك هپ بردن قارصه كيدوب اوراده‌كی قوتله برلشمسی، اندن صكره حالك اقتضاسنه كوره حركت أيلمسی‌قرارنده اكثريت آرا حاصل اولدی. يالكز اركان حربيه رئيسی فيضی پاشادشمنك حالندن أمين‌اولمديغی‌ايچون صوغانلی‌نك ترك ايدلمامسی‌واوراده مدافعه‌يه ابتدار اولنمسی رأينده اولديغی ايچون اكثريته مخالف قالدی. چونكه فيضی پاشا اسكی‌قريم محاربه‌سی‌اثناسنده، قارصك حال محصوريتنده ومدافعه‌سنده بولنانلردن اولديغی ايچون: [قارصه دشمن هجوم ايده‌مز وآز عسكر ايله اوزاقدن محاصره‌سيله قناعت ايدر. هرحالده بزم سيار اردومزك برچاره‌سنه باقمق مجبوريتنده ونيت تعرضی بزم عليهمزده‌در. بز صوغانليده حال مدافعه‌ده بولنه‌لم، اوزرمزه كلير ايسه حرب ايده‌لم؛ صكره‌ده حربك وحالك حكمنه تابع اوله‌لم.] مطالعه ورأينده ثبات ايتدی طوردی.

فيضی پاشانك بورأيده حقی‌ده واردزيا! چونكه سنی يتمشه ياناشمش، چوق تجربه‌لر كورمش؛ اساساً آوروپا مطبوعاتنی مطالعه ايله ذهنی پرورش بولمش واداره‌مزی‌ده كورمكده بولنمش اولمغله، تركلر بوكونكی كونده نه‌در وروسيه دولتی كيمدر؟ بورالرينی عقل وحكمت نقطهٔ نظرندن باقه‌رق پك اعلا طانيمش اولمقدن ناشی احتياطكارلغی التزام أيلمشيدی. لكن ألويرن فرصتی فوت‌ايتمامك دخی حربك‌وعسكرلكك الك بيوك دستور حكمتی اولديغندن، قارص ايسه‌قريم محاربه‌سنده‌كی‌محاصره حالی‌كبی‌فقط مواردانتك قطعيله محصور اولميوب، بوصوك سنه‌لرك‌داهيهٔ اختراعاتندن اولان طوپلرك كولله‌لری آلتنده ايكيم ايكيم ايكله‌مكده

بولندیغندن، هرحالده قارصك قورتارلمسی رأینك ترجیح ایدلمسی ضروری ایدی.

الحاصل فیضی پاشانك رأینك خلافنده اجتماع ایدن آرا ایله باش قوماندان پاشا حضرتلری متوکلاً علی الله عسکری یوله قویدی. ایلری یه طوغری کیدیلیرکن، اوکون دشمن قارصك بری جهتنه موضوع بولنان محاصره خطنی قالدیروب شهرك او برطرفنه نقل ایتدیکی ویا الکز صیقجه طوپ آتشنه دوام ایتمکده اولدیغی خبری آلندی.

قارص محاصره سنك رفع اولنمسیله ظهور ایدن احوال

اردوی همایونك کلمکده اولدیغی و محاصره خطنك برنصفنك آچلدیغنی قارص اهالیسی ایشیدیر ایشیتمز، آتنه و آیاغنه کوون سواری وپیاده استقباله جیلری سوکون ایتدی.

کانلرك ینه بوراده تعریفندن عاجز اولدیغم طاتلیلی، آجیلی برطاقم ملاحظات وحسیاتك سوقیله کوزلرنده دموع شادی ومسرت، دیللرنده دعای دوام عمر وشوکت ملت ودولت جاری ایدی. بوحال مسرتك اثر انعکاسی اولەرق بزم کوزلرمزدن دخی قطرات متتابعه آقیوردی. الحاصل طرفینده ناقابل تعریف متقابل برسرور ایله تلاقی ایدییوردی. ایکندیدن صکره قارصك صاغنده ایکی ساعت قدر اوزاغنده بولنان چیوبلی قیایه اینلدی. بوچیوبلی قیا موقعی قریم محاربه سی هنکامنده ینه قارصمز محصور ایکن روسیه اردوسنك مرکزی ایمش بودفعه ده برکون اول ینه دشمنمزك برقوهٔ کافیه سنك اقامتکاهی اولمش ایدی.

آرتق قارص ایله اردومزك آره سنده کی یول برچارشی یولی حالنی آلدی. قارص متصرفی شفیق پاشا مملکتك قاضیسی، مفتیسی، اشراف واعیانیله کله رك قوماندان پاشا حضرتلریله کوروشدکلری صره ده ایشیدنلری پك متأثر قیله جق صورتده سوزلر تعاطی قلندی.

آقشام اوستی قوماندان پاشا اطرافمزده کی جبال وتلالی ارکان حربیه رئیسیله طولاشەرق عسکری وطوپلری موقعك حکمنه کوره تعبیه ایلدیلر. اوکیجه اوراده یاتلدی؛ فرداسی صباح قالقلدیغنده، دشمنك قارصك اوبرجهتندن قارصه طوغری آتمقده اولدیغی طوپلرك سسنك چیقمامسندن قارصك طرف شرقیسندن دخی دشمنك خط محاصره سنی قالدیردیغی تبین ایتدی. آرتق قارصك محاصره سی بالکلیه ختامه ایردی.

دقت بیوریلیورمی تا بزم چیوبلی قیایه مواصلت ایتدیکمز کونه قدر دشمن مملکتنه کولله آتمقدن ومحاصره ایتمکدن فارغ اولمدی. عثمانلی اردوسی غالبانه برصورتده

کایورمش دیه‌پاطردی‌یه پابوج براقدی؛ عادتی اولدیغی وجهله دائما وقوعاته وفعلیاته حصر نظر ایتدی، کندیسنی قطعاً تلاشه قاپدیرمدی. فاعتبروا یا ضباط العساکر!

بو بابده قارصده‌کی اهالینك وچولوق وچوجغك سرورینی وغلغلهٔ افراحنی بر بیرامه تشبیه ایتمك ممکن اوله‌مز. زیرا بیراملرك ویردیکی نشئه معتاد وبو سرور ایسه مافوق المراددر.

بویله سونجلره عصرلر کچرده تصادف اوله‌نه‌مز؛ عمرلر آخر اولورده ادراك‌نه هر انسان موفق اوله‌مز. هیچ بکرمی یدی کیجه وکون کولله آلتنده چولوق وچوجغك اضطراب و فریادی ایچنده واك کوچکی عرض تقصانلنی، حیات اضاعه‌سی، أو ییقلمق بلاسی، وطنك محو اولمسی مطالعه‌سی کبی مخاوف و مهالکك کافه‌سنك بردن اجتماعکاهی اولان بر عاقبتك تصوریله برابر محصور اولدیغمز وارمی؟

ایشته بزم قارصده‌کی قرداشلرمزك جمله‌سی مادی ومعنوی بویله بر تضییقك آلتنده ایکن حضرت قادر علی الاطلاقك قدرت باهره‌سنی کوردیلر. فعلاً امداد واعانهٔ الهیه‌یه مظهر اولدیلر «الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن».

فرداسی کون مختار پاشا حضرتلری قارصه کیردی. درسعادتدن مخصوصاً قارص قوماندانلغنه تعیین اولنوب اردونك صاری قامشدن آشاغی ایندیکی کون کلوب التحاق ایتمش اولان مشیراندن ملمنجی مصطفی توفیق پاشا حضرتلرینی دخی برابرجه آلوب وظیفه‌سنی ایفا ایتمك اوزره مقامنه اقعاد ایتدی. قوماندان سابق حسین حامی پاشا وسائر ارکان وامرا ایله کوروشدی. جمله‌سنه ثباتلرندن طولانی بیان تشکر ایدرك عسکری و استحکاماتی کزدی. دشمنك نره‌لردن نه‌درلو حرکتلر اجرا أیلدیکی یرلری؛ قارصی دوکمك ایچون طوپ تعبیه ایتدیکی مواقعله برابر کوردی. لازمکلن ترتیباتی اجرا و وصایای لازمه ایفا ایدرك قارصده ارکان حربیه ریاستیله بولنمقده اولان حسن کاظم پاشایی رفاقتنه آله‌رق چیویلی قیا اردوکاهنه کتیردی. فیضی پاشایی‌ده راحت ایتمك ایچون انك یرینه قارصه کوندردی.

چونکه بوندن صکره قارصجه ایش قالمدی، آرتق یاپیله‌جق شیلر نه وارسه جمله‌سنی سیار حالنده بولنان بزم اردو یاپه‌جق واقتضاسنه کوره قارصده‌کی عسکری دخی یانته آله‌جق ایدی. فیضی پاشا ایسه واقعا صاحب حزم واحتیاط برعسکر ایسه‌ده

اختيارلغى ملابسه‌سيله‌ركوب ونزوله‌غيرمقتدرايدى. حالبوكه اردومزده‌بولنه‌جق كافهٔ امرا واركانك آتلى وپياده كزملك ، ايمك ، چيقمق ، اويقوسز قالمق كبى سفربرلك حالنك ايجاباتندن اوله‌رق ظهورى متصور اولان راحتسزلكلرك جمله‌سنه قاتلانمغه مستعد اولمسى اقتضا ايديوردى .

قارصده‌كى هاشم پاشانك ذكر جميلى

قارصده‌كى عسكر واستحكامات كزيلير كن ايش كورن وخدمات فوق العاده‌سى سبق ايدنلرك كيملر اولديغى ايشيدلديكى صره‌ده برده قره‌طاغ وقره‌پاپاق نامنده‌كى جباه استحكاميه‌نك قوماندانى بولنان ميرلوا هاشم پاشانك مدحى قولاقلره واصل اولدى. چونكه كيجه وكوندوز دشمنك كولله‌لرينه ، الزياده اوجهتك عسكرى واستحكاماتى هدف اولمش و بورادن يعنى هاشم پاشا لواسنك اوزرندن صاپان كولله‌لر جهات سائره‌يه وقصبه‌يه دوشرايمش. قارص قوماندانى حسين حامى پاشا هاشم پاشايه : اون بش كوندرسزك لوا كز كيجه‌لى كوندوزلى كولله قارشيسنده‌در؛ عسكركز راحتسز اوليور ، اويقوسز قاليور؛ سزى دكيشديره‌لم‌ده برازده بشقه برلوا عسكر كوندره‌لم دير . هاشم پاشاده : [بن وعسكرم كلان كولله‌لردن نصل تحفظ ايديله‌جكنك قولاينى آلدق ، آلشدق . شمدى آلشمامش برهيئت كتيريليرسه انلرى آلشديرنجيه قدر خيلى تلفات ويريلير. احتمالكه دشمن طرفندن بر هجوم وقوعبولورسه تحميلاتكرى ملابسه‌سيله برسقطلق ظهوره كله‌بيلير. بناءً عليه بن‌ده وعسكرم‌ده حالمزدن راضى‌يز . سز جهات وجباه سائره‌نك تحت امنيتده اولمسنه عنايت وهمت بيوركز] جوابيله اولديغى يرده مقاومته قرار ويرر . باقندى بيوكالكه ! باقندى علوجنابه !. بويله اعزهٔ غزاتك نصل آياقلرى اوپولمز . هاشم پاشا كبى متانت وشجاعتك تمثالى اولان برذات نيچون قيامته قدر ديللرده رحمتله ياد اولنمز ؛ ألبته اولنور . (ان الله لا يضيع اجر المحسنين) آيت جليله‌سنك شمولى دائره‌سنه هاشم كبى اعاظم طوزركن بشقه كيملر داخل اوله‌جق !

[خالياز موقعنده وقوعبولان محاربه‌دنصكره‌جه اردوكز متشتت برحالده بولنيور ، برتهلكه‌يه دوشولمكدن توقى ايدلمسنى توصيه ايله برابر بوندن صكره‌ده نه‌يابه‌جقسكز ، نه‌ايش كوره‌جكسكز ؟] يولنده سرعسكر رديف پاشانك تلاش آميز شفره‌لى برتلغرافى كلمش وينه بومألده مابين همايون باش كتابتندن‌ده برتلغرافنامه آلنمشيدى . انلره جواباً مختار پاشانك يازديغى تلغراف اردونك حالى وحركات وتصوراتنى ناطق اولمسنه مبنى وارد اولان تلغرافلره برابر عيناً بورايه درج اولندى .

سرعسکردن مختار پاشا حضرتلرینه شفره

سرعسکر ردیف پاشانك ثالثی بر تلغرافی

« متفرق بولنلمقدن بغایت اجتناب اولنمسی بالدفعات اخطار اولنمش و بوده حالا فرقه‌ده حرکته اسباب لازمه‌نك هنوز امنیت اولنور درجه‌یه وارمدیغی اشعار علیه‌لرندن آکلاشلمقده اولمسندن نشأت ایتمشدر. حال بویله ایکن دلی بابا فرقه‌سی کچنلرده ایلری‌یه حرکت ایتدیرلمش ، نقلیه حیواناتنك قلتندن واسباب سائره‌دن ناشی بوفرقه تکرار رجعت ایتمش ایدی . مؤخراً بالذات اورایه عزیمت وایلرویه حرکت بیوریلوب ، مظفریت دخی استحصال اولنمش ایسه‌ده ، دها ایلری‌یه حرکت قابل اوله‌میه‌جغی کبی بولندیغکز نقطه‌دن شمدی کری چکلمك دخی محذوردن سالم اولوب اولمدیغی وشو حرکتلردن نه درلو فائده حاصل اولدیغی ویا اوله‌جغی بیلنه‌میور وعسکرك، بلکه‌ده هرکون شورایه بورایه تبدیل موقع ایتملرندن طولایی یوروله‌جقلری ونقلیه حیواناتی دخی عملدن قاله‌جغی وبو حالك ، عسکرك تعلیمنه مانع ومن جهةٍ سوء تأثیری موجب اوله‌بیله‌جکی دوشونلدکجه وخصوصیله بویله شیلرده عجله حرکتك اکثریسی سوء نتیجه حاصل ایده‌کلدیکی نظردقته آلندقجه افکار واذهانی اضطرابدن بری طوتمق قابل اولمیور. ٨ مایس ١٢٩٣ تاریخندن ١٢ یه‌قدر آلتی قطعه تلغراف عالیلرینك هیچ برینك مألنی دیکرینه توفیق ایتمك قابل اولمیور ؛ مسوده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریلور ایسه طرف سامیلرندن دخی تصدیق اولنور. ١٢ حزیران ٩٣ تاریخلی تلغرافنامهٔ عالیلرنده ایسه ، دشمنك خوروم اردوکاهی اوزرینه حرکت ایلدکده اولدیغی وبوندن مقصدی ایکی فرقه‌نك آره‌سنی کسمك اوله‌جغی محتمل بولندیغی بیان بیوریلوب بشقه کونا ایضاحات ویرمدیککزدن طولایی نه درجه‌لرده مراق واندیشه حاصل اوله‌جغنك تحدیدینی انصاف عالیلرینه حواله ایدرم . ادخار ارزاقه هرطرفجه فوق الغایه اقدام اولنمقده اولدیغندن آثار فعلیه‌سی مشاهده اولنمش اولملیدر. عسکری حال تفرقه‌ده طوتمقدن و فائده‌سز یره یورمقدن بغایت اجتناب بیورلمسنی حسب الاخلاص تکراراً و خاصةً اخطار ایدرم . شمدی دشمن نه حرکتده‌درو نه یاپه‌بیلور وسز نه یاپه‌بیله‌جکسکز ؟ و دشمن ایکی فرقه آره‌سنه کیرر ایسه حال نه اوله‌جقدر ؟ ودشمنه شو حرکتی اجرا ایچون فرصت ویرلمامسی‌نه‌یه متوقفدر وطوپلو بولنامق ایستنلمامسنك سببی نه‌در ؟ لطفاً و سریعاً ایضاح بیورلمسنی تمنی ایدرم . ماکنه باشنده جوابه منتظرم .

١٣ حزیران سنه ٩٣ ردیف

(جوابی)　　　　　مقام جلیل سرعسکری‌یه

اوتلغرافه ویریلن جواب

١٣ حزیران ٩٣ تاریخلی وشفره‌لی تلغرافنامهٔ سرعسکریلرینی خالیاز طاغلرنده آلدم. متفرق بولنمقدن اجتناب اولنمسی واقعا هروقت اخطار بیوزولیور؛ فقط نظریات اوزرینه اولان اخطارات، عملیاته وخصوصیله حکم موقعه توافق ایتمیه‌جکی حقنده اعطای ایضاحاته حاجت کوریله‌مز. دلی بابا فرقه‌سی بزنجی رجعتده صاغلام برنقطه‌ده اوطوره‌جق ایکن اونقطه‌یی ترك ایدوب غایت چوروك برنقطه‌یه چکلدیکندن وفرقهٔ مذکوره‌نك اویله فنا بر نقطه‌ده براقلمسی خدانکرده بتون خط مدافعه‌مزك مدافعه‌دن سقوطنی ایجاب ایلیه‌جکندن اولوقت درحال ایلری‌یه حرکتله اوراسنی طوتمسی امر اولنمش ایسه‌ده دشمن دها چابوق طاورانمش واوبابده ایتدکلری حربده ضایع اولمش اولمسندن فرقهٔ مذکوره ینه او چوروك نقطه‌یه کلمش اولمغله، اوحالده یااوفرقه‌یی آلوب ایلری کوتورمك ویاخود بتون بتون خط مدافعه‌یی ترك ایدوب ارضرومه چکلمك ایجاب ایدردی. واقعا اردومزك متفرق بولنمیوب طوپلو بولنمسی لازم اولوب او نقطه‌ده آنجق ارضروم نقطه‌سی اولدیغندن بشقه ذاتاً بتون کون قلتندن فریاد ایدیلان اسباب نقلیه‌سزلك دخی بالخاصه بووضعیتمزی موجب ایدی. بووضعیتده حسب‌الحال جانه منت وأمنیتله بادئ مظفریت کورولمکده ایسه‌ده، اوته‌دنبری ارضرومه ادخاری ایستنیلان ذخیره‌نك حالا وجودسز قالمسی بنی اجتماعدن منع ایدیور. زیرا بوکون اورایه جمع اولسه‌ق ایکی کون صکره دشمن سواریسنك طربزون یولنی قطع ایتمسی ملحوظ اولدیغندن وسواریسزلکمز دخی محتاج تعریف اولمدیغندن بلکه یکرمی کون صکره ذخیره‌سز قالمقلغمز طبیعیدر. اشته بوحال اسباب نقلیه‌سزلکله برابر تفرقه عالمنده بزه عادتا فداکارلق ایتدیرییور. خدا علیم آرقه‌مده برقاپوطدن بشقه یانمده هیچ برشیئم اولمیوب یالکز برکیمادانله کیجه وکوندوزی دشمن قارشیسنده طوپراق اوستنده کچیرمکده‌یم. اشته اجتماع حالنه کچمدیکمك وفداکارلقده کزدیکمك سببی مقتضای حمیتدر. چونکه اسباب نقلیه‌نك اکمال اولنه‌میه‌جغنی ومقدار وافی ذخیره‌نك ارضرومه ادخار ایدیله‌میه‌جکنی آکلادیغم جهتله ممکن اوله‌بیلان فداکارلقله ارضرومی قورتارمغه چالیشمغی کندیجه وظیفه‌دن عد ایدیورم. تلغرافنامه‌لرمده مباینت اولدیغی کوسترلمش حال بوکه انلر هرطرف قوماندانلرینك کندی قره‌غوللرینك مشهوداتنی ناطق اولوب بنده‌کز انلرك

موثوقلرینی برصورت مجمله‌ده بعدالبیان آنك اوزرینه‌ده بنای مطالعه ایدیورم.
زیرا دشمن حرکتی وقصدینی بزه بیلدیرمیه‌جکندن مطالعاتك بعضاً خلافی‌ده
ظهور ایتمسی طبیعیدر. دشمنك هر کون نه حرکتده بولندیغی مشهوداته واطرافدن
آلنان معلوماته کوره عرض ایدلدیکی کبی اکا قارشی یاپلمسی لازم کلان اجراآت
دخی یازیلیور . فقط انك آتیده نه حرکتده بولنه‌جغنی وبزم نه حرکت
ایده‌جکمزی ابتداسندن تعیین ایتمك قابل اولەمیه‌جغی درکاردر . خورومدن
(یعنی زیویندن) بوجانبه حرکت ایده‌جکم صره‌ده دخی ینه بویولده برقطعه
تلغرافنامهٔ سپهسالاریلرینی آلدم ایدی . فقط مندرجاتنده حالا ادارهٔ یومیه‌مز
تأمین اولنمدیغیله اسباب نقلیه‌سز بولندیغمزی عرض ایتمك لزومندن بشقه‌سی
جالب جواب کوریله‌مدیکندن ومذکور تلغرافنامه‌یی ایسه کیجه ساعت اوچده
خالیازه متوجهاً آیاغمی اوزونکی‌یه قور ایکن آلدیغمدن جواب عرضنه زمان
وموقع مساعد دکل ایدی. عفو سپهسالاریلرینی تمنیده اولدیغم معروضدر

١٤ حزیران سنه ٩٣ احمد مختار

مابین همایون باش کتابتندن احمد مختار پاشا حضرتلرینه

معیت علیه‌لرنده بولنان فرقه‌نك ایکی‌یه تقسیمی تخدیش افکاری موجب
اولدیغندن بوبابده‌کی مطالعات دولتلری باارادهٔ سنیه سؤال اولنور

١٤ حزیران سنه ٩٣ سعید

جوابی

مابین همایونه ویریلن جواب

تفریق قوته دائر اولان مطالعات بندکانهم باارادهٔ سنیه سؤال بیورلمشدر .
افندم شمدی‌یه قدر اك بیوك نام قزانان قوماندانلر ظاهر اولان بر فرصتدن
آن غیر منقسمده استفاده ایتمك نیتیله حرکات مقتضیه وسریعه‌ده بولنملریله
قزانمشلردر . چاکرلری کرچه دکرسز بر عسکر ایسه‌مده دشمنك دلی بابا
بوغازندن وصوغانلیدن ایکی قول اوله‌رق ایلرولمکه باشلایه‌جغنی حس ایتدیکمدن
وفقط یالکز بهرینه قارشی قوتلرمز تأمین مقصد ایده‌میه‌رك بری بوزولسه
دیکریده رجعت ایده‌جکندن وذاتاً خوروم اردوکاهنی آز قوتله قالسه بیله
دشمنه مقاومت ایده‌بیله‌جك وجهله وقتیله انتخاب وتحکیم ایتدیکمدن اوراده
(یعنی خالیاز ودلی بابا جهتنده‌کی فرقه‌ده) دشمندن قوتلی بولنمق ایچون برکیجه
برمقدار قوتله دلی بابا فرقه‌سنه التحاق ایتدم. درحال ایلری‌یه تعرضله بحول الله

دشمنی پوسکورتدك. بورایه (یعنی خورومه) کلان دشمنیده عساکر شاهانه‌نك غیرتیله حکم موقع طرد ایتدیکندن وبوکون ینه بورانك قوتی یکرمی اوچ و (داهار) یعنی (دلی بابا فرقه‌سنك) قوتی یکرمی ایکی طابوره ابلاغ ایدیلوب بوکیجه ینه خورومه کلندی. هم بیوك ایش کوزولدی، همده قوت تقسیم اولنمامش اولدی. چونکه اصل هنر، امکانك مساعده‌سنه کوره جزئی قوتی وقتیله هریره یتشدیروب فرصت غائب ایتمامکدر. سایهٔ حضرت رسالتپناهیده توجهات جهاندرجات جناب شهریاری ثمره‌سی اوله‌رق بودفعه ایکی حربده‌ده قزانیلان شرف غالبیتك درجه‌سی برهفته‌یه‌دکین اجنبی غزته‌لرده کوریله‌بیله‌جکندن. بوحرکتدن وقوعه کلان محسناتی تعریفه حاجت اولمیوب عاجزلری صاغ ایکن سایهٔ رسول‌اللهیده قلب شاهانه‌نك مراق اوزره اولمامسنی تمنی ایدرم. واقعا دلی بابا فرقه‌سنك ایشی هنوز تکمیلاً بتمدی ایسه‌ده بعدما اوراسیچون حال ووقته کوره ینه بشقه مانوره وترتیباته قیام اولنه‌جغندن، ویاخود بوراده‌کی دشمن فرقه‌سنك رجعتی اکاده سرایت ایده‌جکندن، ظن ایدرسه‌م دها بشقه تشبثه شمدیلك احتیاج قالمیه‌جقدر فرمان. ١٥ حزیران سنه ٩٣ احمد مختار

ایلریسنك نقل وحکایه‌سنه کیریشلمزدن اول بوراجقده براز توقفله ایشی برکره دها میزان ومطالعه ایده‌لم: بن قوماندان اولسه‌مده سرعسکر ردیف پاشا حضرتلرندن او تلغرافنامه‌یی آلسه‌ایدم، مطلقا عزمده‌کی ثبات‌زده‌نه‌رك عودتی اختیار ایدوب صوغانلی طاغنه چیقار واوراده استحکاملر یاپه‌رق دشمنك کلوب بنی اورمسنه انتظاراً وضع تدافعی‌یه کیرر ایدم؛ ویاخود آلشکرد فرقه‌سنی‌ده نزدیمه آله‌رق ارضروم استحکاماتنه کلیر قپانیر ایدم. اما قارص محاصره‌یه طیانه‌میه‌رق کیدر ایمش! وارسون کیتسون بنم نه‌مه لازم! چونکه قارصك استحکامی یاپلمش؛ او استحکامی محافظه‌یه کافی اوله‌جق درجه‌ده ایچنه عسکری‌ده قونمش؛ آرتق وارسون او عسکر ایفای وظیفه ایتسون. اما ایفای وظیفه ایتمامش، اوراسی‌بندن رسماً مسئول دکلدر. ولو حقیقت‌حاله موافق اولمسون، سرعسکرك مقصدینه توفیق حرکت ایدرك وایشی ماشه اوجیله طوته‌رق بن کندمی مسئولیتدن قورتارر ایدم؛ وایشی‌ده تماملیه قانونه وکتابه اویدیرردم‌یا! ارتق اوته‌سی بکا عائد دکل والسلام.

قوماندانلرك انتخابنه متعلق بعض مطالعات اخلاقیه وحکمیه وتاریخیه

زیرا آلمده‌کی ادواتمك مکملیتنه وحالك مساعده‌سنه وعسکرمك قلبنك معموریتنه و ارادهٔ‌نك طبیعتی بکا موافق اولمسنه وایشك اقتضاسنه، الحاصل

برقاچ دزلو لزومه مبنی ایلری‌یه کیدرك برحربه طوتیشه‌جق اولور، (والحرب سجال) حکمنجه طالع حرب بکا موافق اولمیه‌رق‌اوممادیغم یردن عکسی برحال ظهور ایدرده بوزولوز ایسه‌م صکره بن مسئولیت متصوره‌دن یقامی نصل صییره‌جغم؟ و [افندم قوتم شویله ایدی؛ اراضینك‌حالی بویله ایدی؛ بن فرصتی قاچیرمامق وقارصك تهلکه‌ده اولدیغنی کوردیکمدن؛ بجرد اورایه امداد واعانه أیلك اوزره مجبوراً حربی اختیار ایتدم‌ده تدبیرم تقدیره موافق کلمدی، عسکر طیانه‌مدی، ایش ترسنه دوندی] عذرلرینی کیمه آکلاده‌جغم؟

زیرا دیه‌جکلر که «سن کورمی‌ایدك! روسیه دولتی کبی عسکری وقوتیله‌بتون دنیایی‌صارصمش وتترتمش‌اولان بردولت‌اردوسنك قارشیسنده بولنیورسك. هیچ تاریخ اوقومدکمی؟ فتوحاتیله بتون کرهٔ ارض اوزرنده مشاربالبنان‌اولان عموم آوروپایی زیر وزبر ایدن (ناپولیون بوناپارت) کبی بر نادره وبادرهٔ زمان بیله روسیه‌نك ایشته‌بویله بررجعت مانوره‌سیله دامنه دوشدی وبتون‌اردوسیله اوبحر اقتدارك‌ایچنده قینایوب کیتدی. علی‌الخصوص که‌بوراری‌نی تذکیراً تقدمله‌سکا اخبار حال ایدرك تلغراف‌ده یازدق. اوامر‌واخباری دیکله‌مامك‌جسارتنی نره‌دن آلدك؟»

او وقت بن دیه‌جم که: [چونکه بو دولت بویله برداهیه ایدی پولتیقه‌نك اساسنی نیچون صاغلام طوتمدیکز؛ نیچون‌ایشی محاربه‌یی انتاج ایده‌جك درجه‌یه کتیردیکز؟ بویله بر دولتـه قارشی حرب ایتمك، بر آدمك کندی ألیله کندی حیاتنه قصد ایتمسنه بکزه‌مزمی؟ بویله برقصد ایسه آنجق اختلال دماغدن نشأت ایده‌بیلور.] یوق!، بویله اولمیوبده، «نه یاپه‌یم، ایکی أل برباش ایچوندر. مادامکه دشمن بزم حیاتمزه قصد ایله تعرضده بولندی؛ بزده ألمزدن کلدیکی ووسعمزك یته‌بیلدیکی قدر مدافعه‌سنه مجبور اولدق.» دیه‌جك‌ایسه‌ك: [قلعه واستحکاملرده اختیار اقامت ایدوبده خصمك محاصره و هجوم ایتمسنی بکله‌مك عبث اولمازمی؟ بوحال‌عسکرك قلبنی قیرمازمی؛ احتمال که دشمن اوقلعه‌لره، او استحکاملره هیچ هجوم‌ایتمز وبیهوده یره عسکر‌تلف ایتدیرمز. عسکر چیقارمقده بزم کبی کوچلك چکمیان بویله برمقتدر دولت، علیهمزده ایکی اوچ فرقه زیاده عسکر استعمال أیلر ایسه مطلوب ثابت اولور وبزم نقاط مستحکمه‌یی محاصره ایدرك قوای مجموعه‌مزی اورالرده باغلادقدن صکره اوست طرفده آرتان عسکریله سلمه السلام عموماً‌مملکتمزی چالقار طورر. بوحالده سلامتمزی آرایه‌جق وحقیقةً مدافعه ایده‌جك ایسه‌ك، حالك ایجابنه کوره طاورانملی ومطلقا سیار اردولرله

مناسب موقعلرده دشمنله نیجه‌لشملی و بر یرده حبس اولوب قالمالی مطالعه‌سی نی اردو ایله حرکته وسیار حالنده بولنمغه مجبور ایتدی ایدی؛ بناءً علیه ایفای وظیفهٔ عسکریه ایدرکن قضازده اولدم.

بنم مدافعهٔ درمیان ایده‌جکم بو سوزلری اویله بر وقتده کیم نظر اهمیته آلور؛ بوزغونلق عار ومسؤلیتی کیم یوکلنور؛ کورمزمی که آدم طاوله وشطرنج اویونلرنده بیله یکلدیکی کبی سببیتی بشقه‌سنه عطف ایتمکه وسیله‌لر آرار. خصوصیله بوزغونلق عموم دولت وملتك بادیٔ انقلابی اوله‌جق درجه‌ده آغر اولورایسه‌اولوقت‌ایش شطرنج اویوننده‌دبکزه‌میه‌جکندن مسئله‌بسبتون‌بشقه‌لشیر.

هرکس حب نفسنك الجاسیله ابی ایشی کندیسنه وظاهر اولان فنالغك سببیتی بشقه‌سنه یوکلتمك طبیعتیله مجبول اولدیغی کبی. عموم ملتلرك دولتلرلرده حالی بویله‌در. هیچ بر قوم، هیچ بر حکومت کندی قصور ونقصانندن وقوتسزلکندن ناشی اردولرینك بوزولمش اولدیغنی کورمك ایسته‌مز؛ مطلقا برینك اهانته ویاسوء اداره‌سنه حمل ایدرك ایشك آلتندن صیرلمق، ولوکندی کندیلرینی آلداتمق صورتنده اولسون، صورت ظاهره‌ده فکرلرینی برنقطهٔ اطمئنانه واردرمق وبرغایته ایردیرمك آرزوی طبیعیسنده‌درلر. آنك ایچون حکومتلر افکار عمومیه‌نك جریاننه بر جهت استقامت تعیین ایدلمش اولمق وتصورات وتخیلات عامه‌یی برنقطه‌یه طوپلایوب خلقك کفتکوسنی برمرکزه باغلامق اوزره نیجه بیکناه ایش أرلرینك قاننه کیرمشلردر.

شمدی ردیف پاشانك اخطارینه قارشی اختیار اولنان حرکت سببیله ایش برعکس اولور ایسه. عالمك نظرنده خائن دین ودولت حکمیله محکوم اوله‌جغم دزکاردر. اکا کوره‌ده جزای عمل عدالت وسیاست نامنه ترتیب اولنور. آندن بشقه قیامته قدر خلقك نظر لعن نفرینه ولسان طعن وتشنیعنه هدف اولورم. اولاد وعیالم دخی بنم حالمدن عار ایدرك، «کاشکی بویله مروتی اخلال اولنمش برذاته منسوب اولمیه ایدك!» ندامتیله اشکریز تأسف اولورلر.

خصوصیله بویانغینك اساسی حسد کبی، رقابت کبی خاتمه‌سوز برتقاجمدن نشأت ایتمش ایسه، محسود علیهك بنای موجودیتی محو ایتمك ایچون ایش اوقدر تدبیرلی واطرافلی طوتیلورکه آتشك دوشدیکی یرده ذره مقداری اثر عمارت قالمز وبیچاره فقیرك تبرئهٔ ذمت ایتمسنه هیچ میدان ویرلمز.

شمدی ردیف پاشا حضرتلرینك مطالعه‌سنه کلهلم: شیطان اکا شویولدن

ظهور ایدرك دیرکه، « شاید مختار پاشا موفق اولور ایسه بوندن صکره‌سنی سنك نامکی کولکده براقیر. روسیه‌یه قارشی شمدیکی حالده کوریلان سعی هیچ شبهه یوقکه دولتجه برموقع تخیر احراز ایتمك وسنی موقعکدن دوشورمك ایچوندر؛ یوقسه حسبی وظیفه‌پرورلك دکلدر. نائل اوله‌جغی موقع ممتاز ایله مطلقا آتی‌ده سنك شرفکه ایراث نقیصه ایده‌جکدر. دیمککه بو آدم سنك دشمنکدر. حاضر دشمنك فرصتی أله کچمش ایکن سرد ایده‌جکی اعذاره قولاق ویروبده یقاسنی صالیویرمك عقلاً وحکمةً مردوددر. درحال بو آدمی بترملیدر... » بوقرارك صورت اعطاسنده حسد جنابلرینك رأی‌وتنسیبی‌ویاخود ایش منحصراً آنك ترتیبیله وقوع بولدیغی احتمالی‌ده باقیدر. بودرجه‌یه کلدیکی کبی آرتق انی موقع اجرایه قویه‌جق بر دیوان حربك بولنمسنده‌ده کوجلك چکلمز. چونکه ترفیع رتبه ایده‌یم ویا برنشان آله‌یم، یاخود بنی طشره‌ده بر مجرا یره کوندرمسونلر، استانبولده قالایمده ایسترلر ایسه بابامك بیله اعدامنه حکم ایده‌یم دیه قاپو قاپو کزینان یادکارانك بزده قحطلغی‌می واردر؟...

ایشته او تلغرافك بویله برمقصده مبنی یازلمش اولدیغنی تصور ایدن بر قوماندان، هیچ شبهه یوقدرکه اردویی رجعت ایتدیرر ایدی. لکن مختار پاشا بودرلو اوهامه (اوهام اما اخلاقمزی تصویر ایدن اساسلی وحقیقته یقین بر اوهامه) قولاق ویرمدی وحاضر أله کچمش اولان فرصتی فوت ایتمیه‌رك قارصك محاصره‌دن قورتارلمسنه سعی ایتدی، توفیق الهی ایله برسقطلغه‌دوچار اولمقسزین موفق‌ده اولدی؛ قارصده‌کی قوتله برلشدی.

اکر مسؤلیت آتیه قورقوسیله اردوسیچون سپرلر والتجا کاهلر یاپمقله مشغول اولسه ایدی، روسیه دولتنك عزمی وارزوسی کبی اعلان حربدن‌صکره بر آی کچر کچمز، مصالحه امضا اولنوردی.

مقصدم ردیف پاشانك شخصی علیهنه سوز سویله‌مك اولمدیغی صورت تحریرمزك عمومیت افاده‌سیله معلوم اولور. بزده‌کی اصول جاریه ایجابنجه اومقامده هرکیم بولنسه آنکده کوره‌جکی ایش بوندن عبارت اوله‌جغنه نظراً أملم، تحسین اصول اداره‌یه یوللر بولنمسنی‌ووجدانه وانصافه مالك محکمه‌ودیوان حرب اربابی یتشدیرلمسنی وضابطانه براز علم حقوق کوسترلمسنی توصیه‌دردر.

هرنه‌حال ایسه .. ایشته احوال مبسوطه‌دن آکلاشیلیورکه بر قوماندانك

مسئولیت آتیه‌دن قورقسی ، قورقماسی قدر مهلكدر . رأس اداره‌ده بونی تمیز ایده‌جك قوهٔ مقتدره پك آز كورینور . بر قوماندان ماهیتیله طانیله‌رق انتخاب وتعیین اولندیمی اندن صكره‌سی بالتوكل اللهه براقلملیدر .

فقیرك حال شبابده ارضرومده صولاق زاده احمد افندی نامنده علم وعقل ایله مشتهر بر خواجه‌م وار ایدی . بر كون خلقهٔ تدریسنده بولنور كن بامناسبه دیمشیدیكه : « بنی ماهیتمله طانیان بر آدمك قولی واسیری اولمقلغی احوال صوریه‌م اعتباریله ، فقط ظاهریمی طانیان بر ذاتك سلطانی وسیدی بولنمقلغه ترجیح ایدرم . » حقیقة ده بویله‌در . سنی ماهیتكله طانیمش اولان بر آدمك چین جبینی یالكز ظاهر كدن طانیان ومقامكه مناسب طرز اختصاص اظهار ایدن سطحی نظرانك التفات بسط آمیزندن بیك قات خیر ایدر .

أوت ! ایشته بویله ماهیتیله طانمش بر ذات بر كره انتخاب وتعیین اولندیمی ، آنك مدیری ، مدبری (ایجاب حال) نامنده‌كی آمر مطلقدر . ایجاب حالك امرینه كوره حركت ایدنلرك افعال واجرا آتی البته موافق حكمت اولور .

یكرمی بش سنه‌در امور دولت ایچنده یووارلانیورم . هله بر سنه‌ده متمادیاً احوال حربیه ایله مشغول اولدم ؛ محاكمه ومطالعه‌مك نتیجه‌سی اوله‌رق شونی بولدمكه ، هر یرده ایشكذارلق وخصوصیله زمان حربده برأی عسكرلك ، ایجاب حاله توفیق حركت ایتمكدن عبارتدر . ایجاب حال دیوبده خفیفجه كچمه‌لم . بونقدر مهم بر شیدر ، ضمننده نه‌لر واردر ؛ اوراسنی حكمت وبصیرتله ممتاز اولان اصحاب تجربه ومعلومات پك ایی تقدیر ایدرلر .

دكل یالكز امور حربیه‌یه ، كافهٔ شعبات اداره‌یه مأمور ومؤكل اوله‌جقلرك حسن انتخابی ، ادارهٔ ملكك شرط اعظمیدر . بدایت نشأتندنبری ناموسكارلقله متانت افكارله وادب دائره‌سنده حقیقت پرورلكله [*] یتشامش ویتشمش اولان بر ذات بر

---

[*] آه ! حقیقت پرور دیدمده خاطریمه كلدی . بونام مبجلك آلتنده‌ده پك چوق قلتبانلر وشارلاتانلر اختفا ایدییور ، حقیقت پرورلك خصلت ممدوحه‌سنی اغراض نفسانیه‌سنك اجراسنه نجه پرده ایدنلر بولنیور . انسانه بونك چوروكنی صاغلامندن آییرمق ملكه‌سی ، استخدام ایله ، زمان ایله ، تجربه ایله براز كلیور ایسه‌ده ، منتخبك فكر سلیم وطبع مستقیمه مالك اولمسی ده شرطدر . علم ، عقل ، ذكا ، دها كبی مزیات انسانیه بشقه ، آدم طانیمق ، طاشی كدیكنه قویمق خصلتی كبی بشقه‌در . دها طوغریسی بوبابده آدم آنجق ایلك سجیه‌سی ومرحمهٔ ربانیه‌دركه توفیق الٰهی هاكبی قوت تاج سر سعادتی اوله‌جق وفتح وظفر هاكبی ملی مأمور ایده‌جك ایسه اوهدیهٔ لدنیه اولمق اوزره حال وعقدیك فرق میاننده ممتاز اولور . دیكدن بشقه تعریف حقیقت ایچون سوز بولنه‌ماز والسلام .

ایشه تعیین اولندیغی، عربلرك (ارسل الحکیم ولا توصی) حکمتی یاقالایوب دورملی،
اوزون اوزادی تکریر وصایا ایله او آدمی اوصاندرمامالی، علو جنابنی محافظه ایتملی.

ادارهٔ عمومیهٔ دولتك اوصاف متمایزه ایله طانیدیغی وهله زمان حربده برایشه
تعیین ایتدیکی آدمك شکر وشکایتی بلا انتقاد مثمر اولملیدر. دنیاده ألوان واشکال
اشخاص نه‌قدر مختلف ایسه اغراض انسانیه‌ده اورتبه متخالفدر.

برایش أرینك اجراآتی، برسبب نفسانی ایله بربشقه‌سنك خوشنه کیتمیه‌بیلور
وهیچ نفسانی برغرضه مستند بولنمسه بیله اختلاف مشارب ایجابنجه بریسنك رأیی
دیکرینك تصوراتنه موافق کلمیه‌بیلور . ایشته جزئی برمخالفتك حصولیله برابر
درحال درلودرلو مزورلکلرك اجراسنه میدان آچیلور ، فکر انتقام ایله قولاً
وفعلاً هردرلو تعرضاته قیام اولنمقله برابر حاصل اولان انکسارك ایجابی اوله‌رق
ألده ایدیلان سلاح تعرضك متمماتندن ایجاد اولنان بعض ترهات و اباطیل‌ده
صورت حقه قونه‌رق اولیای امورك سمعنه قدر ایصال اولنورو ایش‌ده بوزولور.

مسئله‌نك بو جهتلرینی تصور ایدن برایش أری، برقوماندان ایفای وظیفه‌ده
قصور ایدنلرك تأدیب وکوشمالنده اغماض واهمال ایتمکه مجبور اولیور. حالبوکه حکمت
ومصلحت هروقتده خصوصیله زمان حربده مکافات ومجازاتی مستلزمدر. مجازات
صورتی أله آلندیمی قیامت قوپیور. چونکه اثنای حربده دیوان حرب تشکیلیله
بالمحاکمه برجانی‌یه، بروظیفه مقصرینه قانوناً جزا ترتیب ایتدیرمکه وقت مساعد
اولمدقدن بشقه ، دیوان حربده اویله برزمانده، اوقدر بیوك رتبه‌ده ضابطان
وارکان وامرا بولندیرمق‌ده کوچ اولیور. بوجهتله اوقصور صاحبی اولان ذاته
بشقه برعذر بولنه‌رق ایشدن آل چکدیرلمکله اکتفا اولنیور. صکره اونازلم بر
تقریبله مرکز سلطنته جان آتدیمی..؛ آرتق طبیعت حال کندیسنه برقاچ‌ده رفیق
بولیویره‌رك کیرمدك قپو براقمیورلر؛ کندیلرینی ایفای وظیفه‌دن دورایدن ذاتك
فصل ومذمتنه قویولیورلر. « بز شویله ایش کوردك، بویله طوغری‌یی سویلدکده
آنك ایچون فنا اولدق. یقین زمانده کوررسکز که اوراسی نه‌حاله کیرر. افندم
اوذات خائن دین ودولتدر، مرتکب ومرتشیدر . » باقندی حریف اللهدن
قورقمسزین صرف کندی غرضی نقطهٔ نظرندن حقوق و ناموسه نصل تخطی
ایدییور. چونکه نظرنده ناموسك قدری یوق‌که!..

حاصل اولان بودرلو وسائل اتهامیه، أولیای امور ایچنده اوذاتی چکه‌میان

ویا سوء نیتلرك تمام غرضنه‌ده موافق دوشه‌رك ایشی حضرت پادشاهه اسماع ایچون قپولر یاپمغه باشلیورلر. اوله‌جه صورت حقدن کورینه‌رك ایدنمش اولدقلری طرفدارلر واسطه‌سیله اوذاتی محو ایده‌جکلر ایدی اما، نه‌یاپسونلرکه وقوعات و فعلیات آنلرك تصوراتنك عکسنی اثبات ایدیور؛ چونکه اردونك موفقیتی دوام ایدیور. شوحالده دیده‌دوز فرصت اوله‌رق قضارا اوایش آدمنك آیاغنك سورچمسنی ویا طالع حربك برعکس اولمسنی بکلرلر، انتظارلرینه موافق برحالك ظهوریله برابر وقتیله ترتیب اولنمش اولان هجوم قوللریله همان اوزرینه چوللانه‌رق ایشنی بتررلر. تاریخ مطالعه بیورلسون، دولتمزك تکمیل ماسبقی کوز اوکنه کتیرلسون؛ بوترتیب ومانوره‌لر ایله نیجه نیجه اعاظمك جاننه قیلدی؛ هربری کرچکدن نادرهٔ روزکار عد ایدلمکه شایان اولان نه‌قدر دهاة اکابرك دوحهٔ خانمانی کوکندن سوکلدی. ایشته بوحاللرك جمله‌سی دولت‌عثمانیه وامت اسلامیه‌یی پك بیوك ترقیلردن منع ایتدی، نیجه‌فرصتلر قاچیرلدی. الآن نه‌فرصتلر قاچیور!.. اللهم ارحم امة محمد.

کلهلم صدده: الشکرد قوماندانی طاتلی اوغلی شهید محمد پاشانك دشمنه طوتشدیغی اثناده مختار پاشا، بازکریده بولنان وان قوماندانی فائق پاشایه برتلغراف چکه‌رك بوله‌بیلدیکی قوتله بایزیده طوغری ایلرولیه‌رك محمد پاشانی تضییق ایدن دشمنك خط رجعتنی تهدید وبایزید قصبه‌سنی دشمندن استرداد وضبط ایتمسنی امر ایتمشیدی. فائق پاشاده فرقه‌سنك قوهٔ موجوده‌سنك عدم کفایه‌سندن بحثلر وکردلرك حالندن شکایتلر ایدر ایدی. هردرلو اعذاره ممکن اوله‌بیلان صورتلرله نهایت ویریلوب موجود اولان قوتی نه‌دن عبارت ایسه انکله ایلرولمسی امر قطعیسی ویرلمسی اوزرینه کوچ حال ایله فائق پاشا یرندن قلدایه‌رق ایکی طابور عسکر و بدایت اعلان حربدن اوتاریخه قدر یعنی ایکی آی مدت ظرفنده طوپلانه‌بیلمش اولان عساکر معاونه‌دن پیاده وسواری اوچ بیك قدر دربدرایله بایزید جوارینه مواصلت ایتدیکنده شهر ایچنده‌کی قشله‌ده دشمنك ایکی طابور پیاده عسکرینی بوله‌رق اوزون اوزادی برطاقم نزاع وجدالدن صکره دشمنك بو ایکی طابورینك تسلیم سلاح واختیار اسارت ایتمسنه طرفینجه اتفاق ره قرار ویریلور.

روسلر سلاحلرینی فائق پاشایه تسلیم ایتمك ایچون طاقم طاقم قشله‌دن چیقارلرکن عمرنده موسقوف عسکری کورمامش اولان کردلرك نظری روسلره تعلق ایتمکله

برابر مال بولمش مغربی کبی بردن بره اوزرلرینه هجوم ایله برخیاسنی أولدیررلر. شوحالی کورن ودها قشله‌نك ایچنده حاضرلنمقده بولنان برطابور قدر بقیه روس عسکری ، قشله‌نك قاپولرینی چویروب بزمکیلره تسلیم نفس ایتمکدن امتناع ایدرلر. فائق پاشا کردلرك رؤساسی معرفتیله کوچ حال ایله أوکلرینه طورور، بلامقاومت آسیر اولان وهردرلو تعرضدن مصونیتی اقتضا ایدن روسلرك بقیهٔ سیوفی اوله‌رق ألده قاله‌بیلان یتمش سکسان نفری تکمیل صویولوب صوغانه دوندیرلمش وحتی بعضیلرنده ستر عورت ایده‌جك بر شی دخی قالمامش اولدیغی حالده عریان وکریان اوله‌رق قورتاروب نظامیه طابورلرینك اولدیغی یره کوندرمش واوطابورلرك زیر حمایه‌سنه ویرمکله بقیهٔ مذکوره‌نك حیاتی محافظه ایتمشدر. صکره بو أسیرلر وان والیسی بولنان حسن پاشا طرفندن کیدیریلوب قوشادیلوب حلب طریقیله استانبوله کوندرلدی ایدیلر .

بوراجقده کردلرك ینه بر مناسبتسز حاللرینك صورت مؤاخذه‌ده نقل وحکایه‌سی، حصول عبرت ایچون فائده‌دن خالی اولمسه کرکدر : الشکرد فرقه‌سی دشمنی تعقیب ایدرایکن، اثنای‌راهده وفات‌ایتمش اولان مجروحلرینی وخصوصیله خالیازده‌کی حرب موقعنده دفن اولنمش اولان روس امواتی البسه‌لریله کومشلر ایمش . بزم کردلردن بعضیلری بو مدفنلری آچه‌رق البسه‌لرینی صویمق طمعیله جنازه‌لری قبرلردن چیقاروب عریان وآچیق صاچیق میدانده براقشلر ؛ وعالمی تعفنله طولدیروب علل ساریه حصولنه خدمت ایتمشلردر . کیم دییورکه بزم آدملرمز تجارتی سومز؛ هانکی آغزی قاره افترا ایدییورکه بزم اهالی تنبلدر، کسب ثروت ایتمك یولنی بیلمز؟.. ایشته کوز اوکنده عیاناً کورولیورکه تجارت ومنفعت حصوله کتیرمك ایچون طبایع سلیمه اصحابنك، بلکه‌ده بالعموم انسانلرك نفرت ایتدیکی نبش قبر صنعتنی بیله اختیار ایدنلرمز وار ! بویله شیلره مجاسرت ایدنلرك طوتیلوب قورشونه دیزلمسی امری ویرلدی اما، دشمنی تعقیبله مشغول اولان فرقه‌نك ، متجاسرلری بالتحقیق میدانه چیقارمغه وقتی اولمدی، فضاحت واقعه دخی ایدنلرك یاننه قالدی کیتدی .

اسیرلر برطرفدن کردلرك ألندن قورتاریله‌طورسون ، بر جهتدن‌ده قشله‌یه تحصن ایتمش اولان بقیه‌نك الده ایدلملری چاره‌سنك استحصالنه قیام اولنور. محصورین قورشونله جواب‌ویرر. هرنه‌قدر اوغراشیلورایسه تسلیمدن امتناع‌ایدرلر. بونلری

حصر وتضییق اوزره کردلر ایله برابر ذکر اولنان ایکی طابوری، ارکان حربیه میرلوالرندن قیصریه‌لی محمد منیب پاشا ایله بایزیدده براقه‌رق، بیلمم نه‌سببه مبنی ایسه فائق پاشا، فرقه‌سنك مرکزی اولان بارکیری موقعنه‌عودت ایدر. صکره شیخ عبیدالله افندینك اصراری اوزرینه بوطابورلرنزدینه‌فائق‌پاشا اخیراً اوچ‌ده طوپ کوندرر. قشله‌نك حصر وتضییقی کسب شدت ایدر. محصورینك صو آلمق اوزره چیقانلرینی اولدیررلر، تسلیمه اجبار ایدرلر اما؛ برکره جمله‌سی اولدقلری یرده اولمکه قرار ویرمش ویکدیکریله عهدلشمش اولدقلرندن‌تضییق واقعك ثمره‌سی کورولمز. قشله‌نك پنجره‌لری عساکر نظامیه‌نك وکردلرك قورشونی آلتنده اولدیغندن کیمسه باشنی چیقاره‌ماز اولور. برطرفدن‌ده طوپ کولله‌سیله قشله تضییق اولنور، قشله‌نك باشلرینه ییقیله‌جغی آکلادیلور ایسه‌ده، اسکی کارکیر بنانك متانتنه کووه‌نه‌رك ینه تسلیم اولمازلر. حتی فائق پاشادن مختار پاشایه کلان ۱۳ حزیران ۹۳ تاریخلی تلغرافنامه‌ده، قشله‌ده ابتدا ایدن حربدن شمدی‌یه قدر برقائممقام، برقول آغاسی، بریوزباشی‌ایله اوچیوزه‌قریب کوچك ضابطان ونفراتی اتلاف ومسلم وغیر مسلم یوز اوتوز درت نفری اسیر ایدلدیکی کبی، عساکر معاونه‌دن اولان اکراد طرفندن آلتی، یدی یوز قدر حیوانات (آکلاشیلان مملکت دروننده‌کی اداره‌سندن) وبر مقدار اسلحه وسائره اغتنام اولنمش وروسیه عسکرندن اوچ نفرده مسلمان طاغستانی فراراً التجا ایتمش اولدیغندن طابورلره قید اولندیغی بیلدیرلمشدر. ینه اوکون فائق پاشانك کلان بردیکر تلغرافنده، محصورینی قورتارمق‌اوزره ایچریدن یعنی حدوددن چیقه‌رق امداده کلمش اولان سواری وپیاده بیك‌بشیوز قدر دشمن عسکرینه مقابل بر مقدار سواری عساکر شاهانه ایله بیك قدرده معاونه آتلوسی چیقوب حرب ایتمشلر؛ بزم عسکردن طقوز شهید ودشمندن قرق‌قدر تلفات وقوعبولدیغی حالده دشمن‌عسکری منهزماً جبللی کدیکندن حدوددن ایچری طرد ایدلدیکی اشعار اولنمشدر.

الحاصل محصورینك بو جهتدن دخی امیدلری کسلمش اولدیغی حالده ینه ثباتلرنده دوام ایدییورلردی. محاصره‌نك زمانی ومدتی اوزادقجه اوزار؛ محصورینك امواتی کندی ایچلرنده قالیر وقوقار؛ آجلقدن وصوسزلقدن صوك درجه‌یه کلورلر ایسه‌ده صیق بر عهده قارشی خارجدن کوردکلری تضییق آنجه ایتمز، شدتله مقاومت ایدرلر. روایت اولنورکه، خسته‌خانه خدمتجیلکنده قلانده

بولنمق اوزره ایچلرنده برقاچ نفر موسقوف قادینی وار ایمش؛ أرککلر اوقادینلرك تشویقیله بوقدر مدت مدافعه‌ده ثبات ایتمشلر ایمش.

محصورینك لده ایدیلری امرنده وقوعبولان خطایا

مختار پاشا تلغرافلرله ذائق پاشایی تضییق ایدرك، بالذات کیدوب بوایشه بر نهایت ویرمسنی امر ایدر. پاشامز هر نصلسه بولندیغی بارکیری موقعندن قلدایه‌مازا! آلشکرد فرقه‌سیله دشمنی تعقیباً (دیادین) ه وارمش اولان قورد اسماعیل پاشا دخی: [قشله ایچنه قپانمش اولان درت بچق خذله‌یی ویاخود قهرمانی بو قدر وقتدنبری ألده ایده‌مامك نه دیمکدر؟] دیه قالقار بالذات بایزیده کیدر وبایزیده کلدیکنی وتسلیم اولملرینی محصورینه آکلادیر وأمنیت ویرر؛ ینه ممکن اولماز؛ حریفلر سلاح ایله جواب ویررلر. آندن‌صکره اسماعیل پاشا: [طوپلری شورایه قویکز وقشله‌یی بوجهتدن بتورکز، عسکری شو طرفدن هجوم ایتدیریکز] کبی، محمد منیب پاشایه بعض امر ویره‌رك دیادینده‌کی اردوکاهنه عودت ایدر. اسماعیل پاشانك اردوکاهیله بایزیدك آره یری یدی سکز ساعتلك بر مسافه‌در. مدت محاصره اوتوز کونه وارير، محصورین آجلقدن کندی لاشه‌لرینك أتنی یرلر، ینه تسلیم اولمازلر. آمان شو صره‌ده خاطره کلسون‌که، بلکه بونلرك بر بکلدکلری ویاخود بشقه صورتله بر نقطهٔ امیدلری واردر. خیر، نه‌کزر! بر آیدنبری اهالیسنی، فلانی طانیدقلری وغریب اولدقلری برمملکتده وبربنانك ایچنده قپانوب قالمشلر، کیمکله مخابره ایده‌جکلر وآنلره، کلیورز دیه ثبات ایتملری خبرینی کیم ایصال ایده‌جك؟ هر نه ایسه حریفلر اودرجه ثبات وصبر أیلدیلرکه، عاقبت موفق اولدیلر وغیرت واقداملرینك ثمره‌سنی کوردیلر. توفیقك، غیرته عاشق اولدیغی، وغیرت نره‌ده ایسه توفیقك لامحاله اوراده یوز کوستره‌جکی حقنده عظمای اسلافك بالتجربه سویلدکلری سوزك واو دستور حکمتك بر آلت تطبیقی‌ده ایشته بو وقعه‌در.

محصوردشمن طابورنی جنرال دیرقوقزوفك قورتارمسی

بزم محصورین کندیلرینی مدافعه ایدوب طوررکن، اسماعیل پاشانك تعقیباً کتیروبده‌موصون کدیکندن ایچری حدوده طیقمش اولدیغی جنرال دیرقوقازوفك فرقه‌سی، حدودندن ایچری کیتدکدن یدی کون صکره، بایزیدك أوکنده‌کی جبالی کدیکندن تکرار چیقه‌رق طوغریجه بایزیدك اوسته کلیر. آلتی، یدی ساعت کریده بولنان اسماعیل پاشا اردوسنی واوست طرفده بارکیری جهتنده بولنان ذائق پاشا فرقه‌سنی هیچ کوزینه آلمیه‌رق، وآلسه بیله محصور بولنان قرداشلرینی قورتارمق اوغورنده بتون فرقه‌لرینك باتمسنی جانه منت بیله‌رك،

محاصر بولنان بزم اوچ طابورله وبعض اکراد عساکر معاونه‌سیله محاربه‌ایدر.
بزم اوچ طابوری قاچیرر؛ بر آز اسیر ایله برابر بزمکیلرك آللرنده بولنان اوچ
طوپی‌ده آلیر، محصورینی‌ده قورتاریر.

دشمنك بایزیده کلوب حرب ایتمکده اولدیغنی خبر آلان آلشکرد فرقه‌سی،
آلتی طابور عسکر، ارکان حرب میرالایی عاکف بك قومانداسیله پیشدار
مقامنده کوندرمش ودیکر آلتی طابوری‌ده بالذات اسماعیل پاشا آله‌رق فرداسی
کون یتشمشلر وخیلیجه‌ده طوپ محاربه‌سی ایتمشلر ایسه‌ده، بو طوپ محاربه‌سی
اوزاقدن آغز طالاشی حکمنده اولدیغندن، طرفین دخی بر برینه بر خسارا یراث
ایتمکسزین دشمن فرقه‌سی دودوکنی. طاوولنی چاله‌رق بزم ایکی فرقه‌نك یعنی
اسماعیل وفائق پاشالر فرقه‌سنك وجودلرینه رغماً کمال عز ووقار ایله ینه کلدیکی
یولدن حدوددن ایچری چکیلیر کیدر.

تحقدر که بوبابده ۲ تموز سنه ۹۳ تاریخیله مشار الیه اسماعیل پاشادن مختار
پاشایه کلان بر تلغرافنامه‌ده: «اوچ ساعت قدر طوپ آتشنه دوام اولنمش
ودشمنك بایزیدده بولنان کلی ذخیره واشیای سائره‌سی ویکرمی قدر نقلیه
وخستکان عربه‌لری ترك ایتدیریله‌رك بایزیددن چیقارلمش ونهایت رجعت قهقریه
ایله بایزیدك اوچ ساعت ایچریسنده قره بولاق نام محله قدر چکلمش ودشمنك
تلفاتی یوز نفر قدر اولوب بزم تلفات ایسه لله‌الحمد پك جزئی بولنمش؛ اثنای
محاربه‌ده بایزیدده‌کی طابورلردن بر بلوك قدر عسکر غیبوبت ایتمش ایسه‌ده بونلرکده
فرار ویاخود طاغلملری مأمول بولنمش، فلان، فلانده سایهٔ مایهٔ شاهانه‌ده
مظفریتده بزده قالمش ایمش» باقندی یلانه! بزم عسکردن غیب دیدیکی اسیردر؛
اغتنام ایتدیکی ذخیره واشیای سائره‌یی ایسه اوجه عبیدالله افندینك کردلری
مملکت ایچندن صفای خطرله تجزئه‌مشلر ایدی. بزم طوپلرك کیتدیکنك هیچ
ذکری یوق. الحاصل دشمنك عسکرلکنی، همتی، موفقیتی عالمه اشاعه ایدن
بر وقعه‌سنی پاشای محترم حضرتلری بزم غالبیتمز صورتنده تصویر ایله اعلان
مظفریت ایدیور وحقیقتك خلافنی یوتدیریور!

برده ینه مشارالیه اسماعیل پاشا حضرتلرینك ۲۷ حزیران سنه ۹۳ تاریخلی
اوله‌رق مختار پاشا حضرتلرینه وارد اولان بر تحریراتنده دخی شمدی
قره‌غوللارمزله جاسوسلرك کتیرمش اولدقلری خبره نظراً دشمنك روان جهتنده
بولنان قوتندن برخیلی سواری تفریق اولنه‌رق بایزیدده‌کی محصورینی قورتارمق

اوزره جبالی کدیکندن تعرضه باشلایه‌جغنی آکلاشلمسی اوزرینه درحال [*] بوراجه لازم که‌جك تدابیر و تشبثاته ابتدار اولندیغی مثللو وان فرقه‌سنك « تپه‌ریز » دن بالاستصحاب بایزید قصبه‌سنك آرقه وأوکنده بولنان نقطه‌لری طوتدیرلمسیله برابر محصورینك استیمان ایتدیرلمسی ویاخود سائر صورتله ازاله وجودلری فائق پاشایه یازلدیغی بیلدیریلیور.

دیمك که دشمنك حدوددن چیقوب محصورینی قورتاره‌جغنی بش کون اول طویدق. بوایشی طویان الشکرد فرقه‌سیله بایزیدك آره یری‌ده سکز ساعت، «درحال» لفظ جلیلیله اردوسنجه اسماعیل پاشا حضرتلرینك تشبث‌بیوردقلرینی حکایه ایتدکلری تدابیر نه ایدی اورایی آکلایه‌مدق!! زیرا دشمن ١ تموزده بایزیدی باصدی ومحصورینی وبزم طوپلرایله برابر عسکرمزی اسیر آلدی. بزلر حضراتی الشکرد فرقه‌سندن ٢ تموزده یعنی برکون‌صکره کمال مظفریتله عودت ایدن دشمنك آرقه‌سنه طاقلدق، شو حالده آرقه‌دن بزم آتدیغمز طوپلر، دشمنك موفقیتنی اعلان ایچون آتیلان شنلك طوپلری مقامنه قائم اولمدیمی؟

بقیهٔ احوال خطائیه

أیه! شمدی کلکزده بو ایشی محاکمه ایده‌لم! نره‌سنی محاکمه ایده‌لم؟ « اغنی الصباح عن‌المصباح» دیه‌لمده سکوت ایلیه‌لم. چونکه مسئله میدانده‌در. روسلر بو موفقیتلریله قیامته قدر فخر ایتسونلر؛ بزده اولبابده‌کی مسکینلك ومناسبتسزلکمزله او وقته قدر خجیل وشرمسار اوله‌لم.

صکره‌دن ایشتدك که مکر مختارپاشانك صیقشدیرمسی اوزرینه فائق‌پاشا، هر حالده محصورینه برخبر آکلاتمق اوزره فرقه‌سیله بایزیده طوغری کلیر ایکن، پیشداری بولنان ایکی طابور بایزیدك اوست طرفنده واقع بر تپه‌یه کلوب چیقمشلر ومحاصرینك، ایچریدن یعنی حدوددن چیقان دشمنله حرب ایتمکده اولدقلرینی کورمشلر. علی‌القاعده اولدقلری یرده‌طوره‌رق بایزدده حرب وقوع بولمقده اولدیغنی آرقه‌لرندن کلمکده اولان فائق‌پاشایه اخبار ایتمشلر، مشارالیهده بلکه باشمزه برقضا کاور دیه‌رك توقف ایدن طابورلری کری‌یه آلمشده عاقبت حاله انتظاراً اولدیغی یرده بکله‌مش طورمش. فائق پاشانك پیشداری بولنان اشبو ایکی طابورك تپه‌نك اوزرنده اولدیغی دشمن دخی اوزاقدن کورمش

[*] بزم محررات رسمیه‌ده اسراف درجه‌سنده استعمال ایتدیکمز بو «درحال» لفظنك دخی ألندن الاالله !

وخیلیجه تلاش أیلش ایسه‌ده اخیراً طابورلرك كری‌یه كیتدیكنی دخی كوره‌رك نفسی كنیشله‌مش وبی‌محابا ایشنه دوام ایتمشدر.

مناسبتسزلكك ، قورقاقلغك ، جوهرسزلكك درجه‌سی كوریلیورمی ؟ ترتیبسزلكك ، احتیاطسزلغك مقداری آكلاشیلیورمی ؟ روسیه‌دولتی بومحاربه‌ده ابراز شجاعت ایتمش اولان عسكرینه عموم (مدای) ویرمشدی . بایزیدده‌كی مدافعینك جمله‌سنه مخصوصاً آلتون مدایلر ترتیب ترتیب ایدرك ویردرمشدر . دكل آلتوندن ، الماسدن‌بیله یاپدرسه آزدر. چونكه انلرك‌ابراز ایتدكلری جوهر شجاعت وغیرتله موازن كله‌جك مكافاتك دنیاده بولنمسی قولای دكلدر.

هرنه‌ایسه واقعا صكره‌دن‌فائق پاشایه ایشدن أل چكدیرلدی، عزل ایدلدی. بعدالحرب دیوان‌حرب حضورنده محاكمه ایدیله‌رك رتبه‌سی‌رفع وعسكردن‌طرد ونفی اولندی اما، ممكن‌دكل جبرنقصان ایدیله‌مدی .

مادامكه دشمن‌عسكری قشله‌یه‌قپادلدی وبش‌بیك‌كشیدن زیاده‌دخی هردرلو آلات‌وادواتی‌حائزقوتمز موجودایدی‌وبأی‌وجه‌كان ألده‌ایدلملری دخی‌تحت‌قراره آلنمشیدی . شوحالده‌اوقشله‌یی زیروزبر ایتمك‌ممكن‌دكلیدی؛ واقعاألده ایدیله‌جك اولان محصورین مقدارینك آزلغنه‌كوره روسیه‌دولتی اردولرینه قوتجه‌برنقصان ترتب ایتمزایدی ؛ فقط موفقیتمز حالنده‌ده بزم شان و ناموس عسكریمز محافظه اولنمش ودشمنك‌ده فخری اورتبه‌یه ایصال ایدلمامش اولوردی.

هرحالده بومسئله‌نك شأمتندن فائق پاشا كلیاً حصه‌دار ایسه‌ده دشمنی تعقیباً اورایه‌قدر كیتمش اولان اسماعیل‌پاشا فرقه‌سنه واسماعیل‌پاشایه دخی‌بومسؤلیتدن بربیوجك حصه آیرمق لازمدر . زیرا تعقیباً حدوده‌قدر قوغدقلری وحدوددن ایچری‌یه صوقدقلری دشمنك یدی كون صكره اوبرطرفدن چیقوبده بویله بر ایش كوره‌بیله‌جكنی حساب ایتمامك پك‌بیوك قباحتدر. ظن‌ایدرایسه‌م؛ دشمنی تعقیب ایتمش اولان بزم الشكرد فرقه‌سی، دشمنك تكرار كندی اوزرینه‌هجوم ایده‌جكنی دوشونوب، انك اسباب مدافعه‌سنی اكمال ایله مشغول‌ایدی. الحاصل روسیه فرقه‌سنك قوماندانی جنرال « دیرقوقازوف » واولاد و احفادی كوزه كسدیرلمش اولان بویله بربیوك جسارتدن طولایی افتخار ایتسونلر.

بایزید اردوسی نامنی آلان‌الشكرد فرقه‌سنك ودیرقوقازوف فرقه‌سنك حركاتنك تفصیلاتی

قارص اردوسیله برلشمش‌اولان‌قوۀمظفرۀ عثمانیه‌بقیۀ وقوعاتی یازمزدن‌اول، الشكرد فرقه‌سنك‌تعقیبنه ابتدارأیلدیكی‌ینه‌مومی‌الیه جنرال‌دیرقوقازوف فرقه‌سنك

کچن زمان وقوعاتی اجمال ایدهلم : فقیرك حالیازده‌کی ، یعنی اشك الیاس قریه‌سنك اوست طرفنده بولنان فرقه‌دن آیریلوبده زیوین اردوگاهنه کلدیکم کون، ألشکرد فرقه‌سی قوماندانی فریق احمد فاضل پاشانك، دشمن فرقه‌سنی تعقیب ایتك اوزره عسکری یوله چیقاردیغی یازیله‌رق ایش اوراده براقلمشیدی. اوکون بزم فرقه‌نك پیشداری حکمنده بولنان سواریلرمز دشمنك دمدار سواریلرینه چاتوب حرب ایدرك یورومشلر، « داهار» ویاخود « طاهر » کدیکنه‌قدر کیتمشلردر. فرداسی کون ینه دشمنك حرکت رجعیه‌یه ابتدار أیلسی اوزرینه عساکر عثمانیه دخی آرقه‌سندن یوله‌دیزیله‌رك «زیدکان»ك برساعت قدر بریسنده، ینه‌دشمنك‌دمدارینی بزم پیشدارمزك صیقیشدیرمسی اوزرینه ، دشمن تکمیل فرقه‌سنی طوردرمش وآقشامه قدر طوپ محاربه‌سی ایتمش اولدیغی احمد فاضل پاشا طرفندن وقوعات یومیه صره‌سنده مختار پاشایه بیلدیرلمشدر. اوکون دخی، بایزید ووان فرقه‌لرینك قومانداسنی آلمق اوزره اوجهته اعزام قلنمش اولان قورد اسماعیل پاشا حضرتلری ألشکرد فرقه‌سنه واصل اولمشدر. کیجه‌لین دشمن زیدکاندن دخی قالقمش ؛ فقط اورایه ادخار ایتدیکی کلیتلی ذخایرینی نقل ایده‌مدیکندن، ذخایرمذکوره‌یی بزه قالمامق اوزره عادت حربیه‌دن اولدیغی وجهله یاقمش واللی، آلتمش قدر نقلیه (فورغون) تعبیر اولنور عربه‌لرینی دخی بردها استعمال اولنه‌میه‌جق درجه‌ده قیرمش، دوکمش اولدیغی حالده بزم پیشدارمز یتشه‌رك یانمقده اولان ذخایرك بقیه‌سی بولنان اللی آلتمش بیك قیه مقداری شیئی قورتارمشلردر.

فرداسی کون ینه بزم فرقه‌نك زیدکاندن حرکتنده ایلروده بولنان کرد سواریلری، دشمنك، اردوسنه یتشمك عزمنده بولنان پراکنده بر بلوك سواریسنه چاته‌رق حرب ایتلشلردر . مذکور بلوکدن خیلی تلفات وقوعیله برابر بزمکیلردن دخی اوچ شهید ایله اون بش قدر یاره‌لو وقوعبولمش اولدیغی حالده دشمن ینه یولنه دوام ایدوب طورمشدر. اندن صکره دشمنك فرقهٔ منهزمه‌سنه بزم عسکر برده قره کلیساده یتشمشدر . دشمن اوراده اسکیدن موجود بولنان استحکاماته صوقولمش اولدیغی حالده اوزرینه طوغریدن طوغری‌یه هجوم اولنمق صورتیله دکل خط رجعتی اوزرینه یورینلمش اولمسیله چاتشلمش و اول کون دخی بر حرب ایدیله‌رك دشمنك یوز نفر قدر ضایعات وتلفاتی اولدیغی و بزم طرفدن درت نفر شهید وبش اون قدر یاره‌لی بولندیغی آکلاشلمش و طرفینده اولدقلری یرده کیجه‌له‌مشدر .

صباحلين دشمنك كيجه‌دن صاووشديغنى كوريله‌رك ينه تعقيبنه قيام اولنمش اشبو قره كليساده دخى كليتليجه ارزاق اغتنام ايلديكنى اسماعيل پاشا حضرتلرى ۲۰ حزيران سنه ۹۳ تاريخلى تلغرافيله بيلديرمشدر .

اندن صكره آلنان ۲۲ حزيران سنه ۹۳ تاريخلى تلغرافده ، دشمنك ، اوچ كليسانك برساعت بريسنده واقع كرد على قريه‌سنده اولديغى ، اولكيجه ساعت سكزده تعقيبنه قيام اولنه‌جغى محرر بولنمش و ۲۳ حزيران سنه ۹۳ تاريخلى تلغرافده دخى بزم سواريلر دشمنك دمدارينى اوچ كليساده يقالدقلرى وحرب ايدرك ايلرولدكلرى اشعار اولنمقله برابر فرقه‌مز دخى اوچ كليسايى كچه‌رك حدوده برساعت مسافه‌ده بولنان ايپك كديكنده‌ده دشمنه چاتمش وساعت اون بره قدر حرب ايديله‌رك دشمن اورادن‌ده رجعته مجبور ايدلديكى بيلديرلمشدر . اسماعيل پاشانك ۲۰ حزيران سنه ۹۳ تاريخلى تلغرافده يعنى قره كليسادن يازديغى بر تلغرافده ، عسكرك يورغونلق آنقده اولديغى اشعار ايدسى اوزرينه مختار پاشانك ۲۲ حزيرانده جواباً يازديغى تلغرافده عسكرك يورغونلق آلمسى بجا ايسه‌ده دشمنك غايت ضعيف وقتى اولديغى و وقت قزانديريلور ايسه امداد آله‌بيامك احتمالى بولنديغى و طابورلرينك موجودى تنزل ايتدكدن بشقه ضعف حالى قارص جهتنجه دخى اجرا قلنان تحقيقدن نمايان ايدوكى جهتله شو فرصتدن استفاده ايدلمك اسبابنك استحصالى والحاصل حالك حكمنه كوره مانوره اجراسى لزومى توصيه اولنمشيدى .

ينه مشاراليه مختار پاشا بردوزى‌يه تلغرافلرله وان فرقه‌سى قوماندانى فائق پاشايه دخى « الشكرددن دشمن فرقه‌سى رجعت ايديور . نه‌قدر باشى بوزوق سواريسى وار ايسه آرقه‌سنى آلمق اوزره ايلرويه چيقاريكز » امرينى ويريور ايدى . حتى شيخ عبيدالله افندى بلكه فائق پاشانك امرينه اطاعت ايتمز مأموليله شيخ افندى‌يه دخى موجود معيتيله ايلرويه حركت ايتمسى امرينى ويرمشيدى . شيخ افندينك ويرديكى جواب فائق پاشانك ۱۹ حزيران سنه ۹۳ تاريخلى تلغرافيله بيلديرلمش وغايت تحف اولمسنه مبنى عيناً بورايه درج اولنمشدر .

حضور سامى مشير افخمى‌يه

ايلرويه حركت ايدلمسى حقنده شيخ عبيدالله افندى‌يه تسطير بيوريلان امرنامهٔ مشيريلرينى كوردم و انفاذينى اخطار ايلدم ايسه‌ده اوزاق اولديغندن

کیده‌میوب اوچ کلیسایه سواری کوندره‌جکی جوابنی ویردیکنی عرض ایلرم.

١٩ حزیران سنه ٩٣   رئیس ارکان قوماندان فرقهٔ بایزید ووان
احمد فائق

بونکله اکتفا اولنمیوب بر طرفدن‌ده عساکر معاونه‌نك جلب وجمعی و لوازماتنك تهیه‌سی ایچون فائق پاشا ایله برابر بولنان وان والیسی حسن پاشا حضرتلرینه دخی تبلیغات وقوعبولیور ایدی . مشار الیه حسن پاشادن کلان جواب تلغرافی‌ده شودر :

حضور سامیٔ مشیر افخمی‌یه

بایزید قشله‌سنده متحصن دشمن عساکر محصوره‌سی دونکی‌حالده بولنوب آنجق روسیه‌لونك الشکرددن رجعت ایدن فرقه‌سنك یولنی کسوب شاشیرتمق اوزره کوندرلدیکی عرض اولنمش اولان سواریلره التحاق ایچون ، شیخ عبیدالله افندی معیتنده بولنان سکز یوز سواری دخی دونکی کون آقشامدن اول یوله چیقارلمش و مجموعی ایکی بیك بشیوز رادهٔسنده بولنمش اولوب ، سوقلرینه‌ده مقدار کافی سواری عساکر شاهانه ایله میرآلای احمد بك مأمور ایدلمش اولدیغنی عرض ایدرم.   ٢٢ حزیران سنه ٩٣   والیٔ ولایت وان
حسن

اسماعیل پاشادن آلنان ٢٤ حزیران تاریخلی تلغرافده ، ایپك کدیکنده بولنان دشمن فرقه‌سنك کاملاً حدوددن ایچری کیتدیکی و فرقه‌مزك ایسه مذکور ایپك کدیکنده اخذ موقع ایدرك اوطوردیغی وکندیسی دخی، بایزید قشله‌سنده محصور بولنان دشمن طابورینك برچاره‌سنه باقمق‌اوزره بایزیده متهی حرکت اولدیغی بیلدیرلمشدر . ایشته افندم : مصحوباً بالسلامه دشمن فرقه‌سی حدوددن ایچری کیتدی ؛ وبزم اردوده حدووده‌کی برکدیکك آغزینه کله‌رك طیاندی قالدی .

فائق پاشانك و وان والیسنك صورتلری یوقاریده یازیلان تلغرافلرینه دقت بیوریلیورمی ؟ ایجابی‌حالنده اللی‌بیك سواری وپیاده‌ایله دشمن اوزرینه حرکت ایتمکه‌مهیابولنان شیخ‌عبیداله افندی‌نه‌لرپاپیور؟! کوچ‌بلااوله‌رق وان‌والیسی ایکی بیك‌بشیوز کردسواریسنی اوچ‌کلیسایه کوندردیکنی بیان‌ایلدیکی، وفائق پاشانك ١٩حزیران سنه٩٣تاریخلی تلغرافی‌دخی‌کردلرك کوندریله‌جکنی‌تأیید ایلدیکی‌حالده دقت‌بیورلدیمی؛ دشمنك‌رجعت‌ایتمکده بولنان‌معهودفرقه‌سی‌اوچ کلیساده کیمسه‌یه

تصادف ایتمکسزین کمال عز ووقار ایله کچدی. حالبوکه بایزید ایله اوچ کلیسانك
آره یری بر کونلك یولدر. هایدی آغر یورویه جکلری جهتله بزم اکراد حضراتی
اویولی ایکی کونده قطع ایتسونلر. حسابجه حزیرانك یکرمی برنجی کونی اوچ
کلیساده اولملری لازمکلیردی. دشمنمز ایسه اوچ کلیسایی آیك یکرمی اوچنده
کچدی. مع مافیه کردلری سوق ایتمك اوزره عساکر نظامیه میرآلایلرندن احمد
بك ده تعیین اولنمش ایمش. هانیا، احمد بك نره ده؟ اوده میدانده یوق!!

طوتلدیغی ایکی بیوك محاربه ایله قوتنك برمهم مقدارینی ضایع ایدرك خائباً
رجعته مجبور اولمش وحیاتلرندن قطع امید ایتمشجه سنه مصیبت ادباره طوتلمش
دیرقوقازوف فرقه سی کبی ئلمکزده برعسکر اوزرینه بزم ایکی بیك بشیوز نفر
سواریمز اوغرامش وآدم کبی طاورانمش اولسه لردی، حسب الحال اون ایکی
بیك بشیوز کشیلك ایش کوریله بیلیر ایدی. لاف دکل، ایکی بیك بشیوز سواری
بو! انسان بوقدر سواری یی بریرده کورور ایسه، غلبه لکك دهشتندن حیاتی
آلت اوست اولور. بونلر فرقه نك عمومنی اسیر ایده مزلرسه بیله مطلقا طوپلرینی
وسائر اسلحه واثقال ومهماتنی تکمیل دوکدیررلر ایدی؛ اندن صکرده ده تکرار
تجاوز حدود ایدوبده بایزیدده کی محصورینی قورتاره جق قدرتلری قلماز ایدی.
روسلر برایکنجی فرقه تسلیح وترتیب ایدنجیه قدر خیلیجه وقت کچر وبلکه ده
قارص جهتنده کی قوتندن براز عسکر تفریق ایدرك بایزید طرفنه سوقه مجبوریت
آلوررلر وبوحالك فرصت عدیله قارصجه ده علی خلاف القیاس ایشلر کوریلور
ودولتمزك یوزی کولردی .

لکن کیمه نه سویلیه جکز؟! نیچون طاورانمدیکز دیه کیمی مسئول طوته جغز؟
غیر منتظم کوکللو قارغه دیرنکی حکمنده اولان برسوزی خلق ایله ایشمی
کوریلور!.. کأنه بوکردلری بردائرهٔ انتظامده حرکت ایتدیرمك، معقول
برصورتده ایلری، کری آلمق اوزره جمله سی میرآلای احمد بکك قومندانسنه
ویرلمش ایمش. وقوعاتدن دکل. مصالحه دن صکره بیله اولسون سؤال اولنمدی که:
«یاهو نه یاپدیکز؛ نیچون وقتیله یتشه مدیکز؟ یوقسه یتشدیکزده مقاومتمی
ایده مدیکز؟» ایشته بووقعه نك اسبابی ده سائر خفیات عسکریه مز کبی برعمای
خفا ایچنده صاقلاندی قالدی ویا محو اولوب کیتدی.

جنرال دیرقوقا. زوفك مدحی

الحاصل افندم، دنیاده جنرال (دیرقوقازوف) قدر مهالك ایچنده قلمشده

نظام عسکریسنی بوزمه‌رق سلامتله یقانی قورتارمش برقوماندانه نادراً تصادف اولنور . دیرقوقازوفی روسلر خیر ایله یاد ایتملیدرلر . دیرقوقازوف حدودی تجاوز ایتدی، اوتوز بوقدر ساعتلك یول آلدی. دارالمهماتندن آیرلدی، رجعتی تهدید ایتمك ایچون بارکیری‌ده برقوت عثمانیه‌نك‌ده موجود اولدیغنی بیلدیکی حالده ایلری‌یه یورودی، بزم طاتلی اوغلی ایله بربیوك‌حرب ایتدی، اندن‌صکره مختار پاشا ایله‌ده خالیازده بربیوك محاربه‌یه طوتوشدی، ینه ناموسنی بوزمه‌رق طوپلیجه‌قالدی وایفای وظیفه‌ایتدی. اوچ درت کون صکره‌ده رجعته‌باشلادی. انك‌دمداری‌دائما بزم پیشدارمزك آتشی آلتنده‌ایدی. بعضاً فرقه‌سنی‌طوردیروب طوپ محاربه‌سی ایدر، وبزم عسکرك یعنی سوارینك اوزرینه کولله یاغدیررکن فرقه‌سنی صاووشدیرردی. ادارهٔ عسکریه‌سی، ارزاق آنبارلری بزم ألمزه‌کچدی؛ کیجه قالدیغی یرلرده نصل ارزاق تدارك ایدییور وخصوصیله سواری وطوبچی بارکیرلرینه نه‌ییدیریوردی ؟ طقوز کون بویله آتش ومهالك ایچنده نصل کیتدی‌ده برطوپ براقدی وبرنفر یورغون ویا قالغین اولسون أسیر ویرمدی. بورالری شایان حیرتدر!

دوشونیورمده بودرلو برحرکتك اجراسنه ذهنمده یول بولامیورم . ایچنده بولنمیان، بوحالك‌دهشت وعظمتنی تقدیر ایده‌مز. خصوصیله رجعت‌ایدن عسکرك قلبی بوزلمش وعادتا یورکلری طاوشان یورکی حالنی آلمشدر. عسکرك قلبنك بوزوقلغی یعنی رعب وهراسك توالی ایتمسی جهتیله جنرالك قوتی اون ایسه بره تنزل ایتمش؛ بزم عسکرك‌ده غالبیت‌نشوه‌سیله قلبلری بیومش‌اولدیغندن قوتمز بردن اونه ترقی ایتمشدر. حال بویله ایکن جنرال حضرتلری آمناً وسالماً حدودی کچدی وعسکرینه اوچ بش کون ظرفنده یکیدن چکی دوزن‌ویره‌رك حدودك دیکر جهتندن چیقوب بایزید قشله‌سنده‌کی محصورینی دخی قورتاردی کیتدی. بوآدمك جسارتنی وعسکرینك اطاعت ومزیتنی بردرلو اونوتامیورم ؛ ومحاسنی یازمقدن کندیمی آله‌میورم. آرتق ألویرر الاالله!..

قارص ایله پریشان عسکرمزك احتیاجاتی

شمدی حکایه‌مزی براقدیغمز نقطه‌یه ارجاع ایتدیره‌لم: اردوی‌همایونی‌چیوبلی قیایه‌قدر‌کوتوروب اوراده‌براقش ایدك. دیمك اولدیکه بزم أوکمزجه‌رجعت‌ایدن دشمن، قارص‌اوزرنده بولنان‌قوهٔ عمومیه‌سیله وبزده‌قارصده‌کی قوتمزله‌براشدك.

قارصده بولنان اوتوز طابور عسکردن یکرمی دردینك سیار حالنه‌قونه‌رق

مختار پاشا حضرتلرینك نزدینه آلنمسی و آلتی طابورینك دخی احتیاطاً قارصده براغلمسی صورتنه قرار ویرلمش ایسه‌ده قارصدن آلنه‌جق طابورلری سیار حالنه قویمق ایچون لااقل هرطابور اوتوزر وسقالق ایچون دخی سکزر که جمعاً اوتوز سکز رأس یوك حیوانه محتاج اولوب بونك مجموعی طقوز یوز اون ایکی حیوانه بالغ اوله‌جغی وقارصدن چیقاریله‌جق سیار طوپلرك دخی حیوانه ومکاری‌یه بالطبع احتیاجی بولنه‌جغی جهتله ، تیز الدن هیچ اولمازسه بیك ایکییوز رأس یوك حیوانك تدارکی چاره‌سی وعسکرك ارزاقی مسئله‌سی برطرفدن تحت نظر مطالعه‌ده اولسون، دیگر جهتدن دخی دشمنك احوال مرئیه‌سنك اقتضا ایتدیکی حاله کوره معامله اجرا اولنمق وبرده قارصك ایلریسنده بولنان اراضینك حالی قوماندان پاشا حضرتلرنجه مجهول اولدیغندن . بورالری دخی بالکشف لایقیله آکلاشلمق اوزره چیوبلی قیاده وچیوبلی قیانك ایلریسنده واقع (وزین) کویی جوارنده بولنان آق پیکار نام محلده سکز، اون کونلر زمان کچیرلدی.

بادئ توقف اولان مسئله‌نك دردی دخی مهمدر. انك بریسی، قارصده‌کی طابورلرك سیار حالنه قونمسیدر. اوطابورلر، بزم یانمزده اسکیدن بری موجود اولان طابورلرك مکاریلریله اردویه جلب ایدلدی. آتیده اوطابورلره مال ایدلمك اوزره اقتضا ایدن حیوانات ارضرومدن ایستنلدی؛ کلیر ایسه توزیع اولنور.

ایکنجیسی ارزاق مسئله‌سیدر. بوجهتده اپیجه مهمدر. چونکه جوار کویلر وعموم قارص قضالری، برکره دشمنك یداستیلاسنه دوشمش اولمق ملابسه‌سیله محصولاتندن خیر قالمامش وخیر قالانلری دخی آتینك مجهولیتنه مبنی احتیاطاً اهالی طرفندن صاقلانمش اولمسی ایشی کوجلشدیرمکله برابر. اوجوارده بولنان اهالی ، اردولر نامنه وقتیله هرنه‌ویرمشلر ایسه برپاره آله‌مامشلر ؛ وبدللری آلنه‌مامقدن ناشی بیزار قالنوبده برخدمت مفتخره اولمق اوزره خزینهٔ دولته ترك وتبرع ایدیلن سنداتدن بشقه اهالی یدنده تاحرب سابقدن یعنی قریم محاربه‌سندن قالمه برطاقم آله‌جق سنداتی بکله‌مکده بولنمش اولدیغندن، کویلوره اکمك ودقیق وسائر لوازمات ایچون مراجعت اولندقجه، یوقدر! جوابی آلنیور ایدی. واقعا بزم ایستدیکمز کلی مقدار ذخیره مالك اوله‌میه‌جقلری‌ده دزکاردریا !

قارصده مدخر بولنان ذخیره‌یه ال صونلسه، یارین بالمحاربه اردونك بررجعت اتمسی اقتضا ایدوبده قارص ینه محاصره حالنه کیررسه اوزاده حاضر انبارده قونمش

اولان ذخیره‌یه تعرض اولنه‌رق محصورینك حقوقنه تجاوز اولنمش اوله‌جق وطولاییسیله دولتجه بروخامت عاقبته دوشیله‌جکدی. عسکرك یومیه محتاج اولدیغی قرق اللی بیك قیه دقیق وپکسماد وشعیر کل یوم اردویه یتشدیرلمك اوزره ارضرومده‌کی هیئت اداره‌نك تنظیم امور ایتسی اقتضا ایدر ایدیسه‌ده بوتنظیمك وقوعی‌ده لااقل بر آیه محتاجدر. چونکه اویولده یوکلی برمکاری حیوانی ارضرومدن اردوکاهمزه سکز کوندن آشاغی کله‌مز. آرتق بالضروره برطرفدن قارصده مدخر وموجود بولنان ذخیره‌یه کوز دیکلدی؛ برجهتدن‌ده ضابطانك جیبلرینه اون بیك، یکرمی بیك غروش قائمه آقچه قونیلوب پیشین آقچه ایله أت، بولغور، دقیق. بعضاً اکمك مبایعه اولنمق اوزره کویلره وقضالره چیقارلدی.

اکرچه قارص حکومتی وتشکیل واعاده ایدیلن سائر قضالر قائممقاملقلری ایشك ایلری کیتمسنه همت ایتمیور دکللر ایسه‌ده، یومیه قرق، اللی بیك قیه ارزاقك ولو اون بش کونلکنی اولسون بولوب چیقارمق قولای دکلدر. خصوصیله اهالئ محلیه‌ده اوقدر تحمل‌ده قالمامش. مطلقا بشقه ولایتلرك اعانه‌سی‌ده اوللیدر. اولمدی دکل؛ عموم ولایتلرده فداکارلقدن کری قالمدی. بالعموم وطنداشلرمز الله ایچون فوق‌العاده خدمت وهمت ایتدیلر؛ چالشدیلر، چوق شیلر ویردیلر ونقد واشیا ومأکولات اوله‌رق اعانه‌لرده بولندیلر. لکن یولیله اداره اولنه‌مدی. ایش، «اوغلان یدی، اویونه کیتدی؛ چوبان یدی، قویونه کیتدی» ضرب مثلنك ماصدقی اولدی. بیلممکه، هانکی بخثی طوتسه‌م اوزایوب کیدییور...

بشقه دولتلری بیله‌مز ایسه‌مده بزده اهالیدن اعانه وایمه‌جه صورتیله طوپلانیلان شیلری حسن اداره ایتمك مشکل اولیور. مأکولات، حیوانات اشیای سائره صاحبسزلکدن، باقمسزلقدن آیاقلر آلتنده شونك بونك ألنده تلف اولوب کیدیور. بویله شیلری مبایعه صورتیله ألده ایدینوبده اداره‌یه قالقشسه‌ق ینه اوله‌میور. نصلسه وظیفه‌شناسلق سجیه‌سی بزده پك آز اولدیغندن عموم ایشلرمز یااهال ویاسوء استعمالدن قورتاریله‌میور.

بوایشی پاره‌یه کوردیرمکدن بشقه چاره یوقدر. بکا: [شوقدر کونده شوقدر لوازمی کیم‌در ویره‌جك؟» دیه « هل من مزید » براعلان ایتملی؛ ظهور ایده‌جك متعهدلره او ایش تسلیم اولنوب یالکز توزیع وتقسیمی مسئله‌سنی بزم اداره‌لره براقلیدر. ایشته پاره‌سز حربه کیریشلمش اولمسی بعض یرلرده صحیحاً

قوماندانلرك ألنى آياغنى باغليور . بعض مواقعدده بومسئله ستر جبانت وكتم
حقيقته سبب عادى اوليور . مشاهير سياسيونك ديديكى كبى حربك مايحتاج
اليهى پارەدر پاره ! پارەنك حصولى نەيه متوقف ووجودينه وصول هانكى
اسبابه منوطدر ؟ انى اولياى امورمز الله ايچون وقت اسايشده دوشونسونلرده
عثمانليلغك، تركلكك يعنى دولت محمديەنك موجوديت سياسيەسنى محافظه أيلسونلر.

مختار پاشا حضرتلرى هرتلغرافنده مقام سرعسكرى‌يه ومابين همايونه
پارەسزلقدن وأرزاقسزلقدن واسباب نقليەنك فقدانندن شكايت ايديوردى
واورادنده اطرافه، اولنسون. ياپلسون كبى شديد اوامر كيديور ايدى، فقط
آتيده حسن استعمال وادارەسندن امين قالنسه بيله جملەسنك حصولى زمانه
محتاج؛ يول يوق، شمندوفر يوق؛ الك سريع اسباب نقليه ايسه اوكوز عربەسيله
دوەدر. بونقصانلرك ويرديكى سببيت بلاسيله برامر مهمك حين اجراسنده اردونك
برساعتقدر تأخر ايتمسى، دولتى اساسندن صارصەجق قدر واقعات فجيعه توليد
ايدەبيلير. بويازدقلرم هب اخلاف كرامك تبصر وانتباهنى دعوت ايچوندر،
يوقسه مؤرخلك يولنده معلومات فروشلق دكلدر .

اوچنجيسى : اراضينك مجهوليتى مادەسيدر . باش قوماندان وعموم امرا
وضابطان بولندقلرى اراضينك حالنى بيلميورلردى . نرەلردن، هانكى يوللر
كليور ! بويوللر نصل يوللردر؛ هانكيلرى عمومى ، هانكيلرى خصوصيدر ؛
حركات عسكريه اجراسنه وطوب ومهمات سائره نقلنه هانكيلرى مساعد،
هانكيلرى دكلدر؛ بويوللر نرەلرده برلشور؛ اراضينك نرەلرى بطاقلق، نرەلرى
دوزلك وطاغلقدر؛ كوريلان طاغلرك آرقەلرى نصلدر ؛ اورالرده نەواردر ؛
انلرى بيلوب اكا كوره عسكرى تعبيه ايتمك، زمان حربده اقدم فرائضدندر.
الده بومعلومات اولمزسه هيچ بركونا حركت اجراسى قابل دكلدر .

دردنجيسى : حالمزه كوره اجرا ايدلمسى لازم كلان حركتدر . يعنى اردومز،
لوازماتنك وجودى وياخود نقصانى حالنده نەياپەجق، اكا برخط حركت تعيين
ايتمكدر. روسيه اردوسنه غلبه ايدوبده قارصك ايلروسنه وحدوده طوغرى
اردوى همايونك ايلرولەمسى كيمسەنك خاطر وخيالنه كلمزدى، بوراسى هيچ
حسابده يوغيدى . بناءً عليه اولجه ياپلمش اولان پلانلر ارضرومك وقارصك
مدافعه حالنده بولنمسنه منحصر ايدى . واقعا شمدى دخى مصلحتك اساسى
اوايسەده مدافعەنك شكلى وموقعى دكيشدى . مدافعه لفظى يازمقلغمدن ،

محافظه‌سی آرزو اولنان نقاطك استحکام وقلعه‌لرنده اوطوریلوبده مدافعه ایدیله‌جکدر آکلاشلمسون. فن حرب اقتضاسنجه مدافعه‌نك اسباب متممه‌سی، تعرض؛ تعرضك وسائل مکمله‌سی مدافعه اوله‌بیلور ایمش ، بونك محافظه‌سی ایستنیلان موقعك ولو اللی ساعت اوزاغنده اولسون اجرا قلنان تدابیر وحرکات عسکریه‌لر هپ مدافعه معناسنه محمول اولور ایمش . بوحرکات کرك صورت تعرضیه‌ده وکرك شکل مدافعه‌ده اولسون .

ایشته «الحرب سجال» قاعده‌سنجه اردومز اولجه خورومده‌مدافعه حالنده ایکن دشمنك نائل مرام اوله‌مامسی ملابسه‌سیله طالع حرب ، نوبت تعرضی بزه؛ وضعیت تدافعیه‌ده بولنمقلغی دشمنه ویردی ایسه‌ده حقیقتی تغییر ایتمدی. ینه دشمن متعرض‌در. بزده مدافعز؛ یالکز ایشك شکلی دکیشدیکی ایچون حسابلر کاملاً تبدل ایتدی . شمدی دشمنك اوزرینه بز تعرض ایدر ایسه‌ك نصل ایدملکه هم برتهلکه‌یه دوشمیه‌لم، هم‌ده استقبالمزی تأمین أیلیه‌لم؟ بواجرا ایده‌جکمز تعرض‌ده شاید مغلوب اولور ایسه‌ك اجتماعکاهمز وایکنجی خط حربمز فلان موقع اولسون؛ قزانور ایسه‌ك فلان موقعك ألده ایدلمسیله اردونك امنیت استقبالیه‌سی تأمین ایدلسون. چونکه مسئله غایت نازکدر. عسکرمزك اکثریسی تعلیم کورمامش ردیفدر. ضابطانمزك ایسه برقاچ نفرندن ماعداسنك جوهری مجرب دکل؛ چونکه اکثریسنی اصول وقاعده یتشدرمامشدر. معاذالله برکره بوزغونلق یوز کوسترر ایسه کریده کووه‌نه‌جکمز براحتیاط اردوسی یوق. دشمنمز اوکنی بوش بوله‌رق ایستدیکی کبی یوریه‌جك، بالعکس قزانیلورده روسیه مملکتنه ایچری کیریلور وبرمدت صکره دشمنك جمع ایده‌جکی معلوم اولان قوت جدیده‌نك صدمه‌سیله رجعت ایدیلور ایسه ینه ایش فنالشه‌جق؛ بونك ایچون صاغلام وامین بر خط حرب طوتیله‌رق خصممزك وضعیتنه وطاورانیشنه کوره حالدن والویره‌جك فرصتدن استفاده ایدیله‌رك زمان قزانمق ایچون دشمنك اردوکاهلرینی وجولانکاهنی بیلوب کورمك وایجابنه کوره چارپمق لازم کلیوردی . چونکه اوده اردولرینی هنوز یرلشدیرمامش وبزم آق پیکار موقعنده‌کی ترصدمز اثناسنده انلرده آیاق اوزرنده بزی مترصد بولنمش ایدی .

چرکس سواریلرینك اخلاق، اردویه‌ویرد[کلری] اذیت درجه‌سی

چرکس سواریلرمزك احوالی طادسز، طوزسز کیدر ایکن بوصرده بتون بتون طادینی قاچردی. یوقاریده بالمناسبه ذکر اولندیغی وجهله بونلرك قوماندانی اولان موسی پاشا استعفا ایتدی. قونلانمیه‌جغنه دائر قطعیاً جواب ویردی.

بونلرك هردرلو اذیتدن بشقه، کویلر اهالیسنه ده ظلم وتعدی‌یی آرتردیلر. کیمنك قویونی، کیمیسنك اینك واوکوزنی، چالارلر، یاخود مملکتلرینه آشیردیلر. اهالی‌یی دوکمك، سوکمك، یاره‌لمق کبی ایتدکلری تجاوزات وایشیدیلان شکایاتك حد وحسابی یوق. فاعللری میدانه چیقاریلوب مجازات ایدلمسنه وقت مساعد دکل؛ اولسه بیله قوماندانلری مقتدر اوله‌میه‌جغنی بیلدیردی ایدی. اهالینك فریادی ایسه عیوقه چیقیور. هله بعض ارمنی کویلری اهالیسی بونلرك تعدیاتندن محافظه اولنمق ایچون روسیه‌نك موفقیتنی آرزو وتسهیل ایدر اولدیلر. آرتق باش قوماندان. اوکنده بولنان مهم ایشنی براقوبده اهالینك فریادینی استماعله. چرکسلره سوز آکلاتمقله مشغول اولمامق ایچون بونلری ایکی لوایه تقسیم ایدرك بر نصفی میرلوا مصطفی صفوت ودیکر نصفی ادهم پاشا قوماندانسنه ویرلدی ایدی؛ اوده اوله‌مدی. الحاصل خام، خام تکلیفلرینك هیچ بریسنك عهده‌سندن کلنمك ممکن دکل. دشمنله بورون بورونه یکدیکرینك حرکتنه وحمله‌سنه منتظر بر حالده بولنان بر اردو ایچنده ظهور ایدن بو مثللو قاریشقلقلرك الك فنا علامتلردندر.

ینه بو اثناده بکلی احمد قریه‌سنده بر ارمنینك جبراً آلدقلری قویوننی ویرمامك اوزره مقاومت ایدن بیچاره فقیری اولدیرمشلر؛ ارمنیلر جمعیتله قوماندان پاشایه کلوب فریاد وشکایتلر ایتدیلر. تحقیق اولندی، قاتل میدانه چیقدی. درحال قارصده‌کی محکمهٔ نظامیه‌ده محاکمه‌سی اجرا اولنوب بر موجب قانون قاتلك اعدامنه حکم ویرلدی، قوماندان پاشاده اجراسنه امر ویردی. قارصده قاتل حکومی آصدیلر. بو چرکسك آصلمسی آتیده نقل اولنه‌جق اولان سواری محاربه‌سنك فرداسی کوننه تصادف ایتدیکندن صامسون جهتندن کلمش اولان آلتیوز بوقدر نفر چرکس سواریسی اوکون میری‌یه عائد سلاحلرینی ترك ایدرك کاملاً صاوو شدیلر. سببی بو مصلوب قبیله‌لرینه منسوب اولدیغندن ایچون قبیله‌ارق خالقه قارشو قبیله‌لرینك ناموسنه طوقونمش ایمش. باقندی جهالته! کوزندی خفت عقلی! واردن استفاده ایتمك یولنی آکلامازلر. یوق هیچ بیلمزلر. آربه، صمان وسائر لوازمات ایچون چیقاردقلری مشکلاته جانلر تحمل ایتمز. بونلری عادتلری وقومیتلری اوزرلرنده باقی اولدیغی حالده مجتمعاً بویله حرب ایشلرنده قوللانمق خطای محضدر. یا متفرقاً نظامیه سواری آلایلرینه تقسیم ایتملی، یاخود هیچ قوللانمامالی. واقعاً بر محاربه‌نك اجرا اولندیغی اثناده حریفلرك یکدیکرینك،

جسارتلرینك بهاسی اولمز وهر بری بر آرسلان کسلدیکنی انکار ایده‌من ایسه‌مده.
لکن حربك فرداسی کونی بونلرك قومانداسنه مأمور اولانلرك باشنه
چیقاره‌جقلری مشکلاته کوکس ویره‌جك ذاتك‌ده وای حالنه !

دشمن ایله عمومی بر سواری محاربه‌سی

آق پیکارده قالینیلان اون، اون ایکی کون مدت بوشنه کچورلمدی. همان
هر کون دشمنك قوتنك واراضینك حالنك کشفی ایچون سواری و پیاده قوللر
چیقاریلور. دشمن ده مقابله‌یه چیقار، بش اون طوپ آتیلور. بر آز کزینیله‌رك حال
واراضی آکلاشیلور وطرفیندن بعض سقطلقلر وقوعبوله‌رق عودت اولنور ایدی.

حتی بو مدت ظرفنده بر دفعه‌ده قارصدن بعض پیاده طابورلری؛ قارصك
جهت شرقیه‌سنده بولنان زعیم قریه‌سنه طوغری بر کشف تعرضی اجراسنه
چیقدیلر. آتیده اردوی همایون ایچون خط حرکت تعیننه مدار اوله‌جق ایچه
معلومات استحصال ایلدیلر ایدی. بو حرکت استکشافیه اوزرینه دشمن، زعیم
قریه‌سنده‌کی اردوسنی، ایکی ساعت قدر کریده واقع ومدافعه‌یه صالح آلچه قلعه
نام محله چکمش وبزه ناظر اولان بر قسم اردوسی‌ده «پالدیروان»، «پرکید»
و «کورك دره» جهتنده یرلشوب حرکاتمزه انتظار ایتمکده بولنمشدر. سیاق
حالدن دشمنك قوتنك جهت، جهت پراکنده بر وضعیتده اولدیغی آکلاشیلیور
ایسه‌ده جمله‌سنك بربرلریله مواصله‌سی تحت امنیتده طوتلش واراضینك حالنه
وبزم وقارصك وضعیتنه کوره صاغلام بر صورتده اخذ موقع ایلمشدر.

تموزك آلتنجی کونی دشمنك پرکیدده‌کی اردوسنده بعض حرکت حس
اولنمسی وبر مقدار قوتنك صاغ جناح آچیغمزه طوغری یورومکده اولدیغی
کورولمسی اوزرینه، موجود اولان عساکر نظامیه سواریلری ایلری‌یه سوق
اولندیغی کبی صنوف سائرهٔ عسکریه دخی عموماً سلاح باشنده اجتماع ایتدیرلدی
ایدی. بو اثناده دشمنك جهت استقامتنی تعدیل ایله کدکلر نام محله طوغری
یورومکده اولدیغی کوریلوب آنك بو حرکتنه مقابل وضعیت حربیه آلمق اوزره
عموم اردونك یرندن حرکت ایتمسی اقتضا ایتدیکندن، اردونك حرکتنه پرده
اولمق ایچون کافهً چراکسه ومعاونه سواریلری اردومزك صولنه چیقارلدیلر.

بزم سواریلر، دشمنك ایکی آلای قدر سواریسنه چاتدی؛ طرفین سواریسی‌ده
آوجی‌یه یاییلوب آتش ایتمکه بدأ ایتدی. نهایت یکدیکره هجوم ایدرك قلنج قلنجه کلدیلر.
اوته کیلر مقاومت ایده‌مدکلرندن مجبور رجعت اولدیلر. بزمکیلر آنلرك تعقیبنه دوام

ایتمکده‌لر ایکن ، دشمن، بتون اردوکاهنده بولنان آلتی بیك قدر سواریسنی بیندیروب حرب ایتمکده اولان سواریلرینك امدادینه قوشدیرمش و شوحالده یمین بزم سواریلره توجه ایتمشدر .

اوکارنده‌کی مغلوب سواریلرك بویله‌کثیتلی و جمعیتلی برامداده مظهر اولدقلرینی کورمش اولان بزم سواریلر، شاشیرمیه‌رق ورجعت دخی ایتمیه‌رك صاغه صوله طاغیلوب ینه آوجی وضعیتنه کیردیلر. بربچق ساعت قدر امتدادی اولان برساحه‌ده طرفینك اون . اون ایکی بیك سواریسنك تفنکی بردن پاطلایور ایدی . بونك ذهنلرده حاصل ایتدیکی دهشت وعظمتی. اوقویانلر کندی ذهنلرنده باتصور ینه کندی کندیلرینه بوللریچون فقیر اوجهتی تفصیل ایتمدم. حرب همان اوچ. اوچ بچق ساعت قدر امتداد ایتدی. اووقته قدر بزم عموم پیاده‌لر وطوپلر، دشمنك حس اولنان نیتنه مقابل اقتضاایدن وضعیتی آلدیغی صره‌ده ، دشمن سواریلری‌ده بزمکیلری صیقشدیره‌رق رجعته مجبور ایتدیلر ایدی . بزم بشقه سواریمز یوقکه امدادلرینه قوشدیرلسون ! بوحالی اوزاقدن کورمش اولان قوماندان پاشا ، بولندیغمز موقعك صاغ جهتی ایلروسنده بولنان برتپه‌یه بربطاریه طوپ قویدیرمش ودشمن سواریلرینك بزمکیلرینی تعقیباً کولله منزلنه کلسنه ترصد ایتمکده بولنمش ایدی . بزم سواریلر، بزم طوپلرك آتشی ساحه‌سندن ایچری کیردیلر ؛ دشمن سواریلری دخی ، قارشولرینه مستور بر حالده تعبیه ایدلمش اولان طوپلری کوره‌مکسزین کولله منزلنه کمال غفلت و أمنیتله کلدکلری کبی . بطاریه‌مز بردن بره آنلرك اوزرینه غایت صیقجه کولله یاغدیرمغه باشلادی. کولله‌لر سواری آلایلرینك غلبه‌لکی ایچنده پاطلادقجه حاصل ایتدیکی طالغه‌لر بزم ایچون یعنی تماشاکرانه کوزه سونجلی وکونجلی حاللر احداث ایدییوردی. دشمن سواریسی رجعته مجبور اولدی . بزم سواریلر دخی ، طوپلره کووه‌نه‌رك تکرار تعقیبه باشلادیلر ایسه‌ده . بطاریه‌نك کولله‌لری منزلنك طیشاریسنه چیقمامقلری امری باش قوماندان طرفندن کوندرلدی .

الحاصل کونش غروب ایتمك صره‌لرنده ایکن دشمن سواریسی کری‌یه یوسکوردی ؛ طوپلرینی کتیروب باشلوجه ایشه کیریشمکه وقتده‌ده مساعده قالمدی . اشبو عظمتلی سواری حربنه بوصورتله نهایت ویرلدی .

سلاح سسنك کسلدیکی صره‌ده اردوی همایونده کاملاً موقعنی تبدیل ایله

آق پیكارك بر بچق، ایكی ساعت قدر صاغی ایلریسنده بولنان آلاجه طاغی طوته رق خط حربنی طاغك ودشمنك وضعیته كوره تشكیل أیلدی .

اشبو محاربه ده دشمنك مقتول و مجروحی ایكی یوز اللی نفر قدر تخمین اولندی . بزم شهدا ومجروحینمز دخی مقداراً آشاغی اولمدی . چركسلردن قائممقام ذكریا وبیكباشی رشید بكلر مجروح اولدیلر ویاره لری آغیرجه اولدیغندن طلبلری اوزرینه درسعادته قدر كوندرلدیلر ؛ اخیراً حیات ومماتلرینی تحقیق ایده مدم . ینه بومحاربه ده رؤسای مهاجریندن حاجی مراد وحاجی مصطفی بكلر شهید اولدیلر . ایكی، اوچ یوز قدرده سواری حیوانی ضایع وتلف اولدی .

بقیهٔ احوال احتیاجیه

نظامیه سواریسیله طوپچیلرك حیواناتنك تلف اولمسی سببیله جبر نقصان ایچون وقوعبولان مساعی كورلدیسزجه كچیور ؛ لكن چركسلرك تلف اولان حیوانلرینك بدلنی ویرمك وانلری تكرار سواری ایتمك اوغورنده چوق زحمتلر چكیلیور. كیمیسی بنم حیوانمك قیمتی اللی، آلتمش لیرا وكیمیسی یكرمی، اوتوز لیرادر دیر و حیوانتك جنسی، نادرالامثال اولان جنسلردن اولدیغنی سویلر . قیمتلرینك حقیقتی ایسه مجهول! یالاندن بربرلرینی مصدق شهادتنامه ومضبطه لر یاپارلر . وسطیاً حیوانلری مرد اولانلره یكرمی بشر لیرا ویرلمك اقتضا ایتسه درت بش بیك لیرا ایدر. اردوده ایسه قائمه آقچه وار؛ اوده پك نازلی. آدمجكزلر یوقدر! جوابنی طانیمازلر؛ «پاره كز یوق ایسه نیچون محاربه ایدییورسكز؟» دیه بار بار باغررلر. هایدی پاره لری بولنسونده ویرلسون؛ اوقدر حیوان، اوجوارده نره ده بولنوبده مبایعه اولنه جق؟ یا نظامیه، طوپچی وسواری ومكاریلرك حیواناتی ضایعاتی نره دن اكمال اولنه جق؟ انك یری ده پك اوزاق! تا آناطولی ایچریسندن حیوان مبایعه اولنوبده كتیریله جك.. نه اصحابی عهده سنده ، نه ده میریده حیوان یتشدیره جك چفتلكلرمز یوق !..

قارشومزده كی خصممزك قفقاسیه اردوسنك، نره ده قالدی مالزمهٔ دائمه سی، احتیاط حیواناتی بیله یتشدیرمك اوزره میری چفتلكلری وقشلاقلری واردر.

آلنان اشبو درس عبرت اوزرینه، (امانك پاره یتشدیریكز) دیه مقام سرعسكری یه، مابین همایونه مراجعت اولندی؛ « ایجابی دردست اجرادر ، بالارادهٔ سنیه ولایتجه ستقراض عقدینه مأذونسكز » دیه جواب كلدی. ولایتده كیم وار؟ كیمدن پاره آلنه جق؛ اصحاب ثروت نره ده؟ هم اویله برصره ده و آتینك غایت قراكلق اولدیغی

برزمانده آدمه کیم پاره ویرر؟ بورالری دوشونلیور. صکره‌ده استانبولدن نقد پاره‌ده کلمدی‌یا! یالکز بردفعه‌جقـده اون بیك لیرا قدر بر نقد کلدی. اوده بایزید اردوسـنه کوندرلدی. زیرا آنلر بعض کره‌لر محتـاج اولدقلری ارزاقی ایراندن مبـایعه‌یه مجبور اولیورلر، وایران تجـاری ایسه، بزم قائمه‌یی آلمیه‌رق صاتدقلری اشیا مقابلنه نقد آلتون ایستیورلردی.

ایران‌دولتی حربك ابتداسنده کوستردیکی بعض کونا اوضاع ایله‌بغداد جهتنجه دولتی احتیـاطه مجبور ایلدی ایسه‌ده، صکره رسـماً بیطرفلغنی اعلان ایتدی. بوجهتله ولو آلتونمزله اولسون، اوصره‌ده ایران تجـارلرینك بایزید جهتنده‌کی اردویه ارزاق صاتمرلرینی منع ایتمامسی و پولتیقی و سیاسی محذورلر مطالعه‌سیله احتیاجمزك تصعیبه دوچار ایدلمامسی شایان تشکراحوالدن اولدیغی اونودلمسون!

نیساندن کانون ثانی‌یه قدر اون آی‌دولت حرب ایتدی، مصالحه‌دن‌صکره‌ده عسکر برقاچ آی سلاح آلتنده قالدی؛ عموم نفراته وهله بعض ضابطانه یا بر ویا ایکی آیلق ویریله‌بیلدی. (لکن بیوك ضـابطانك اکثریسی، کوچکلرك‌ده دیشلیجه‌لری هپ آیلقلرینی آلمشـلردر. بوراسندن غفلت اولنمیه!) عسـکرك ضرورتی درجهٔ کماله کلدی. صره‌سی‌کلدکجه آتیده یازیله‌جقدر.

الحاصل جرکسلرك بوبابده کوستردکلری خشونت وجهالت، برکون اولکی حربده ابرازایلدکلری جسارت وشجاعتلرینك طباعه ایراث ایلدیکی حس خشنودی‌یه پرده اوله‌جق درجه‌ده غلیظ وثقیل کوزیله‌رك، نه اوخدمت، نه‌ده بومنت لازمدر دیه هرکس مهاجرین مرقومه‌یی نظرنفرین ایله کورمکه باشلادیلر. عموم عساکر معاونه سـواریلری حیواناتی تعیین اولنان اهل خبره‌لر معرفتیله معاینه اولنه‌رق تقدیراولنان قیمتلری، کنیه دفترلرنده‌کی اسملری اوزرینه شرح ایله مهرلتدیرلدی. بونده‌ده سوء استعمال وقوعه کلدیکنده شبهه یوق ایدیسه‌ده، فقط نه‌چاره! اولکی خسارلره مقابل بوسوء استعمالك اوقدر حائز اهمیت اولمیه‌جغی درکاردر.

بومحاربه‌ده وبوندن‌اول اجرا قلنان سواری حرکتلرنده، سواریلرك اللرنده بولنان «ونجستر» تفنکلری، روسیه سـواریسنك اللرنده‌بولنان «بردان» تفنکلرینك منزلیله مساوی کلمدی. روسیه تفنکلری بزم سواری‌یه پك اوزاقدن خسار ویرمکه باشلادی وبزمکیلره دشمنك بش آلتی یوز خطوه یقیننه‌قدر صوقولمق مجبوریتی ایشته بوندن کلدی. بوتجربه اوزرینه بعدما حربه وآتشه صوقوله‌جق سواریلر پیاده

عسکرمزك ألنده بولنان « مارتینی‌هانری » تفنکنی ایستدیلرکه حقلری‌ده واردر. قارصده‌کی آنباردن برازمقدارمارتینی‌هانری تفنکی کتیریله‌رك بعضیلرینه ویرلدی. چونکه بومارتینی هانری تفنکارینك اوزونلغی آت اوستنده‌مانع استعمالدر؛ لکن بربلوکده بش اون دانه مارتینی تفنکی بولنورسه غایت اوزاقدن دشمنی زده‌لنمکه باشلایه‌جغندن آنك تأثیری سایه‌سنده ویجستر تفنکلی اولانلرده صوقیله‌بیلیور.

چرکسلره وبالعموم عساکرمعاونه فراریلرینه دائرمقام سرعسکریدن ارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی ایله عموم ولایاته یازیلان تلغرافنامه‌ده خیلیجه حدتلر، شدتلر کوسترلمش؛ حتی او مقوله فراریلرك دردست اولنه‌رق درت سنه زجراً عساکرنظامیه سلکنده استخدام اولنمق‌اوزره مواقع عسکریه‌یه تسلیملری‌لزومی حکومات محلیه‌یه بیلدیرلمش‌ایسه‌ده هیچ برنفرك دردستیله انفاذ اراده ایدلدیکی بعدالحرب اولسون کوریله‌مدی، بر دها بوامرك آرقه‌سی آرانیلوب صورولمدی. بوکامانع اولان حال نه ایدی؟ هیچ شبهه یوقکه محافظهٔ حقوق‌قوانینده‌کی اهمالمز!

(چرکس فراریلرینی زجراً مدت معینه‌ایله عساکرنظامیه‌سلکنده استخدام ایتمك نره‌ده قالدی؟ حتی محاربه‌دن اون درت سنه صکره، حالا آنلر قرعهٔ شرعیه ایله هرسنه عموم تبعهٔ عثمانیه‌نك مکلف اولدیغی خدمت عسکریه‌یه بیله صوقوله‌میورلر. سببنی نه بن سویله‌یه‌یم، نه‌ده سزصوریکز. یالکز بو صره‌ده « قادینلرحاکم عالمدرلر » جملهٔ فلسفیه‌سنی تکرار ایله اکتفا اولنور.)

مصطفی صفوت پاشانك سواری ایله تجاوز حدودایتمسی‌اوزرینه اختیاراولنان‌خفیف برمعاملهٔ حربیه

دشمنك کمری‌قصبه‌سی ویاشهری، ایکنجی درجه‌ده دارالمهماتی اولدیغندن، بالتعرض‌اوراسنك ولوموقتاً اولسون‌ضبطنه‌قدرتسرلکمز درکار ایسه‌ده، دشمنك تفریق قوتنه مداراوله‌جق وسائط ألده ایدلمك وبوسببله سهل الاستفاده فرصتلر دوشورلمك اوزره بعض تدابیراتخاذی‌لازم کلدیکندن‌تجاوزحدودایدرك آرپه‌چاینك کچید یرلرینی آکلامق واردومزك صاغ جهتی ایلروسنده بولنان‌دشمن‌اراضیسنك حالنی کشف ایدرك اهالیسنه‌دخی‌ملایمت وملاطفت‌کوستریله‌رك ممکن اولدیغی قدر ایلرویه کیدوب کوره‌بیلدیکی یرلرك خریطه‌سنی تنظیم وعودت‌ایتمك مأموریتیله، تموزك اون‌اوچنجی کونی اقشام اوستی میرلوامصطفی‌صفوت پاشانظامیه ومعاونه‌دن مرکب ایکی آلای سواری‌ایله حدوددن‌ایچری‌یه حرکت‌ایتدیرلدی. بومانوره‌یی خبر آله‌جق اولان دشمن مطلقا فرداسی کون بعض تدابیر تعرضیه‌یه وتجاوز

حدود ایدن مصطفی پاشایی تضییقه ابتدار ایلیه جکی باکده ده بر تهلکه یه دوشیره جکی ملحوظ اولدیغندن سواریمزك بو حرکتی ستر ایچون اردوگاهمزدن برقاچ طابور پیاده برمقدار طوپله برابراردومزك صاغ جهتنده بولنان « آنی [*] » خرابه سنه طوغری چیقارلدیغی کبی؛ صول جهتندن دخی میرلوا ادهم پاشا قومانداسیله سائر معاونه و نظامیه سواریلری دشمنه مقابل حرکت ایتدیرلمشدر.

دشمن بو حرکتی برحقیقی تعرضه حمل ایدرك قوۀ کایه سیله میدانه چیقوب وضعیت حربیه سنی آلدی. اردوسنك صول جناحنده بولنان « آنی » خرابه سی جهتنده کی صرتلری طوتمق وصولنی تأمین ایلمك اوزره درت آلای سواری وایکی بطاریه طوپ دخی کمال سرعتله ایلریلتدی ایسه ده بزم عسکرك آتشندن کوز آچه میه رق عودت ایتدیلر. دیکر طرفلردن دخی عسکریمز جداً ایشه صالدیرلمامسیله یالکز آغز طالاشی مقامنده اولمق اوزره آرالق آرالق طوپلرله تعاطئ خصومت اولندی. بو صره ده ادهم پاشانك سواریلری دشمن سواریلرینی اولدقجه صیقشدیردیلر؛ حتی رجعته بیله مجبور ایلدیلرسه ده رجعت ایدن دشمن سواریلری مقداراً بزمکیلردن چوق برشی دکل ایدیلر. صاغ جهتده یعنی « آنی » خرابه سی طرفلرنده پیاده لرمزك همتی دخی خیر ایله یاد اولنه جق درجه ده در.

تجاوز حدود ایتدیکنك ایکنجی کونی ایکندی یه طوغری مصطفی صفوت پاشا موجود رفاقتیله برابر سالماً عودت ایتدی وکزوب کوردیکی یرلرك خریطه سیله معلومات شفاهیۀ سائره یی دخی کتیردی. بو صره ده هوا بوزوله رق شدتلی طولو ویاغمور یاغمغه باشلامش ومقصد دخی حاصل اوله رق مصطفی صفوت پاشا دخی سلامتله کلمش اولدیغندن پاطردی کوتوردی یه نهایت ویرلمش. هرکس یرلی یرینه کله رك میدان حرب ووغا، صاعقه بلوطلرینك نمایشلرینه آچیق براغلمشدر. بو حرکتك اجراسی، اوچ بش شهید ایله بش آلتی قدر مجروح وبراز سواری بارکیرینك اتلاف ایدلمسیله نهایت بولمشدر. محاربۀ مذکوره ده دشمندن دخی یکرمی قدر تلف ومجروح وقوعبولدیغی، اوتوز رأس قدر دخی

---

[*] بو آنی خرابه سی دنیلان یر، حدودمزه اولان آرپه چای نه ناظر برشهر خرابه سیدر. بو شهر وقتیله ارمنی حکومتنك براره اق پای تختی اولمش وصکره ده ایرانیلرك جماعات مختلفه سنك قبل الاسلام یکدیکره هجوملری ایدرك نجه معموره لری خراب ایلدکلری صره ده بو شهرده اولوقت خراب اولمش در دیه خلق بیننده ده مشهور ایسه ده احوال حقیقیۀ تاریخیه سنی تدقیق ایتمکه وقتم اولمدی.

میدانده قطانه لاشه‌لری کورلدیکی ادهم پاشانك ژورنالی مآلندن آکلاشلمشدر.

دشمنك قارص ایله ارضروم آره‌سنه حیلوات اتمك ایچون اجرا ایتدیکی حرکته مقابل بر محاربه‌نك وقوعی

تموزك اون آلتنجی کون دشمن اردوکاهنده بعض تبدلات و نقلیات وقوعبولدیغی و کدکلر اردوسندن براز چادر وعسکر قالدیروب آرپه چاینك اوته طرفنده واقع « اغین » قریه‌سنك اوزرنده‌کی تپه‌یه کوتوردیکی صره‌ده حرکتنی ستر ایتمك اوزره اون ویا اون ایکی آلای قدر تخمین اولنان برسواری فرقه‌سنی سواری بطاریه‌لری دخی برابر اولدیغی حالده یحنیلره، بزم اردومزك صول جناحنه‌ودها طوغریسی قارص ایله بزم آره یریمزه کیرمك اوزره سوق ایتمشیدی. « وزین» کوبی جهتنده فرقه‌سیله بولنمقده اولان قارص قوماندانی سابق فریق حسین حامی پاشا یحنیلره طوغری ایلریلدلمش اولدیغی کبی اردوکاهك مرکزندن دخی ادهم پاشا لواسندن بیك بشیوز قدر سواری اوجهته چیقارلمش وبرمقدارپیاده طابورلری وبربطاریه طوپ ایله دخی فریق حاجی راشد پاشا بوسواریلره قوةالظهر اولمق اوزره کوندرلمشدر.

دشمن یحنی تپه‌سنك برطرفندن طیرمانور ایکن بزم سواریلر دخی دیکر جهتدن چیقمقده ایدیلر. دشمن سواریلری دها اوله طاورانمش اولدقلرندن تپه‌یی طوتمشلر ایسه‌ده بزم پیاده وسواریلر، دشمنك ایتدیکی آتشه باقیه‌رق ایلروله‌مش وپالدیر کولدیر تپه‌دن آشاغی دشمنی پوسکورتمشلردر. رجعت ایدن دشمن، حاجی‌راشد پاشانك آتشنه دخی اوغرامامق ایچون غایت آچیقدن برقوس رجعت اوزرنده حرکت ایدرك ساعت اونبردن صکره آنجق اردوکاهنه واره‌بیلمشدر. بومحاربه‌ده بزم سواریلرك هجوملری پك‌دهشتلی ایدی. عادتابیك بشیوز قدر سواریمز، بش مثلی نسبتنده بولنان دشمن سواریسی اوزرینه هجوم ایدرك قارشمشلر وپیاده عسکرمز دخی فوق‌العاده همتلر ایتمشلردر.

قول اغاسی ثابت افندینك ذکر جمیلی

حتی اوصره‌ده پیاده طابورلرینك برنده قول اغاسی بولنان ثابت افندی نامنده سودیکمز برذات وار ایدی. بوذات اوائل حالندن بری کندیسنی‌بیلانلر نظرنده أوزینه سوزینه طوغریلقله اشتهار ایتمش؛ مداهنه بیلماز، ایدندن حظ ایتمز، صره‌سی کلنجه سوزه قاریشیر؛ عقل وادبی قدرده خاطرشناس ؛ ناموسلی، عفیف ومعلومات فروش جهان اولان هرزه وکیللرله مصاحبتدن محترز اولمق اوزره طانمش‌در؛ بوذات اشبو محاربه‌ده سل سیف ایدرك آرسلانلر کبی نعره اوره‌رق عسکری‌تشجیع ایدر وباشندن فس چیقاروب دیشلریله طوتمش‌اولدیغی

حالده پیاده اولەرق عسکرینی تشویقاً طابورك اوکنده طاغه یوقاری هجوم ایدر ایکن باشنه تصادف ایدن بردشمن قورشونیله عازم کلشنسرای علیین اولمشدر. عموماً طابوری افرادی شهید مشارالیه ایچون قان آغلادیلر. بتون احباسنی دلخون ایتدیسەده شهادتیله کندی روحنی ممنون ایتدی. قدس‌الله سره‌العزیز. بورادەروحیچون برفاتحه اوقونسون. چونکه چوق طوغری آدم ایدی، چوق ناموسلی ذات ایدی. اولقدر دین ودولت غیرتی وار ایدیکه انك درجەسنه هریکیدەنصیب اولوز سعادتلردن دکلدر. ایشته جناب حقده مکافات اخرویەسنی دنیانك ذکر جمیلیله برابر احسان ایتدی.

بومحاربەده دشمن «روکت» تعبیر اولنان برنوع فشنك دخی استعمال ایدییور ایدیکەبوروکتدن خالیاز محاربەسنده دخی‌چوقجه قوللانمش وعسکرمزه پك‌چوق شاشقینلق ویرمشدر. بوحربده بزدن اون ایکی شهید ایلەطقوزمجروح وقوعبولمش وسواریلردن اون اوچ رأس اسب تلف اولمشدر. دشمنك‌ده‌آلوب کوتوردیکندن بشقه اوتوز قدر مقتول، اللی رأس قطانه بارکیری لاشەلریلەبرابر میدانده قالمشدر. سواریلر میانده بولنان چرکسلرك بوصرەده دخی فوق‌العاده جسارت وشجاعتلری کورلدی.

چرکس سواریلرینك برقسمنه مختار پاشا حضرتلرینك یاوری بیکباشی حسین راغب افندی قوماندا ایدیور ایدی. راغب افندی ایلەسواری اوچنجی آلایك برنجی بلوکی یوزباشیسی اولوب معلملکله چرکس آلاینده بولنان نورالدین افندینك فوق‌العاده شجاعت واقداملری تصدیق اولندیغندن بوایکی ذاتك برر درجه رتبەلری اوکون ترفیع قلندی. [*]

بومحاربەده اقدام وغیرت وشجاعتلری کوریلان بزم سواریلرك حرکتلری شایان تقدیر ایسەده آزقەلری، یاقینلرنده بولنمش اولان پیاده طابورلریله بسلنلمش اولدیغندن قلبلری اطمئنان تامك تجلیکاهی. ودشمن سواریلری ایسه اردولرندن زیادەجه آیرلمش اولملرینەمبنی برتهلکەیه دوشوریلورسه قورتلق امکاننك کوچجه اولمسی تصوریله ذهنلری مالی ایدی. شجاعت وجبانت بحثلرنده بوحالك دخی

---

[*] نورالدین افندی حقنده وقوعبولان شهادته دیەجکم یوق ایسەده مشیر پاشانك یاوری بیکباشی راغب افندی ایچون وقوعبولان شهادت بزم اخلاقمز ایجابنجه محل نظردر. زیرا راغب افندینك اهلیتندن زیاده شجاعتنه شهادتله مشیرەخلوص ایدلمش اولمق شبهەسندن کندمی قورتارەمدم، آه بز، آه بز!

دخل کلیسی اولسه کرکدر. هرنه ایسه نصل اولدیسه اولدی؛ ثمرهٔ غالبیت بزم طرفدن اقتطاف اولندی ایش اورادهدر.

مکر دشمنك بوحرکتی، اوچ کون اول مصطفی صفوت پاشانك حدوددن ایچری‌یه کیدوب کلمسندن اورکەرك ویاخود او حرکتدن بزم اردونك برنیت تعرضی استدلال ایدرك، اردوسنك وضعیت حربیه‌سنی، اولبابده‌کی حسیاتنه موافقت ایتمك اوزره تبدیل ایتمسی مجبوریتندن ایلری کلمش اولدیغی، فرداسی کونی مصطفی پاشانك کچدیکی کچیدلری مدافعه ایتمك ایچون تحکیمات لازمه‌یه تشبث ایتمش اولمسیله آکلاشلمشدر.

طرفین اردو-سنك میزان قوتی ومقداری

بوراده طرفین قوتلرینك برکره حساب و میزان ایدلمسی محاکمهٔ مصلحت ایچون فائده‌دن خالی دکلدر.

(روسیه‌نك اوکمزده‌کی قوتی)

پیاده فرقه‌سی	طلیعه لواسی	سواری آلای
٣ بهری طابور	٤ طابور	١٣
١٦	٢ بشقه‌جه بولنان	
	٦	
سیار طوپ	٢ استحکام	
١٥٠	٨	مجموعی
		٧٠,٠٠٠

پیاده طابورلرینك موجودی طقوز یوز یکرمی نفر اوزرینه مرتبدر. ملیس سواریسی بالاده‌کی اون اوچ آلای سواری‌یه داخل دکلدر. شو حالده خصممز بحساب صحیح، مقابلزده یتمش بیك موجودلی بر اردو ایله بولنیور. آتیده کوریله‌جکی وجهله دشمنك بوقوتی اوزرینه صکره‌دن دها برچوق قوتلر علاوه ایتمش وعلی‌الخصوص کدکلر محاربه‌سنك وقوعندن صکره موسقوادن برنجی غرانادیا پیاده فرقه‌سیله نیژه‌نوغروددن اوچنجی پیاده فرقه‌سنی وبرده برپیاده لواسی دها کتیرمش وایکی لواده طوپچی علاوه ایلمشدر. بهر طوپچی لواسی قرق سکز قطعه طوپدن عبارتدر. دشمن عسکرینك بوراده بیان اولنان مقداری، مصالحه‌دن صکره نشر اولنان رسمی اوراقدن واجنبیلرك یازدقلری تواریخدن استنباط اولندی.

اوصره‌ده یعنی ۲۰ تموزسنه ۹۳ده بزم اردونك مجموع قوتنك مقداری شودر: نفس قارص استحکامات وقلعه‌سنده محافظ بولنان اون بر طابور پیاده دخی داخل حساب اولدیغی حالده :

طابور پیاده	طابورلرك مجموعی	طوپ بطاریه
	وسطیاً	۱۱ بهری
۶۳	۶۵۰	۶

نظامیه، چراکسه وسائر معاونه سواریسی	مجموع قوت
۵۰۰۰	٤٦,۹۵۰

شو حالده یتمش بیکه قارشی قرق آلتی بیـك موجود ایله ودشـمن ایله بورون بورونه اوتورمقده بولنان اردومز مترصد فرصت ودشـمن دخی عینی معامله ایله اسباب غالبیتی استحصاله منتظردر.

بوکونلرده مابین همایوندن کلن برتلغرافنامه‌ده، روسیه عسکرینك آناطولیده برایش کوره‌مامسـندن طولایی باش قوماندانی دولتی طرفندن تکدیر اولنمش وشمدی هرطرفدن تعرض وهجومه حاضرلندقلری خبر آلنمقده بولنمش اولدیغی مختار پاشانك نظر تیقظ وانتباهنه قونمش، مختار پاشا طرفندن یازیلان جوابده توفیقات صمدانیه‌یه عرض افتقار ایله متحتم اولان تیقظده دائم اولدیغی درمیان اولنوب شو قدرکه اردونك آقچه‌یه واسباب نقلیه‌یه درکار اولان احتیاجی هنوز برطرف ایدیله‌مامش اولدیغندن آقچه ویریله‌مامك ملابسه‌سیله اهالینك اکثریسی ذخیره‌نی خفیاً غالی فیأت ایله دشمنه صاتمقده بولندقلرندن شکایت ایتدی واشبو تلغرافنامهٔ جوابی دخی هیچ شبهه یوقدرکه امثالری وجهله (باقلسون، یاپلسون) امرلریله دوائر واقلامده معامله‌یه قونیله‌رق یالکز آلده بولنان تلغراف کاغدی اورته‌دن قالقدی. اردونك احتیاجاتی ایسه ینه باقی قالدی.

صخومده‌كی فرقهٔ عثمانیه‌نك قالدیر لمسنك شایان دقت اسبابی

بو اثناده صخوم وچام جرده‌ده بولنان فرقهٔ عثمانیه‌نك اورادن قالدیریله‌جغی حوادثی اردومزده ایشـیدلمسی اوزرینه مختار پاشا حضرتلرینك. اسـتانبولده سرعسکر قائمقامی بولنان فتحی پاشـا زاده داماد شهریاری محمود جلال الدین پاشایه یازدیغی تلغراف ایله مشارالیهدن کلان جواب، صخومده‌كی فرقه‌نك حالنه وقالدیرلمسی اسبابنه دلالت ایتمکله برابر دولتك واو حوالی خلقنك معامله واخلاقنه دخی وسیلهٔ انتساب اوله‌جغندن صورتلری بروجه‌زیر عیناً درج ایله اکتفا اولندی.

مقام جليل حضرت قائممقامئ سرعسكري‌يه   شفره

صخوم وچام چرده‌دکی فرقهٔ همايونك روم ايلی‌يه نقلی مقرر ايدوکنی ايشتدم. واقعا بوحالك دولتجه برلزوم وتدبير عاجله مستند اوله‌جغندن قارشمغی خارج ازوظيفه بيلور ايسه‌مده حمد اولسون شو آرالق روم ايليدن مظفريت خبرلرينك مع التشكر آلنمقده اولمسی بنده‌کزدده بروجه زير بعض مطالعه عرضنه جسارت ويردی. شويله‌که: صخوم طرفندن آلنه‌جق اولان اون قدر طابورك جزؤيتی حسبيله روم ايلی‌يه نقلندن بکلنه‌جك فائده‌يه، بوطرفجه تكون ايده‌جك مضرتك دها غالب اوله‌جغی مظنوندر. چونكه صخوم طرفنده‌کی عساکر شاهانه‌يه کووه‌نه‌رك روسيه‌يه قارشی اعلان عصيان ايتمش اولان بيچارکان اهالينك جمله‌سی شمدی روسيه‌لونك طعمهٔ تيغ غدری اوله‌جغندن بعدما قفقاسيه جهتنده کيمسه‌نك بوطرفدن کيده‌جك سوزلره حوالهٔ سمع اعتبار ايتميه‌جکی[۱] واوراده‌کی روسيه قوتنك اندن صکره بورايه يوکلنه‌جکی طبيعی اولديغندن وهر حالده الزمك لازمه ترجيحی درسعادتجه بيلنه‌جکندن اجرای مقتضياتی منوط رأی سپهسالاريلريدر.   ۲۲ تموز سنه ۱۲۹۳   احمد مختار

سرعسكردن کلان جواب   شفره

صخوم وچام چرده‌دکی فرقهٔ همايونك اکرچه روم ايليجه فائده‌سی حس اولنه‌جق درجه‌ده دکل ايسه‌ده شمدی‌يه قدر اورالرده لايقيله برايش کورلمامش واهالی سلاح آلنجيه‌قدر سعی وغيرت کوستروب دائرهٔ اتحادی بردرجه‌يه‌قدر توسيع ايدوب اندن صکره برقسمی بوسلاحلری اوزرمزه استعمال ايتمکه باشلامش[۲] واوراجه حرکات عسكريه‌نك توسع ايتمسی، لااقل دها يکرمی طابور عسكرك ارسالنه متوقف اولديغی وبو اولماز ايسه فرقهٔ مزبوره‌نك مخاطره‌دن مصون اولميه‌جغی تحقيق اولنوب اورايه عسكر علاوه‌سنه ايسه حسب‌الحال چاره وامکان بولنه‌مامش اولمسنه‌بناءً وتهلكه‌دن اجتناباً فرقهٔ مذکوره‌نك وطالب هجرت اولان اهالينك نقلی باارادهٔ سنيه قرارکير اولدی. مع مافيه بعونه تعالی ذات دولتلرينك

---

[۱] اوت بومطالعه پك‌وارددر، زيرا قفقاسيه‌نك طاغستان طرفلرنده‌برايش چيقاره‌بيلمك ايچون ينه دولتجه دردست اجرا بعض تدابير مهمه وار ايدی. بو حال او مقصدی دخی اخلال ايتدی.

[۲] دقت بيوزيليورمی اسلاميت نامی آلتنده اجتماع ايدن افراد وجهلای وحشيه‌نك حرکات تأسفکارانه‌سنه !!!

موفق اوله‌جقلری حرکات وتدابیر تیقظکارانه. فرقهٔ مذکوره‌نك آلدیرلمسندن تولد ایده‌جك تأثیراتی هر حالده حکمسز براقه‌جغی وصحوسی هر زمان قبضهٔ تسخیره آلیش ممکن اوله‌جغی بدیهی اولمغله دعای افزونیٔ موفقیت دولتلری شو صره‌ده دخی تکرار اولندی. ٢٤ تموز سنه ١٢٩٣ محمود

قارص وبایزید قوماندانلرینك بشقه‌بشقه درسعادتله مخابره ایتملرنده‌کی یولسزلغه دائر اولان مخابره صورتلری اوراق

قارص محافظه‌سنده بولنان عسکرك قوماندانی مشیر ملمنجی مصطفی توفیق پاشا حضرتلری ایله بایزید جهتنده‌کی قول اردونك قوماندانی اولان ارضروم والیسی قورد اسماعیل پاشا. استانبول ایله آیریجه مخابره ایتمکده اولدقلری آکلاشیلوب حالبوکه بتون آناطولی حرب اردوی همایوننك قوماندا وامر اداره‌سی احمد مختار پاشا عهده‌سنده اولوب قطعه وفرقه قوماندانلرینك کافهٔ معاملاتده مرجعلرینك اوراسی اولمسی اقتضا ایدر ایکن او ایکی پاشالر حضراتنك درسعادتله معامله ومخابره‌ده بولنملری قوماندا امرینك وحدتندن منتظر اولان فائده‌یی اخلال ایده‌جکندن سرعسکرلك مقامنه مختار پاشانك اوبابده تلغرافله وقوع بولان شکایتی اوزرینه جواباً کلان تلغرافنامهٔ سرعسکری دخی شایان مطالعه آثاردن اولمسیله عیناً قید اولندی.

مختار پاشا حضرتلرینه شفره

٢٣ تموز سنه ١٢٩٣ وشفره‌لی تلغرافنامهٔ دولتلرینی بوکون آلدم. درحال اسماعیل ومصطفی پاشالره اجرای تبلیغات لازمه ایلدم. مع مافیه مشار الیهمانك وقوعات حربیه‌یی طوغریدن طوغری‌یه بوطرفه یازملرندن طولایی افکار عمومیه‌جه برکونه تأثیر حاصل اولامیه‌جغی درکاردر. چونکه اناطولی جهتنده‌کی کافهٔ موفقیت توفیقات سبحانیه‌یه استناد ایدن تدابیر صائبهٔ دولتلریله تیسرنمای حصول اولمقده اولدیغندن جمله‌سی ذات آصفانه‌لرینه عائددر. (مقصد اودکل بابام، ایشك ایچنده‌کی خرده‌لری کورمکدن ایچون تغافل ایدیورسك :) بونك مضر جهتی توحید قوماندایه اولان تأثیری اولوب بوایسه بوراجه مجهول ایدی. (فسبحان‌الله نه‌بیوك غلط، نه‌عظیم خطا!) تبلیغات واقعه اوزرینه ان شاءالله بوندن بویله توحید قوماندایه منافی معاملات دخی وقوعه کلمز. بنده‌کز بوراده ذات آصفانه‌لرینك قائممقامی اولدیغمی حق احق عالیلرنده اولان توجهات سنیهٔ پادشاهینك درجه‌سنی تقدیر بیورمق ایچون محرمانه اوله‌رق تبشیر واتما ایدرم. (صکره‌دن یعنی استانبوله وصولمزدن صکره رهین رتبهٔ ثبوت وتحقق

اولدیکه بتون روم ایلیده بولنان قوماندان پاشالره دخی سرعسکرلك مقامنده بولنان بوذات طرفندن بولسان استعمال اولنورمش و « مائی بونجق کیمده ایسه بنم کوکلم آندهدر » ضرب مثلنك مستند اولدیغی فقرهیه توفیق حرکت اولنمق حکمتی اختیار بیوریلور ایمش . مقصد سرعسکرلك مقامی منحلدر. قائممقام ایله اداره اولنیور؛ هایدی باقهلم کیم ایش کورور ایسه بومقام اکا ویریلهجکدر . « هلموا الی میدان المسابقه » دینیر ایمش وبوتدبیرك تأثیریله انلردن ایش امید اولنور ایمش! ایشته بویله بویله حاللر روم ایلی ادارهٔ عسکریهسنی وقوماندانسنی آلت، اوست ایتدی‌یا!) بناءً علیه اوراجه حرکات وتدابیر عمومیهجه هرنهیاپلق مقتضی ایسه ایجابنك اجراسیله مستعیناً بتوفیقه تعالی استحصال موفقیت کاملهیه همت وبذل عنایت وتزیید مأثر ممدوحیت بیورلمسی متمنادر.

٢٤ تموز سنه ٩٣ محمود

بایزید وباطوم قوماندانلرینك حرکتسزلکی وآکا دائر بعض مطالعات اخلاقیه

شمدی باب دولتله برابر بزم اردونك جماعتی بیله بزدن نتیجهلی برمحاربهیه وبرمظفریته منتظر ایدیلر . لکن روسیه دولتی کبی شدیدالشکیمه بردشمن قارشوسنده نتیجهسی مجهول برحرکته بی‌محابا جرأت هرحالده بادئ خسارت وندامت اولهجغی کبی بر فرصت دوشورلمکسزین آلنی، قولنی صاللایهرق سلمهالسلام یورومك دخی تهلکهدن سالم اولهمیهجغندن مطلقا بزه مساعد بر حالك حلولنه انتظار ایدلمسی پك طبیعی ایدی . کندیلکندن آلویرمیان فرصتك تدابیر معقوله ایله آلده ایدلمسی دخی موافق قاعدهٔ کارآزمایی وحکمت اولهجغندن بایزیدده بولنان قول اردوی همایونك حرکتندن بالتسلسل استفاده ایدلمك اوزره مذکور اردونك قارشوسندهکی دشمنی علیهنه حرکت تعرضیهیه قیام ایتدیرلمسی تدبیری ضروری ومجبوری کوریلوب چونکه : او اردونك مقابلنده بولنان « دیرقوقازوف » فرقهسی اوغرادیغی بلیهٔ محاربات ورجعت سببیله ذاتاً زدهلنمشدر . دشمنمز اوفرقهسنی تقویه وتعمیر ایچون بزه مقابل بولنان قارص اردوسندن براز قوت تفریقنه مجبور ایدلدکدن صکره بورادنده برتعرض اجرا ایدیلور ایسه فائدهلی نتیجهلر استحصال ایدلمش اولور، مطالعهلرنده بولندی . بایزیددهکی قورد اسماعیل پاشا حضرتلرینه باش قوماندانلقدن اوامر لازمه ویرلدی ایسهده اسماعیل پاشایی یرندن قملداتمق ممکن اولهمدی . بونك قملداتماسی اقتدار عسکریسنك اولمامسنه ویرلمش ایسهده ایشك قورنازلغه حملی

اوته‌کنه عطف اولنمسندن دها زیاده موافق صدق وصواب اولمسی لازم کلیور.

نته‌کیم باطومده بولنان قوماندان درویش پاشا حضرتلرندن دخی بویله حیله‌لی احتیاطك عینی وانواعی مشاهده اولندی. چونکه دشمنك باطومده دخی برفرقه عسکرندن زیاده عسکری اولمدیغی (حتی برفرقه تمام بیله دکل ایمش) اخیراً نشراولنان اوراق رسمیه‌سی مندرجاتندن تبین ایتدی. قارشوسنده‌کی دشمنك بومقدار قوتی اولدیغی اولوقت درویش پاشاجه دخی مجهول اولمدیغنه شبهه یوغیدی. حال بوکه باطومده درویش پاشا قومانداسنده اللی یدی طابور نظامیه وردیف ومعاونه اولمق اوزره عسکر موجود ایدی، دیپورلر. صکره‌لری کوریله‌جکی وجهله بزم قارص اردوسی محاربه‌لر وآتشلر ایچنده چایر، چایر یانوب طورور ایکن مذکور اردونك صاغ وصول جناحلری مقامنده بولنان بایزید. وباطوم اردولری سیرجی اوله‌رق باقه قالدیلر. هیچ اولماز ایسه بونلرده بر فرقه‌یه بالغ اولمیان دشمنلری علیهنه تعرض ایده ایدیلر حال بشقه‌لشه‌رق دشمن قارص اردوسی اوزرینه کلیتیله یوکلنه‌مز ایدی. حربك ابتداسندن بزم اردونك بوزولدیغی زمانه قدر کچن آلتی آی مدت ظرفنده درویش پاشانك وقوعات یومیه تلغرافلری معاینه اولنسون. بوکیجه برچته چیقارلدی، الحمدلله اوچ دشمن شابقه‌سیله درت تفنك کتیرلدکدن بشقه براردو بر عسکر حرکتی دینیله‌جك برشیئی کوریلورمی؟ بونه‌غفلتدر؟ بونه‌حالدر؟ سببی بیلنه‌مدی کیتدی....

بعدالحرب باطوم وبایزید اردولرنده بولنمش اولان موثوق‌الکلم بعض احبادن ایشتدیکمه کوره قورد اسماعیل پاشا رفاقتی مأمورلری جانبندن تعرضه تشویق اولندقجه کندیسنه مخصوص تعبیر ایله (بابام، سز کنج آدملرسکز، بوموسقوف دولتنك نصل برعفریت اولدیغنی بیلمزسکز، بوندن یکرمی ایکی سنه اول وقوع بولان قریم محاربه‌سنده آناطولی اردوسنك پیاده بشنجی آلاینك میرالایی ایدم. بوموسقوف بنم المدن او آلایی اسیر آلدی؛ بنم باشمه نلر کتیردی. انی بن بیلورم! بقالم. کامل.عالم. یکیت دینیلان کنج قوماندانلرمز حرصلرینی، هوسلرینی آلسونلر؛ انلر ایله صکره کوروشورز) دیر ایمش.

بوندن مقصدی احمدمختار پاشادر وانك عزمنه وتدابیر وحرکاتنه اعتراضدر.

درویش‌پاشاده باطومده‌مختارپاشانك مظفریت خبرلرینی آلدقجه بعض محرملرینه کولر و (صوکنه باقه‌لم!) کلام شئومنی سویلر ایمش.

مجرد مختار پاشانك اقبالنی، شهرتنی كسر ایتمك ایچون بروخامت عاقبته دوچار اولمسنی كورمك واویله بروقتده‌كی حالنی سیر ایتمكده‌كی لذت نفسانیه‌یی، دولت وملتك شان ونامو سنك وهردرلو اقبال ومنفعتك فوقنده طوتمق جبلت بشریه‌نك آلوده اولدیغی لوث حسدك تقاضای طبیعیه‌سندندر.

بزم جماعتمزدن بریسی برموقع اقتدارده بولندیمی، اطرافی طبیعیدركه برطاقم خوش آمدكولرله طولار. انلرك هربریسی بر منفعت اومار. چونكه قانون وقاعده‌نك حاكم امور اولمامق حسبیله ایشك بویله اولمسی ضروریدر.

بوحضراتك ویاحشراتك جمله‌سی كندی كارلرینك رواج بولمسنی اول رئیسك طبعنه مخالف كله‌جك اوضاع و كلماتك اظهارندن توقی واجتناب ایتمكده بولنه‌جقلرندن ولواغراض نفسانیه‌ایله مالی اولسون، اول رئیسك كافهٔ مطالعاتنك محض صواب وعین اصابت اولدیغی اودرجه‌ده برهانلی واثباتلی مقدماتله تأیید ایدرلركه، اوذات عظیم‌الشان دخی مطالعه‌سنك حسددن، كبردن، دنائتدن، بخلدن، ضعف قلبدن عاری وصرف حقانی اولدیغنه قناعت ایدرك منبسط اولور. بوجماعت هواداران ایچنده نظرینی اوقدر پردهٔ غفلت ومنفعتله ستر ایتمامشلری ده واردر. بونلر اولدقچه عاقبت بیندرلر؛ لكن بونلركده شیطانی صورت حقدن كورینه‌رك رئیس محترمك بو رأیی واقعا مستحسن دكل ایسه‌ده مافوقنك رأی ومطالعه‌سنك نقیضنه اوله‌رق سوزسویلك اول ذاتی تجهیله قدر چیقار وبومعامله بیوكلرمزدن، استادلرمزدن كوردیكمز وایشتدیكمزه كوره ادبه طوقنور، (دقت بیوریلیورمی لفظ مبارك ادب نره‌لرده استعمال اولنیور! اكرچه رئیس مكرمدن برده برأییلك كورمش ایسه وسوسهٔ شیطانیه قائمرلشورده دیركه: « بنم نقیضنه اوله‌رق درمیان ایده‌جكم مطالعه‌دن مرجع مفخمم خوشلانمیوبده ایش برچین جبیننی انتاج ایدرایسه، بلكه اوصره‌ده بنده علو طبع و جنابم حركت ایدرك دیك سوز سویلش اولورم. اولوقتده نانكور و نعمت ناشناس اولدیغمه عالم نظرنده حكم اولنور، استقبالده‌كی فیضمه طوقنور » دیه‌رك سكوت ایدر.) اكرچه بونفس وشیطانك بومجاهده‌سیله مشغول اولان شخص عاقبتبین ناچارقالیر ایسه، (ظهور ایده‌جك وخامت نتیجه‌دن بن مسئول دكلم یا! نمه‌لازم وارسون نه‌اولورسه اولسون بن نه‌ایچون راحتمی فدا ایده‌یم؟) اغواسی كندیسنی عموم آرقداشلریله هم آهنك ایدر.

خیلی یرلرده متصرفلقله بولنمش عالم ، ذکی ، شاعر ، قره حصار شرقیلی مشهور برعبدی افندی مرحوم وارایدی ، بوعبدی افندی براثرنده یازمشیدیکه ، (دولت علیه‌نك بادئ برباد وخرابئ حالی ایکی شیدر ؛ انك بریسی التماس معناسنه اولان التزام ، ایکنجیسی « نه‌مه‌لازم ! » ی التزامدر) نه‌قدر طوغری ، نه‌رتبه حکمت آمیز برسوزدر ! .

ایشته‌صدد بحثمزده‌ده « نه‌مه‌لازم » کلمه‌سی قوجه بردولت عثمانیه‌نك موجب هرج ومرجی اولیور . بزم اردونك صاغ و صول جناحی یعنی باطوم وبایزید قوماندانلرینك اطراف وجواری‌ده اوصاف مذکوره ایله متصف ذواتدن البته خالی دکل ایدی یا ! ..

هرنه‌ایسه بایزید اردوسنك بوحرکتسزلکنك برسببی‌ده احمدفاضل پاشانك تجربه‌سزلکنه و اسماعیل پاشا حضرتلریله خوش کچینامسنه حمل اولنه‌رق باش قوماندان پاشا حضرتلری بوصره‌ده احمد فاضل پاشایی قارصه چاغردی ؛ میرلوا مصطفی صفوت‌پاشا فریقلقله احمد فاضل پاشانك یرینه ، وارکان حربیه میرآلایی عاکف بك‌ده میرلوالقله بایزید قول اردوسنك ارکان حربیه‌سی ریاستنه تعیین ایتدیرلدی .

احمدفاضل پاشابایزیددن کلمکده‌ایکن ، آردهان قوماندانی فریق قصاب حسین صبری‌ووان قوماندانی فائق‌پاشالرك محاکمه‌سیچون ارضرومده تشکل ایدن دیوان حربه ماموراً کیتمش اولدیغندن ، احمد فاضل پاشا آلاجه طاغدن اردومزه کلدیکنده نفس قارصك قوماندانلغنه مأمور ایدیله‌رك کوندرلدی .

مهر علینك کوله طرفنده برمحاربه‌سی

آردهان جهتنده‌کی دشمنك احوالنی اکلایوب برخبر صحیح کتیرمك واو جوارده‌کی اهالیمزه امنیت وتسلیت ویرمکله‌برابر دشمنه دخی‌حالك ایجـابنه کوره سطوت ارائه‌ایتمك اوزره‌نامنی یوقاریده‌تجیلات لایقه‌ایله ذکرایتدیکم مهرعلینك رفقته کزیده اوله‌رق بیك‌نفر قدرمعاونه سواریسی ویریلوب سوق اولنمشیدی. مومی‌الیه کوله ناحیه‌سنده دمیرقپو قریه‌سی جوارنده تصادف ایتدیکی بر آلای دشمن‌سواریسی ایله‌حرب ایدرك سواریلری منهزماً مجبورفرارایتمش ، آرقه‌سندن دشمنك اوچ طابور پیاده‌سیله برقچ قطعه طوپی چیقمش اولدیغندن انلرله‌ده مقابله‌دن احتراز ایتمامش وصکره روسیه‌نك سواریسی چوغاله‌رق هجوم صددنده اولدقلری آکلاشلدیغندن ، مهرعلی ، انتخاب‌ایتدیکی سکسان‌قدر آدمی برپوصویه

قویه‌رق کندیسی بقیه‌سیله برابر رجعت ایتدیکی اثناده، تعقیب ایدن دشمن سواریسی پوصونك شدتلی آتشنه طوتیلوب ایلریده کلمکده‌اولان سواری بلوکی همان‌کاملاً دینه‌جك درجه‌ده دوکولمش، وایشی آکلایوبده رجعت ایدنجیه‌قدر آرقه‌دن کلانلر دخی خیلیجه آتش ییدکلری صره‌ده مهرعلی‌ده موجود معیتیله تکرارایشه صوقلمش؛ والحاصل‌یدی سکزساعت مقداری‌دوام ایدن بومحاربه‌ده دشمنك وقوعبولان برقاچیوز تلفاتنه مقابل مهرعلی جماعتندن ایکی شهید ایله درت یاره‌لی وقوعبولمشدر.

بوصورتله اولدقجه بیوك بر حرب ایچنده بزم عسکردن اوقدر شهید ومجروحك وقوعبولمسنده کتم‌حقیقت اولنمش‌ویاخود دشمنك تلفاتنك مقدارنده مبالغه صورتی اختیار ایدلمش کبی کورونور ایسه‌ده، مهرعلینك طفره‌فروش ولافزن یکیدلردن اولمدیغنی بیلدیکم ایچون ویردیکی خبره اینانمقلغمی کندی کندیمه لازم عد ایتمشمدر.

مهرعلینك عودت‌ایتدیکی کیجه‌قارص جوارنده مسکون جمادانلی‌عشیرتندن لزکی‌آغا ۲٤ تموز سنه ۹۳ کیجه‌سی، عشیرتی افرادندن قرق نفر سواری ایله اردونك دوریه قره‌غوللغنی اجرا وظیفه‌سیله کشت وکذارده ایکن صباح وقتی دشمنك سواریسنه چاتمش وبینلرنده اولدقجه شدتلی برمحاربه وقوعبوله‌رق عادتا کونش چیقنجیه قدرایش اوزامش وصکره‌ده ایکی‌طرفدن چیقاریلان امدادلرك معاونتیله فریقین بربرندن آیرلمشدر.

دشمنك طقوز مقتولی میدانده قالمش ولزکی‌آغا طرفندن دخی برشهید ایله اوچ مجروح وقوعبولمشدر. واقعا اردوکاهده هرکیجه ویا کوندوز قره‌غوللرك بربرینه چاتمسیله پاتردی وکوتوردی وحالنه کوره طرفینجه‌دخی خسارا کسیك دکل ایسه‌ده لزکی‌آغا وقوعاتنك عموم اردومزك سواریلرینی بیندیره‌جك قدر کوروئتیلی اولمش اولمسیله قید وتحریر قلندی.

آلاجه طاغ اردوکاهنده بر محاربهٔ خفیفه

۲۷ تموز سنه ۹۳ده دشمنك اردوکاهلرنده بریردن بریره نقل اولنمق کبی برحرکت کورلدی. هرنه وقتکه دشمن اردوسی وضعیتی کندیسنجه معلوم اولان برسببله دکشدرمکه مجبوراولورایسه‌اشبونقلیات عسکریه‌صره‌سنده برسقطلغه اوغرامامق ایچون‌اردومزه‌قارشوبرنمایش اجراسنه‌قیام‌ایله اجرا ایده‌جکی‌حرکاته اشبونمایشی پرده‌ایدرویاخوداونمایش‌سایه‌سنده‌وهم‌ایتدیکی‌تعرضمزدن‌امین‌اولورایدی. ایشته‌ینه

بوقیلدن اولمق اوزره دشمنك بر مختلط لواسی پالدیروان اردوكاهندن وایكی
بطاریه طوبله اول مقدار عسكری كدكلردن اردوكاهمزه طوغری ایكی جهتدن
ایلریله‌مكده اولدیغی كبی برلوا عسكری‌ده اوچنجی قول اوله‌رق اردوكاهمزك
صاغ جناحی حكمنده بولنان آنی خرابه‌سنه طوغری ییناشدیغی كورولدیكندن
صول طرفمزدن تعرض ایدنلره مقابل سواری میرلواسی ادهم پاشا، لواسیله
برابر چیقارلمش، وصاغ جناحمز دخی وضعیت حربیه‌یی آله‌رق دشمنك كلمسنه
انتظار ایتمكده بولنمش ایسه‌ده صاغ جناحدن ایلرولیان فرقه صوقولمیه‌رق
اولدیغی یرده طوردی. ادهم پاشا سواریلری دخی صول جهتدن محاربه‌یه
طوتوشدی. طرفینك آتشی كمالیله شدت بولدیغی صره‌ده روس سواریلری
رجعت ایتدی؛ بزمكیلر تعقیبنه باشلادیلر. آرقه‌دن دشمنك بطاریه‌لریله بش
آلای سواریسی میدانه چیقمسیله بوحال بزم سواریلره بادئ توقف وموجب
رجعت اولدی. سواریلرمزه امداد اولمق اوزره فریق غازی شمویل محمد
پاشا [*] سواریلریله چیقارلمش ودها صكره‌لری كوریلان لزوم اوزرینه‌بشقه‌جه
نظامیه سواریلری دخی بیندیریلوب كوندرلمش اولدیغندن حربمزك شكلی عادتا
برجدیت صورتنی آلدی وایش قیزیشدیغندن دشمن، طوپلریله بزم سواریلر
اوزرینه شدتلی آتشلر ایتدی. الحاصل میدان ینه بزمكیلرده قالدی، موسقوفلر
رجعته مجبور اولدی. بشقه سواری محاربه‌لرنده آكلاشلدیغی كبی بوسواری
حربنده دخی دشمن سواریلرینك كثرت مقدار ونفوسلریله برابر بزمكیلردن
بیلمش اولدقلری بالفعل تبین ایتدی. دشمن سواریسندن خیلی قطانه تلف
اولمغله برابر اللی نفر مقتول وبر اولمقدارده مجروح وقوع بولدیغی وبزمكیلردن
دخی اوچ شهید؛ سكز مجروح وبرقاچ حیوان تلف اولمسیله ایشه‌خاتمه ویرلدیكی
ادهم پاشانك ویردیكی ژورنال مآلندن آكلاشلدی.

محاربه‌ده بولندیریلان حیوانانه متعلق بعض مطالعات

دشمن تلف اولان حیوانلرینك آرقه طرفنده بولنان میری چفتلكلرینك
محصولاتیله نقصانی جبر ایدر ایسه‌ده، بزده اویله چفتلك، میقلك اولمدیغندن
طوپجی وسواری حیوانلرمز تلف اولمسون دیه أودتمز قوپیور ایدی. بوراده
جمله معترضه اوله‌رق یازه‌جغم فقرهٔ آتیه دخی شایان دقتدر.

[*] اشبو شمویل محمد پاشا، قفقاسیه‌ده سنه‌لرله روسیه ایله حرب ایدن مشهور شیخ
شامل ویا شمویل حضرتلرینك بیوك مخدومیدركه، روسیه‌ده ایكن پدری شیخ مشار الیهك
مكهٔ مكرمه‌ده وقوع ارتحالندن صكره روسیه تابعیتنی ترك ایله دولت علیه‌یه التجا ایتمسنه
مبنی عهده‌سنه فریقلق رتبه‌سی توجیهیله دولتجه قبول اولنمشدر.

« نظامیه ومعاونه سواریسی ضبطیه، باشی بوزوق الحاصل آتلی جماعتك وعموم طوپ بارکیرلریله طابورلرك مکاریلرینك وضابطان بینکلرینك مجموعی اردوده اون بیك حیواندن زیاده‌در. بواون بیك حیوان یومیه اوتوز، اوتوز بش بیك قیه آرپه‌یه محتاجدر. بوده کل یوم تاقرق ایکی ساعت مسافه آرقه‌مزده قالان ارضروم آنبارندن کله‌جك! برکون آرقه‌مزدن قافله کله‌مز ایسه اوکون عسکرده حیواناتده آچ قاله‌جق. بوسببله اردویه کلان آرپه کمال تصرفله صورت آتیه وجهله تقسیم اولنیوردی. اولاً : طوپ وطوپچی بارکیرلری، ثانیاً : قره‌غوله چیقه‌جق سواری حیواناتی، ثالثاً : استراحتده بولنان سواری حیواناتی. رابعاً : سقا ومکاری بارکیرلری. خامساً : ضابطانك واردوده‌متفرقاً موجود اولان سائر ذواتك بینکلرینه ویریله‌رك اهمی مهمه تقدیم اولنور وهانکی درجه‌نك تقسیمنده آرپه بیتر ایسه ویریلانلر ایله اکتفا اولنوب اوست طرفی آچیقده قالور ایدی. بسیسزلك ملابسه‌سیله طوپچی حیواناتمز پك‌جانسز قالدی؛ حد ذاتنده دخی چلیمسزدرلریا!

روس قطانه‌لری ایسه جنسلرنده‌کی قوتلرندن بشقه بسیلری دخی یولنده اولدیغندن برحرب وقوع بولور ایکن برتپه‌نك اوستنه طوپ چیقارلمق ویاخود عارضه‌لی زمینده صاغه وصوله طوپ کزدیرمکده هیچ مشکلات چکمزلر؛ درحال طوپلرینی استدکلری موقع ونقطه‌ده تعبیه ایدرلر ایدی.

بزه کلنجه محاربه ایدیلور ایکن طوپلرك یری دکیشدیرلمك ویا بر یوکسك طاغ وتپه‌یه چیقارلمق ویاخود عارضه‌لی برموقعده حسب‌الاقتضا صاغه وصوله حرکت ایتدیرلمك ایجاب ایدر ایسه ربم سلامت ویرسون! بارکیرلر،داح، چوش یایغره‌لریله غیرته کتیرلمك ایچون قیامتلر قوپاریلور. قامچی وصوپه‌لرله بیچاره حیوانات دوکیلور؛ بوقدر کورلدیلر یتمزده برده آرالقده پیاده نفراتمز سوروتمه تعبیر اولنور حالاتلر ایله‌قوشیله‌رق وساعتلرله اوغراشیله‌رق طوپلر نقطهٔ‌مطلوبه‌یه اویله‌جه کوتوریلور. بعض وقتده برطوپك ایستنیلان‌موقعه چیقاریلوب‌قونلسنده احوال مبسوطه الجاآتیله‌کچیریلان زمانك لزومندن زیاده اوزامسی،طوپك موقع مطلوبه وصولندن‌صکره آلوبرن‌فرصتك‌ده زائل اولمش‌اولدیغنی‌کوسترده وقوع بولان تأسفلر جکرلری یاقار. هله غلبه‌لکله پیاده نفرلری قوشیلوبده طوپك چکلمکده اولدیغی اراضینك حالی دشمنه کوستر ایسه‌دشمن برقاچ‌طوپنی‌اوجهته حواله ایدرك خیلیجه سقطلقلر ایقاع ایدر وطوپمزك‌حرکتنی‌ده تعطیل ایلریا!

ایشته بارکیرلرینك قوتنه کووندیکی جهتله اثنای رجعتده روس اردوسی طوپلرینی قالدیرمه‌رق مناسب بریرده ابقا ومعاقبنی کولله وشراپنل وپشرو ایله دوکه‌رك بوزغون عسکرینك ایچنه سواری وپیاده‌مزك کیرمسنه مانع اوله‌رق حربلرمزی نتیجه‌سز براقدیرر؛ بز ایسه بارکیرلرمزك جانسزلغنه مبنی رجعت ایده‌جکمز زمان ایلك اول طوپلرمزی قاچیرمغه مجبور اولورز. زیرا صکره‌یه قالور ایسه طوپلرمزی دشمن سواریسنك هجومندن قورتارمق مشکل اوله‌جغنی پك اعلا بیلورز.

روسلر علی‌العموم طوپجی وسواری ویوك وبینك بارکیرلرینی بیوك وقوتلی قطانه جنسندن یتشدیرمش اولملریله برابر قارده، قیشده، آچیقده بوانددیرمغه وترلی، ترلی صغوقده ومیدانده براقوب بلکه‌ده اویله ترلی، مرلی قار ایچنده یووارلتدیروب تیار ایتمکه آلشدیرمش اولدقلرندن انلرك حیواناتنه سفربرلکك برتأثیری اوله‌میور، جمله‌سی قوت اصلیه‌سنی محافظه ایدوب کیدیور.

لکن بزم حیواناتمزك اکثریسی عرب، کرد، ترك، ترکمن الحاصل اراضی واهویۀ مختلفه‌ده یتشمش اولمقدن قطع‌النظر ایام حضرده طوپجی وسواریلرمزك حیواناتی، پنجره‌لری جاملر، قاپولری پرده‌لر ایله محافظه ایدلمش، سانتیغراد ٢٨ وبلکه‌ده ٣٠ درجه‌ده ودها زیاده ایصنمش آخورلرده بسلنمش وخصوصیله اصول تربیه واداره‌لری بسبتون بشقه طرزده بولنمش اولدیغندن، عادات مألوفه‌لرندن دور اولدقلری برزمانده ضعیفتك وخسته‌لغك انواعی وبونلر اولمازایسه نشو ونمازلك ومسکینلك کبی سولمیان حاللرك جمله‌سی برآرده‌ده حیواناتمزده ظهور ایدییور.

دائما اخورده ناز ونعم ایله پرورده اولمغه الشمش اولان حیوانات آیلرله آخور یوزی کورمه‌یه‌رك یاغمور، چامور وایجابی حالنده قارلر، بوزلرك آلتنده قالور وبوکا حسب‌الحال باقمسزلقده منضم اولور ایسه طبیعیدرکه او حیوانات انواع امراضه دوچار اوله‌رق اکثریسی تلف اولور، اولمیانلرده تویلری برر پارمق اوزامش، کمیکلری چیقمش، اوکسورکلی، طیقسرقلی، صاقاغیلی برحالده وشورادن شورایه یورتمکه مجالی اولمیه‌جق درجه‌ده برضعف ایچنده مابین‌الحیات والممات سوروکلنور طورور، هیچ بومثللو حیوانات راکب وصاحبلرینی قوغدیغنه یتشدیرر، قاچدیغندن قورتارمی؟

ایلول حلول ایدوبده هوالرك رنکی دکشدیکی کبی ذاتاً بوصورتله ضعیف اولان

حیواناتمز بتون ، بتون فنالشدی ، اردوکاهمزك اطرافی حیوانات لاشه‌لریله طولدی ، هله یوك بارکیرلرینی هیچ حسابه قاتمه‌لم ؟ زیرا بیچاره‌لرك انسانجه‌سنه باقیجیلری‌ده‌اولمدیغندن انلرك قرقی برجان ایله کزییوردی .

اخلاف کرامز بورالرینی اوقویوب عبرت آلسونلر و عندالایجاب بزم اوغرادیغمز مشکلاته اوغرامامق ایچون اردولرك دارالمهماتنه جوار یرلرده چفتلکلر ایجاد وحیواناتك جنسنی تصحیح ایله قوتلی قطانه‌لر یتشدیرلمسنه وتربیه‌لرینك دخی اراضینك ودشمنلرینك حالنه کوره اولمسنه همت ایتسونلر؛ زیرا لزومی حالنده پك صیقندی چکرلر ، بوایش غایتله مهم بر مسئله‌در ، حادتا اردونك حیاتی حکمنده‌در . بوندن هیچ بر وقت غفلت اولنمغه کلمز « واعدوا لهم‌ما استعطتم من قوة ومن رباط الخیل ... » آیت کریمه‌سنده‌کی (رباط الخیل) امرجلیلی بوبابده‌هیئت عمومیهٔ اسلامیه‌یی برمسؤلیت مشترکه تحتنه ادخال ایدرك جمله‌سنه بروظیفهٔ مهمه تعیین ایلشدر. انتهی . »

بایزیده‌کی اردومزك تجاوز حدود ایتمسی

بزم بایزید اردوسی بایزید قصبه‌سنه طوغری پك زیاده ایلری صوقیله‌رق آرقه‌سنی موصون کدیکی جهتنه آچیق براقش اولدیغی اسماعیل پاشا حضرتلریله بالمخابره آکلاشلمسی اوزرینه‌شاید موصون کدیکندن دشمن تجاوز ایدرسه بزم اردونك آرقه‌سنی آله‌جغی واوحالده درلو درلو فناقلر حادث اوله‌جغی مطالعه اولنمسنه مبنی خط رجعتلرینه دشمنك صوقیله‌میه‌جغی بر موقع انتخابنی ویاخود بشقه درلو صور تأمینیه ایله اوتهلکه‌نك برطرف ایدلمسنی مختار پاشا حضرتلری انلره توصیه ایدوب طورییوردی . نهایت اسماعیل پاشا اولاً اوکنه وآرقه‌سنه نظارت و مناسبتی اولان (ارزاب) نام موقعه چکلمش وبر ایکی کون مقداری اوراده‌قالدقدنصکره‌موصون کدیکنك‌واوحدودك‌ایچریسنده‌کی دشمن‌اراضیسنك حالی بردرجه‌یه قدرتحقیق قلنمش اولدیغندن ، آلتی‌طابور پیاده عسکر وبرخیلی مقدار نظامیه ومعاونه سواریسیله موصون کدیکنی طوتمق وایچریده طیشاریده اردونك‌اقامتنه مناسب‌برموقع الده‌ایدنمك‌اوزره‌ارکان حربیه‌رئیسی میرلواعا کف پاشاحرکت‌ایدرك‌موصون کدیکنك صرتلری‌اوزرنده یرلشمش بولنان‌اوچ‌درت بیك‌نفر قدرپیاده وسواری‌روسیه عسکریله‌محاربه ایدرك‌انلربزم عسکرك هجومیله منهزم‌اولدقلرندن عسکرمزك مظفراً تجاوز حدودایتدیکی وایکی‌ایکی‌بچق ساعت قدرحدوودن ایچریده بولنان(زور) یایلاسنك هرصورتله مدافعه‌یه‌صالح وعسکر اقامه‌سنه الویریشلی برموقع اولدیغی کشف اولندیغندن عاکف پاشااوراده قالمش

ودشمن اردوسنك يعنى ديرقوقازوف فرقه‌سنك دخى كوچك ايكدير نام محلده اخذموقع ايتمش اولديغى عاكف پاشا طرفندن اسماعيل پاشا حضرتلرينه يازلمسى اوزرينه اسماعيل پاشاده اردونك بقيه‌سنى قالديروب عاكف پاشانك بولنديغى زور يايلاسنه بلاوقوعات مواصلت ايتمش اولديغى ٢٥ تموز سنه ١٢٩٣ تاريخلى تلغرافيله مختار پاشايه بيلديرمشدر.

اسماعيل پاشا بوتلغرافده دشمنك ضايعات عسكريه‌سى مقدارينى بيان ايتمامش ايسه‌ده بزمكيلردن اون ايكى شهيدايله اوتوز مجروح وقوعبولديغى ودشمنك يوزاللى رأس قطانه باركيرى اتلاف ايدلمكله برابر بيكلرله‌ده قويون اغتنام اولنديغى يازمشدر. پاشانك صورت اشعارينه كوره بزم عسكر يوكسك تپه‌لره تحصن ايتمش اولان دشمن عسكرى اوزرينه آچيقدن هجوم ايتمش اولديغندن شوحالده بالقاعده انك تلفاتى مقدارينك بزمكندن دها آز مقدارده اولمسى اقتضا ايدر ايدى.

مختارپاشا حضرتلرنده بولنان حربه متعلق اوراق مخابره‌يى تنظيم ايتمك اوزره مصالحه‌دن صكره استانبولده كوزدن كچيررايكن اسماعيل پاشانك بوتلغرافنامه‌سنك آرقه‌سنده مختار پاشانك خط دستيله يازلمش بر مطالعه كورمش اولديغمدن تحف قيلندن اوله‌رق عينيله بوراجغه يازلدى. مطالعهٔ مذكوره يالكز تحف دكل، همان همان آيينهٔ اخلاقمزده اوله‌بيلور، فسبحان الله!.

صورت مطالعه

« موصون كديكنده راست كتوريلان دشمنك مقدارينه دائر تعميق فكر ايديلور ايسه بداهة يالان اولديغى آكلاشيلور ايسه‌ده صكره‌دن عاكف پاشانك كلان ژورنالندن بربلوك قدر قزاق آتلوسى اولديغى آكلاشلمش واغتنام اولنان حيواناته دائر اولان قسمى ايسه معاونه سواريلرينك اهل قرادن غصب وسرقت ايتديكى قيون وباركير كبى شيلر اولديغى تحقق ايتمش وصكره‌دن بونلرك استرداديله اصحابنه اعاده‌سنه چاليشلمش ايسه‌ده شونك بونك ألنده اولوب آشورلمش و مقداريده نامعلوم بولنمش واهل قرا ايسه بوحالدن توحش ايدرك فراراً طاغلمشلردر » انتهى

اندن صكره اسماعيل پاشا حضرتلرينك كلان تلغرافنامه‌سنده تجاوز حدود اولنمق سبيله جوارده بولنان روسيه كويلرى اهاليسى اردوى همايونه مراجعتله عرض تابعيت وطلب امنيتده بولندقلرندن يدلرينه امنيتنامه‌لر ويرلديكى اشعار اولنمشدر.

یوقاریده ذکری سبق ایدن مصطفی صفوت پاشانك آلاجه‌طاغ اردوکاهندن آرپه چایی حدودینی کچوبده ایچریده براز کزینوب چیقمسنك ویردیکی دهشت یالکز دشمن اردوسنده قالمیه‌رق اهالیٔ محلیه‌یه دشمنك اوجوارده بولنان کویلری خلقنه دخی سرایت ایتمشدر. مذکور کویلولر فارسی العباره مضبطه‌لرله وکیللر کوندره‌رك عرض تابعیتله مختار پاشا حضرتلرندن دخی امنیتنامه ایسته‌مشلر وطلبلری اوزرینه اورالره برر بیورلدی کوندرلمشدر. بو امنیتنامه کویلولرك باشی بوزوق ومعاونه سواریلرینك یغما وغارتندن محافظه ایدلمسی مقصدینه مبنی ایستنلمش اولوب عجبا بزم طرفدن جداً برتجاوز حدود وقوعه کلمش اولسه‌یدی او اهالی یغما وغارتدن سالم قاله‌جقلرمی ایدی؟ اوراسنی وقوعات حل ایده‌جکدی؛ فقط فقیرك ظننه کوره اویله توز دومان ایچنده دکل بیورلدی؛ حتی فرمان بیله اولسه قولاق آصان نادر بولنور.

بوصره‌ده اسماعیل پاشانك تجاوز حدود ایلمش اولمسنه وخطرجعتنك هردرلو تهدیددن محافظه‌سی الزم بولنمسنه مبنی ارضرومده تنظیم اولنمقده بولنان عسکردن ایجابنه کوره قارصه وبایزیده کوندرلمك اوزره کوپری کوینده موجود ومرتب اولان آلتی طابور پیاده، ایکی بطاریه طوپله مختار پاشا طرفندن ویریلان امر اوزرینه بایزید اردوسنه کوندریله‌رك قوتلری تزیید وتحکیم قلنمشدر.

دشمنك بزم اهالیمزك حقوقنه وقوعبولان تعدیسی وآکا دائر مطالعات

مهرعلینك کوله ناحیه‌سی [*] طرفلرینه چیقوبده روسیه قزاقلریله حرب ایتدکدن صکره اوجهته متعلق بعض اخبار ایله عودت ایتمسی اوزرینه روسیه‌نك اوراده‌کی قوماندانی، مهرعلینك کلسنی ومذکور حربك وقوعنی فقیر کویلیلرمزك خیانتنه حمل ایدرك مهرعلی صاووشدقدن صکره روسیه سواریسی ناحیهٔ مذکوره‌نك دده‌شین قریه‌سنده‌کی جامع شریف ایله کوله مدیری رضا بکك وبوکویده بولنان عموم اهالینك خانه‌لرینی احراق، اوروت قریه‌سنده دخی آرسلان پاشازاده حسن بکك خانه‌سنی هدم ایله مذکور قریه‌لر اهالیسندن اوچ نفرینی جرح واون التیسنی بغیرحق شهید ایتمش اولدیغی چلدر متصرفلغندن بیلدیرلدیکی کبی قارص کویلرنده وبایزید جهتلرنده دخی بومقوله وقوعاته تصادف اولنمدی دکلدر.

بورالرینی ذکر وافاده‌دن مقصدم، هانیا اهالینك طائفهٔ عسکریه‌دن اولمدقلری

---

[*] خریطه‌یه مراجعتله دخی معلوم اولورکه اشبو کوله ناحیه‌سی آردهان طرفنده، یعنی آردهان ایله چلدر سنجاغنك مرکزی اولان اولتی‌نك آره‌ینده واقع اوتلی، صولی، اورمانلری قیشی چوق قرق اللی پاره کویدن عبارت بر ناحیه‌در. حیوانات یتاغیدر، زیاده مقدار قیون وقره صغیر حیواناتی یتشدیرر.

جهتله دشمن شرندن سالم قاله‌جغی حقنده موجود اولان برواهی اعتقادك
بوشلغی وچوروكلكنی بیلدیرمكدر. اهالی اوضاع واطواریله دشمنی توحیش
وانظار غضب وانتقامنی علیهلرینه جلب ایتمسه، یعنی ظاهرده برقباحتلری بولنمسه
بیله دنی الطبع بعض فسده‌نك مجرد جلب منفعت ایچون اهالیدن بعضیلرینی
خیانت وجاسوسلق وروسیه‌یه قارشی صداقتسزلق كبی حاللر ایله اتهام ایدرك جان
ومال و بعضاً عرضلرینه بیله قصد ایتدیریورلر. بونك ایچون، بز اهالی‌یز،
دشمن شرندن امین قالیرز؛ زائل اولان حكومت آغامز اولور ایسه، انك یرنده
قائم اولان حكومتك دخی بكمز اولمق لازمكله‌جكی فكرینی قفالردن چیقارملی
وزمان مدنیتده بولنیورز. اسكی زمانده‌كی تجاوزلر كبی تجاوز اوله‌ماز سوزینی‌ده
قاله آلمامليدر. بو كوز نه‌لر كوردی!... چونكه تجاوزات دولیه‌دن خساره
اوغرایانلرك حقوقنی احقاق ایتمك ایچون عالمده دها برمحكمه تشكل ایتمدی.
وجود نازنین حق وعدل (الحكم للغالب) قانون طبیعیسنك دست استبدادنده
كیف ما اتفق بازیچه اولیور. بونك ایچون آچ قالملی، صوسز قالملی، اولملی، دشمنك
مملكتمزه پای انداز تجاوز اولمسنی (من حیث مایستطیع) منعه چالشملی.
حنكانه‌لرك بین الخلق معروف وزبانزد اولان (چالی ایدی، چرپی ایدی، اویم
ایدی‌یا!) تركیبی نقدر معنیدار ونه‌رتبه حكمت آمیزدر. نه اولورسه اولسون؛
اوبزم اویتز، حكومت بزم حكومتمزدر. ربم زوال ویرمسون!

زمان اغستوسی بولدی. ارضروم حوالیسنك طاغلری همان ایلول ابتداسندن
بدأ ایله مسافر قبول ایتمكه باشلار، بعضاً آغستوسك اون بشنده طاغلر قار
ایله اورتیلور. شو حالده متقرب الدخول اولان قیشده نه‌یاپه‌جغز؛ حربمز اوزار
ایسه عسكری نره‌لرده ونصل بارندیره‌جغز؟ چونكه قشله‌لر یوق؛ عسكرجه
زملك تعبیر اولنان زیر زمین اقامتگاهلری هیچ برطرفده غیر موجود. بونلرك
ولوازمات سائره‌نك مهما امكن تسویه‌سی بشیوز بیك لیرایه متوقف اولدیغی
عند الحساب آكلاشیله‌رق مقام سرعسكری‌یه مراجعت اولندی. كلان جواب
واو جوابه ویریلان جواب بروجه زیر یازلدی:

(اردویی بسله‌مك امرنده‌كی تصرفكارلغمز)

مقام سرعسكریدن — مختار پاشا حضرتلرینه — شفره‌لی تلغراف

قارص وبایزید وارضروم جهتلرنده متحشد جنود جناب ملوكانه‌نك ترتیب
لوازم شتائیه‌سیچون طلب بیوریلان اللی میلیون غروشه محسوباً بوراجه آله
بكن مبالغك اوطرفه ارسالنه چالشلمقده ایسه‌ده، خزینه‌جه عقدی مصمم اولان

استقراضك هنوز یاپیله‌مامسی واموال عمومیه تحصیلاتندن دخی حسب‌الحال مصارفك اونده برقسمنی بیله اداره‌یه کافی آقچه استیفا اولنه‌مامسی ملابسه‌سیله اولطرف ایچون اداره‌یه کافی آقچه یتشدیرمك امکانی شمدیکی حالده مفقود اولمغله ، اوراجه چاره‌سنه باقلمق مطالعه‌سیله شمدیدن نظرگاه عالیلرینه عرض وبیان حاله مجبور اولدم. حال دولتی تعریفه حاجت یوقدر ؛ بوراجه بولنه‌بیلان مبالغك ارسالنده تجویز تسامح اولنماز؛ فقط اوراجه ایلولك تقربیله شتا حکمنی اجرایه باشلار. محاربه‌نك نقدر امتداد ایده‌جکی دخی مجهولدر. قیش باصدقدن صکره عقد مصالحه اولنسه‌ده ، عسکرك محللرینه اعاده‌سنه قیشك مساعده‌سی اولوب اولمیه‌جغی بیلنماز. شوحالده عسکری قیشلاتمق واوارالرده محافظه ایتمك ایچون نه‌یاپلمق لازم ایسه شمدیدن تسویه واکمال مقتضیات اولنمق وتدابیرصائبهٔ آصفانه‌لریله هردرلو مشکلاتك حلیله تسهیل وتسویهٔ مصلحت بیوریله‌جغی ، آناطولی اوردوسنك اولکی حالیله شمدیکی حال ومظفریتی موازنه ومقابله ایله معلوم ومسلمدر. دردنجی اوردو افرادینه مقتضی البسه وآیاق قابلرینك برقسمی اردوده اعمال ایتدیرلمکده اولوب بوراجه معاونت ممکنه‌نك اجراسنه حصر مقدرت اولنه‌جغی بدیهی بولنمغله، البسه‌ومحروقات کبی عسکرك صغوقدن محافظه‌سنه لازم‌اولان شیلرك فوق‌العاده سرعتله ایجاب ایدن محللردن احضار اولنمسی حقنده تدابیرلازمه‌نك اجراسیله عسکرك قیش موسمنده نره‌لرده باریندیرلمسی ونه‌یاپلمسی ایجاب ایده‌جکنك وقارصده نه‌مقدارعسکر وارزاق ومحروقات بولندیریله‌بیله‌جکنك وبایزید جهتی قوهٔ عسکریه‌سی نه‌حال وحرکتده وهانکی موقعده قاله‌جغنك والحاصل ارضروم موقعی دخی داخل اولدیغی حالده بونلرك احتیاجات وترتیبات عمومیه‌سنه متعلق مطالعات صائبهٔ دولتلرینك سریعاً وعاجلاً اشعار بیورلمسی رجا اولنور. ٢ آغستوس ١٢٩٣ محمود

جوابی

٢ اغستوس ٩٣ تاریخلی وشفره‌لی تلغرافنامهٔ خدیویلری آلندی. عسکرك مشتالندیرلمسنه عائد لوازمك تهیئه وتدارکی، بولنیلان عمومیت احواله کوره وینه اوحالك ایچنده آرامق مجبوریتی طبیعی اولدیغندن ادارهٔ حاضره‌مز ذاتاً نسبت معروضه دائره‌سنده دوران ایدییور. قویون دریسندن معمول آلتمش بیك کورك ایله عادات بلاد وجهله بومقدار چزمه ویاپوستال ویوز آلتمش بیك چفت چورابك لزومی ارضروم، سیواس، وان، دیاربکر ولایتلریله خربوت لواسنه یازیله‌رق هربرلرنجه

بونلرك نقدلرينك برآيه قدر اعمال وتداركى قابل ايسه بريادن ياپديرلمسنه باشلانوب، بريادن دخى ياپيلانلرك مقدارينى اشعار ايتملرى جملەسنه كمال اهميتله يازلدى. بوراجەدخى تعيينات لحميه‌يه صرف اولنان قويونلرك دريلرى ذاتاً كورلك ياپديرلمقده‌در. مشتا حقنده دخى اكثر طابورلرك متفرقاً كويلرده بارنديرلمسندن باشقه طريق اولميوب [*]، البسەجه اولان احتياجك برقسمنك شوصورتله اكمالى چارەسى بولنديغى حالده باشليجه ايش تعيينات روزمرەيه قالەجغى وبونك قسم اعظمى‌ده مطلقا مبايعه صورتيله اولەجغندن، شوحالده يالكز ارزاقه صرف ايدلمك اوزره مهماامكن شمديدن برمقدار آقچه ارسالى خصوصنه عنايت بيوريلور ايسه شويله‌جه ادارۂ مصلحت امكانى لطف حقدن اميدايتمكده اولديغمى وقارصده وارضرومده برر مقدار زملكلر ياپديرلمسنى مقدمجه اقتضا ايدنلره يازمش اولديغم كبى، يك‌ده شمديدن عموم عسكرك مشتاموقعنى تعيين وتخصيص ايدەميەجكمى [**] وبونك هرحالده ايلروده حالك ايجابنه كوره اقتضاسنه باقلمق لازمكلەجكنى عرض ايدرم. ٤ آغستوس سنه ١٢٩٣ احمد مختار

عاقبت نەدولت ايستنيلان پارەيى بولەبيلدى، نەده جوار وملحقات ولايتلر طلب ايديلان كورك، چوراب وسائرەيى بروجه انتظار ايفا ايتدى! ويريلانلر، كلانلر دخى يولده استعمال اولنەمامقدن ناشى يوللرده، طاغلرده، سوقاقلرده دوكيله‌قالوب اكثريسى محو ونابديد اولدى. حرب ايدەجك عسكرك ياتەجغى يرلرك، كيەجكى ويەجكى شيلرك چارەسنى باش قوماندان دوشونمكه مجبوراولنيور: صكرەده حرب پلانلرى ترتيب ايدييور، قزانمەنك يولنى آرايور، غيب ايدرسه محو اولمامقلغك چارەلرينى دوشونيور؛ برعقل هانكى برينى دوشونسون!

بيت : دله‌هرمويى براژدر كورينور اوزلفك ؛
نيجه بيك اژدرى برزده تخيل نه بلا !

بزم بشقه يرده‌كى فرقه وقول اردولرمزكده حالنك بويله‌اولەجغنده هيچ شبهه ايتمم. ايستنيلان بشيوز بيك ليرا آزدر بيله. برميليون ليرا اولملى‌كه بعضاً

---

[*] آتيده كوريلەجكى وجهله بز بويله حساب ايدركن مصلحت وحال ايشى بشقه‌صورته منجر ايتدى. قيش موسمنده دخى دشمن حركات عسكريەسنى تعطيل وبرمشتا اختيار ايتمەديكندن عسكرمزى ارضروم استحكاماتنده وچادرلر آلتنده بولنديردى.

[**] اسكى محاربەلر مثلو اولسه ايدى عسكره مشتا تعيين اولنەبيلير ايدى. عصرحاضر محارباتنده مشتا تعيين اولنەميور ومشتا تعيين اولنمدقجه زملكلرك‌ده بالضروره نرده ياپديريلەجغى بيلنەمديكى ايچون ياپديريلەميور.

نفراتەدە آيلق ويريلەرك اللرندە قهوە وتوتون وايكنە. ايلك پارەسی بوانە بيلمش اولسون. براردو بر قيشی برميليون ليرا ايلە چيقارر ايسە، يوقلق سببيلە بزلرە مخصوص اولان تصرفجيلگی وقناعتكارلغی ينە اثبات ايتمش اولورز؛ يوقسە بويلە قوت لايموت ضرورتلر ايچندە چكنمك وينەصادقانە چالشمق آوروپا اردولرينك عقلنك ايشی دكلدر.

يوزبيك كشيلك آوروپالی براردو بش ميليون ليرا ايلە حربە كيريشور ايسە، اوايشی، هم دە دها اعلا ومؤثری اولمق اوزرە اول مقدار ترك اردوسی مطلقا بر بچق، ايكی ميليون ليرا ايلە بجرر. بونك ايچون پارە وصرفيات مسئلەسندە اوروپاليلر ايلە بشدە ايكی نسبتندە وناقص طرفندە، كوريلەجك ايشدە دخی بشدە اوچ وزائد جهتندە بولنەجغمزدە قطعاً اشتباه اولنمسون. يالكز ضابط، ضابط،ضابط؛ بردە نشان آتمقدە وتعيين مسافەدە نفرات ايچوندە ملكە، ملكە، ملكە.. بشقە شيلرە وسوسلی وسويملی تعليملرە هيچ لزوم يوقدر.

آغستوسك آلتنجی كونی برحربمز وقوعبولدی. چونكە دشمنلە بورون بورونە قارشولقلی اوطورمقدە اولديغمزی صرەسی كلدكجە كراراً يازمشيدق. دشمنك قوماندانی، عموم آوروپايە قارشی روسيە اردوسنك ناموس عسكريسنە تعلق ايدن موفقيتسزلكی اوزرينە دولتدن آلديغی وصايا سببيلە بزدن ظهور ايتمسنی بكلديكی فرصتی بولەمديغندن تجربۀ طالع قبيلندن اولمق اوزرە بركرە بزی چارپمغە قرار ويرمشدر. اردومزك مركزی آلاجە طاغك وسطی حكمندە بولنان برسطح مائل اوزرندە اولديغی اونودلمسون؛ صاغ جناحمز آنی خرابەسنە متصل اولان ناخرجی تپەسندە، صول جناحمز يخنيلر [*] جهتندە واقع ويزين كويی تپەسندەدر.

دشمنك بزی دامە دوشورمك ايچون ايتديكی دسيسەلر

روسيە ايش ارلرينك عموماً غايت حيلەكار وفوق العادە دسيسە شعار اولدقلری دە خاطردن چيقارلمسون. مركز انتشاری ينە روس اردوسی اولمق اوزرە بزم اردودە همان هركون بر حوادث شايع اوليور ايدی. بونلرك آلت انتشاری دە بزم كويلولريمز بيلە دشمنك جاسوسلريدر. برآرالق بزم عسكر بيندە شايع اولورديكە روسيەنك قوتی يوقدر. قارشودە كوزلە كوريلان چادرلرك اكثريسی بوشمش، بعضيسنك ايچندەدە اوچ درت نفر آنجق بولنور

---

[*] اشبو يخنيلر قارصك ايكی بچق، اوچ ساعت قدر اوكندە ايريلی، اوفقلی ايكی تپەدر. بريسنك اسمنە بيوك، اوتەكينە كچوك يخنی ديرلر.

ایمش؛ اردوسنك مجموع قوتی طوپی طوپی اون آلتی طابورلق بر فرقه‌دن عبارت ایمش. طوپلری آز وبوزوق، باروتلری‌ده لهلی باروت فابریقه‌جیلرینك خیانتندن ناشی بتون كمور چیقیور ایمش؛ سواریسی ایسه كوردیكمز درت‌بچق دیرتی ملیس عسكرینه منحصر ایمش. بر تعرض وهجوم ایدلسه بتون اردوسی ضبط اولنورمش؛ لكن نه چاره‌كه بزم قوماندانك قورقاقلغندن ناشی هجوم اولنه‌میورمش. بویله بوش بوشنه بكله‌مكدن نه چیقاجق؛ قورققلق سببیله اوقدر بكلنیله‌جك كه عاقبت دشمنك امدادی كله‌جك. بزم آلتمزی اوستمزی چویره‌جك كبی اوهام وشایعه‌لرله عسكریمزك قلبلرنده‌كی متانته وقوماندانلری حقنده‌كی امنیته طوقنورلر ایدی‌كه بونك ضمننده‌كی معنوی قزانجك روسلر ایچون پك بیوك اولدیغنه شبهه وارمیدر! بو سوزلر دكل نفراتك، اكثر ضابطانمزك بیله بربرلریله اجتماعلری هنكامنده مدار افتتاح كلامی اولور ایدی.

ینه دشمنك اشاعاتی جمله‌سندن اولمق اوزره بر آوچ قوتیله روس اردوسی دوز اووه‌ده آرسلانلر كبی صالینه‌صالینه یورییور وبلاپروا آچیقده‌اوطورییور، بزه میدان اوقیور. ترك اردوسی ایسه كثرت قوتیله برابر منع الوصول تپه‌لری اختیار ایدرك قورقوسندن كوستبك كبی طوپراقلره كومیولیور [*]. الحاصل بزم عسكرك قانته و حمیتنه تعلق ایده‌جك و انكسار قلوبنی مؤدی اوله‌جق وبلكه‌ده اطاعته‌طوقنه‌جق صورتده‌انتشارایدن ارجوفه‌نك حدونهایتی یوق‌ایدی.

باش قوماندان بوسوزلری ایشیده‌رك مضطر ومضطرب اولیور ایسه‌ده حقیقتی كیمه آكلاتسون، دردینی هانكیسنه بیلدیرسون؟ چونكه دشمنك اساساً قوتی معلوم اولدیغی كبی موقعمزك یوكسكلكی ایجابجه دشمنك كافهٔ حركات وسكناتی‌ده كوز اوكنده‌در. خصوصیله هر كونك برقاچ ساعتی مختار پاشا دوربین اوزرنده كچیرییور. دشمنك طابورلرینی، طوپلرینی اراضینك عارضه‌لی اولمیان یرلرنده صاییله‌بیله‌جك درجه‌ده كورییور ایدی. دشمنك اوزریمزه تجاوزینه مانع اولان حال‌ایسه موقعمزك متانته منضم‌اولان سپرلرمز وخندقلرمزك وجودی اولدیغنده شبهه‌می واردر؛ بونك ایچون او بزی كندی اوزرینه چكوب اووه‌لق اراضیده برایش بجرمك عزمنه دوشدی وشایعاتك انواعنی صالیویردی ایسه‌ده بزی طرفده استماع ایدن اولمدیغندن أمله موفق

[*] بزم عسكر، ونو بركیجه اولسون اقامت ایده‌جكی یرده خط حربی تعیین وایجاب ایدن خندقلرینی قازمق ایله معتاد ایدیلر.

اوله‌مدی. مراجعت ایتدیکی وسائط عدیدهٔ دسیسه‌بازی ایله اغفال ایده‌مدیکی کبی نهایت کندیسی برتعرض اجراسنه قراروردی؛ نقط چیقماز بریوله دوشلمامك اوزره ایتدیکی هجوم حرکاتنده یکده‌صورت جدیت کوسترمامسنه باقیلورایسنه‌واقع اولان تعرضی تجربهٔ طالع قیلندن اولسه کرکدر، تعرضك تفصیلی شووجهله‌در:

اردومزده ینه برمحاربه‌وقوعی

او کون صباحلین طلوع شمس ایله برابر دشمن کدکارده‌کی چادرلرینی ییقوب کدکار وپالدیروان وپرکید اردوکاهلرندن قرق‌سکز طابور پیاده‌وسکزر طوپلو اون درت بطاریه طوپ واون آلای سواری ایله خط حربمز جبهه‌سنك هرطرفندن قول قول ایلروله‌مکده اولدیغی کورولدیکندن درحال عموم‌اردومز وضعیت حربیه‌سنی آلدی. ترتیبات ایجابیه اجرا قلندی. صباحلین ساعت اون ایکی‌یه طوغری صاغ جناحمزدن ایلرولمکده اولان دشمن «ناخرجی» تپه‌سنك طوپ منزلنه کالدیکندن قارشولقلی کولله‌لر تعاطی اولنمغه باشلادی. وزین کوبی تپه‌سنده بولنان صول جناحمزده‌کی حسین حامی پاشا فرقه‌سنه دخی، یخنیلر تپه‌سنه طوغری کلمکده‌اولان دشمنه مقابل ایلروله‌مسی امری تلغرافله ویرلدی. دشمنك یخنیلر تپه‌سنه حقیقی برتجاوز عزمنده اولدیغی کورولدیکندن نفس قارصدن دخی یدی سکز طابور پیاده، مقدار کافی بطاریه امر تلغرافی ایله چیقارتدیرلدیغی کبی آلاجه طاغ مرکزندن دخی آلتی طابور پیاده ولزومی قدر بطاریه ایله فریق حاجی راشد پاشا، حسین حامی پاشانك وقارصدن چیقان عسکرك معاونتنه قوشدیرلدی. اردومزك صول جناحی سواریسی دخی میرلوا ادهم پاشا قومانداسیله کوندرلدی. حرب کرمیٔ تام بولدی.

او صره‌ده دشمن یخنیلر تپه‌سنی طوتمق اوزره بشقه یولدن برهجومه بدأ ایتدی، بزمکیلرده اوراده آتشله مقابله‌ده قصور ایتمدیلر. نهایت سواریمز یخنیلر تپه‌سنه هجوم‌ایتمکده بولنان دشمن سواریسنه مقابل کلدی، بزمکیلرك آتشنده‌کی شدتك تأثیریله دشمن سواریسی اورادن رجعت ایتدی. ساعت یدی‌یه کالدی، پیاده آوجیلرمزه قارشو آتش ایتمکده بولنان دشمنك پیاده آوجیلری‌ده رجعته باشلادی. آنك اوزرینه اردومزك مرکزندن میرلوا شوکت پاشا دشمنك مرکزینه ویخنی جهتندن رجعت ایتمکده بولنانلرك خط رجعتنه طوغری چیقارلدی. حاجی راشد پاشا دشمنی تعقیبه ابتدار ایتدیکی کبی صاغ جناحمزده بولنان عموم سواری قوماندانی فریق کدك علی پاشا وغازی شمویل محمد پاشا دخی صول طرفمزدن رجعت ایتمکده بولنان دشمن اوزرینه سوق اولندیلر.

بوقدر قوتله كولله وقورشونك تضييقى آلتنده اقشام اوستى ساعت اون بره قدر تعقيب اولندقدن صكره ويريلان امر اوزرينه بزم معقبين يرلى يرنده طورديرلدى. بعده هر كسك اسكى يرينه كلمسى امرى كوندرلدى. بو وقعه‌ده دخى پياده وسواريمزك وخصوصيله طوپجيلرمزك همت وغيرتى منكر دكلدر. الله راضى اولسون. پك بيوك همت ايتديلر. حربك صورت وقوعى عظيم بر ميدان محاربه‌سى حكمنده اولديغندن الله ايچون جمله‌سى ابراز آثار مردانكى وشجاعت أيلديلر، وار اولسونلر.

بو محاربه‌ده بزم يوزقدر ضايعات عسكريه‌مز اولديغى كبى دشمنك دخى يوزقدر تلفاتنك ميدانده قالديغى كورولمشدر؛ لكن ميدان حربده مقتول نعشى براقمامقلغى الك زياده التزام ايدن دشمنمزك ميدانده يوزقدر مقتول جثه‌سى براقمسنه وساعت يدى‌دن اونبره قدر درت ساعت عسكرمزك وطوپلرمزك آتشى آلتنده رجعت ايتمش بولنمسنه نظراً مقدار ضايعات عسكريه‌سنك بيك، بيك ايكييوز راده‌سنه وارە‌جغنده اهل نظر ووقوف توقف ايتمز.

دشمنك بو حربى اختيار ايتمسنك بعض سببلرى يوقاريده ذكر اولنديغى كبى، بر سببى دخى يخيلرتپه‌سنده عسكرمز اولمامق جهتيله اوراسنى طوپ طوب سپرلر قازوب بزمله قارصك آراسنه من جهة حيلولت ايتمك، وكلى بر هجوم ايتمكسزين، مجرد طوتديغى موقعك قوتى وحكمى ايجابنجه خط مواصله‌مزى تهديد ايدرك اردومزى آلاجه طاغدن كرى چكديرتمك مقصدى ايدى؛ الحمد لله والمنه موفق اوله‌مدى.

غريبه — روسيه حدودينك بر ساعت قدر برى طرفنده مظفراً اردوسنى قورمش اولان عسكرمزك بو موفقياتنى، انكلتره دولتنه اخبار واقعات حربيه ايتمك مأموريتيله ايچمزده بولنان جنرال كامبل، ينه خصممزك بر حيله‌سنه عطف ايدرك بردرلو اينانه‌مز ايدى. آوروپاليلر، تركلرى نظرلرنده اوقدر چوروتمشلردركه، صحيحاً غالب اولديغمزى آكلامق ايچون بو جنرال بعد الحرب آتنه بينه‌رك بالذات ميدان حربى كزن وطرفينك مقتول ويا مجروحلرينى كوزيله كوروب دولتنه اكا كوره ژورنال ويرر ايدى. وقوعبولان رجعتلر روسيه‌نك بر حيله‌سندن نشأت ايتمكده اولمق ملابسه‌سيله، بر دقيقه بيله احتياطسز بولنمقلغك پك بيوك مخاطره‌يى موجب اوله‌جغى مطالعه‌سنه صاپلانمش وميخلانمش اولان انكليز قفاسنى يرندن قمقلاته‌مز ايدى.

ايشته بو جنرالك ده حسابى بويله. بزم اردوده‌كى ساده‌دلانك ده فكرى، الآن

روسیه اردوسنك بزه مقاومت ایده‌جك اقتداری حائز اولدیغنده‌در. آرتق اردونك باش قوماندانی اوجنی، اورته‌سنی بولسونده یاغه، باله ویرسون.

واقعا احتیاطكارانه طاورانمق برعاقله كوره الك الزم شی ایسه‌ده جنرال حضرتلرینك احتیاطی بزه سوء نظردن تولدایدن احتیاطلردن ایدی؛ ویاخود یالان، دولانلرله مركزی آووتمق وآلداتمقده بولنان كاركذاران مشاهیر رجالمزك بواردوده‌ده دخی موجود اولدیغی ظن ایتمكدن ایلری كلیورایدی. صكره‌لری تصحیح ذهاب ایتدی یا!

دشمن نه ایچون تعقیب اولنه‌میور

دشمنك بالاده یازیلان رجعتی اوقویان اخلاف. (رجعت ایتمكده وعادتا قاچمقده بولنان دشمن اردوسنك آرقه‌سندن سواری هجوم ایدوبده نیچون محو ایتمدی؛ وپیاده‌لرمز دشمنك رجعتی اثناسنده الله الله! صداسیله سونكو طاورانمش اولدیغی حالده قوشه‌رق دشمنك بوزغون عسكرینی شیشلیوب نه سببله خاك ایله یكسان ایتمدی؟) كبی خاطره‌لرله احتمالكه عسكرك ویاخود قوماندانلرك همتسزلكنه قائل اوله‌بیلورلر. بو محاربه‌ده قارصدن چیقمش اولان طابورلردن بریسنك بیكباشیسی بروسه‌لی احمد جلال افندی‌یه منسوب بر فقره واردر؛ آنی یازار ایسه‌م اولدقجه اوخاطره ازاله ایدلمش اولور ظننده‌یم.

فقرهٔ لطیفه

لطیفه

احمد جلال افندی طابوریله قارصده اوطورورایكن قارص علماسندن بریسی بیكباشی افندی ایله حقوق ومناسبت پیدا ایدرك یانه كیدركلیر و دائما طابورك ضابطانی حربده ثبات وشجاعت اظهارینه تشویق ایله وعظ ایدروبركون حربه كیتدیككزده بنی‌ده برابر آلیكز دیه ضابطاندن بعض محبانه توصیه ایدر ایمش.

وقتا كه ٦ اغستوس سنه ۹۳ محاربه‌سی وقوعبولور، جلال افندی‌ده طابوریله محاربه‌یه مأموراً یوله چیقار، خواجه افندی‌یی‌ده برابرینه آلیر. خواجه افندی قول نظامنده یوریمكده اولان طابورك اوكنده كیتمكده بولنان بیكباشی افندینك صاغ یانه كچه‌رك صوت بلند ایله عسكره خطاباً: «هایدی قوزیلرم، یورندی دین قرنداشلرم. جنت قپولری آچیلدی، حوریلر بزه منتظردر، ارواح شهدا استقبالمزه چیقه‌جق، ملائكهٔ كرام سلامه دیزلمشلر» كبی تشویق آمیز سوزلری آرالق، آرالق تكرار ایدرك موقع حربه یاناشیرلر. دشمن طرفندن آتیلان كولله‌لر بر صدای دهشت افزا ایله طابورك اوزرندن كچمكه وبعضاً‌ده ایچنه دوشمكه باشلاینجه بیكباشی افندی طابوری آچار، عسكری آوه‌یایار، ایلری قومانداسیله یوریدیر، خواجه

افندينك ايسه نفسى قيصيله‌رق سسى كسيلور ، يواش يواش كيرى‌يه طوغرى آياق سوريمكه باشلار ، اولوقت احمد جلال افندى : [خواجه افندى، خواجه افندى! ايشته باق موسقوف دائى جنتك قپوسنه ايكيوز قطعه طوپ ديزمش.... وار ايسه ايلرى‌يه بيوريكز] ديديكنده؛ نه كزر ، اوصره‌ده خواجه افندينك قورقوسندن دوداقلرى قوريمش اولديغى كوره‌رك انصاف ايدرده بيچاره خواجه افندى‌يه كريده تهلكه‌سز بريردن محاربه‌يى سير ايتمك اوزره اذن ويرر ؛ اندن صكره‌ده برده‌ها خواجه افنديدن (جنت قپوسى آچيقدر) سوزى ايشيدلمز اولور.

ايشته جلال افندينك ديديكى كبى موسقوف دائى آدمى كيفنه براقيورمى كه تعليم ميدانلرنده اولديغى كبى پياده و سوارى‌يى دشمن عليهنه الله الله غلغله‌سيله هجوم ايتديره‌لم قباق طوغرار كبى بتون اردوسنى كسوب بيچه‌لم؛ نره‌ده! حريف بزى سربستجه يورومكه براقيورمى !

كورشمكده اولان ايكى پهلوانه سير ايدنلردن بريسى طرفدار اولديغى پهلوانه خطاباً : پهلوان! آلنى آل آلنى ، ديه برتعريفده بولنمش؛ مخاطب بولنان پهلوانده آلمدن كلسه جانتى آله‌جغم ديمش اولديغى كبى ، بزده دشمنمزك آرقه‌سى بزه دونديكى وقت نه‌لر ياپه‌جغز اما ، ياآدمى كيفنه براقيورلرمى! چونكه خصممز جداً مغرور برعسكر دولتى اولديغى ايچون رجعتى اثناسنده بيله نظامنى محافظه وقدمه اصوليله رجعت ايدييور . طوپى چوق . مثلا ايكى اوچ بطاريه طوپى رجعت ايدن عسكرينك آرقه‌سندن بزه متوجهاً ديزييور ؛ بوطوپلرى محافظه ايده‌جك قدر برايكى طابور پياده‌يى‌ده طوپلرك آرقه‌سنده آوجى هيئتنده ياتيرييور؛ [*] قصور عسكرى، طوپلرى، مهماتى، سواريسى كلياً صاووشوب كيدييورلر .

ايشته دشمنك بوراده تعبيه ايتديكى طوپلرله طابورلر، بزم معقبين اوزرينه شدتله آتش ايتمكه دوام ايدييورلر . عسكرمز پك زياده صوقولديغى كبى ، هيچ تلاش ايتميه‌رك شراپنل دينيلان بشيوز قورشونلى اومعهود بوسكالى بلائى آتوب بزم مهاجملرك تا بيننده پاطلاتيورلر . بزمكيلرك كوزى ايسه بوندن زياده‌جه ييلمش اولديغندن نه‌قدر اولسه حساب وتأنى ايدرك وسپر آله‌رق يورييورلر .

---

[*] بزم رجعتلرده قوماندانك النه نظامى بوزلماش صاغلام ايكى طابور بچمزكه عموم اردوسنك انتظام رجعتنى محافظه ايچون استخدام ايلسون .

ای شمدی بیورك افندم ! سونكو ایله پیاده‌یی ، وقیلیچ ویا مزراق ایله سواری‌یی هجوم ایتدیرملی ! نه ممكن ! اویله‌شیلر تعلیم كتابلرنده اوقونور، ویاپیلدیغی دخی دیوارلرده‌كی رسم تابلولریله تعلیم میدانلرنده كوریلور؛ فعلاً تطبیق واجرایه كلنجه ایش بشقه‌لشیور . اوراده تعرضده اولدیغی كبی آوجی هیئتنده یاته‌رق واراضینك عارضه‌لرندن استفاده ایدرك اوصورتله یورونملیدر. اسلحهٔ جدیده‌نك آتش پوسكوردیكی بوعصرده سپر آلمقسزین طوپلیجه یورومك ممكن دكلدر .

بواثناده بزم طوپلرمزده یوكسك قوسله آتیلوب، قدمه نظامیله مدافعه‌ده بولنان دشمن عسكرینك اوستندن آشیریله‌رق كولله‌لرینك رجعت ایدنلره یتشدیرلمسنه سعی اولنیوردی. مدافعینك صاغندن صولندن فرجه‌لر بوله‌رق كریده‌كی صاووشانلره قورشونلرمزك تقریب ایدلمسی ایستنلیوردی . یوقسه هركس كوكسنی كره‌رك محمده صلوات آرش ایلری باقه‌لم ، قوشار آدیم كیده‌مله كلدیكی كبی، طبیعت حال آدمه (یاغمه یوق!) جوابنی ویرییور. دشمنك طوپلری بوصورتله ایش كوروب طورر ایكن یاریم ساعت كریده ینه بویله برقدمه تشكیل اولنیور. اولكی قدمه‌ده بولنانلر قورشون وبعضاً ده كولله‌لرینی آته آته‌رجعت ایدوب تشكیل اولنمش اولان ایكنجی قدمه‌یی بولوب كچیور. وهلم جراً ایش اولوب بیتیور.

بومحاربه‌نك كیجه‌سنی بز كمال راحتله كچیردك . صباحلین فجرله برابر دشمن «صوباتان» جوارنده بولنان وایلری قره‌غوللر حكمنده اولان طابوری باصمش. انلر بیننده سلاح استعمال اولنه‌طورسون ، برقسمی دخی براز ایلریلیه‌رك بزم مركزده‌كی طوپلرك منزلنه قدر یاقلاشمش اولدیغندن ینه طوپ وتفنك سسلریله هرطرفزی بر دهشت قاپلادی . عموم اردومز وضعیت حربیه‌سنی آلدی . پاتردی، كوتوردی برساعت قدر دوام ایتدی ، برقاچ شهید ومجروح وقوعندن صكره دشمن چكیلوب كیتدی؛ بزمكیلرده یرلی یرینه عودت ایتدی .

یاكاشلقله بر
خفیف محاربه

مكر بوكورولتینك اصلی و سببی دشمن اوكیجه بزم اردونك كندیسنی باصه‌جغی وهمیله عسكرینی تاصباح حاضرلقده و سلاح آلتنده بولندیرمش؛ برقسمنی دخی كیجه‌دن ایلری‌یه سوق ایتمش ایمش. كیجه‌دن ایلریلیانلرك برطاقمی بزم قره‌غولده‌كی طابوره چاتمش، بشقه جهتدن كلانلرك دخی بزم طوپلرك آتشی ساحه‌سنه قدر صوقولمش اولدقلری فجرله برابر تحقق ایدرك ایشك اوصورتله آتشه نتیجه ویردیكی صكره‌دن تحقیق قلنمشدر.

محاربه‌ده حاضر اول۔ سلاح باشنه بوروزلری۔ نك طبعه ایراث ایتدیکی دهشته متعلق بعض تصورات

فقیر نفسمه عطف ایله سویلیورم. دشمن قارشوسنده بولنان بر اردوکاهده چادر آلتنده یاتیلور ایکن صباحه قارشو عموم اردو بوروسی وحاضراول سلاح باشنه قومانداسیله اویقودن اویانمق کبی دهشتلی برشی تصور ایده‌مم. برکره باش قوماندانك یانندهکی بوروزن، بوروسیله (عموم اردو) اشارتنی چالمسیله فرقه‌لر، لوالر، آلایلر، طابورلرك بورولری چالینان قوماندان بوروسنی ایشتدکلرینك علامتی اولمق اوزره هپ بردن تکرار ایدییورلر. بری طرفدن (حاضر اول سلاح باشنه!) نوطه‌سیله سس ویرلدیکی کبی، فروعات بورولری آلدقلری امری ینه برآغزدن جماعتلرینه تبلیغه قالقیشیورلر. بوحال کویا اردوکاهمز برمصلا ایمشده فیض وفتوح رب مستعانی مراقب اوله‌رق سلاحلغی بلنده، تفنکی اوموزنده، چاریغی آیاغنده منتظر صباح الخیر ظفر اولان جماعت کبرای موحدینی، مؤذنین حرب ووغا حکمنده بولنان بوروزنلر (حی علی الجهاد) و (موت الشهادة خیر من نوم الحیات) صدای رقت افزاسیله اکتساب حیات ابدی‌یه دعوت ایدییورلر خاطره‌سنی تولید ایدییور. بوخاطره‌نك وجودیله برابر برده فجر وقتنده عالمی احاطه ایدن فیضلی وروحانی برسکونت ایچنده یتمش، سکسان قدر بورونك بردن بره انتشار ایدن وطاغلره، طاشلره عکسیله‌ده ازدیاد بولان صدالری، انسانده محشرك هول ودهشتی قدر مؤثر وحیرتنما برتأثیر حاصل أیلیور.

ایشته بونك کبی تصورات خیالیه‌نك وجودیله برابر برده، نه اولیورز ویا نه‌اوله‌جغز؛ دیه مصلحتك حالنك وآتیسنك مجهولیتی قورقوسی ومحافظهٔ حیات قیدی وصباحه قارشی بولندیغمز طاغك جکرلره کچن صغوق روزکارینك تأثیریله حاصل اولان انفعالات نفسانیه ووجودیه، آدمی تیم تیم تیتره‌تیور؛ دیشلرینی دکرمن چاچاغی کبی چاتر چاتر بربرینه چاتدییور. بعضاً بوحال یاریم ساعت، برساعت قدر دوام ایدییور. فقیر حرب آزما امرا وضابطانك بعضلرینه بوتیتره‌مکدن شکایت وسببندن سؤال ایتدیکمده: آلیشیرسکز، بکر؛ برشی دکلدر دیدیلر اما محاربه‌نك مبدل صلح اولدیغی زمانه قدر ایشك ایچنده بولندم؛ آلشمق ممکن اوله‌مدی کیتدی والسلام.

صباحه قارشی ایدیلن محاربه‌لرك جمله‌سنده او حالی حس ایتدم ایدی. پك غریب برتأثیر وعجایب برتأثردر. حتی بعض آرقداشلرمده‌ده بوحالی کوریور ایدم. تجربه ایدنلرك عجمیلکی درجه‌سنی تقدیر وتصدیق ایدرلر.

حتی رانده پانداك ارضرومه کیتمسی

هرنه‌ایسه بزینه صدده کله‌لم: اردومز حالا نقلیه‌سی وذخایرینك اطراد

و توالیٔ ورودینی یولنه قویه‌مدی . واقعا بوصره‌ده والی وکالتیله بااراده‌ٔ سنیه ارضرومه بالانتخاب کتیرلمش اولان طربزون دفترداری حاجی عاکف افندینك مصلحت آشنا وحمیت وغیرتیله ممتاز و معروف رجالدن اولدیغی و ارضرومه وصولندن صکره اردولرك اولدقجه تأمین احتیاج أیلدیکی درکار ایسه‌ده، مأمورین عسکریه ایله ملکیه بیننده اوته‌دنبری عسکرلك و باشی بوزوقلق کبی طرفینك عوام هوامنه مخصوص اولان بز، سز تعبیرلرندن، دیمشسکز، دیرزکه، دیدیلرکه، دیدك‌که کبی دیدی قودیلردن ظاهر اوله‌رق بیوکاره قدر تأثیر ایدن افکار اختلافیه‌نك دفعیله اطراد مواردی تأمین ایتمك و حلولی یاتلاشان قیش سببیله اردونك محتاج اوله‌جغی شیلرك تدارکی مقدماتنی حاجی عاکف افندی‌ایله بالاتفاق وجوده کتیرمك ونقلیاتجه‌تأسیس اصول ایلك‌مأموریتیله اردومزك ذکاوت‌وفطانتله ممتازاولان ارکانندن فریق‌حاجی راشدپاشا ارضرومه کوندرلدی. بوبابده مختارپاشا طرفندن مقام سرعسکری‌یه یازیلان ١٠ آغستوس ٩٣ تاریخلی تلغرافنامه اردونك حال‌حاضرینی مصور اولمسنه‌مبنی اوچ کون صکره وقوعبوله‌جق محاربه‌نك تفصیلاتی یازلدقدن صکره اوتلغرافنامه‌ده دیکر بعض تلغرافلر ایله برابر درج اولنه‌جقدر.

کدکلر محاربه‌سی مقدماتی

دشمن، ایش دینیله‌جك صورتده قارصه‌قارشی دهابرشی یاپه‌مامش؛ شمدی‌یه قدر مراجعت ایتدیکی وسائط وتدابیر تعرضیه‌نك جمله‌سی‌ده بقوته تعالی بوشه چیقوب‌اوزرمزه قطعی برهجومی‌ایسه ایتدیکی‌تجربه‌لر سببیله کوزه کسدیره‌مامشدر. لکن بواثناده احتیاط‌کاری ایله مقابله‌ایتمك‌اوزره بزدن‌بکلدیکی هجومی‌دخی کوره‌مدیکی کبی آرتق بزم‌اولدیغمز یرده مدافعه‌یه‌قطعیاً قراروبردیکمزه قانع‌اولدی وهیچ‌شبهه یوقدرکه بوصورتدن پك‌ده ممنون‌قالدی. زیرا بریرده اوطوروب دشمنك بزه‌هجوم وتعرضنی بکلیه‌جك ایسه‌ك آلتمزی اوستمزه کتیرمك کندیسنجه پك قولایدر.

قریم‌محاربه‌سی زماننده اولدیغی کبی طوپلیجه‌برقوتله بزم آردهان وبایزیدده‌کی کوچوك کوچوك قوتلرمزی آیری آیری بتردکدن صکره قارصك اوزرینه هجوم ایدی ویردی؛ اورانك ایشنی‌ده محاصره ایله غایته ایردی ایدی. بودفعه‌ده ایشی اویله یاپمق تصورینه دوشدی؛ چونکه آردهانده‌کی قوتمزی ذاتاً اولجه‌بیتیرمش واوراده‌کی فرقه‌سنی بزم قارشومزه آله‌رق تقویه أیلمشیدی .

لکن قارص جهتنده اعلان‌حرب بدایتندنبری یاپدیغی مناوره‌لرك هیچ بریسی امیدینه موافق صورتده نتیجه پذیر اوله‌مدیغی وعکس تأثیرلر حاصل ایتدیکنی

کوردیکی کبی شمدی بایزیدده‌کی قول‌اردومزی آردهان کبی محو ایدرك اوراده‌کی فرقه‌سنی دخی بزه مقابل اولان عسکریله برلشدیروب آرقه‌دن بشقه فرقه‌لری کلمکسزین قفقاسیه اردوسنك موجودیله ایشی بیتیرمك عزمنه دوشدی. چونکه قوای کلیهٔ مجموعه‌سیله بزم اوزرمزه هجوم ایتمسه بیله بایزیددن ارضرومه طوغری ایلریلدیکی کبی ارضرومی محافظه ایچون بزی نفسسز وپاپوجسز ارضرومه قدر رجعت ایتدیرر ورجعتمز اثناسنده کیم بیلور باشمزه نه بلالر کتیررایدی. دشمنك بوتصورده بولندیغی آغستوسك اون‌ایکنجی کونی کدکلر اردوسندن سکز اون طابور قدر عسکرینی قالدیروب آرپه چایندن ایچری کچیرمش اولمسیله ثابت اولدی.

حدوددن ایچری کچیردیکی عسکرك بایزیدده‌کی دیرقوقازوف فرقه‌سنه ایکی ویا ایکی بچق کونده واصل اوله‌جغی درکار ایسه‌ده بزم اردوکاهدن اسماعیل پاشایه امداد کوندرلسه سکز کوندن اول یتیشه‌مز. زیرا اراضینك ویوللرك حکمی اویله‌در. بولندیغمز اراضی هرنه‌قدر عارضه‌لی ایسه‌ده موقعمز غایت یوکسك اولدیغندن دشمنك کدکلر اردوسندن آییردیغی طابورلر آقشامه قدر مختار پاشانك سهولی دوربیننك احاطهٔ نظریه‌سندن غیب اوله‌مدی. آرتق اوطابورلرك بالاقتضا عودتنه امر ویرلسه بیله یدی، سکز ساعتدن اول دشمنك اردوکاهنه واصل اوله‌میه‌جق درجه‌ده اوزاقلاشدقلری کرکی کبی تحقق ایتدی.

دیمك‌که شمدی بزغایت مهم برزمان ایچنده بولنیورز. اکرچه ایکی، اوچ کون آره‌دن وقت کچر ایسه دشمن بایزیدده‌کی مقصد وآملنه نائل وعموم آناطولی حرب اردوسی محو اولدرق ممالك عثمانیه‌نك بتون آناطولی قسمی تاآنقره واذمیدلره قدر پای اعدانك جولانکاهی اوله‌جقدر.

اوکون ایکندیدن صکره قوماندان پاشا حضرتلری ارکان حربیه رئیسی حسن کاظم پاشا ایله حال اوززینه مشاوره ایدوب دشمنك کدکلرده‌کی بقیه اردوسی علیهنه تعرض ایتمك قرارینی ویردیلر. تعرضك بروجه قرار اجرا وتطبیقنه تشبث ایدلمك اوزره اردوده بولنان ارکان وامرانك جلیله هرکسك وظیفه‌سنك وکوره‌جکی ایشك تعیینی مقتضی ایسه‌ده، بوبابده ایکی‌درلو خاطردیه مبنی مسئله‌نك برایکی ساعت قدر تأخیری ایجاب ایلدی ایدی.

انك بریسی دشمن اردوسیله پك یقین اولدیغمزدن اردومزك حاضرلغه، قیامیله دشمنه ملاقی اولمسنك آره‌یرنده چوق برمدت قلمیون؛ زیرا بلکه اردونك ایچنده

دشمنك جاسوسی وار ایسه دشمنه خبر ایصال ایدلمسنه فرصت ویرلمش اولور؛ ایکنجیسی مختار پاشانك چادری دشمن اردوکاهندن کوزوکمکده ودائما تحت رصدده اوله‌جغندن غلبه‌لك برهیئتك چادره کیروب چیقمسندن بلکه قوشقولانه‌رق متیقظ بولنور. الحاصل بکله‌نلدی، کونش غروب ایتدی؛ تمام صولر قراردی، اوزاقدن کیمسه کیمسه‌یی کوره‌مز بر حاله کلدی؛ اندن صکره مختار پاشا فرقه ولوا قوماندانلریله سائر اقتضا ایدنلری جلب ایدرك چادرینك آزقه طرفنده‌کی طاشلق برپرده عقد مجلس أیلدی. بوکیجه دشمنك کدکلر اردوسنه تعرض ایتمکلکمز اقتضا أیلدیکندن جمله‌سنك اوسببه مبنی چاغیرلدیغنه وبعض وظائف عسکریه‌یه دائر مجمل و خلاصه اوله‌رق بر نطق ایراد ایتدکدن صکره هجومك صور اجرائیه‌سنجه اولجه حاضرلانمش اولان پلانك تطبیقاتنه کیریشلدی، هرکسك کوره‌جکی ایش تعیین اولندی.

کدکلر محاربه‌سنك ترتیباتی

شویله‌که شمدی اوراده موجود اولانلر چادرلرینه عودت ایدوب براز زمان کچیرلدکدن صکره طابور قوماندانلری جلب اولنه‌رق [بلکه صباحه‌قارشی برحرکت عسکریه اجرا ایدیلیر؛ طابورلرك لوازماتنجه بر نقصان وار ایسه اکمال ایدلسون امری ویرلملی؛ اندن صکره طوپجی وسواری ضابطانه‌ده حاضر بولنملری تنبیه اولنملی، کیجه‌نك ساعت بشنده بورو چالنمقسزین چاوشلر واسطه‌سیله عموم عسکر اویقودن قالدیریلوب فشنکلری تقسیم اولنملی، جبخانه‌لر یوکلدلملی، نقط مکاری بارکیرلرینك بوینده چنغراق فلان وار ایسه قوپارلملی، هیچ برطرفده آتش یاقلماملی؛ هله عسکر یوله دیزلدکدن صکره سیغاره وچبوق ایچلمسنه رخصت ویرلماملی [*]. کیجه ساعت یدی بچغه واردیغنده فلان لوا شو وضعیتده، فلان یرده بولنملی وفلان لوا، فلان یره واصل اولدیغنده اوراده قاله‌رق صکره حالك ایجابنه کوره شویله. بویله حرکت ایتملی؛ سواریلر شوراده شووضعیتده بولنوب آله‌جقلری امره کوره حرکت‌ایتملی؛ طوپلرك‌احتیاطلری فلان‌یرده طورملی؛ سائر بطاریه‌لرده کوستریلان موقعلرینه تعیین اولنان ساعتلرنده مواصلت ایدرك آتشه

---

[*] چونکه قریم محاربه‌سی اثناسنده مصطفی ظریف پاشا آناطولی اردوسی قوماندانی ایکن دشمن اردوسنی فنارلر یاقه‌رق باصقنه کیتمش و عسکرمزك وصولندن اول دشمنك بزم عسکره متوجهاً کلمکده اولدیغی صباحه قارشی کوریله‌رك حربه طوتوشلمش ایسه‌ده بزمکیلر محاربه‌یی غیب ایتمش وبیوك برضایعاته اوغرامش اولدقلری مشهور ایدی. اومحاربه‌نك اسمی‌ده کدکلر محاربه‌سیدر.

باشلاملیدرلر. دیه کرك شفاهاً وکرك خریطه اوزرندن آیری آیری هرکسك
درسی ویرلدی .

صکره قوماندان حضرتلری : بکا برمتعرض لوا لازمدرکه دشمن اردوسنك
استنادکاهی اولان قزل تپه‌یه هجوم ایتسون . بولوا کوکالی برلوا اوله‌جقدر دیه
حضاره برخطاب عمومیده بولندی واطرافنه باقندی. دردنجی اردونك بشنجی
«وان» ردیف آلاینك میرآلایی آردهانده امیر اوغلی طابیه‌سنك مدافعی
بولنان قپودان محمد بك اوراده لوا قوماندانلغی صفتیله داخل مجلس اولمش
بولندیغندن جمله‌دن اول سوزه باشلیه‌رق ، اك ایلری کیده‌جك متعرض لوانك،
کندیسنك قوماندا ایتمکده اولدیغی لوا اولمسنی رجا ایلدی. چونکه بیك ایکی یوز
سکسان اوچ تاریخنده کریدده وقوع بولمش اولان محارباتده بو محمدبکك قورققدر
کبی شایع اولان برسوء شهرتی، مختار پاشانك ذهننی اشغال ایتمکده اولدیغنی
محمد بك بیلدیکندن دیدیکه : یارین بن لوامله تعرض ایده‌جکم؛ یاموفق اولوب
مکافاتاً ترفیع رتبه ایدرك بالفعل میرلوا اوله‌جغم ویاخود نظرکزك اوزرمده
کورمکده اولدیغی لکه‌یی قانمله تمیزلیه‌جکم. الحاصل الله ایتمسون. موفق اوله‌مدیغم
حالده صاغ اوله‌رق عودت ایتمك بنم ایچون دکلدر... بوسوزی غایت مؤثر
وجدی برطور ایله سویلدیکندن ایشه قرار ویریله‌رك فاتحه‌سی چکلدی . محمد
بك، ارضرومه کیدن حاجی راشد پاشا فرقه‌سنك ایکنجی لواسی اولدیغندن
برنجی لوا هاشم پاشا دخی محمد بك لواسنك احتیاطی، وبوایکی لوایه‌ده سواری
فریقی کدك علی پاشا وکالةً فرقه قوماندانی تعیین اولندی .

شمدی یالکز برجهت قالدی ، اوده بوطرفدن کدکلر اردوسنه تعرض
اولنور وانشاءالله موفقیت حاصل اولور ایسه‌ده دشمنك قره‌یال وپالدیروان
جهتنده بولنان وتقریباً کدکلره اون کیلومتره قدر مسافه‌ده اولان اردوسی
اشغال ایدوب کدکلره کتیرتمامك ایچون وزین کویی تپه‌سنده‌کی حسین حلمی
پاشا مأمور ایدلدی. حسین حلمی پاشانك یری ، مختار پاشانك اقامت ایتدیکی
مرکزه ایکی اوچ ساعت قدراوزاق اولدیغندن، بالذات چاغرلمسندن صرف نظرله
تلغرافله امر ویرلدی که : «یارین فجرله برابر دشمنك کدکلر اردوسنه تعرض
ایده‌جکز؛ سز بوکیجه فرقه‌کزی حرکت ایتدیره‌رك یخنیلر جبلنك بریکی
یوزنده صباحی بولکز وصباحلین حالك ایجابنه کوره طاورانه‌رق هرحالده
اردومزك صولی دشمنك قره‌یال اردوسنده‌کی قوتنك تعرضندن محافظه ایدیکز».

حسین حامی پاشاده جواباً برتلغراف چکرك دیرکه : (جاسوسلرك کتیردیکی خبره نظراً دشمن اقشامدن نم اوکمده‌کی «جاموش بوغان» کوانه طوغری کتمش. بو کیجه‌یی اوراده کچیروب صباحلین نم فرقه‌مك اوزرینه هجوم ایده‌جکمش؛ بوکیجه اولدیغم یردن نم حرکت ایتمکلکم تهلکه‌لیدر.) مختار پاشا حضرتلری‌ده جواباً یازارکه : «نم موقع یوکسك اولدیغندن اردوکاهمزك اکثر جهتی کوزومك اوکنده‌در؛ حتی سز کوره‌میور ایسه‌کزده بن سزك اوککزی کوریورم. جاموش کولنده کیمسه یوقدر، اشعار اول وجهله حرکت ایدیکز». حسین حامی پاشا ینه جاسوسنك سوزینك صحیح اولدیغنی ومع مافیه امتثالاً للامر حرکت ایده‌جکنی بیلدیردی. هرنه‌ایسه فریق پاشایه کوچ حال ایله خبر آکلادلدی.

اندن صکره قارص قوماندانی فریق احمد فاضل پاشایه ینه اوکیجه تلغرافله دینلدیکه : «صباحه قارشو اردومزجه بعض حرکت حربیه اجراسی متصوردر؛ سز، یدی طابور وایکی بطاریه طوپله فجر ایله برابر قارصدن چیقوب حسین حامی پاشانك فرقه‌سنك صولنی محافظه ایدرك دشمنك قره‌یال اردوکاهنه طوغری ایلرولیکز، صکره استقبال ایده‌جك حاله عسکرانه حرکت ایدیکز؛ مع مافیه دشمنله موقع تلاقی‌یه وصولکزده ینه مخابره‌ده ایدرز.»

شمدی دیمك‌که اردومز آرقه‌سنی آلاجه طاغه وصاغنی، دولت علیه وروسیه اراضیسنك حدودی اولان آرپه چاینك صعب‌المرور دره‌سنه ویره‌رك اوجهتده‌کی موقعك متانتیله صاغ جناحنی تأمین ایتمش وصولنك تأمینه‌ده حسین حامی پاشا فرقه‌سی وانك صولنك محافظه‌سنده‌ده قارصدن چیقه‌جق اولان احمد فاضل پاشا مأمور ایدلمشدر.

ایشته تدابیر مذکوره کیجه‌نك ساعت ایکی بچق، اوچنه قدر یاپلدی، بیتدی، آرتق بزده صباحك کوستره‌جکی آفتابك موافق بخت وطالع اوله‌رق طلوع ایتمسی دعاسنه باشلادق؛ نه‌مناسبت اویقومی کلور!

الحاصل ساعت بش اولدی؛ هر آلای وطابور وظیفه‌سنی سسزوکورولتیسزجه اجرا ایدرك عسکر یوله دیزلدی. ساعت طقوزه طوغری قوماندان پاشا حضرتلری دخی آبدست آله‌رق بر قاچ رکعت نماز قیلدقدن صکره سجده‌یه قپانه‌رق بارکاه قاضی‌الحاجاته تضرع ونیازلر ایتدکدن صکره فقیری مرکزده براقه‌رق ایجابنه کوره لازم کلن یرلره امر ویرلمك اقتضا ایدرسه، کوندره‌جکی

خبر اوزرینه تلغرافلر چکمکلکمی ومرکزده‌کی آلات وادوات تبلیغیه واجرائیه ایله کوندره‌جکی اوامری انفاذ ایتمکلکمی امر ایدرك آتنه بیندیکی صره‌ده فجر ظهور ایتمکده ایدی‌که، فرقهٔ متعرضه‌نك پیشداری بولنان سواریلرده دشمنك ایلری قره‌غوللرینه چاتمش وآتش باشلامش ایدی .

محاربه‌نك صورت وقوعی

الك اول هجوم اولنه‌جق نقطه، دشمنك کدکلرده‌کی اردوسنك استنادگاهی اولان قزل تپه نامنده‌کی براوفاجق طاغدر. دشمنك اردوسی بوتپه‌نك آرقه ویان جهتلرنده وایجابی حالنده چیقلمق اوزره یالکز تپه‌نك محافظ دائمیسی اولان عسکری یوقاریده وباقیسی آشاغیده‌کی اردوگاهنده اولوب تپه‌نك اوستنه طیرمانمقده بولنان عسکرمز اوزرینه دشمن قره‌غوللری طرفندن آتش ایدیله طورسون؛ برطرفندده دشمن اردوسنده بورولر چالنیور؛ کورولتی، قیامت عیوقه چیقیوردی. حتی صکره‌دن ایشیدلدی‌که دشمن اردوسنده دولتك ضمانی آلتنده بقاللر وسائر صاتیجیلر وار ایمش؛ کیجه‌نك قراکاغنده بردنبره بویله بر قیامت قوبدیغی کورنجه‌کلری کبی هرکس باش قوماندان لوریس ملیقوفه‌قوشه‌رق کمال تلاش ایله نه‌یاپه‌جقلرینی، کندیلرینك واشیالرینك نره‌یه قونیله‌جغنی صورارلر. لوریس ملیقوفده : [به آدملر بن نه‌یاپه‌یم! شمدی سزه جواب ویرمکه وقتم یوقدر. عموم اردومز تهلکه‌ده بولنیور؛ سزده درت بچق‌روبله‌لك مالکزی قیوزسکز] دیه یاننده‌ن قوغمش ایمش . (العهدة علی الراوی) بونی حکایه‌دن مقصدم تعرض واقعك روس اردوسنه فوق‌العاده القای دهشت ایتمش اولدیغی بیاندن عبارتدر . چونکه انلر بزم اردودن برتعرض حرکتی امید ایتمدکلری یوقاریده یازلمش ایدی. امید وتصورك فوقنده ظهور ایدن کافهٔ احوالك طبع بشره ایراث دهشت ایتمسی تقاضای حکم خلقتدن دکلیدر !

آشاغیده‌کی تپه‌ده بولنان موقعلرینی محافظه ایتمك اوزره‌تپه‌نك برطرفندن، بزمکیلر دخی اطمئنان بخش هرقلب اولان الله الله ذکر رعب افشانیله دیکر طرفندن طیرماندقلری صره‌ده تپه‌نك اوزرنده‌کی استحکامك آتش خطنده‌کی روسلرده، اوکلرینه طوغری یعنی بزم عسکرك اوزرینه شدتلی آتش ایتمکده وطرفینك طوپلری دخی ، چونکه عسکرك وموقعك وضعیتندن ناشی آتیلان تفنکلرك آتشی مختلف ومعوج بر خط نورانی تشکیل ایدوب صانکه قراکلق کیجه‌ده آشاغیلی یوقارلی ایکی کچه‌لی دیزلمش میلیونلرله آتش بوجکلرینك قایناشمقده اولدقلری مواقعی نشان آلرق

کوالله آتمقده ایدیلر. ایشته بودهشتلی منظره‌یی، سلاح باشنده ظهور ایده‌جك امره انتظاراً، متعرض لوامزك آرقه‌سنده بکله‌مکده اولان احتیاط لوالرینك افرادی دخی سیرایدییورلر ایدی. یا آنلرك اوصره‌ده هربرینك برباشقه فکر، برباشقه لسان ایله وقت سحرده بارکاه الوهیته قارشی معرض دعا ونیازده حزین حزین سزلنملری و آتش ایچنده بولنان قرداشلرینك سلامتلری وفوز ونصرت کامله‌یه مظهریتلری تمنیاتیله کوستردکاری آنین واضطرابك درجه‌سنه اك قاتی قلبلیلرك بیله یورکلری طیانماز ایدی. او اثناده افراد عسکریه‌مز ایچنده همان آغلامدق کیمسه یوق کبی ایدی. زیرا موسم یاز، وقت سحر، دشمن مقتدر، نتیجه مجهول؛ الحاصل دنیاده حسیات رقیقه‌یی تحریك ایده‌جك نه قدر اسباب وار ایسه آنلرك جمله‌سی او کیجه‌نك او ساعتده، اوراجقده اجتماع ایتمشیدی. فضولینك مشهور شو مصرعی بوراده حسبحاله پك موافق کلیور:

درد چوق، همدرد یوق، دشمن قوی، طالع زبون

هر نه ایسه بومدهش حال‌و آجیلی، طاتلیلی منظره بر ویا بربچق ساعت‌قدر سورمدی، عسکرمز مظفراً تپه‌نك زروه‌سنه چیقدی. بوتپه‌نك زروه‌سنه ایلك ابتدا چیقان سواریلر، شیخ شمویل زاده فریق غازی محمد پاشانك طاغستان سواریلریله قارصك کرد عشیرتلرندن جمادانلو، ذیلانلو، قسقانلو عشیرتلرینك آغالری مقصود، احمد آغالر قومانداسیله کلمش اولان دلاوراندرلر. دشمن عسکری پاطر کوتر تپه‌نك اوبر یوزندن آشاغی دوکیلور ایکن آرقه‌لرندن بزم عسکرك‌قورشونلریله‌ده دوکولیور ایدیلرکه، اووقت هنوز دها کونش‌طوغمامش ایدی. تپه‌یی مظفراً ضبط ایدن عسکرك الله الله! غلغلهٔ محموده‌سیله قاریشیق پادشاهم چوق یشا صدای بشارت انتماسنی ایشیدن انسان، اسلام ایسه پولاددن بر قلبه مالك دخی اولسه کوزندن اشك شادی ومسرت آقیتماسی محال ایدی.

آیه پك اعلا! شمدی ایش بیتدی دیوبده استراحته وارمیه‌لم، اصل ایشك بیوکی بوندن صکره کندیسنی کوستره‌جك. چونکه اویله عظمتلی بر دولت اردوسی بویله برهزیمتی یوتماز. نه قدر تلف اولورسه اولسون، عسکرك صرف اولنـدیغنه باقیه‌رق اکمال ناموس ایتمدن طوراماز اولدیغی اولجه دوشـونلمش، خصوصیله برساعت صکره قره یال اردوسنده‌کی عسکرینك کلوب چاته‌جغی داخل حساب بولنمشدر. بو جهتله ضبط اولنان تپه‌ده بولنان عسکرمزك تقویه

وتحكيم ايدلمسنى متعاقب تپه‌نك اوبر جهتندن دشمنك هجوم قوللرى يوريمكه باشلادى. دشمنك، ذكر اولنان تپه‌نك صاغ وصول جناحلرينى صاردرق ايلرى‌يه طوغرى يوريمسى طبيعت ارض اقتضاسنجه ضرورى اولمسنه مبنى، بزم اردومزك دخى مذكور تپه‌يى مركز اتخاذ ايدرك قوللرينى تپه‌نك صاغنده، صولنده بوتنان واوزاقدن دوز اووه شكلنده كورينان عارضه‌لى بر زمينه طوغرى صارقيتدى. بوصورتله تشكل ايدن برخط حربه دشمن هجوم ايدييور، وطرفينك آتشى شدتلندكجه شدتلنيوردى. كونش چيقدقدن بر ساعت صكره، تپه‌نك اوزرينه هجوم ايدن دشمن عسكرى خيليدن خيلى تقرب ايتديكى حالده پوسكوردلدى. آنك اوزرينه وار قوتنى طوپه ويره‌رك تپه‌نك قارشيسنه تعبيه ايتديكى بطاريه‌لر ايله، ذاتاً اوقدر وسعتى اولميان بو تپه‌نك ذروه‌سنى كولله ضربيله عادتا نطس ايدلمش ترلا هيئتنه صوقدى.

دوربينلرله باقيله‌رق كوريليور ايدى‌كه، دشمنك قرەيال اردوسندن فوج فوج چيقمقده اولان عسكرى، ألمزده محافظه‌سيله اوغراشديغمز قزل تپه‌يه طوغرى قره بلوت كبى كليور. آقشامدن حسين‌حامى پاشا فرقه‌سى ايلريليه‌رك دشمنك بو اردوسندن كلمسى ملحوظ اولان عسكرينى اشغاله وبزم متعرض فرقه‌مزك صولنى محافظه‌يه مأمورايدى. صباح اولدى، حسين حامى پاشادن‌خبر يوق؛ كونش چيقدى، حالا حسين حامى پاشا فرقه‌سى كوزوكمز. دشمن تقرب ايتمكده، ومعاذالله قزانمش اولان برحربى ضايع ايتمكدن قطع‌نظر، بتون‌بتون اردومزك محو اولمسى حسابى ذهنلرده بيومكده ايدى. حسين حامى پاشانك سريعاً ايلريله‌مسى ايچون قوماندان پاشا بربرى آرقه‌سندن ياورلر قوشديرييور، قلبلرده صبرسزلقله حسين حامى پاشانك عسكرينه انتظار ايدييور ايدى. او صره‌ده كچن زمانك هر دقيقه‌سى تحيحاً بربيوك أوزوتى وقورقونج برخاجانك تضييقى آلتنده قالدى. ساعت اوچه واردى. صيجاق كماليله عالمى احاطه ايتدى؛ حالا حسين حامى پاشا كوزوكمز. دشمنك اوزرمزه كلمكده اولان عسكرى دخى همان‌همان طوپ‌منزلنه ياقلاشمقده و آرتق بزمده مأيوسيتمز يوز كوسترمكده ايكن، كلمكده اولان دشمن عسكرينك بردنبره صاغنه طوغرى تبدل استقامت ايتديكى كورولدى. مكر ارض عارضه‌لى اولمق حسبيله، دشمن حسين حامى پاشا فرقه‌سنك كندى خط رجعتنه طوغرى ايلريله‌مكده اولديغنى بزدن اول كورمش وآكا كوره وجهۀ حركتنى تحويل ايتمش ايمش. چاريك ساعت سورمدى؛

منتظر اولان فرقه‌مزك دشمنه تقرب ایتدیکی بزم موقعمزدن دخی کوزوکدی؛ آره‌دن چوق وقت کچمکسزین آنلرده آتشه باشلادیلر.

شو حالده بزم حربله مشغول اولان عسکرمزك قره‌یالده‌کی دشمن اردوسندن برقورقوسی قالمدی ایسه‌ده، قزل تپه‌یه مقابل بولنان دشمن عسکری شدتلی هجوملرینی تکرارایدوب طورمقده ایدی. مختار پاشا قزل تپه‌نك اوستنه چیقوب اورادن عالمه باقمقده واقتضا ایدن یرلره ایجابی وجهله امرلر کوندرمکده ایکن کندیسنك اوك طرفنه دوشمش اولان بردشمن کولله‌سی پاطلایه‌رق، پارچه‌سیله حیوانی بورنندن اورمش وبیچاره حیوان یاره‌نك تأثیریله قیچ اوستنه اوطوره‌رق بر قاچ دفعه دخی فرل فرل دونمش ایسه‌ده ینه کندیسنی طوپلامش ومشار الیه دخی استیفنی بوزمقسزین ینه ایشنه دوام أیلشدر. بو صره‌ده بشقه برکولله‌ده بزم برطوپ قپاقلیسنه تصادف ایتمسیله ایچنده‌کی جبخانه آتش آله‌رق برقاچ عسکرمزك بادئ شهادتی اولمشدر.

حسین حامی پاشایه کیدن یاورلر عودت ایتدیلر. مکر مشارالیه فجرله‌برابر عسکرینی یوله قویمش ایسه‌ده، قزل تپه‌نك اوستنده پاطلایان افواه ناریه‌یی دشمن آتشی ظن‌ایدرك نره‌یه کیده‌جکنی عادتا غیب‌ایدوب فرقه‌یی دوردیرمش ونتیجهٔ حاله ویا بر امر آخره انتظار ایتمکده ایمش. قزل تپه‌نك اوستنده‌کی آتشلرك بزم عسکرك آتشی اولدیغنی واو تپه‌نك طرفمزدن ضبط‌ایدلمش بولندیغنی وشمدی کندیسی بولندیغی استقامتده ایلری‌یه طوغری حرکت ایدرك قره‌یالدن کلمکده اولان دشمنك خط رجعتنی تهدید أیلمسی لزومنك امر اولندیغنی یاورلردن ایشیدنجه، قوت قلب حاصل ایدرك یوریمش ایمش.

بواثناده قزل تپه‌نك اوستنده بولنان مختار پاشا، تپه‌نك صاغ جناحنده حرب ایتمکده ودشمنك هجومنی مدافعه أیلمکده اولان عسکرمزك، آتشك شدتنه مقاومت ایده‌میه‌رك بوزیلوب کری‌یه قاچمقده اولدقلرینی کورمسیله تپه‌دن آشاغی اینه‌رك اورایه قوشدی. سواری اوچنجی آلایك میرآلایی عمر بکك رفاقتنده‌کی سواری‌یی آوه یایه‌رق بوزغون عسکری اولدیغی یرده طوتمغه سعی أیلدیکنی و فراریلرك ایسه موقع حربه اویله قولایلقله عودت ایتمك ایسته‌مدکلرینی آکلامسی اوزرینه، بو فراریلرك اوستنه سواریمز طرفندن آتش ایدیله‌رك اورلمسنی امر ایتمش واحتیاطدن برآز پیاده عسکری جلب‌ایله منکسر اولان خط حرب یولنه قونلمش و اوکلرنده‌کی دشمن اوزرینه هجوم

ایتدیریله‌رك بوسکورتدیرلمشدر. عمر بکك اوکونکی غیرت واقدامی وبرامر آلمقسزین طبیعت مصلحتی آمربیله‌رك عسکرینی آوه یایوب فرارلیلرك مرورینه ممانعت ایتمسی قوماندان پاشانك موجب تحسینی اوله‌رق کدکلر محاربه‌سی سببیله مکافاتاً ترفیع رتبه ایدنلرك بریسی دخی بو عمر بك اولمشدر.

کرك قزل تپه‌دن وکرك جناحلرندن پوسکوردیلان دشمك ارتق بتون، بتون ییقیلوب کیتمش اولدیغی ظن اولنمسون. نظام هجومنی تجدید ایدرك ینه اولکی وضعیتنی آلیور وخط حربنده قدم، بقدم آتش ایتمکله برابر یاقلاشمغه چالیشور ایدی. روسك مهاجم اولان عسکرینك آرقه‌سنه تعبیه قلنمش اولان طوپ بطاریه‌لری دخی آردی آره‌سی کسلمکسزین بزم مدافعینك وتعبیردیکرله بزم مهاجمینك اوزرلرینه کوز آچدیرمیه‌جق درجه‌ده، کولله یاغدیرییور ایدی. حضرت موفق‌الامورك احسان ایده‌جکی نتیجه‌یی اقتطاف ایتمك اوزره طرفین دخی متقابلاً ایشنه دوام ایده‌طورسون؛ قردیال وکورك دره جهتندن کلان دشمن فرقهٔ کبیره‌سی، اوکله‌دن صکره حسین حامی پاشا فرقه‌سنك صولنی آلمغه وفن حرب اربابنك دائماً قورقدیغی وینه انلرك اصطلاحنجه «آنفلات» تعبیر ایتدکلری یاندن آتش ایتمکه باشلامشدر.

فرقه‌مز هم جبهه‌سندن وهم‌ده یاندن آتش ییه‌رك فنالشمغه یوز طوتدیغی صره‌ده، احمد فاضل پاشا قومانداسیله صباحلین قارصدن چیقمش وموقع حربه متوجهاً یوریمکده بولنمش اولان یدی طابوز پیاده‌نك ره راستی حسین حامی پاشا فرقه‌سنك تمام صول جهتنه محاذی کله‌رك مواصلتیریله برابر ایشه وآتشه بدأ أیلدیلر. حسین حامی پاشانك صولی تطهیر واوجهتده‌کی تهلکه امداد واعانهٔ الٓهیه ایله ازاله اولندی.

دشمنك وضعیتنه وحالك ایجابنه کوره خط حربك بوینی اوزادقجه اوزادی. تخمینمه قالیرایسه. همان خطك برباشندن دیکراوجی اون بش کیلو مترو طوتنده براراضی‌یی اشغال أیلدی.

محاربه‌نك نتیجه‌سنه دائر مطالعه

اکر حسین حامی پاشانك فرقه‌سنی دشمن بوزه‌رق انلر مقامنه قائم اولسه ایدی معاذالله اوچ آی صکره اردونك باشنه کله‌جك اولان قضا. اوچ آی اول کلمش بولنه‌جقدی. یالکنز قارص ایله دکل، قارص ایله برابر آرقه‌مزده بولنان دارالمهماتمزله ومالك محروسه‌نك هر قطعه‌سیله مواصله‌مز کسیله‌جکدی. یا بتون بتون اسارته دوشمك ویاخود طوپلری ومهماتمزی وکافهٔ لوازماتمزی براقه‌رق

آیاغنه وقوتنه کوه‌نان عسکرمز دشمنك خط حربنی یاره‌رق چیقمغه مجبور اوله‌جقدیکی. بووقتدنده صکره خیر مأمول اوله‌مز ایدی. چونکه کریده بشقه براحتیاط اردومز اولمدیغندن بوعسکر تنظیم اولنه‌رق بتکرار برعسکر شکلنه قونلنجیه قدر بتون آناطولی آلدن کیدر ایدی.

اما نتیجه بردکلی؛ کرك اوچ آی اول اولسون وکرك اوچ آی صکره ظهور ایتسون؛ بونده تلاش ایده‌جك نه‌واردر؟ خیر اویله دکل، صکره‌کی اوچ آی‌ظرفنده غالبانه صورتده وقوعبولان مدافعه‌لرمز وخصوصیله کدکلر حربنك حاصل أیلدیکی نتیجه ایله خلقك «مدنی عالم» تعبیر ایتدکلری آوروپا افکار عمومیه‌سنجه ترکلرك وارلنی ویرارلنی ثابت اولدی. هیئت متفرقهٔ اسلامیه‌ایچنده دیشه طوقنه‌جق صورتده برترك دولتی، برمسلمان حکومتی موجود اولدیغی مغرور روسلرله برابر عالمده آکلادی. بونی افکار عمومیه قریم محاربه‌سنده آکلامامشمیدی؟... اولوقتده آکلامش ایدی؛ لکن قریم محاربه‌سندن صکره بتون آوروپادولتلری (برمصیبت بیك نصیحتدن أییدر) قول حکمیسی حکمنجه بزم اومصیبتدن عبرت آلمش اولمقلغمز لازمکله‌جکنه وآرتق تنظیم احوال‌اداره ایده‌جکمزه عقل وحکمت نقطهٔ نظرندن باقه‌رق حکم ایتمشلر ایدی. واقعا حریفلرك اوانتظارینی بوشه چیقاردق ایسه‌ده عمومیتله آتیله‌جق درجه‌ده نفوس زائده‌دن اولمدیغمزی‌ده اثبات ایتدك.

بوکاده، الله روحنی‌تقدیس ایتسون سلطان عبدالعزیز حضرتلری‌مرحومك ترقیات عسکریه‌مزی جداً آرزو ایتمسی زمانی سرعسکر حسین عونی پاشا، افکار عسکریه‌سنی تطبیق واجرایه مساعد برمیدان عد ایدرك اردولرك اولدقجه تنظیم احوالنه چالشمسی سبب اولمشدر. اشته بزم‌طقسان‌درت سنهٔ‌هجریه‌سنده‌کی محاربه‌مز پادشاه مغفور مشارالیهك وحسین‌عونی پاشانك مآثر عصریه‌سی برکاتی اولمغله مشارالیهمایی بوراجقده خیر ایله یاد ایدرز.

لکن‌معلومدرکه یالکز تنظیمات عسکریه ایله ایش بیتمز. اك اول عدالت، امنیت، معارف؛ ایکنجی مرتبه‌ده تجارت وزراعت کبی امر ادارهنك اقسام مهمه‌سنی تشکیل أیلیان ارکانك جمله‌سی، الآن اولدیغی کبی، آیاقلر آلتنده‌یاتیور ایدی. تنظیمات عسکریه‌مزك یولنه کیرمش اولدیغی اغاده‌دن مقصدم دخی بالنسبه ایلری کیتدیکنی اعتراف ایتمکدر. یوقسه انك بیان اولنان ارکان اصلیه‌یه شدت

تعلق دزکار اولمسیله انلری خاك اهمال ومذلتده براقوبده قوهٔ عسکریه یا‌لکزجنه اوله‌رق برباشنه أوج علای کماله ارتقا ایده‌مزدی .

أبی‌یا ! شمدی طقسان درت حربندن صکره‌ده برعبرت آلمدقمی؟! خیر!...

فقیره قالور ایسه ذکر اولنان لوازم ضروریهٔ اصلیه‌نك هیچ بریسنه التفات ایتمدیکمز کبی عسکرلك بحثنده دخی تمتع ایتمیه‌رك سرمایه‌دن بیله ییدك . بوکون ایسه (اون درت سنه صکره دیمکدر) اوعسکرلکده قالمدی؛ اوانتظام اداره . اواطاعت دخی محو اولدی .

ان شاء الله ابنای استقبالمز ، دولت عثمانیه و دها طوغریسی امت محمدیه‌یی کوکلرك آرزو ایتدیکی درجهٔ عزوکمالده کورور وعصرمز تاریخنك هر ورقنی اوقورلرده بزم چکدیکمز کوکل اوزونتیلرینه جسورانه و بی‌قیدانه ؟ مقاومت ایتدیکمزدن طولایی لایق ایسه‌ك ؟ رحمتله یاد ایدرلر .

اوت سلطان عبدالعزیز حضرتلرینك روحی او جهتدن تقدیس اولنسون تمنیسنده بولنور ایسه‌كده واقف حقایق احوال اولان بعض قلوبك دخی‌پادشاه مشارالیهدن ایخنمش اولدیغنی کتم ایده‌میز .

فقیر بوسرنوشتی مشغولیت رسمیه‌دن اختلاس وقت ایتدیکم زمانلرمصرده اولدیغم حالده قارالادی ایدم . مصرده بولنمقلغمك سببی‌ده ، رسمی و دیپلوماسی تعبیرایله اشغال وحقیقیسی ایسه استیلا صورتیله مصره کیرمش اولان‌انکلیزلری سوزایله؛ چیقارمق ایچون مشارالیه مختارپاشا رفقتیله مصره کلمش اولان هیئتك ایچنده‌مأموراً بولنیور ایدم . بوجهتله مصر نه‌ایمش ونصل اولمشده بوحاله کلمش وعصر عزیزینك ، شوزمانده مصرك کوردیکمز حال اضمحلالنه نه‌درجه‌یه‌قدر تأثیری اولمشدر ؟ بوزالرنی لایقیله تدقیق وتحقیقه فرصت آلویرمشیدی . بوبابده انتساب اولنان‌حقایق ؟ حالك مساعد اولدیغی درجه‌ده قلمه آلنه‌رق ذیل کتابه درج اولندیغندن بالخاصه نظر مطالعه‌دن امرار ایدیلور ایسه ، اووقتده ، او عصرك رجال امورینه قارشو « تجاوز الله عن سیئاتهم » دعاسنی اوقومغه مع‌التأسف مجبور اولورز .

کدیکلی محاربه‌سنك نتیجه‌سی

کلامز أیچه وقتدنبریدر آیرلمش اولدیغمز صدده : اوکله‌ایله ایکندی آره‌سنده وعحاربه‌نك کرمیٔ تام قزاندیغی اثناده . عثمان عثمان اوچ ساعت طوانده‌کی برخندق حرب اوزرنده طرفیندن آتیلان طوپك عددی ایکیوزاللی ایله‌اوچیوز آره‌سنده تخمین اولنیوردی . آرتق تفنك وقورشون سسلری آرصلان ایکلدیسی یانده‌سیوردی

سینك ویزیردیسی قبیلندن قالیوردی. بو آره‌لق بزدن آتیلان کوله‌لردن بعضیلری دشمنك برطوپ قپاقلیسنك تکمیل حیواناتنی تلف ومحو ایتمش اولدیغندن، یوقاریده نام جلیلنی الفاظ تقدیسیه ایله یاد ایتدیکم مجاهدین پرور، تابع سنن پیغمبر، خواجهٔ معروف ارزنجانی حضرت فهمی افندی قدس الله سره. یانندهکی سواری وپیاده مریدلریله قوشه‌رق قپاقلی‌یی یقالایوب سوروکلتدیره‌رك اردومزه کتیرمشدر. واقعا اویله بر اردوده قپاقلینك قزانیلوب غیب ایدلمسنك ذکره بیله دکری یوقسه‌ده، بویله اوفاق شیلرك عسکرك تعمیر قلبنه وتشجیعنه پك بیوك مداری اولدیغی ومحاربه‌نك قزانلمسی ایسه عسکرك ثبات قلبنك محصولی بولندیغی جهتله حضرت خواجه‌نك خدمت واقعه‌سی اهل وارباب نظرنده پك قیمتداردر.

الحاصل وقت ایکندی‌یی کچدی، غروبه ایکی ساعت قدر زمان قالدی. دشمن‌ده هجوملرینك تأثیرسز وبلافائده عسکر تلف ایتدیرمکدن عبارت اولدیغنی آکلادی. آرتق هرطرفدن رجعت کلیه‌ایله رجعته باشلایوب اوزاقلاشدقجه اوزاقلاشدی. اللهه حمد اولسون؟ میدان حربده عسکرمزك ایادئ غالبانه‌سنده قالدی.

شمدی دینه‌جك که: [نیچون سواریمز دشمنك آرقه‌سندن هجوم ایتدیریلوب‌ده قطعیاً بر نتیجه احراز ایتمك واردوسنی تکمیل باتیرمدق؟] بالمناسبه یوقاریده‌دخی ذکر اولندیغی وجهله ایشته بوممکن اوله‌ماز ایدی. هله بوسلاحلر زماننده هیچ قابل اجرا دکلدر. حتی دشمنمز دخی بزدن قزاندیغی محاربه‌لرك هیچ بریسنده آوروپانك وبزم اسکی محاربه تاریخلرنده اوقوندیغی کبی سواریسنی هجوم ایتدیروبده آنلرك قلیچ ومزراغندن استفاده ایده‌مدی. روسلرك بودفعه‌کی رجعتی دخی قدمه اصولیله‌در.

ساعت اونبره واردی. خط حربك هرجهتندن آتش کسلدی؛ هرکس مجروحلرینی طاشیمق واموات دفن ایتمکله مشغول اولدی. عسکر یوقلمه اولنه‌رق اولنلر وقالانلر آکلاشلدی؛ خلقمز بربرینی تبریك ایتدی. نصل هرکس بربرینی تهنیه ایتمسون که قزانیلان شی، روسیه دولتی کبی ایکیوز سنه‌دنبری تعدیات نامتناهیه‌سیله قلوب اسلامیانه اوکلماز یاره‌لر آچمش بولنان بر دولت معظمه‌دن جسیم واهمیتلی برمیدان محاربه‌سیدر. بزم شهدا ومجروحینمزك مقداری بیك بشیوز نفر قدر اولدیغی کبی، دشمنك ضایعات عسکریه‌سی دخی آلتی یدی بیك راده‌سنده تخمین اولندی. چونکه دشمنك نقل ایده‌میوبده میدانده براقدیغی ودفنلریله بزم عسکری مشغول ایلدیکی امواتك مقداری بیك آلتمش درت نفردر. بوحاله کوره آلتی، یدی بیك نفر ضایعات یازلمسی پك انصافلی واحتیاطلی بر

تخمينك نتيجه‌سيدر. زيرا قزل تپه‌يي آلمزدن آلمق ايچون اوكون درت دفعه آچيقدن غايت شدتلي هجوملر اجرا ايتدي؛ دردنده‌ده ضايعات كليه ايله رجعت ايلدي. بو سلاحلرك بودور ترقيسنده اويله آچيقدن بلا پروا هجوم ايدلمكدن حاصل اوله‌جق خسارك درجه‌سني تجربه ايدنلر بيلورلر.

بو محاربه‌ده متعرض لوانك قوماندانی بولنان قپودان محمد بكك احتياطي اولان هاشم پاشا لواسي حربه بدأ اولندقدن بر ايكي ساعت صكره ايشه و آتشه صوقولمسي ايجاب ايدرك اوكون بو دلاورلرك چوق اقدام و غيرتلري كورلدي ايدي. بو هاشم پاشا قارصك محاصره‌سي اثناسنده ابراز ايتديكي متانت افكار و شجاعت طبعي بو محاربه‌ده‌ده كوستردي. ديرسكنه بر قورشون اصابت ايدرك كميكني قيرمش اولمسيله بالطبع ايشدن چكلدي ايدي. متعرض فرقه‌مزك قوماندانی اولان فريق كدك علي پاشا دخي باشندن بر كوله پارچه‌سيله مجروح اولديغي حالده اقشام اوزري موقع حربدن عودت ايتدي. قپودان محمد بك‌ده كوكسندن قورشونله مجروح اولمش ايسه‌ده حمد اولسونكه ضياعني موجب اوله‌جق درجه‌ده مؤثر دكل ايدي. هاشم پاشا ايله كدك علي پاشانك وجودلرندن حربك صوكنه يعني زمان مصالحه‌يه قدر استفاده اولنه‌مدي. حتي كدك علي پاشانك، مجرد ضربه‌نك تضييقيله بيني زده‌لنمش اولمليكه، بر از صكره شعورينه دخي خلل كالديكي صكره‌دن تحقق ايلمشدي. بو محاربه‌ده دشمنك دخي، اسملري بزجه مجهول اولان خيليجه بيوك ضابطاني تلف اولديغي كبي سواري قوماندانی جنرال « چاف چوازوف » ك دخي مجروحاً وفات ايتديكي حربمزك وقوعندن ايكي كون صكره ايشيدلدي.

محاربه ختام بولدقدن و غروب شمسدن صكره مختار پاشا قپودان محمد بكي چادرينه چاغروب وقوعبولان مساعي و اقدامنه مقابل تشكر و دولت نامنه خيليجه التفاتلر ايتمش، و حربه كيريشلمزدن اول يازارلق ايلديكي وجهله رتبه‌سنك ميرلوالغه ترفيع اولنديغني تبشير ايتمشدر. نه قدر مباهات افزا بر توجيه، نه مرتبه‌ده كرلي بر مكافات! قپودان محمد پاشا كوزلرندن اشك سرور و شادي آقيده‌رق موقع حربده بولنان عسكرينك باشي اوجنده بولنمق اوزره كالديكي يره عودت ايتدي. [*]

---

[*] بعضاً قونوشوب كوريشديكمز صره‌ده قپودان ديرايديكه: قدرمك و عمرمك مساعده‌سي اولوبده آتيده ترفيع مراتب ايله مشير بيله اولسه‌م، خدمت مقابلي اوله‌رق مكافاةً آلديغم شو

اوکیجه صباحه قدر مجروحینی طاشیمق، بلکه صباحلین حرب استیناف اولنور احتیاطنه مبنی کوندوزدن تصارلانان مواقعه عسکر قونمق و هرکسك یاپه‌جغی ایشلر تعریف ایدلمك کبی مهمات امورایله اشتغال اولندی. صباح اولوبده دشمندن برحرکت حس اولنمدیغی کبی صورت عمومیه‌ده اوزاقدن مشاهده اولنان حالی وخفیاً کاوب کیدن کویلیلرك اخباری، دشمنك زده‌لنمش اولدیغنه دلالت ایدییور ایدی. حتی کمری قصبه‌سنده‌کی اهالی اورادن صاووشمغه قرار ویرمشلر ایمش. شو حالده طبیعت مصلحت طرفمزدن دشمن اردوسی اوزرینه برتعرضك دها اجراسنه اجبار ایدییور ایدیسه‌ده بزم اردونكده حالی برقاچ جهتله محل مطالعه ایدی.

چونکه محاربه‌ده قوللاندیغمز آلتمش آلتی قطعه قروپ طوپنك بهرینك یوز اللیشر کولله صرف ایتدیکی و عمومیتله اون بیك عدد کولله‌نك اوکون آتلمش اولدیغی بعد المعاینه ثابت اولدی. دشمنمزك طوپنك مقداری بزم اضعاف مضاعفمز درجه‌ده اولدیغندن، انكده اوکون قرق اللی بیك کولله صرف ایتمسی لازم کله‌جکی محل تردد دکل ایدیسه‌ده، دشمنك درت آتلی مهمات اراباری آرقه‌سنده ویاقیننده بولنان کمری قلعه‌سندن متصل مهمات حربیه‌سنی طاشیور؛ بزم مکاری بارکیرلریله اوکوزارابه‌لرینك قارصدن بزه کلمسنه ایکی کون زمان ایستیور. هله ارضرومدن قارصه و طربزوندن ارضرومه کلمك ایچون بالطبع کچیریله‌جك کونلری وچکیله‌جك زحمتلری داخل حساب ایتمیه‌لم!

برده دشمنك اولدیغی یرده درحال استحکام یاپوب مدافعه حالنه کیرمسی اوزرینه تکرار بر تعرض اجراسی بیوك بیوك حسابلره سبب اولدی. خصوصیله محاربه کونی قزل تپه‌نك صاغ جناحنده‌کی عسکرمزك بوزیلوب فرار ایتمسی، باش قوماندانك عسکرك اخلاقنه اولان أمنیتی‌ده زده‌لمشدی. موفقیت حاصل اوله‌میوبده بررجعت اقتضا ایتسه کریده کووه‌نیله‌جك برقوهٔ احتیاطیه‌مز یوغیدی. الحاصل شوراسی حساب ایدلدی، بوراسی اولچلدی، بچلدی؛ ایشك چیقیشدیریله‌میه‌جغی آکلاشلدی. تعرضدن صرف نظر اولنه‌رق آلاجه طاغك اوستنده بولنان اردوکاهمزك حرب ایتدیکمز میدانه

لوالنك نشوه‌سنی بوله‌میه‌جغمدن أمینم. عجبا بورتبه‌نك عنوانی الی آخر العمر بنده‌ابقا ایده‌جك بریول دوشنه‌مزمیسکز؟ زیرا فریق ومشیر اولمق قولایدر اما، بویله برموقعده، بوصورتله برایشده بولنوبده مکافات عاجله‌سنی احراز ایتمك هرقوله نصیب اولور سعادتلردن دکلدر...

ایندیرلمسی ودشمندن ضبطایتدیکمز قزل‌تپه‌نك بزم‌ایچون برنقطهٔ مدافعه اتخاذ اولنمسی لزومنه قرار ویرلدی. تکمیل لوازماتمز طاغدن اووه‌یه ایندیریله‌رك اختیاراقامت اولنوب، اردوده‌کی انسانلرارضك سهولتندن وحیواناتی‌ده اووه‌نك بولجه‌اولان صویندن واوتندن انتفاع ایتمسیله اکتفا قلندی. زیرا اوقدرطوپجی وسواری حیواناتی اوتلاتمق ایچون‌اردوبیوك براحتیاجك محکومی ایدی.

بومحاربه‌نك‌صورت‌وقوعنی‌اخباراً مقام‌سرعسکری‌یه‌یازیلان‌وحرکات‌واقعه‌نك علویتنی تقدیراً، مختارپاشایه‌خطاباً شرفوارد اولان تلغرافنامهٔ همایون‌ایله بالعموم وکلای فخام دولتدن تبریکی حاوی کلان تلغرافنامه صورتلری‌ایشته شونلردر:

مقام جلیل سرعسکری‌یه

محاربه‌نك صورت وقوعنه‌دائر درسعادته یازیلان‌تلغراف صورتی

بوکیجه دشمنك کدکلر اردوسی باصیله‌رق مظفرانه برحرب عمومی‌ایدلمش واسمی کدکلر محاربه‌سی تسمیه اولنمشدر. شویله‌که فریق حاجی راشد پاشا ایکی کون‌اول برمأموریت مهمه‌ایله ارضرومه کوندرلمش اولمسیله مشارالیهك‌فرقه‌سنه سواری فریقی علی پاشا تعیین اولنه‌رق، دشمن اردوسنه حواله‌سی بولنان واوزری استحکام ایله‌ترصین ایدلمش اولان قزل تپه‌یی کیجه‌دن هجوم ایله ضبط ایتمکه مأمور ایدلدیکی کبی، ناجی پاشا لواسیله فریق حسین حامی پاشا فرقه‌سی دخی صول جناحدن ایلری‌یه سوق اولنمش؛ وفریق احمد فاضل‌پاشا دخی‌مقدار کافی عسکرله قارصدن چیقاریله‌رق ینه صول جناحمزك تقویه‌سنه مأمور ایدلمش ودرت ساعتلك طولی اولان برخط حرب اوزرنده برقدمه تشکیل ایدلمشیدی. بوحرکت عسکریه‌یه متعلق اولان ترتیبات آقشامدن اجرا اولنه‌رق کیجه‌ساعت بشده مستعیناً بتوفیق الله تعالی عساکر شاهانه هرطرفدن یوله قونلمسیله برنجی وضعیت آلنمش و ساعت یدی بچقده اصل حرکت تعرضیه‌یه بدأ اولنه‌رق سکز بچقده دشمن قره‌غوللرینه چاتلمش ومحاربه‌یه بدأ اولنمشدر. اوصره‌ده مشارالیه علی پاشا فرقه‌سنده‌کی هاشم پاشا ومیرآلای محمدبك لوالری مذکور قزل‌تپه‌یه کمال شدتله هجوم ایدرك ساعت طقوزده بلطفه تعالی مذکور تپه ضبط اولنمش واورادن دشمن اردوسی بزم مرمیات ایله دوکلمکه باشلامشدر. بونك اوزرینه اوزونلق آغیر آغرمز دشمنك یالدیروان [*] اردوسنده‌کی عسکری قوهٔ

---

[*] یالدیروان، قرمیل، کورکدره هپ برجوارده بولنان مواقعك اسمی اولدیغی ایچون بشقه یرلرده کوریله‌جك اسامیٔ مختلفه ذهنلری تغلیط ایتمسون.

كلیهٔ موجوده‌سیله صول جناحمزه وضبط اولنان قزل تپه‌یه تعرضه چیقمش اولدیغندن محاربه کرمی ئتام بوله‌رق وصول جناحه مأمور اولان فرقه ولوالرمز ایلریایه‌رك آقشام اوستی ساعت اونبره‌قدر محاربه امتدادایتمش وقارص‌اووه‌سنك برباشندن دیکرباشنه قدراوزایان برخط حربده طرفیندن ایکیوزدن زیاده طوپ ایشله‌مکده اولدیغی جهتله مذکور اووه آتشلر ایچنده قالمش‌وقزل تپه‌یی استرداد ایچون اوچ دفعه معندانه هجوملر ایتمش ایسه‌ده هیچ برنده موفق اوله‌میه‌رق للهالحمدوالمنه نسیم‌فوزونصرت اردومزه متوجهاً‌وزان اولدیغندن محاربه‌موقعلری کاملاً عساکر شاهانه یدنده قالمش‌ودشمن قوللرینك هربری برطرفه چکیلوب کیتمشدر. ایشته شومیدان محاربه‌سنك شانلی و قانلی مظفریت عظمادن معدود اولدیغنی تبشیر ایدرم. بومحاربه‌ده دشمنك طقوز چاپنده کولله‌ایله مملو برقپاقلیسی وبرطوپ طوپار‌لاغی آلندیغی کبی اوچ قطعه قپاقلیسی دخی طوتوشدیرلمشدر. برچوق اسلحه وسائره‌اغتنام اولنمش ایسه‌ده، عساکر معاونه‌نك وشونك بونك یدنده اولدیغی جهتله مقدار حقیقیسی مجهولدر. دشمنك میدان محاربه‌ده قالان لاشه‌لری هنوزتعداد ودفن اولنه‌مامش ایسه‌ده، مجروح ایله مقتولنك اوچبیك ایله درت بیك آره‌سنده [*] وبزم طرفك دخی تمامیله ژورناللری آلنه‌مامش ایسه‌ده بیك ایکیوز قدر شهید ومجروح وقوعی مأمولدر. بومحاربه‌ده فریق علی پاشابرکولله پارچه‌سیله ضررسزجه یاره‌لنمش وهاشم پاشا ایله ردیف بشنجی آلایك میرآلایی اولوب هجوم لواسنه قوماندا ایدن مومی‌الیه محمدبك دخی کوکسندن ضررسزجه یاره‌لنمشلر وعاجزلرینك آلتنده‌کی اسب دخی‌اورولمشدر. دهابرخیلی ذواتك شجاعت و جسارتلری وخدمتلری درکار ایسه‌ده، غزته‌ایله نشر اولنمق اوزره ایلروده عرض ایدرم. شمدیکی حالده مومی الیه محمد وسواری اوچنجی آلایك میرآلایی عمر بکلرك لوالقلرینی تمنی ایلرم. بومحاربه‌ده دشمنك سواری قوماندانی فریق (جاجفوازوف) قورشوندن متأثراً تلف اولمشدر. ایشته محاربهٔ مذکوره‌نك حائز اولدیغی مظفریت محضا اثر لطف وتوفیق جناب حق و امداد روحانیت حضرت رسول مطلق اولدیغی و مقتضای طالع فرخنده مطالع شهریار معدلت آثار بولندیغی شبهه‌سز اولمغله تشکر ایدرم. بوکونك ولادت همایون یوم مسعودینه مصادف اولدیغی جهتله دردنجی اردویه منسوب بالجمله عساکر شاهانه قوللرینك ناچیزانه بویولده مرمیلی، قانلی اوله‌رق

[*] صکره‌دن دشمنك ضایعاتنك التی بیك ایله‌یدی بیك آره‌سنده اولدیغی آکلاشلدی.

اجرا ایلدکلری شهر آیینلرینك و بوبابده هدیه‌لرینك رهین حیز قبول اولمسی معروضدر . ١٣ آغستوس سنه ١٢٩٣ احمد مختار

تلغرافنامهٔ همایونه

مشیر بسالت سمیرم احمد مختار پاشا

جواباً کلان تلغرافنامهٔ همایون ایله سائر تلغرافلر

کدکلر محاربه‌سنده ابراز ایتدیککز غالبیت کامله ایله تاریخ عسکریمزك صحایف مهمه‌سنی تزیین ایلدیکز . نصب عینم اولان عسکرمزك بو محاربه‌ده دخی ابراز ایتدکاری ثبات و متانت فوق‌العاده ایله عثمانلیلق خصلتنه تمامیله مالك اولدقلرینی اثبات ایتدکلری کبی میدان حربده دشمنك تدابیر ماهرانه‌سنه هرصورتله مقابله ایله برابر نتیجهٔ محاربه‌یی شانلی و مظفریتلی اوله‌رق قزانملری عسکرمك انتظام تاملرینك برهان بدیهیسی اولمغله مظفریت واقعه عندمزده باعث کمال تقدیر وتحسین اولدیغندن هیئت دولت وملته هیئتکزه تشکر ایدرم . استحقاقلرینه شهادت‌ایتدیککز امرانك انها کز وجهله‌ترفیع رتبه‌لرینه مساعده ایتدم ؛ انشاءالله سائرامرا وضابطان وافراد‌لـ نشان مظفریتلرینی کندی‌الله‌تعلیق ایتمکه دخی موفق اولورم. محاربهٔ حاضره‌ده دعوامزك صدق‌وحقنه شاهداولان حضرت عادل مطلقك عنایتی وجمله‌مزك عروة‌الوثقای حاجاتی بولنان حضرت رسول اکرم افندمزك امداد روحانیتیله بوندن بویله دخی عسکرمزك مظهر نصر مبین وحروب وغزواتده علم اسلامی حمایه ایله کامین اولملری جناب‌ناصر حقیقیدن اخص مأمولدر . سلاح آرقداشلرکزه فرداً فرداً سلام ایدرم . حق تعالی نصرت بالغهٔ صمدانیه‌سنی اوزرلریکزدن اکسیك ایتمسون .

١٤ آغستوس سنه ١٢٩٣

مابین همایون باش‌کتابتندن احمد مختار پاشا حضرتلرینه

ذات عالئ آصفانه‌لرینه خطاباً شرفصدور اولان تلغرافنامهٔ همایون جناب پادشاهی‌عیناً بالایه یازلمشدر. ١٤ آغستوس سنه ١٢٩٣ سعید

محاربه‌ده ایث... کوندلرك اسامیـ...

ایشته بو تلغرافنامهٔ همایونی بز دخی بالایه چیقاروب آلت‌طرفنه « أی‌سلاح آرقداشلرم ! . . » خطابیله بدأ ایدن وحربك صورت وقوعنی عسکرك جمله‌سنه تعریف أیلیان مفصل برذیل‌ایله بتون فرقه‌لره کوندردك. بوذیلده عسکرك‌ثبات ومتانتنه بیوك‌بیوك تشکرلر ایلدیکی کبی، بومحاربه‌ده حسن خدمت ایدن ارکان

وامرانك اسملرى‌ده او ذيله يازيله‌رق اعلان اولندى . انلرده شونلردر :

فريق كدك على پاشا	فريق احمد فاضل پاشا
ميرلوا هاشم پاشا	اركان حربيه رئيسى حسن كاظم پاشا
ميرلوا ناجى پاشا	ميرآلاى محمد بك
ميرآلاى عمر بك	ميرآلاى حمدى بك
طاغستانلى غازى شمويل پاشا	چركس ميرلوا موسى پاشا
قول آغاسى طاغستانى محمد بك	ذيلانلى عشيرتى رئيسى احمد آغا
جمادانلوعشيرتى آغاسى مقصود آغا	وغيرهم ....

هيئت وكلا نامنه صدر اعظم حضرتلرندن تلغرافنامهٔ سامى [*]

كدكلر محاربه‌سنك نتيجهٔ مظفرانه‌سنه دائر تلغرافنامهٔ مشيريلرى كمال ابتهاج ومسار ايله قرائت اولندى . جناب حقك عون وتوفيق سبحانيه‌سى تدابير صائبه‌لرينه ياور وتوجهات مقدسهٔ شهريارى برابر اولديغى حالده عساكرشاهانه قرداشلرمزك مهاجمات دليرانه‌لرى ودشمنك اردوسنك پريشان ايدلمسنه موفقيت جليله‌لرى حقيقةً آلتون قلمله تاريخ عصره قيد اولنه‌جق مظفريات عظيمه‌دن ودولت وملتجه افتخار ايديله‌جك وقوعات مسعوده‌دن اولمغله ذات دولتلرينك وبالجمله امرا وضابطان ايله عسكر قرداشلرمزك همت وغيرت حميتمندانه‌لرينى تبريك وتسعيد ايلرز. ١٤ اغستوس سنه ١٢٩٣

جنوره قونغره‌سنه والحكم للغالبه متعلق بعض مطالعات

تاريخ قطعيسنى تعيين ايده‌مز ايسه‌مده، بزم روسيه ايله وقوعه‌كلوب بيانى صددنده اولديغمز محاربه‌دن برازاولجه اولمليدر؛ عموم آوروپادولتلرى مرخصلرندن مركب اوله‌رق (جنوره) ده انعقاد ايدن برقونغره‌يه دولت عليه طرفندن دخى مرخص كوندرلمشيدى. اوقونغره‌ده طرفين متخاصمينده مروت انسانيه‌يى اخلال ايده‌جك شيلرك محاربه اثنالرنده ممنوع اولمسى لازمكله‌جكنه دائر ويريلان برطاقم قرارلرميانه، خسته‌خانه‌لر، سلاحله ومرمياتك اقسام سائره‌سيله تعرض اولنماسى ومجروحين ومقتولينك رعايت ومحفوظيت احوالى ودول نصارانك صليب احمر ودولت عليه‌نك دخى هلال احمر اشارتيله چكه‌جكى سنجاق محللريله بواشارتلرى حائز اولان افرادك دخى تحت امنيتده اولمسى قرارى دخى ادخال ايدلمشيدى.

كنديسيله حرب ايتمكله مشغول اولديغمز دشمن بويولده‌كى مقرراتك هيچ

[*] صدر اعظم ادهم پاشا ايدى اونودلمسون !

بریسنه رعایت ایتمدی. قارصك محاصره‌سی اثناسنده مملکتی واستحکاماتی طوپه طوتدیغی صره‌ده خسته‌خانه‌لره دخی کولله آتدیغی کبی کدکلر محاربه‌سی کونی حسین حامی پاشا فرقه‌سی مجروحلرینك، فرقه‌نك آرقه طرفنده بریره جمع ایله جراحلرك واطبانك سیلان ایدن دمی طوردرمق وسائره کبی مجبور اجراسی اولدقلری عملیات اولیه‌یی اجرا ایدرلرکن بونلرك اولدقلری محله هلال احمر اشارتنی حاوی لزومی قدر بیاض بایراق چکیله‌رك اوراسنك محفوظیت وامنیت آلتنده بولندیرلمسی اقتضا ایده‌جکی اعلان اولنمش ایکن دشمن بواشارتلرك اعلان أیلدیکی امنیته قطعیاً رعایت ایتمه‌رك اطبایی ومجروحینی وبونلرك خدمه‌سنی اوراده بارندیره‌میه‌جق درجه‌ده کولله یاغدیرمسیله برچوق مشکلات ویورکلر طیانمیه‌جق حالات احداث أیلدیکندن خسته‌لرك اورادن قالدیرلمسی اقتضا أیلدی ایدی. لکن اواثناده اسباب نقلیه‌مزك برچوغی موقع حربه جبخانه وسائر لوازمات یتشدیرمك ایشلریله مشغول اولدقلرندن بومقصد بالضروره وقایه اولنه‌میه‌رق اوقدر عجزه وضعفا، حالك وسعتنه انتظاراً حربك صوکنه قدر کونشك آلتنده، کولله‌لر آلتنده قالدی. آرتق اواثناده اوراده نه آجیقلی ضایعات حصوله کلدی، اوراسی هیچ صورلمسون ....

ینه بوحربك فرداسی کون دشمنك صلیب احمر اشارتیله کوندردیکی نفرات صحرانك اوته‌سنده بریسنده قالمش اولان جنازه‌لرینی طوپلادیغی صره‌ده بزمده اورالرده قالان بعض شهدامزی قالدیرمق اوزره هلال احمر اشارتیله چیقاردیغمز افراد اوزرینه میدان حربه ناظر بولنان طاشلقلر ایچنه یرلشدیردیکی عسکر قورشون یاغدیره‌رق بزمکیلرك منعنه قیام أیلدی. انك اوزرینه بزم عسکرده مقابله‌یه طاوراندیغی کبی ممانعت ایدنلر اولدقلری یردن دفع اولدیلر. بزمکیلرده بلامانع ایشلرینی کوردیلر.

بوقاریده بالمناسبه دیندیکی وجهله هرزمانده جاری اولان (الحکم للغالب) قاعدهٔ طبیعیه‌سنی بوزمق ایچون بشقه برقانون وبرقاعده وضع ایتمك، انسانلرك یداقتدارنده اولان قضایادن دکلدر. قونغره‌نك مقرراتنه قارشو روسیه‌نك مخالفته میدان ویرمیه‌جك واوقرارك حکمنی انفاذ أیلیه‌جك اولان قوت هانکی‌قوتدر؟! قرار واقعی اجرا ایتدیرمك ایچون دولتلر هپ بردن طوپلانوبده دولت مخالفه‌یی اقوال وفعلیات تهدیدیه ایله دائرهٔ مطلوبه‌یه‌می ارجاع ایده‌جکلر؟ نه‌کزر، استغفر الله العظیم! بومثللو قونغره‌لردن، قونفرانسلردن صادر اولمش نیجه قرارلر

هم‌ده بویله انسانیته عائد دکل ؛ دنیانك استراحتنه ، أمنیتنه ، سیاستنه متعلق پك چوق رأیلر ، پروتوقوللر کوردك ؛ نتیجه اوله‌رق شونی آکلادقکه ، دنیاده‌قاعدهٔ دول ، ضعیف اولانلرك حقسزلغندن ، اقویا ولو حقسز بیله اولسه غیر مسئول اولمسندن‌وبلکه‌ده اوقوینك حقسزلغنه برچوق‌معین ویاورلر بولنمسندن عبارتدر. هله‌ضعیف اولان‌طرفی ، اسلامیت کبی برده اختلاف دین آوروپالیلردن آییرمش ایسه ، آرتق اوطرفه ربم سلامت ویرسون دیمکدن بشقه چاره قالماز .

بونك ایچون بزلر ، حضرت اللهدن وکندی قوتمزدن بشقه برشیئه ودول غربیه دوستلرمزك سیاست ومعاونتنه کووه‌نمامل‌یز . انلر کندی منفعتلرندن بشقه‌سنی‌طانیمازلر. بزه‌برپرده معین اولملرویا اوله‌جقلر ایسه ، کندی‌منفعتلرینك وقایه‌سی أملنه مبتنیدر؛ یوقسه انسانیت وحقوق نامنه وبابالرینك خیرینه دکلدر. وفای‌حقوق ، رعایت خاطر ، دوشمشه امداد ، عاجزه اعانه ، حقه اتباع ، اضراردن توقی کبی برانسان ایچون محاسندن ، هم‌ده محاسنك اك کزیده‌لرندن عد اولنان اوصاف ممدوحه ، بردولته ، برحکومته کوره عادتا موجب شین اوله‌جق‌درجه‌ده صفات حمق وبلاهتدن صاییلور. سببی ، دولتلرك بقای سیاسیلری ، موجودیتی ؛ محافظهٔ منفعت تبعه اساسی اوزرینه‌متشکل اولدیغندن بأی وجه‌کان بواساسلری محافظه‌یه مجبوردرلر . بوعلت غائیه محافظه اولنور ایکن زیدك ، عمروك حقوقی آیاقلر آلتنه آلنور ایمش اوراسی کوزه‌دلمز. اوزید ، اوعمروده آدم اولسونلرده کندیلرینی وحقوقلرینی پایمال ایتدیرمسونلر ؛ انلرده بأی‌وجه‌کان منفعتلرینی ، حقوقلرینی‌محافظه ایده‌جك اسبابك الده ایدلمسی چاره‌سنی استحصاله‌چالشسونلر. اشته دنیاده غوغا وقیامتلرك اساسی هپ بومنبعدن ظهور ایدیور!

دشمنمز برنجی درجه‌ده یعنی اك خفیف برصورتده درالمهماتی اولان کمری قلعه‌سنی محافظه ایتمك ایچون اردوسنی اوقلعه‌نك مدافعی حکمنه قویه‌رق اوغوزلی وقزل وانك وپالدیروان وقره‌یال قریه وموقعلری آره یرنده بولنان نقاط مهمه‌یی درحال سپرلر ایله تحکیم ایتدیکی کبی ، حدودمز اولان آربه چایی اوزرنده واقع وکمری‌یه ناظر بولنان اوچ تپه‌لرده‌ده استحکام ویرمش واتخاذ ایتدیکی مواقع جدیدهٔ عسکریه‌یه کمری قلعه‌سندن جسیم قلعه طوپلری کتیره‌رك تعبیه أیلمش اولدیغندن بومواقعك اوزرینه هجوم ایتمك کبی برتهلکه‌لی حرکتی التزام ایده‌جکمزه قانع اوله‌رق منتظر

اولمشدر. دشمن اشبو تعبيهٔ جديده عملياتنی بعدالحرب اوچ كون ايچنده ياپوب بترمش اولديغی دخی خاطرده طوتلمليدر .

چونكه نشوهٔ غلبه ايله سكران ومغرور اولمسی امثال عديده سيله عندنده ثابت اولان عثمانلی عسكرندن منتظر اولان شی، شدتلی برهجوم دها ايتمكدر . حالبوكه اويله بی محابا هجوملری ايتمك ، عسكرينك كثرتی جهتيله ضياعلرينی وظيفه ايدنميان روسيه كبی بردولته مناسبدر. بز آنجق حالدن وفرصتدن استفاده ايله مدافعه ده بولنمقدن بشقه چاره يه مالك دكلز وايتديكمز وبوندن صكره ايده جكمز هجوملر وتعرضلرده ينه اكمال مدافعه ايتمك و دشمنك اوزرمزه هجوم ايتمك استعدادينی قيرمق ايچوندر . يوقسه روم ايلی جهتنده سليمان پاشا اردوسنك شيبقه ده (اوسوتی نيقوله) بالقانی و استحكاماتی اوزرينه هجوم ايتديرمسی كبی جسارتلی بر حركتی اختيار ايلمك ، ياكاليله حريص شان اولمقدن ، وياخود غرور غلبه ايله سكران بولنمقدن نشأت ايده بيلور .

اردونك آتيده اتخاذ ايده جكی خط حركته واحتياجاته دائر بعض معلومات

شمدی بزم اردونك ايشی، لوازماتنی اكمال ايله دشمنك مواقع مستحكمه سی اوستنه اوغرامقسزين اوزاقدن حركت ومناورهلر اجراسيله برفرصت آلويره بيلور ايسه، اوفرصتدن استفاده ايتمسی املنه منحصردر . بو حركتلری اجرا ايتمك ، اردونك لوازم ومهماتنك حال انتظام وامنيتده بولنمسنه متوقف اولوب ، تقرب ايتمكده اولان قيش ملابسه سيله آتياً برمخاطره يه اوغرانلمسی اسبابنی ملاحظه يه دخی مجبوريت دركار ايدی . زيرا معلوم ومشهوردركه اوحواليده ايلول ايچنده قيشك پيشداری حكمنده بولنان ياغمورلرله يوللرك چاموروبتاقلغی بدأ ايدرك انتقال وحركتلر كسب بطائت ايلر . هله تشرين اول آيندن صكره چادرلرده يارنمقده قابل اولهماز . ترمومتره سانتيغراد وسطياً تحت الصفر ١٥ ودها زياده دركهلرده كزنمكه باشلار. اوته كی دشمنك مدافعه سی اسبابنك استحصالی نقدر ملتزم ايسه ، بودشمن مشتركك دخی مضرتندن أمين قالمق ايچون اقتضا ايدن تدابيره مراجعت اولنمق اوقدر ضروريدر . بو بابده قوماندان پاشانك مقام سرعسكری يه يازديغی برقاچ قطعه تلغرافنامه دن برايكيسنك محاكمهٔ احواله واردو نه در، ونه قدر شيئه احتياجی واردر ، ونه ايله وجود بوله بيلير ؟ مطالعاتنی دربيش واستكماله مدار اولور اعتقاديله عيناً درجنی مناسب عدايلدم. ايشته بريسی بودر:

مقام جليل سرعسكری يه (١٠ آغستوس سنه ٩٣)

بو حواليده متحشد عساكر شاهانه نك ادارهٔ روزمره سی ،اولديغی محالك محصولاتنه

منحصر کبی قالوب ، کرك اسباب نقلیه‌نك فقدانندن وکرك آقچه‌سزلقدن ناشی ارقه‌مزدن ارزاق یتشه‌مامکده ویتشه‌بیلان‌دخی موجود قوته‌نسبتله هیچ حکمنده قالمقده‌در . بوجهتله اسباب اداره‌نك تهیئه وتدارکی امرنده بیك درلو مشکلات چکلمکده وآرالقده احسان بیوریلان آقچه ایله بعضاً پشین و بعض کره آتیده ویرلمك اوزره اصحابی تأمین ایله اداره اولنمقده وبوده یتشه‌مدیکی زمانلر قارصك مدخراتنه ضروری مراجعت ایدلمکده ایدی. شمدی بوحال دها کوچلشوب، چونکه صغوقلر حکمنی اجرایه باشلادیغی کبی ، بوندن برآی صکره صوغانلی طاغی کچیدلری انسداد ایتمك درجه‌سنی بوله‌جغندن، آرقه‌دن (یعنی ارضرومدن ویا آناطولی ایچریسندن) احتیاجمزك شمدیکی قدر دخی کله‌میه‌جکی کبی قارص اووه‌سنده‌کی کویلر اهالیسـنك اکثریسی طاغلمش و خراب اوله‌رق غیر قابل سـکنا بولنمش ویرنده قالانلرك اسباب اداره‌سی ایسـه آیاقلر آلتنده قالدقلری ایچون مفقود حکمنه کیرمش اولدیغندن . شـوحال ایله قیش موسمنده قارص اووه‌سنده عسکر باراندیرمق امکانسزلغی رونما اولیور ؛ واوحالده شوره‌کل [*] ایله قارص اووه‌سنك ینه دشمنك پای خسارتنه جولانکاه اولمسی مأمول قویدر. اکرچه بوندن یکرمی کون اول ألده کلی آقچه اولسه ایدی، موسمدن استفاده وخلقی اطماع‌ایله ادخارات ممکن ایدیسه‌ده بوندن صکره اوده ممتنع کبی اولدیغی، ومع‌مافیه قارصده مستحفظ قاله‌جق اوتوزطابور وانلره‌مقتضی سواری وطوپجی حیواناتنك هیچ اولمازسه سکز آیلق اداره‌لرینك جمع و ادخارینه چالشلمقده اولدیغندن جناب حقك لطف وتوفیقیله یالکز اوعسکرك احتیاجی تأمین ایدیلیر ایسه‌موفقیت عداولنوب، اوحالده برابرمده‌بولنان سیار اردوی‌همایون منسوباتنك کاملاً صوغانلینك اوته جهتنده پاسین قضالری کویلرنده ، وبایزید قول اردوی همایونك دخی وان‌ایله بایزید والشکرد وپاسین‌سفلاده متفرقاً باراندیرلمسی وبویولده اداره آرانلمسی ایجـاب ایدییور . بوبابده دخی ارزاقك طرف میریدن تدارکی ینه برطـاقم صعوبات ومشکلات ایچنده قاله‌جغی جهتله، بونلرك عموماً حوایجنی تعهد ایده‌جك قونطوراتوجی تحریسی مرکزه (ارضرومه) یازلدیغندن، واثنای عقد مقاوله‌ده عسکرك نره‌لره طاغیله‌جغی کوسترلیوب، عسکر ارزاقنی ایستدیکی یره نقل ایتمك اوزره ، قونطوراتوجیلردن یالکز اوراده (مرکزده) قبض ایدیله‌جکی مقاوله‌سـنك مشروط اولمسی دخی مقرر ایدوکنـدن بویولده بعض

---

[*] قارص سنجاغنه تابع برقضادر .

قونطوراتوجی ظهوری مأمول ایسه‌ده، انلرك امر اداره‌سی دخی خیلیجه پشین آقچه‌یه متوقفدر. الحاصل دیکر تلغرافنامهٔ عاجزانه‌مده عرض اولندیغی اوزره امید اونان اسباب نقلیه‌نك ألده ایدیله‌مامسی و وسائل مبرمهٔ معروضه‌نك حیلولتی، مع التأسف تدبیر مزبورك اتخاذ واجراسنه مجبوریت کوسترمکده ایدوکی، وشونکله ینه مقدار کلی آقچه‌یه شدتله احتیاج بولندیغی، و تدبیر مزبور ایسه حال ناچارکیده اتخاذ اولنه‌جق شی اولوب کرچه شمدیکی حال دخی بوایسه‌ده، بلکه ینه برچاره‌سی بولنور امیدیله شو بر آی ظرفنده قارصه ممکن اولدیغی قدر ذخیره یاغدیرمق وهرکسك بینك حیوانلرینی دخی آلوب یوك یوکلتمك وبوبابده هرکونا ادارهٔ عرفیه‌یه تشبث ایتلك اوزره حاجی راشد پاشا حضرتلرینك دخی موقتاً بوایشه مأموراً ارضرومه کوندرلمسی مقرر ایدوکی وثمرهٔ تشبثاتنك ایلروده بیلدیریله‌جکنی عرض ایدرم .   احمد مختار

نقایصمزه دائر برقاچ سوز

ایشته بوتلغرافنامه مندرجاتی اردولرك احوال عمومیه‌سنی ارائه‌یه کافی ایسه‌ده، بروجه‌زیر برایکی قطعه‌سی دها تسطیر اولنمشدر. حاجی راشدپاشا ارضرومه کیتدی؛ ینه تأمین اداره ممکن اوله‌مدی. عجبا اعلان حربدن اولجه مأمورین ملکیه نه یاپیورلر ایمش ؟ اوراسی مجهول ! و دها طوغریسی من الباب الی المحراب هیئت ادارهٔ دولت مسئولدر. مادامکه حاضرلق یوغیدی، حرب ایدلمك تهلکه‌سی کوزه آلدیرلماملی وبزم عموم مأمورینده عادت اولدیغی وجهله : سایهٔ ... وایهٔ حضرت پادشاهیده هرشی بولنه‌ددر؛ شویله اقدام اولنیور، بویله یاپیلیور ! دیه اظهار اولنسان پارردی کوتوردیلره ایناتماملی ایدی. أوت ! (آرابه چاموزه باتدقدن صکره یول کوستزن چوق اولور !) ضرب مثل مشهورینك فقیرك بویازدقلرمه‌ده تطبیق ممکن ایسه‌ده، مقصدم، غیرتور ودینپرور اوللرینی تمنی ایتدیکم اخلافك، مجربی بردها تجربه‌یه قالقیشماملرینی توصیه‌در .

بزه نه‌یاپدی ایسه خوش آمدکولق ومداهنه‌کارلق یاپدی والا نده یاپیور! یونانیلردن عبرت آلالم ! بربچق میلیونلق برقومدن عبارت ایکن عالم سیاسیاتده موجودیتلرینی لاف ایله دکل فعلاً اثبات ایدیبورلر. حالبوکه بودولت بوندن الـلی التمش سنه اول دولت علیه‌نك برولایتندن عبارت ایدی. اتحادواتفاق وتنظیم اموراداره سایه‌سنده دول معظمه‌یه بیله کندیلرینی صایدیردیلر. عدتا دولت علیه‌یه‌ده میدان اوقومغه باشلادیلر. نه‌اوزاغه کیدییورز ! بلغارلر کوزیمزك اوکنده‌در. تحریری

صددنده بولنديغم سرنوشتی ایجاب ایدن محاربه اثناسنده اوراسی طونه ولایتی نامیله معروف برولایت ایدی. بومحاربه آنلری بزدن آییردی، شمدی بش آلتی سنه‌دنبریدر، مهمجه بروجود سیاسی ارائه ایتدیلرکه ولی‌نعمت وسبب دولتلری اولان روسیه دخی شاشه قالدی. صرب قرالیتی نامیله ینه بو محاربه‌نك احداث ایتدیکی دولتی کچن سنه بلغارلر حرباً مغلوب وپریشان ایتدیلر. حالبوکه روسیه ایله وقوعبولان محاربه‌دن اولجه صربلیلر دولت علیه‌یه قارشو قویدیلر وعادتا اردولریمزك دیشنه‌طیاندیلرایدی. باقندی ایشه‌که طونه‌ولایتی خلقنه دولتلکلریله برابر مغلوب اولدیلر. کرك یونانلیلرك وکرك صرب وبلغارلرك چوق دکل بیك ایکییوز طقسان درت سنه‌سندن اوچیوز درت سنه‌سنه قدر کچن اون سنه مدت ظرفنده کوستردکلری احوال غریبه و عجیبه‌یی و شو مدت قلیله ایچنده قطع ایتدکلری طریق تقدم و ترقی‌یی، عصرمزك تاریخنی یازمق وظیفه‌سنی درعهده ایتمش اولمسی ملحوظ اولان ذوات کرامه ترك ایله مقصده رجوع ایده‌لم.

ینه سرعسکرلك مقامنه بر دیکر تلغرافنامه صورتیدر: ١٥ آغستوس سنه ٩٣

١٣ آغستوس سنه ٩٣ تاریخلی تلغرافنامهٔ عالی خدیویلری آلندی. ٤ آغستوس سنه ٩٣ تاریخلی تلغرافنامهٔ چاکرانه‌مده البسه‌مزك صورت اکمالنه دائر سبق ایدن اشعار بورالرك احوال فوق العاده‌سنه مخصوص اولان حالك اجبارینه، یعنی محضا صغوغك شدت تأثیرینه قارشو تدارك اولنه‌بیله‌جك کورك، پوستال‌وچوراب کبی شیلردر. بوده ولایات متجاوره‌ایله هنوز تحت‌مخابره‌ده‌در. یوقسه عسکرك محتاج اولدیغی پانطولون وستره وچماشور کبی شیلر مطلقا عنایت علیهٔ داوریلرینك انصرافنه‌متوقفدر. اداره‌نك امکانسزلغی‌ملابسه‌سیله صوغانلینك اوته جهتنده قشلامق بحثنه کلنجه بوده شو حالده مشاهده اولنان مشکلات احواله ومشتا ایچون مقدمجه ایراد بیوریلان سؤاله مبنی اولوب، چونکه محتاج اولدیغمز اسباب نقلیه‌دن طولایی چکیلان ضرورتی تعریف قابل دکلدر. ازجمله کچن کونکی مظفریتلی حربی آچ اوله‌رق ایتدك وکوچ حال ایله بعد الفتح ایکنندی وقتی یارمشر قیه پکسماده دسترس اولدق. اکسیلان طوپ وتفنك وجبخانه‌مزی بوکون حالا اکمال ایده‌مدك وآرالقده ارسال بیوریلان آقچه‌نك دائما استرحامه متوقف اولمسی و وقتسز وغیرمنتظم کلمسی أمنیتی سالب اولیور. بورالرك هوالرینك اطرادسزلغی شویله طورسون؛ موسمك تقربنه مبنی بردنبره تبدل ایتمك ویوللر قپانمق کبی خاطرهلر هرکون ذهنلری مشغول ایدییور. حتی

٩ آغستوس ٩٣ تاريخنده آنسزين هوا بوزيلوب فوق العاده برودت حاصل ايتمش وبناءً عليه چادرلك خارجنده طوريله‌ماز برحاله كلمشيدى. هله حمداولسون فرداسى كون آچلمش ايسه‌ده قلوبه ينه‌أمنيت كله‌مامكده بولنديغى جهتله‌احوال مزبوره الجاآتى سالف العرض تدبيره مراجعت لزومنى كوسترمشدر. اشبو ارادهٔ جوابيهٔ خديويلرندن ايكيوز بيك ليرالق آقچه‌ايله آندن صكره دخى بهر هفته ارسالاته مساعده بيوريله‌جغى تبشيراتى آلنمش وبنابرين كرك مركزجه وكرك بوراجه قونطوراتوجى تدارك اولنه‌رق ايجاب حاله كوره پشين‌مقاوله‌سيله متعهد آرانيله‌جغى بديهى بولنمش اولمغله، حالك و زمانك حكمنه تبعيتله حكيمانه ادارهٔ مصلحت اولنمق‌لوازم اموردن بولنديغى جواباً معروضدر. احمدمختار

دستور اداره‌مز نه‌در ؟

دقت بيوريليورمى؟ كوندريله‌جك آقچه ليرا دكلدر؛ اول مقدارلق آقچه‌در، ديمك‌كه قائمه‌در. قائمه‌نك اعتبارى‌ايسه اوقدر دوشكون‌كه حميت اسلاميه ومحبت مايه تأثيراتى اولمه هيچ كيمسه يوزينه باقميه‌جق درجه‌ده تنزيل عيار ايده‌جك ايدى؛ نته‌كيم صكره‌لرى ايتدى. او وعد اونان آقچه‌ده‌كلمدى‌يا! اوآقچه كلديكى ذاتاً ارزاق متعهدى‌ده بولنه‌مدى.. برده جواباً يازيلان اشبو تلغرافنامه‌نك آلت طرفنده حكيمانه ادارهٔ مصلحت ايتمكلكمز ضروريدر جوابى ويريليور. چونكه حكيمانه ادارهٔ مصلحت بزده فن اداره‌نك مفتاحى و بلكه‌ده خلاصه‌سى حكمنده ميدان آلمش اولان (اويديرى وير!) جملهٔ مختصرهسنك طمطراقليجه يازلمشيدر؛ بشقه دكلدر. ايشته بو اويديرى وير.. لفظى، شمدى‌يه قدر نيجه‌نيجه ظلم وغدرلرى ادارهٔ حسنه صورتنده دولته‌ومملكته ارائه‌ايدى. بوسوزى‌اداره‌مز عادتا رهبر حركات اتخاذ ايتمش. وكوچكلر بيوكلرى و بيوكلرده كوچكلرى، لايتغير حالنى آلان بو (دستور) ايله اداره ايده‌كلمش وياخود آلدانمشدر.

الحاصل‌اوصره‌ده سرعسكرلك مقامنى وكالةً مشغول‌ايتمكده اولان‌فتحى‌پاشا زاده‌داماد محمود جلال الدين‌پاشايه يازلمش‌اولان تلغرافنامه‌لرك مأمول‌اولنديغى درجه‌ده تأثيرحاصل ايده‌ميه‌جكى ظن‌اولنديغندن، صورتى آتيده محرراولان تلغرافنامه‌ايله‌ده مابين همايون باش كتابتنه دخى معلومات ويرلدى.

تلغراف ايشته بودر:

مابين همايون باش كتابت جليله‌سنه ٢٣ آغستوس سنه ١٢٩٣

كلان، قيش اولديغى جهتله آتينك تأمينى‌ايچون لازم‌كلان آقچه‌نك برمقتضاى

حال ثلث راده‌سنی کچنلرده مقام سرعسکریدن استرحام ایتدم؛ وایکییوز بیك
لیرالق آقچه کوندریله‌جك جوابنی آلدم ایسه‌ده حالا فعلیاتنی کوره‌مدم. موسم
کچیور؛ برده شو آرالق تزییدینه چالشلمقده اولان اسباب نقلیه‌نك، ألده بولنان
بیك درتیوز قدر مکاری اجوراتنه محسوباً درت آیدنبری برشی ویریله‌مامسندن
آنلرك ایتدکاری تظلم حاله جانلر طیانمیور. برطرفدن عساکر معاونه‌دن بر
قسمنك (پاره‌سز طوره‌مایز!) کبی ادبسزلکلرینه وخسته‌خانه‌لرله سائر لوازماته
صرف اولنمق ایچون ألده آقچه‌اولمامسنه تحمل اولنه‌میور. بو آقچه‌سزلك بشقه‌جه
دشمنه بیوك غلبه‌لر چالمق فرصتنی بریاندن ضایع ایتدیرییور. حاصلی پاره‌سزلق
امرنده‌بولندیغم موقع طاقتفرسایه تحمل‌واداره‌ٔ مصلحت، تعریف‌اولنماز درجه‌ده
کوچلشمش اولدیغندن‌بوبابده دخی مرحمت عالی‌یه‌صیغنورم اولبابده   احمدمختار

ایشته بو تلغرافنامه‌ده برمعتاد باب عالی‌یه کوندریله‌رك (پاره بولنسون
ویرلسون!) اراده‌سی شرفصادر اولدیغی جوابی دخی باش کتابتدن آلنمشدر.
اولسون، باقلسون، یاپلسون ایله ایش بتمیور! ایش حکم وظیفه‌یه مراعی آدم
ایستیور!.. شویله ایدلدی، بویله یاپلدی؛ نتیجه ایش یولنه قونیله‌مدی کیتدی
والسلام! بیهوده یورك أوزونتیلرینی یازمقله وقت کچیرمکدن ایسه، صکره وقایع
حربیه‌دن دها نه‌لر اولدی، اوراسنه باقالم!

کدکلر محاربه‌سنك وقوعندن اول اسماعیل پاشا قوماندانسنده بولنان قول
اردو، بایزید جهتندن تجاوز حدود ایدرك زور یایلاسنده حرکتسز برحالده
اختیار اقامت ایتمش؛ وقارشومزده‌کی دشمن ایسه زمانی بیهوده یره کچیرمیوب
وقت نقدیله منفعت استملاکی دقیقه‌سندن برآن خالی اولمامشدر. اسماعیل پاشا
اردوسنك بوحالی کورن وبرایش کورمك مجبوریتنده بولنان دشمن، اوراده‌کی
اردومزك بولندیغی موقع اوزرینه جبههٔ هجومی کوزینه کسدیره‌مدیکندن،
فرقه‌سنك برقطعهٔ مفرزه‌سیله اسماعیل پاشانی صول جناحندن واوزاقدن عباس
کولی جهتنده کزینه‌رك تهدید ایتمکده اولمسیله ارکان حربیه بیکباشیلرندن بکر
بك‌قوماندانسیله سوق اولنان بزم‌نظامیه وباشی‌بوزوق سواریلریله دشمن کزندیکی
یرلردن طرد اولندیغی خبری آلندیغی کبی، بوخبری متعاقب اسماعیل پاشادن
کلان برتحریراتده، دشمنك عباس کولی وقولب وکوللیجه جهتلرینی ترك ایله
ایکدیرده‌کی قوهٔ مجموعه‌سیله برلشدیکی اشعاراولنیوردی. شوحالدن آکلاشلدی‌که،
کدکلرمحاربه‌سنك وقوعندن‌اول دشمنك کدکلراردوسندن آییردیغی قوتك‌اورایه

وصـوليله برابر بايزيد اردوسی علیهنه قطعی برتعرض اجراسی أملنده ایدی . حتی بزم کیلری چویرمك ایچون. قارص جهتندن وصولنه انتظارایتدیکی عسکرك کلمسندن اول عباس کولیله نقاط سائره‌یه‌ده وضع قدم تعرض ایتمکه ابتدار ایتمش ایسه‌ده، کدکلر محاربه‌سنك وقوعیله برابر کسب ایتدیکی نتیجه دشمنی احتیاطه مجبور ایدرك بایزیده کیتمك اوزره بزم اوکمزدن آییردیغی قوتی، کمری‌یه پرده ایتمك ایچون کری‌یه آلدیغی کبی ، بایزیدده‌کی فرقه‌سی دخی بالضروره تعرض نیتندن وازکچه‌رك اطرافه طاغیتدیغی قوللرینی طوپلایوب اسماعیل پاشا اردوسنك تعرضنه انتظاراً ایکدیرده بولنان مرکزنده اجتماع ایدوب قالمشدر .

لکن اورادن امید ایتدیکی تعرضی کوره‌مدی . واقعا دشمنك اوصرده‌ده، اوجهتده بولنـان قوۀ عمومیه‌ـسـنك اون. اون ایکی طابوردن زیاده اولمدیغی. مصـالحه‌دن صـکره ینه دشمنك نشر ایتدیکی آثار رسمیه واجنبیلرك یازدیغی سائر کتب تاریخیه مندرجاتیله ثابت ایسه‌ده ؛ مصلحتك اقتضـا ایتدیکی اثناده اسماعیل پاشا. دشمنك قوتنی چوق برشی ظن ایدرك. تعرضله آغزینك طادینی بوزمامقده ایدی . اکرچه دشـمنك قوت حقیقیه‌سنی بیلمش اولسـه ایدی، نزدنده اولان اوتوز طابورله دشمنه بر تعرض اجراسنده بولنه‌جقمیدی؟ ایشته اوراسی‌ده مجهولدر . بزم چوق یرلرده، چوق نقصـانمز اولدیغی کبی، دشمنك قوتنك کشفنده دخی ادوات اطلاعیه‌مز مفقود حکمنده‌در. اردولرمز دشمنك مقدار قوتنه دائر آلنان خبرلره اینانوبده مقتضی اولان حرکتی اجرا ایده‌میور! کشافلرمزده رؤیت وتخمینده حدندن زیاده خطا ایدییورلریا!.. چونکه‌مانورالر اجراسیله ضابطانك کوزی اوزاقدن ویاقیندن عسکر غلبه‌لکنك تعیین وتخمین مقدار حقیقیسنه آلشمش اولسه وموقعك واراضینك حالی بیلنسه بردرجه‌یه قدر سوزلرینه أمنیت اولنه‌بیلوب ، فقط هرسـوزه أمنیت ایتمك‌ده قوماندانك ایشنه کلیه‌جکی جهتله، ایشك ایچنده قوماندانك حسن نیتی اولسه دخی بودرلو نواقص حقیقیه‌نك وجودندن برچوق فرصتلر غائب اولیور .

برده عموماً مبتلا اولدیغمز انفعالات نفسانیه دخی کلوکیرموفقیتمز اولیور. هرفصلسه رعایت وظیفه حکمی انفعالات نفسانیه‌یه غلبه ایده‌میور . بوکاده ظن ایدرسه‌م سوء تربیه سببیت ویرییور. بوسوء تربیه‌نك منبعی‌ده سعادت وشقاوتك مبدائی اولان کوره‌نکدر. محافل ومجالسده، آدم فصل ومذمت ایتمکله مألوف

اولان نفوس طاهره وزكيه‌نك ذاتنده‌كی صفوت ، تكدر ايده ايده انسانك عادتا فطرتی دكيشيور. وغيبت ومذمتی ايشيدن قولاقلرك صاحبی اولان آدم ، مغتاب الیهی هيچ بيلمديكی حالده، طويديغی مذمتی ايجابنجه دشمن اولمازسه بيله، اندن صكره پكده آكا بر نظر محبتله‌ده باقه‌ميور ؛ ديركن نفسانی اولان انفعال قلبنده ير ايدييور. صكره مرض غرض ايله مالی اولان بوقلب مقصدينه وصول ايچون يوللر آرايور ، سوء ظن غلبه أيليور، ايش حسده نتيجه ويرييور؛ آرتق دشمننه غلبه ايتمك ايچون افترا وبهتان ايديويرمك ، صاحب حسد برقلبه كوره پك قولايلاشيور. هرنقدر ادارهٔ كلام ايله ستر خميره مقتدر اولسه‌ده انعكاس دينيلان برسيالهٔ معنويه، محسوده اعلام حال ايدرك، اوده لازم كلن مقابله‌ده قصور ايتميور. ايشته بويله بويله برچوق وسائل متأسفه ايله‌قلبلرمز بری برينه صارماش دولاش طاقليور ؛ درت قلب متوافقی برآره‌ده بولمق كوچلشيور. آرتق حدك وار ايسه ، مجاریٔ اموره‌ده جريان ايتمكده اولان مصالح امت وملتك اوكنه طورمش اولان عوائقی قالديرده ايشه علی‌وجه‌المطلوب برجريان وير! ممكن دكل‌كه!..

ايشته بو وبونك كبی دها نيجه نيجه ظاهری ومعنوی حكمتلره مبنی‌حضرت شارع مكرم افندمز، بز مسلمانلری غيبتدن وأولو آدم أتی يمكدن منع ايتمش وقرآن كريمده دخی (أيُحبُّ احدكم...) نص جليلی ايله كافهٔ مسلمين ارشاد بيورلمشدر. غيبتك ميتهٔ آدميه‌يی يمكله مساوی واكا شبيه طوتلمسی‌قبيح وغلظتنك شدتنی افهام ايچون اولديغنه شبهه ايدلمزيا! غربده تقدم ايتمش نقدر امم وارايسه جمله‌سنی برنقطهٔ اخوتده اجتماع ايتمش كورييورز. سببی ، جمعيتلرنده مالايعنی ايله اشتغال وآدم فصل ايتمكی وزيد وعمروك احوال شخصيه‌سی اوزرينه سوز سويلكی عادت ايتمامشلردر. بونلر عقد جمعيت ايلديكی وقت اواقدر طوغری برقلب ايله يكديكرينه مقابل كليورلركه؛ قلبلرينك ، أوزلرينك، سوزلرينك طوغرولغنی، خارجدن سيرجی طرزنده نظر انصافله باقانلرك عموماً وعلناً كوره‌جكلرينه شبهه ايتميورم .

مصلحت عامه‌نك تنظيمی امرنده قوای ماديه‌نك نه‌رتبه دخلی وار ايسه ، وسائط معنويه‌نك دخی اولقدر وبلكه اندن دها زياده لزومی دركاردر. ديديكم واسطهٔ معنويه ايسه اخلاقدر. دنيانك علمنی اوكرنمش اولسه‌ق، عالمك سياستنی محفظهٔ ادراكده طوته‌جق استعداده مالك بولنسه‌ق، اندن صكره هرفرديمز

قهرمان قاتل كبي جسور ورستم داستان قدر شانلى، جانلى، قوتلى اولسه ، عن جماعةٍ محافظهٔ موجوديتمز بوحال ايله قابل اولهماز. اخلاق تدارككنك چارهسنه باقلى يز. زيرا مجاور بولنان دولتلرك معدهلرنده كى قوت پك ياقين وقتده بزى هضم ايدر؛ وبزى هاضم وجود، بزمله اويله برقوت احراز ايدركه، همان همان كرهٔ ارض ايچنده متكلم وحده اولور قالور. چاليشهلم، چاليشهلمده؛ بزى يوتمش اولان اژدر سوء اخلاقك، امتثال امر شارع ايله كسب صلابت ايدرك معدهسنده طورهلم، هضم اولنميهلم، حريت واستقلاليتمزى غيب ايتميهلم، نعمت موجود ايكن قدرينى بيلهلم! فقداندن صكره قدرى بيلنور ، اما او وقتده ايش ايشدن كچمش اولور....

شوصرهده ٢٥ آغستوس سنه ٩٣ تاريخنده قورد اسماعيل پاشادن آلنان برقطعه تلغرافنامهده آجلقدن وچپلاقلقدن شكايت ايديوردى . چونكه بايزيد جهتندهكى اوردوبى هم ارضروم، همده وان ولايتى بسليهجك ايدى. ارضرومك يوكى پك آغردر؛ زيرا هم قارصى طولديرهجق ، همده بزه ارزاق ولوازمات يتشديرهجك . بوندن فضلهده دشمنك آردهانده براقش اولديغى قوته مقابل خصه پياده اوچنجى آلايك مير آلايى حسن بك قومانداسيله (بنك)ده بولنديريلان آلتى طابور پيادهيه ارزاق ويرهجك؛ برطرفدنده بايزيد اوردوسنه ارسالاتده بولنهجق . حالبوكه اسباب نقليهيى درجهٔ كفايهده دكل! ولايات متجاوره همت ايتميورمى؟ ايديور اما، هرنهدن ايسه اووسائطى يوللرده، كويلرده، شهرلرده حسن استعمال ايتمك ومطرداً ومنتظماً ايشى يوروتمك قابل اولهميور .

شمديده وان واليسى بولنان حسن پاشا، بايزيد اوردوسنك ارسالاتى يولنه قويمق ايچون بش بيك رأس استر ودوه وباركيره محتاج اولديغنى بيلديريور، تدبير اولهرق نهيا پيلهجق؛ امثالى مثللو مؤثر وآجيقلى برتلغراف ايله سرعسكرلك مقامنه مراجعت اولنمق اقتضا ايدهجك؛ نتهكيم اولندى، آنلرده شبهه يوقدركه صيقجه اولهرق ولايت واليلرينى تلغرافله تضييق ايلديلر ، واليلرده متصرفلرى متصرفلرده قائممقاملرى ، قائممقاملرده مديرلرى ، مديرلرده مختارلرى صيقشديرديلر وآلدقلرى كبى صاتديلر . صاتديلر اما ، حالا ايش بتمدى . اوردونك احتياجى اولديغى كبى ينه باقى قالدى. يوقاريدن آشاغى ايتمكده اولان امر، هراستاسيونده برمقدار قوتى براقه براقه مختارلرده صفره منتهى اولدى .

اردولرك احتياجى مسئلهسنى يازوب طورمق بيانى املنده اولديغم واقعات حربيهيى تأخير ايديور ايسهده مادامكه اخلافه بر بركذار براقمق مرافقندهيز ،

تکرر امثالندن اجتناب اولنمق ایچون نظر دقت وعبرتی جلب ایده‌جك شیلرك حکایه ایدلمسنی دخی وظیفه‌دن بیلیرم . بلکه اوقورلرده دمیر یوللرینك یاپلمسی مقصدینی تعجیل ایدرلر !

آغستوسك ٢٦نجی کونی صباحلین دشمنك سواری قره‌غوللری بزم سواری قوللرینه چاتمش وحربه طوتشمش اولدقلرندن ، طرفینده متقابلاً سواری آلایلری وپیاده طابورلریله سواریلرینی تأیید ایدوب طوررکن ایش قیزشدی وعادتا اوفه‌جق برحرب شکلنی آلدی . اواثناده طرفیندن دخی ایچه طوپ آتلدی ایسه‌ده ، ذاتاً طرفینك مقصدی باشلوجه برحرکت اجراسنه مستند اولمدیغندن برایکی ساعت صکره هرکس یرلو یرینه چکلدی . شوقدرکه طرفیندن أجللری کلان وخسته‌خانه‌لرده نصیبی بولنان یکرمی اوتوز نفرله اردولرك قوۀ عمومیه‌سی تناقص ایتدی .

اوت بویله اوفق تفك وقوعات برشی دیمك دکل ایسه‌ده بتون اردویی راحتسز ایدییور ، هرکسی سلاح باشنه سوق ایدرك انتظار عاقبت کبی قلبلری برخلجانه دوچار أیلیور ، (حاضراول، سلاح‌باشنه!) بوریسی تعلیم میداننده بیله اولسه سویلور شیلردن دکلدر. یاحرب موقعنده‌اولورسه دهشتی ملاحظه‌اولنمیلدر. هله اوصره‌ده بعض مزاجده بولنان آدملرك یورکنه بر چارپندی ، دیشلرینه بر چاتردی ، سیکیرلرینه بر تتره‌مك ، آغزینه بر قوراقلق کلیور . واقعا برایکی ساعت صکره کچیور، کچیوراما، برچوق أوزونتیلی تأثرلر احداثندن‌صکره کچیور.

مهرعلی‌نك روسیه مملکتنه کیروب چیقمسی واغتناماتی

بوصره‌ده دشمن مملکتی داخلنده‌کی تلغراف تللرینی قیروب بوزارق خلقه بردهشت القاأیلمك ودشمن اردوسنده‌کی عسکرك‌مبالغه‌لی شایعات‌ایله جسارتلرینی قیرمق اوزره نامنی یوقاریده خیر ایله یاد ایتدیکمز مهر علی آغا یوز اوتوز قدر سواریسیله دشمن مملکتنه صالیویرلمشیدی . یدی سکز کون کزندکدن صکره درت شهید ، سکز یاره‌لیسی وباقی موجود رفاقتنك صحتیله برابر کلوب چیقدی. طوپچی‌یه وسواری‌یه ألویرشلی اوله‌رق اردومزه یوز اللی رأس قدرده روسك قطانه بارکیرلرندن هدیه کتیردی. بوقطانه بارکیرلری، دشمنك میری چفتلکلری محصولندندر . کرك بارکیرلرك حین اغتنامنده و کرك کتیرمك اوزره یوله دیزلدیکنده آرقه‌سندن یتشان واوکنه چیقان سواری آلایلریله حرب ایتمش؛ وانلرك مقاومتنه غلبه ایده ایده اوصورتله چیقوب کلمشدر. بوکا متعلق تفصیلات بقیه‌سی یوقاری‌یه مراجعتله معلوم اولور .

دشمنك «كمری» ايله «تفليس» وسائر مواقع عسكريه‌سنك تلغرافلرینی دخی قيرمشدر. شايد تلغرافلرك قيرلديغنه ايناتماز مطالعه‌سنه مبنی بر قاچ قانغال تلغراف تلی اردومزه كتيره‌رك ارائه أيلمشدر. مهر علينك افاده‌سنه كوره كندوسنه مقابله‌يه چيقان دشمن سواری آلاينك آلتمش يتمش نفر قدر ضايعاتی اولمش وبرمیر آلايلری دخی عالملك وارلق يوقلق دغدغه‌سندن بر قورشون ايله قورتارلمشدر. هرنه‌ايسه مهر علی كبی جلادت مجسمه اصحابنی آثار پك آز طوغورير.

صلحك تقربی ملحوظ اولمسنه مبنی روسيه اراضيسندن بعض بر ضبط اولنمسی لزومنه دائر تلغرافنامه‌ٔ سامی

ظن اولنور ايسه، اردومزك بولنديغی موقع غالبيتدن دولتجه استفاده ايدلمك عزمنه دوشولمشدركه ۲۷ آغستوس سنه ۹۳ تاريخنده صدر اعظم ادهم پاشا حضرتلرندن مختار پاشا حضرتلرينه بر تلغرافنامه كلدی، صورتی شودر:

محاربهٔ حاضره‌نك صلحه مبدل اولمسی زمانلری تقرب ايتمكده بولنديغی جهتله روان اوزرينه تشبث اولنان حركتك حال وامكانك مساعد اوله‌بيله‌جكی درجه‌ده ايلرولديله‌رك دشمن ممالكندن اوجهتدن براز بر قزانيلور ايسه پوليتيقه‌جه فائدهٔ كليه‌سی كوريله‌جكندن وبوبابده دائرهٔ عسكريه‌دن دخی طرف مشيريلرينه تبليغ مطالعات اولنديغندن ايشك نظر دقته آلنمش اوله‌جغی دركار ايسه‌ده، بواملك بعونه تعالی قيش كلمزدن اول حصوله كتورلمسی ضمننده اتخاذ بيوريله‌جق تدابير سريعه اوزرينه مطالعهٔ دولتلرينك طرف عاجزی‌يه محرمانه تلغرافله اشعاری متمنادر. ۲۷ اغستوس سنه ۹۳

زاد فی‌الطنبور نغمة اخری!... باقندی ايشـه!.. احتياجات روزمره‌سنی تداركدن عاجز اولان اردودن بويله بر خدمت بكلمه‌مك عبث اولمازمی؟ بوكا ترتب ايدن مسموعات ومطالعاتی بعده درميان ايتمك اوزره مختار پاشانك بوتلغرافه جواباً يازديغی تلغرافك صورتی آتيده محرردر. ايشته شويله:

مقام جليل صدارت عظمايه

دشمن ممالكندن بعض بر قزانلمسی اراده‌سنی متضمن اولان ۲۷ اغستوس سنه ۹۳ تاريخلی تلغرافنامهٔ سامیٔ وكالتپناهيلری حكم جليلی هروجهله مطاعدر. چونكه شوحال چاكرلرنجه دخی موافق آرزو ومقصد اولوب آمال وتشبثاتمزك قسم اعظمی دخی هميشه او جهته معطوف ايسه‌ده، شمدی بولنديغمز موقعده كونی كونه آنجق ارزاق يتشديره‌بيلديكمز جهتله عسكر ايلرولدكجه احتياجات دخی متناسباً تزايد ايتمسی طبيعيدر. بونی دفع ايده‌جك اسبابك مفقوديتی اردوی

همایونی معلول براقیور. مع مافیه اوراده‌کی مملحه‌لر حکمنجه عموم قفقاسیه‌نك مطمح نظری اولان قولب نقطه‌سنك شمدیلك زیر ضبطه آلنمسی ایشك ایلریسنه بر چیغیر آچه‌جغندن . منتظر اولدیغم نعل ومیخلك ورودنده یازین ویاخود اوبریسی کون سواریمزك اوجهته چیقاریله‌جغی وانلری اوراده‌بسله‌ملك دشوار اوله‌جغندن، شورادن بورادن استقراض وتدارك ایدیله‌بیلن اللی بیك غروش سکهٔ خالصه آنجق برابرجه کوندریله‌بیله‌جکی جهتله بمنه تعالی بوندن حاصل اوله‌جق نتیجه‌یی ودها نه‌یاپلمق لازم کله‌جکنی بعده‌عرض ایدروبرده‌پنکده‌کی مفرزه‌مز آردانوجده‌کی عساکر معاونه ایله آردهانه متوجهاً ایلرولدلمش وباطومده درویش پاشا حضرتلریله مخابره اولنه‌رق آجاره طرفندن آردهانك آرقه‌سنی تهدید ایده‌جك وسائطك اجراسنه دخی تشبث اولنمش اولدیغندن توفیقات سبحانیه‌یه عرض افتقار ایلرم . ۲۹ اغستوس سنه ۱۲۹۳ احمد مختار

بعض حرکات تعرضیه‌یه ابتدا اولنه‌مامسنك اسبابی

اشبو تلغرافده بیان اولندیغی وجهله قولب جهتنه تعرض اولنمق ایچون بایزید قول اردو قوماندانی اسماعیل پاشا حضرتلرینه امر اولندیغی کبی، اوچ درت کون صکره‌ده بزم سواریلرك بکلدیکی لوازم کلدی ولزومی قدر سواری نخجوان [*] طرفنه کونده‌ریله‌رك اسماعیل پاشا ایله بالمخابره اورادن کله‌جك عسکر ایله برلشه‌رك دشمن حدودی داخلنده بولنان قولب مملحه‌سنی طوتملری وبعده ویریله‌جك امره کوره حرکت ایتملری، ترتیب اولنان سوارینك قوماندانه امر اولندی، عسکرده کیتدی. آرادن اوچ درت کون کچدی ، اسماعیل پاشا اردوسندن کیمسه‌نك کلمدیکنی بزم سواری قوماندانی بیلدیردی. بوندن صکره سواریمزك اوراده دها زیاده طورمه‌سی مخاطره‌دن سالم اوله‌میه‌جغندن اردوکاهمزه جلب اولندیلر. سببی نخجوان نقطه‌سی بزم اردومزك آرقه‌سی ایلروسنده‌در . اوراده عسکرمزك بولنمسی ، دشمنه آرقه‌مزدن برقورقومز اولدیغی فکرینی ویره‌رك انی بعض تشبثاته سوق ایده‌بیله‌جکی کبی، یالکز باشنه سواریمز برحربه وبرقضایه طوتیلورده برخساره اوغرار ایسه، اردومزك کورور کوزی. طوتار الی، یورور آیاغی ضایع اوله‌رق کور وچولاق وطوپال قاله‌جغندن، بزه نافع ودشمنه مضر برایش کوره‌مکسزین سوارینك اردودن آیری بریرده مدت مدیده بولندیرلمسی جائز اوله‌ماز ایدی .

---

[*] نخجوان اسماعیل پاشا اردوسیله بزم اردونك آره‌سی ایلریسنده برحوضه‌دن عبارتدر. اورادنده هدف تعرض اولان قولب نقطه‌سنه برکونده کیدیله‌بیلیر .

کله‌لم ینك طرفندن آردهان اوزرینه اجراسی تصور اولنان تعرض مسئله‌سنه: ایشیدیلیوردی که دشمنك آردهانده سکز طابور قدر بر قوتی وارایمش. شمدی بزم آلتی طابور عسکر، ینکدن ایلریلیه‌رك کوله‌یه واصل اولور و آردانوج جهتندن‌ده آردانوج قضاسی قائممقامی دده بك قومانداسی آلتنده بولنان کونجی عساکر معاونه‌سی ایلریلیه‌رك کوله‌یه واصل اولان بزم طابورلرله برلشیر و باطوم‌ك آرقه طرفنده واقع (آجاره) قضاسنده و آجاره‌لی شریف بك قومانداسنده بولنان عساکر معاونه دخی شاوشیت و یوسفویه ایلریلیه‌رك اوراده کزینور ایسه، آردهانده بولنان سکز طابور دشمن عسکری دیکیش طوتدیرمه‌یه‌رق صاوو شورده شویولده بر کوتوردی و پاطردی ایله بلکه آردهانه بتکرار مالك اولورز. اکر دشمن عسکری صاووشمیه‌جق اولسه بیله قارصده‌کی عموم اردوسندن بر مقدار قوت تفریق ایدرك آردهانه کوندرمسیله دخی مقابلمزده‌کی روس اردوسنك بر فرصتی دها آل ویرمش اولور مطالعه‌سیله بزم طابورلر کوله‌یه طوغری ایلریلدلدی اما آردانوجدن بکلدیکی عساکر معاونه‌یی اوراده بوله‌مدی. بر ایکی کونده انتظار ایتدی کیمسه کلمدی. دیرکن آردهانده بولنان روسیه طابورلری چیقه‌رق سواریسنی بزم آلتی طابوره قارشی اوزاقدن کوستردیکی کبی طابورلرمز اولدیغی یردن کریسین کری یه صاووشه‌رق بر تلاش ایله ینکه رجعت ایدوب قوماندانلری اولان میرآلای حسن بك صورت حالی مختار پاشایه بر مکتوب ایله عرض ایتدی.

حسن بکك رجعتنك اثر جبانت اولدیغنه شبهه یوقدر. بومبارك آدم! نه اولیورسك؛ بر کره اظهار خفت ایتمه‌ده، بکله! اوتوردیغك موقعی فن حرب نقطهٔ نظرندن باقه‌رق انتخاب ایت؛ پاطردی یه پابوج براقمه! یراشمش و خندقلرنی یاپه‌رق اوطورمش اولان آلتی طابور پیاده‌نك اوزرینه اویله بر قوت جزئیه ایله دشمنك تعرض ایده‌میه‌جکنی وایدر ایسه بیله بیوك خساره اوغرایه‌جغنی حساب ایت‌ده عسکرلکك و عسکرك ناموسنی بوزمه!.. خیر، بزم حسن بك مطالعه ایتمشدر که: بن آردانوجدن کله‌جك اولان عسکرله برلشه‌جکدم. شمدی آردانوجدن بکله‌دیکم عسکر کلمدی. شاید بن یالکز باشمه بر حربه طوتشورده قضاءً ایشم ترسنه کیدر ایسه. (نیچون بکله‌مکده اولدیغك عسکر یوق ایکن حربی قبول ایتدك؟) دیه مسؤل اولورم... جانم برادر! خاطرنکز قمسون اما، بونلرك جمله‌سنه نی تماز عذری دیرلر. بیلیورسك که دشمنك بیوك اردولری اوته‌لرده‌در. کلسه کلسه سنك اوکنه سکز طابور کله‌جك اوممهاجم سکز طابور؛ سن مدافع آلتی طابورسك. بر وفق وظیفه طاورانیر ایسه‌ك نتیجه‌دن قورقمرسك؛ مسؤل‌ده اولمازسك: لکن بو مطالعه‌یی ایتمك ایچون افکار عسکریه

لازمدر؛ یعنی انسان آناسندن عسکر اوله‌رق طوغمغه متوقفدر. بوقسه‌رتبه آلایم، عائله چالم صاته‌یم؛ انك ضمننده‌ده معیشت ایده‌یم فکریله عسکر اولانلردن برایش بکله‌مملی ؛ هله اومقوله‌لر رأساً برقوماندایه هیچ قونلمملی. انلر دائما رفاقتده ومعیتده تحت الامر والقهر قوللانلمالیدر.

آردانوجده‌کی عساکرمعاونه‌نك کله‌مامسی وآجاره جهتندن امید ایدیلان شریف بکك کوریله‌مامسی انلرك باطوم قوماندانی درویش پاشا حضرتلرینك قوماندانسی آلتنده بولنمسندن ناشی‌ایمش. چونکه باطوم قوماندانلغنك مختار پاشایه برارتباط ومناسبتی یوق. مختارپاشاطرفندن یازیله‌جق شیلری‌اجرا ایدوب‌ایتمامکده درویش پاشا مختار ایدی. ترجمه‌سی درویش پاشا، بیك دره‌دن صوکتیره‌رك بزم جهتك آرزوایتدیکی حرکتی‌اجرا ایتدیرمدی والسلام! درسعادته‌شکایت‌ایدلسون، فائده‌سی‌نه‌در؟ بزم جهته بیان اعتذارایدن ذات او اعتذارك بیك درلوسنی اورایه ایده‌مزمی؟ ایشی‌کوره‌جك‌حسن‌نیتدر، حسن‌نیت اولمدقدن‌صکره تعلیل‌مصلحت اوقدرکوچ برشی دکلدر. کوریلیورمی قلبلرك بربرینه طوغری وصفوتله مقابل بولنمامسی‌دولتك، ملتك باشنه نه‌فناقلرکتیرییور! بومثللوتکررایدن‌ودولته فائده‌لی فرصتلرغیب‌ایتدیرن دها بعض‌حالات اوزرینه‌کیفیت استانبولجه‌ده معلوم‌اولدیغندن بروقت باطومك قوماندانسی‌دخی‌مختارپاشایه ویرلمکه قالقیشلمش ایسه‌ده ساده بر عنواندن عبارت قاله‌جق قوماندانلی مشارالیه ایستمدی وقارص‌اووه‌سندن مؤثر قوماندا ایدیله‌میه‌جکی چونکه موقعك حکمی اتحادقوماندانلی قبول ایده‌میه‌جکنی باالبیان تکلیفات واقعه‌یی رد ایتدی ایدی.

کله‌لم اسماعیل پاشا اردوسندن نخجوان طرفنه کوندریله‌میان عسکرك سببنه : بوبابده مختارپاشا طرفندن سرعسکر محمودجلال‌الدین پاشایه یازیلان شفره‌لی‌تلغرافی عیناً نقل‌ایدرایسه‌ك کوکلرك انتظارایتدیکی ایضاحاته جواب ویرمش اولورز.

صورت تلغراف ١٣ ایلول سنه ٩٣

قواب جهتنه‌تعرض‌ایدلمك‌امکانی‌تحری‌اولنمقده‌اولدیغی‌عرض‌ایتمشیدم. اسماعیل پاشاحضرتلرینك اوطرفه تعرضی‌تسهیل‌ایچون‌بورادن‌نخجوان جهتنه‌بعض‌سواری سوق اولنمش‌ایسه‌ده مشارالیهك حرکت ایده‌مامسی جهتله بوسواریلر اردوکاهمزه عودت ایتدیلر اسباب موجبه‌سنی تحری ایتمکده ایدم. بودفعه آلنان محررات وتلغرافنامه‌لر مآلنه نظراً اردوی مذکورك بوراده اولدیغی‌کبی‌چارقسزوا کثریت اوزره عسکرك یالین آیاق وبعضیلرینك چپلاق بولنمسی وبلاشعیر روزمره ارزاقی واندن وارضرومدن کیتمکده ایسه‌ده کونی‌کوننه تمامیله آلنه‌مدیغی بیلدیریلیور.

بوحال دائم اولدقجه مذکور اردونك تدافعی حالنده قالەجغی درکاردر . چاریق احضارینه بش آیدن بریدر چالیشلمقده ایسەده، هرنصلسه بردرلو جلبنه موفقیت حاصل اولەمامقده ویالکز اونده برکشی‌یه ویرلمك اوزره آرالقده آلنه‌بیلمکده‌در. بوندن ایکی آی اول استانبولدن استنیلوب او وقت کوندرلدیکی بیلدیریلان و طربزونه کلدیکی ایشیدیلان بشبیك یغمورلق حالاً یوللرده اولدیغندن اکا دخی دسترس اولنەمدی و اون بیك قات کوندرلدیکی اولجه امر بیوریلان البسەنك نرەلرده اولدیغی هنوز آکلاشیله‌مدی . قریباً قار ویغمور باشلار ایسه نقلیه مادەسنك نەصورت کسب ایدەجکی تخمین بیوریله‌بیلور. یالین آیاق عسکرك حفظ صحتی وحرکتی ممکن دکلدر . ولایتلره بوندن بر بچق آی اول مراجعت ایدرك وعدلر آلدم ایسەده حالا براثر اولمدیغی کبی أمین دخی اوله‌مدیغمدن برچارۀ سریع بولنور امیدیله کیفیت عرض اولندی .   احمد مختار

صلح ایدلمامسی امرنده اختیار اولنان خطیئات

اشته افندم اسماعیل پاشا طرفندن بکله‌نیلان عسکرك کله‌مامسی سببی آکلاشلدی‌یا! بوحال بویله ایکن برده صدراعظم حضرتلرینك تلغرافنده حربك مبدل صلح اولمسی زمانلرینك تقرب ایتمسی بحثی اوزرینه‌ده برقاچ سوز سویلیه‌م. فقیر بعدالمحاربه استانبوله کلدیکمده ایشتدمکه : روسیه دولتی اولجه ایلروليەرك دولت علیه مملکتلرینی استیلا ایتدی. صکره‌ده دولت‌علیه اردولری آناطولیده روسیه اردولرینی حدوده قدر سوردی، روم ایلنده‌ده روسیه اردوسی طونه‌یی کچه‌رك عالمی ولوله‌یه ویردی . دیمك‌که طرفینك‌ده ناموس عسکریسی هنوز محفوظدر . شوحالده آتیده مناسبتسز بروضعیتده بولنلمقدن ایسه شمدیدن صلح ایدلمك چاره‌سنه باقلسه دیه دول معظمه‌دن بعضیلری توسط ایتمك عزمنده بولنمشلرده بزم هیئت اداره : بزدها چوق ایشلر کوره‌جکز، وحتی دشمن ممالکندن بعض یرلرده فتح ایده‌جکز . مطالعۀ ناقصه ویا أمل خامیله قبول ایتمامشلر ایمش؛ حتی اخیراً محاربه ختام بولوبده طرفین مرخصلری واسطه‌سیله آیاستفانوسده معاهده یاپیلورکن حدودلرجه بعض ایضاحات ویرمك ایچون بایزید قول اردوسی ارکان‌حربیه رئیسی کوتاهیه‌لی عاکف پاشا بزم مرخصلرك رفاقتنه مأمور ایدی. فقیر عاکف پاشادن ایشتدم‌که، برکون اووقت خارجیه ناظری بولنان صفوت پاشا ایله برآرابه‌یه بینه‌رك آیاستفانوسه کیدر وحال حاضر اوزرینه دردلشه‌رك لاقیردی ایدرایکن صفوت پاشایه‌سورمشکه، ایش بودرجه‌یه کلمکسزین روسیه دولتیله صلح ایتمك امکانی یوقمی ایدی وعجبا ویولده برتشبث وقوع

بولندیغی ؛ ناظر مشارالیه‌ده : آ کوزم ! امکان یوقمی ایدی دیمك نه‌دیمکدر ؛ عادتا متوسط بولنمق مأمول ایکن بز او تشبثی رد ایتدك‌ده شمدی‌ده بوفلاکته کرفتار اولدق ، دیمش‌ده کوزلرندن یاش دوکمش اولدیغنی عاکف پاشا نقل أیلدی ایدی . شمدی صدر اعظمك تلغرافنك مآلی ، ایش‌ده صلح استعدادینك موجود وعادتا صلح لاقیردیسنك اوصره‌ده جریان ایتمش اولدیغنه تمام قرینه‌در . حربك وقوعنه سببیت ویرنلره بشیوز دکنك اورلمق لازمکلور ایسه عقد مصالحه ایچون متوسط آرامق تکلیفنی رد ایدنلرك قورشونه دیزلملری اقتضا ایدردی . هرنه حال ایسه چیقه‌جق قان طمارده طورماز ؛ حکم قضا وقدرك تدبیر وتفکر ایله اوکنه کچلمز دیه‌لمده تسلی‌یاب اوله‌لم .

روم‌ایلی ، آناطولی و قره‌دکز سواحلنده دولت‌علیه ــ روسیه اردولرینك سوق‌الجیش وتعبیه‌لری اوزرینه بیان‌مطالعه‌ایدن واسمنی نشرایتمکسزین عسکرلکه متعلق کتابلر تألیف ونشرایدن ذاتك (کر دوریان ــ شرق محاربه‌سی) نامنده‌کی کتابك اوچنجی جلدینك [٦۰۰] نجی صحیفه‌سندن مأخوذ ومترجمدر :

سرعسکر ردیف وسردار اکرم عبدالکریم پاشالرك عزللری

روسیه‌نك طونه‌یی کچمسی ، طرنوه‌نك بلامدافعه ترك اولنمسی ، بالقانلردن روسیه اردوسنك مرور أیلسی ، نیکبولینك روسلر طرفندن ضبط ایدلمسی کبی مسائل مهمه آرتق ردیف پاشانك سرعسکرلکدن عزلنی ایجاب ایتدیرمشدر . سردار اکرم عبدالکریم پاشایه کلنجه : بونك عدم اهلیت و بطائتی چارك اردولرینك حرکات واجراآت سربستانه‌سنه وترکیانك استیلاسنه سبب‌اولدیغندن هرطرفدن قوماندانلغك براهلنه احاله وتفویضی آرزو اولنیوردی .

نیکبولینك روسلر طرفندن ضبط اولنمسی اوزرینه استانبولده هیئت وکلا عقد مجلس أیلدی . بوهیئت میانده یالکز خارجیه ناظری صفوت پاشا حقیقت حالی تصویره جسارت ایدرك دیدی‌که : (من غیر مأمول طالعك یاردمیله آناطولیده دولت‌علیه اردوسی کوزل وحقیقی نتیجه‌لر حاصل ایتمشدر . آنجق روم‌ایلندن بومثللو مظفریتلر مأمول وحساب اولنه‌میور .)

بوکاده‌علاوةً دیدی‌که : (صحیحاً بزم‌عسکرلرمز قناعتکار ، جسور ، اطاعتلیدرلر ؛ بتون‌عالم بوحقیقتی تسلیم ایتدیکی کبی بالذات دشمنلرمز بیله اعتراف ایدرلر . لکن بوغیور اردولر عدم اهتمام ونااهللك ایله قوماندا و اداره اولنیور . بر مصیبت وآفتك وقوعندن اول احتراز ایتملی‌یز . اکر بز کاردانا وسیاست آزما آدملر

ایسه‌ك آناطولی جهتنده‌کی مظفریاتك نتایج حسنه‌سندن استفاده ایدرك آوروپانك توسطنی طلب واکا موفق اولمقاغه سعی واقدام ایتلی یز : یوق اکرچه ساخته بروقار مسئله‌سنه تبعیتله صوك مرتبه‌یه قدر حرب ایتمك ایستر ایسه‌ك ممالکی بربیوك مخاطره‌یه القا ایتمش اوله‌جغمزی مطالعه ایدییورم. وجدان ووظیفه‌م بومطالعاتمی اخباره بنی مجبور ایتمشدر .)

مشارالیهك بوسوزی هیئت وکلاجه فنا برحالده تلقی اولنه‌رق درحال عزل ایله یرینه نااهل اولان عارفی پاشا کچیرلدی ؛ برقاچ کون صکره بوده عزل اولنه‌رق یرینه حرب طرفداری اولان سرور پاشا تعیین اولندی انتهی (العهدة علی الراوی)

بزم مجالس مشورتمزده جریان ایدن احوال ومذاکراتی فرنکلرك بزدن اول طویدقلری معلوم ومجرب اولمسنه کوره کردوریانك بومعلوماتنك پك اوزاغه آتیلمسی ویوقاریدن بری سویلنیلان تفصیلاتدن حاصل اولان قرائنك تأییدمدعا ایتسی جهتیله اینشك صحتنه حکم ایتمك لازمکلیور ظننده ایسه‌مده العلم عندالله .

بعض وقوعات حربیه

اردولرمز قره‌غول چاتشمسی ، سواری پاطردیسی کبی اهمیتلی ، اهمیتسز وقوعاتدن هیچ برکون خالی اولمیوردی. حتی شوکونلرده اسماعیل پاشا اردوسنده‌کی هموند عشیرتندن شیخ سعید افندی وقدری آغا رفاقتیله برطاقم هموند سواریسی کولیجه ایله ایکدیر آره‌سندن روسیه ممالکنه طوغری ایلریلیه‌رك آراس نهرنی کچدکدن صکره روان جهتنده واقع وأرمنیلرك الك بیوك بطریقلرینك اقامتکاهی بولنان (اچمیازین) جوارینه قدر صوقیله‌رق روسیه اردوسنه کلمکده اولان برقافله‌سنه تعرض ایده‌رك کاملاً دوکدیرمشلر . حموله‌نك درحال نقل ایدلمسی قابل اولمدیغندن احمالك کافه‌سنی برآره‌یه طوپلایوب یاقارلر ایکن دشمنك ایکی طابور پیاده وبرمقدار سواریسی یتشوب بزمکیلری قوغمشلر وحموله‌نك بقیه‌سنی قورتارمشلر ایمش. بوچاپولجیلر عودت ایدرلر ایکن سکز نفر قزاق سواریسیله کچمکده بولنان برروس پوسته‌سنه تصادف ایده‌رك آدملرینی أولدیردکدن صکره پوسته‌ده بولنان اوراقك کافه‌سنی بعض اسلحه واشیای عسکریه ایله برابر زور ییلاسنده بولنان اردوکاهه کتیردکلرینی اسماعیل پاشا وقوعات یومیه صره‌سنده تلغرافله یازییورایدی. پوسته‌ده ظهور ایدن اوراق آچیلوب معاینه ایتدیرلدیکنده، روسیه ضابطان ونفراتنك ذملیلری افرادینه یازدقلری مکاتیب شخصیه‌دن عبارت اولدیغی آکلاشلدی .

بنه دمینجك یازدیغم اردو وقوعاتی بیوکلرندن اولمق اوزره قید ایدلمك بر اوفه‌جق محاربه

لازمکلنلردن بریسی‌ده أیلولك برنجی کونی، دشمن، برفرقه یعنی اون آلتی طابور پیـاده و آلتی آلای سواری ودرت بطاریه، که جمعاً اوتوز ایکی عدد طوپ دیمکدر؛ بوادوات وافرادك ترکیب أیلدیکی قوتله، ضعیف اولدیغنی جاسوسلرندن یاکاش خبر آلدیغی ویاخود طوغریجه کشف ایده‌مدیکی صاغ جناحمز اوزرینه فجرله برابر برهجوم ایتدی. لکن اوساعتده هوا غایت یاغمورلی واورتالق چامورلی اولدیغندن (قورد دومانلی کونی سور) مثل مشهوری حکمنجه، بلکه هوانك واورتالغك چیللکندن طبعه حاصل اولمسی طبیعی بولنان کرانلقله برابر سیر وحرکتده دخی ظهوره کله‌جك بطائتدن برکلاه قاپارم امیدیله برطالع تجربه‌سنه قیام ایتدی‌ده دینیله‌بیلور.

حـدود اوزرنده مسکون اهالیمزك بعضیسنه متعلق بر قچ سوز

شمدی قارئینمز دیه‌جکلرکه: «دشمن بزم مملکتمزده یعنی براجنبی مملکتده ایکن نصل اولوبده جاسوس بولیورونه جسارتله استخدام ایدییور؟» آه! آناسنی قیزندن، باباسنی اوغلندن آییران پاره آه! بونك وجودی اولمسـه بیله طرفین اردولرینك بولندیغی اراضیده مسکون بولنان اهالی کرد، قره پاپاق وأرمنیدن عبارتدر. بویله اولدیغی حالده دشمن جاسوس بولمقده کوچلك چکمز. بونلرك ایچنده بعض قیمتلی وغیرتلی اولانلری‌ده، لطف أیدرسـه ایکی طرفه‌ده، یعنی بزه‌ده انلره‌ده خدمت ایدر.

أرمنیلرك نصل برمقصده خادم اولدقلرینی تفصیل ایتمك حاصلی تحصیله چیقار. قره‌پاپاقلردن‌ده هم روس اردوسـنده، هم‌ده بزده مرتب سـواریلر بولندیغنی سویلمك، انلرك تعیین اخلاق وطبایعنه کفایت ایدر. یوقاریده اسمی ثنای جمیل ایله یاد اولنان مهرعلی آغا قره پاپاق اولدیغی کبی، ناملرینی ینه بالمناسبه یوقاریده لعن ونفرین ایله یاد أیلدیکم تولوموسی ایله منصورده قره پاپاق طائفه‌سندن ایدیلر.

کردلرك بزمله اولان مناسبات و اصلاح احواللرینه متعلق مطالعه

کردلره کلنجه: بشـقه یرلرده اولان کردلرك احوال واخلاقنی بیله‌مز ایسـه‌مده قارص، بایزید، موش، بتلیس، وان، درسم جهتلرنده‌کی کردلرك جکرلرنده‌کی اینجه طمرلرینك طبیعتنه قدر وقوفم واردر. بوکردلرك اکثریسی عثمانلیلر علیهنه نصل صغوق برفکر بسله‌مکده اولدقلرینی تعریف ایده‌مم. قبیله واویماقلرینك تنوعی قدرده جهالتده وعثمانلیلره عداوتده مختلف ومتفاوتدرلر. معاذالله هله درسم ولایتی اکرادی نظرنده برموسـقوف نفری برترکدن بیك قات زیاده محبوبدر. نفرتك بودرجه‌سنه مذهبك‌ده دخلی واردر، تفصیلی آتیده بیان اولنور. کردلرك بردرجه‌یه قدر بزه محب اولانلری‌ده الآن بزلره رومی وعثمانلی دیرلرده آیری کورورلر. (عثمانلیلر بی‌بختدر) لفظی بونلرك میـاننده

مشهور برمثل سائر حکمنده‌در . آرتق درجهٔ حب ومخالفت بوایکی نقطهٔ منتها
بیننده برطاقم درجاته تقسیم اولنور. عثمانلیلر بی‌بختدر دیمك : « سوزلرینه اعتبار
اولنماز، عهدلرنده وفا یوقدر، ایشلرینك چیقیشنه باقارلر، باشلری برصیقی‌یه کلیر
ایسه واوایشك سنکله بیته‌جکنی آکلارلر ایسه پرستش درجه‌سنده معاملهٔ
حبیه اظهار ایدرلر؛ ایشی کورلدکدن صکره هیچ طانیمازلر » معنالریله بی‌بخت
تعبیرینی تفسیر ایدرلر. بوعشیرتلرك حالی حدودلرده اولوب‌ده کوزملیدر. اوفه‌جق
برشیدن کرد آغاسنك جانی صیقلدیغی کبی عشیرتی ایله برابر ایرانه کچر؛ اوراده
صیقیلیر ایسه، روس مملکتنه جماعتیله چیقارده ممالك دولت علیه‌یه کلیر. حتی
بومحاربه اثناسنده، قرق‌اللی سنه‌دنبری عشیرتیله برابر روسیه ممالکنده مسکون
بولنمش اولان ذیلانلی جعفر آغا، که روسیه‌ده ایکن اسمی جنرال جعفرایدی؛
انك اوغلی ایوب آغا قبیله‌سندن بزم طرفه کچمك آرزوسنده بولنان اوچیوز
خانه خلقیله چیقوب اسماعیل پاشانك زور یایلاسنده‌کی اردوسنه التحاق ایتدی.
صکره عشیرتی اورالرده اسکان اولندی؛ ایوب آغایه‌ده، مختار پاشا طرفندن
وقوعبولان انها اوزرینه دولتجه میرالامرالق رتبه‌سی ویرلدی.

ایشته افندم، کردلرمزك بعضیلرینك حالی‌ده بویله‌در. نه‌یاپالم؛ ینه بزم
جماعتمزدندرلر، مسلماندرلر، سوادمزی تکثیرایدییورلردیوبده قصور وکسورلرینی
عفو ایده‌لم؛ زیرا جاهلدرلر، بیلمزلر، قصورلرینه باقماملی. وقتیله مأمورین ملکیه
وعسکریه‌مز آدم اولوبده ویا اصول اداره‌مز یولنده بولنوبده بونلر وحشت
وجهالتلرینی ازاله ایتملی ایدی. اکرچه تربیهٔ فکر وتزیین ذات ایدنلری
زیاده‌لشیرسه جمعیت اسلامیه‌یه بیوك بیوك خدمت ایدرلر. چونکه کندیلرنده جوهر
شجاعت موجود اولدیغندن یوزلرندن عالم اسلامیه کلی فائده کله‌جکنده شبهه یوقدر.

اونه‌جق محاربه نتیجه‌سی

کلهم صدده : دشمنك هجوم ایتدیکی موقعده‌کی عسکر شدتله مدافعه‌یه قیام
ایلدیکی کبی، اوصره‌ده مقابلةً میرآلای ابراهیم بکك [*] قوماندا سی آلتنده
بولنان برپیاده لواسی واردونك نظامیه سواریسی، غازی شمونل پاشانك
داغستان سواریلری ایلروله‌یه‌رك طوپ وتفنك آتشی قیزشمش وکوندوز
ساعت درت راده‌لرنده دشمن رجعته باشلامسیله برمعتاد ینه آوجی ایله برمدت
تعقیب اولنه‌رق صکره ایشه خاتمه چکلمشدر.

بومحاربه‌ده دشمندن برخیلی اسلحه اغتنام اولندی؛ برچوق بارکیر

[*] بوابراهیم بك شمدی فریقلقله کربد قوماندانی اولان نامق پاشازاده ابراهیم پاشادر.

لاشەلرینك میداندە قالدیغنی كوردلدی [*] . بزمدە عندالمعاینە اون شهید ایلەاون یدی نفر یارەلومز وقوع بولدیغی آكلاشلدی. دشمنمزك انسانجە وقوع بولان ضایعاتنك مقدارینی بیلەمدك .

بنـه اردونك احتیاجاتنە دائر برقاچ سوز

شمدی اردونك احوال عمومیەسنی بردها میزان ایتمك اقتضـا ایدییور . یوقلاندی، حساب ایدلدی. ٥ ایلول سنه ٩٣ ده درت بیك بش یوز مكاری حیواناتمز اولدیغی آكلاشلدی. بونك بیك بش یوزی بزم اردودە وبیك بش یوزی اسماعیل پاشا نزدندەكی قول اردودە وبیك بش یوز رأسدە كرك بایزیدە وكرك قارصە وبزە لوازم یتشدیرمك اوزرە ارضرومدە ویوللردەدر. برطابورك سلاح انداز اولەرق موجودی درت یوز نفر فرض اولنسە وغایت آزدن آز اولەرق برحرب وقوعندە صرف اولنمق اوزرە اسلحۀ جدیدەنك بوحالنە كورە هردرت نفرك حصەسندە بیك فشنكی حاوی اولان برجبخانە صندوقی دوشسە وهرحیوانە دردر صندوق یوكلنسـه ، یالكز جبخانەیی طاشـیمق وطابورلرك یانندن بردقیقە آیرلمامق اوزرە هرطابورە دمیرباش اولەرق لااقل یكرمی بش حیوان ویرلمك لازم كلیور. شوحالدە نزدمزدە بولنان التمش ایكی طابور پیادەنك بیك بش یوز اللی حیوانە احتیاجی دركاردر . سـواری ، طوپجی وعسـاكر معاونەنك محتاج اولدیغی یوك باركیرلریلە، بوقدر عسكرك قازمەسنی ، كوركنی، اكمك ساجنی ولوازمات سائرەسیلە چادر نقل ایدەجك حیواناتك مقداریجابا! هلە ارزاق نقلیاتنی هیچ قالە آلمامل؛ چونكە قارصدن آلتی ، سـكز سـاعت اوزاقدە وقیردە بولنان اردومزك سـلاح انداز موجودی اوتوز بیك ایسـه صرف اكله اولەرق موجودی ٤٥٠٠٠ نفر اولور وبونك بویلە اولەجغنی تجربە ایدنلر وایچندە بولنانلر بیلور. هربرنفر یومیە یارم قیە دقیقە؛وبش آلای نظامیە سواریسی وبوقدر سـیار طوپ بطاریەلریلە معاونە سـواریسی وبیك بش یوز مكاری حیوانمز وضابطان بینكی حساب اولندیغی حالدە لااقل اون بیك رأس حیوانمز وار دیمكدر، بونلردە یومیە اوچر قیە آرپەدن اوتوز بیـك قیە قدر آرپەیە محتاجدر. بوصورتدە اردونك كرك انسانلرینك وكرك حیواناتنك یومیە ییەجكنی طاشیمق ایچون بش یوز رأس حیوان ایستر؛ یعنی بوبش یوزحیوان یوكلی اولەرق هركون اردویە كیرملیدر . دارالهیماتمز اولان نفس ارضروم، اردوكاهمزە قرق ایكی ساعتلك مسافە كریمزدە واقع اولمسنە كورە، ارضرومك

[*] آرقەسی وار اولدیغی جهتلە بویلە ضایعاتی هیچ وظیفە ایدنمز .

بزه وینه بزم مسافه‌مز قدر ارضرومه اوزاقده بولنان بایزیده کل یوم ارزاق ویرمك ایچون ارضرومدن هرکون نقدر حیوانـك یوکلنوب چیقمسی لازم کله‌جکنی ارباب مطالعه‌نك حسابنه براقیرز. شوحالده اردوءمز آجلقدن فریاد ایتمزده نه‌یاپار؟!.. واقعا احتیاج مسئله‌سنه متعلق تفصیلات ایله اوصانع ویردك؛ لکن (هرکه زخمی خورد البته فغانی دارد) مصرعنی موافق حسبحال بوله‌رق بوبابده سرعسکرلك مقامنه یازلمش اولان ایکی قطعه تلغرافنامه‌یی‌ده عیناً نقل ایله ممکن اولورسه بوندن صکره آجلق بحثندن کف لسان ایدیله‌جکدر.

مقام سرعسکری‌یه ۳ ایلول سنه ۹۳

عساکر نظامیه ومعاونه سواریلرینه وطوپچیلرك برقسمنه شمدی‌یه قدر آرپه بولنوب ویریله‌مامش ایسه‌ده موسم وزمان مساعد اولدیغندن طاغلرده وقیرلرده‌کی اوت ایله قوت لایموت اداره اولنیورلردی. حسب‌الموسم شمدی اورتالقده دها اوت قالمامشدر. عساکر معاونه حیواناتنك وکرك کندولرینك بولندقلری نامتناهی حال ضرورت اکثریسنك فرارینی موجب اولمش وفرار ایتمیانلرك دخی ظهور ایدن صغوقلره قارشو چپلاقلقلرندن وکرك حیوانلرینك اداره‌سزلکلرندن طولایی ایتدکاری ستملره جانلر تحمل ایتمیور وسوزکدازلرنده حقلی اولدقلری ایچون طبیعی برشی‌ده دینه‌میور ولایقیله ایشه وخدمته دخی کوندریله‌میورلر. بوراده‌کی عسکرك ادارهٔ روزمره‌سنی تدارکدن عاجز ایکن شمدی برده حیوانلره شعیر تدارکی چاره‌سی ایله اشتغال ایجاب ایدییور.الحاصل من کل الوجوه غریق بحر احتیاج اولدیغمزی وبوبابده ارضرومی دخی هربار تضییق واجباردن خالی اولمدیغمزی برای معلومات عرض ایدرم. احمد مختار

بیچاره ارضروم نه‌یاپسون! واقعا اوراده دفتردار ووالی وکیلی بولنان حاجی عاکف افندی کیجه‌یی کوندوزه قاتمش چالیشیور اما، حکم امکانك خارجنه چیقه‌مازیا؛ اکاده استانبولدن پاره وسائر لوازمات وولایات متجاوره وبعیده‌دن اعانات وحیوانات کله‌جك‌ده اوده ایجابنه کوره اردولره تقسیم ایده‌جك!... مع مافیه مشار الیهك همتندن چوق متشکرز.

ایشته افندم تلغرافنامه‌نك اوته‌کیسی‌ده:

قارصه ادخاری قرار وترتیب اقتضاسندن اولان ذخایردن شمدیلره قدر برشی قونیله‌مدی. بوکوندن اعتباراً ارضروم جهتندن بهر کون اورایه بیك بش یوز آرابه بغدای وآرپه قونیله‌ماز ایسه مطلب تأمین ایدیله‌مز. بوده بر

آرابه‌نك، اقلی اون بش کونده بردور ایده‌بیله‌جکنه نظراً یکرمی ایکی بیك بش یوز آرابه‌نك ویا بونسبتده حیواناتك شمدیدن بردوزی‌یه ایشه قونلمسیله حاصل اوله‌جغی کبی، کون کچدکجه بومقدارك دها آرتمسی لازم کلیر. چونکه نهایت بوندن بر بچق ویا ایکی آی کچر ایسه قیشدن یوللر انسداد ایدرك نقلیات امکانی بولنه‌میه‌جغی معلوم عالئ خدیویلریدر. شمدی ادارهٔ روزمره‌یی تدارکدن عاجز اولدیغمز وهله سواری وطوپچی حیواناتمز آرپه‌سز وضعیف بولندیغی حالده قیشین ایشلك نره‌یه واره‌جغی واداره‌نك نه‌صورتله یولنه قونیله‌جغی بیلنه‌میور. هله وقتیله ایکدیره طوغری تجاوز حدود ایتمش اولان اردومزك قیشین اورالرده بارنمق احتمالی یوقدر. زیرا اوراسنی بوراسی قدرده اداره ایده‌میورز. موش سنجاغنك سنین عتیقه محصولاتی حاضر اولدیغی حالده درت آیدنبریدر نقل ایدیله‌مامش اولدیغی، شمدی متصرفنك اسباب نقلیه تحریسنه قیامندن آکلادم. کرك اورایه وکرك هرطرفه تبلیغات شدیده اجراسندن کری قالدیغم یوق ایسه‌ده طوغریسی امیدسز بولندیغمدن وبوحاله آقچه‌سزلكده منضم اولدیغندن حالك درجه‌سی معلوم اولمق اوزره بر دفعه دها عرض واخطارینه اجتسار ایدییورم.   ۳ ایلول سنه ۱۲۹۳   احمد مختار

کچن سنه‌دن قارصك اولدقجه ذخیره مدخراتی وار ایدی؛ لکن طوغریدن طوغری‌یه سیار اردومزی ارضرومك بسلیه‌مدیکی کونلر قارصده‌کی عسکرله برابر قارصك مدخراتنه أل اوزاتیور ودها طوغریسی جان آتیوردق. انك ایچون بووقته قدر براز بسلنه‌بیلمك ایدی. فقط قارصك آتیده تکرار محاصره اولمق احتمالی ملحوظ اولمسیله شوحالده محصورینك هیچ اولماز ایسه یدی سکز آیلق ارزاقنك تهیه‌سی مقتضیدر. هرنه‌ایسه بورالرینی کچه‌لم!

دشمن کدکلر محاربه‌سندن صکره وضع تدافعی‌یه کیردی؛ برشی قوپاره بیلیرمی‌یم دیه اوچ دفعه‌ده تجربهٔ طالع قیلندن اولمق اوزره اردومزه باش اوردی؛ پك شدتلی اویانقلقله مقابله أثری کوردی. اندن صکره بش اون کونلر سکوته واردی. مکر ایستدیکی قوهٔ امدادیه‌سنك کلمسنه انتظار ایدییور ایمش. خاصه اردوسندن ایکی مکمل پیاده فرقه‌سیله بر پیاده وبررده طوپچی وسواری‌لوالرینك پیدرپی قارشومزده‌کی دشمن اردوسنه‌کلوب التحاق أیلمکده اولدیغی جاسوسلر واسطه‌سیله خبر آلنیوردی، بزم‌ایسه کریده عسکرمز اولمدیغنی بیلدیکمز ایچون اویله برامید وانتظارمز یوغیدی. خصممزك حاضرلنمقده‌اولمسندن

قطعی وبیوك محاربه‌لرك وقوعبوله‌جغنه حکم‌ایله اردومزه جناب‌حق جان‌پکلکی ویرسون دعاسنده بولنمغله برابر برطرفدن‌ده باشمزك چاره‌سنی آرییوردق .

انك‌ایچون میرآلای حسن بك قومانداسیله ینکده بولنان وآردهان‌جهتنده برایش کوره‌مدکلری یوقارودده بیان اولنسان آلتی طابور، اردومزه ایستلدیکی کبی ، ارضرومده پراکنده نفراتدن تجهیز اولنمش بولنان ایکی طابورك‌ده ، ینه اوراده تجهیز ایدیلان ایکی بطاریه طوپله ومجلس میرآلایی حقی‌بك قوماندسیله اردومزه کلملری امری ویرلدی . دشمنك بوجهتده‌کی کلی تدارکاتندن بحثله آلتی طابورده بایزیدده بولنسان اسماعیل پاشادن ایستلدی . شوحالده یکیدن اردومزه‌اون‌درت طابورعسکر کله‌جك دیمکدر. اندن‌صکره‌ده‌مقام سرعسکری‌یه دیندی‌که : خصممزك بیوك بیوك تشبثاتی واردر ؛ هیچ اولمازایسه استانبولدن ارضرومه آلتی طابور قدر عسکر کوندریکز . برده طابورلرمزك سلاح انداز موجودی آزالدیغندن بونلری اکمال ایتمك اوزره قرعه و ردیف ومستحفظ بقایاسنك دخی پیدرپی تعجیلی ارساللری چاره‌سنی استحضار ایدیکز !

واقعا بو بقایانك جلب وجمعی بدایت اعلان حربدنبری ولایات والیلریله بزجه‌ده تحت مخابره‌ده ایدی ؛ لکن ایش طارلاشدیغی کبی انتظام اداره غیب اولدی کیتدی ! نه‌انلر لایقیله کوندره‌بیلدیلر ؛ نه‌ده بزاوبقایایی منتظم عسکر کبی تنظیم ایده‌بیلدك . اولمدی ، بجره‌مدك والسلام ! ! . .

سرعسکرپاشا حضرتلرندن کلان جوابده، دشمنك طابورلری طابورلرمزك عددندن پك‌ده زیاده اولمدیغندن ، موجودمزله ادارهٔ مصلحت ایتمکلکمز لازم کله‌جکی اشعار وایستیلان آلتی‌طابورك ارسالی دخی‌حالاً وزماناً ممکن اولمدیغی بیانیله‌اعتذاراولندی. واقعا آلتمش ایکی‌طابورمز موجود ؛ ینکدن، ارضرومدن، بایزیددنده اون‌درت طابورکله‌جك، اولوقت موجودمزك عددی یتمش آلتی‌طابور اوله‌جق‌اما، اووقتکی حساب‌واستطلاعمزه کوره‌دشمنك‌یکی کلمکده‌اولان فرقه‌لرندن بشقه یتمش‌ایکی طابور موجود حاضری واردر . انك طابورلرینك موجودلری طقوزر یوز. بیکر نفرلی؛ بزمکیلرك‌موجودی ، بری بری‌اوزرینه‌دردر یوزلیدر.

استطراد

طابورزورنالرینك ویردیکی معلوماته کوره ١٥ ایلول‌سنه ٩٣ تاریخنده سکز بیك بشیوز نفر خسته‌مزك قارص خسته خانه‌لرنده اولدیغی متحققدر. شقا دکل لوازمات سائره‌دن قطع‌النظر سکز بیك بشیوز یتاق ایستر.

شوحالده دشمنك يكيدن فرقه‌لری كلسه‌بيله موجود حاضری بزمكنك ايكی مثلنه مساويدر. اوت، اولجه طابورلرمزك موجودی آلتيشر، يديشر يوز نفره بالغ اوليوردی، لكن بش آيدر حرب ايچنده‌يز. بويش آی طابورلرمزك خسته‌سی، ياره‌ليسی، شهيدی، فراريسی متمادی‌الوقوع اولديغنه كوره موجودمز آزالدی. دشمنمز دارالمهماتنده‌كی دبوی آلايلرنده يتشمكده اولان معلم وجديد عسكريله اردوسنده‌كی موجودينی پيدرپی آشيليه‌رق امداد ايلكده؛ بزده‌ايسه ايرادجديد اولمدقدن بشقه محاربه‌نك بدايتندنبری موجوددن وسرمايه‌دن صرف ايدلمكده ايدی. لكن بودردمز كيمه آكلاديله‌جق ايدی ؟! نه‌چاره بالضروره موجودايله اداره‌ٔ مصلحتدن بشقه طريق و امكان وارمی ؟ حريفك يكی كتيرديكی طوپجی لواسی‌دخی داخل حساب اولديغی حالده عليهمزده اوچيوزه قريب طوپ استعمال ايده‌جك : بزمده اخيراً ارضرومدن ايستديكمز ايكی بطاريه طوپ كلوب يتشير ايسه، طوپمزك عددی سكسانه بالغ اوله‌جقدر. هرنه ايسه « آزدن آز اولور، چوقدن چوق ! » ضرب‌مثلی حكمنجه حضرت خيرالناصرينك حفظ ونصرت صمدانيه‌سنه بالالتجا (ايكی ال برباش ايچوندر) ديه‌رك چاليشوب چباليه‌جغز ؛ باقه‌لم آينه‌ٔ دوران نه‌صورت كوسترر ! ..

میرآلای شاکر بکك برسواری محاربه‌سی

زارشاد قضاسنك محصولات جديده‌سی حبوبات عشرينك بتون قضالردن اول نقل اولنمسی ضروريات اموردن اولوب، زيرا اردومزك رجعتی اقتضا ايتسه، اوقضا الك اول دشمنك داخل اوله‌جغی برقطعه‌در. بوجهتله اوراده‌ميری ذخيره‌سندن برحبه‌نك كری براغلمسی، دشمنه ذخيره ترك ايتمك ديمكدر. بناءً عليه كويليلردن تدارك اولنان اوكوز آرابه‌لريله كيجه‌لی كوندوزلی اوقضانك اعشار ذخيره‌سنك آرپه‌لری عيناً، بغدايلری اون ياپديريله‌رق نقل اولنور ايكن، دشمنك قارشومزده‌كی اردوسنه التحاق ايتمك اوزره آردهاندن كتيرمكده اولديغی سكز طابور پياده ايله برآلای سواری و بر بطاريه طوپی قارص چايی اوزرنده واقع آنجه قلعه قارشوسنه كلوب قونه‌رق سواريسيله برابر ايكی بلوك پياده‌سنی ايلری سوق ايله، زارشاد قضاسندن اردومزه كلمكده اولان يولی طوتمسيله ذخيره وارداتمز كسلمشدر. اويولی آچمق و ذخيره قافله‌سنی بالاستصحاب كتيرمك اوزره بشنجی اردونك سواری ايكنجی آلاينك ميرآلايی شاكر بكك قوماندانسنه آلتنجی

اردونك سواری برنجی آلایی ویریله رك كوندرلمشیدی. [*] شاكر بك حسب المأموریه كیدر ویولی قطع ایدن دشمن سواریسیله محاربه یه طوتوشور. دشمن سواریسی رجعتله آرقه سنده بولنان ایكی پیاده بلوكیله برلشیر. بزم سواری آلایی افرادی آتلردن اینه رك آوجی هیئتنده پیاده یه قارشو دخی محاربه یه كیریشمسیله دشمنك بومفرزه سی كاملاً رجعت ایدرك آرقه سنده بولنان بیوك قوته التحاق ایلر. بومحاربه ده بزم سواری آلایندن اون شهید ایله یكرمی ایكی یاره لی وقوعبولمش واون رأس ده صاغلام روس قطانه سی اغتنام ایدلمشدر. دشمنك یاره لی وتلفاتنك مقداری دخی بزمكی قدر اولسه كركدر.

شاكر بك وقوعاتی اقشام اوستی برژورنال ایله باش قوماندان پاشایه بیلدیردكدن صكره یولك مهما امكن محافظهٔ امنیتی ایچون اقتضا ایدن تدابیری بعدالایفا طوردیرلمش اولان ذخیره سوقیاتنه قضانك قائممقامی حامد افندی یی مأمور ایتمشدر. بوحامد افندی ذخیره سوقنده وخدمات متفرقهٔ سائره ده اردوی همایونه برچوق خدمتی سبقت ایدن غیرتوران مأمورینندر.

فرداسی كونی دشمنك سكز طابور پیاده سی اولدیغی یرده قالدی ایسه ده بزم ذخیره یولمزه ضرری اولمدی. اوچنجی كونی اورادن چكیلوب دشمنك قره یالده بولنان بیوك اردوسنه التحاق: شاكر بك ده سوقیاتی تأمین ایلدكدن صكره بالاستیذان آلدیغی امر اوزرینه اردومزه عودت ایتدی: شاكر بكك محاربه ایتدیكی موقع ایله اردومزك آره سنده یكرمی بش كیلومتره قدر برمسافه واردر. مختار پاشا حضرتلری شاكر بكك خدمتنی تقدیراً كندی ألیله صدرینه دردنجی رتبه دن برقطعه نشان مجیدی تعلیق أیلدی. اردومزده نشان آلانلرك پارمقله كوسترلمكده اولمسنه نظراً شاكر بك ده انلر میانه ملتحق اولدی.

شاكر بكك محاربه ایتدیكی كون دشمنك آردهانده كی عسكرینه مقابل بولنسان آلتی طابور پیاده مز، ینكده میرآلای حسن بك قومانداسیله كلوب بزه قاووشدی.

مختار پاشایه دولتجه غازیلك عنوانك ویرلمسی

ایلولك اون طقوزنجی كونی صدراعظم ادهم پاشا حضرتلرندن مختار پاشایه كلان برتلغرافنامهٔ سامیدر:

---

[*] دقت بیوریلیورمی؟ برنجی آلایه قوماندا ایتمك ایچون بشقه برآلایك میرآلایی آلنیور. زیرا برنجی آلایك میرآلایی خورشید بكك غالبا اهلیتی اولیشی رؤیته كافی عد ایدلمامشدر. احتمال واركه، برانفاربه دن قورتلدق دیه خورشید بك ده ممنون اولمشدر.

جناب حقك نصرت ربانیه‌سی و پادشاهمز افندمز حضرتلرینك توجهات مقدسه‌سی ایله کدکلر وسائر محارباتده اعدانك تدمیر وتنکیلنه موفقیت مشیریلری دولت وملکت وولی‌النعمت بی‌منته پك بیوك بر خدمت اولدیغندن بو مساعئ حمیتمندانه‌لرینك مکافات سنیهٔ ابدیه‌سی اولمق اوزره ذات دولتلرینه غازیلك عنوانی وبرمرصع نشان عالی ایله برسیف وایکی اسب احسان بیورلمش وبونلر بافرمان عالی دردست ارسال بولنمش اولمغله شو الطاف جلیله‌نك بالذات، وکلا حضراتی طرفلرندن بالوکاله تبریك وتسعیدینه وهمان بین العساکر اعلانی اخطارینه مسارعت اولنور.

٩ ایلول سنه ٩٣

بوبابده سرعسکر فوسفور مصطفی پاشادن تلغراف

تبشیر بیورلدیغی وجهله باعون خدا کدکلر محاربه‌سنده وسائر محارباتده عساکر شاهانه قرنداشلرمزك وجمله‌مزجه ملاذ وملجأ اولان عثمانلی سنجاغنك نصرت وغالبیتنه مصروف اولان همت وغیرت مکافات عالیه‌سی اولمق اوزره بوکره ذات دولتلرینه غازیلك عنوان جلیلی وبرمرصع نشان عالی وبرسیف وایکی اسب احسان بیورلمش واشبو عاطفت سنیه سلاح آرقداشلغمز جهتیله جمله‌مزجه موجب ممنونیت ومفخرت اولمش ایدوکندن مجلس عسکری ایله برابر تبریك وتسعیدیله تکریر دعوات موفقیت وسلامت مشیریلرینه مسارعت قلندی. ١٩ ایلول سنه ١٢٩٣ مصطفی

ایشته دولت، مختارپاشا حضرتلرینك مساعی واقداماتنی تقدیراً مشارالیهك تلطیفی امرنده بوصورتی اختیار بیوردی. بوتاریخدن صکره پاشای مشارالیه غازی احمد مختار پاشا عنوانیله یاد اولندی. بوتلغرافنامه‌لرك واصل اولدیغی کیجه بر دهشتلی کیجه ایدی. آتیده کوریله‌جکی وجهله اوچ کون امتداد ایدن یخنیلر محاربه‌سنك مقدماتی بوکیجه ظهور ایتمشیدی.

حضرت پادشاهك مختارپاشا حقنده‌کی معاملهٔ تلطیفیه‌سی بتون عسکرك خدماتی تقدیراً شرفواقع اولدیغندن، تلغرافك وصولی آننده موقع اجرایه قونلقده اولان محاربهٔ عظیمه‌دنصکره مألی اعلان واردوجه برتشکر مضبطه‌سی یازیله‌رق مابین همایونه تقدیم اولندی. بومضبطه‌یی نفردن مشیره قدر هر رتبه‌دن ایکیشر نفر مهرلدی ایدی.

شمدی اردومزك وضعیتنی بردها تعریف ایده‌لم؛ زیرا کدکلر محاربه‌سندن صکره اردو آلاجه طاغدن آشاغی یعنی دوزاووه‌یه اینمش ویوقاریده تعریف اولنان وضعیت تغیر ایلمشدر.

شویله‌که: قارصده محافظ اوله‌رق سکز طابورمزله پنکدن یکی کلان عسکرمز دخی داخل اولدیغی حالده آلده آلتمش سکز طابور وار. بونك یدیسی قارصك اوچ ساعت مسافه ایلریسنده واقع کوچوك یخنی تپه‌سنه، وارزنجانك ردیف تالی طابوری دخی کوچوك یخنینك قره‌غوللی مقامنده اولمق اوزره بیوك یخنی‌یه تعبیه اولنمشدر. دیمك اولدی‌که بو یخنی تپه‌لرنده بولنان عسکر اردومزك صول جناحنی تشکیل ایدییور؛ واردو ایله نفس قارص قلعه‌سنك مواصله‌سنی تأمین أیلیور. باقی صف حربمزده، دشمندن کدکلر محاربه‌سیله آلنمش اولان قزل تپه‌یی جبهه‌ٔ تمام امام کبی اوکنه آله‌رق آرقه‌سنی آلاجه طاغه وصاغ جناحنی اسکی بر بیوك شهرك وجودینه دلالت ایدن وآنی خرابه‌سی دینمکله معروف بولنان موقعه ناظر ناخرجی تپه‌سنه ویرمشدر [*]. ایشته ألده باقی قالان اللی ایکی طابورمزده حاجی‌ولی کویی، صوباتان، کورخانه قریه‌لری آره یرنده‌کی اراضینك استعدادینه کوره تقسیم اولنمش؛ آرقه‌مزده بولنان آلاجه طاغك زروه‌سنه دخی ایکی پیاده طابوری قونمشدر.

هوالر صغودی، بزم معاونه سواریلری آرتق باریناماز اولدی؛ اکثریتله فرار أیلدیلر. قوتمزك بو جهته‌ده خلل کلمش اولدیغی اونودلمسون!

حتی اوصره‌ده اردومزك ایلری قره‌غوللق وظیفه‌سنی ایفا ایتمك اوزره بر کیجه معاونه وضبطیه سواریسندن چیقارلمش اولان اون بش آتلو اردونك ایلری جهتنده بولنان برکوی جوارنده کزینیرلر ایکن، کویده هم قارنمزی طویورریز وهم‌ده براز ایصینیرز أملیله کویه وبر ایکی اوطه‌یه اینمشلر. آره‌دن برساعت نچر کچمز، آکلاشیلان کویلولرك دشمنه خبر ویرمسنه مجبوریت کلمسی اوزرینه، برایکی بلوك دشمن سواریسی کلوب بزمکیلری آتنرین باصه‌رق جمله‌سنی اسیر ایدوب حیوانلریله برابر کوتورمشدر. غفلتك درجه‌سنه باقلسون!

برمحاربهٔ مصنوعه

یخنیلر محاربه‌سنك ذکرندن اول قیدایده‌جکمز برشی‌واردرکه اوده، آلاجه طاغك آرقه‌سنده بولنان نخجوان جهتنه وبزم اردومزك آرقه‌سنه، عمومی محاربه‌دن ایکی اوچ کون اول دشمنك براز قوت کچیرمش ویا کچیرملك اوزره بولنمش اولمسنك خبر آلنمسیدر. بونك ایچون قائممقام علی شفیق بك درت طابور پیاده ولزومی مقدار طوب ایله آرقه طرفمزده بولنان قزل قله‌یه کوندرلمش

[*] بو ناخرجی تپه‌سنك اوته‌سی آنی خرابه‌سی وانك اوته‌سی روسیه ایله دولت علیه اراضیسنك حدودی بولنان آرپه چاینك کسمه قیادن عبارت اولان صعب المرور دره‌سیدر.

ایدی . مومی‌الیه علی‌شفیق بك انتخاب ایتدیکی موقعده طابورلریله اوطورمش؛ ودشمنك‌ده برمقدار قوتی قوردیغی کوپدیدن آرپه چاینی کچه‌رك بزم طابورلرك اوزرینه تعرض ایتمشدر. آرقه‌مزده‌کی طابورلره تعرض ایتدیکنی ستر ایچون اوکون دشمن بزم صاغ جناحمزه یعنی ناخرجی تپه‌سنه طوغری‌ده برنمایش اجراسنه قیام ایتدی . عموم اردو سلاح باشنه جمع اوله‌رق دشمنك ورودینه انتظار اولندی ایسه‌ده دشمنك حرکتنده بطائت حس اولنمسیله، بوندن حقیق برتعرض فکرنده اولمدیغی آکلاشلدی. دیرکن غایت دریندن طوپ سسلری ایشیدلمکه باشلادی. یره قولاق ویریله‌رك دیکله‌نلدیکنده، آرقه‌مزده بولنان علی شفیق بکك طابورلرینه تعرض ایدلدیکنه ودشمنك آرقه‌مزی آلمق أملنده‌اولوب ناخرجی تپه‌سی علیهنه اولان حرکتك دخی بومقصدینی ستر ایچون بر حرکت جعلیه اولدیغنه حکم اولندی. درحال غازی مختار پاشا، ایکی طابورله ارضروم ردیف تالی قائممقامی حقی بکی، علی شفیق بکك عسکرینی تقویه ایتمك اوزره آرقه‌یه کوندردی؛ بزم صاغ جناحمزده دخی دشمنله قارشولقلی برقاچ طوپ تعاطیسندن صکره بدأ ایدن یاغموری وسیله عد ایدرك دشمنمز طوپ منزلندن کری‌یه چکلدی ایسه‌ده، بزم اردومزی آیاقده وسلاح باشنده طوتمق ایچون بتون اردوکاهنه‌ده عودت ایتمدی. تا اوکله‌دن صکره آنجق چادرلرینه چکیله‌بیلدی؛ بزه عسکرده او چکلدکدن صکره یرلی یرینه کوندرلدی.

علی شفیق بکه معاونته کیتمش اولان ایکی طابور واصل اولور اما، اورایه هجوم ایتمش اولان دشمنی رجعت ایتمش بولور. آقشامدن صکره علی شفیق بکدن وقوعات ژورنالی کلدی؛ اوچ بش طابور دشمن پیاده‌سیله برایکی آلای سواریسی، بولندقلری موقع اوزرینه‌هجوم ایتمشلر؛ کوستردکلری مردانه‌مقاومت اوزرینه دشمن تاب آور مقاومت اوله‌میه‌رق مخذولاً قاچمش؛ بوده محضا اثر موفقیات جناب پادشاهی وخلوص نیت حضرت قوماندانی ایمش... کبی برطاقم بکلك سوزلردن [*] صکره بیلمم نه قدر تلفات ومجروحینی‌وقوع بولدیغنی پك شعشعه‌لی برصورتده بیلدیرمشدر.

لکن مصالحه‌وقوعندن‌صکره اصحاب‌وقوف‌ومعلوماتك ویردیکی‌خبره‌کوره‌بعضاً بزم امرای عسکریه‌مزده عادت اولدیغی کبی علی شفیق بك‌ده ایشی دکرندن

[*] تحف دکلی! بزده معنایه وخلوصه مقارن اولمیان هرسوزه بکلك سوز دینیور، امور جاریهٔ حکومتك محك تقدیری اولامازمی؟!

زیاده مبالغه‌لیجه طوتمش وسرچه‌یی قاز قدر بیولته‌رك اویله‌جه صاتمش ایمش .

علی شفیق بك زکی، مستعد، سوزی صحبتی یرنده، عقلی ایشه ایرر جربزه‌لی برضابطدر . هرزمانده امور دولت ایچون موملرله آرانیلان بومثللو ذوات، برازده صدق سریرته مالك اولسه ایدی پك طاتلی اولوردی. علی شفیق بك محاربهٔ واقعه‌نك مکافات مظفریتی اولمق اوزره عهده‌سنه میرالایلق رتبه‌سی توجیه اولنمغه شایان کورولمسیله، غازی مختار پاشا اولوقت کندوسنه نشان قویه‌رق چوق کچمکسزین اقتضاسنی اجرا ایتمشدر .

صکره‌دن ایشك ذکرسزایکی آکلاشلدیغی کبی علی‌شفیق بکه ویریلان رتبه‌ده نزع ایدلسه‌ایدی، حقانیته موافق برمعامله‌اولنمش اولوردی. هرنه‌ایسه بزم ترکجه ضرب‌مثللرمزدندرکه : « ایشنی‌بجرن‌سلطان، کیمسنی‌قورتاران‌قپودانددر» والسلام.

علی شفیق بك مختار پاشا طرفندن یازیلان جوابنامه ایله تلطیف وتبریك اولندیغی صره‌ده حق بك قوماندا‌سیله کوندریلان ایکی طابورك اعاده اولنمسی توصیه اولنمشدر . زیرا قرائن حالیه ، دشمنك عموم اردومزه کلی برتعرض نیتده اولدیغنه دلالت ایدییوردی .

جنرال کیشمیشوفك یازدیغی تاریخده، آلاجه طاغك اوستنه چیقوب عموم اردومزك ارقه‌سنی آلمق مأموریتیله وجنرال (چول قونیقوف) قومانداسیله آرپه چایی اوزرینه کوپری قوره‌رق تجاوز ایدن دشمن‌قوتی، آلتی طابور قدر پیاده واون بولك سواری وایکی بطاریه طوبدن عبارت ایمش. کوپریدن التی یدی کیلومتره قدر اوزاقده بولنان قزل قله‌ده اخذ موقع ایتمش اولان ترك عسکری اوزرینه ایکی طابورله تعرض ایدرك حرب ایتدیکی اثناده، روس اردوسی عموم قوماندانی لوریس ملیقوفدن آلدیغی امرده دشمنله باشلوجه بر حرب ایشنه کیریشمه‌سی امری ویرلمش اولمسیله بالطبع مجبور رجعت اوله‌رق کوپری باشنه چکلمش وفرداسی کون صاغه طوغری تبدیل استقامتله عام کوپی طریقیله یورییه‌رك صباحلین بزم اردونك آرقه ویرمش اولدیغی آلاجه طاغك زروه‌سنه چیقمش وبزم اوراده‌کی نوبتچیلرمزی برحال غفلتده بوله‌رق جمله‌سی طوتدقدن وونتیه یاتمش اولدیغمز استحکاماته عسکرینی یرلشدیردکدن خیلی مدت صکره بیشدن خبردار اولان مختار پاشانك آناغیدن سوق ایتدیکی قوهٔ عسکریه‌نك هجومنه مقاومت اولنه‌مامقدن ناشی بوزیله‌رق رجعت ایتمش واوجله کلدیکی طریقك قزل قله‌دن تهدید اولنمق خوفی موجود اولمق ملابسه‌سیله یولسز

ومناسبتسز بشقه یوللردن طولاشه‌رق قوزمش اولدقلری کوبری باشنه بیك کوچلکله
جان آته‌رق سلامته چیقمشلر ایمش . جنرالك قزل قله اوزرینه تعرضی اثناده
۱۹ مقتول ایله ۹۲ مجروح ویرمش اولدیغی تاریخ مذکورك مروياتی جمله‌سندندر.

اویله موحش ومدهش وایصسز طاغلر ودره‌لر آره‌سنده شیطانلرك بیله
کوجلکله بوله‌جغی یوللرده جنراله قلاغوزلق وظیفه‌سنی ایفا ایدنلر کیم ایدی؟
هیچ شبهه یوقکه اسلام اسمی آلتنده یاشایان واوحوالیده مسکون بولنان
قره‌پاپاقلرله حمیت دینیه وملیه‌دن محروم بعض منفعتجو کردلردن بشقه دکل ایدی.
قاتل الله الجهاله !

یخنیلرده وقوع بولان محاربهٔ عظیمه‌نك مقدماتی

یخنیلر جبلنك حال حاضرینك أمنیتده بولندیرلمسی اوراسنك قارص ایله
مؤمن مواصله‌مز اولمق جهتیله مصلحةً مقتضی اولوب اورانك قوماندانی
بولنان میرلوا ارضرومی احمد رفعت پاشانك تجربه‌سزلکنه مبنی احتیاطده اولان
لوایه قوماندا ایتدیرلمك اوزره جلب ایله احتیاط لواسی قوماندانی اولان قپودان
محمد پاشا، باش قوماندان پاشا طرفندن یخنی‌یه قوماندان نصب اولنه‌رق کوندرلدی.
حتی قپودان بومأموریتی مختار پاشانك بر اثر انفعالی اوله‌رق تبعید صورتنده
تلقی ایله استیضاح اسبابنه قیام ایتدیکنده مجرد اوراسنك تقویه‌سی ایجاب ایتمسنه
واهمیتنه مبنی کندوسنك کوندرلمکده اولدیغی سویلندی ایسه‌ده پکده قبول
ایده‌میه‌رك مأیوساً چیقوب کیتدی ایدی .

لزومسز یره تفریق وتقسیم قوت ، هرحالده جالب مضرت اوله‌جغندن
آلاجه طاغك اوزرنده‌کی طابورلرده اشاغیده بولنان اردوکاهمزه الندی، انلرك
یرینه برطاقم نظامیه سواریسی کوندرلدی. بوسواریلرك وظیفه‌سی، شاید آرپه
چایی طرفندن الاجه طاغی اوزرینه دشمنك عسکر چیقارمق نیتی آکلار
وکورورلر ایسه درحال اردومزه برخبر قوشدیرمقدن عبارتدر. بوقدر اوفه‌جق
برشیئی قید ایتمکدن برمقصد مهم واردرکه آتیده صره‌سی کلدیکنده کندیسنی
ارائه ایده‌جکدر .

ایلولك اون طقوزنجی کیجه‌سی اردونك ارکان وامراسندن بعضیلری فریق
حاجی راشد پاشانك چادرنده طوپلانه‌رق مصاحبت ایدرلر ایمش. حاجی راشد
پاشا فقیری‌ده ایسته‌مش ایدی. ألمده بولنان یازی ایشلرینی بیتردکدن صکره
کیجه ساعت ایکی بچق اوچه طوغری کیتدم وظن ایدر ایسه‌م درده بشه قدرده
مصاحبت ایتدك . هرکس کیتدی، فقیرده چادرمه کلمك اوزره راشد پاشانك

چادرندن چیقار ایکن کوزومز دشمن اردوکاهی جهتنه منعطف اولدی . برچوق غیر معتاد آتشلرك یانمقده اولدیغی کورولدی . حاجی راشد پاشا ایله عجبا نەدر، ونیچوندر، دیه براز سوز ایتدك؛ برمعنا ویرەمیەرك آیرلدق اما وهم غالب اولدیغی ایچون فقیرك ایچم راحت ایدەمدی. ساکن اولدیغم چدره کلده، مشاهداتمدن حاصل اولان راحتسزلکی بردرلو هضم ایدەمیەرك غازی پاشا حضرتلرینك چادرینه کیردم. نم چادر قپوسندن ایچری‌یه طوغری توجهمله برابر چادر قاپوسنك حاصل اولان خشلدیسندن اویاندیغنی ویردیکی سسدن آکلادم. دشمن اردوسنده کورلمکده اولان حالی آکلاتدم، ذاتاً البسەسیله برابر یاتمقده اولدیغندن آیاغنه چیزمەلرینی چکەرك چادرك قپوسنه فرلادی . آتشلرك یانمقده اولدیغنی اوده کوردی. دوربینله باقدی، بلکه روسلرجه بریوم مخصوص ومعین‌درده شهر آیین اجرا ایدییورلر معناسنی ویردك ایسەده، تقویم وسالنامەلره مراجعت ایدلدیکنده او کیجەنك ، اویله بر یوم معینه مصادف اولمدیغی آکلاشلدی. عجبا روم ایلی طرفنده برمظفریته نائل اولدقلری‌سببیله‌می شهر آیین اجرا ایدییورلر مطالعەسنه صاپلدی، انك‌ده تحقیقنه امکان بولنەمدی اما، ذاتاً کلی برتعرض وقوع بولەجغی امیدیله حاضرلقده وقولاغی قوشقوده اولان قوماندان پاشانك راحتسزجه اولدیغنی حالندن آکلایوردم . هرنەایسه حقیقت صکره تبین ایدر دیەرك چادرلریمزه چکلدك.

هنوز دها اویقویه وارمامش ایدم، صاغ جناحمزدن بربیوك دیوار ییقیلورمش کبی برطابور آتشی اولدی؛ ایکی دقیقه فاصلەلرله بوآتش بر قاچ دفعه تکرر ایتدی. انك اوزرینه مختار پاشانك چادرك دیشاروسنده سسنی ایشتدم. بوریزنه عموم اردونك حاضر اولمسنی وسلاح باشنه چیقمسنی امر ایدییور ایدی . کیجەنك مدهش قراکانی ووحشت افزا سکوتی ایچنده مرکزده بولنان قوماندان بوروسی آجی آجی فریاده باشلادیغی کبی، اردوده هرلوا والای وطابورك نوبتجی بوریلری‌ده هب بردن بوبوریزنك ویردیکی امری تکرار ایلدیلر. کیجه وقتنده ودشمن قارشیسنده واویله بر صحرای واسعده فریاده باشلایان بورولرك سامعینك یورکنده حاصل ایدەجکی حسك تعریفی ممکن دکل ایسەده ، بردرجەیه قدر یوقاریده بریرده تعریف ایدلمکه یلتنلمش اولدیغندن بوراده تکرارینه لزوم یوقدر.

صاغ جناحده ایشیدیلان سسك اوجهت قره‌غوللرندن تحقیقی ایچون‌یاورلر

کوندرلدیکی کبی بوزی سسیله کوچوك یحنی‌یه خبر یتشدیرمك قابل اوله‌مدیغندن تلغراف واسطه‌سیله اورانك قوماندانی قپودان محمد پاشا اویقودن قالدیریلوب ماکنه باشنه چاغرلدی . تلغرافله مختار پاشا کندیسنه سویلدی‌که : یارین ایچون بربیوك محاربه‌یه شمدیدن حاضراول ، وشمدی عسکری قالدیروب سپرلره تقسیم ایدرك برمهم وقوعاته منتظراً صباحی بول . قپودان محمد پاشادن پك آیی جوابی آلندقدن ودیکرفرقه قوماندانلرینه دخی‌یاورلر واسطه‌سیله‌بعض خصوصی امرلر تبلیغ اولندقدن صکره‌وقت کچیرمك وصباحی بولمق‌اوزره مختارپاشا، حاجی‌راشد پاشانك چادرینه کیتدی. فقیرده کیتدم، اوتورلدی . یارین حربك الك‌مهمی صول جناحمزده یعنی کوچك یحنی طرفلرنده وقوعبوله‌جغنی وصاغ جناحده ایشیدیلان طابور آتشی صداسی ، نظردقتمزی اورایه جلب ایتمك ایچون دشمنك اختراع ایتدیکی بر حیله و دسیسه‌دن عبارت اولدیغنی غازیٔ مشار الیه سویلر ایکن تلغراف باش مدیری شوکت افندی کله‌رك کوچك یحنی تلغرافنك کسلمش اولدیغنی خبر ویردی .

آکلاشلدیکه دشمن کوچك یحنی‌یی تکمیل احاطه ایدرك اوده بزم کبی صباحك آچیلمسنه منتظردر . یارم ساعت اول مختار پاشانك قپودان محمد پاشایی اویقودن قالدیرتمسی‌وحاضر اول امرینی‌ویرمسی وعموم اردومزك حاضرلانمسی، بحمدالله مظفریتمزی ودشمنك خائب وخاسر قالمسنی موجب اولدی. کیجه‌غایت قراکلق اولدیغندن دوربینله آدم کوریله‌مز برحالده ایدی ؛ انك ایچون‌سواری قره‌غوللرینه ینه امر کوندرلدی‌که ، یاتوب یری دیکله‌سینلر و دشمنك طوپ و سواری آلایلرینك وجههٔ عزیمتی ، نقلیات عسکریه سببیله بالطبع حاصل اولوب عکس ایده‌جك صدانك سمت جریانندن تعیین أیلسونلر ؛ ممکن اولدیغی قدرده اردونك زنجیر خطندن ایلری کیدرك‌حس ایده‌جکلری احوالی پیدرپی بیلدیرسونلرکه ، دشمنك نقطهٔ‌قصدی تبین ایتسون‌ده انك‌اوزرینه تدابیره‌تشبث اولنسون. کلان‌خبرلر سسك دلالت‌أیلدیکنه کوره آقندینك بزه مقابلةً وجبهةً وقوعبولمقده اولدیغی معلوماتنی متضمن ایدی.

یحنیلر محاربه‌سی

فجر ظهور ایتدی ؛ اردوکاهك هرجهتندن مؤذنلر عظمت‌خدایی تکبیرایله حی‌علی‌الصلاة ! نداسیله‌ولوله‌انداز جهان‌اولدقلری‌صره‌ده ، اسماع حقیقت اوندای عالم کیری حی‌علی‌الجهاد ! تأثیرروحانیسی صورتنده تلقی‌ایدرك قلبلربشقه برحس دینداری‌ایله متحسس اولیور ایدی. مختار پاشا، راشد پاشانك چادرنده قیلمغه

باشلادقلری صباح نمازینی هنوز بیتیرمامشلر ایدی‌که، مرکزمزک ایلریسنده بغداددن کلان فریق عمر پاشانک قوماندasنده بولنان عسکرک اقامت ایتدیکی قزل تپه‌نک قارشوسندن دشمن بطاریه‌لرینک بردن آتش ایتدکاری ودانه‌لرینک دخی تپه‌نک اوزرینه پاطرپاطر دوشوب پاطلادیغی کورولدی. مختار پاشا نمازینی اکمال ایله طیشاری چیقدی؛ فجرده کرکی کبی کندینی کوستروب انی اوزاقجه بولنانلر آرتق فرق اولنمغه باشلامشیدی. دوربینله اطرفه باقار ایکن، دشمنک اردونک تماموسطنده اولان حاجی ولی کوبی جهتندن ایلریله‌دیکنی و بزم اوراده‌کی طابورلرمزک موجود اولمدیغی وعادتا خط حربمزک اورته‌دن قیریلمش اولدیغنی کورمسیله، بویله هولناک بر مخاطره‌نک دفعی چاره‌سنی بولمق اوزره احتیاطدن اوچ طابور آله‌رق اوجهته کیتمسنی وهمان اوراده بولنان عسکری تنظیم ایله خط حربمزده حاصل اولان انکساری تعمیر ایتمسنی ارکان حربیه‌مز رئیسی حسن کاظم پاشایه امر ایدرک کوندردی. آرتق ایش یالکز قزل تپه‌نک طوپ محاربه‌سنه منحصر قالمیوب اردوکاهک هر جهتندن دشمن تعرضه بدأ ایتمش اولمسیله صباح نمازینک آلاجه قراکلغنده اردونک کافهٔ قطعات عسکریه‌سی طوپ وتفنک آتشلری ایچنده قالدی.

شمدی اصل هنر، دشمنک حقیقی اوله‌رق نقطهٔ تعرضی نره‌سیدر، اوراسنی کسدیروب مقابلهٔ اقتضا ایدن تدابیرده قصور ایتمامکدر. اردونک هر جهتندن شدتلی آتشلر دوام ایدییور ایسه‌ده، صاغ جناحمزده هپسندن زیاده قیامتلر قوپیورایدی. لکن حقیقی اوله‌رق نقطهٔ تعرضک صول جهت اوله‌جغی واردونک قارص ایله مواصله‌سنی کسمک نیتنده اولدیغی وبالقاعده دخی اویله یاپمق لازمکله‌جکی قوماندان پاشاجه مقرر اولمسیله بوسببه مبنی صاغ جناحک پاطردیسنه قولاق ویرمیوب صول جناح ایله زیاده‌جه مشغول بولنیوردی.

بو محاربه‌نک فرداسی کونی قپودان محمد پاشا ایله کوروشدیکمده دییور ایدی‌که: کیجه غازی مختار پاشانک تلغرافله امرینی آلدقدن صکره تکمیل عسکری قالدیروب سپرلره صوقمش، فشنک صندقلرینی‌ده لوازمات سائره ایله سپرلر ایچنه یرلشدیرمشکه صکره جبخانه‌مز بیتدی، فلان شی نقصان اولدی کبی عذرلرله عسکرک ایلری، کری کیدوب کلمسنه میدان قلمسون. نزدنده بولنان بربلوک سواری‌یی دخی طوتوب اوطوزدقلری آتش خطندن ایلری کوندرمش ایسه‌ده مکر سواری بر جهتدن ایلری کیتمش، دشمن دیکر طرفدن کله‌رک بولندقلری تپه‌یه تقرب ایتمش ایمش. فجرله برابر ارقداشی بولنان قائممقام محمدعلی

بکلهدقتلیجه اطرافه باقنورلر ایکن بولندقلری تپهنك ایکی بیك متروقدر تقریباً اوزاغنده وایلریسنده بولنان برکوی خرابهسی ایچنــده بعض عسکر غلبهلکی خیالی حس اولنمقده اولدیغنی برطوپجی چاوشی خبر ویرر. دقتله اوجهته باقارلر؛ عجبا آدم غلبهلکیمیدر، یوقسه اهالی حیوانا تیمیدر؛ ویاخود زارشاد قضاسندن بزم اردویه اوکوز آرابهلریله ذخیره نقل ایتمکده بولنان قافله خلقیمیدر؟ بردرلو کسدیرهمزلر. صکره قپودان هرنه اولور ایسه اولسون اورایه برکولله آتهلمده ایشی یوقلیهلم دیرده طوپجی چاوشنه اورایی نشان آلمسنی امر ایدر. بزم طوپ آتشلنیر آتشلنمز، هدفلری نقطهسندن دخی همان برقاچ بطاریهنك کندولرینه مقابلةً بردن آتشلندیکنی کورورلر. مکر دشمن طوپلرینی کیجه اوراجقده اقتضا ایدن یرلره تعبیه ایتمش وپیاده عسکرینی دها ایلرویه یوروتمش وعادتا بزم عسکرك بولندیغی موقعه تقرب ایلمشلر ایمش. آرادن بش اون دقیقه کچر کچمز یحنی یه هجوم ایتمکده بولنان پیاده نفراتی دخی تفنك آتشنه باشلار. آرتق محاربه کرمیٔ تام ایله حکم سورر. یاقپودانده سواریلره امنیت ایدوبده راحتجه اوطورسه ایدی دشمن بورونلرینك آلتنه صوقیلهجقدیده خبرلری بیله اولمیهجقدی!

بومحاربهیی (کردوریان) اسمندهکی فرانسزجه تاریخ حکایه ایتدیکی صرهده دییورکه: «روسلر کوچك یحنی تپهسنه تعرض ایدرایکن اوراسنك ایشدن خبردار اولمدیغنه امنیت ایدرك سلمهالسلام صوقولیورلر ایدی. عثمانلی اردوسنك عموم خط حربنه موازی اولهرق کیجهدن یوریمکده اولان دشمن قوللری ایلك اول کوچك یحنی تپهسندن فرلایان برطوپ قاپسولیله آتشــه بدأ ایتدی.» بوندن مقصدی عثمانلی اردوســنك دشمنك هجومندن اول ایشی خبر آلهرق مقــابلهیه حاضرلانمش اولدیغنی بیان ایتمکدر.

حسن کاظم پاشا یوریدیکی موقعده حربه باشلایهرق پنچهلشمکده ومقابلنده اولان دشمن عسکری قوتلیجه کورونمکدهاولدیغندن، حسن کاظم پاشایی تقویه ایتمك اوزرهدیکر اوچ طابورلهده فریق حاجی راشدپاشا آرقهدن کوندرلمشدر.

باقکز اوموقعده بولنان امرامزك غفلتنه که، اوکارنده سواری قرهغولی یوق وحتی اولمدیغندن خبرلری بیلهیوق؛ دشمن کلیر، بلامانع ولامزاحم اوجهتدهاقامت ایتمکده بولنان بزم سواری آلاینك چادرلرینك ایچنهقدر کیرر. حتی سواری قائممقامی لافزنلکله مشهور ودلی رشید نامیله معروف حاجی رشیدبك چادرینی حالیله براقوب چیقمش اولدیغندن میرمومی الیهك کافهٔ اشیاسی دشمن طرفندن اغتنام اولنور.

بزم اوزاده‌کی سواریلرمزدن حیوانی بوله‌بیلنلر برتلاش، بردهشت ایله کری‌یه قاچه‌رق قورتولوب ودشمن سونکوسیله تپه‌لنمك تهلکه‌سندن قورتولورلر. سواریلرك آرقه‌سندن چادرلری اولان وقائممقام عفت بکك قوماندانی آلتنده بولنان اوچ طابور پیاده‌مزده درحال سلاح آلوبده معین اولان خط حربلرینه یعنی سپرلرینه چیقه‌جقلری یرده، انلرده اوکلرنده بولنان سواری آلاینك نشرایتدیکی دهشتدن اورکه‌رك کری‌یه طوغری قاچوب جمله‌سی قرمه قاریشق اوله‌رق آرقه‌طرفلرنده بولنان بردره‌یه طولمش اولدقلری حالده حسن کاظم پاشا یتشور؛ برابرنده‌کی اوچ طابوری دشمنه طوغری آوجی یاپوب ایلری‌یه سوق ایدرك آرقه‌ده‌عفت بکك آلاینی‌ده تنظیم ایله مشغول اولور. سواری‌یی پیاده‌دن تفریق ایله‌عسکرك دهشتنك اوکنه کچه‌رك، سواری‌یی دیکر طرفدن ایشه صالدیرر؛ قائممقام عفت بکك دخی یوزینه توکوروب قوماندادن اسقاط ایتمکله اکتفا ایدر.

ها بوراسی اونودلمسون! قارص قوماندانی فریق احمد فاضل پاشایه دخی: یارین اردوکاهمزه دشمنك تعرض ایده‌جکی قویاً مأمول اولدیغندن کندیسی دخی نفس قارصده موجود اولان عسکر ایله برابر شمدیدن حاضرلانوب ظهور ایده‌جك حاله کوره حرکت ایتسی وهرحالده کوچك یحنی‌یه طوغری ایلرلمسی کیجه‌دن امر اولندیغی کبی، وزین کوی جهتنده بولنان حسین حامی پاشا فرقه‌سی دخی ایقاظ ایدلمشیدی.

صباح اولوبده حربك بدأ ایتدیکی کورولدیکی کبی احمد فضل پاشا کوچك یحنی‌یه متوجهاً قارصدن چیقمش وحسین حامی پاشا دخی ذاتاً عسکریله برابر وزین کوی جهتنده احتیاطده بولندیغندن مشارالیه دخی موقع حربه طوغری ایلرلیه‌مشدر. کوچك یحنی تپه‌سی قارصه اون بش کیلومتره یعنی اوچ ساعت مسافه‌ده واقعدر. پیاده عسکریله احمد فضل پاشا بومسافه‌یی آنجق درت ساعتدن زیاده برمدتده قطع ایدرك مذکور تپه‌یی دشمنك برچوق بطاریه‌لرینه هدف اولمش اولدیغی حالده بولور. تپه‌نك اطرافی دشمن کاملاً احاطه ایدرك اوراده عسکرمزك شدتلی هجوملره مقابله ایتمکله مشغول اولدیغی وکندوسندن اول موقع حربه مواصلت ایتمش اولان حسین حامی پاشا قوماندانسنده‌کی عسکرك دخی کوچك یحنینك جهت جنوبیه‌سنده یعنی بیوك یحنینك اوکارنده دشمنك بردیکر فرقهٔ متعرضه‌سیله حرب ایتمکده بولندیغنی کورور؛ کوچك یحنینك تخفیف بار اضطرابی ایچون احمد فاضل پاشاده تپه‌یی احاطه ایدن دشمنه آرقه‌سندن

تعرضه باشلار . دشمن‌ده احتیاطندن احمد فاضل پاشایه قارشی مقدار کافی قوت چیقاروب انلرله بوغاز بوغازه قاپیشورلر. شوحالده یخنینك مدافعه‌سی یالکز اوکنه وصولنه منحصر قالوب صاغ طرفنك و آرقه‌سنك یوکی احمد فاضل پاشا قوتی طرفندن رفع ایدیلیر.

اوکله‌دن صکره‌جه احمد فاضل پاشانك بجاغنه برکولله پارچه‌سی اصابت ایدرك قیرمش وبالضروره مشارالیه‌میدان حربدن‌قالدیریله‌رق قارصه‌کوتورلمشدر.

دشمن آتشنك شدتی، احمد فاضل پاشانك عسکرینی کرکی کبی خیرپالامش وحتی یانی‌پیاده ایله‌و آرقه‌سنی سواری ایله آلمش وطابورلرمزده غایت‌صیقلمش ایکن قاچ کوندنبری ارضرومدن قارصه متوجهاً یوله‌چیقمش اولدیغنی یوقاریده حکایه ایلدیکم ایکی طابور پیاده وایکی بطاریه طوپله مجلس میرآلایی حقی بك قارصه مواصلت ایدرك قارصك اوکنده‌کی یخنی تپه‌سنده محاربه وقوعبولمقده اولدیغنی خبر آلدیغی کبی، یول یورغونلغنه باقیه‌رق بلکه برایش ایچون لازم اولورز فکریله قارصدن دخی چیقه‌رق محاربه دومانلرینك کوزوکدیکی نقطه‌یه توجه ایتمشدرکه، دشمن‌سواریسنه همان بریچق ساعت صکره چاتمش وطوپلریله آتشه باشلامشدر. دشمن، هیچ مأمول اولنمدیغی‌حالده قارصدن اوصورتله برقوهٔ امدادیه‌نك کلدیکنی واحمد فاضل پاشانك قارصدن کتیردیکی عسکرك صوانی وآرقه‌سنی آلمش اولان روس قوللرینك آرقه‌دن تهدید اولندیغنی کوردیکی کبی یواش یواش رجعته باشلایه‌رق یخنی‌تپه‌سنك آرقه‌سنی‌کاملاً بوشالتمشدر. آرتق حقی بکك‌عسکری‌ده احمد فاضل وحسین‌پاشالرك عسکریله‌ایکندیدن صکره برلشه‌رك اوکارندن رجعت ایدن دشمن عسکرینك برراده‌یه‌قدر آرقه‌سندن ایلریله‌مشلردر. [*]

یخنینك جبهه‌سندن هجوم وتضییقده‌بولنان‌دشمن‌بوحالی کورنجه، اودخی آرتق دیکیش طوتدیره‌میه‌رق طوپلرینی قالدیردی؛ عموم پیاده‌سنی‌رجعت‌حالنه‌قویدی.

یخنی تپه‌سنك صولنه وایلروسنه طوغری اوزامش اولان‌اوفه‌جق برتپه‌نك اوستنده‌ارضروم‌تالی‌ردیف‌طابوریله دردنجی اردونك‌اوچنجی‌طلیعه‌طابوری‌مدافعه

---

[*] آفرین حقی بك ! اعلان حربدن آز برمدت صکره پنك بوغازندن بروهمه تبعیته لزومسز یره صاووشه‌رق اواتی‌نك استیلاسنه سبب اولدك ایسه‌ده، بومحاربه‌ده حکمتشناسانه ووظیفه‌پرورانه برعسکرلك ایتدك، عساکر اسلامیه‌یه بربیوك‌خدمتده بولنه‌رق‌اسکی‌قباحتکی اصحاب وجدانه قارشی عفو ایتدیردك، سعیك مشکور اولسون! یاسن‌ده امثالك کبی، کیمسه برامر ویرمدی وبروظیفهٔ‌حربیه تعیین ایتمدی دیوبده ایشه‌صوقولمیه ایدك حال‌نه‌اولوردی!..

ایدییوردی. بوطابورلر اوکون اقشامه قدر اوقدر شدتلی هجوملره مقاومت ایتمشلردرکه غیرتك بودرجه‌سی عقلك ماوراسنده قالور. بوتپه‌جك یخنی تپه‌سنه نسبتله برازمنحط اولدیغی جهتله جبهةً یخنی تپه‌سنه هجوم ایدن دشمن عسکری، یخنی‌یی قپمق ایچون بوکوچك تپه‌یه ایلك اول آیاق باصمسی لازمکلیوردی. بوسببله دشمن زیاده‌جه مقدار قوتی اوتپه‌نك ضبطنه حصر ایدرك بلابارانی کبی اورایه کولله وقورشون یاغدیرییوردی. متمادیاً ایکیشر، اوچر طابور پیاده ایله هجوملر تجدید اولنیوردی. هجوم ایدن عسکر، مهاجم علیه اولان بوایکی طابوردن شدتلی آتش یه‌رك بوزولوب کری‌یه دوکیلور وینه تنظیم وامداد اولنه‌رق سوق اولنور. الحاصل بویله بویله اوکون دشمن بوایکی طابوره مقابل اقشامه قدر هجوم قوللرینی دکیشدیره‌رك تعرضه‌دوام ایدر ایسه‌ده طابورلریمزك برنفرینی یرندن برقاریش قملداده‌مز.

شاقا دکل. مورخ جنرال کشمیشوفك افاده‌سنه کوره اوکون کوچك یخنی‌یه تعرض ایدن عسکر ٢١ طابور پیاده، سکز بلوك دراغون، ١٨ بلوك قزاق، ٢ بلوك چرچن ایله طقسان آلتی قطعه طوپدن عبارت ایمش. بوطقسان آلتی‌طوپ بزم آلتی طوپلق بربطاریه‌مزله دردر یوز موجودلی یدی طابور پیاده‌مزك مدافعه ایتمکده اولدیغی برکوچوجك تپه‌یه صباحدن اقشامه قدر کولله‌لرینی یاغدیروب اوراسی وولقان حالنه وباریتلمز برشکله قویمشلردر. طقسان آلتی طوپك کولله‌سی اوقدر مدت ظرفنده برعظیم شهره آتلسه هیچ برکوشه‌سنده اثر عمارت براقماز؛ نرده قالدیکه براوفه‌جق تپه‌یی مدافعه ایدن اوچ بیك نفر اوزرینه متقاطر اوله!

دیمککه اوقطعه‌یه متعرض بولنان دشمنك مقداری لااقل یکرمی‌بیك فرض اولنورسه تپه‌نك اوستنده‌کی بزم نفرذمهٔ قابله‌مز آلتی بچق‌مثلی برقوتله‌چه‌اشمش وعاقبت‌الامر نائل امل وامید اولمشدر.

« برج وبارولر طیانمز همت مردانه‌یه!.. »

اوکون یخنیده عموم طابورلرك بیکباشیلری شهید اولدیغی کبی ضابطاندن دخی پك آزی صاغ قالدیغی ودشمن آتشندن سپر آلنه‌جق یعنی سلامت‌قالنه‌جق بریراولمدیغی حالده قپودان محمد پاشانك صاغ قالمسنه. اجلنك کلمامش اولدیغی معناسی ویرلملیدر. دشمن هجومه باشلالر باشلامز، بوایکی طابورك بیکباشیلری بربرینی متعاقباً شهید اولمشلر؛ قپودان محمد پاشا یانندەکی عسکردن ایکی‌قول آغاسنی بیکباشیلق

وظیفه‌سیله بوطابورلرك اولدیغی یره کوندرر. انلرده برایکی ساعت صکره کروه شهدایه‌التحاق ایدرلر. الحاصل بوایکی طابوره‌ویحنیده بولنان دیکربعض‌طابورلره اوکون‌رتب‌مختلفه‌دن برقاچ‌دفعه‌ضابط‌نصب اولنمش؛ جمله‌سی‌ده دینلری، وطنلری ووظیفه‌لری اوغرینه ینه‌اوکون قربان اولوب کیتمشلردر. رحمةالله‌علیهم‌اجمعین.

محاربه‌نك فرداسی کونی یحنی‌ده‌کی عموم طابورلرك درجهٔ غیرت واقدامی باش قوماندان پاشاجه آکلاشیله‌رق، قوماندانلری قپودان‌محمد پاشانك، حقلرنده حسن شهادت ایتدیکی غزاة ترفیع رتبه ایله تلطیف اولنمش واوایکی طابور افرادیچون نشانهٔ افتخار ابدی اولمق اوزره سنجاقلرینه اوچنجی رتبه‌دن ایکی قطعه مجیدی نشانی تعلیق ایدلمشدر.

دشمنك کیجه‌دن ایلریلدیکی صره‌ده، کوچك یحنینك قره‌غولی حکمنده بولنان بیوك یحنی تپه‌سنده ارزنجان تالی ردیف طابوری بولنیوردی. کوچك یحنی شـدتلی هجومه طوتلدیغی کبی بیوك یحنیده‌کی طـابورینه امداد ایده‌مامش وبلکه‌ده آنی کورمکه بیله وقتی قالمـامش اولدیغندن، دشمنك اورایه هجومیله بوبرطابور خیلیجه طاورانمش اولدیغی آثشلرندن نمایان اولمش ایسه‌ده، صکره نه‌اولدیغنی قپودان محمد پاشا دخی آکلایه‌مامشدر. چونکه صباح اولوب‌اورتالق آغاردقده اشبو بیوك یحنینك بوکرنده اون آلتی طابور قدر دشمن عسکری قول نظامنده اوله‌رق یوقاری‌یه چیقمقده ایدیلرکه طاغك زروه‌سنه بعدالوصول اوراده قالدیلر، وبزم طابورك نه‌اولدیغی آکلاشیله‌مدی. زیرا عقیب محـاربه‌ده اوطابوردن ولو برنفر اولسـون کوریله‌مدی‌که دوچار اولدقلری حالدن کماهی حقه برخبر آلنسون. عجبا کاملاً اولدقلری یرده محو اولوب بیتدیلرمی ویاخود جمله‌سی اسیر ایدیله‌رك کوتورلدیلرمی؟ بونك آکلاشیله‌مامسـنك برسببی‌ده بعدالحرب بیوك یحنی تپه‌سنك دشمنك الٔنده قالمسیدر. [*]

شمدی کله‌لم اردومزك مرکزنده‌کی واقعات حربیه‌یه:

حاجی‌راشد وحسن کاظم پاشالر، بزم عسکرك چادرلرینه قدر کیرمش‌اولان دشمنی قورشون وکولله ضربه‌سیله یواش یواش خطوه بخطوه کری‌یه‌سوره‌رك خط حربه حاصل اولان انکساری دوزلتدیلر وقبل‌الحرب‌عسکریمزك بولندیغی وضعیتی بولدیلر. حتی ایلرویه طوغری هجومه بیله باشـلاتدیلر. دشمن خط

---

[*] جنرال کیشمیشوف بوطابوردن بقیه موجود قالمش اولان یوز التمش بوقدر نفرك اسیر ایدلمش اولدیغنی یازیبور.

حربمزی بوجهتدن قیرمق تدابیرینك ممکن‌الاجرا اولمدیغندن مأیوس اولدیغی کبی بربشقه مانوره اجراسنه قیام ایتدیکی مشاهده اولندی.

شویله‌که: حاجی راشد پاشانك عسکری محاربه ایدن دشمن قطعه‌سیله اوغراشوب طورورکن اوقطعهٔ عسکریه‌مزك صولی ایلروسنه طوغری بر قاچ طابورلق بر دشمن قوتنك ایلریله‌مکده واوجهتده بولنان أولیا تپه‌سنی ضبط ایتمك أملنده اولدیغی محاربه‌نك عمومنی اداره ایتمکده اولان مختار پاشانك اولدیغی موقعدن کورولدی. اولیا تپه‌سی بیوك یحنی تپه‌سنك صاغنده وتمام بر کوالله منزلی قدر بعدنده وحاجی راشد پاشانك بولندیغی حاجی ولی کوینك صولنده واقع واوچ درت طابور عسکرك استیعابنه کافی بوکسه‌جك برتپه‌در. اوتپه‌ده بزم عسکریمز یوغیدی؛ زیرا اولجه دشمنك نقطهٔ هجومی مجهول اولدیغندن اکا نافع وبزه مضر نقاطك جمله‌سی مدافعه حالنه قونیلور ایسه عسکر طاغیدلمش اولور. صکره بر قسمنك دیکرینه معاونت ایده‌میه‌جکی کبی، حسب‌الموقع بتون بتون معطل اوله‌رق قالمشلری‌ده بولنورکه اثنای محاربه‌ده وجودلرندن هیچ استفاده اولنه‌ماز. انك ایچون أولیا تپه‌سنك صولنده یحنی وصاغنده‌کی حاجی ولی کویی جهتلری ألده اولدقجه اورانك دشمن النه‌دشمسی تصور اولنمامشیدی. لکن خصممز عسکرینه وعسکرلکنه کووه‌نه‌رك تعرضك هردرلوسنی اجرادن چکنمدی؛ عسکرینك برقسمی حاجی راشد پاشا ایله حرب ایدر وقسم دیکری اولیا تپه‌سنه متوجهاً کیدر ایدی. اوصره‌ده مختار پاشا ارکان حربیه بیکباشیسی مناسترلی ابراهیم بکه صولی ایلروسنده عاقبته انتظاراً بکلمکده اولان سواری ایله ایکی پیاده طابوری ویره‌رك، سواریلری قوشدیره‌رق پیاده‌لریده کمال سرعتله یوریده‌رك دشمندن اول مذکور اولیا تپه‌سنی طوتوب مدافعه ایلسی امرینی ویردی. ابراهیم بك‌ده عسکری آله‌رق یوریدی. دشمن ابراهیم بکك صاغندن وابراهیم بك صولندن کیتمکده اولدیغی بزم بولندیغمز موقعدن کوزوکمکده ایسه‌ده اراضی عارضه‌لی اولدیغندن دشمن ابراهیم بکك عسکرینی کوره‌میوردی. بزلر جناب خیرالناصریندن ابراهیم بکك دشمندن‌اول مذکور تپه‌یه مواصلت ایتمسنی تمنی ایدرك دوربینلرله باقار ایکن انتظارمزك ایستدیکی سرعتی ابراهیم بکك عسکرنده کوره‌میوز ایدك. بوحال طبع بشرده مستکن اولان عجوللغك ألملی بر تأثیری اولملی‌در. حال بوکه ابراهیم بك عندالحقیقه سرعت کامله ایله یوریبور ایسه‌ده بزه غایت اغر یوریبور کبی

کوزیکیور ایدی. هرنه‌ایسه ابراهیم بکك سواریلری تپه‌یی صارمغه باشلادی؛ دشمن ایسه هنوز اوراره یناشه‌مامشدی. دیرکن پیاده عسکرکده تپه‌یی طوتدیغی ودشمندن اول اوموقعی ضبط ایلدیکی کورولدی. الحمدلله رب العالمین.

اکرچه‌بوتپه‌یی دشمن بزدن‌اول‌طوتمش‌اوله‌یدی. یعنی‌ایله‌اردونك‌مرکزی آره‌سنه‌حلول ایده‌جك واو کون باشمزه پك بیوك بلالر کله‌جك ایدی. دشمن مذکور تپه‌نك اوستنده بزم عسکری کوردیکی کبی. تپه‌یی اولدن مستحکم‌فرض ایتمسندنمیدر، نه‌در؛ هرنه مطالعه‌یه مبنی ایسه هجوم ایتمه‌رك قورشون منزلنك دخی خارجنده‌قالوب تپه‌نك‌صاغنده‌صولنده کزندی‌طوردی؛ وبر آزالق برمقدار سواریی یوقاری‌یه صالدیردی‌ایسه‌ده، بزم‌عسکردن‌شدتلی بر آتش‌یمسیله عودت ایتدیردی.

دشمنك اردومزك آرقه‌سنی آلمسی

اردونك صاغ جناحی ومرکزی وحاجی راشد پاشا طرفی وکوچك یحیی جهتی آتشلر ایچنده یانمقده ومختار پاشاده دوربینیله خط حربمزی صیقجه صیقجه نظر امعاندن کچیرمکده ایکن، اردومزك مستند اولدیغی آلاجه طاغدن آشاغی برکردك فریاد ایدرك کلمکده اولدیغی کورولدی. کرد کلدی؛ دشمنك اردونك آرقه‌سنی آلمش وتمام آلاجه طاغك اوستنه چیقمش اولدیغی خبر ویرمسونمی!.. بزم اوراده بکجی سواریلرمز واردر؛ بوخبر صحیح اولسه البته آنلر بر معلومات ویررلر ایدی مطالعه‌سی درمیان اولندی اما، کرد فریاد ایله: کوزلرمله کوردم،وحتی‌آلرندن کوچله‌قاچدم قورتولدم‌دیه تلاشله یمینلرفرلادییور ایدی. بزم دوربینلر ایسه طاغك اوستنده کیمسه‌یی کوره‌مدیکندن، کردك تلاشنه، وهمه قاپلمش ویا شعورینه خلل کلمش معناسنی ویرییور ایدك. اوراده بولنان جماعتك هربری برر سؤال‌ایله کردی استنطاق ایله مشغول ایکن، مختار پاشا حضرتلری بوجماعتك ایچندن طوپجی لواسی ترك حسین پاشایه: (شو ایکی طابوری آل؛ صاغ طرفدن شو طاغه یوقاری یوری) امرینی ویردی. ینه او آنده احتیاطده بولنان میرلوا شوکت پاشانی‌ده جلب ایله دیکر ایکی طابورله اورته‌دن، نامق پاشازاده میرآلای ابراهیم بکی دخی بشقه‌جه ایکی طابورله صولدن طاغه یوقاری یوروتدیردی. مکر بز کرد ایله لاقیردی ایدر ایکن قوماندان پاشا، دشمن عسکرینك، بزم اسکیدنبری او طاغك اوزرنده موجود اولان بوش سپرلرمزده کزنمکده اولدیغی کورمش ایمش.

بوراده شایان قید وتذکار بر شی قالدی؛ اوده صباح اولوبده عالم آتشه باشلادیغی کبی، احتیاطده اولان طابورلر خط حربمزك بعض اقسامنجه حاصل

اولان انكسارى جبرايتمك ايچون اوته‌يه برى‌يه سوق اولنديغندن احتياط اوله‌رق
ألده بر نفرك بيله قالماسى وكونش چيقوبده آتش حربك هرطرفده‌كى درجهٔ
شـدت وخفتى لايقيله تقدير اولندقدن و دشمنك مقصـد تعرضى اولان نقطه
آكلاشلدقدن صكره، آتشى خفيف اولان موقعلردن مختار پاشا برر ايكيشر
طابورى بولنديغى مركز نقطه‌سنه جلب ايله وجوده كتيرديكى اوفه‌جق برفرقهٔ
احتياطيه‌دن اقتضـا ايدن مواقعه ينه برر ايكيشر سوق ايتمش‌در . اللهه چوق
شكر اولسـونكه دشمن آلاجه طاغك اوزرينه چيقديغى سـاعتده ألده آلتى
طابور احتيـاط وار ايدى . دشمنك اورايه چيقديغندن براز اركنجه جبر مز
اولمش اولسه ايدى، ألده احتياط موجود اولمديغندن خط حربدن عسكر آلمق
اقتضـا ايده‌جكدى‌كه ، اووقتده عموماً حركتمزه برشـاشقينلق طارى اوله‌رق
ايشمز فنالشـه‌جقدى ، اردومزك آرقه‌سى دخى آلنمش اوله‌جغندن آرتق اميد
سلامت ونجات قالميه‌جقدى .

دشمنك آلاجه‌طاغك اوستنه چيقوب يرلشمك اوزره كوندرديكى طابورلر،
قائممقام على شفيق بكك ايكى كون اول باطاربه بوزدم ديديكى دشمن عسكريدركه،
على شفيق بكك اولديغى يرك اوزاقلرنده حلول زمانه منتظراً اوينايوب طوريبورلر
ايمش. هرنه‌ايسه بزم‌طابورلر آلاجه‌طاغه طيرماتمغه باشلاديلر. اولديغمز موقعدن
طاغك زروه‌سنه برپياده نفرى آنجق ايكى‌ساعتده چيقه‌بيلير. عسكر طاغك يارى
يولى قطع ايتدى؛ دشمن‌ده طاغك اوستنه چيقـارديغى طاغ طوپلريله بونلرى
تضييقه باشـلادى . او وقت يوزباشى ياور مصطفى بك بعض اوامر تبليغ ايتمك
اوزره طوپچى لواسى حسين پاشايه كيتديكى صرده‌ده ، عسكرمزى تقويه ايچون
او آنه قدر احتياط موقعنده بريكمش اولان سرمايه‌دن برطابور ايله برقاچ‌ده طاغ
طوپى كوندرلدى. بزم عسكرده آرتق دشمنك قورشون منزلنه قدر صوقولمش
اولمسيله طرفيندن‌ده آلا بيلديكنه تفنك آتشى بدأ ايتدى. شمدى بزم دوربينلرمزدن
باقان كوزلر، هم اوكمزده‌كى عموم خط حربك هرجهتنك ، همده آرقه‌مزده‌كى
طاغك حركات حربيه‌سنك كسب ايده‌جكى نتيجه‌يه صبرسزلقله منتظر ايدى .

طاغك اوستنه وقتيله قونلمش اولان سـواريمزك قيدسزلغى اردونك باشـنه
بوتهلكه‌يى كتيرمش اولديغندن، اوصره‌ده اوسواريلرك ضابطى أله كچمش اولسه
ايدى مطلقا قورشونه‌ديزلمسى لازمكليرايديسه‌ده، محاربه‌نك كمال شدتندن ووقعه‌نك
دهشتندن بوسواريلرك ترتيب جزاسى مسئله‌سى حربك ختامنه تعليق اولندى ايدى.

بعداختام طاغك اوستنده‌كی اهالی چوبانلرندن تحقیق اوندی‌كه، مكر بزم مبارك سواریلر طاغك بزه ناظر اولان جهتنده هپ بردن اوطوروب حیوانلرینی اوتلاتیر وآشاغیده وقوعبولمقده اولان محاربه پانوراماسنی دالغینلقله سیر ایدركن آرقه‌دن موسقوفلر چیقمش وبردنبره بونلرك اوزرینه اوغرایه‌رق جمله‌سنی اسیر ایدوب كوتورمشلرایمش. صكره‌دن بوسواریلرك برنفری بیله الهكچمدی‌كه ایشك حقیقتی آكلاشلسون !

رعایت وظیفه‌ده‌كی قصورلرمز

آه وظیفه‌سزلك ، آه وظیفه‌سزلك ! سیاسیاتده و معاملات عادیه و اداریه‌ده حتی احوال شخصیه‌ده بیله نه بلالر كوردك چكیردك ودها نه‌لر كوره‌جك ایسه‌ك هپ وظیفه‌سزلك سببیله‌در . رعایت وظیفه نه اولدیغنی بیلمیورز ؛ بودرسی ، تا چوجقلق زمانك تربیهٔ اولیه‌سنی درعهده ایدن ابوین، اندن صكره مكتبلرده‌كی معاملر ویرملیدر. واقعا بزم آنا وبابالرمز ومعلملرمز حضراتی كندی سلفلرندن اویولده بردرس آلمدقلری جهتله (آلمه‌دن ویرمك اللهه مخصوصدر) دیه اعتذار ایده‌بیلیرلر ایسه‌ده ، زمانك اهمیتنه كوره اویله بیناز عذرلرینه قولاق ویرلمز . قارشومزده‌كی اقوامك سبب رفعت وعلویتی اولان وسائلك تحقیق وتداركنه امر شارع اكرم ایله مأمورز. (فاعدوا لهم ما استطعتم من قوة ... الخ) آیت كریمه‌سنی كوزلجه تفكر ایدوب اصول تربیه وتعلیمی تبدیل وعصرك ایجابنه توفیق ایتملی‌یز . معلملر مأمور تدریسی اولدقلری درسلره باشلامازدن اول هرصنفك سننه وادراكنه كوره عشق وطن ، میل دینداری ، حب ملیت ، سودای قومیت، ازالهٔ وهم، رفع جبانت ، علوجناب ، ذلتدن اجتناب ، رعایت وظیفه كبی مهم مهم بحثلر آچمالی ؛ هربرینه‌مثاللر كتیره‌رك وعظلر ایتملی‌در. عادتا هركون تدریسی معتاد اولان علوم وفنون درسلرینه باشلامزدن اول ایجابنه‌كوره برچاریك، یارم‌ساعت‌قدر زمان چوجقلره بویولده سوز سویلنمك ایچون‌مكاتبك درس جدوللرنده وقتلر تخصیص‌اولنملیدر. رعایت وظیفه نه‌عزیز، نه‌مهم برلازمهٔ انسانیتدر، انی معلم اولان ذات بالفعل اجرا ایدرك ویا ایتدیره‌رك آكلاتملیدر .

لكن بزم خواجه افندی ویا پدر افندی دولت‌قپوسندن كچینیر برذات ایسه، سوز سویلك ایچون درس اثناسنده صره بولدقجه ضم معاشی ویا ترقیٔ صنفی ویا ترفیع رتبه‌سی املیله فلان بیوك ذاتی كورمش ؛ عرضحال صونمش ، آیاغنه قپانمش ، اتكنه یاپشمش ، هونكور هونكور آغلامش ؛ اندن صكره اوبیوك ذاتك منسوبلرندن بریسنه‌ده هدیه ویرمش ویا پاره وعد ایتمش، اوصرده‌ده فلان

بیوك ذاتەدە چاتمش آرتق بوندن صکره بر ولی‌النعمت قاپوسی ایدنمش اولدیغنی
وکویا عالمده بوندن بشقه بر فریضۀ آدمیت بولنمدیغنی حالیله ، قولیله ، فعلیله
آکلاده‌رق شاکردینه ویا اخلافنه بویولده مستکره بر درس امتثال وعبرت
ویرر؛ مخاطبنك فطرت اصلیه‌سنده‌کی ساده‌لکی وکوزللکی بوزار .

شاید اومعلم اولان ذات تجار و اصنافدن ایسه ، اوده موقعی و مشربی
ایجابنجه بأی وجه کان جلب منفعت ذاتیه یوللرینی کوستررر. دقت بیوریلیوریا!
بأی وجه کان دینلدی؛ آرتق تفصیلنه لزوم یوقدر .

اکر فاملیا و أولاد معلمی اولان کیمسه زراع صنفندن ایسه ، ذاتاً او
بیچاره‌نك داخل دائرۀ تربیه‌سی اولانلر هردرلو مناسبتسز اخلاقدن وارسته
اوله‌رق بردرجه‌یه قدر اصل مایه‌لرنده‌کی ساده‌لکی محافظه‌ایدرلر ایسه‌ده. بونلرك
صکره‌دن ایکی اولکی صنفده‌کیلرله اختلاطی وقوعبولانلرینكده اخلاقی
بوزوله‌رق صنوف عامه‌جه بر آهنك ائتلاف حاصل اولور .

بعض حقایق اخلاقیه

هرنه‌وقتکه بزده بقای قومیت، حفظ حقوق جمعیت فکری اویانیر واذهانمز
تنور ایدرك شوعالمده بر حق سیاسی و هستیه (عن جماعةٍ) مالك اولدیغمزی
بیلیر ویاخود دمیر ألّلی بر (مستبد عاقل) ه تسلیم زمام اداره ایدر ایسه‌ك. اووقت
وجودینه انتظار اولنان محاسن اخلاقیه‌نك جمله‌سی بری برینك وجودینی اقتضا
ایدرده میدان حصوله کلیر ؛ والا بویله‌ایکه سوکمز؛ الآن ألده بولنان طریق
تحصیل ایله دینی، ملیتی حیاتی قدر سوه‌جك آدم یتشمز. شو صوك عصرلرده
بزده آدم اوله‌رق یتشانلر مجرد محصول دست طبیعتدرلر؛ یوقسه بر آوردۀ حسن
تربیت دکلدرلر. یا اودرلو مکمل خلقته مالك اولانلر بزده آرزومز درجه‌سنده
تربیه کورمش اولسه‌لر. ملتمز عالم‌سیاسیاتده نصل برموقع عالی‌العالده شعشعه‌پاش
نهامت اولور ، اوراسنی حساب وتخمین ایتمك قدر لذتلی برتصور بولنه‌مز .
قوم نجیبمزه مجرد سایۀ حضرت محمدیده بخشایش الٓهیه اولان اوصاف عالیه‌نی
یاکلز موقعنده استعمال ایتمش اولسه‌ق، پك یاقین وقتده شهرتمزك ینه آفاقکیر
جهان اوله‌جغنده هیچ برعاقل تردد ایده‌مز . (نه ایدرم اویله آلتون لکنی‌که
ایچنه‌قان‌توکوروم!) ضرب مثلی، خوشمه کیتدیکی ایچون بوراده بردها ذکر
ایتمك مجبوریتنده قالدم . واقعا بر آلتون لکنه مالکز و بلکه هیئت مجموعه‌مز
بر آلتون طباقدر؛ لکن یولسز استعمالمز سببیله سفالپارۀ احتقار کبی حکمسز ،
دکرسز بر کوشه‌یه آتلدق قالدق !!

برده شوراسنی أیجه بیلملی یزکه، ملتلرك مابه‌الاجتماعی یاحب دیانت ویاخود عشق وطن‌در. بوایکیسندن بریسی اولمدقجه برملتك پایدار اوله‌میه‌جغی درکاردر. یونان وروما مدنیتلری اوزرینه تأسیس بنای حکومت ایدن آوروپا دولتلری، یونانلیلرده وهله رومالیلرده شعار مخصوص حالنی آلان حب وطن سجیه‌سنك ولد مکرمی اولمق اوزره صوك عصرلرده برده غیرت قومیه خصلتی حادث اولدی‌که؛ برانکلیز انکلیزلکك، بر فرانسز فرانسزلغك، نه‌اوزاغه‌کیدییورز؛ برروم، دها درت بچق کون اول تشکل ایتمش اولان الینوزلغك محافظهٔ شرف وشانی یولنده مالیله‌جانیله چالشمغی واواوغورده اولمکی مدارافتخار عدایدییور.

بزم مابه‌الاجتماعمز نه‌در؛ ترکجه‌سی باشمز نه‌یه باغلیدر؟ شریعته دیمزمی‌یز !! اویله ایسه بزده‌ده عشق دیانت حکمفرما اولملی‌در. اویله بردیانت‌که ـ تدقیق و تعمیق ایدنلرك معلومی اولدیغی اوزره ـ بتون جهانیانك تاج سر مباهاتی اولمق استحقاقنی حائز عمیم‌الفیض بردیانته!. اسلافك ثمرهٔ غفلتی اولمق اوزره دوشدیکمز تفرقه ورطه‌سی، بزی دور فتوحاتدن، یعنی کلمهٔ مبجلهٔ توحیدی تعمیمدن آلیقودی. شمدی، باری غفلتدن اویانه‌رق بودین جلیلك ومستدالیهی اولان کلمة‌اللهك اعلاسی ایچون دکل، یالکز محافظه‌سی أملیله حضرت شارعك امری موجبنجه هرذرلو فداکارلغی اختیار ایده‌لم! بر مسلمان، مسلمانلغی اوغورنده ترك حیات ایتمکی نه‌دن جانه منت بیلمسونکه مماتنك عین حیات اولدیغی نص قرآنله ثابتدر. چونکه‌مسلمانلرده دیانت،ملیت، قومیت برلشمشدر. دین وملت ایکیسی برشی اولدیغنی دها چوجقکن علم حاللرده اوقومدقمی ایدی! اما دینیله‌جك‌که بوعصرده دیانت موده‌سی کچدی، خیرخیر، استغفرالله کچمدی. کرهٔ ارض اوزرنده بنی‌بشر باقی اولدقجه بودعواده باقی‌در؛ زیرا برابر طوغمشدر. دوشونه‌لم؛ برکره‌ده اطرافنزه باقه‌لم! همحدود اولدیغمز دولتلرك، ملتلرك بزه قارشی اظهار عداوت ایتملری آنجق مسلمان اولدیغمز ایچوندر؛ بزی ترقیدن آلیقوملری وتدبیر مملکت وتزیید ثروت و قوت امرنده بزه مقابل کوچلکلر احداث [*] ایتملری مسلمان اولدیغمز ایچوندر. انجیل جمعیتلرینك زوری نه‌در؛ میسیونرلرك مسلمان مملکتنده نه‌ایشی واردر؟؟ دهادها صایوب دوکمنی تطویل مقاله‌باعث بیلدیکم حرکات تعرضیه‌لرینك هپسی‌مسلمانلغمزك علیهنه‌دکل‌ده نه‌در؟!

بوکونکی کونده آلمانیا دولتی بتون دنیانك مرکز ادارهٔ سیاستی اولدی.

---

[*] بونلرك نصل کوچلکلر اولدیغنی ایش أرلرمز بیلیرلر.

سببی حب وطن وغیرت ملیه‌نك ایجابی اوله‌رق افرادنده حصوله کلان علم وادراك،
وبونك نتیجه‌سی اولمق اوزره هرکسجه عادت حکمنه کیرن رعایت وظیفه
سجیه‌سیدر. اهالینك حفظ شرف ملیت وقومیت امرنده‌کی ائتلاف واتفاقنه
واکثریتنك حائز رتبهٔ تمیز وادراك اولمسنه مقابل حکومتك عاقلانه ودور
اندیشانه حرکتی برامر ضروری حکمنه کیرمش؛ ولامجال له بری آخرینك
وجودینی اقتضا ایتمشدر. ایکی بچق میلیون عسکره، اللی میلیون اهالی‌یه، یوز
یکرمی میلیون لیرا وارداته مالك اولان آلمانیانك، نصفی وثلثی مقدارده اویله
منتظم عسکره وینه انلرك ثلثی ویا یاریسی قدر اهالی‌یه وربعی قدر وارداته صاحب
اولمه‌ق، برازده وظیفه بیلسه‌ك، عالمك عمومی پولتیقه‌سنه قارشی تأثیرمز، آلمانیانك
شمدیکی تأثیرینه مساوی وبلکه اندن دها زیاده مؤثر اوله‌جغنده شبهه ایتمیه‌لم.
بوقدر قوت وقدرتی اکتساب ایتمك، یالکز حائز اولدیغمز رأس المالك بحق
یولیله قوللانلمسنه متوقفدر.

برده نور معرفتك تنویر عیون ابتصار، وصیقل حکمتك تجلیهٔ عقول وافکار
ایتدیکی شوعصرده اعلای کلمةالله ایچون بزلر سل سیفه وشد رحله محتاج دکلز.

هم کندینی، هم منسوب اولدیغی قومی واصل سرمنزل سعادت ایتمك ایچون
تحریٔ حقیقت اوغرنده آسیانك سیبریالرینی، آفریقانك موحش صحرالرینی تشنه
لب ومتواریٔ انواع بلایا وتعب اوله‌رق سیر وسیاحت ایدن مدققین عقلانك
مصادف نظر دقتی اوله‌جق برکروه طوغری مسلمانك اطوار وحرکاتندن ظاهر
اوله‌جق نور حکمت وحقیقتك بوکونکی کونده ایده‌جکی تأثیر، اسلاف کرامك
شمشیر جلادتی قدر بارقه‌نثار اوله‌جغنده شبهه وارمیدر!. برنظر عبرتله باقلسونکه
عصر نه‌حاله کلدی، برفکر حکمتله تأمل اولنسونکه زمان نصل بشقه‌لشدی !!؟

سیف وسنانك منتهای قوت وصنعت بشر اوله‌رق طانندیغی برعصرده
مسلمانلر بازار عالمده سوریلان متاعك الك کزیده‌سنه مالك اولدقلرندن سیف
سطوتلرینه جهانیان باش اکمش ایدی. علمك، معرفتك، اخلاقك، صنعتك
میدان آلدیغی برزمانده‌ایسه، نیچون عصرك حکمنه کوره تجارت رابحه‌ده بولنمسونلر؛
نیچون معرفتلریله، اخلاقلریله عالمه قارشو ینه حائز قصب السبق اولمسونلر؟؟..

(وما ارسلناك الا رحمة للعالمین. وما ارسلناك الا کافة للناس) فرمان جهانبهاسیله
اولیت وآخریت سیادتنی جمع ایدن نبیٔ امی افندمزك امت وجماعتی، بوسیادت

وسعادتی بالارث والاستحقاق نیچون احراز ایتمسون؟!.. بلغ آمالنا وآمن خوفنا یارب العالمین.. (انتهی) .

محاربه‌نك بقیهٔ وقوعاتی

دونه‌لم صدده : آلاجه طاغه هجوم ایله چیقمقده ویوقاریدن آشاغی آتیلان قورشونلره باشلرینی وکوکسلرینی هدف ایتمکده بولنان عسکرمز صیقلدقجه بیوك طاشلری وارضك عارضه‌لرینی سپر آله‌رق ، خصوصیله طاغك اوستنده بولنان اوفق تفك سیل یارقلرینك وچیم ییغندیلرینك وجودندن استفاده ایدرك آیاق آیاق طاغك زروه‌سنه یناشمقده ایدیلر. الحمدلله زروه‌یی طوتدیلر. دشمن عسکرینی اورادن پوسکورتدکارنده ساعت‌ده اقشام اوستی اونی کچمکده ایدی. ظن ایدر ایسه‌م بزم عسکرك حرب ایدرك آشاغیدن یوقاری طاغك اوستنه چیقمسی همان درت ساعت قدر ممتد اولدی. دشمنك طاغك اوستنده‌کی عسکری آرقه‌دن قورشون ضربه‌سیله بر برینی چکنیه‌رك آربه‌چاینه طوغری قاچه‌طورسونلر؛ اردومزك جبهه‌سندن تعرض ایدن دشمن عسکری دخی یواش یواش رجعته باشلادی . ظن اولندیغنه کوره اوکمزده کیلرك ثباتی، آرقه‌مزی آلمش اولان عسکرك برایش کورمسنه متوقف ایمش؛ اوایشی کوره‌مدکلرینی وبوزولدقلرینی کوردکلری کبی اوکمزده کیلرده پالاماری چوزدیلر ، حرکت رجعیه‌یه ابتدار ایلدیلر. شمدی شوراده ینه سویلنیله‌جك برقاچ سوز ایجاب ایتدی :

مختار پاشا طاغك اوستنه چیقان عسکر ایله برابر طاغه چیقمدیکه شویله یاپکز، بویله یاپکز دیه امر ویره ایدی. اوراسی حالك ایجابنه کوره اوعسکرله طاغه چیقمش اولان قوماندانلرك وظیفه‌سی اوله‌جقدی. اکرچه قوماندانلرمز طاغك اوستنده غالب اولدقلری دشمنك تعقیبنه دوام ایتمش اولسه ویاخود قزل قلعه‌ده بولنان علی شفیق بك بش آلتی کیلو متره اوزاغنده واوکنده دشمنك یاپمش اولدیغی کوپری‌یی ضبط ایله اوراده اوتورمش بولنسه ایدی ، دشمنك ساحهٔ رجعتی، آربه چاینك یالچین قیالردن تشکیل أیلدیکی مخوف ومهول بردره ایله محدود قاله‌جغندن اووقت دشمن عسکرینی یا کاملاً اسیر آلور ویاخود برنفر قالمینجیه‌قدر محو ایده‌بیلورلر ایدی. خیر بزم امرای کرام : (مأموریتمز شوطاغی ضبط ایتمك ویاخود قزل قلعه‌یی مدافعه أیلك دکلیدی ؛ ایشته اوده حصول بولدی، دها نه‌ایسترز! فضله ایشکذاراقله آغزیمزك طادینی بوزمیه‌لم) دیوب طورمشلر واویله برآوك ألدن قاچیرلمسنه سبب اولمشلردر . بومثللو صعب‌المنال برطاغ اوستنده‌کی استحکاماته یرلشمش اولان آلتی طابور دشمن عسکرینی

هجوم ایله بوزوب قالدیرمق کبی خاطر وخیاله کلمیان برمظفریتی مادامکه الله افندمز توفیق ایتدی ، ارتق تکمیل نتیجه‌نك آلنمسی اوقوماندانلرك عهدهٔ فطرتنه وحمیتنه محمول اولمسی لازمکلیر ایدی ، ایشته اوده اوله‌مدی . چونکه خارجدن برمرشدك ویا برآمرك امریله ایش کورمکه آلشمش اولان امرامز کندیلکندن افکار عسکریه قوللاندقلری ؛ وحربك نتیجه‌سی دولتجه نه‌در وایش نه‌اوله‌جقدر واستفاده ایتمك ایچون نصل حرکت ایتمك لازمکله‌جکدر ، بولندیغی اراضینك حکمی نه‌یه مساعددر؟ حرب ایتدکلری دشمن عسکری اس‌الحرکاتندن زیاده‌جه آیرلمش اولدیغندن اوکون امداد آلابیلمکلکلرینك احتمالی یوقدر ، دیمککه بونلری روسیه‌نك بیوك اردوسی عادتا فدا ایتمشدر ، بوجهتله ایشی اساسلی وتدبیرلی طوته‌لم ؛ تصوراتی ذهنلرینه آلدقلری یوقکه ؛ برده عسکرلکی ودولت وملتی دوشونمك تربیه‌سیله بیومامشلرکه ایشی عالی واحاطه‌لی برنقطهٔ نظردن مطالعه ایتسونلرده اکا کوره طاورانسونلر . ایشته وقوعبولان سقطلقلرك برقسم اعظمی‌ده بویله‌بویله خطایانك وجودندن ایلری کلدی .

ازجمله‌بوقاریده علی شفیق بکك قزل‌قامه‌ده‌کی محاربه‌سنه امداد اولمق اوزره ایکی طابورله قوشدیرلمش اولان قائمقام حقی بکك کیتدیکی موقعجه لزومی قالمدیغندن طابورلریله برابر اردوکاهمزه کلمسی امر اولنمشیدی . حقی بکك بولندیغی یرله عموم اردوکاهك آره‌سی آنجق درت بش ساعتلك برمسافه‌در وکله‌جکی یول‌ده تماماً اردومزك آرقه جهتنده‌در . مکرسه میر محترم کلیرکن ده راستی اولمسی لازمکلان آلاجه طاغنده طوپلر وتفنکلر آتلقده وبرمحاربه وقوعبولمقده اولدیغنی آکلایه‌رق برخیلی مدت کریسین کری‌یه کیدرك بولدیغی عمیق بردره ایچنده طابورلریله برابر اختفا ایدر؛ کیجه‌یی اوراده کچیرر . (بیرتیجی قوشك عمری آز اولور) ضرب‌مثلی وقتیله کوزلجه بلله‌مش‌اولملی‌که ، صباحلین عالی واطرافی کوزلجه تحقیق واوکنی ، آرقه‌سنی‌لایقیله کشف‌ایتدکدن وبرقورتو اولمدیغنی آکلادقدن‌صکره یوله دیزیله‌رك کلوب‌عموم اردوکاهه‌واصل اولور . مومی‌الیه طابورلریله کلیرکن آزنجق ایلری‌یه وارمش اولیدی ، آلاجه طاغك‌اوستنه‌چیقمش اولان‌دشمن‌طابورلرینك تمام آرقه‌سندن‌ظهور ایده‌جکدی . اوحالده دشمنك اوکندن بزم عسکر هجوم ایدر ایکن آرقه‌سندن‌ده بوایکی طابور یاطردی‌یه کوتوردی‌یه باشلادیغی کبی ، دشمن نصل برترس خلط ایتدیکنی

ونه‌قدر حسابسز یوریدیکنی آکلایه‌رق تدبیری شاشه‌جق وتسلیم اولمقدن بشقه چاره‌سی قالمیه‌جقدی. بزم احتیاطکار قائممقام بك، كلیركن برسقطانغه اوغرامقسزین تدابیر اختفائیه‌سی سایه‌سنده أمین ومحفوظ اوله‌رق اردوکاهه یتشدیکنه تشکر ورفقاسی اولان سائر ضابطانی هیچ شبهه یوقکه تبریك ایتمشدر. سلاح‌سسلرینی ایشیتدیکی وره‌راستی ایلریسنده‌کی غلبه‌لکی کوردیکی آنده طوروب‌ده: «بونه اوله‌بیلیر وموقعك حالی نه‌یی ایجاب ایدر. دشمن مطلقا بنم سلاح آرقداشلرم علیهنه استعمال سلاح أیلکده اولدیغندن انلره برفائده ودشمنه برضرر ایراث ایده‌بیلیرمی‌یم» دیه برکره دوشونسه ویاخود صاغ طرفی اوزرینه ایکی سواری ایله برایکی ضابط صالدیروب ایشك تحقیقی أملنه دوشسه وبرده عموم ضابطانك تعلیمات اساسیه‌سنی خاطره کتیرسه ایدی، مطلقا احراز رتبهٔ نیك نام ایدردی.

چونکه مختار پاشـا حربك أوائلنده نشر ایتدیکی برتعلیماتده جمله‌یه خطاباً دیمش ایدی‌که: عسکرك وظیفهٔ اساسیه‌سی (طوپ سسی ایشتدیککك یره قوش ویتیش!) قوماندانسنك دائم‌الجریان اولدیغنی بیلمکدر. ماشاالله حقی بك افندی بوتعلیماته توفیق حرکت ایتمامك مطالعهٔ حکیمانه‌سیله کندیسنك‌ونزدنده‌کی‌عسکرك حیاتنی تأمین ایتدی اما، آره‌یرده ناموس دولت وملته تعلق‌ایده‌جك بریولسزلق اختیار اولندی. ذاتاً اونی کیمك آرادیغی وارکه حقی بك‌ده آراسین...

الحاصل اردومزك هرطرفندن آتش کسلدی وصولر قراروب‌کیجه‌اولدی. هرکس اولدیغی یرده قالدی. عسکر یوقلامه اولدی، شهدا ومجروحین آیرلدی؛ کوچوك یحیی تپه‌سنده‌کی قپودان محمد پاشا لواسنك پایرجای ثبات اولدیغی‌خبری آلندی، اللهه شکرلر ایدلدی. آلاجه طاغ اوستنده‌کی وقوعاتك تفصیلاتنی میرالای ابراهیم بك کله‌رك مختار پاشـایه خبر ویردی. اجراسی اقتضـا ایدن اوامر وتنبیهات وترتیباتله وقت یاری کیجه‌یی بولدی؛ قره‌غوللر یرینه قوندی، صباحلین حربك استیناف اولنه‌جغی انتظاری ایچنده براز اویقوده کسدیرلدی.

طاك یری آغاردی، یواش یواش صـباح اولدی؛ طابورلرك اولدیغی یرده یعنی عموم اردوده اذانلر اوقوندی، نمازلر قیلندی. کونش طلوع ایتدی، دوستمزدن حالا برحرکت یوق! انك‌ده اوکمزده آیاق اوزرنده اولدیغی‌وصاغه صوله حرکتده بولندیغی آکلاشلدی. بز انك تعرض ایتمسنه انتظارده‌یز؛ اوده بزم حمله‌مزی بکله‌مکده وطرفین بری برینك کوزی ایچنه باققده ایدی.

ایکنجی، اوچنجی کونلر محاربه‌سی

ساعت اوچه طوغری مختار پاشا اطرافی کشفه کیتدی، أولیا تپه‌سنه چیقدی؛ آتش خطنك هرجهتنده بولنان دشمنك، اردوکاهنه چکلمیوب اولدقلری یرده طوردقلری وهله یحنی تپه‌سنك اوکنده کیلرك آیاقده بکله‌مکده اولدیغی کورولدی. شاید بونلرك رجعتنه مدار اولور مطالعه‌سیله میرلوا چرکس موسی پاشا لواسیله بوفرقه‌نك خط رجعتنی تهدیداً قره‌یال اردوکاهنه طوغری یوریمسی امر اولندی؛ موسی پاشاده اوکله‌دن بر ایکی ساعت صکره حرکته ابتدار ایتدی. ساعت سکزده حربه باشلانلدی اما اوفق تفك آوجی محاربه‌سندن عبارت ایدی. ساعت اونه طوغری حرب شدتلندی، اوقدر صیق ومهم آتش وهجوملر ایدلدی‌که تعریفی ناقابلدر. هرنه‌ایسه کیجه حلول ایتدی، هرطرفدن ینه آتش کسلدی؛ اوکیجه‌ده اولکی کیجه کبی هرکس اولدیغی یرده وسلاح باشنده قالدی.

صباح اولدی؛ دشمنك ینه وضعیت سابقه‌سنده طوردیغی واردوکاهنه چکلمش ایدوکی کورولدی. بونك مطلقا بر تعرض نیتنده وقطعی بر نتیجه قزانمق أملنده اولمسی لازم کله‌جکندن اقتضا ایدن تهیئاته‌ابتدار اولندی. اندن برحرکت حس اولنمدی ایسه‌ده شوقدرکه یحنی تپه‌سنك اوکنده‌کی فرقه‌سی قباق تپه‌یه یرلشمکده اولدیغی کوریلوب، بونلر اوراده یرلشیر ایسه مطلقا قارص ایله بزم آره‌مزه حیلولت ایتمك ترتیبنی قورمش اولدقلرینه ذهاب ایدلدی. دشمنی قباق تپه‌یه یرلشدیرمامك ایچون حاجی راشد وحسن کاظم پاشالر قومانداسیله برفرقه سوق اولندیغی کبی، قپودان محمد پاشاده لواسیله بوفرقه‌نك آرقه‌سنی تأییده مأمور ایدلدی. قباق‌تپه ایلروسنده ویحنی جهتلرنده‌کی دشمنه چاتدیلر، حربه بدأ ایتدیلر. دشمن‌ده شدتلیجه بر مقابله‌یه قویولدی؛ آتش حرب خانمانلر ییقارجه‌سنه ینه آلاوریز اشتعال اولدی. دشمن یواش یواش میداندن چکیله‌رك قباق تپه‌یه چیقمقده. بزم عسکرده آیاق آیاق ایلریله‌مکده ایدی. دشمن عسکری تماميله قباق تپه‌یه وآرقه جهتنه چکلدی. آرتق بزم عسکرلرده اولدیغی یرده طورمسی ایجاب ایتدی. زیرا دشمن قباق تپه‌یه پیاده سپرلری یاپمش وخصوصیله قباق تپه‌یه هجوم اولنسه بر خیلی مدت دوز اوووده دشمنك آتشی آلتنده کیدلمك حسب‌الموقع مقتضی بولنمش اولوب، حال بوکه اوچ کوندر بلا فاصله دوام ایدن محاربه ملابسه‌سیله عموم اردومز هردرلو ضروریتلر ایچنده اویقوسز وصوسز اولدیغی حالده آیاق اوزرنده اولارق تاب

وتوانی کسلمش وشمدی برده بر حرب موقعی اوزرینه هجوم ایتمکه وقتی قالمامش واوتپه ضبط ایدلمش اولسه دخی برچوق جان تلف ایدلمکله آنجق أله کیره جکی وبلکه ده کیره میه جکی درکار بولنمش اولمغله، عسکریمزك دها ایلریله مامه سی امری ویرلدی . اوکونده صحراده وسلاح باشنده اویله جه وقت کچیرلدی .

خط حربك دیکر جهتلرنده ده دشمنك آچیلمقده واوزاقلاشمقده اولدیغی کورولوب، آقشامدن صکره بزم عسکرده، بش التی کیلومتره مسافه آرقه ده قالمش اولان چادرلرینه چکیله رك مهماامکن راحت ایتدی.

بوحربك اوچنجی کونی یعنی قباق تپه جهته تعرض ایدلدیکی کون، حاجی راشد پاشا فرقه سنده بولنان قره حصار شرقی ردیف طابوری دخی موقع حربه کیتمکده ایکن ایچلرندن برنفر برطاشك اوزرینه چوکوب قالمشیدی . آرقه دن چاوشی کله رك نفرك نیچون اوراده قالمش اولدیغی سؤالنه : (آجلقدن دیزلرمك قوتی کسلدی، یورویه میورم) جوابنی آنجه، چاوش ده اوجوابه جوابا دیرکه: (به قوزوم! بوراده آجلقدن مردار اوله رق کبره جکنه بر قاچ آدیم ایلری یه کیت ده بردشمن قورشونی ییه رك شهید اول!) باقندی اعتقاده ، باقندی قوت قلبه! بویله برعسکره افکار عسکریه صاحبی اولان ضابطان قوماندا ایدر وهردورلو لوازماتی ده یولنده اولورسه، مقدارینك بش اون مثلی دشمنه نصل غلبه ایتمز! لکن آه ضابط، ایکنجی درجه ده پاره پاره!! ایشته آجلق مسئله سی عموم اردوجه بودرجه ده ایدی .

اوکونده وفات ایدنلر قالدیرلدقدن ومجروحلر قارصه قدر کوندرلدکدن صکره عنها ، منها حساب ایدلدی ، اوچ بیك بش یوز نفر قدر ضایعاتمز اولدیغی تحقق ایتدی . دشمنك ضایعاتنك دخی بواوچ کون ظرفنده ، مختلف محاربه لر سببیله ، بش التی بیك نفر درجه سنده اولدیغی برقاچ کونلر صکره جه ایشیدلدی. زیرا انك، یالکز یخنیلر تپه سی اوزرینه برکون اقشامه قدر آچیقدن اوله رق هجومی اثناسنده ضایع أیلدیکی قوتك مقداری اوچ بیکدن اشاغی تخمین اولنه ماز ایدی. خط حربك دیکر جهتلری ایسه سکاجابا! ایشته بزده ده برچوق ضابطان ونفرات وبونجه بیکباشیلر شهید اولوب بیتدیکی کبی، فریق احمد فاضل پاشا مجروح وقائممقام حلیم وحبیب بکلر مثللو اردونك عمدهٔ شجاعان ارکانی رحمت حقه واصل اولدیلر. اشبو احمد فاضل پاشاده بربچق آی صکره یاره سنك حاصل أیلدیکی غانغرن سببیله داخل خلد برین اولمشدر. رحمة الله علیهم اجمعین.

خدمت قهرمانانه‌لری بالاده آرایش سطور افتخار اولان وطابورلری سنجاقلرینه نشان ویردیکی بیان ایدیلان ارضروم تالی طابوریله اوچنجی طلیعه طابورینه قوماندا ایتمکده بولنان قائممقام علی بك دخی برقاچ یردن مجروح اولدیغی حالده، اسمنی اونوتدیغم بر دیکر مجروح قائممقام بك ایله قارصه کوندرلدی.

مورخ کشمیشوف اوچ کونلك محاربه‌ده کندیلرینك ضایعات عسکریه‌سنی اوچبیکه یاقین کوستریبورده، جاسوسلرك اخبارینه استناداً ایله بزم ضایعات عسکریه‌مزی یدی سکز بیك راده‌سنه چیقاریبور. فقیر بزم آلای طابورلردن آلدیغمز رسمی ژورناللرك منطوقنی یازییورم؛ کشمیشوف‌ده اویله یاپیور ایسه کندیلرینك ضایعاتی حقنده‌کی خبرینك صحیح، وبزم تلفاتمزه متعلق ویردیکی خبرك یاکاش اولمسی لازم کلیر.

مجروحلر، اردونك وسائط نقلیه‌سنك اك سریعی واك راحتجه‌سی اولان سمرلی بارکیرلرله وقاغنی دینیلان أوکوز آرابه‌لریله اوتوز، اوتوز بش کیلومتره، الحاصل موقع حربك مختلف اوزاقلقلرندن قارصه نقل ایدیلیور ایدی. منتظم شوسه‌یوللر اولمدیغندن چاقرلی، چقورلی، طاشلی، دره‌لی یوللرده یوریان أوکوز آرابه‌سیله مجروحین نقل ایتمکده‌کی حالك دهشتنی ومحنتنی بیلمك، مطلقا مجروح اولوبده اویله یوللرده اومثللو آرابه‌لرك اوزرنده یاتمغه، ومجروحینك فریاد وانیننی ایشتمك ایچون مأموراً آرابه‌نك یاننده کیتمکه توقف ایدر. آرابه‌نك صارصندیسندن وباخود یولده یاره‌سنه باقیلوبده تداوی اولیه اجرا اولنه‌مامقدن ناشی وفات ایدنلرك مقدارینی کیمسه تعیین ایده‌مدیکی ایچون تقریرده بورایه قید ایده‌مدم.

برده خسته‌خانه‌لرك واطبانك حالنی دوشونه‌لم. ذاتاً طبیب وجراحلریمز مقدار کفایه‌ده دکل ایدی. خسته‌خانه‌لرده ومتفرقاً شوراده بوراده‌کی خسته‌خانه اتخاذ اولنان أولرده سائر خسته‌لقلردن قطع النظر، بش آلتی بیك نفر مجروح بولنیوردی. حتی اخیراً رتبهٔ تحققه واصل اولدیکه، مجروحاً خسته‌خانه‌ده یاتمقده اولان بربیکباشینك یاره‌سی مجرد دکیشدیریله‌مامکدن ناشی تعفن وتشنج ایدرك بیکباشینك وفاتنه سبب اولمش وبوده بعد الوفات اوزرندن البسه‌سی چیقاریلور ایکن آکلاشلمشدر. آرتق برخسته‌خانه‌ده هرصورتله سوزینی دیکلتمکه مقتدر اولان بربیکباشی بوصورتله ضیاع ابدی‌یه اوغرار ایسه، اوفق تفك ضابطان ونفرات ایچنده نه‌لر اولمشدر، اورانی هیچ حسابه قاتمالیدر! واقعا سرطبیب مسؤل ایدلدی، بیلمم نه اولدی اما، سرطبیب نه یاپسون وسائر اطبا نصل ایشه یتشسون: مقدارلری نقصان، لوازمات غیر مکمل؛ زمان اولیورکه اطباده ویقو

یوزی کوره‌میور ایدی . دوندی طولاشدی، ینه ایشـك اوچی پاره‌سزلغه یناشدی. پاره، پاره! حرب پاره ایله اولیور، بشقه شیله ولاف ایله دکل....

مجروحلرك احوالی‌یازیلورکن قائممقام حبیب‌بکك صورت شهادتی خاطریمه کلدی. مومی‌الیه اخلاقه تعلق ایدن بر وقعه‌نك صاحبی اولدیغندن احوالنك بر نبذه‌سنی بوراجغه قیـد ایتدم. یخنیلر محاربه‌سی دیدیکمز وتحریری صـددنده اولدیغمزاوچ‌کون محاربه‌سندن‌اول وقوعبولان برمحاربه‌ده، مختارپاشا حضرتلری خط حربی کوزدن کچیرر ایکن آق صقاللی بر بیکبـاشی‌یی فوق العاده اقدام وغیرت واظهارشجاعت ایتمکده اولدیغنی کورور، برقاچ‌کون صکره برقائممقام نصبی لازم کلیر، لوا وفریقلردن، برآق صقاللی بیکباشی کورمش اولدیغنـدن او بیکباشینك کیم اولدیغنی صورار. اویله برقاچ نفر آق‌صقاللی بیکباشی‌اولدیغی آکلاشیلور. نهایت آرانیر، مختار پاشانك کوردیکی بیکباشینك بشنجی اردونك حلب ردیف طابوری بیکباشیسی حبیب افندی اولدیغی آکلاشـیلور. حبیب افندینك قائممقام اوله‌جغنی خبر آلان واول آلایك قائممقامی بولنان شاملی محمد علی بك مختار پاشایه کله‌رك بوبیکباشینك وظیفه بیلمز، تنبل، جاهل، اخلاقسز برآدم اولدیغنـدن بحثله ترفیع رتبه‌یه لایق اولمدیغنی سویلر. مختار پاشـاده او بیکباشـینك، کندوسی بالذات موقع حربده آت اوزرنده اولدیغی حالده اقدام وغیرتی کورمش وعلیهنده سوز سویلیـان قائممقام بك ایسـه هیچ بر حربده کوزینه ایلشمامش اولدیغنی بیان ایله قائممقام بکی تکدیر واستثقال‌ایدر؛ حبیب افندی‌ده حبیب بك اولور کیدر. مکر کنج قائممقام بك فوق العاده اخلاقسز ومتکبر برآدم ایمش. بزم حبیب افندی ایسه برکرك زمانیده دکل، برغضنفر وغا آزموده اولدیغندن قائممقام بکك کندوسـندن بکله‌دیکی خلوصلی سوزلری وقندیللی تمنـالری وبزده بیجا اوله‌رق أدبدن عد ایدیلان تبصبصـلی معاملاتی بجره‌مز ایمش . قائممقام بکك جاهلانه چالملی احوالی اوزرینـه‌ده ایش کچید باشنده معلوم اولور دیه‌رك بیق آلتندن کولر ایمش. ایشـته افندم حبیب بکك روایت اولنان اخلاق سیئه‌سنك خلاصه‌سی بوندن‌عبارتدر. باقندی اخلاقسزلغك درجه‌سنه‌که، مجرد کندی کیفنه خدمت‌ایتامش دیه‌حبیب بکك محاسنی کورولمیه‌رك سیئات احوال ایله بیچاره اختیار اتهام ایدلمك ایستنلمشـدر . ایشته بزده بویله نیجه نیجه اصحاب اهلیت برغرض شخصی اوغرینه فدا اولوب کیتمشدر.

هرشیده اجراسی ملتزم اولدیغی کبی ترفیع رتبه خصوصنده‌ده برقاعده‌نك حاکم اولمامسندن ناشی ضابط یتشه‌میور ویتشمیور. حبیب بکك قائممقام نصبندن برقاچ کون صکره وقوعبولان اشبو محاربه‌ده آلاجه طاغه چیقمش اولان دشمن اوزرینه هجوم ایتمکده اولان عسکره متینانه‌وشجیعانه آت اوستندوقلیج أنده قوماندا ایتمکده ایکن کوکسندن اصابت ایدن برقورشونك تأثیریله بختیار اختیار عازم کلشنسرای علیین اولمشدر. اندن صکره‌ده ایشته کوردیکزمی، نصل اثبات‌مدعا ونه‌یولده اظهار آثار مردانکی ایتدی دیه حاکم استقامت‌ندای حقیقت حبیب بك علیهنده غرض شخصی اجراسنه قیام ایدن محمد علی بکك یوزینه توکورمشدر. لکن حرب بیتدی، مصالحه اولدی، آلای طابورلر یرلی یرینه چکلدی. محمد علی بکك بورنی بیله قنامادی. وهیچ برفنالق یتشمدی. «صدقله قاچان مردانك آرقه‌سندن بددعا بیله یتشمز!» ضرب مثلی برایکیوز سنه اول‌کی یکیچریلردن قالمه مشهور برضرب مثل اولمق کرکدر.

بیت : برآتشم آچدیرمه صاقین آغزیمی زنهار ظالم بنی سویلتمه درونمده نه‌لر وار!
دیه‌لمده سکوته وارەلم.

اوچ کون دوام ایدن بومحاربه پك شانلی‌در. حقیقةً ناموس عثمانیانی اعلا ایده‌جك صورتده شجیعانه وقوعبولمشدر. دهشتلی‌خصممزك توارنجی یازه‌جغی کبی اهمیتی دخی سائر تاریخلرك لسان ستایشله یاد ایده‌جکلری‌درکاردر. چونکه هم استحکام، هم میدان محاربه‌سیدر. هم هجوم ایتدك، هم هجوم اولندق. اوقدر مهم ودکرلی سوقیات اجرا اولندی‌که، مکتبلرده فن وتاریخ حرب اوقوده‌جق اولان اخوانه مثال اوله‌رق ارائه اولنمق اوزره هربری برر برکذاردر؛ وانشاالله‌حرب ایچنده بولنان‌عسکر آرقداشلرمزدن تفصیلاتنی یازانلراوله‌جغندن ایلریده کورورزده ممنون اولورز.

ایلولك یکرمی اوچنجی کونی وسائط نقلیه‌مز قارصه کوندریله‌رك مقدار کافی ارزاق کتیرلدی. عسکرمز استراحت ایتدیرلدی. اثنای محاربه‌ده‌طوتلمش اولان بش اون نفر اسرانك استنطاقندن وألده ایدیلان مقتولین شابقه‌لرینك جنس ونومرولرندن آکلاشلدی‌که، موسقوه غرانادیه فرقه‌سی ایله اسمنی اونوتدیغم دیکر برفرقۀ جدیده کاوب روس اردوسنه ملحق‌اولمش اولدیغی کبی، باطومدن وبایزیددن‌ده برچوق قوت آلمش وانك‌اوزرینه قطعی ونتیجه‌لی ایشلر کورمك

عزم ایتمشدر . زیرا یخیلر محاربه‌سی بدأ ایتمزدن اول اقامت ایتدیکی مستحکم
اردوکاهدن‌چیقان دشمنك برقسمی میدانلرده‌الآن کزینیور ؛ ودیکر قسمی‌دخی،
قارص ایله بزم مواصله‌مزی تأمین ایتمکده بولنان یخنی تپه‌سنه مقابل قباق‌تپه‌یی
مرکز واقامتکاه اتخاذ ایدرك استحکاممی شیلریاپوب طوریبور. بزم ایسه قوهٔ
عسکریه‌مزجه خیلیجه ضایعاتمز اولدیغی کبی. الك جسور والك کزیده ودکرلی
ضابطانمزدن دخی غیب ایتدیکمز ذواتك تأثیری ، نفرات عسکریه ضایعاتندن
اردو ایچون دها آلیم اولوب، شوحالده بر قضایه اوغراتلمق اوزره مدافعه‌سی
کوچجه اولان دوزاووه‌دن چیقلمق واوزرینه کلنمله تعرض اولنور بر نقطه‌یی
طوپلیجه اوله‌رق اردوکاه اتخاذ یتمك ایجاب ایلدی .

اردونك الاجه طاغه چکلمسی

انك اوزرینه ایلولك یکرمی بشنجی کیجه‌سی [*] عموم اردونك کدکلر
محاربه‌سنك وقوعندن اولکی موقعی‌اولان آلاجه‌طاغك اتکارینه چیقملرینه
وهرآلای و طابورك کوندوزدن کوسترلان یرلره یرلشملرینه امر ویرلدی .
بوحرکت کوندوز اجرا اولنه‌مدی ؛ زیرا دشمن پك‌یاقین اولدیغندن عسکرمز
طاغه یوقاری رجعت ایدرکن آرقه‌مزه طاقیله‌جغی مطالعه‌سی ، و نقل حالنده
بولنان‌عسکرك قاریشیقلغی ضروری اوله‌جغندن برتهلکه‌یه اوغراتلمق خوفی‌وارد
خاطر ایدی. کیجه‌دن هرکس یرلی‌یرینه چیقدی. یالکز اردونك اداره انباری
اتخاذ أیلدیکی کورخانه قریه‌سنده‌کی لوازماتنك نقلی ضروری اوله‌رق کوندوزه
قالدی ؛ زیرا مکاری حیواناتمز کیجه سلاح انداز عسکرمزك چادرلرینی وسائر
لوازمات مهمه وضروریه‌سنی نقل‌ایله مشغول ایدی . وقتاکه کوندوز اولدی ،
حیواناتمز دخی مرکز اداره‌ده بولنان جبخانه و ذخایر و مهمات ولوازمات
احتیاطیه‌مزی نقله باشلادی .

لکن‌دشمنك اوکوزمطلقا تعرض‌ایتمك واشیامزی اورادن نقل‌ایتدیرمامك
احتمالی اقشامدن دوشونلمش اولدیغندن ، میرلوا شوکت پاشا لواسیله برابر
اداره‌نك‌محافظه‌سنه هیئت مترصده اوله‌رق‌براقلمشیدی. کوندوز اولوبده‌اشیانك
نقل اولنمقده اولدیغی وعموم اردو موقعمزك تبدل ایتدیکنی دشمن کوردیکی
کبی، نقلیاتمزك عسکر ایچنده احداث ایتمسی ضروری اولان قاریشیلقدن‌استفاده

---

[*] بوکیجه رمضان بایرامنك کیجه‌سی ایدی، فرداسی کون بایرامدر. بز اردوده رمضان
وبایرامی بیلدیکمز یوقیا ! بزه کوره هرکون بر ؛ فقط اولکون‌غزاة کرامك مملکتلرنده‌کی
اودا واحبا واقرباسی مراسم عیدی ایفا ایتدکاری صره‌ده عسکر قرداشلریمزده فریضهٔ
جهادی اجرا ایدییورلردی .

ایتمك اوزره قوهٔ کلیه‌سی و آلتمش قطعه طوپ ایله ایلریله‌مکده اولدیغی کورولدی. شوکت پاشا لواسنك کفایتندن دشمنك اضعاف مضاعف زیاده اولدیغی آکلاشلمسیله، مصطفی جاوید پاشا لواسنك قوماندانی حسن کاظم پاشایه ویریله‌رك شوکت پاشانك صوڭنه چیقارلدی وصکره‌دن برقاچ طابورله‌ده فریق حاجی راشد پاشا کوندرلدی. یوك حیواناتمز اشیای موجوده‌یی نقل ایده طورسونلر؛ دشمن ده برطرفدن طوپلرینی صاغمغه باشلادی، بزمکیلرده مقابله‌یه بدأ ایتدی.

کری‌یه چکیلنور ایکن وقوعبولان محاربه

اوکون درت بش ساعت قارشولقلی طوپ محاربه‌سی اولدی. تا ساعت سکزه واردیغی صره‌لرده دشمن پیاده‌سی هجومه باشلامسیله آرتق تفنك آتشی‌ده کندینی کوستردی. بزم آوجیلر بولندقلری طاشلغه پك کوزل صاریله‌رق مهاجمینك پای اقدام وتقدمنی قورشونله کسر ایدییورلر، ویالکز عسکرمزك موقعی پك طاشلق اولمسیله دشمن کوله‌سندن زیاده‌جه متأثر اولیورلر ایدی. چونکه کولله طاشلق یره دوشر ایسه لایعد ولایحصی قیروب قوپاره‌جغی طاش پارچه‌لرینك هربریسی برکولله حکمنی آله‌جغی ارباب تجربه عندنده معلومدر. پیاده‌لرمزك اوزرینه هجومی صیقلاشدیران دشمن لاینقطع آتشه دوام ایدرك قیامتلر قوپارمقده وبزم آره‌لانلرده فتورسزجه ایشلرینه باقمقده، وآوجیلرمزده آرقه‌دن قوهٔ امدادیه ایله بر دوزی‌یه تحکیم قلنمقده ایدی. کونش غروب ایتدی. اداره‌نك نقلیاتی ایسه، اندر حرب ایله مشغول ایکن کولله وقورشونك تضییقنه باقلمیه‌رق ایرکنجه بیتیرلدی. واقعا دشمن مرمیاتی برچوق نقلیه حیواناتمزی اهلاك ایتدیسه‌ده ایشمزده تماماً کورولدی. غروبدن صکره‌دخی دوستمز ایشنه و آتشنه دوام ایدییوردی. ساعت یارمدن صکره، بره طوغری آتشنه نهایت ویردی؛ بزمکیلرده سکوته‌وارلدی. یاره‌لی ومجروحینمزك ایجاباتنه باقلدی، درت یوز تمش بوقدر ضایعاتمز اولمش؛ دشمنك‌ده بیك قدر ضایعاتی وله‌جغی تخمین قلنمشدر. زیرا آچیقدن هجوم ایتدیکی ایچون حال آنی کوستریور ایدی.

بو محاربه‌ده‌ده برخیلی ضابط غیب ایتدیکمز کبی برده شوکت پاشا لواسنك آب روی حکمنده اولان قائمقام کوزجی حاجی سلیمان بکی غیب ایتدك. مومی الیهك کوکسندن برقورشون چکه‌رك کتاب حیاتنك خاتمه‌سنی حکمشدر: جناب حق غریق بحر رحمت ایتسون. قورد اسماعیل پاشا حضرتلری قوماندانسیله حربك باشلانغجنده یاپلمش اولان خوزوم محاربه‌سنده ومحاربات سائره‌ده ابراز شجاعت فوق العاده

ایتمشدی. حاجی سلیمان بکك بولندیغی جهتك عجبا عاقبتی نصل اولور، دیه هیچ مراق ایدلمزدی. سوزینه صاحب ، ایشنی بیلور ، عقلی باشنده ، یالکز جزئیجه اوقومه‌سی وار، یازیسی یوق، شجاعتله متصف ، صحیحاً مصلحت آشنا برذات ایدی . شهادتندن برکون اول برایش ایچون فقیرك چادرینه کلمشیدی ، اوته‌دن بریدن قونوشیلورکن دیدیکه : بوندن ایکی سنه اول ارضرومده تأهل ایتدم ، بیکباشی ایدم، زفاف اولدیغمزك فرداسی کونی طابورمز صربیه‌یه مأموراولدی. همان اوکون درسعادته متوجهاً ارضرومدن چیقدق ، حرممی‌ده مملکتم اولان لیوانه‌یه کوندردم ، صربیه محاربه‌لری بیتدی ، موسقوف محاربه‌سی چیقدی ، شمدی‌ده بونکله مشغولز ، صاغ قالور ایسه‌م محاربه‌دن صکره برقاچ آی اذن آلوب کیدوب مملکتمده راحت ایده‌جکم ، وسوق کلام ایله حرمنك ألی ألنه طوقنمامش اولدیغنیده آکلاتدی ایدی. ایچنده بولندیغی آن وساعتك اوته‌سنده نه‌لر اولدیغنی بیلمیان وباشنه نه‌لر کله‌جکندن خبری اولمیان غافل انساندر!

اوکیجه عسکر یرلی یرینه آلندی. صباحلین دشمندن برحرکت کورلمدی ایسه‌ده خط حربمزك هرجهتك لایقیله تحکمی اقتضا ایدوب، چونکه اردومز هرکون حالاً ومالاً وقوتاً کسب ضعفیت ایدییوردی. قطعات مختلفهٔ عسکریه‌نك بولندیغی یرلر تحکیم ایدیلورکن یخنیلر محاربه‌سی کونی ألده ایدیلان أولیاتپه‌سنه قونیلان اوچ طوپ واوچ طابورك قوماندا‌سنه قائممقام علی حیدر بك مأمور ایدلدیکی کبی برده خرپوط زدیف میرآلایی علی شوقی بكده اوزرلرینه‌قونلمش وعلی حیدر بکله بالمذاکره ایش طوتمسی میرآلای بکه مختار پاشا طرفندن تنبیه اولنمشیدی .

باقندی حکم قدره ! بومیرآلای بك قارصده انبارلرك اداره‌سنه مأمور ایدی‌که اکا اداره مأموری‌ده دیرلر ؛ قارصدن مختار پاشا حضرتلرینه برمکتوب یازه‌رق قدمندن بحث ایله رتبه‌سنك ترفیع ایدلمسنی استدعا ایدر . قوماندان پاشاده قارصده اوطورمق ایله رتبه قازانیله‌ماز ؛ اردوکاهه کلوب محاربه‌ده ابراز اهلیت ایتملی‌ده بعده رتبه آلملیدر جوابنی ویرر ، انك اوزرینه علی شوقی بكده اردوکاهه کلیر ، أولیا تپه‌سنه مأمور ایدیلن عسکرك قوماندا‌سنه وعلی حیدر بکك یاننه کوندریلیر . چونکه بوعلی حیدربك فوق‌العاده جسوروشجیع برعسکردر ؛ کافهٔ محارباتده تجربه اولندیغی

کبی یخیلو محاربه‌سی کونی ، روحانیت حضرت پیغمبری‌ی کندیسندن خشنود ایده‌جك درجه‌ده یارارلقلر کوستردی ، وانك اوزرینه اوکون مکافاةً قائممقام اولدی ایدی .

میرآلای علی شوقی بك ایسه غیرمجرب، هنوز کسلمامش برقارپوز اولدیغندن هرحالده اویله برمهم موقعده تجربه‌سنه قالقیشمق جائز اوله‌مازایدی. انك ایچون قائممقام ایله متحداً بالمذاکره ایش طوتمسی امریله أولیا تپه‌سنك محافظه‌سنه مأمور قلندی .

بوراده : برمیرآلای نصل غیرمجرب برقارپوز اوله‌بیلیر ؟ دیه قارئینك تعجب ایلمسی احتمالی خاطره کلدی ایسه‌ده ، یوقاریدن آشاغی یازیلیرکن بعضاً قلمك صدددن چیقوب کزندیکی یرلردقتلیجه مطالعه اوا‌ندیغی حالده هیچ تعجبه محل قالماز؛ ایشته اوراسی اویله‌در والسلام ! ؟

اردونك وضعیتی دکیشدی ؛ شمدی بولندیلان حالی بردها تعریف ایده‌لم : صاغ جناحمز ناخرجی تپه‌سنده، مرکزمز آلاجه طاغك وسط یرنده ، وینه وسطك برقسمی أولیا،وصول جناحمزده‌قپودانك قوماندان اولدیغی نخی تپه‌سنده‌در. اردوکاهمزجه اقتضا ایدن تحکیمات اجرا اولنمش وارضك اقتضاسنه کوره قوۀ عسکریه‌مز تعبیه ایدلمشدر. بوصره‌ده دشمن، اردوسنی بزم اولجه کندیسندن آلوبده بودفعه ترك ایلدیکمز قزل تپه‌نك صاغنه وصولنه طوغری اوزاتمش وتپه‌یی‌ده شدتلی طوپ آتشنه طوتمش ایدی .

دشمنك اردوکاهمزی کیجه‌لی کوندوزلی طوپه طوتمسی

بولندیغمز موقعك ایلریسنده‌واقع یالچین قیادن کسمه برقوزی دره‌نك اوته‌سنده برکون یك آزمقدارده دشمن عسکرینك کزنمکده‌اولدیغنی بزم ایلری قره‌غوللرمز خبرویردی. دوربینلرله‌باقلدی؛ بونلرك اوراده عملیات ترابیه ایله‌مشغول اولدقلری کورولدی.مکردشمن، بزی دوکمك اوزره کتیردیکی بیوك چاپلی استحکام طوپلرینی اوراجغه کومرایمش. فرداسی کون اونقطه‌دن غایت مهیب برصدا ایله برطوپ پاطلادی؛ کولله‌سی اوزرمزدن آشدی کیتدی! بوحال دشمنك ـ عسکری تعبیرنجه ـ بزی بومباردمان ایده‌جکنه دلالت ایلدیکندن، انك طوپ کومدیکی محل تخریب ایله اورالرده بارندیرلمامق اوزره، طوپ کومدیکی موقعه حواله‌سی اولان وچادرلرمزك اوکنده بولنان برتپه‌جکه ایکی بطاریه طوپ قونه‌رق دشمن طوپنك اوزرینه کولله یاغدیرملری امراولندی. طوپلرمز بردن آتش ایتدیلر.خیلی مدت کولله آتدیلر.

اوأثناده دشمن طوپلری سکوت ایدرك هیچ جواب ویرمیوردی. ظن اولندی که اوموقع طوپلریله برابر زیر وزبر ایدلدی. آرتق بزم طوپلرده آتشی کسدی. آره یردن چاریك ساعت کچمکسزین برطوپ، آرقه سندن بردها، بردها صاغدیغی کورولدیکی کبی، آکلاشلدیکه بزم طوپلر، انك طوپلرینك کومولدیکی یره هیچ برخسار ایراث ایده مامش. دشمن طوپلرینك دومانك چیقدیغی محل نشان آلنه رق تکرار آتشه باشلاندی، چونکه اورالرده، دشمنك طوپلری نره ده قالدی؛ ولو برنفری اولسون ظاهرده کوزوکمدیکیچون بالضروره دومانك چیقدیغی موقع هدف اتخاذ اولنیوردی. بزم طوپلرك هپسنك بردن اونقطه یه یاغدیرمقده اولدیغی کولله نك تأثیرندن ناشی آرتق اورالرده بارنمق ممکن اوله میه جغی هدف نقطه سنك نطس ایدلمش تارلا حالنه کیردیکندن استدلال اولندی وآتش ده کسدیرلدی ایسه ده، بزم آتشك کسلمسنی متعاقب دشمن برطوپ دها پاطلاتمسونمی!! آرتق بزم طوپلرمزك انك طوپنه وطوپجیسنه برضرر ویره مامش اولدیغی حالاً وفعلاً آکلاشلدی. اندن صکره ده بزدن دها طوپ آتمامق لزومی امر اولندی. زیرا بزم کولله لر بارکیر صیرتنده اوله رق طربزوندن بزه آنجق برآیده واصل اوله بیلیور. اویله عزیز وقیمتدار شیئك بلافائده اسرافنده معنا یوقدر. دشمن هرچاریك ساعتده برکولله بزه یعنی قوماندانك چادرینك بولندیغی مرکزه، برکولله ده أولیا تپه سنه کوندرمکه دوام ایدرك ذاتاً کوندوزدن طوپك درجه سنی وهدفنی بولنه قویدیغی ایچون کیجه لری ده سکوت ایتمدی. ایسه ده خساری پك آز ایدی. بتون یکرمی درت ساعتده آنجق یدی سکز کشی ایله برقاچ مکاری حیوانه ضرر ویره بیلور ایدی؛ لکن تأثیر معنویسی ضرر مادیسیله معکوساً متناسب برحالده ایدی؛ چونکه کیجه لی کوندوزلی دشمنك کولله سنه هدف اولمق، عسکرك اویقوسنه وراحتنه طوقنمقله برابر قلبلرنده ده بروهم حصوله کتیردیکندن ایشته دشمن آتیسنی بوندن صکره قزانمغه باشلادی.

هله اوصرده ده فقیرك قلبی کاربانسرای أوهامنه دونمشیدی. هیچ بردقیقه اومناسبتسز مسافردن خالی قالمدم، اوستمزدن کولله کچرکن باشمی قوپاره جق کبی وهملر تولید أیلدیکندن هیچ فائده سی اولمدیغنی بیله رك صاقینیر ویرلره یاتار، قالقار ایدم. حتی کیجه لری اکر اویانق اولدیغم حالده کولله نك کلمکده اولدیغنی اومدهش وسولمز سسندن آکلار ایسه م، کویا فائده سی اوله جقمش کبی اوزرمه

أورتونديكم فنيله‌مى باشمه چكر ايدم . يانمزده‌كى تلغراف چادرينى اوردى ،
ماكنه‌يى فلانى پارچه پارچه بتوردى؛ قوماندان حضرتلرينك ياورلرينك چادرينك
تپه‌سنى كوتوردى؛ الحاصل اردوده قلب راحتسزلكندن شكايت ايتمدك كيمسه قالدى،

ضابطانمزك بعضيلرينك درجهٔ خوفنه برمثال

حتى فقيرك چادرينك يانبنده برچادرى اولان أركان حرب قائممقامى حسن
بصرى بك برمهم افاده‌سنى استماع ايچون كنديسنك چادرينه دعوت ايتدى ،
كيتدم؛ بوذات چادرينك ايچنده‌كى قاريوله‌سنك اوستنده اوتوريور اما، بكزنده
قان يوق ، دوداقلرى بم بياض اولمش ، يانبنه اوتوردم ، خوش ، بشدن صكره
قولاغمه محرمانه ديديكه : بن قورقيورم وايكى كيجه‌در اويقو يوزى كورمدم ،
حال بويله دوام ايدر ايسه چيلديره‌جغم ، برآييلك ايدرك أركان حربيه رئيسى
حسن كاظم پاشادن بكا رخصت آليرسه‌كز ارضرومه ويا استانبوله كيدرم ،
قيامته‌قدر سزه دعاجى اولورم. مجرد قورقو اوزرينه يعنى قورقوبى علت طوته‌رق
رخصت ايستمك جائز اوله‌ميه‌جغندن هرحالده بشقه برسبب كوسترلمسى لزومنى
وبوسوزك بالآخره استقبالده‌كى فيضنه طوقنه‌جغنى سويلديكمده : بن استقبالدن،
فيضدن وحتى شمدى حائز اولديغم رتبه‌دن بيله واز كچدم ، بكا يالكز حياتم
لازمدر، تك حياتده اوله‌يم، برقورى أكمك پارچه‌سيله معيشت ايده‌يم، راضى‌يم.
جوابنى غايت جدى برطورايله ويرنجه؛ باقه‌لم، ماقالم سوزيله يانندن آيرلمق اوزره
ايكن دشمنك بركوله‌سى صداسنك دها كلمكده اولديغنى ايشتدم. باقدم، ميرمحترم
حضرتلرى يانمدن غيب اولدى، عجبا نه اولدى، نره‌يه كيتدى. اطرافه باقنور ايكن
قاريوله‌نك آياق طرفندن باشنى چيقارمش بكا باقيور اولديغنى كوردم كه اووقتده
كوله اوتورديغمز چادرك يوز خطوه قدر آچيغنه دوشمشده پاطلامشيدى .
هرنه‌ايسه قائممقام بك اولديغى يردن چيقدى، يانمه كلوب اوتوردى. ايشته هروقت
حالم بويله‌در، اوصاندم افندم امان ديه‌رك ينه رجاى سابقنى تكرار ايتدى. مكر
ميرمز قاريوله‌نك آياق طرفنده برچوقور قازديرمش، كيجه‌ده كوندزده كوله‌نك
اودهشتلى سسنى ايشتدكجه كنديسنى اوچقوره آتار ايمش. اووقت بندن دها
زياده برقورقاغك عالمده وجودى اولديغنى كوردمده بوندنم حاله شكر ايلدم .

آقشام اوستى حسن كاظم پاشايى كوردم، بو آدمك وجودجه راحتسزلغندن
بحثله اذن ويرلمسنى تمنى ايلديكمده : قلبزنك هيچ برشيئى يوقدر، مجرد كوله‌دن
قاچيور. عباداللهى بوزاده آتش ايچنده براقوبده صاووشمق حميتسزلكنى اختيار

ایده‌جك، بن اکا اذن ویرلمسنه توسط ایده‌مم، وارسین کبرسین جوابنی‌ویردی.
هرنه‌قدر رجامی تکرار أیلدم ایسه‌ده حسن کاظم پاشاده أثر اجابت کوره‌مدم.

ایشته أفندم حال بویله‌در، برقاچ سنه صکره بوذاتی استانبولده کوردم، میرآلای اولمش وطور وحرکتیله فاتح عالم اولدیغنی کوسترمکده بولنمشیدی. منسوب اولدیغی دائرهٔ عسکریه‌ده‌کی آرقداشلرینه محاربه‌دنصکره دیر ایمشکه: بن حربده شویله تدبیر ایتدم، شویولده ترتیبات اجراسنی اخطار ایتدم، اجرا ایدن بولنمدی‌ده اردونك باشنه اوقضا کلدی، یوقسه بکا قالسه ایدی، ایش بشقه اوله‌جقدی کبی تمدح نفسیه ایله عالمی بیزار ایدر ایمش.

جانم بونه‌قدر انصافسزلق، نه‌رتبه یالانجیلق! انسان بوقدر یالانی مطلقا سویلیه‌مز و‌عدمی. وجود دیه کوستره‌مز؛ بلکه‌دماغنه خفی برخسته‌لق عارض اولیورده عالمی واوعالم ایچنده کندی أفعالنی حقیقتك غیری اوله‌رق کورییور وکوردیکی شیئی حقیقت صانیورده الدانیور. یوقسه بویله اولمسه بویله کوریلان ساخته‌کارلقلردن اوتانمق اقتضا ایدر واوتانیلان برشیئك‌ده بالطبع وبالضروره خلقك یوزینه قارشی میدانه چیقاریله‌مامسی لازمکلیر. بوذات شریف شمدی‌ده یعنی بیك اوچیوز آلتی سنه‌سنده‌ده میرلوا بولنیور، الله ایتمسون یارین برحرب ظهور ایده‌جك اولسه، یا برقول اردونك أرکان حربیه‌سی ریاستنه ویاخود مستقلاً برقول قوماندانلغنه تعیین‌اولنه‌جق، صکره‌ده اوقولك باشنه نصل‌مدهش قضالر کله‌جك؛ اوراسنی اللهدن بشقه کیمسه بیله‌مز.

عجبا بونی نیچون ترفیع ایتدیردیلر ونیچون برقوماندانلغه تعیین ایتدیلر، قباحت مومی‌الیهك مرجعی اولان سرعسکرده‌میدر؟ خیر سرعسکرده نه‌دن قباحت اولسون! زیرا سرعسکر اوذاتك برموقع حربده نه‌یاپدیغندن ونصل جبانت اظهار ایتدیکندن خبری یوقکه!.. سرعسکر حضرتلری آنك چکه‌سنه، مطالعه‌سنه، ادراکنه باقدی، آرقداشلری ایچنده‌ده قدملیجه کوردی، ترفیع رتبه‌یه بحق استحقاقنی تقدیر ایتدی، یاپدیردی.

ضابطانك ترفیع رتبه‌لرینه متعلق مطالعه

اویله ایسه بونك احوالندن وقتیله نیچون منسوب اولدیغی دائره‌یه معلومات ویرمدی دیه هنوز صاحبنی بوله‌مدیغمز قباحتی حرب موقعنده بولنان بیوك قوماندانه‌نسبت ایده‌لم، قوماندان‌ده قباحتی قبول ایتمز. برنجیسی قوماندان‌دیرکه: بکا کیمسه دیمدیکه، یاهو! سز محاربه‌ده برچوق امرا وضابطان استخدام

ایتمش ایدیکز؛ بونلرك علی‌الاعلی ، اعلا ، أوسط ، أدنا ، أدنادن أدناسنی تفریق
ایدرك بردفترینی ویرده بعدما آنك اوزرینه‌معامله یوریدەلم. اودفترده کوستریلن
آدملری اقتضا ایتدکجه بیوده‌لم . ایکنجیسی : بن اویله دفتری ویرمش اولسه‌م
دخی مغالطه‌پردازان زمان بیك‌درلو وسائل ایله اول‌دفتره نسبت نقصان‌ایدرلر.
کیمی قوماندانك بکا غرضی واردر، کندیسی شویله‌در ، بویله‌در . یوقسه دنیاده
دها بندن ایشکذار، بندن درایتکار برآدم یوغیدی ؛ دیر وبعدما اوقوماندانك
شخصیاً دشمنی اوله‌رق هتك عرض وناموسی ایچون وسیله‌لر آرار ، طورور.
دشمنك‌چوغالدلمسی وراحتك‌ضیاعنی هانکی عاقل قبول ایدرکه بزه‌قوماندانده
قبول ایتسون . کیمی بشقه بشقه وسائل ایله تبریهٔ ذمته قیام ایدر ؛ چونکه
بوعالمده هیچ کیمسه حقنه راضی دکلدر.

دیمك‌که شمدی قباحت نه ترفیع رتبه ایدنده ونه‌ده ایتدیرنده ونه‌ده
قوماندانده‌در ، قباحت اصولده‌در . دولتجه برکوزل اصول وعدالتلی بریول
قونیلور ایسه ایش دوزه‌لور. دیمکه بتون بتون دوزه‌لور ؟ لکن اولدقچه حق
وعدله ولیاقت واستحقاقه کوره معامله اولنور . بواصول نصل وضع اولنور ،
کیم وضع ایدر، صکره استقامت جریانه کیملر نظارت أیلر؟ اوسرکذشتنامه‌نك
وظیفه‌سی خارجنده قالدیغی ایچون اکا دائر برشی دیه‌مم.

اوصرده‌ده فقیرك رفیقلرندن یعنی وظیفه وقلم چادری آرقداشلرندن کیغیلی
برحافظ احمد افندی وار ایدی. حسن خلقنك وسعتی نسبتنده‌ده ایفای‌وظیفه‌یه
ساعی ایدی. روس کوله‌لرینه هدف اولدیغمز کوندن اعتباراً مومی‌الیه ییمکدن،
ایچمکدن، آرقداشلریله کولوب سویلشمکدن کسلدی. خسته کبی برحاله کلدی،
نهایت فقیره کشف راز ایدرك بوحال ایله‌برمدت دها قاله‌جق اولورسه‌انفعالات
نفسانیه‌سنك تأثیریله أوله‌جکنی ومشرف ضیاع اولان برحیاتك صاتون آلنمسنی
واوحیات ایله اخیراً مادام‌البقا متندار قاله‌جغنی سویلیه‌رك فوق‌العاده سزلندیغی
ایچون رفیقلریمزدن فلان خسته‌در ، فلاندر دیه‌رك مختار پاشا حضرتلرندن اذن
آلدم، یاننه‌برسواری ترفیقیله‌اوساعتده سلامتله‌دك کیتدی. قورقونك بودرجه‌سندن
خفیف‌اولانلرینی‌ده وانلردن‌دها خفیفلرینی. الحاصل درجه‌درجه هیچ‌قورقمیانلره
قدر مبتدا ومنتها بیننده درجات متفاوته‌یی حائز پك چوق ذوات کوردم .

بولندیغم یکرمی کشی وارایسه ایشته ایکیسی صوك درکهٔ خوفه دوشمشلردندرکه اسیلریله حاللرینی یازدم. دیمك که اردوکاهمزده موجود اولان عسکرك یوزده اونی، بلکه‌ده یکرمیسی بو حاله کلمش ایسه‌ده دردینه درمان بوله‌میه‌جغندن أمین اولدیغیچون سنی چیقاره‌میور ایدی. اما نصل اولورسه اولسون شو کوله‌نك طبعه أیراث ایتدیکی دهشتدن بر ساعت اول قورتولمسنی قلباً تمنی ایدییور ایدی. حتی وهمنه مغلوب اولانلردن وبرطریق تسلی بوله‌میانلردن اولمق اوزره فراریلرمزده چوغالدی؛ ایش بویله کیدر ایسه حال وخیم اوله‌جغندن نفرات عسکریه‌دن طوتیلان بعض فراریلر طابورلرك اوکنده قورشونه دیزیله‌رك خلقه عبرت کوسترلدی. بونکله فرارینك اوکی آلندی. لکن بوتدبیر وعلاج مادینك مرض معنویٔ باطنی‌یه مبتلا اولان قلوبه تأثیری اوله‌مدی. نته‌کیم آتیده کوریله‌جکدر. عسکرك پای عزم وثباتنی بوصورتله اخلال ایدن سببلرك بریسی‌ده اوراپی ترك ایدرك آلاجه‌طاغه چکلمکلکمزدر دیه‌بیلورم.

واقعا دها متین برموقعده‌دها زیاده طوپلیجه بولنلمق وموقعك یکیدلکندن دخی استفاده ایدلمك نیتیله کری‌یه چکلندی؛ لکن اسمی رجعت دکلمی؛ واردی عسکرك قلبنه طوقاندی، کیتدی!..

اوته‌دنبری معروف ومشهور ایسه‌ده فقیرده عیناً وعیاناً تجربه ایلدم که بزم عسکرك مزاجنه رجعت مسئله‌سی قطعیاً ألویرمیور. مثلا رجعتدن اول یوزدرجه قوت ومتانتی حائز اولان قلوبك درجهٔ ثباتی صفره تنزل ایدییور؛ اما بوحالدن قطعیاً متأثر اولمیانلرده وار ایسه‌ده متأثر اولانلر اکثردر. حکم ایسه غالب شایعك‌در، یوقسه نادرك دکلدر!

رجعتدن دکل اما کوله‌دن بنم‌ده قلبم متأثر ایدی. احتمالکه رجعتدن دخی دهشته دوشه‌بیلورایدمسه‌ده حسب‌الحال رجعتك حکمتنی بیلوب محاکمه‌سنه مقتدر اولدیغم ولزومنی ذهنمده اثبات أیلدیکم ایچون کندمده رجعتدن اویله برحال حس ایده‌مدم؛ لکن کوله بونك خلافنه‌در. کونلرله کیجه‌لرله اردوکاهمزه آتیلان کوله‌نك اوچ بش کشی ایله بش اون حیواندن ماعداسنه ضرری اولمدیغنی عالمله برابر بن‌ده کوردیکم ومحاربه‌لرده قورشونك ایراث ایتدیکی خساره نسبتله کوله‌نك لاشی حکمنده قالدیغنی بیلدیکم حالده انك اویله دهشتلی دهشتلی کلیشندن ویره دوشوبده پاطلایشندن بك غریب ومدهش برتأثر حصوله کلیور. آنك ایچون نه وقت اوزرمزدن برکوله کچسه یره قپانمقسزین طوره‌مدیغمی یوقاریده سویله‌مشیدم.

حتی برکون صباح نمازی وقتنده مختارپاشاحضرتلری، چادرنده بکابرمسوده تعریف ایدرکن اوصرهده دشمنك ینه برکولله‌سی کلدی ایدی. کولله کچرایکن پاشا سوزینی کسمه‌رك بردوزی‌یه دوام ایتدیکی ایچون فقیرده آنك یاننده یره یاتمقدن اوتانه‌رق یالکز اولدیغم یرده وجودیمی ودیشلریمی قیصوب صیقمقله بالا کتفا متأثراً منفعل اولدیغمی کتم ایتدم ...

دیمك که قورقاقلقده، جسارتده طبیعی برشی ایسه‌ده یکدیکره انعکاسك دخی تأثیری وار. متانت قلبه مالك بررفیقه نائل اولان آدم هیچ اولماز ایسه مقارنتدن اوتانه‌رق جبانتنی اظهار ایده‌میور . عسکرك کولله‌دن صاقنمسنك واوصره‌ده یرلره یاتمسنك عسکرلك عالمنده پك بیوك معایبدن عد ایدلمك لازم کله‌جکنی محضا حکمت اوله‌رق دوشنمشلرده وضع ایتمشلر. هرحالده عسکر بری برنی تعییب ایتملیدرلر؛ زیرا بربرینه باقه‌رق عمومنه بردن قورقاقلق مستولی اوله‌جغنده هیچ شبهه یوقدر. هرنه ایسه انسان بری برندن بوزیلوب دوزه‌لیور والسلام...

برده‌زمان حربده تشجیع آمیز سوزلرلك بیوك ایشلر کوردیکی کوریلیورایدی. یخنی تپه‌سنك مدافعه‌سنده بوتنان قپودان محمد پاشا، کندی باشنه بربیوك ایشك عهده‌سندن کله‌جك ومرشد ورهبرسز یوله کیده‌جك ازکیادن دکل ایسه‌ده غایت مؤثر سوزسویلر، عسکریله یرینه کوره لطیفه‌لشیر. کندیسنی نفرته‌سودیرر برآدم ایدی. یخنی تپه‌سنده وقوعبولان محاربه کونی صیقشدقلری برصره‌ده غایت کور وقالین اولان سسیله : [عسکر! بن کوریورم، پیغمبریمز افندمز، حضرت علی وسائر اصحاب کرام هپ بردن کلمشلر، بزه باقیورلر، موفقیتمزه دعا ایدییورلر؛ حتی بریسی صاغمده اوته‌کیلرده صولمده‌در، بو کوزلرم کوریور، نه‌طوریورسکز!] دیه‌رك آیاقلرینی یره اورر وقوتلی قوتلی وضعیتلرله : [دها بزم نه‌دن قورقومز اوله‌بیلور، ثبات، غیرت] دیه‌فریاد ایدرایمش. بوحالك عسکره اودرجه برتأثیری اولمش که عادتا جمله‌سنه یکیدن جان کلمش وبیکلرله امداد آلمشلر کبی فوق‌العاده برصورتده غیرتلنمشلر ایمش.

(وایدهم بجنود لن تروها) آیتنك معناسی وسری باقندی نره‌لردن باش کوستریور!.. هرنه ایسه بوبحث دقیقده صددمزك خارجنده ایسه‌ده، مناسبت کلدیکیچون شو فقره‌یی‌ده بوراجقده نقل ایتمه‌دن کچمیه‌جکم :

فقره، آتیده کوریله‌جکی وجهله، بوزغونلقلرك توالیسی سببیله اردومزایله‌نفس

ازضروممه قپانديغمز اثناده قپودانك بونجه وقتدن بری وقوعبولان آثارفدا كاريسی
مكافاتی اولمق اوزره باش قوماندان پاشا باباقپودانه كوچ حال ايله اوچنجی رتبه‌دن
برنشان عثمانی ويره‌بيلمشدی. قپودان نشانی آلديغی كبی طوغريجه فقيرك اولديغم
يره كله‌رك : [بو نشان سببيله براويون ياپه‌جغم. كل برابر كيده‌لم‌ده سير ايت] ديه
ألمدن طوتدی. عسكرينك ساكن اولديغی يره قدر كوتوردی.

عسكرك اقامتكاهی مركزينه ايندیكمزده تحت قوماندا‌سنده بولنان طابورلری
سلاح باشنه جمع ايدرك عموم عسكری طيشاريدن برداٸره شكلنه وبتون ضابطانی‌ده
اوداٸره‌نك ايچريسنده برخلقه صورتنه قويوب كنديسی‌ده مركزده قائم اولديغی
حالده معروف ومعهود قالين سسيله ضابطانه وعسكره خطاباً ديدی كه: [آرقداشلرم،
قارداشلرم ! شو محاربه‌نك ابتداسندن بوكونكی كونه قدر آلتی يدی آی ظرفنده
ايتديككز يارارلقلری. كوستردیككز فداكارلقلری تحسيناً علامت رضا وخشنودی
اولمق اوزره پادشاهمز افندمز قپودانك لواسنه يعنی سزه برنشان كوندرمش؛
ايشته نشان ألمده‌در . (نشانی النده طوته‌رق يوقاری‌يه قالديروب هرطرفه
كوستره‌جه‌سنه صاللادقدن صكره) ايه شمدی نه‌ياپه‌لم؟ نشان بر، سز چوق ! بو
نشانی ايچكزدن كيمه ويره‌م كه عمومكزك نامنه او طاقسون؟ (هرطرفه دونوب
رأی صورارجه‌سنه وقوعبولان استيضاحاتنه قارشو هركس ساكتانه برحال ايله
طورور ايكن) ايچلرندن برضابط : سز طاقكز، سزه لايقدر، سوزينی قيرلادی
ويردی. قپودان ينه عمومه دونوب : [باقندی عسكر! آرقداشلرمزك بعضيسی
سز طاقكز ديه بكا تكليف ايدييورلر، بنده ايسه لياقت يوق، هرايشی كورن
سز، اوزريكزه هجوم ايدن دشمنكزه قارشو آرسلانلر كبی كمال ثبات ووقار ايله
بالمقابله انلرك يوزينی كيری‌يه چويرن سز، بويله اولديغی حالده بن نه‌جسارتله سزه
مخصوص اولان نشانه مكافاتی طاقه‌بيليرم، نه‌ديرسكز؟ اللهی سورسه‌كز صيقلميكز،
طوغری سويليكز؟] ديمسيله عسكرك عمومی بردن سز طاقكز، سزه مبارك اولسون
غلغله‌سيله قپودانك خطابنی قارشولادقلری كبی: اويله ايسه سزدن وكالةً ايشته طاقيورم ديه،
« بسم الله الرحمن الرحيم » فاتحهٔ قدسيه‌سيله نشانی بوينه طاقی ويردی . [ايشته
افندم طاقندم. باقكز ياقشديمی؟!] ديه برطور لطيفه آميزايله عسكری كولديره‌ركدن
هرطرفه دونوب كوستردكدن وموسيقه‌يه برسلام چالديروب (پادشاهم چوق يشا)
كلبانكنی بروجه معتاد چكديردكدن صكره: اويله ايسه بو كون ينه دوكونمز

وار، هايدندى عسكر. اوينايكز باقه‌لم! ديه موسيقه‌يه اويون هوالرى چالمسنى امر ايتدى؛ كنديسى‌ده ينه شوق آميز، لطيفه انكيز سوزلرله عسكرك ايچنده بر آز كزينوب سير ايتدكدن صكره چكيلوب ايشنه كيتدى.

شمدى حقيقت حاله نظر بصيرتله باقان بر جدى آدم، احتمالكه بو مثللو عوامپسندانه معامله ايله كنديسنى خلقك نظر قبولنه عرض ايتمكدن مستغنى كورور. بعضيسى‌ده بويله شيلرى ياپمق ايجابنى تفكر ايدر ايسه‌ده طبيعتنك ياردمى اولمامق جهتيله اجراسنه موفق اوله‌مديغندن ياپانلرككنى خوش كورمز اولور. لكن هرنه اولورسه اولسون، بزده قازانمق، عسكرك مزاج واخلاقنى أيجه آكلامق وطاتلى قوللانمقله اولور. بز تركلر عموماً كبرلى آدمدن پك متنفرز. بر آلمان ويا بر روس ضابطنك آلمان و روس نفراتنه ايتديكى درشت معامله‌لرى، غيرمعقول چالملرى تقليده قالقيشور ايسه‌ك مطلقا غيب ايدرز. بزده بر قوماندانده بولنه‌جق اوصاف حميده آره‌سنده، اوپركن ايجابنه كوره ايصيرمق وايصيرركن اقتضاسنه مبنى اوپمك خصلتنك‌ده بولنمسى مطلقا لازمدركه ضابطك رفاقت موجوده‌سى كندوسندن هم قورقسون، هم‌ده سوسون؛ هرحالده معاملهٔ پدرانه لازمدر. الحاصل عموم ضابطانمزك براز متجلد اولمغله برابر برازده بشوش، خوشكو، طبعاً سخى، متواضع اولمسى، وهله آره صره عوامپسندانه معامله ايله عسكرنى تطييب ايده‌جك لاابالى‌لكلرده بولنمسى شرطدر. سويملى حركاتيله رفاقتنك جلب قلبنه موفق اوله‌ميان جدى، مشكلپسند قوماندانلر؛ ايش زماننده مزاج ايله قاريشيق طاتلى معامله ايله خلقى ممنون ايدن صاف سيرت امرادن زياده تهلكه‌يه هدف اوله‌جقلرنده شبهه ايتامليدر. (انتهى)

ها! شوراسنى‌ده اونوتميه‌لم كه، ضابطانك‌ده ايى خطابت ايتمسى لازمدر. زمان تحصيلده عادتا مشق أيلليدرلر، تأثيرلى سوز سويلك يولنى‌اوكره‌نوب ملكه حاصل ايتمليدرلركه عندالحاجه چوق چوق قزانجلرى مؤدى اوله. بزده ايسه بواصول‌ده همان يوق كيبدر. نه قدر فاحش نقصان، نه رتبه مناسبتسز برمعامله! ان شاءالله اخلاف كرامز، ديديكمز نقايصك جمله‌سنك اتمامنه موفق اولورده شو متعظم وحريص دشمندن انتقاممزى آليرلر!....

بيوك يحيى تپه‌سنى ضبط ايتك امليـله وقوعبولان تعرضلر

دشمن طرفندن اوردوكاهمزك كوليه طوغرى [illegible] ايكى كون اول دشمن عليهنه بزم بر تعرضمز دها وقوعبولدى ايدى اما اندده‌ده موفقيت حاصل اوله‌مدى.

کوچوك یخنی تپه‌سنك قره‌غولی حکمنده بولنان بیوك یخنی تپه‌سنده‌کی طابورك محواولدیغنی‌واوراسنك دشمن‌ألنه کچدیکنی یازمشیدق. بز أولیا تپه‌سنی‌طوتدقدن صکره جوارنده اولان بیوك یخنینـك دخی ألده ایدلمسی لازم کله‌رك بوتپه‌نك اوستنده دشمنك بعض‌نفرات عسکریه‌سی کوریلیور ایدیسه‌ده‌مقداری چوقیدر، آزمیدر؛ تپه‌نك اورته یری چوقورجه اولدیغندن بوراسی آکلاشیله‌میورایدی. بوتپه‌یه قارشو برکشف تعرضی اجرا ایدلمك‌واکر اوزرنده‌کی قوت برقره‌غول هیئتنده آزبرشی ایسه همان قبوللنوب ضبط ایدلمك، دکل‌ایسه ایش آکلاشلمش اولمق امریله مختارپاشا حضرتلری یاور مصطفی بکی وزین کویی جهتنده برقدمه تشـکیل ایتمك اوزره بر قاچ طابورله اوتورلمش اولان طوپجی لواسی حسـین وسواری لواسی ادهم پاشـالره کوندردی. آنلر بر صباحلین حرکت ایتدیلر، سواریلری وآرقه‌لرنده‌ده خاصه‌نك پیـاده اوچنجی آلای میرالایی حسن بکله ودها بعض طابورلرله یوریدیلر. تپه‌نك نصـفندن زیاده‌سنی چیقدیلر، اوزرنده هیچ کیمسه یوق ایمش دیه ممنونیتله یورویشلرینه برآز سرعت بیله ویردیلر. همان زروه‌یه چیقملرینه اوچیوز خطوه‌بیله قالمدی؛ دیرکن سکوته وارمش اولان دشمن تپه‌نك اوزرندن نشر ممات ایدرجه‌سـنه بردن بره بر شدتلی آتش ایتمسیله برابر، همان ایلك آغزده ایکیوزدن زیاده عسکریمز یره سرلدی؛ چونکه سـلمه السلام پك قیدسز کیدییورلردی. عادتا تپه‌نك اوستنده بش اون نفر وار، شمدی آنلری‌ده طوته‌جغز ظننده بولنیورلر ایدی. ایش، مأمولك خلافی اوله‌رق ظهور ایتدیکی کبی عسکریمزك بقیه‌سی عموماً اولدقلری یرده چوکوب قالدیلر. دها بر خطوه ایلروسنه کیتمکه جسارت ایده‌میه‌رك یواش یواش رجعت ایتدیلر، بیوك یخنی تپه‌سی ینه دشمنك ألنده قالدی.

بو دیدیکم خاصـه‌نك اوچنجی آلایی اعلان حربدن بر قاچ آی صـکره استانبولدن ارضرومه کلمشیدی. مختار پاشا آنلری ایلروده ایجاب ایده‌جك موقعه سوق اولنمق اوزره بر مدت ارضرومده براقدی. بز ارضرومده دورمایز، مطلقا موقع حربه کیده‌جکز، حرب ایتمکه کلدك، اوتورمغه کلمدك سوزلریله بو عسکرك عادتا اختلاله باشلادیغی ارضرومدن مختار پاشا حضرتلرینه یازلدیغی کبی نفراتدن بعضیلری‌ده ارضرومدن فرار ایدرك ، مجرد حرب ایتمك اوزره اردوکاهمزه کلمشلر ایدی. صکره مصلحت اقتضـا ایتدی، بوآلای اردهان جهتنه متوجهاً

بنکه کوندرلدی، اورادهنصل جبانت اظهار ایتدکلری بالمناسبه یوقاریده یازلمشیدی.

ایه! شمدی أوائل حالنده بودرجه جسور، بورتبه حربه ایستکلی اولان برعسکر نه اولدیکه بویله اولدی؛ نه اوله‌جق! میرآلایلرینك ودها بعض جبین ضابطلرینك شرارهٔ شئامتنه اوغرادیلر؛ متانت قلب، ثبات قدم کبی محاسن اخلاقیهٔ اصلیه‌یی اخلاق عارضهٔ مستولیه ستر ایتدی. حتی آتیده صره‌سی کالدیکنده کوریله‌جکدرکه، ارضروم جوازنده واقع دوه بوینده حرب ایدیلیر ایکن بوآلایك بیکباشیلرندن رمضان اغا نامنده بریسی بربیوجك طاشك آرقه‌سنه التجا ایتمش اولدیغی واو صرده‌ده قوماندان پاشاده عسکرك ایلری یورومسی أمرینی ویردیکی حالده بزم رمضان آغا قفاسنی یره صوقمش، قیچنی چیقارمش، قورقوسندن بوغاناق برسس ایله (عسکر ایلری، ایلری!) قومانداسنی ویرر ایکن برقورشون کله‌رك قیچندن اوردیغی واوراده یره سرلدیکنی وقورشونلرك بعضاًده بویله مناسبتلی ایش کوردیکنی مختار پاشادن ایشتمش ایدم.

أیلولك یکرمنجی کونی یخنیلر محاربه‌سی بدأ ایتدی ایدی. تشرین اولك ابتداسنی بولدق. همان هرکون بروقوعات وبرحرکت حربیه ایله وقت کچیردك. تشرین اول ایچنده آلاجه طاغك اوستنده وچادر آلتنده بولنمق کوچلشدی. ضرورتدن، چپلاقلقدن هوانك او حوالیجه معروف اولان درجهٔ برودتندن هرکون اوکوز آرابه‌لریله قارصه خیلیجه خسته عسکر کوندرمکه باشلادق. اولدیغمز طاغ اورمانسز برچپلاق طاغدر، اورمانلی بریر اولسه رطوبتلی وغایت صغوق زمانلرده بول بول آتش یاقیله‌رق چوبانلرك طاغلرده یاندقلری کبی عسکری‌ده یاندیررز ایدك؛ لکن بزم اورمانمز عموماً قارصك اورمانیدر. اوراسی‌ده صوغانلی طاغیدر. بوطاغ ایسه یتمش بش کیلومتره یعنی اون بش ساعت قدر کریمزده‌در، شمدی مکاری حیوانمزه وعموم کویلولره برده اردویه اودون چکمك وظیفه‌سی ترتب ایتدی.

دشمنك ایکنجی کره اردوکامزك آرقه‌سنی آلمسی

ذهنلر بوحاله دخی برمخلص تحریسیله مشغول اولدیغی صره‌ده تشرین اولك ایك کونی دشمنك برفرقه‌سنك آرقه‌مزدن آریه چاینی یعنی حدودی کچمش اولدیغی خبر ویردیلر، بوحال، موسمده حس اولنان صغوقك تأثیرندن دها زیاده صغوق برتأثیری موجب اولدی. ایش محیحمی. تجاوزایدن دشمنك وجههٔ توجهی نره‌یه‌در؛ مقداری نصل تخمین اولنه‌بیلیر؟ اوزاقدن کوزیله کوروب

برخبر صحیح یتشدیرمك اوزره بعض كشافلر كوندرلدی . مسافه‌نك اوزاقلغی جهتیله كاشفلرمز سكز ، اون ساعت صكره آنجق عودت ایده‌بیلدیلر. كتیردكاری خبر ایشك صحتندن ودشمن عسكرینك نخجوان طرفنه طوغری یورومكده اولدیغی كورمش ومقدارینك دخی یدی، سكز طابور راده‌سنده تخمین ایده‌بیلمش اوللرندن عبارتدر .

بوخبرك آلنمسنی متعاقب آلنان بردیكر خبره كوره‌دخی اردونك آرقه جهتنده كزنمكده اولان دشمن عسكری یالكز برایكی آلای سواریدن بشقه‌دكل ایمش. اكرحال بویله‌ایسه دیمك‌كه اوسواریلر یالكز بركشافدر، بزده‌سواریمزی اونلره قارشی كوندره‌لمه وظیفهٔ مأموره‌لرینی اجرایه‌یول ویرمیه‌لم. نهایت شیخ شامل زاده محمدشمویل پاشانك قاینی طاغستانی قول اغاسی محمدبك [*] برخبر صحیح كتیرمك اوزره كوندرلدی؛ زیرا بومحمدبكه من كل الوجوه مختارپاشانك امنیتی وار ایدی.

ملكیت درجه‌سنده حائز اولدیغی نور صفوت یوزندن لامع و شجاعت فوق العاده‌سنی ایسه دشمنلری بیله مقر و معترف ایدی. اییجه بر مدتدن صكره محمد بك‌ده كلدی . دشمنك شاطر اوغلی طاغنه طوغری یوریمكده اولدیغی و مقدارینی دخی اون ایكی طابور پیاده ونسبتنده طوپجی و سواری اوله‌رق تخمین ایلدیكنی سویلدی .

آنك اوزرینه ذكر اولنان شاطراوغلی تپه‌سنی طوتمق ایچون میرلوا محمدناجی پاشاواسیله یعنی التی طابورله چیقارلدیغی كبی ناجی پاشایی تقویه‌ایتمك اوزره ناجی پاشانك منسوب اولدیغی فرقه‌نك بقیه‌سی اولان دیكر آلتی طابورده فرقه‌نك قوماندانی بولنان فریق مجار عمرپاشا ایله آرقه‌سندن كوندرلدی. شایدبونلر مظفراولوبده دشمنی رجعته مجبورایدرلرسه درحال بورجعت ایده‌جك دشمن عسكرینك آرقه‌سنی آلمق وایجاب ایدرسه اولدیغی یری مدافعه ایتمك اوزره میرلوا موسی پاشا دخی اوچ طابورله آلاجه طاغك ذروه‌سنه چیقارلدی. مختار پاشا حضرتلرینك كندیسی دخی، عمر پاشانك كوتوردیكی طابورلرك آرقه‌سندن كیتدی. بومعامله تشرین اولك ایكنجی كونی اولیور. وقت ایكندی زمانی اولدی، كیدنلردن هنوز برخبر آلنه‌مدی . فقیرده‌ایشی زیاده‌جه مراق ایتدیكمدن آتمه‌بیلدم . آرقه‌لرندن كیتدم. برخیلیجه

[*] بومحمد بك اخیراً سلطان عبدالحمید خان ثانی حضرتلرینك سلاحشورلغنده بولنه‌رق لوالغه قدر ترفیع رتبه ایتمش، شمدی دخی ایشیدلدیكنه كوره بغداد اردوسنده استخدام اولنمقده بولنمشدر . »

کیتدکدن صکره مختار پاشا حضرتلرینی غایت سرعتله عودت ایدیور کوردم . رنك و لونني تعریف ایده‌میه‌جکم درجـه‌ده بوزوق بولدم . ایشده بر فنـالق اولدیغنی حس ایتدم ؛ بن‌ده کری دونه‌رك برابرجه اردوکاهه کلدم ، کونش‌ده غروب ایتدی .

عموم اردومزك رجعت حالنه کیرمسی

قوماندان‌پاشا اوکیجه لواوفرقه قوماندانلرینی جمع‌ایله عموم اردونك رجعت ایتمك زماننك حلول ایتدیکنی وخط حربك دکیشدیرلمسی لزومنی تبلیغ‌ودشمنه برشی براقلمامق اوزره اول امرده احمال وانقال وجبخانه وچادر وارزاق کبی شیلرك نقل اولنمسنی امر ایتدی .

مکرناجی‌پاشا لواسیله‌دشمن شاطراوغلی تپه‌سنك‌اتکلرنده حربه‌طوتشمشلر، آرقه‌دن عمر پاشاده یتشه‌رك اوده‌ایشه کیرشمش اما، دشمن غالب کله‌رك طاغك اوستنی بزم عسکردن اول چیقه‌رق طوتمش ، وبر شـدتلی آتش اجراسیله بزم عسکری آشاغی دوکمش. وبرده ایش. خلقك وکشافلرك حساب وتخمینی کبی اولمیوب ، دشمن یکرمی طابوردن زیاده بر قوتله اورایه کلمش ایمش. [*] بویله بر قوتی حائز اولان دشمنه قارشی بزم اون ایکی طابورك و آلتی قطعه طوپمزك طوتنه‌مامسی بزم طابورلرجه‌موجب مسئولیت‌دکلدر. برایکی ساعت‌اوجه‌طاورانمش اوله‌ایدیلر. احتمالکه دشمندن‌اول شاطر تپه‌سنی طوتارلر ایدی؛ لکن بوصورتله طاوراناماش اولمسندن طولایی‌دخی ینه‌انلر معاتب‌اوله‌ماز؛ ایش‌، اصولك فنالغنده وکشفك‌یاکلشلغنده‌در. ضابطانك کوزی مانوره‌لر واسطه‌سیله عسکر قرالدیسنك تعیین‌جنسنه وتخمین مقدارینه آلشمش اولسه‌ایدی، حرکت‌واقعه کشف صحیحه استناد ایتمش بولنوردی ؛ بلکه‌ده بوقضا وقوعه کلمز ایدی .

اردومزك‌رجعتی ایچون‌تعیین اولنان‌محل، ینه‌کوچك‌یحنی‌تپه‌سی صول‌جناحمز اولمق‌اوزره وزین‌کونی تپه‌سی وبوزلق وسائر برطاقم نقاط مناسبه ایدی‌که، تماماً تقاصر ممکن اولوبده یتشدیریله‌بیله‌ایدی. شاطراوغلی تپه‌سنی مقابلمزه آله‌جق‌ودشمنی اردونك آرقه‌سنده براقامش اوله‌جق ایدك . احمـال و اثقال چوق ؛ و بونلرك محتاج اولدیغی مکاری حیواناتی یوق ؛ کیجه عموماً چادرلر ییقلدی ؛ برطرفدن یوکلنوب کیدیور ، ودیزین کونه ندکدن بارکیرلر عودت ایدیورکه بنقه‌شیلر

---

[*] (اکرنه زمانی) نامنده بر [illegible] تاریخ حرب . [illegible] آرقه‌سنی آلاماديننك یکرمی [illegible] پیاده [illegible] قلعه طوپنده وبکری [illegible] [illegible]
اولدیغنی ذکر ایتمشدر .

یوکلدلسون. وزین کوبی اولدیغمز یره ایکی ساعت قدر چکر. عزیمت وعودتك درت ساعت زمانه محتاج اوله جغی وارستهٔ ایضاحدر.

او کیجه قافله لر برطرفدن یوکلنوب کیده طورسون؛ بزده ایصنمق اوزره برطاشك آرقه سنده یاقدیرلمش اولان آتشك باشنده مختارپاشا حضرتلری ده برابر اولدیغی حالده جمعیتله اوطورر ایکن او کمزه کوموملش اولان دشمن طوپلری، برزه، برده أولیا تپه سنه برمعتاد کولله لرینی کوندروب طوریبورایدی.

کیجه ساعت سکزدن صکره اردونك اوراق مهمه سی خورجلرینی آلوب قارصه کیتمکلکمی وصکره ده آله جغم امره کوره حرکت ایتمکلکمی قوماندان پاشا امر ایتدی. فقیرده خورجلری یوکلتدیردم؛ یانمه ایکی سواری آله رق اردوکاهدن چیقدم. کیجه فوق العاده قراکلق ایسه ده، کیدیله جك یول، اردونك رجعتی سببیله ناسك غلبه لکی جهتیله عادتا چارشی یولی حالنی آلمشیدی. تمام أولیا تپه سنك آلتنه کلدم؛ دشمن کولله سنك تأثیریله برایکی دفعه طاش یاغمورینه طوتلدق ایسه ده، وجودجه برضرری اولمقسزین سلامتله قورتولدق. چونکه أولیا تپه سی غایت طاشلق برموقع اولدیغندن دشمن کولله سی دوشوبده پاطلادقجه بیکلرله طاش پارچه لرینی اطرافه صاووریبور ایدی.

بایزیددن کلن طابورلرك صورت انهزامی

صباحلین ارکنجه وزین کوینه واصل اوله رق اوراده غایت پریشان برحالده برعسکر غلبه لکنه مصادف اولدمکه برطرفدن ده آرقه سی کلمکده ایدی. سز کیمسکز، نه سکز، نره دن کلیورسکز، ضابطلریکز نره ده در؟ دیه سؤال ایتدم؛ بایزید اردوسندن آلاجه طاغ اردوسنه یعنی بزم اردویه کلیرلر ایکن، شاطر اوغلی طاغنك آرقه جهتنده، هیچ مأمول ایتمدکاری حالده آقشام اوستی تصادف ایتدکاری دشمنله حرب ایتمشلر؛ وبوزولوب کیجه لین اطرافه طاغلدقدن صکره، صباحه قارشو کوزلرینه ایلشمش اولان بو کویه بی درپی کلوب طوپلانمقده بولنمشلر ایمش. بوعسکری کتیرمك اوزره بزم اردودن استقباللرینه کوندرلمش اولان قائممقام علی شفیق بکی سؤال ایتدم؛ محاربه لری اثناسنده مجروح اولدیغی ویارم ساعت اول قارصه کوتورلدیکنی سویلدیلر.

بونلرکده تفصیل احوالی شویله در که: یخنیلر محاربه سندن صکره بزم عسکرك مقدارینه عارض اولان نقصانی اکمال ایتمك و دشمنك یکی فرقه لر ورودیله تکثر ایدن جمعیتی افرادمز بیننده شایع اوله رق قلبلر منکسر اولدیغندن،

بزه‌ده امداد آلدیغمز خلقه کوستریله‌رك قلبلرده مشاهده اولنان انکساری جبر ایتمك اوزره قورد اسماعیل پاشا حضرتلرندن آلتی طابور ایسته‌نمشیدی . چونکه حربسز فلانسز روسیه‌نك بر فرقه‌سنه قارشو اوتوز آلتی طابورمز اوراده بغیرحق اشغال ایدلمکده ، ودشمن ایسه وار قوتنی بزم علیهمزه جمع ایتمش اولدیغندن، اردومز محاربه آتشلری ایچنده چاپر چاپر یانمقده ایدی .

«استطراد» (بزه آلتی طابور کوندرلمسی تلغرافنی اسماعیل پاشا حضرتلرینه فقیر یازمشیدم ؛ اندن صکره مختار پاشا حضرتلری محاربه موقعندن کندیسی بالذات اسماعیل پاشایه برتلغراف یازه‌رق اون آلتی طابور ایستمش اولدیغنی سویلدی. اسماعیل پاشاده اویله برتلغراف آلمدیغنی ویالکز آلتی طابورك کوندرلمسنه دائر آلدیغی برتلغراف اوزرینه کوندردیکی عسکری یوله چیقاردیغنی، بعدالوقوعات یعنی ارضرومه رجعت عمومیه وقوعبولدیغی اثناده اولنان سؤال اوزرینه بیان ایدییوردی.

حقیقت حاله باقیلیرسه بایزید جهتی، بویله برتلغراف آلمدق دیه انکاره قرار ویرمش اوللیدر . هرنه ایسه بومقوله اوامرك صورت تبلیغ و تبلغنده احتمالات انکاریه محافظة احتیاطکارانه معامله‌لر اجراسی اقتضا ایتدیکی‌ده اونودلمسون !)

بایزیددن ورودلرینه انتظار اولنان اشبو آلتی طابورك طوغری یولدن بزه کلمسی لازمکلسه، اون بش کونده آنجق واصل اوله‌جق. حالبوکه ایشك اومدته تحملی یوق . بناءً علیه طاغلردن ودره‌لردن غیرمعروف اوله‌رق انتخاب اولنان یوللردن بوعسکر کتیردلمش وقاغزمان قضاسی اهالیسندن ایشته بویله غیرمعروف اولان یوللری بیلنلردن بریسی قائممقام علی شفیق بکه ترفیقاً کوندریله‌رك عسکره ملاقی اولدیغنده قومانداسنه آلوب سلامتجه اردومزه کتیرمسی مومی الیه شفیق بکه امر اولنمشیدی . حال بویله ایکن دخی بوطابورلر اون کوندن آشاغی بزه واصل اوله‌مدیلر . اراضینك بوقسمی دشمنه پك مساعد اولدیغندن انلر، ایجاب ایدر ایسه اوچ کون ظرفنده بربرینك معاونتلرینه یتشه‌بیله‌جکلری مناسبه بوقازیده ایراد ایدلمشیدی. ایشته بایزیدك بوعسکری سلمه السلام کلمکده ایکن ، بزه واصل اوله‌جقلری کون اثنای طریقده من غیر مأمول دشمن سواریسنه ملاقی اولمشلر و حرب ایدرك بوزولمشلر . تصادف ایتدکلری دشمن عسکری ، بزم آلاجه طاغ اردوسنك آرقه‌سنی آلان دشمن عسکری‌در ، بشقه‌سی دکلدر .

صکره‌دن آ کلاشلدیغنه کوره بوطابورلر پیشدارسز، جانبدارسز یان‌یوریشله یولك بوینه ایپ کبی اوزاتمشلر؛ ووقت‌ده ایکندیدن‌صکره اولدیغندن. آکلاشیلان یورغونلقدن ناشی یوریدکلری یان یوریشده دخی انتظاملری یوغیمش. ایشته بو صـورتله کلیرلر ایکن، قولك باشی آ کسزین هیچ مأمول اولنمدیغی حالده دشمنه چاتمش و عسکرك وضعیت حربیه آلمغه وقتی قالمیه‌رق قیون بریکندیسی کبی غیرمتحرك برحالده طوپلانوب قالمشلر؛ وشاشقینلق علامتی‌اوله‌رق بردوزی‌یه قورشون یمش طورمشلر.

قارصه مواصلت ایتدکدن صکره فقیرخسته‌خانه‌ده علی‌شفیق بکی کورمشیدم؛ دیدی‌که: بو عسـکر تعلیمسز ردیف صنف ثالث و مستحفظلرندن عبارتدر. سواری‌یه قارشـو قلعه یاپیله‌رق مدافعه ایدلمك قومانداسـنی و تدبیرینی بردرلو آ کلاده‌مدم ویاپدیره‌مدم! نهایت باغیردمکه: جانم عسکر! یوزیکز طیشاری‌یه اولدیغی حالده اطرافه طور طوپ طوپلانکز وبردوزی‌یه آتش ایدیکز! انك اوزرینـه کوچ بلا ایله براز مدافعه‌ده بولنه‌بیلدم و او صره‌ده مجروح اولدم. برده ظن اولندیغنه کوره عسکرك اوکی آتشه طوتلدیغی کبی اوزاقده وآرقه‌ده قالمش اولان بعض جوهرسزلرك‌ده اولدقلری یرده اختفا ایتدکلری ملحوظدر.

الحاصل دشمنك قرداسـیکون بزم اردونك علیهنه اجرا ایدیله‌جك جسیم پلانلری اولدیغندن کندیلرینی مشـغول ایتمامك ایچون بوخلق ییغندیسنك ویا عجزهٔ اهالینك اسیرایدلمسیله مقید اولمیه‌رق کیجه‌نك حلول‌ایدن زمان استراحتك صدقهٔ حسنی امراری اوله‌رق بونلری آزاد أیلمشلر؛ انلرده اوپریشانیٔ حاللریله کیجه‌دن بالاستفاده حیاتلری تحت أمنیتده اوله‌رق وزین کوینه دوکولمشلردر. بو عسکرك نه‌قدری دشمن قورشـونیله وفات ایتدی؛ نه‌مقداری مجروحدر، مجروحلری نره‌ده‌در؟ طاغلره التجا واختفـا ایدن فراریلرینك مقداری نه‌در، انلر نه‌اولدی؟ اوراسنی اللهدن بشقه کیمسه بیلمز. اوکون واندن صکره دوام ایدن کونلر بزم اردو برحال آسودکیده بولنسـه ایدی، بلکه بو طـابورلرك بیکباشیلری دینیلان ذوات ایله برحساب کوروله‌بیلیر ایدی؛ لکن اردو ایچون اووقت‌ده بولنمدی، بوایش‌ده آره یرده محو اولوب کیتدی.. بوطابورلر هانکی مملکتلرك طابورلری ایدی وبیکباشیلرینك اسملری نه‌در؟ انی فقیرده بیلمیورم. عموم‌اردو بوزیله‌رق قارصه کیردکدن‌صکره بوطابورلر طابورهیئتندن چیقاریلوب

افرادی، دیکر طابورلرك اکمال نقصانی ایچون قوللانلمش اولدیغنی خاطرلیورم.

آلاجه طاغ محاربه‌سی، أولیا تپه‌سنك سقوطی

وزین کوینده بوطابورلرك ضابطان ویرا کنده افرادیله قونوشور ایکن، اوکمزده قالمش اولان أولیا تپه‌سندن طوپلر محاربه‌یه بدأ ایله تپه‌نك اوزرنده قیامتلر قوپمغه باشلادیغی کورولدی. مکر بن اردوکاهدن آیرلدقدن صکره بزم عسکر و مکاری حیواناتی نقل ایله مشغول ایکن صباح اولمش، دشمن فجرله برابر اردوکاهك هر جهتدن هجومه بدأ ایدرك اصل نقطهٔ تعرض اولەرق أولیا تپه‌سنی ضبطایتمش اولان فرقه‌لریله أل‌أله ویره‌جکلر، واوحالده بزم اردوبی اورته یرندن ایکی‌یه بوله‌جکلر ایمش. کونشك طلوعندن اول حرب بدأ ایتمشیدی. بو حالده نتیجه‌یه انتظار مراقی طبیعی اولدیغندن قارصه کیتمدم. وزین کوینك اوکنده یوکسه‌جك بر موقعه چیقه‌رق دوربینله محاربه‌یی سیر ایدییور ایدم اما، یورکمدن‌ده قانلر کیدییور ایدی. زیرا وخامت عاقبت پك بدیهی ایدی. أولیا تپه‌سنك علیهنه ایدیلان آتش اوقدر شدت پیدا ایتدی‌که، دشمنك متوارد ومتوالی‌السقوط اولان کولله‌لرینك پاطلامسندن ناشی تپه‌نك اوستی وولقان کبی آفاقه نشر حمرت و حرارت ایدییوردی. تپه‌نك اوزرنده بولنان اوچ طابورمزك اوچ طوپی‌ده وار ایدی. یارم ساعت سورمدی، بزم اوچ طوپك آرتق سسی چیقماز اولدی. چونکه قارشولرینه دشمن قرق سکز قطعه طوپ تعبیه ایتمش، ومرمیلرینك ایسه تپه‌نك اوزرنده قرق بیك آرشون مربعنده برسطحدن عبارت بولنمشدر. اوقدرجك یرده طوپچی طیانیر! چوقدن قیریلوب پارچه‌لنمش اوله‌جغنه شبهه یوقدر. بزم طوپلرك سسی کسلدکدن صکره دشمن پیاده‌سی‌ده تپه‌نك اوزرینه هجومه باشلادی. تپه‌نك ایلریسندن حاجی راشد پاشا فرقه‌سنك بولندیغی جهتده‌ده طوپ دومانلری کوزوکویزایدی بوندن آکلاشیلیورکه اوفرقه‌مزك افرادی‌ده حرب ایله مشغول‌ایدیلر.

أولیا تپه‌سنك یوکنی تخفیف ایتمك ومهاجمینی کندی اوزرینه دعوت أیلك ایچون نمق پاشا زاده ابراهیم بکك قوماندا ایتدیکی پیاده لواسی، أولیا تپه‌سنك صولندن ایلری‌یه سوق اولندی؛ بونلر دشمنك مهاجملریله قارشولشدیلر. صکره دشمن بزمکیلره قارشو بر بشقه مفرزهٔ احتیاطیه چیقاردی. آنلرده بوغاز بوغازه دینه‌جك درجه‌ده کرمی تام بولان حربی اداره ایتمکده اولسونلر؛ أولیا تپه‌سنك اوستده بولنان و پك زیاده صیقلمش اولدقلرنده هیچ شبهه

ایدلمیان اوچ طابوره امداد ایتمك اوزره تپه‌نك اوستنه بر طابور دها سوق اولندی . صانکه بوطابورده دهشتلی بر صورتده نشر شراره ایدن بر یانغین آلاوی ایچنه خارجدن آتیلدی کیردی . چونکه تپه‌نك اوستنده‌کیلرك حالنی قوماندانه وقوماندانك امرینی انلره اعلام وتبلیغ ایتمك اوزره تپه‌یه یاور کیدوب کلمك احتمالی یوقدر . توالئ سقوط مرمیاتدن کیدن آدمك صاغ قالمسی تصور اولنه‌ماز . ایشته بوصورتله بر طابور چیقاریلیر ایسه ، بلکه برازی دوکیلور ، برازی‌ده صاغلام اوله‌رق تپه‌نك اوستنه واصل اوله‌بیلیر ایدی . نته‌کیم اویله اولدی یا! تپه‌نك صول جهتنده بولنان ابراهیم بك لواسنك چیقاردیغی آوجیلرك اوزرینه بشقه‌جه ومخصوصاً تعبیه ایتمش اولدیغی اوچ بطاریه‌ایله دشمن شراپنل مسلط ایدرك بر طرفدن دخی قورشونله تضییق ایدییوردی . حق سویلینجه ، بزم آوجیلرده کوزلجه ثبات ودوامده بولنیور ایدیلر .

نه‌دن اولدی ، نصل اولدی بیله‌مم ؛ اوصره‌ده بزم آوجیلر بردنبره کری‌یه قاچدیلر . رجعت دکل ، عادتا قاچدیلر! هر نه قدر اوکلرینه ضابطلر طوردی ایسه‌ده ارجاعه موفق اوله‌مدیلر ..

ایشته او آوجیلرك او محاربه‌دن یوزلرینی کری چویرمش اوللری ، عموم آناطولی حرب اردوسنك فاتحهٔ اضمحلالی اولدی . بوندن صکره یازیله‌جق شیلر ، هپ یورك أوزوندیسنی آرتدیره‌جق شیلری و سولیه‌جك وقوعات متوالیه‌یی وبرعکس اولان طالع حربی ناطق اوله‌جقدر .

آوجیلرمزك کری‌یه پوسکوردیکنی أولیاتپه‌سنك اوستنده‌بولنان طابورلرمز کوردیکی کبی ، انلرده بربرینی چیکنرجه‌سنه تپه‌دن آشاغی بربیوك اوزکوتی ایله دوکلدیلر . (الله ایچون) درت ساعت قدر اویله متینانه مدافعه وثبات ایتدیلرکه ، دشمن آتشنك اودهشت وشدتنه کوره طبع نشرده نه‌درجه صبر وشجاعت وثبات مکنوز ایسه انی فعلاً ارائه ایتدیلر . ینه‌ده دوام ایدوب کیده‌جکلر ایدی . کندیلرینك یوکنی تخفیف ایتمك ایچون آشاغیده حرب ایتمکده بولنان آرقداشلرینك قاچدیغنی کوردکلری کبی امیدلری کسلدی ؛ اوصره‌ده قلبلرنده حاصل اولان حضرت صبرك آره یرده دها ایشی قالمیه‌رق اداره ، خوف ودهشتك أ‌لنه کچدی . دنیاده قاچمق وقورتلق فعلنك موجود وممکن اولدیغی عسکرك عقلنه کتیردی . یوقسه بوندن أولجه قاچمق‌ده وار ایمش کبی برمطالعه ،

اوراده‌كی عسكرك عقلنه بیله كلیوردی. ایشته‌قاچان عسكرلری كورمكله حاصل اولان وهم، سریان وجریان الكتریقی كبی جمله‌سنك قلبنی برآنده آلت اوست ایده‌رك بونلرك هیئت مجموعه‌سنی طاغدن آشاغی دوكیوردی. باتندی قورقاقلقده، شجاعتده نصل سرایت ایدییور؟ عسكرك تپه‌دن آشاغی دوكولمسیله برابر اوته طرندن موسقوف عسكری‌ده تپه‌نك اوستنه چیقدی، عالمده بربرینه قاریشدی.

كله‌لم تپه‌نك اوستنده‌كی عسكرك آتشلر ایچنده محاربه ایتدكلری زمانك حالنه: بوعسكرك او صره‌ده قوماندانلری میرالای علی‌شوقی بكدركه هانیا درت كون اول ترفیع رتبه ایتمك اوزره قارصدن اردومزه كلمش وقائممقام علی‌حیدر بكله اولیا تپه‌سنك قوماندانسنه مأمور ایدلمش ایدی. ایشته بو شوقی بك، علی حیدر بك، طابورلرك بیكباشیلری، یوز باشیلرك اكثریسی، طوپجی یوزباشیسی احراز رتبۀ شهادت ایتدكلری كبی طابورلرك افرادی‌ده وفیاتنك چوقلغندن همان نصف نصفه تنزل ایلمشیدی. بو آدملر درت ساعتدر، دوزخدن نشان ویرن او نوارۀ آتشین ایچنده كمال غیرت وشجاعتله ایفای وظیفه‌یه سعی ایتدیلر. ارواح شهدای كذشتكان جمله‌سنك نامنی تبجیلات لایقه ایله یاد ایتمش اوله‌جغنده شبهه ایدیله‌مز. لكن نه چاره‌كه آشاغیده‌كی عسكرك حالی و قوماندانلرینك واكثر ضابطانك شهادتی انلرك باشنه بوقضایی كتیردی.

یخنیلر محاربه‌سی كونی كوچوك یخنینك اوزرنده قپودان محمدپاشا قوماندا‌سیله بولنان عسكرده ایشته‌بویله برطوپ آتشنه‌طوتلمشلر ایدی. قوماندانلری قپودانك اجلی كلمه‌رك صاغ قالمش اولمسی ودائما سسنی ایشتمش اولملری عسكر ایچون بادئ امید اولدیغندن ثبات ایلدیلر ایدی. دیمك ایسترم‌كه قپودان اوكون وفات ایتمش اوله ایدی، او عسكرك‌ده امیدی كسیله‌رك حال بویله اوله‌جقدی. « وما النصر الامن عندالله العزیز الحكیم »

ایكنجی برخط حرب تشكیل ایتك اوزره مختار پاشانك وزین كوی جهتنه عودتی

حالك بوصورته منجر اولدیغنی كورمش اولان مختار پاشا كندیسنك صولی ایلریسنده مدافعۀ حرب ایتمكده بولنان فریق حاجی راشدپاشایه سربعا رجعت ایتمسی امرینی كوندردیكی كبی، اركان حربیه رئیسی حسن كاظم پاشایی دخی مركزده براقه‌رق خط حربك جهات مختلفه‌سنده‌كی عسكری رجعت ایتدیروب وزین كوینك صاغنه وصوننه موازی بولنان تپه‌لره كاوب یرلشملرینی امرایلدی. كندیسی‌ده كرلك ابراهیم بك لواسنی وكرلك اولیاتپه‌سندن دوكیلان عسكری ووزینك سیوری تپه‌سنده طوپجی

لواسی ترك حسین پاشا قومانداسیله بوننان طابورلری تنظیم ایتمك وانلره برموقع مدافعه انتخاب و تعیین و عسکری تعبیه ایله اردوکاهدن رجعت ایده‌جك اولان عسکرك کله‌جکی یرلری وسلامت وصوللرینی تأمین ایتمك اوزره بری جهته یعنی وزین تپه‌سی طرفنه قوشارایکن، دونکی کون شاطر اوغلی تپه‌سی جهتندن اردومزك آرقه‌سنی آلمش اولان دشمن قول اردوسنك سواریسی دخی أولیا تپه‌سنی طوتمش اولان دشمن عسکریله برلشوب اردومزی ایکی‌یه بولمك مانوره‌سنی اجرا ایتمك ایچون سرعتله یوریور ایدی.

اوصره‌ده مختار پاشانك نزدنده برياور وایکی سواری چاوشی ایله یوقاریده اوصاف شجیعانه‌لری بیان ایدلمش اولان قره پاپاق طائفه‌سندن حسن وحسین نامنده دیکر ایکی سواری وارایدی. یاورده سواری قول آغالرندن وان سنجاغی ملحقاتندن آرنسلی مصطفی آغا، چاوشلرك برینك اسمنی اونوتمش ایسه‌مده دیکری شوقی چاوشدر. دشمن سواریسنك پیشدارلری ایله مختارپاشانك آره‌لرنده تخمیناً بش، آلتی یوز خطوه بر بعد بولنیورمش. یولجه قطع ایدیله‌جك دها برخیلی مسافه اولدیغندن اورایی کچنجیه قدردشمن سواریسنه طوتلمق ویا انلر طرفندن اورلمق تهلکه‌سی باش کوسترنجه مصطفی آغا ایکی چاوشله و حسن، حسین‌ده برابر اولدیغی حالده دشمن پیشدارینك اوزرینه هجوم ایدرلر. قره‌پاپاق حسین آتدیغی بر قورشونله اوکده کلان سواری ضابطی اورور، یره سرر. مصطفی آغا ایله آرقداشلری‌ده اللرنده‌کی مارتینی هانری تفنکلریله دیکرلرینه قارشی استعمال سلاح ایده کورسونلر؛ دشمن قورشونلرینك وسواریسنك توالیٔ ورودی آره‌سنده بزم قره‌پاپاق حسن تلاشسزجه یره اینه‌رك مقتولك اوزرنده ضابطلك علامتی بوننان صیرمه‌لی قاپوطنی آلیر، آرقه‌سنه کیر وکمال تأنی ایله ینه آتنه بینر. ایشته بو آرسلانلر دشمنه قارشی ندکارانه محاربه ایله مشغول ایکن مختار پاشا حضرتلری‌ده بزم بریده‌کی عسکره یتشمك اوزره برنفراوشاغیله یول آلمغه دوام ایدییورمش. اوکون مختارپاشا ایچون امید سلامت ونجات براز کوچجه اولدیغی حالده بوبش نفر شاهین سواریمز، دشمن آوجیلرینك آرقه‌سی کاوبده کسب قوت ایدنجیه قدر مهاجمینك برقاچنی اولدوره‌رك قوماندانلرینی، فداکارلقلری وشجاعت وهمتلریله ساحل سلامته چیقارمشلر؛ کندیلری‌ده سالماً عودت ایدرك پاشا ایله برلشمشلردر. کثرالله خیرهم.

مرقومان حسن وحسینه حسن خدمتلری نسبتنده دولتجه برمکافات

ایدیله‌مدی حالا یانارم ! چونکه بونلرك مکافاتی بالضروره مصالحه‌دن صکره‌یه قالدی. صوکه‌قالانك ایسه طوکه قاله‌جنی مثلی مشهوردر. بونلر اخیراً استانبولده بعض وقعه‌یه طوتلدیلر، مدت مدیده محبوس قالدیلر ؛ صکرده بریةالشامه نفی ایدلدیلر، اخیراًده فراراً ایرانه کچه‌رك طهرانده سواری بیکباشیلغنده استخدام اولنیورلرمش دیه ایشیدلدی اما صحیحمیدر دکلمیدر بیله‌مم !

بزم عسکرك ایکنجی خط حربده طوتونه‌مامسی

هرنه‌ایسه‌صدددن چیقمیه‌لم. مشیر پاشاحضرتلری وزین کوینه کله‌رك عموماً عسکری بوزوق برحالده بولور. چالیشسور، اوغراشور؛ انتخاب ایتدیکی نقاط مدافعه‌یی طوتدرمق ارزره بونلری سوق ایدر [*] . ایکندیدن صکره‌یه قدر حالا حاجی راشد وحسن کاظم پاشالردن برخبر اولمیوب، شوقدروارکه، لاینقطع اونلرك بولندیغی مواقعدن طوپ سسلری‌کلور ایمش. اوصرده دشمنك برمقدار پیاده‌وسواریسی بعض طوپلریله برابر، مختار پاشانك مجدداً انتخاب وتشکیل‌ایتمك ایستدیکی‌وزین تپه‌سنده‌کی خط حربه موازی کله‌رك بش اون کولله آتار آتماز، بزم عسکر عمومیتله اورکه‌رك اولدقلری یردن قیام ایله فرار ایلسونلرمی !؟ حالبوکه‌شمدیلره قدر بوعسکر نیجه یوز بیك کولله کورمش وآلیشمشلرایدی، وعینی اوفراریلر سبق ایدن نیجه محاربه‌لرده ثبات وشجاعتلریله مظهر آفرین اولمشلر ایدی !..

لکن برکره بوزلمق سببیله تلبه اورکوندی کیردیمی، یوزلرله جماعته بریسی (وه !) دیسه جمله‌سنك اودلری قوپیور؛ قیون‌اورکوندیسی کبی بربرینی‌باصه‌رق قاچیور. حالبوکه‌بوعسکر سوزده بزم ایکنجی خط حربمز اوله‌جقدی؟! حاجی راشد پاشا قوماندانسنده‌کی عسکرك بقیه‌سی کاوب بونلری بوله‌جقدیده، دشمنه قارشو ینه‌مدافعه‌لر ایدیله‌جك ایدی! نه‌کزر؛ اوتدبیر وتصورلرك هپسی‌یاندی...

وزین تپه‌سندن آشاغی اوغرایان بوعسکر ابراهیم بکك معهودبوزوق‌لواسی وبایزیددن کلان دوکوندی آتی طابورایله اونیا تپه‌سنی ترك ایدن بقیه‌دن‌عبارتدر. ای بك اعلا اما ذاتاً ترك حسین پاشا قوماندانسیله وزین کوینده برقاچ کون اولدن بری‌بولندیریلان آلتی طابوره نه‌اولدی؟ آنلرك‌ده اختلاط سببیله اخلاقی بوزیله‌رق ایچلرینه درت کولله دوشمکله برابر فرار ایتمکده اوته‌کیلری سبق

[*] اولا تپه‌سندن بزم عسکرك آشاغی دوکلدیکنی کوردیکم کبی فقط خورجلری بوکلندیره‌رك قارصه متوجهاً وزین تپه‌سندن چکیلوب کیتمشدم . مختار پاشا بندن صکره وزین کوینه کلمش وبیان ایلدیکم ترتیباتی اجرا ایلمشدر .

ایتدیلر . هرنقدر ضابطان عسکرك اوکنی طوتمق ایچون صوپه‌لر وطاشلرله وبعضاً‌ده قورشون ایله صورت تجلد ارائه ایتمش ایسه‌لرده کیری‌یه چورلمری ممکن اوله‌مامش، قارص شهری ایسه عسکرك ایکی ساعت مسافه کیریسنده بولندیغندن جمله‌سی شهرك یولنی طوته‌رق حیوان سوریسی کبی بری برینی چکنیه‌رك اوجهته آقیویرمشلردر .

« اوت ؛ شهرلره یاقین یرلرده بزم عسکره حرب ایتدرمك کبی خطالی برحرکت اوله‌ماز . عسکرك ایچنده بولنمسی ضروری اولان قورقاقلر ، شهری برملتجا عد ایدرك اورایه طوغری یول آلمغه باشلادیلرمی ، قورقو عمومنه بردن سرایت ایدرك آرتق هرکس اوکجه کیدنلرك آرقه‌سندن چوزیلوب کیدییور. بناءً‌علیه ضابطلرمزده‌کی بومبالاتسزلقله برابر تربیه‌سز وادمانسز عسکری شهرلره یاقین یرلرده حربه صوقماملی » .

فقیرك قارصه مواصلتم

نقیر، قارصه مواصلت ایدرك طوغریجه حکومت قوناغنه ایندم . متصرف شفیق پاشا ایله‌وقوعبولقده اولان محاربه‌یه دائر سوزلر آچدق. بحثمزك نتیجه‌سی ماشاالله ایچنده بولندیغمز دور، دولت علیه‌نك ادوار اخیرهٔ عسکریه‌سی میاننده اك پارلاق برعصریدر . زیرا روسیه دولتی کبی مدهش بردشمنه مقابل بولنان اردومز آلتی آیدن بری متینانه وغالبانه مدافعه‌ده بولنیور. اجراآت سابقه ولاحقه‌سی تاریخ عصریمزی تزیین ایده‌جك آثار مفتخره‌دندر . بحوله تعالی نتایج سیاسیه‌نك دخی عسکرمزك حرکات عالمپسندانه‌سنه موافق برطرز ایله صورتپذیر اختتام اولمسی تمنیاتی تذکار ایدرکن، بوساعتده وقوعبولقده اولان محاربه‌نك متضمن اولدیغی اهمیتی‌ده یاد ایله غزاتمزك سلامت وموفقیتی دعاسنی تکرار ایدییور ایدك. چونکه شوصکره‌کی اون اوچ کون ظرفنده وقوعبولان آلتی بیوك محاربه‌یه عرض سینهٔ مقاومت ایدن عسکرمز حقیقةً محتاج خیردعا ایدی . دهشتك درجه‌سنی ، ایچنده بوله‌رق کوروبده تقدیر ایدنلردن اولدیغم ایچون، بودعایه مقابل ، شفیق پاشادن زیاده فقیرك آمین خوان اولمقلغم ضروری ایدی. (من لم یذق لم یعرف)

حتی مصاحبتمزك دوام ایتدیکی اثناده خط حربمزك ذهنمده مرسوم اولان اشکال خیالیه‌سی وأولیا تپه‌سنك دوشمسی اوزرینه حاصل اولان تفکرات شخصیه‌م بنی برازقورقوتمق بیله ایستیور ایدیسه‌ده، وزین کویی جهتنده تشکیل اولنه‌جق

ایكنجی برخط حرب ایله جبر نقصان ایدیله‌جكنه مطمئن ایدم. عموماً براردو
بوزغونلغی وقوعاتنك باشمزه كلمك احتمالی قطعا خاطره كله‌مزدی. چونكه بوقدر
زماندر محاربه ایچنده بولنیورز؛ واقعات حربیه‌نك برهزیمت عمومیه شكلنی‌ده
آلمسی ممكن اولور ایمش تصورنی احداث ایده‌جك أدنا برسببك وجودنی كورمدم!

اوكونه‌قدر فقیر غالبیتی عسكری ایلری كیتمسندن، مغلوبیتی عسكرك طابور
طابور منتظماً رجعت حالنده بولنمسندن عبارتدر بیلیوردم. نته‌كیم نیسان ومایس
آیلرنده بزم اردومز بوصورتله كیرویه دوغری چكیلوب طوریوردی. ایشته
بوحركتی بن مغلوبیت شكلنده تلقی ایدییوردم؛ مغلوبیتك‌ده بوندن بشقه برشی
اولمدیغی ظننده بولنیور ایدم. مكر ایش اویله دكلمش! اردولرجه اویله بوزغونلقلر
وقوعه كلیرایمشكه نرده‌ده قالدی انك وقوعنی كورمك، كوریلان واقعه‌نك آرالق
آرالق تصورنی ایتمك بیله آدمك كیجه‌لرله اویقوسنی قاچیرییور ایمش..

بوزغون عسكرمزك قارصه طولسی

باقندی حاله نصل اولدی: بز متصرفله كوریشوب طورور ایكن اردونك
قارمه قاریشیق برحالده قارصه دوغری آقوب كلمكده اولدیغی خبرینی متصرفه
كتیردیلر. فقیر ینه بوزغونلغی قطعاً خاطر وخیالمه آلمیه‌رق: عجبا عسكر نیچون
قارصه كلیور. بوحركتدن قوماندانك برمقصدیمی وار، بشقه برمانوره اجرا ایتمك
املنده‌میدر؟ مطالعاتنده وحالا عسكری قوماندانك امریله كلیور ظننده ایدم.
ایشی بونقطهٔ نظردن كورمك شرطیله متصرفله برابر سوز ایدییور ایدك. حقیقت
مقصدی تعیین ایتمك ممكن اولمدیغندن، اولان واولق اوزره بولنان شیلری بالذات
كوزمزله كورمك اوزره استحكام قاپوسنه كیتمكه قرار ویردك وكیتدك.

برده‌نه كوره‌لم، علی ماحشرالله!... استحكام قپوسنك خارجنه عسكر طولمش
ییغلمش، عقد انتظام منحل اولمش، تدبیر ألدن كیتمش، سوز آیاغه دوشمش؛
برغلغله، برغریو، بركورلتیدر كیدییور. كیمدن نه‌صورارسك، كیمه نه‌سویلرسك؟!..
ایشك نه‌اولوب، اوزایه نیچون كلدیكندن خبر آلمق ایچون صاغلام برمعلومات
صاحبی بولمق ممكنمز! باش قوماندان نرده؟.. كیمسه بیلمیور... حقیقت حاله
واقف امرا وضابطانك وجودندن ایسه‌میدانده أثر یوق! امان یاربی، نه‌اوله‌جغز،
نه‌ایده‌جكز؟ حالك وخامتی، استقبالك مجهولیتی دوشوندكجه حاصل اولان
قسوت قلب واضطراب درون ایله اوآنده چیلدیرمق ایشدن بیله دكل...

كونش غروب ایتدكدنصكره برآرالق قارص قوماندانی حسین حامی پاشانی

اوغلبه‌لك ایچنده کوردك [*] حسین حلمی پاشا اردونك بوزولدیغنی ، عسکری ایچری‌یه شهره قویمامق ایچون قارصده بولنـان اوچ بش طابوردن بعضیسنی استحکاماته چیقارمق وبوزغون عسکرك اوکنی آلمق تدبیریله مشغول اولدیغنی سویلدی، بوسوزی ایشتمکله برابر بزده‌کی خلجان قلب وضیق صدر بسـبتون بشقه‌لشدی ایسه‌ده، حاصل اولان انفعال نفسانیدن وجوده کلان صرصر تلهفك کیف مااتفق اوکنه دوشـوب کیتمکده خلقه قارشـو تحمل متـانت اوله‌جغنی دوشونه‌بیلدیکمدن، برمکانت جعلیه ایله کندمی طوتمق ایستدم وحتی اوصره‌ده ممکن‌الاجرا اولان تدابیر منضمهٔ سائره‌یی فکرینی حسین حلمی پاشـانك عقلنه کتیرمکده بولنـان متصرف پاشـانك فکرینی ، قولنی ترویجـاً وتأییداً بعض سوزلرده سویلدم.

اردونك برهزیمت کلیه وقطعیه‌یه اوغرادیغنه دلالت ایدن حال حاضرك اوته‌سی نه‌اوله‌جق ونه‌حرکت اجرا ایدیله‌جك ؟ ایشته بونی تعیین ایتمك ایچون میدانده کیمسه‌نك اولماسی موجب تلاش اولان احوالك باشلیجه‌سی ایدی.

کیجه‌نك ساعت برنجنندن صکره غلبه‌لکك ایچندن مختار پاشاحضرتلرینك سسی ایشیدیله‌رك مشارالیهك اوآنده اسـتحکام قپوسنك اوکنه واصل اولدیغنی وسلامتده‌بولندیغنی آکلاشلدی، جناب حقه شکرلر ایدلدی. اوزاتمیه‌لم برلشیله‌رك حکومت قوناغنه کیدلدی. اوآنده کندیسـنك یوزی کوزی سیم سیاه اوله‌رق سسی قیصلمش وصاغ قولنی قملدادمامقله برابر متصل آغلامقده بولنمش‌ایدی. سببی، بوزغون عسـکری چویرمك ایچون راست کالدیکنه دکنکله اوره اوره قولی حرکتدن قالمش وکیمسه‌یی چویرمکه موفق‌ومرامنی اجرایه قادر اوله‌مینجه اوفکه‌سندن‌حاصل اولان اضطراب درون کوزیاشی صورتنه منقلب‌اولمش‌ایمش.

ذاتاً مغلوبیت‌قدرنفسه آغیرکلیر هیچ برحال تصوراولنه‌ماز! اکربومغلوبیت علوجناب ایله پرورش بولان‌برقلبه، دولتك‌حیات‌ومماتنه‌تعلق‌ایدن‌برمهم‌اثرشکلنده عارض‌اولورایسه، آرتق اوحال برصاعقهٔ بلا صورتنی آله‌جغندن، انك آغرلغنك، کوچلکنك درجه‌سی آنجق قیاس نفس‌ایله میزان اولنه‌بیلیر. سطرنج اوینارکن بیله توجه ایدن مغلوبیتی آدم هضم ایده‌میور ؛ نره‌ده قالدی‌که بر محاربه‌یی غیب ایتمك!.. الله کوسترمسون ؛ ینیلور، یوتیلورزهرلردن دکلدر! اوصره‌ده‌قوماندان

[*] چونکه اصل قوماندان احمد فاضل پاشا مجروحاً خسته‌خانه‌ده اولمسیله قوماندانلق وظیفه‌سنی حسین حلمی پاشا ایفا ایدیپوردی .

حضرتلرینی تسلی، فلان ایتدك اما، ایشك تسلی کوتوره جك یری یوق که! بتون آناطولینك یکانه مدافعه جیسی یالکز بو اردو ایدی؛ بو ده الدن کیتدکدن صکره مدار تسلی اولمق ایچون کریده ذاتاً برشی قالمیورکه محتاج تسلیت اولان بر انسان انکله آوودلسون!.. حالمزك درجه سی بر وقوعات تلغرافیله او ساعتده استانبوله بیلدیرلدی. بایزید قول اردو قوماندانی اسماعیل پاشایه ده باشمزه کلان قضادن بحثله ارضرومه متوجهاً همان رجعت ایتمسی امری تلغرافله ویرلدی. ممکن اولورسه اثنای راهده مخابره ومواصله مزك تأمین اولنه جغی ده یازلدی. زیرا بزم بو ایکی اردو بری برینك وجودیله اولدقلری یرده قائم اوله بیلیرلر. هر هانکی بریسی رجعت ایتسه اوته کینك حالی تهلکه یه دوشر؛ بعدما انك ایچون خلاص ونجات تصور اولنه ماز؛ چونکه طریق رجعتی درحال دشمنك النه کچر؛ انك ایچون حرکات اتحادیه اجراسنه مجبوریت درکاردر.

استطراد — بو وقوعاتدن ایکی آی صکره مختار پاشا ایله ارضرومدن درسعادته کلیرایکن اثنای راهده ارضروم ایله بایبورد آره سنده واقع (برنه قبان) قریه سنده، دولتنه مخابرلك ایتمك ایچون اردومزه کلمش اولدیغنی یوقاریده بالمناسبه ذکر ایتدیکم جنرال کمبله ملاقی اولدق. (پلونه) نك دوشدیکنی وغازی عثمان پاشا حضرتلرینك أسیر اولدیغنی خبر ویردی. تأسفلر ایتدك؛ کدرلره مستغرق اوله رق اسباب وتوعی اوزرینه حسبحاللر ایلدك. او اراده مختار پاشا حضرتلری: [شمدی شبقه ده کی عسکرك ادرنه یه رجعت ایتدیرلمسی لازمدر. استانبوله سرعسکره بر تلغراف یازوبده اخطار ایده لم. زیرا عسکری شبقه ده براقیرلر ایسه موسقوف آرقه سنی آلیر، و جمله سنی أسیر ایدر] دیدی. آکا جواباً فقیرده: « استانبولده سرعسکرلك مقامنده بولنان رؤف پاشا حضرتلرینك هیئت ارکان حربیه سی ده واردر. بو رادن ذات عالیکنز اویله برشی یازارسه کنز، بالعکس خوش کورمیه رك طعن وتشنیعه قیام ایتملری ملحوظدر؛ اما ینه اراده سزکدر » یوللو درمیان ایلدیکم مطالعه یی قبول ایله اختیار سکوت ایتدی. اخیراً کاشکه بو سوزی سویله مامش اوله ایدم، کاشکه وظیفه مزلك ایدلمش طعنلریله مطعون اولنه ایدی ده شبقه ده کی عسکرمز أسیر اولمیه ایدی کی کندی کندمه دوچار اولدیغم محادثات وتوبیخات نفسیه دن حالا یاقه یی صییره میورم. زیرا او اراده ویسل پاشا قومانداسیله قرق طابور عسکر بولنیور ایدی. اکر مختار پاشانك دیدیکی زمانده تلغراف

چكلمش اولسه ایدی، تلغرافنز انلرك وقعهٔ اسارتندن اون اوچ كون اول استانبوله واصل اوله جقدی. مألی اسعاف اولنوبده ویسل پاشایه امرویرلسه ایدی، اوقوهٔ عثمانیه او قضایه دوچار اولمدقدن ماعدا، بلكه ده سیاسی بر قزانجه سبب اوله جقدی. تأسف اولنورکه بزم استانبولده كی هیئت عسكریه ایچنده بو قدرجق شیئی دوشونه جك كیمسه یوق ایمش؛ یاخود وار ایدی ده، بزم كبی سنی چیقارمامق مجبوریتنده قالمشدر. عربلرك: [صاحب الدار ادری بما فیها] ضرب مثلی حكمنجه بوراسنی ویسل پاشادن صورملی كه، عجبا بلونه دوشدیكی كبی شبقه دن رجعت ایتمك تدبیرینی نیچون دوشونه مدی. ویاخود دوشوندی ده برمانعه نك وجودینه مبنی اجرایه می موفق اوله مدی؟!

اردومزك باشنه كلان وقوعاتی بیلدیرمك ایچون استانبوله تلغرافلر یازلدقدن صكره كیجه ساعت دردی بولدی. قارصك استحكام قپوسنك اوكنه ییغلمش اولان عسكر ایچری یه آلندی. لكن بونلری كیجه حالیله تنظیم ایتمك قابل اوله مدیغندن، شویله، بویله ایت؛ شونی چاغر، اوته كیت كبی كوروالتیلر ایله آیاق اوزرنده صباح ایدلدی.

قارصك حافظ پاشا استحكامنك ساحه سنه قیون سوریسی كبی طولمش اولان بو عسكرك تنظیمنه یعنی طابورطابور تفریقنه باشلاندیغی كبی، بر طرفدن ده دونكی كون رجعتنه امرویرلمش اولان حاجی راشد پاشا فرقه سیله سائر پاشالر ومتفرق طابورلركلوب یتشه مدكلرندن، سببك نه اولدیغی مراقی صاردی. عجبا محصورمیدرلر، محاربه حالنده میدر، بورالرینی آكلامق وامدادلرینه یتشلمك لازمه دن ایسه ده ألده تنظیم اولنمش برعسكر یوق كه بروفق تصور برحركت اجرا اولنسون. بركت ویرسونكه دشمن لطف ایتدی ده، ولو سواریسیله اولسون آرقه مزه دوشمدی. اكر تعقیب ایتمش اوله ایدی، جامعلرده خلق ییغیلتی ودیرنتیسندن عبارت اولان جماعت حالنی كسب ایتمش اولدیغمزدن، برنفرمزك استعمال سلاح ایتمكه قدرتی یوغیدی. قلبلری اودرجه ده بررعب استیلا ایتمش ایدی كه، بشبیك نفرمز دشمنك برسواری بلوكنه كردنداده انقیاد اوله رق، آغیله حیوان سوق ایدر كبی ایستیلان یره سورولوب كوتوریله بیلیر ایدك..

كوچك یحنی تپه سنده قپودان محمد پاشا قوماندانسنده بولنان آلتی طابور عسكردن بشقه ألده منتظم عسكرمز قالمادی. بزم عسكر ایكنجی خط مدافعه تعیین

اوننان وزین تپه‌سندن آشاغی اوغرایوبده اعاده‌لری قابل اوله‌میه‌رق قارصك یولنی طوتدقلری وقت ، آرتق ایش ایشـدن کچمش اولدیغندن قپودان محمد پاشانك همان قارصه رجعت ایتمسی مخصوص یاورله کندیسنه امر اولنمش ایمش .

باقنـدی تحفلغه‌که اوکون قپودانك لواسی هیچ حرب ایتمـدی و اولکی محاربه‌لرده‌ده بتون‌بتون غالب ایدی؛ دیمك‌که بوعسکر . قابی بوزیله‌جق درجه‌ده بر وقوعات کورمدی ، بویله ایکن قارصه رجعت ایتدیکی اثناده ، قوماندانلری اوکلرنده وعسکر قول نظامنده آرقه‌ده کلیر ایکن . دها آرقه طرفده واوزاقده بر حیوان سوریجیسی کورولور ، یاخود بشقه بر قرالدینك وجودیمی حس اولنور ، الحاصل برشی اولور ؛ دشمن کلیورمش دیه عسکرك ایچنه برولوله دوشر ؛ مشی و حرکتلرنده‌کی انتظـامی بوزه‌رق و بری برینی چیکنه‌یه‌رك قارمه قاریشـیق اولدقلری حالده قارصه طوغری قوشوشمغه باشلارلر . قپودان عسکرك اوکنه کچه‌رك : به‌قوزم برشی یوقدر ، به‌عسـکر ایتدیککز عیبدر سـوزلریله ودها ضابطانك بیك درلو تلطیفلی ، تکدیرلی کلمات ومعامله‌سیله . هله بعضیسنی بتون بتون طیاق زوریله طوردیررلر ؛ بونلری تکرار تنظیم ایدوبده یوریدنجیه قدر قپودانك باشنه حال کلیر . انك ایچون بوعسکر آقشامدن پك چوق وقت صکره قارصه واصل اوله‌بیلدی ایدی .

أیه شمدی بوعسکره نه‌اولدی؛ نه‌کوزدیلرده بویله تعقیب اولنه‌جق درجه‌ده أورکدیلر ؟ بونلرك یری ، حربك وقوعبولدیغی محلك ایکی ساعت قدر صولنده ایدی . اراضی عارضـه‌لی اولدیغندن کیم غالبدر وکیم مغلوبدر اوراسـنی دخی کورمدیلر؛ یالکز طوپلرك سسنی ایشدییور واوزاقدن عظیم‌دومان کوریورلر ایدی . اوته‌کی بوزغون عسکرله دها هیچ ملاقات ایتمدیلر ؛ بورعب بوعسکرك قلبنه نره‌دن ونصل سرایت ایتدی؟ حالبوکه بوندن اون اوچ کون اول وقوع بولان محاربه‌ده بوعسکرك ایکی طابورینك ثباتنه مقابل ، دشمن یکرمی بر طابور دکیشدیرمشیدی . حتی اوایکی طابورك سنجاقلرینه نشان بیله ویرلمش ایدی ؛ شمدی نه‌اولدی‌ده بوعسکر بوحاله کلدی ؟ !

ینه بالمناسبه یوقاریده ذکر أیلدیککز وجهله ، بزده ایلری کیدن عسـکرك قلبی پك قوی ، رجعت ایدرکن پك ضعیف اولیور . بوراسنه طبایع انسانیه‌ده مستکن اولان برخصلت دیملی؛ زیرا انسان برتهلکه‌یه مقابل ایکن ضرری یوق . لکن آرقه‌سنی چویردیکی کبی ، قوهٔ باصره‌ی اوتهلکه‌نك وجودندن و حالندن

کندیسنه برخبر ایصال ایده‌میور ، وانسان آرته‌سنی کوره‌مدیکیچون وجودك تدبیر وحرکتی عقلك آلندن چیقه‌رق، ایش ، قوهٔ واهمه‌نك ید تحکمنه کچیور. آرتق نه‌لر اولیور، اوزامی برحیوانك اورکدیکنده ارائه ایلدیکی اطوار مختلفهٔ عجیبه ایله مقایسه اولندیغنده معلوم اولور .

بونك چاره‌سی یوقمی ؟ وار ! لکن کنیش و راحت وقتلرده یاپلمق ایچون زمان ومیدان ایستر! سوزك عسکره بیوك تأثیری واردر. اولا ضابطانمز خطابته مقتدر اولملی؛ ایکنجیسی دائما آلای واردو تعلیملری یاپیله‌رق، «ایجابنه کوره عسکر ایلریده کیدر و کریده کیدر ، بعضاً کری کیتمسی ایلریلك ایچوندر ! » بورالرینی آکلاتملی و فعلاً اجرا ایتدیرملیدر ؛ اوچنجیسی ضابطانك نصب وتعیننده قاعده وقانوندن بشقه هیچ برشی حاکم اولماملی ! [*] ایشته بوقواعد اصلیهٔ ثلاثه‌یه رعایتدن صکره بر حرب وقوعبولسه‌ده رجعت اقتضا ایتسه واو آرالق قلوبی رعب‌ده استیلا ایلمش بولنسه؛ عسکر مألوف اولدیغی نظام حربی بوزماز ؛ وشدتلی برآتش ییه‌رك بوزلمغه مجبور اولورسه بیله چار چابوق دوزلدلمسی قولای اولور .

اردومزك بر قسمنك صورت اسارتی

شمدی ایش ، کاوب یتشه‌میان حاجی راشد وحسن کاظم وشوکت پاشالرله عمر و ناجی وموسی پاشالرده و انلره تابع عسکرده قالدی . کون اوکله یرینه کلدی ، حالا بونلردن برخبر آلنه‌مدی . انلرك احوالندن خبر کتیرملك اوزره بوننـدقلری جهته کشافلر کوندرلدی . انلرله بزم آره‌مزه روس فرقه‌لری حیلولت ایتمش اولدیغندن حاللرینی لایقیله کوروب آکلایه‌مدیلر ؛ شوقدرینی دیه‌بیلدیلرکه اوجهتلرده محاربه وقوعبولدیغنه دائر هیچ برعلامت یوقدر. مستور برصورتده برخبر آلمق ایچون کویلولرك بعض ایش بیلیرلرینه کلی مکافات نقدیه ویریله‌رك صالدیرلدی ایسه‌ده ؛ انلرکده بریسندن بر خبر ظهور ایتمدی . ایش . أرلری بر طرفدن بوانتظاره ، بر طرفدنده الده‌کی بوزغون عسکری ترتیب و تنظیم ایله طابور طابور قارص استحکاماتنه سوق و تعبیه‌یه موقوف ایدیلر . بونك اهمیتی اوته‌کی ایشدن‌زیاده‌در؛ زیرا قضاءً اوصرده دشمنك قارص اوزرینه برطابوری کلسه ، مقاومت ایده‌جك الده بر بلوك عسکر یوق ایدی . دشمن دشمنك حالنی بیله‌میور . موسقوف ، کندیسنه الویرن بو فرصتی ، سواریسنی

[*] چونکه فقیر کوزلرمله کوردمکه ، بعض یرده ضابطانده ترا‌تك اوکنه دوشمش برابرجه قاچیورلر .

استخدام ویزی تعقیب ایتمامکله غیب ایتدی ؛ یوتسه اوکون وفرداسی کون ودها فرداسی کون بلاتعب قارص استحکاماتنی اله کچیرمك انلرجه ممکن ایدی.

اوکونده اوته‌کیلرك انتظاری ، بریکیلرك تنظیمی کبی صوری ومعنوی ایکی آتشك آره‌یرنده آقشام ایدلدی . کیجه‌نك قره‌غوللری مهما امکن تنظیم اولندی . صباح اولدی، اوته‌کی عسکردن ینه برخبر ظهور ایتمینجه، مختار پاشا حضرتلری دیکرلرینه نسبتله اولدجقه منتظم بولنان قپودان محمد پاشا لواسنی نزدینه آله‌رق ایشی بالذات کشف ایتمك ایچون قارصلك قره‌طاغ استحکامی اوکندن طیشاری‌یه چیقدی ؛ قارصك بقیهٔ تنظیم وتعبیه‌سنی حسین حامی پاشایه براقدی. مختار پاشا وزین کوینك صوکندن واوزاقدن کیده‌طورسون؛ اوصره‌ده قوماندان پاشایه ویرلمك اوزره برکویلی برپوصله کتیردی ، پاشانی آرییور . پوصله‌یی آندن آلدم ، اوقودم. میرلوا موسی پاشا یازییورکه « آلاجه طاغده‌که عسکر پاشالرله برابر اسیر اولدیلر بعض ارقداشلرله بن چیقدم؛ طاغدن طاغه یول بوله‌رق صوغانلی طاغنك آلت طرفنده‌کی کویلرك برینه‌کلدم امریکزه‌ منتظرم».

اشته خبرك اك دهشتلیسی بو!... درحال پوصله‌یی برظرف ایچریسنه قویه‌رق یتشوب بولوب ویرمك ایچون برسواری ایله مختار پاشا حضرتلرینك آرقه‌سندن کوندردم . بزم سواری ایکی ساعت صکره پاشانی بوله‌رق پوصله‌یی ویرمش ؛ انك اوزرینه نزدنده‌کی عسکر ایله برابر مشارالیه‌ده عودت ایتمشدر . بوخبرك وصولندن صکره روس اردوسنه کیتمش اولان کویلیلرده بونی مؤید حوادثلر کتیردیلر ایدی یا ! هرنه ایسه بوفجیع حوادثك اردومزده شیوعندن حاصل اولان دهشتك تعریفندن صرف نظرله ، بوعسکر نصل اولمشده أسیر اولمش ، اوراسنی آکلاده‌لم .

وقتاکه بیوك محاربه کونی اولیا تپه‌سنك دوشدیکی کورولدیکی کبی مختار پاشا ، حسن کاظم پاشانی مرکزده براقه‌رق اوته‌کی پاشالرك رجعت ایتملریچون امر ویرمش و کندیسی ایکنجی خط حربی تشکیل ایتمك اوزره وزین کویی طرفنه چکلمشیدی . حاجی راشد پاشا امری آلدیغی زمان جبهه‌سندن کندوسنه هجوم ایتمکده اولان دشمنله حرب ایدییورمش. بناءً علیه ضروری قدمه نظامیله رجعته باشلارلر؛ دشمن‌ده آرقه‌سنه طاقیلور . عودت ایدرکن طوپ بارکیرلری اوریلور . چونکه یولسز اوله‌رق یعنی طوپلری یوروتمك ایچون یول اولمیه‌رق رجعت ایتدیکی ایچون طاغك اوستنده عارضه‌لی یرلره تصادف ایدر . طوپلرك

قالمق مجبوريتی يوز كوسترر، انلری براقامق ايچون اوغراشير. برطرفدنده تشكيل ايلديكی قدمه‌لرله دشمن مدافعه ايده ايده بريره‌قدر كلير؛ اوراده عسكرده غيری قدمه تشكيل ايده‌مز برحاله واصل اولور؛ قارمه‌قاريشيق صورتده فراره‌باشلارلر. دشمنمزده آرقه‌دن كولله وقورشون‌ايله تضييقدن خالی قالماز؛ بالضروره طوپلری قالور. حالبوكه حاجی راشد پاشانك اوليا تپه‌سنك دوشديكندن ودشمنك آره‌يره حيلولت‌ايتمش اولديغندن دهاخبری‌يوق؛ اوكنی آچيق بيليور. هرنه‌ايسه مركزدن كچرايكن حسن كاظم پاشاايله براشيرلر، اوراده اوليا تپه‌سنك دوشديكنی آكلار.

شاطر اوغلی طاغنه بركون اول دشمن تعرض ايدر ايكن عندالايجاب دشمنك آرقه‌سنی آلمق وظيفه‌سيله اوچ‌طابورله آلاجه طاغك اوستنه چيقارلمش اولان موسی پاشانك‌ده رجعتی، يعنی كاوب كنديلرينه التحاق ايلمسی امرينی كوندرر. بوزوق، بوزوق يوله دوام ايدرلر. دها اوليا تپه‌سنه كلمكسزين اوكلرينه چيقان برچقور دره‌نك ايچنه سوق طبيعتله طولارلر. فريق عمر پاشايی ناجی پاشاايله وطابورلريله‌برابر اوراده بوزوق‌اولدقلری حالده موجود بولورلركه ايلروسنی سوكديره‌ميورلر. چونكه دشمن اوكلرينی طوتمش واردونك ايچنه طيقيلوب قالمشلر ايمش. حاجی راشد پاشاده بونلره منضم اولور. عظيم برخلق ييغنديسيله دره‌نك ايچی طولار. حاجی راشد پاشانك آرقه‌سندن كلمكده اولان دشمن‌ده يتشه‌رك، دره‌نك حواليسنده بولنان يوكسك يرلردن طوپلری چقورك ايچنه چويره‌رك بزم عسكری دوكمكه‌باشلار. آرتق عسكرايچون هيچ برطرفدن چارهٔ سلامت ونجات‌قالماز. چونكه نظام‌حربلری بوزلمش‌اولديغندن قوماندا جاری دكل‌كه‌انلرله برحركت عموميه‌ومعقوله اجرا ايدلسونده، سلامت‌بقاسی اله كيرسون.

بوحال ايله آقشام اوستی ساعت اون بره وارر؛ دشمن‌ده عبادالله‌ی بيهوده يره قيردرميوب تسليم اولملری خبرينی بياض بيراقلی ايلچيلری واسطه‌سيله بوجماعته تبليغه قيام ايدر. اوراده اركان وامرا ايشی مذاكره ايچون اجتماع ايتدكلری صره‌ده، اوچ‌طابورله آلاجه‌طاغده بولنان موسی‌پاشاده كلور، يتشور. حالك درجه‌سی موسی‌پاشايه‌ده آكلاديلور؛ مشاراليه‌ده ظاهراً‌ده حضاره موافقته دروننده، (مطلقا برفرجه بولوب چيقمغه سعی ايدرم) تصورينی ايدر. چونكه كنديسی ذاتاً روسيه جنرال‌لرندن اولديغی حالده محاربه‌دن اون‌سنه اول بش بيك خانه‌قدر چچن‌قبيله‌سی خلقيله ترك‌تابعيت وخدمتله ممالك‌دولت‌عليه‌يه هجرت‌والتجا ايتمش واكر بودفعه بقاسی اله‌كچر ايسه، مطلقا قورشونه ديزيله‌جكنی وقورشونه

دیرلمز ایسه بیله ، دشمن جماعتی ایچنده بولنان اسکی آرقداشلری نزدینه أسیراً کیتمك کبی بر عاری اختیار ایدمیه‌جکندن تسلیم اولمامق قرارینی ذهننده حاضرلامش ، بریکیلرده تسلیم اولمق قرارینی ویرمشلر ایمش . بوقرار روسلره تبلیغ . وتسلیم و تسلمك اجرای فعلیاتنه تیام اولندیغی صرده کونش غروب ایدرك ساعت بریچنی بولمش ایمش .

موسی پاشا طابورلری نزدینه کیدرك کندیسنك تسلیم اولمیوب صاووشه‌جغنی و آیاغنه کووه‌نلرك برابرجه بونه‌بیله‌جکلرینی عمومه تبلیغ ایدر . انلردن یالکز اسمنی شمدی اونوتدیغم بربیکباشی ایله ارکان حربیه قول اغالرندن دانیال افندی موسی پاشا ایله برابرچیقدیغنی کبی بشقه جهتدنده میر آلای حقی بك ، حربی سیر ایتمك ایچون برقاچ کون اول ارضرومدن کتیرمش اولدیغی اون اوچ ، اون درت یاشنده بولنان اوغلیله برابر خط احاطه‌دن چیقارلر . بوتسلیم اولنمق قراری بین الافراد انتشار ایتدکدن صکره بعض آیاغنه و وجودینه کووه‌نلرده کیجه‌نك قراکلغندن بالاستفاده تك توك صاغه صوله فرجه آرامغه باشلیانلردنده برخیلی نفرات خفیاً فرار ایتمك صورتیله یاتغنی قورتاررلر . موسی پاشاده کیجه‌لین چیقدیغی یردن برازابلری‌یه کیدرك روسیه‌نك زنجیر قره‌غول خطنه تصادف ایدر ایسه‌ده ، روسجه یوکسك سسله حال و مقامه مناسب بعض سوزلر سویلر ؛ قره‌غول نفراتی‌ده مشارالیهی روس ضابطی ظن ایدرك مرورینه مانع اولمازلر .

الحاصل صباح اولور معاملهٔ تسلیم ختام بولور . موسـقوف اسرایه ارزاق طاغیدر تحت الحفظ جمله‌سنی روس مملکتنه متوجهاً یوله دیزر . اوصره‌ده دخی صاغدن صولدن طاغدن و دره‌دن ظهور ایدن فرجه‌لردن خفیاً بشقه‌جه فرار ایدنلرده بولنور . بوفراریلر یول بوله‌رق قاغزمان قضاسنه چیقه‌رك آراس نهری بویندن پاسین قضاسنه چیقارلر ، ویوم أسارتدن بش اون کون صکره ارضرومه واصل اولورلرکه ، بونلرك مقداری تخمیناً بیك یوز نفر قدر وارایدی .

شمدی عنها منها حساب ایدلدی ؛ پاشالرله برابر اسیر اولان عسکر بشبیك یدییوز نفر موجودلی یکرمی یدی پیاده طابوری ، بش آلتی یوز نفرقدر هر بر آلایدن اولمق اوزره مختلط ویرا کنده سواریدن عبارتدر . کرك أولیا تپه‌سنده وکرك وزین کوینی بوزغونلغنده براقیلانلر داخل حساب اولدیغی حالده آلتمش بوقدر طوپ و آلاجه طاغندن وزین کوینه رجعت اولنه‌جغی کیجه ، وزین کوینه نقل

ایدیلان جبخانه وارزاق وچادرلرله اردونك سائر احمال واثقالنك كافه‌سی وصاغ قالان یوك حیواناتنك اكثریسی دشمنك یدینه دوشمشدر.

هرنه‌وقت اردومزده برمحاربه وقوعبولسه‌ده بالذات اومحاربه‌یه مأموراولسه، اركان حربیه رئیسی حسن كاظم پاشا ، مالك اولدیغی اوتوز درت عدد فرانسز آلتونیله بر آلتون ساعتی شاید حربدن صاغ اوله‌رق عودت ایتمزسه چوجقلرینه یتشدیرلمك ایچون نقیره ویرمكی عادت ایتمشیدی؛ بو محاربه‌نك دخی بدأ ایده‌جكی كیجه ینه معهود امانتلری نقیره ویردی، بن‌ده أسارتی تحقق ایتدكدن صكره استانبولده‌كی چوجقلرینه ویردم. مقصدم، مشارالیه پك قدملی امرای عسكریه‌دن بری اولدیغی حالده نقد اوله‌رق اوتوز درت آلتوندن بشقه بر شیئه مالك دكل ایدی. عقلنه، ذكاسنه، ناموسكارلغنه ، عفت وشجاعتنه الله ایچون شهادت ایدرم. نته‌كیم صكره‌دن بو ذات اسارتی سببیله بیگناه اوله‌رق عسكردن طرد اولنمسیله اوتاندیغندن، كندیسنی‌ده گزه آتوب حیاتنه خاتمه ویردی ایدی رحمة الله علیه

ایشته ذل وبلیهٔ أسارتی باشمزه چیقاران شی، عسكرك نظامنك بوزلمسی، قوماندا جاری اوله‌جق برحالده قالمامسیدر. اگرچه منتظماً رجعت ایده ایدیلر طوپلرینی وسائر احمال واثقالی ترك ایدرك دشمنك بر طرفندن اوروب چیقارلر. وعلی‌الخصوص حلول ایدن كیجه‌نك قراكلغندن‌ده استفاده ایدرلرایدی. عسكرك قلبنه رعب مستولی اولدی وهله اوكلرینك قپالی اولدیغنی ایشتدكاری كبی بتون بتون امیدلری كسلدی. هركس كندی باشنك چارهٔ سلامتنی آرامغه باشلادی. آرا تشتت ایتدی، افكار طاغلدی؛ ایش بونتیجه‌یی بولدی.

وقتا كه بوخبر مصیبت قارصه عكس ایتدی؛ عسكرك واهالینك افكارینه فوق‌العاده دهشت ویردی. هر قفادن بر سس كلمكه باشلادی ؛ اهالینك عسكره وقوماندانلره اولان اعتقادینه خلل كلدی ؛ عسكرك قلبنده ذاتاً موجود اولان رعبی‌ده تجدید أیلدی .

مختار پاشانك قارصی محاصره‌یه ترك ایله طقوز طابورله چیقمسی

قارصه دخولك برنجی وایكنجی كونلری، موجودعسكرك استحكاماته تعبیه‌سی ایشی ایله كیجه‌لی كوندوزلی اشتغال ایدلدی. وچنجی كونی‌ده دشمنك برفرقه‌سی قارصك اوكنده كوزوكدی. سواریسی‌ده برمعتاد محاصره ایتمك ایچون اوزاقدن نقاط لازمه‌یی طوتمق عملیاتیله مشغول اولمغه باشلادی. بواوچ كون‌ظرفنده اتكی كسیلوب یاقه‌سنه قونمق وآلتی اوستنه چویرلمك وپرا كنده نفراتی تقسیم ایتمك كبی

شتغالات ایله اوتوز طقوز طابور پیاده وجوده كتیرلمشیدی. بونك اوتوز طابوری قارصك استحكاماتنه تقسیم وتعبیه ایدلدی؛ طقوز طابورده خارجنده براقلدی. چونكه كریده یعنی ارضروم جهتنده كوریله‌جك ایش قارصك مدافعه‌سندن دها مهم ایدی. هم رجعت ایتمكده بولنان اسماعیل پاشا فرقه‌سنك سلامتی تأمین ایتمك، هم‌ده اس الحركات ودار المهمات اولان ارضرومی محافظه ایتمك ایجاب ایدییوردی. دشمن‌ده قارصك درت آی اولجه وقوعبولان محاصره‌سی صره‌سنده اولدیغی كبی مختار پاشانی قارصك خارجنه چیقارمق خطاسنی تكرار ایتمامك وقارصده محصور براقمق افكاریله چویرمه حركتنده التزام سرعت ایلیوردی. مختار پاشا ایسه سالف الذكر قارص خارجنده اثنای كشفنده دشمن ایچنده قالان قسم عسكریسنك قید اسارته كرفتار اولدیغی آكلاینجه همان قارصه دونوب طوغریجه تلغرافخانه‌ده ماكنه باشنه اوطوره‌رق بایزید جهتنده‌كی اسماعیل پاشا قول اردوسنه هرچه باد آباد سریعاً كوپری كوینه رجعت امرینی ویردیكی كبی درسعادته مقام سرعسكری‌یه‌ده زیرده‌كی تلغرافنامه‌یی یازدی :

« شو حالده آناطولیجه الك اهمیتلی ایش بعدما ارضرومی محافظه ایتمكدر. فقط اوایشی كوره‌بیله‌جك كیمسه‌یی كوره‌مدیكمدن كندم اورایه كیتمكه مجبورم. او تقدیرده قارصك قوماندانسنه امینتله براقیله‌جق اركاندن كیمسه یوقدر. یعنی قارصده قالور ایسه‌م ارضرومدن خبر یوق، قارصدن چیقار ایسه‌م قارصدن خبر یوقدر. بكا قالیرسه قارصك قوماندانسنی آرتق اللهه امانت ایدر سابق كبی حسین حامی پاشایه براقوب ارضرومه كیتمكدر. بناءً علیه یكرمی درت ساعته قدر بوكا مخالف بر امریكزی آلمز ایسه‌م ارضرومه كیده‌جكمدر. چونكه یكرمی درت ساعت صكره بوراسی تماماً قپانور آرتق چیقامم. »

فقط نه‌قدر سریع حركت ایتسه، ایش آسودكی وتنزه زمانلرنده بر سوارینك سرعتله قارصك اطرافنی دولاشمسی كبی دكلدر؟ صنوف مختلفهٔ عسكریه ایله حركت ایدیله‌جكدر. انك ایچون البته صعوبات وبناءً علیه تأخرات ضروری الوقوعدر.

قارصه وصولمزك اوچنجی، یعنی تشرین اولك آلتنجی كونی اقشام اوزری قارصك حافظ پاشا استحكاماتی ساحه‌سنده‌كی چادرلرده مختار پاشا حضرتلری ینه ترتیبات وتشكیلات ایجابیه ایله مشغول ایدی. كیجه ساعت ایكیده قارص قوماندانی حسین حامی پاشایه قلعه‌نك وسائل [illegible] قوماندانی قارص، قارصده‌كی عسكرك حفظ [illegible] ودیعه ایدرك، خارجده براقیلان مستحفظینك خارجنده اولمق اوزره حساب ایدیلان

طقوز طابورله، قپودان محمد پاشا وطوپجی لواسی حسین پاشاده برابر اولدیغی حالده طهماسی استحکاماتی آلتندن طاغ یولیله صوغانلی یه متوجهاً قارصدن چیقلدی.

کیجه‌نین اوکمزسرت ودیك بر یوقوشه تصادف ایتدی. حسب الموسم یاغمورلر باشلامش، یوللر ایسه چامور وبطاق حالنه کلمش اولدیغندن برابرمزده بولنان بر بطاریه قروپ طوپلری چاموره صاپلانمغه . بارکیرلره وافراده زحمت ویرمکه باشلادی ، بوطوپلر برابر اولور ایسه حرکتمزه بطائت ویره‌جك . حالبوکه دشمنجه‌ده مختارپاشانك صاغلامجه چیقه‌مامه‌سی وقارصده محصورقالمسی واکا مقابل بزجه‌ده حرکتك سرعتی مطلوب ایدی . برابرمزده بولنان طوپلر قارصه کوندریلوب یرینه بر بطاریه طاغ طوپی جلب اولندی . طاغ طوپلرینك وصولندن صکره ینه یوله دوام ایدلدی . قار ایله قاریشیق بر یاغمور آلدی ؛ آرتق یوللر یورینه‌مز برحاله ، وهله کیجه‌نك زیفیری قراکلغی سببیله کوز کوزی کورمز درجه‌یه کلدی . یوقوشلرده حیوانات و نفراتك آیاقلری طوتماز ، یره دوشن وحیواناتندن یووارلانانلرك حدوحسابی یوق ! . . .

کیجه‌نك ساعت طقوزینه قدر بوصورتله یول آلندی ایسه‌ده عسکرده‌وهله عسکرك پیاده قسمنده یورغونلق کمالیله کندینی کوستردی . حساب وتخمینه کوره ایچه یول آلنمش وقارصك خط محاصره‌سی خارجنه چیقلمش وبلکه‌ده دها خیلیجه ایلری کیدلمش اولدیغندن آرتق اوکمزده اسمنی اونوتدیغم برکویده قالمق اوزره ایلرویه آدم صالدیریله‌رق عسکره کویك اولدیغی موقع ارائه ایدلمك ایچون کویك اوکنده عظیم بر آتش یاقدیرلدی. چونکه عسکر زیاده‌جه یورولمش وفوق العاده ایصلانه‌رق آرتق حرکته مجاللری قالمیه‌رق انتظاملری دخی کاملاً مختل اوله‌رق طاغنیق وپریشان برحاله کلمش اولدقلرندن وبلکه‌ده یارین دشمنله چاتشیلوب برحرب ایدلمك احتمالی دخی خریطه‌ده بواندیغندن، عسکرك برقاچ ساعت اولسون راحت ایتدیرلمسی فرض حکمنی آلمشیدی . هرکس آتشك اولدیغی جهته کیده‌جکدر تنبیهی اشاعه قلندی ، یارم ساعت صکره‌ده کویه مواصلت ایدلدی .

منتظماً أولرده‌وآخورلره طابورطابور ، بلوك بلوك، طاقم طاقم طاغیدلمغه میدان اولمدیغی کبی تنظیم ایدلمك ایچون اقتضا ایدن زمانه عسکر دخی انتظار ایتمدیکندن کندی کندیلرینه قارمه قاریشیق برحالده أولره وصمانلقلره صوقیلوب بارندیلر ، بلوکی نره‌ده‌در یوزباشیسی بیلمز، برچاوش طاقنی بولمق ایچون هراوده بولنان عسکری برر برر کوزدن کچیرمدکچه برآره‌یه طوپلایه‌مازایدی. بوصورتله صباحی

بولدق. صباحدن برایکی ساعتده کچدی، هواده دیکدی. حاضر اول بوریلری چالمغه باشلادی. لکن کیمسه‌ده حرکت یوق؛ بردها بوری، بردها بوری، هپ طابورلرك بوریلری بردن فریاده باشلادیلر، خیر أولردن صمانلقلردن برنفر بیله چیقمیور. همان بوریلرك فریادی بریارم ساعت سوردیکی حالده دعوتلرینه اجابت ایتمش اولان برفرد میدانده کوزوکمیور ایدی. آرتق ضابطلر، چاوشلر، شونلر، بونلر أولره طاوب صوپه. طپاق ایله کیمیسنی اویقودن قالدیردیلر؛ کیمنی ایصلاقلق بوزغونلق حالیله بوزیلوب مسکین مسکین قالمش اولدیغی یردن چیقاردیلر.

الحاصل بووظیفه ایله هپ اشتغال ایتدك . زیرا دشمن یاقیندر ؛ کیجه‌دن جوارلرندن کچمش اولدیغمزی خبر آله‌جق هر حالده آرقه‌مزه طاقیله‌جقدر . شاید بزی کویده وأولرده بوصورتله باصدیررایسه حال فنا؛ برنفرمز بیله قالمیه‌رق محواولورز! به آمانك عسکر، برازچابالانیکز، طوپلانیکز؛ شمدی دشمن کلیر ایسه هپ بردن برمصیبته اوغرایه‌جغز؛ طابوریکزی بولکز؛ آلایکزك، سنجاغکزك باشنه اجتماع ایدیکز! سوزلریله انلره براز اویانقلقده ویرلدی . ظن ایدرسه‌م بر ساعت قدرده تنظیم ایله وقت کچیرلدی. خیلیجه کچجه اولارق یوله دیزیله‌بیلدك. تقریباً ایکی ساعت قدر یول یوروندکدن صکره صوغانلی طاغنك اوزرینه چیقدق.

دیمککه کیجه‌دن خیلیجه یول آلنمش ایمش . چونکه صوغانلی طاغنك بولندیغمز هنکار دوزی نقطه‌سی قارصه تمام اللی کیلومترەلك یعنی اون ساعتلك یولدر . طاغك اوزرندن دشمنك اولدیغی نقطه‌یه باقلدقده ، قارص اووه‌سنده وتعیین ایتدیکی نقاط محاصره اوزرنده چادرلر قورمقله مشغول اولدیغی کورونیور؛ ویالکز برایکی آلای قدر سواریسیده بزم کلدیکمز یولك بوینه طوغری کزینیور وکلیورایدی. آکلاشلدی که بوسواری بزی ترصد ایتمکه مأموردر. بزینه یولمزه دوام ایتدك. جاقر بابانی کچدرك طاغك ارضروم جهتنده واقع یکی کویه ایندك. وقتده آقشام اولدی ؛ اوکیجه‌ده اوکویده قالندی. صباحلین ، هنکار دوزنده براقیلان قره‌غوللرمزدن دشمنك احوالندن خبر بکلدك. دونکی حال ووضعیتك عینی برحالده اولدقلری خبرینی آلدقدن صکره ینه یکی کویده قالدق .

چونکه مختارپاشانك مطالعه‌سنجه، دشمنك حقیقی حرکتی وعلیهمزه تعرض ایتمك نیتی آکلاشلمدقجه کری‌یه کیتمك ، دشمنك قره‌غول سواریسنك بیهوده یره اوقدر اراضی وقرانی چیکنه‌مسنه راضی اولمق دیمك اولدیغندن عسکر

اوكونده يكى كويده استراحته براقلدى وترتيبات آتيه ايچون درسعادت وجهات سائره ايله مخابره ايله اشتغال ايدلدى .

آناطولى اردوسنك دولتجه صورت تعميرينه دائر ويريلان قرار

آناطولى اردوسنك تعمير حالى ايچون يكرمى اوچ طابور پياده بغداد اردوسندن ، اون طابور پياده باطوم فرقه‌سندن ، اون طابور پياده ايله درت بطاريه‌طوپده بشقه‌جه درسعادتدن ترتيب وارسال اولنمقده اولديغى سرعسكرلك مقامندن آلنان جواب تلغرافيده بيلديرلدى . شوحالده ديمك‌كه اردومز ايچون قرق اوچ طابور پياده يكيدن كله‌جكدر . كله‌جك اما ، بعد خراب البصره !!..
بغداددن ترتيب اولنان طابورلر بزه ايكى آيدن اول‌جه واصل اوله‌ميه‌جق؛ باطومدن و درسعادتدن كوندريله‌جكلر دخى ـ اگرچه حاضر ايسه‌لر ـ لااقل يكرميشر كوندن آشاغى كله‌ميه‌جكلردر .. باقه‌لم قارشومزده بولنان دشمن بوقدر مدت مهلت‌ويره‌رك تعميراولنمقلغمزه ميدان‌براقه‌جقمى!؟ بن‌روسيه اردوسى قوماندانى اولسه‌م صيجاغى صيجاغنه ايشمى كورور ونتيجه‌يى استحصال ايدر ايدم .

جانم پك اعلا! مادامكه قرق اوچ طابور استحضارينه مقتدر ايدك ، نيچون اول‌جه طاوراندمق؛ يعنى بوطابورلر نيچون اردومزك بوزلمسندن اول كوندرلمدى؛ بوعسكر اول‌جه ألده اولسه ايدى هم‌اردو بونتيجه‌يى بولماز وهم‌ده غالبانه محاربه‌لر ايديله‌رك واسباب نقليه‌ده برچاره بولنه‌رق بلكه‌ده دشمن اراضيسنه تخطى ايديلور واو صره‌ده بر طرفدن‌ده صلحك چاره‌لرى آرانيلير ايدى؟ ايشته بوزالرى كيمسه‌دن سؤال ايديله‌مز وبرمخاطب مسئول بولنه‌ماز؛ بولنسه بيله هانكى قوۀ سائله‌يه قارشو جواب ويره‌جكدر؟!.. واقعا اوتاريخده استانبولده مجلس‌مبعوثان وار ايدى؛ لكن تاريخ عصرمز مطالعه اولنورسه حقيقتى كوروله‌جكى وجهله، آنلرده درلو درلو اغراضك اجراسنه وسيله وآلت اوليورلردى .

بدايت اعلان حرب تاريخى اولان نيساندن ايچنده بولنديغمز تشرين اوله قدر كچن يدى آى ظرفنده درسعادتدن اوچ سرعسكر دكيشدى ؛ هانكى برندن ، نه‌سؤال ايده‌جكسك ؟!

هر نه ايسه او طابورلر كله‌طورسون ؛ بر طرفدن‌ده ألده‌كى عسكر تنظم ايديلوب عساكر امداديه كلنجيه قدر بونلرى برسقطلغه اوغراتمامق مقتضى اولديغندن بو مقصدك محافظه‌سنه اقدام اولنيوردى . صكره‌دن استانبول وعد أيلديكى طوپ بطاريه‌سنك ايكيسنى كوندردى ؛ ديكر ايكيسنك‌ده حيواناتى

اولمدیغی جوابیله اعتذار ایتدی‌یا ! هر نه ایسه بوده شویله‌جه شمدیلك برطرفه قالسون؛ بز صددمزه باقه‌لم :

یکی کویه کلدیکمزك ایکنجی کونی بعض دشمن قوللرینك آرقه‌مزدن صوغانلی طاغنه متوجهاً کلمکده اولدیغی خبری آلندی؛ بزم طقوز طابورمزده ایکی ساعت قدر کری‌یه چکیلوب عاقبت حاله منتظر قالدی . چونکه شمدیلك یعنی حال حاضرده بوطقوز طابور ایچون معین برخط حرکت یوق؛ آنجق حالدن وزماندن استفاده‌ایله بایزیددن رجعت ایتمکده بولنان اسماعیل پاشا حضرتلرینك اردوسیله برلشمك املی برنجی مقصد اولمق جهتیله ، انك کچه‌جکی یوللر ومحتاج اولدیغی کونلرك کمال اهمیتله حساب ایدلمسی کبی غایت صیقنتیلی برانتظار ایچنده بولنلیور ایدی . بواضطرابلی مطالعاته خبرایسیله برحسن نهایت ویریلیرایسه اندن‌صکره‌کی حساب ، اسماعیل پاشا اردوسیله شویله‌بویله ، کندیمزی برخسارکلی‌یه اوغرامیه‌جق درجه‌ده قوللانمق واستانبولك ترتیبات امدادیهٔ جدیده‌سیله اتصال ایدیلوب اردونك آتیسنی تحت تأمینه آلمقدن عبارت ایدی .

برده اوکمز قیشدر . هم‌ده اوحوالینك معروف ومشهوراولان قیشلریدر ؛ انك ایچون ضروری اوله‌رق بزارضرومه وجوارینه نقل ایدرز ، دشمنه کورده‌ده حرکت عسکریه اجراسی قابل اوله‌میه‌جغندن اوده کندیسنه بر مشتا آرامغه مجبور اولور . بهاره قدرده بز نقصانمزی اکمال و اردومزی کرکی کبی تعمیر ایدرز . اندن‌صکره‌سی ایچونده الله کریمدر . یا برصلح وقوعبولور ویاخودحرب دوام ایدر ایسه ، باری‌بزده خصممزه قارشوکندیمزی کوستره‌جك برحاله کلیرز مطالعه‌لری‌ده حساب فراخ خاطرلردن چیقمیوردی .

مکرقیشی بکلمك عبث‌ایمش ! آتیده کوریله‌جکی وجهله طاغلرده ایکی‌متره عمقنده‌قارموجود ایکن دشمنمز حرکتی تعطیل‌ایتمدی . اویله طاغلردن‌عسکرینی چالیشدیره‌رق یوللر آچدی ، طوپلرینی وارزاق و مهمات آرابه‌لرینی آشیردیکه ؛ کورلمش اولسه ، باز کونی بیله اوطاغلردن یول یاپه‌رق طوپ آشیرمق تحسین اوله‌جق درجه‌ده عظیم‌عظیم همتلره توقف‌ایدر ؛ نره‌ده قالدی‌که قیشك انسانك نفسنك‌طوکدیغی وصالیه‌سنك‌مایع‌حالنده برده‌وشمدیکی برمحلده‌حرکات عسکریه اجراسنه قیام اولنسون ! .. بومقوله مشاق قبول واختیار ایتمکده روسلرك‌مثلی یوقدر . آوروپا اهالیسندن هیچ برجهت خلق وهیچ بردولت عسکری بویله

متاعب ومشكلاته تحمل ایده‌مزلر ظننده‌یم . بزم عسکرك طیانقلغی ایسه روسلره نسبتله ایکنجی درجه‌ده قالور .

برده روسلر بزه مقابل بوتنان بواردو ایله محاربه‌دن اولجه ایکی سنه متمادیاً قیش موسمنده مانوره‌لرك انواعنی اجرا ایتمشلر ؛ عسکری و حیواناتی آچیقده یاتیرمشلر، یول یاپدیرمشلر، طاغلره چیقارمشلر، اووه‌لره ایندرمشلر ؛ الحاصل قیش موسمنده ممکن و متصور اولان متاعبك جمله‌سنه عسکری و ضابطلرینی آلیشدیرمشلر ایمش . بو معلوماتی‌ده بعدالمحاربه یازلمش اولان فرانسزجه تاریخلردن آلدق .

آه! عمرم مساعد اولسه‌ده شو آوروپا دولتلرندن بریسنك، یکی سلاحلرك عالمکیر دهشت اولدیغی شو عصرده موسقوفلرله برطوتشدقلرینی کورسه‌م‌ده یارارلقلری درجه‌سنی آکلاسه‌م، دنیاده‌ دها برشی ایسته‌مم ! زیرا ترکلرك نصل بردهشتلی برفورطنه ایچنده اولدقلری اولوقت فعلاً آکلاشیله‌جق وهمتلری تقدیر اولنه‌جقدر ...

یکی کویدن ایکی ساعت قدرکری چکلدیکمزی یازمشیدك. بوچکلدیکمز یرك اسمی کیجه‌صور قریه‌سیدر . هانیا حربك صفحات اولیه‌سنی یازارکن خوروم نام دیکر زیوینده قورداسماعیل پاشاحضرتلری قومانداسیله برمحاربه وقوعبولمش ایدی‌ده قزانلمش ایدی دیمش ایدك ؛ ایشته بوکوی او محاربه موقعنك یارم ساعت قدر صولنده واقع برتپه‌جکك آلتنده‌در. صوغانلی طاغندن پاسین اووه‌سنه اینه‌جك یوله ناظردر. بوکویه مواصلت اولندیغنك فرداسی کونی دشمنك صنوف ثلثه‌دن مرکب برقوهٔ کافیه ایله صوغانلی طاغنك اوزرینه کلمش اولدیغی خبری کلدی .

دشمنك طاغك اوستندن آشاغی اینمکه برقصد حقیقیسی آکلاشلمدقجه مختار پاشاحضرتلری کویدن عسکری رحلت ایتدرمدی. فرداسی کونی دشمنك طاغدن آشاغی اینوب یوریمکده اولدیغی خبری آلندی. انك اوزرینه بزم طقوز طابورده کویك اوست طرفنده‌کی تپه‌جکك دشمن طرفندن کورونمز جهتنه چیقاریلوب طوردیریله‌رق دشمنك حرکاتنه انتظاراً سلاح چاتدیرلدی. چونکه طاغدن آشاغی اینمکده اولان عسکرك وجههٔ عزیمتی نره‌سیدر . اوراسنی آکلامق لازمکلدی. طبقی زیوین محاربه‌سنده اولدیغی کبی بونده‌ده اوچ احتمال وار. انك بریسی اسماعیل پاشا اردوسنك اوکنی آلمق ایچون دلی بابا بوغازینی طوتمسی، یاخود بزمله اسماعیل پاشایی برلشدیرمامك ایچون آره‌مزه کیرمسی، اوچنجیسی طوغریدن طوغری‌یه

طقوز طابورله رجعتمز اثناسنده چاتوب اختیار ایتدیکمز برمحاربهٔ مهمه

بزی اوزوب بتردکدنصکره اسماعیل پاشایه‌مقابل سربست برحالده‌قالمیسیدر. بزه عسکر ایکیبیك بشیوز بوقدرموجودلی طقوزطابوردن عبارت‌اولدیغی‌ده اونوتملسون.

عسکرمز سلاح‌چاتمش طورورایکن دشمن‌عسکرینك‌ده فوج‌فوج طاغدن آشاغی‌ایندیکی کوریلیور؛ مختارپاشاده‌یالکزجه اولەرق‌بولندیغمز تپه‌نك‌اوستنده النده‌کی دوربین‌ایله دشمنه‌باقوب طوریپور ایدی. فقیرده قپودان محمدپاشا، یحیی محاربه‌سنده مجروح اولدیغی حالده‌غانیت کسب‌ایدن واخیراً‌مکافاةً میرآلای‌اولان قائممقام محمدعلی ومیرآلای چرکس عثمان بکلرله مختار پاشانك قرق‌اللی خطوه قدر کریسنده اوطوروب عاقبت‌حاله نکران ایدم.

اوصره‌ده قپودان دیدی‌که: (جانم اللهی سورسه‌کز نه یاپه‌جغز، بوراده طورمق‌ایله نه‌اوله‌جق؛ بوحریف کلیور، بویله یومروق قدر برقوتله قارشوسنه چیقلماز!) اوته‌کی آرقداشلری‌ده نه‌یاپه‌لم دیه‌سؤال ایتدکلرنده، یاکری‌یه‌کیدوب کوپری کوئی بوللی [*] یاخود صول‌طرفمزده‌کی نامروان طاغلرندن یورویه‌رك ارضرومی طوتملی و استانبولدن وباطومدن کله‌جك اولان عسکرله برلشمه‌نك چاره‌سنه باقلی‌یز. موقعمك طارلغنه، حالك‌وخامتنه‌کوره‌باقه‌لم. قوماندان پاشا نه‌امر ویره‌جك دیه انتظارده ایدك. لکن‌اندن‌ده هیچ سس‌چیقمیور؛ الندەکی‌دوربین ایله باقوب طوریپور. قپودان ینه راحت ایده‌میه‌رك دیدی‌که: (بوذات حالك دهشتندن کندوسنی غیب ایتدی ویا بتون شاشیره‌رق هیچ تدبیر فلان قالمدی؛ یاخود عناد ایتدی، کندیسی‌ده کیره‌جك؛ بزی‌ده برابرجه کیرتدیره‌جکدر. بن‌بوکون صاغ‌قاله‌جغم امیدنده‌دکلم. سکز اون‌یاشنده برقیزجغزم وار؛ بوکوندن اعتباراً انك یتیملکی بدأ ایده‌جکدر) دیه مؤثر مؤثر سوزلر سویلیور ودرت کشی باش باشه ویرمش اولدیغمز حالده قپودانك کلماتنك تأثیریله متألم و مغموم اولیور ایدك.

فقط فقیرصنف عسکریده اولمدیغم ایچون‌تلاشم انلرك‌جمله‌سندن زیاده‌ایدی. زیرا اونلر عسکردر؛ اورتالقده یاتمقده اولان خسته‌نك حکیمیدرلر. خسته‌نك حالندن حکیملر تلاشه دوشر ایسه، خسته‌نك منسوب اولدیغی عائله افرادینك بتون بتون شاشیرمسی امور طبیعیه‌دن وفقیرلکده اضطرابم بوقبیلدندر.

---

[*] بوکوپری کوی ارضرومدن بایزیده وقارصه کیدن جاده‌لرك آیریلدیغی نقطه‌ده وپاسین قضاسنده واقع اولدیغندن بعض مهمات ولوازمات عسکریه بولندیریلور وایجابنه کوره‌اوته‌یه بری‌یه سوق اولنور برقریه‌در.

قپودانه دیدمکه : « قالق کیت ، قوماندان پاشـانی حالك وخامتندن ایقـاظ ایت ؛ برابرجه بر ترتیب وتدبیر یاپیکز » . (بن کیتمم ؛ چونکه کیتسـهم بکا قورقیورسك ، قورقاقلغك ایجابی اولهرق بومطالعه‌لرده بولنیورسك دیه‌شایدکه برتکدیر ایدر . خصوصیله بز عسکرز ، نه‌یاپه‌جغز دیه قوماندانه سـؤال ایتمك جائز اوله‌ماز ؛ لکن سز عسکر اولمدیغکز ایچون سربستسکز ، ایستدیککزی سؤال‌وایستدیککزی اخطار ایده‌بیلورسکز کبی‌سوزلرله نفیری سوق وتشجیع ایتمکه باشلادی . دیکر میرآلای بکلرده بورأیده بولندیلر . الحاصل بزی اقناع ایله ایلرویه سوردیلر .

قالقدم یواش‌یواش کیتدم ، آرقه‌سنه قدر صوقولدم . دوربینه نظرینی‌حصر ایتمش و عادتا شیخلرك فنافی‌الشیخ دیدکاری کبی مشـارالیهی‌ده فنا فی‌دوربین درجه‌سنه کلش‌بولدم . یاننه کیمسه کلدیمی ، کلمدیمی‌فرقنده بیله‌دکل ! آکلادمکه بزی کوروب لاقیردی آچه‌جق وقتی یوق . فاتحهٔ مقال اولور امیدیله حیزلیجه بر اوکسوردم ؛ نظرینی دوربیندن کری آله‌رق بکا باقدی ؛ غایت تأنیلی و آغر وقالین برسس ایله (حریف کلیور !) دیدی . بوفرصتی فوت ایتمه‌رك فقیرده : « أوت ، قولکزده کوردم‌ده انك ایچون کلدمکه بنده‌کزه برقاچ کون رخصت احسان بیوره‌سکز ؛ زیرا دشمنك وجههٔ توجهنی فنا کورییورم . ارضرومده ایسه محرم ومعینلری اولمیان بر عائله صـاحبی‌یم ؛ کیدوب شو ایکی ، اوچ کون ایچنده انلری طربزونه طوغری آشیردقدن صکره امر بیوره‌جغکز یره کلوب افندمزی بولورم » سوزنی أیجه برجسارتله ایلری‌سوردم وکندوسنه ، قپودانك دیدیکی کبی بر شاشقینلق مستولی اولمش ایسه ، حالك وخامتنی ، شوصورتله باشی أورتولی اولسون اشراب ایدرك ایقاظ ایتمك ایستدم . ینه‌دوربینی کوزینه آلوب (الله کریمدر ، کیدر ایسه‌ك هپ برابر کیدرز) دیدی و سوزینی کسدی . براز منتظر اولدم ؛ سوزك آلت طرفی ایشله‌مدی . بن‌ده اویله بروقتده زیاده مساط اولمغه جسارت ایده‌مدم ، بالضروره مأیوساً اولدیغم یره عودت ایتدم .

قپودانك بنی استقبال ایله : نه یاپدك ، نه اولدی ؟ کمال تهالکله استیضاحنه جواباً الله کریمدر جوابنی آلدیغمزی سویلدیکمده : (أوت ، بن‌بیلیرمکه مطلقا عناد ایتدی کندیسنی‌ده ، بزی‌ده صـاغ براقمیه‌جق و عنادی اوغورنده بوقدر عباداللهی فدا ایدوب کیده‌جکدر . زیرا انی سز بیلمزسکز . مکتب حربیه‌ده

برابرجه برصنفده بولندق. اخلاق واحوالی کمالیله مضبوطمدر. عنادینك اوکنه طوزلماز؛ بوکون بزم ایچون پك دهشتلی برکوندر. الله عاقبتنی خیرایتسون!) سوزلریله لاقیردی ایدەایدە میرآلای بکلرك یانـنه قدر کلدك. اوچ، بش دقیقه مقداری ینه بویولده سوزلر سویلشدك، سوزلریله بنی ینه بربیوك دهشت ایچنه دوشوردیلر. مطلقا شو نامروان طاغنی طوتوب کیدر ایسەك سلامتی بولورز، والا هیچ فائدەسز اولەرق بوراجقده محواولوب کیدەجکمز رأینده اتفاق ایتدیلر. جانم کیدك سز سویلیك دیدم ایسەده، ینه قپوداندن اولکی جوابی آلدم. بودفعەده تصور ایتدمکه: «بنم نەمه لازم، بو تهلکه ایچنده نیچون بولنیورم! شمدی وازوب طوغریدن طوغری‌یه اذن آلەرق صاووشوب ارضرومه کیدر واورادەکی أولاد وعیالمك چارۀ سلامتنی آرارم.»

لکن شورأسی‌ده خاطرخراش اولیورکه، یازین اشبوحرب برطرف اولور وصاغ قالنیر ایسه، بولندیغمز آرقداشلرله آتیده بریرده البته‌اجتماع ایدیلیرده: (سن فلان وقت قورقوبده صاووشمش ایدك) کبی سوزلر کچەجك اولورسه اوسوزلر بنم جکرمه کچر، بن‌ده اوتاندیغمدن یره کچرم. ایشته بو قوروتی بنی عزممدن آلیقومق ایستدی ایسەده تمامیله اوکون کچەمیەرك، شوقدرکه عزممدەکی قوتی براز تنقیص ایتدی. قالقدم، ظاهرده، انك باققده اولدیغی موقعدن دشمنی باقوب کورمك وحقیقتده فرصت الویرر ایسه اذن آلەرق صاووشمق قصدیله قوماندان پاشا حضرتلرینك آرقه طرفندن یانـنه صوقولدم؛ مشارالیه‌ینه فنا فی‌دوربین حالنده ایدی. کندی کندمه سویلندم، سویلندم؛ باقدی، نفیری کوردی (حریف درەیه‌ایندی) دیدی. «أوت بندەکزده کوربیورم، ایندی. قولکزدە دمینکی نیازمی تکراره وارضرومده بیکس قالان جماعت بیتیەمی برطرفه آشیرمق ایچون رخصت عالیلرینی استحصاله کلدم» دیدم؛ ینه: (الله کریمدر، کیدر ایسەڭ هپ بردن کیدرز) جوابنی آلدم، وضروزی اولەرق صوصدم.

اندن صکره حیزلیجه برسس ایله (محمد پاشا!) دیه سسلندی. بزم قپودان حضرتلری قوشەرق کلدی. دیدی‌که: (بن یارم ساعتدر بورادن دوربین ایله باقیورم، دشمنك بش آلای سواریسیله بر بطاریه طوپی، طاغك اوستندەکی اردوکاهندن آیریلوب صاغمز ایلروسندەکی درەیه‌ایندیکنی کوردم، خیلی مدتده آرقەسندن باقدم کوردیکم عسکرك مقدارینی تزیید ایدەجك دها برفرد کچمدی؛

دیمك كه بو قوت ، دشمنك بزی آكلامق ایچون چیقاردیغی یا بر كشف قولیدر ویاخود تكمیل حركته مهیا بولنان اردوسنك پیشداریدر ، علی كلاالتقدیرین دشمن بوعسكری فدا ایتدی، بزمده‌آلیمزه بر آو كیردی‌دیمكدر. شمدی‌بونلرك اوزرینه برتعرض ایدر ایسه‌ك بحوله تعالی پك بیوك برشی قازانه‌جغمزدن امینم. هایدی میرآلای بكلری چاغرده ، عسكری تنظیم ایت . اوچ طـابوری سن تحت قوماندا كه آله‌رق‌صاغ طرفدن شوصرت اوزرندن‌ایلرویه طوغری‌یوری؛ دیكر اوچ طابورله‌ده محمدعلی بك‌صول طرفده‌كی صرتك‌اوزرندن ایلروله‌سك؛ بن‌ده‌باقی اوچ طابوری نزدیمه آله‌رق‌دره ایچندن واورته یردن یورورم، جناب حق مظهر حسن وتوفیق ایتسون. بیوریكز) دیدی .

بوسـوزلری دیكلركن قپودان قاچیق بر بكزله قاش آلتندن یوزیمه باقیور كوردیكزمی بن‌سكا نه‌دیدم ایدی باقدی نه‌حاله كله‌جكز یولنده‌كی ملاحظاتنی ، اومعنالی باقیشیله فقیره اشراب ایتمك ایستیور ایدی .

هرنه ایسه حضرت قپودان عسكرانه برتمنا ایتدكدنصكره كری چكلدی . یاننده‌كی بوریزنه امرایدرك قوماندان پاشا حضرتلرندن آلدیغی‌امری ایفاایتدی. كندیسی اوچ طابورینی آله‌رق صاغدن ومحمدعلی‌بك‌ده صولدن حركت ایتدیكی كبی ، میرآلای عثمان‌بك قومانداسنده‌كی باقی‌اوچ طابورده‌مختارپاشا ایله‌وسطده‌كی دره‌دن ایلری یوریمكه باشلادی .

اوراده قوماندان حضرتلری عسكره‌خطاباً یوكسك برسس‌ایله : (عسكر! دشمنمز آلیمزه بربیوك فرصت ویردی. شمدی جمله‌سنی آولایه‌جغز وانتقاممزی آله‌جغز . هایدندی الله الله دیه‌لم وچابوق یورویه‌لم !) دیدیكی صره‌ده عسكرده هپ بر آغزدن‌الله الله صداسنی عیوقه چیقاریوردی . (هابردها الله الله دیه‌لم!) دیندكجه الله‌الله نعره‌سیله طنین اندازاولان طاغلر، من‌حیث ماتری جنودامدادیهٔ الـٰهیه‌ایله مؤید اولدیغمزی تبشیرایلیور وكویا كه هرطاشك آلتندن برمردمعنوی وروحانی ، بزده‌بوراده‌یز ؛ بزی‌ده دعادن وفاتحه‌دن اونوتمایكز تمنیاتیله غزاتمزی تشجیع ایدییورلر كبی‌كلیورایدی. فقیرده آرتق أوه كیتمك‌عزمنی حالك‌ویردیكی دهشتله اونوتدم . اوصره‌ده بتون بتون تویلرم دیكلمش ، كوزلرم صولانمش ، نره‌ده اولدیغمزی غیب‌ایتمش برحاله كلمش‌ایدم ؛ جماعتك آقنتیسنه اویارق‌اویله‌جه بلاتدبیر وتصرف كیدییور ایدم .

یكرمی دقیقه قدر یورونمدی ، دشمن طوپلرینی ایلری حرب ایدرك آتشه باشلامسیله كولله‌لری آوجیلرمزك ایچنه دوشمكه باشلادی . قارصدن چیقارمش اولدیغمز بربطاریه‌طاغ طوپنك‌اوچی ، حمل‌ثقیل اولمسون وعسكر سبكبارقالمسون دیه كریمزده بولنان كوپری كوینه ایكی كون‌اول كوندرلمشیدی . الده‌كی باقی‌اوچ طوپی طوپجیلر ایندیردیلر . مكر آغزدن طولار عادی واسكی طاغ طوپلرندن ایمش. كولله‌لری بیك‌مترە‌بیله كیتمیه‌رك هدف‌مقصودایله بزم آره یرمزه‌دوشیور ایدی. مختارپاشا : (آمانك طوپجیلر ، أیجـه دقت ایدك ! نیچون بویله اولیور . برخطامی ایدییورسكز ، برنقصانكزمی وار !) دیه كندیسی‌ده طوپلرك باشنده بولنوب ادواتی بالذات تدقیق ایتمكده ایدی . لكن طوپلرك جنس و یاپیلیشی بویله، فالیه‌لری بیومش ! نه‌یاپه‌لم ، آرتق بشقه‌چاره قالمدی. آوجیلری ایلرولتمك ودشمن‌طوپجیلرینی قورشونله‌تضییق ایتدیرمك اقتضاایدی. اوصورتك‌اجراسی امراولندی. متمادیاً (آوجی‌ایلری !) بوریلری‌چالنیورایدی. قوماندان‌حضرتلری بزم چاقار آلماز طوپك باشنده اوطوروركن ، دشمن كولله‌لری او مركزك صاغنده وصولنده قیامتلر قوپاریور ایدی .

اوراسنك بر تهلكه‌لی یر اولدیغی فقیرجه آكلاشلمسی اوزرینه ، برخیلی مسافه صاغه طوغری آچیله‌رق یوكسكجه و سلامتجه بریر بقالایوب اورادن نظارت ایتمكه قرار ویردم ؛ اویله‌جه‌ده یاپدم .

كرك مركزك وكرك صاغ وصول جناحلرك آوجیلری ایلریلیه‌رك دشمنك طوپجیلرینی باراندیرماز اولدیلر. اندن‌صكره دشمن طوپجیلرینك سسی كسلدی ؛ قورشون محبتنه‌ده طرفینجه كرمیٔ تام ویرلدی. دشمنك عسكری واقعاسواری ایسه‌ده‌دراغون‌اولدقلرندن كانه‌سی‌یره‌دوكیلوب پیاده‌اولمشلروجمله‌سی آوجی‌هیئتنی آلمشلرایدی. چونكه‌دراغون سواریسنك ، صفده‌بولنان دورت‌محارب آرقداشك اوچی‌پیاده‌اوله‌رق حرب‌ایتمك ودردنجیسی،بواوچ محارب‌پیاده‌نك آتلرینی آلوب كریده بریرده طوتمق قاعده‌لری ایجابندن‌ایمش؛ بونی‌اوراده اوكرندك .

تاریخمز نشرین اولك اون ایكنجی كونی و حربه‌بدأ ایتدیكمز وقتدن‌بری كوكدن آز اولمجه ایدی. قورشون امطیسی. آوجیلرك غیرت واقدامیله ایكنجی صوكررینه قدرممتد اولدی. بزم محاربین قدم‌بقدم ایلریله‌مكده ، دشمن‌ده كریله‌مكده ایدی. عادتامنتظم طاقله‌رجعت‌حالنی آلدی ، بزمكیلرده تعقیبه‌قویولدی ! برخیلی زمانده

آرقه‌دن قورشون ییدیلر. اندن‌صکره انلر سواریلشه‌رك سرعتله چکیلوب طاغك اوستنده بکله‌مکده اولان اردوسنه ملحق اولدیلر. میدان محاربه الیمزده قالدی؛ پادشاهم چوق‌یشا صداسیله عالمه برغلغله دها صالیویرلدی. عسکر یوقلامه اولندی؛ سکسان بوقدر نفر شهید وایکیوز اون نفرقدر مجروح وقوعبولدیغی آکلاشیله‌رق شهدادفن اولندی، مجروحین دخی ارضرومه کوندرلمك ویابشقه‌درلو چاره‌لرینه باقلمق اوزره مکاری حیواناتنه تحمیل قلنه‌رق کوپری کوینده‌کی اداره مأموری نزدینه کوندرلدی. ارضروم، بولندیغمز موقعه اون‌التی، اون‌یدی ساعت‌قدر بر مسافه‌ده واقعدر. بار کیراوزرنده اورایه‌قدر مجروح نقل‌اولنمقده‌کی عسرتی بالاده ثبت صحیفهٔ انتباه ایلمشیدك. بونلرك باشنه کلانلرده انلر اوزرینه ترتب‌ایدن مطالعه‌نك عینیدر. دشمن تکمیل اموات‌ومجروحینی قالدیرمش اولدیغندن مقدارحقیقیسنی آکلایه‌مدق ایسه‌ده انك تلفاتی‌ده بزمکی‌قدر اولسه کرکدر.

اقشام اوستی ساعت اون بچغه قدر بومشغولیت سوردی. عسکرك چوروکی صاغلامندن آیرلدی. قوهٔ عسکریه‌مزك بقیه‌سی مرتب ومنتظم اوله‌رق قول‌وطابور هیئتنه‌قوندقدن صکره یورودلمکه باشلاتدیرلدی. امانصل، نره‌یه یوروتدیریلیور؟ بر یره‌دکل، اولدقلری یرده‌یورودیلیور. چونکه بولندیغمز اراضی‌اوفق تپه ودره‌لردن تشکل ایتمش‌عارضه‌لی بر یردر. عسکرك مقدارحقیقیسنی طاغك‌اوزرنده بولنمقده‌اولان دشمن اردوسنده‌کی مترصدلر آکلایه‌مازلر ایسه‌ده، موقع حربك برایکی کیلومتره خارجنه چیقسه‌ق زمینك‌عارضه‌لری نهایت‌بوله‌رق دوزلشیروعادتا برشرذمهٔ قلیله‌دن عبارت‌اولدیغمزی قارشودن‌دشمن کوروب آکلایه‌رق فرداسی کون‌ایکنجی برتعرض ایچون کندیسنه‌برجسارت ویرلمش اولور. بناءً علیه بعدالمحاربه طابورهیئتنه قونیلان‌عسکر اوتپه‌لرك آره‌یرنده غروبدن‌یارم ساعت صکره‌یه‌قدر کزدیرلدی. برطابوریان یوریشیله وقول‌نظامیله بلکه‌بش‌اون دفعه برتپه‌نك‌اوستنه چیقارلدی، اشاغی‌ایندیرلدی، صولندن طولاشدیرلدی، صاغنه‌چیقارلدی، دشمنه مقابل برچوق طابورلره مالك اولدیغمز ارائه ایدلدی اما، مصلحتك حقیقتندن واولبابده‌کی نیتدن خبری‌اولمیوبده بلافائده‌شوصورتله طولاشدیرلمقده بولندقلرینی ظن‌ایدن‌عسکر، ذاتاً محاربه‌دن یورغون‌اوله‌رق چیقمش وتنفس واستراحته‌محتاج بولنمش اولدقلرندن، کندیلرینه‌مرحمت‌وانصاف‌ایدیله‌رك استراحته‌قونلدقلری سببیله قوماندان وضابطلرینه حدت‌ایدرك سوکمکده اولدقلرینه شبهه‌یوغیدی!!

بعدالغروب صولرقراروبده دوربين ونظرلرك آرتق اوزاقدن ایشه یارایه میه جق درجه یه کلدیکی آکلاشلدیغی کبی، سلاح اوموزه ایدرك بولندیغمز موقع حربدن بتون عسکرله برابر چیقدق واوجه اقامت ایدیلان کیجه صور قریه سنك اوزرنده کی سیرکجه براورمانك اوستنه قپاغی آتدق. موقعك ایجابنه کوره عسکر تقسیم اولندی؛ صاغ وصول جهتلرمزده کی اوزاق یرلرده برر بلوك عسکر کوندریله رك برچوق آتشلر یاقدیرلدی، اولدیغمز یرده ده لزومندن زیاده آتشلر یاندی. قارشودن آتشلرمزه وموقعمزه باقان آدمك، مطلقا طاغك اوستنده بربیوك اردو بولنمقده اولدیغنه آتشلرك کثرتندن وموقعنك ممتداولمسندن ناشی حکم ایده بیلیر ایدی.

شمدی دشمن برطاغك اوزرنده یعنی صوغانلی طاغنك میللی دوز دنیلان موقعنده قالیور، بزده انك قارشوسنده کی برطاغك اوستنده بولنیورزکه آره یریمزی کوندوزدن حرب ایتدیکمز دره فصل ایدییور.

طاغلرك ذروه سی قارلی اولدیغندن موقعمز غایت صغوق، دیشلر صغوقدن چاتیردیور وصغوق زورلادقجه آتشه قوت ویریلیوردی.

کیجه لین اورمانده عسکرلکه عائد برحسبحال

یورغون عسکر یاقدقلری آتشلرك باشنده اویقویه واردیلر. فقیرده مختار پاشا حضرتلرینك یاقدیرمش اولدیغی آتشك برکنارنده اوتوریور ایدم که قپودان محمد پاشاده ایشنی بتردی، بزم آتشك یاندیغی یره کلدی، اوتوردی. اوته دن بریدن لقردی ایدیلیرکن بحث کوندوز ایدیلان محاربه یه انتقال ایتدی. من غیرمأمول الهك برتوفیقنه دها مظهر اولدیغی بیان ایله مختار پاشانی قپودانك تبریك ایتدیکی صره ده، مشارالیه جواباً: (بوکون بن قبل المحاربه تپه نك اوزرنده دوربینله مشغول ایکن سزده برتلاش آکلایوردم. حکمتی نه ایدی؟ اوراجقده ایش یوق قونوشیلیریا!) قپودان جسارته کله رك: (ایشك وخامت عاقبتی قورقوسی ایدی) جوابنی ویردی. صکره فقیرده لطیفه اوله رق دیدمکه: «بنم بوکون ایکی دفعه نزد عالیکزه کلیشم بونلرك تحریکنه مبنی اولوب، یوقسه عالم ایله برابر قره کونك بیرام اولدیغی بیلنلردنم. فقط نه چاره کندیمی بردفعه دهشته قپدیردم اوکنی آله مدم!»

صکره قپودانه خطاباً دیدی که: (بوحال یالکز سزده دکل، صنف عسکریده بولنان پك چوق ذواتده کوریلور بردقتسزلك اثریدر. دشمن کلیورمش دیه برصدا چیقدی ویا برخبر آلندیمی، برتلاش برقیامت قوپاریلیور. نه اولیور، نه

ایدیله‌جك، کیمسه‌نك کیمسه‌دن خبری یوق!.. بیلیرسکزکه حاصل اولان دهشتك حکمیله غالب اردولرده بیله نیجه نیجه سقطلقلر وقوع بولمشدر. أوت، بنده بیلیورم؛ دشمن قوهٔ کلیه ایله طاغك اوستنه کلدی، بزمده مقاومت ایتمکلکمز عقلاً مستبعددر، لکن آرقه‌مزده بولنان ارضرومده احتیاط اوله‌رق برطابورعسکریمز بیله یوق! اوته‌دن بایزید جهتندن اسماعیل پاشانك اردوسی کلیور. برنجی ایشمز اونك سلامت وصولنی تأمین ایتمکدر. چونکه بتون آناطولینك اوعسکر امید منفرد حیاتیدر. اصل ایشکذارلق یوقلق زماننده وچاره‌لرك بیتدیکی صرەده ایشی برفرجهٔ سلامتدن چیقارمقدر. یوقسه طاغ یولنی طوتوب کیتمکله بزم عسکری تهلکه‌دن قورتارمق پك بدیهی وقولای برحرکتدی؛ لکن اووقت اسماعیل پاشانك اوك طرفنی دشمنه تسلیم ایتمکله برابر دارالمهماتمز اولان ارضرومیده او چکون صکره استیلا اولنمش اولدیغنی ایشیدر ویا کورور ایدك. بزم ایچون طاغ یولی هرساعت آچیق، فقط مصلحةً فائده‌سی یوق! الله ایتمسون امیدسزلکك صوك درجه‌سنه وارر ایسه‌ك او آچیق یولده طوته‌بیلورز. بکا کوره دشمنك طاغدن آشاغی اینمکده اولدیغی خبرینی آلمق، امیدسزلکك هنوز درجهٔ غایه‌سی دکل ایدی، دها یاپیله‌جق چوق شیلر بولنه‌بیلیردی.

آتیده سزده بیوك ومستقل قوماندالرده بولنه‌جقسکز. دشمن کلیورمش دیه برخبر انتشار ایتدیکی کبی، بزده قوماندان اولان ذات؛ ممکن ایسه اوکلان دشمنی کوزیله کورملیدر؛ کلان نه‌در؛ نه‌مقدار قوتدن عبارت اولدیغی تخمین ایده‌بیلور؛ صنوف ثلثهٔ عسکریه‌سی برابرمیدر، یوقسه یالکز برصنف سواریمیدر. بورالرینی لایقیله آکلادقدنصکره کندی کندیسنه کندی ایشی‌ده حساب ایتملیدر. عجبا شوکلان قوت اوزرینه برتعرضده بولنمقله‌می مدافعه ایده‌یم. یوقسه دشمن بنم اوزرمه تعرض ایتسون دیه بروضع تدافعی آله‌رق صبرمی ایده‌یم؛ اراضینك وقوهٔ عسکریه‌سنك حال واستعدادی نه‌یه‌در ویاخود بولندیغم نقطه‌یی ترك ایدرك بشقه برقزانج یولی آرامق اوزره فلان یره صاووشه‌یممی؟ بورالرینی ذهننده لایقیله محاکمه وایجابنه کوره کوندیکی ذواتله‌ده استشاره أیلیه‌رك ویریله‌جك قراره کوره ایشی صغوق قانله تلاشسزجه کورملیدر.

وقتاکه صباحلین بن دشمنك طاغدن آشاغی اینمکده اولدیغی خبرینی آلدم؛ یاپیله‌بیله‌جك حرکتی تعیین ایچون دشمنك کلمکده اولان قوتی بالذات کورمکلکم

اقتضا ایتدی . دوربینی آلەرق باقدم طاغدن آشاغی اینرکن یولدە بردولاماج وار، اودولاماجدن عسکر کچدکجە صایابیلەجک درجەدە اولدیغنی کوردم؛ آرتق لاینقطع دوربینلە وقف نظر ایدرك عادتا صایارجەسنە حساب ایلدم. بش آلای سواری ایلە بربطاریە طوپ وبرپیادە روکت بلوکنك آشاغی ایندیکنی واندن صکرە دشمن اردوسندن کیمسەنك کلمدیکنی کوردم، آکلادم . صکرە حساب ایتدمکە بو، یا برکشف قولی ویاخود حرکتە مهیا بولنان اردوسنك پیشداریدر. شوایکی حالە کورە دخی بز بونك اوزرینە برتعرض ایدر ایسەك قزانیرز .

واقعا دشمن بزم قارصدن طقوز طابور ایلە چیقدیغمزی بیلیور ایسەدە ، بوموقعە یتشدکدن صکرە ارضرومدن ویا بشقە جهتدن عساکر امدادیە آلوب آلمدیغمزك حالاخبرینی آلەمامشدر. زیرا آرەیردن اوقدر وقت کچمدی. بوجهتلە شمدی اوخبری آلمق مراقندەدر . بز دشمنك بوعسکری اوزرینە برتعرض ایدرز؛ طبیعیدرکە موقعمزك وحالمزك مجهولیتی سببیلە انلر یعنی دشمنك طاغك اوستندەکی اردوسی جدی برایش کورەمیەجك وایشی آکلامغە سعی ایدەجکدرکە، خورومموقعەسندەاولدیغی کبی بلاکشف یوریەرك باشنە ایکنجی برقضا کلسون. بزی لایقیلە آکلامق ایچونده لااقل اوچ کون مدت لازمدر؛ اواوچ کونە قدرده بحولە تعالی اسماعیل پاشا اردوسنك حسابجە دلیبابا بوغازندن چیقمسی وبزملە برلشمسی ممکندر. شوحالدە مطلقا تعرض ایتملیز قرارینی کندیکندیمە ویردم والحمدلله والمنە اجراآتدە کوکلمك آرزو ایتدیکی درجەدە برنتیجە ایلە ختام بولدی. اکرچە کندمزی تلاشە قاپدیروبدە کلیورمش آمانك کیدەلم دیە تعجیل وطاغیولنی طوتمش اولە ایدك بتون آناطولی قطعەسی الدن چیقەجقدی، واندن صکرە استانبولدن. بغداددن مرتب اولان قوای امدادیەدە هیچ برایشە یارامیەرق انلردە یوق یرە خراب وپریشان اولوب کیدەجکدی .

شمدی بو حربك ثمرۀ تأثیری اولەرق دشمن مطلقا بزم قوتمزك مقدارینی آکلامق تشبثاتندە بولنەجق، بلکەدە یارین ایچمزە بردەجاسوس کوندرەجکدر. قوتمزك مقداری یعنی ارضرومدن یکی عسکر آلدیغمزك خبری کندیسنەواصل اولدقدن صکرە طاغك اوستندەکی عموم اردوسیلە ایجاب حالە کورە حرکت ایتمسی ملحوظدر. زیرا عقلك ومصلحتك ایجابی بودر) دیدی؛ براز صکرەدە یاصدق اولەرق برز طاش یقالانوب اوبقویە وارلدی.

بجرله برابر قالقلدی. کونش طلوع ایدنجیه قدر دشمن اردوسنه دقتلیجه باقلدی، هیچ برحرکت حس اولنمدی. بیهوده یره عسکر طاغك صغوقنده وآچیقده براقلمامق ایچون تکرار کیجه صور قریه‌سنه اینلدی.

باشی بوزوق عسکرینك بعض مناسبتسزلکلری اوزرینه برمطالعه

تحفدر، برکون اول بوقریه‌ده مشیرپاشا حضرتلرینك اقامت ایتدیکی برآخور ایچنده‌کی اوطه‌نك اولدقجه اوطوره‌جق یری وپنجره وقپوسنك انتظامی وار ایدی. بعدالمحاربه ینه او اوطه‌یه عودت اولندیغنده اوراسنك خراب ایدلمش اولدیغی کورولدی. اسبابی تحقیق قلندی، مکر بز اورادن چیقدیغمز کبی عساکر معاونه‌دن بعض کورد سواریلری او اوطه‌یه طالمشلر، خانه صاحبندن اوجاقده یاقلمق اوزره براز اودون یاغ ویمورطه کبی شیلر ایسته‌مشلر، اوده کتیرمامشمی وياخود براز کجیکدیرمشمی. هرنه ایسه، حریفلر حدت ایدرك قپویی، پنجره‌یی، دوشه‌مه تخته‌لرینه وارنجیه قدر سوکوب یاقمشلر، بعده‌ده دفع اولوب کیتمشلر. بوکا بکزر ودها الیم ودها خفیف وقوعاتك واهالی طرفندن شکایتك حد وغایه‌سی یوقدر. بودفعه مشیر مشارالیهك کوزیله کوردیکی تخریبات فاعللری بولنوب مجازات ایدلمك اوزره خیلیجه آراندی ایسه‌ده کیم بیلیر کیملر ایدی، بولنه‌مدی.

ایشته افندم! محاربه ایجاباتندن اولان خلق بیغنتیسی سببیله بویله تعدیاتك حد وحسابی اوله‌میور، بردرلو منعی چاره‌سی‌ده بولنه‌میور. اك غریبی شودرکه، بزم اهالیمزی بزم عسکرمز تخریب ایدییور. دشمن عسکرینك تخریباتی ایکنجی درجه‌ده قالیور. اثنای محاربه‌ده ممکن اولدیغی قدر عساکر نظامیه‌دن بشقه عسکر قوللانلمز ایسه، بومقوله تخریبات وتعدیاتك بردرجه‌یه قدر اوکی آلنیر. الحاصل محاربه دینیلان شی، ذاتاً من کل الوجوه تخریب بلاد ایچون دست قدرتك برواسطهٔ مستقله‌سی دیمك دکلیدر!...

ایچوزه برجاسوسك ورودی

کیجه‌صور قریه‌سنه اینلدیکی کون مختار پاشا حضرتلرینك یانه قره‌غوللر برکرد کتیردیلر. بوکرد اوته‌سنی بریسنی قارشدیره‌رق اوفه‌جق برکاغد چیقاروب ویردی. وبعض معلومات ویرمك ایچون روسیه اردوسنده بولنان برادری طرفندن کوندرلمش اولدیغنی سویلدی. کاغد اوقوندی، قارص طرفنده قالمش وبزم اردو اوراده ایکن بزه خدمت ایتمکده بولنمش وبزم رجعتمزه مبنی خدمت ایتمك اوزره روس اردوسنه آلنمش اولان قسقانلی عشیرتنك مدیری رشید بکك مکتوبیدر. مومی الیه مکتوبنده بعدالسلام انها ایدییورکه: «روسیه قارصی برقوهٔ کلیه ایله

محاصره ایتدکدنصکره جنرال هیمن باقی اوتوز ایکی طابور پیاده ، آلتی آلای
سواری و آلتمش قطعه طوپله سزی تعقیباً صوغانلی طاغنه کلدی ، بن‌ده
برابرلرنده‌یم؛ مقصدلری سزی اورمق، اندنصکره‌ده ارضرومه کیتمکدر . لکن
عسکرینه یورغونلق آلدیرییور. بنم ایسه صداقتم شویله‌در ، بویله‌در؛ اشته
بوکاغدی برتقریب ایله یازدم وأمنیت ایتدیکم برادرم (ننه) بکله حضوریکزه
کوندردم. مقصدم دولتمه خدمتدر . »

مکتوبی کتیرن برادر بك‌ده سویلدلدی. انك معلوماتنك‌ده برادرینك یازدیغی
معلوماتدن عبارت اولدیغی آکلاشلدی، پاشا حضرتلری ممنون اولدی. مکتوب کتیرن
ذاته برازده پاره احسان ایتدی. اندنصکره‌ده دیدی که: (یورغونسکز. بو کیجه بنم
مسافرم اولکز، سزه اکرام ایتسونلر. برادریکزه تبلیغ اولنمق اوزره سویلیه‌جك
سوزم ویازیله‌جق کاغدم واردر، انلری‌ده آلیرسکز. انشاالله یارین عودت ایدرسکز)
قپودان محمد پاشانك اولدیغی یرده مسافر ایدلمك اوزره بزم کرد بکی کوندرلدی .

اندنصکره مختار پاشا قپودانی چاغروب دیدی که: (آقشام سزه سویلدیکم
چیقدی؛ اردومزك حالنی آکلامق اوزره دشمنك برجاسوسی کلدی. مسافر اولنق
ایچون سزه کوندردم. چونکه جاسوسلق بویله‌در. ضروری ایکی طرفه‌ده خدمت
ایده‌جکدر. بونلر خصوصیله اولاد وعیاللریله روسیه ایچنده قالدیلر. معذوردرلر،
اکرام ایدیکز. کندوسنك تحت محافظه و نظرده اولدیغنی آکلار ایسه بیهوده
یره قورقار؛ قورقوتمیکز اوته‌کیله بریکیله‌ده اختلاطنه فرجه‌ویرمیکز) دیدی.

اوکیجه کچیرلدی ، صباح اولدی . بزم کرد آمانك ، بکا اذن ویریکز دیه
رجایه باشلادی . خیر سنك برادرینك خاطری یوقمی ! مطلقا اوکله یمکنی‌ده
برابر ییه‌جکز کبی سوزله آووتلدی . اوکله‌دنصکره‌ده آرتق کرد آغاسی ضبط
اولنه‌ماز برحالده اضطراب کوسترمسیله رخصت ویرلدی. اشته سزك وجودیکز
کاغددر، کاغده لزوم یوقدر. برادریکه سلام سویله، چوق ممنون اولدق. آره‌صره
بویله خبرلر کوندرمسنی صداقتنك محبتنك ایجابندن بکلرز . ایلان کبی سوزلرله
پاشا حضرتلری طرفندن کرد آشیرلدی .

صکره دیدی که : (شمدی بو آدم کیده‌جك، ایکندیدنصکره آنجق روسیه
اردوسنه واصل اوله‌جق بشقه طرفلردن ویریله‌جك خبرلر ایله بونك ویره‌جکی
معلومات برلشدیریله‌جك اندنصکره‌یعنی یارین موقوف حرکته باشلایه‌جقدر.

بزه‌ده بقوته تعالی یارین اسماعیل پاشا اردوسنی دلی بابا بوغازندن چیقار کن کورمکلکمز ملحوظدر. اندنصکره یاپیله‌جق شی ایجاب مصلحته توفیق حرکتدن عبارتدر. شمدیدن برشی دینه‌مز). الحاصل او کیجه‌ده ینه کیجه‌صور قریه‌سنده کچیرلدی. فقط مابین همایونه وسرعسکرلك مقامنه اورادن ایکی قطعه تلغراف چکلدی؛ مآللری اولدقجه احوال عمومیه‌مزی تصویر ایده‌جکندن عیناً بورایه درج ایدلمسی مناسب کورلدی.

مابین همایون باشکتابتنه ومقام سرعسکری‌یه تلغراف   ۱۳ تشرین اول سنه ۹۳

دونکی حربله حمد اولسون طرد اولنان دشمن سواریسنك اوچ بیك کشی اولوب یدیشریوز موجودلی یکرمی سکز طابورله [*] آلتمش طوپدن مرکب ومیللی دوزده مقیم بر دشمن اردوسنك پیشداری ایدوکی و حرب مذکوری متعاقب درحال زیوینه اوچ ساعت مسافه‌ده، میللی دوزك بریسنده صوغانلینك باشنده قوملی نام محله تجمع ایتدکلری وبزی امداد جلب ایتمش اعتقادیله برابر کچنکی خوروم وقعه‌سنی [**] دخی درپیش ایدرك کمال احتیاط اوزره قالوب دون وبوکون آشاغی اینه‌مدکلری ونقط صاغ ویاصولمزی طولاشمق کبی برفکره صاپدقلری بوکون موثوقاً استخبار اولندی. بزه لازم اولان ایسه اسماعیل پاشا حضرتلرینك سالماً کوپری کوینه یتشمسی ایچون ایکی یاخود اوچ کون قزانمق اولدیغندن وانك ایکیسی حمد اولسون دونکی حربله قزاندیغندن احتیاطاً یارینی قزانمق دخی الطاف الٰهیه‌دن مستدعادر. اسماعیل پاشا حضرتلریله بعدالاجتماع اوتوز بش طابور اوله‌جق ایسه‌ده طابورلرمزك موجودی، بری بری اوسته اوچر یوز راده‌سنده بولندیغندن اون بر بیك قدر موجودمز اوله‌جغی و آردهان طرفندن اولتی طریقیله دخی برقول دشمن کله‌جکی سویلنمکده اولوب اسماعیل پاشانك آرقه‌سندن بر ایکی بیك دشمن سواریسی کلمکده ایسه‌ده، باقی کلان اولوب اولمدیغی بیلنه‌مدیکی [***] وشوحاله کوره طربزونه چیقان طابورلر موجب

[*] اخیراً بو عسکرك اوتوز ایکی طابور اولدیغی تحقیقات سائره ایله آکلاشلدی.. خصوصیله صکره‌ده روسك نشر اولنان اوراق رسمیه‌سی اثبات ایتدی.

[**] خوروم وقعه‌سی‌که. کچن حزیران ایچنده اوراجقده اسماعیل پاشا قوماندا سیله ایدیلان برحرب موقعیدر. روسیه اردوسی اوراده برهزیمت کلیه‌یه اوغرامشیدی، بوکونکی حربمز دخی اوموقعك جوارنده‌در.

[***] صکره‌دن آکلاشلدی‌که دیرقوقازوف تکمیل فرقه‌سیله اسماعیل پاشا اردوسنك آرقه‌سندن کلدی. اسماعیل پاشا اردوسنی تعقیب ایدرکن بزم دمدارلرمزله انلرك پیشدارلری آره‌صره چانشوب حرب ایدییورلردی.

احیامز اوله‌جغی درکار اولوب آنجق شاید قیش یاردم ایتمز ایسه ارضرومك محافظه‌سیچون برازدها قوته احتیاج مس ایده‌جك کبی کوروندیکی و بونلرك وقتیله ارضرومده اجتماعلری‌ده لطف باریدن مسئول بولندیغی عرض اولنور. احمد مختار

دیکری ١٢ تشرین اول سنه ٩٣

قارص جهتنده ایکن رفاقت چاکریده اولان درت آلای نظامیه سواریسنك جمله‌سی قارصده قالدی. هرنه‌قدر آلایك ایکیسنك قارصدن آرقه‌مصره چیقارلمسنی تبلیغ ایتمش ایسه‌مده، بشیوز قدر قابل رکوب حیوانی قالدیغی و بناءً علیه بونلرده آنجق اوراسنك خدمتی ایفا ایده‌بیله‌جکلری بیانیله کوندرلمدی [*]. نزد عاجزیده ایسه درت یوز قدر ضبطیه ومعاونه سواریسی جمع ایدلمش ایدیسه‌ده، بونلرده دون دشمنی اوزاقدن کوردکلری آنده فرار ایتمش وبعده آنجق یوز اللی قدری جمع ایدیلوب غازی شمویل محمد پاشا رفاقتنه ویرلمش والحاصل سواریمز قالمش ایدوکی لاجل المعلومات معروضدر. احمد مختار

ایشته رسمی اوله‌رق یازلمش اولان تلغرافنامه‌لرك مآلی قوتمزی وحالمزی تصویره کافیدر. برنجی تلغرافنامه‌ده : (... بونلرك وقتیله ارضرومده اجتماعلری‌ده الطاف باریدن مسئولدر) عباره‌سیله برایلیشلك براقیلیور. چونکه ارضرومه کیدنجیه قدر دها برقاچ نقطه‌ده روسلر ایله چاتشمقاغمز ملحوظدر؛ اوحالده ارضرومه سلامت وصولمز حربك کوستره‌جکی طالعه واوده لطف الٰهیه منوطدر. آردهان وقوعاتی اثناسنده درمیان اولندیغی اوزره، مختار پاشا حضرتلرینك فکر مخصوصلری، قلعه واستحکام ایچنه قپانوبده مملکت محافظه‌سی کبی عسکرك قوت ومتانت قلبیه‌سنی کسر ایده‌جك بر وظیفه‌نك درعهده ایدلمسنی قطعا ایسته‌مز ایدی؛ بوجهتله پك زیاده حال ناچار کیده ارضرومه صوقولمق اوزره ممکن اولدیغی قدر طیشاریلرده حرب قبول ایتمك طرفنده اولوب، خصوصیله قارص وارضروم و آردهانده محاربه‌دن اول سنه‌لرله یاپلمش اولان استحکاماته صرف اولنان املاك وپاره‌یه دائما آجیر ایدی. واقعاده اویله‌در؛

[*] عسکره ادهم پاشا قومانداسیله بوبشیوز قدر سواری‌بی حسین حامی پاشا بزدن ایکی کون عسکره طاغدن طاغه بزه واصل اولمق اوزره چیقارمش، انلرده پك واولتی طریقنه دوشمشلر. نهایت کوپری کوینده اسماعیل پاشا اردوسیله برلشدیکمز کون بونلرده بزه واصل اولمشلردر. مگر حسین حامی پاشا، عسکره‌دن بوسواری حیواناتنی محاصره اثناسنده‌قارصده بسلیه‌میه‌جکنی حساب ایتمش ایمش.

تجربه‌لرمزده بومطالعه‌نك صحیح اولدیغنی کوستردی. متحرك عسکر فرقه‌لرندن بیوك استحکام وانلرك صدرندن اعلا قلعه اوله‌ماز؛ چونکه شمدیکی طوپلر ایله برکره برمملکت طوپه طوتلدیمی، عجزٔ اهالینك فریاد وانینی محافظ عسکرك قوت قلبنه طوقانیور؛ بشقه‌دولتلرك عسکرینی بیله‌مز ایسه‌مده، هله‌بزمکیلرعادتا کدی کبی اوایورلر؛ محاصرین ومهاجمین ایسه، بشقه برمتانت قلبه‌مالك اولدیغی حالده‌یوریبور.

تلغرافلر یازلدقدن ودها اطرافه ایجاب ایدن مخابره‌لر بیتدکدن صکره صباح ایدلدی؛ دشمندن ینه برحرکت حس اولنه‌مدی. اوکله‌یه یاقین دشمن اردوسنك عموماً چادرلری سوکوله‌رك تکمیل قوتیله طاقم طاقم طاغدن آشاغی اینمکده اولدیغی کورولدی؛ بناءً علیه بزم عسکرکده آرتق اورالرده بارینه‌میه‌جغندن پابندمز چوزولدی. کریسین کری‌یه رجعت ایدییورز اما، نره‌یه کیده‌جکز، نه‌یاپاجغز، اوراسی مجهول! حسابجه بوکون اسماعیل پاشانك دلی بابا بوغازندن ظهور ایتمسی ملحوظ ایسه‌ده، حالا کوزوکورده برشی یوق! تحقیق ایچون کوندریلان آدملردن‌ده برخبر ظهور ایتمدی! مأیوس مأیوس طاغ وتپه‌لرك اوستندن یورودکجه، آرقه‌یه طوغری کوزلرمزك بریسی دشمنك خط حرکتنی تحریده، ایکنجیسی دلی بابا بوغازندن عجبا نه‌ظهور ایده‌جك دیه کمال شدت استغاثه ایله اکا انتظارده ایدی. زیرا اسماعیل پاشا نه‌حالده رجعت ایدییور، آرقه‌سنه طاقلمسی طبیعی اولان دشمنله چاتشوب‌ده سقامت‌وسلامتدن هانکیسنده اولدیغی بیلنه‌میور ایدی. ایکی، اوچ ساعت قدر یول یوروندی و (مصلحت) قریه‌سنك اوستنده‌کی تپه‌ده عسکره برموله ایتدیرلدی.

بایزیددن رجعت ایدن اردومز ایله برلشلمسی

ایکندیدن صکره دلی بابا بوغازینه باقان دوربینلرك اصحابی، بوغازدن طیشاری قارنجه کبی عسکر دوکولوب کلمکده اولدقلرینی خبر ویرمسونلرمی!.. آمان یارب، عسکرده حاصل اولان سونجك وعمومزده یوز کوسترن سرور وانبساطك درجه‌سنی قلمله تعریف ایتمك ممکن اوله‌ماز! ایشك ایچنده‌بولنملی‌ده اونشوه‌نك تأثیرنی ذوقاً آکلاملی! قریرالعین اولمق نه‌دیمکدر، ایشته انی بز اوراده، بوکوزلرله کوردك وبودماغ ایله ذوق ایتدك! آوتق بری برلرمزی تبریکمی دیرسك، قیامتلر قوپیور!.. الحمدلله رب‌العالمین دیه ایچمزده سجدهٔ شکره قاپاناتلرکده حد وحسابی یوق! آرتق بالضروره اولدیغمز یرده‌کی‌اقامتمز تمدید ایدلدی. بزم اوراده اولدیغمز والحمدلله سلامتده بولندیغمزك بیانی‌وانلرك حالندن برخبر کتیرمکله برابر بمنه تعالی یارینکی کون کوپری کوینده برلشلمك

اوزره طوغریجه اورایه کلملری امری مختار پاشا حضرتلری طرفندن مخصوصاً اسماعیل پاشا حضرتلرینه بریاور ارسالیله تبلیغ اولندی، تا ساعت اون بره قدر اولدیغمز یرده بکلندی.

بوغازدن چیقان بزم عسکرك آرتق آرقه‌سنك کلدیکی وصولمز کریسندن کلمکده اولان دشمنك‌ده قره اورغانله خوراسان قریه‌لری آره یرنده اولدیغی کورولدی. شو حالده دشمن کرك بزه وکرك اسماعیل پاشایه مساوی برمسافه‌ده بولنیور؛ یعنی هرایکی طرفه‌ده ایکی ساعت اوزاقلغی اولوب، شوقدر وارکه اسماعیل پاشا جهتنه تعرض ایتمسی ایجاب ایدرسه آراس نهرینی کچمسی لازمدرکه بوراسی اولدقجه اسباب مؤخره وعائقه‌دن صاییله‌بیلیر. بزده وصولنه کیجه‌نك حلولی مانع اولور. ایشته بومطالعه‌لره مبنی اوکیجه اولدیغمز یرك جوارنده واقع مصلحت قریه‌سنده قالندی، أمنیت قلب ایله برکوزل کیجه کچیرلدی.

صباحیسی،که تشرین اولك اون بشنجی کونیدر؛ دست شعبده باز فلك تقویم عالمدن برصحیفه دها چویردی ویا تماشا صحنه‌سندن برپرده دها قالدیردی؛ کوپری کوینه متوجهاً یوله دیزیلندی. آرتق برلشمکلکمزك کسب أمنیت ایتمسنه مبنی خوراسان جوارنده بولنمقده اولان دشمن‌ده، هرنه حسابه مبنی ایسه حرکت ایتمه‌رك اوزاقدن اوزاغه بزه سیرجی حکمنده قالدی؛ یاخود انك خوراسان جوارینه وصولندن ایکی ساعت اول اسماعیل پاشانك عسکری دلی بابا بوغازندن سوکولوب کلمکده اولدیغی وبزمله اتحاد ایده‌جکنی مطلق بیلدیکندن، اوراده توقف ایله، اسماعیل پاشانك آرقه‌سندن کلمسی مقتضی اولان دیرقوقازوف فرقه‌سیله برلشمك ایچون مجبوراً آیاق سورودی طوردی. ویاخود ـ عسکرلك بو! ـ بزجه مجهول اولان سائر برسبب تأخره محکوم قالدی.

دشمن دشمنك‌حالندن بیلمزیا! شو کیجه‌صور محاربه‌سنك وقوع بولدیغی کون دشمن اوچ دزت طابور عسکر طاغدن آشاغی بزم اوزریمزه صارتمش اولسه ایدی، بزدن هیچ خبر قالماز ایدی؛ اسماعیل پاشا جماعتی‌ده بوکونکی کونده کمال افتخار ایله بزمله برلشه‌مز ایدی. یعنی انلرك‌ده اوکنی آله‌رق، آرقه‌دن واوکدن وقوع بولان تضییق سببیله پریشان اولمش کلمك کی بزن بزن اولار ویاخود طاغیدوب محو ایدر ایدی. ایشته موسقوفلر بویله برفرصتی‌ده ضایع ایتدیلر. واقعا اساساً غالب وموفق اولدقلرینه دیه‌جك یوق ایسه‌ده، بوحرکتی‌ده یاپمش اوله ایدیلر، سرمایهٔ مباهات اوله‌جق صورتده بزه بوفرصتی

ویرمزلرایدی. زیرا بزم رجعتمزك عسکرلك عالمنجه تاریخ وفن حرب نقطهٔ نظرندن
دکری پك بیوکدر. هم اسماعیل پاشا اردوسنی قرق بوقدر ساعتلك مسافه اوکی
وارقه سی وصاغ جناحی تهلکه ده اولدیغی حالده قارصدن مختار پاشا حضرتلرینك
چیقارمش اولدیغی شو شرذمهٔ قلیله نك مانوره سیله سلامته چیقدی. همده بزمکی
کمال متانتله کندی موجودیتنی محافظه ایتدی. ایشته بوحال آنجق جناب حقك
توفیقی واسباب ظاهریه سی ده ینه اوحضرت توفیقك قوماندان پاشاده اوصره ده
ظهور ایدن شأن تأثیرکارانه سیدر. زیرا ذاتاً بوزلمش واخلاقه جبانت طاری
اولمش برعسکرك، خصوصاً رجعت حالنده ایکن مظفریتنی تأمین ایتمك خارقه سنی
آنجق جناب حقك قدرت مالانهایه سی کوستره بیلیر ایدی، نته کیم کوستردی.

بوکون ایکندیدن صکره کوپری کوینه عسکرمزله برابر واصل اولدقکه،
اسماعیل پاشانك دخی پیشدارلری بعض اشیا ومهمات قافله سیله برابر کوپری
کوینه ایمشلردی، برساعت صکره اسماعیل پاشاده کلدی، مختار پاشا حضرتلریله
اوپوشوب قوقلاشدیلر. فقیرده اوفرقه ده بولنان ارکان حربیه رئیسی عاکف
پاشاکه یار قدیم ومحب أنیسم ایدی؛ انکله برلشدك، دنیالر بزم اولدی. عسکرده
طاقم طاقم مواصلت ایتدی؛ کوپری کوینك مناسب نقطه لرینه یعنی کویك
خارجنده کی تپه جکلره وسائر ایجاب ایدن موقعلره یرلشدیرلدی.

کوپری کوینده عقد اولنان مجلس مشورتك قراری نتیجه سی اوله رق یالکز مختار پاشانك ارضروم جوارنده واقع دوه بویننه کلمسی

اوکیجه، اعضاسی اسماعیل ومصطفی صفوت وغازی شمویل ومحاربه نك
اوائلندن بری ارضرومده ایکن بالایجاب اوکونلرده کوپری کوینه کلمش اولان
شاعر مشهور فریق کاظم وارکان حربیه سی عاکف وقپودان محمد پاشالردن
مرکب مختار پاشانك تحت ریاستنده برمجلس عقد ایدلدی. اومجلسده، بوندن
صکره نه یاپیلمق لازم کله جکنك مذاکره سنه کیریشلدی. درجنك اول کوپری
کوینك قابل مدافعه بریر اولمدیغنه قرار ویرلدی. دها کریلرده مدافعه یه صالح
نقطه لر آراندی، پاسین اووه سنك هیچ بریرنده مطلوب وجهله تأمین مدافعه
ایده جك برنقطه کوزه کسدیریله مدی. شوحالده رأیلر ارضرومك ایکی ساعت
قدر شرقنده واقع دوه بوینندن بشقه تمکن ایده جك برموقع اولمدیغی قرارنده
برلشدی. دوه بویننده الآن بعض ارکان وضابطانك استحکام یاپمغله مشغول
اولدقلرندن اورایه کیدلدیکی حالده حاضر یاپلمش براستحکامك دخی موجود
بولنه جغی مطالعه سی ده درمیان ایدلدی ایسه ده، مختارپاشا حضرتلری موقعاً دوه
بوینی واستحکاماتك طرز ترتیباتنی بیلمیور ایدی. بالذات باقوب کورمك وتعبیهٔ

عسکریه‌یه تطبیق حالنده کوروله‌جك نقصانلرینی تصحیح ایتدرمك واتمك اوزره اوکیجه دوه بوینه متوجهاً کوپری کویندن چیقمسی لازم اولدیغنی وکندینك غیوبتی مدتجه عسکره قوماندا ایتمسنی اسماعیل پاشایه تنبیه ایله برابر شوراسنی‌ده تعیین ایتدی‌که روسیه‌لی خوراسان جوارنده بولندقجه بیوده‌یره کوپری کوینی ترك اوله‌رق دوه‌بوینه‌کلمسون واوقدراراضی وکویلر دشمنه چیکنتدیرلمسون. شاید دشمن حرکت ایدوب کوپری کویی اوزرینه کلمکده اولدیغی تحقیق قلنور ایسه اوحالده آزه‌یرده بش آلتی ساعت قدر برمسافه‌اولدیغندن اندن‌اوجه‌طاورانیلوب طوغریجه دوه بوینه کلمسون وعودت ایدر ایکن یول حسن قلعه‌قصبه‌سنك ایچندن کچه‌جکندن، هرحالده عسکر بو قصبه‌یه صوقولمیه‌رق قصبه‌نك طیشاریسندن طولاشدیرلسون. ایشته بوتعلیمات وقرارك فاتحه‌سی چکلدکدنصکره مختار پاشا حضرتلری، فقیرده برابر بولندیغم حالده اوچ بش سواری ایله کیجه‌نك ساعت اوچ وددرنده کوپری کویندن چیقدی. ایکی ساعت سورمدی حسن قلعه‌سنه وطوغریجه تلغراف خانه‌یه ایندی. ارضرومده بولنان مشیروکیلی حسن تحسین پاشایه: (ارضرومده نقدرمأذون ومأمورارکان‌حرب وپراکنده‌مکتبلی ضابطان وارایسه شمدی قالدیریکز؛ جمله‌سی فجرله برابر بنی دوه بوینده بولسونلر) امرینی ویردی. ینه حیوانلره بنیله‌رك حسن قلعه‌سنك اوچ ساعت بریسنده بولنان قوریجق قریه‌سنه کلندی. صباح اولمغه‌دها ایکی‌اوچ ساعت‌زمان‌اصتیوردی. مشارالیه برپارچه‌اویقو کسدیرمك‌ایچون قوریجق قریه‌سنه ایندی؛ فقیرده‌حاضر اورایه‌قدر کلمش‌ایکن کیدوب برایکی کون‌ظرفنده چولوق چوجغك برچاره‌سنه باقدقدنصکره دوه بوینه کلوب پاشا حضرتلریله براشمك اذننی آله‌رق کیجه‌لین یوله‌دوام وفجرله برابر ارضرومه مواصلت ایتدمکه‌عالم دها اویقوده‌ایدی.

برایکی ساعت صکره حکومت قوناغنه کیتدم وخصوصیله بزم دیوان تمیزه اوغرادم. باقدم؛ هرکس‌ایشیله مشغول! عالمده نه‌قیامتلر قوپیور، اردولرنه‌حاله کلدی، هیچ کیمسه‌نك خبری بیله یوق! ! آرقداشلر فقیری کوردیلر، ممنون اولدیلر؛ بزده اولدق. صاغلق و صحته متعلق تعاطیسی عادت اولان سوزلر بیترلدکدن صکره‌بحث احوال جاریه‌یه وبنم نیچون کلمش اولدیغمه انتقال ایتدی. کلان‌لکلر بن‌دکلیچون اردونك ارضرومه کلمکده ومومیقوفك دخی برار دولری تعقیب ایتمکده اولدیغنی آ کلادیجه، حکر هیچ برشیدن. حتی قریمك آلاجه طاغنده بولنانوبوندن اوناوچ کوناول دوچار هزیمت اولان اردونك حالندن

بیله‌خبرلری یوغیمش. عمومی برفنالق آلدی. محکمه‌نك امور جاریه‌سی تعطیل اولندی. نقیرده اوصورتله خبر ویردیکمه ندامت ایتـدم اما، برکره اولدی! چونکه وقعه‌لر ایچنده بولنان آدم ولوحریق قدرمهم بیله اولســه، ینه اهمیتی خارجدن باقانلر کبی تقدیر ایده‌میور؛ ایشك ایچنده بولنانلرك دهشتی، طیشندن کورنلرك دهشتیله برابر دکلدر، واقعات طیشندن پك دهشتلی کورینور. هیئت محکمه‌نك دوچار اولدیغی دهشت نقیرده یوغیدی؛ ویاخود بز او دهشتی کوردك کچیردکده بزدن صکره اظهار دهشت ایدنلرك حالنه‌شاشدق قالدق. مسئله بونلرك هانکیسیدر، اوراسی محتاج مطالعه‌در. هرنه ایسه فقیر ارضرومده امور ذاتیه بیتیه‌م ایله مشغول اوله‌یم؛ کله‌لم مختار پاشانك وکوپری کوینده‌کی اردونك حالنه:

مختار پاشـا کون دوغمزدن اول دوه بوینـه واصل اولور؛ و ارضرومدن ایستدیکی ضـابطلرك بعضیسنی کلمش بولور. برابرجه، یاپلمش و یاپلقده بولنمش اولان استحکاماتی، که خفیف خنـدقلردن عبـارتدر؛ کزرلر. اندن صکره اوموقعك آرقه‌جهتلری نره‌لردر وهانکی طرفلردن، نصل یوللر کلیور، اویوللری مدافعه ایده‌جك نصل مواقع وار، انلر معاینه وتدقیق اولنور. شورایه برطابور بورایه سکزبلوك کفایت ایدر؛ شوتپه‌یه بش طوپ قونلیدر کبی یاپیلان ترتیبات یازیلیر، اوضابط افندیلره ویریلیر، وتصحیحاً تعیین اولنـان خط حرب ارائه ایدیله‌رك دها نره‌لرینه، نصل خندقلر یاپلسی لازمکله‌جکی دخی انلره اکلادیلور، اقشامده اولور. او کیجه مختار پاشا او جوارده واقع توی قریه‌سـنده قالیر؛ صباحلین‌ده مذکور قریه‌نك اطرافنده‌کی جبال وصحـاری‌یی کوزدن کچیردکدن صکره دوه بوینك صول جنـاحنی، وبرده کورجی بوغازی دینیلان و اولتی وآردهانك ارضرومه‌متوجهاً کلان‌یوللرینك مجمعی بولنان‌موقعی کورمك ایستر.

اوکله وقتی اورایه کیدر ایکن کوپری کوینده‌کی بزم اردونك دوه بوینه کلمکده اولدیغی خـبرنی آلیر، وحتی کلمکده اولان اردودن بعض طوپ وتفنك سسلری‌ده ایشیدر، مراق ایدرك دوه بوینه عودت ایدر. عسـکرك بوزوق وپریشان برحالده کلمکده اولدیغنی کورور تلاش ایدرك سببنی صورار؛ رجعت ایدرکن دشمنك بش آلتی آلای سـواریسی آرقه‌لرینه طـاقیله‌رق واردونك دمدلرینی تضییق ایلدیکی صره‌ده عموم عسکره بر اورکونتی مستولی اوله‌رق نظاملرینی غیب ایتمش‌ایسه‌لرده، حمد اولسون بشقه وقوعاتلری‌اولمدیغنی مشارالیه‌اسماعیل پاشا، مختار پاشایه‌افاده‌ایدر. مختار پاشاده ایشی‌تمامیله آکلایه‌رق

بر کون اولجه تعیین اولنان مواقعه عسکرك تعبیه‌سی ایشیله مشغول اولورلر .

کردستان حالنه دائر مطالعات متأسفه

شو اجقده مهم بر حالك قیدی لازمدرکه اوده، اسماعیل پاشا بایزیددن عودت ایدر ایکن مجرد ، کردلر مخل آسایش بر حال وقوعه کتیرمامك اوزره نزدنده کی اردودن ایکی طابورك تفریقیله بارکیری‌یه کوندرمسی مسئله‌سیدر. چونکه قرار سابق وجهله حین رجعتده قائممقام احمد بك قومانداسیله او ایکی طابوری بارکیری‌یه سوق ایتمشیدی.

دردنجی اردونك نظامیه وردیفلری بدایت اعلان حربده هرطرفدن موقع حربه سوق اولندقلری صره‌ده کردستانك بعض یرلرینه قونمق ایچون آلتنجی اردودن یعنی بغداددن بعض طابورلرده سوق اولنمشیدی. بایزید اردوسندن بالتفریق بارکیری‌یه کوندریلان ایکی طابورك کفایتسزلکنه مبنی بتلیس ووانك ایلریسنده واقع جوله‌مرك قضاسنده بولنان ایکی بغداد طابورینك بارکیری‌یه جلبی وسائلی استحصال وبوجهتله وان حوالیسنك آسایشی استکمال قلنمشدر. فتأملوا یا اخوان !

اردولرمز دشمن دین ودولت قارشوسنده طاشدن وآغاجدن آدم آرادقلری صره‌ده بزم کرد آغالری اخلال آسایش اهالی ایتمسونلر دیه طابورلریمزی حربدن آلیقوییورز ! ایشك فلسفه‌سی دوشونیلور ایسه بزم عسکری حربدن منع ایدن قوت روسلرك خادم منفعتیدر . دیمك اولیورکه (لااله الا الله) کلمه‌سنك آلتنده اجتماع ایدن ودولت علیهٔ عثمانیه تابعیتنده بولنان جماعتدن حسب الجهاله روسلرله متحد تبعه‌مزده واردر ! ....

نه اوزاغه کیدییورز ؛ قریم محاربه‌سی صره‌سنده دولتك اردولری روسیه محاربه‌سیله مشغول وقارص قلعه‌سنده‌کی اخوان دینمز محصور ایکن ، دیاربکرك بهتان عشیرتی اکرادندن عزالدین شیربك نامنده بردنی، باشنه طوپلادیغی حشرات ایله جوارنده بولنان کویلری یاقدی، ییقدی ؛ صکره‌ده سعرد شهرینه هجوم ایدرك مملکتی وحکومت قوناغنی و کافهٔ مأمورینك خانه‌لرینی یغما و بعضیلرینی‌ده قتل ایلدی. دولت اولوقت میرلوا قواقلی محمد پاشا قومانداسیله عسکر کوندروب انلری تربیه‌یه مجبور اولدی . ایشته بووقعه‌نی‌ده یاپان ینه اسلامیت نامی آلتنده اجتماع ایدن جماعتك برقسمی ایدی. فسبحان الخلاق ! نه‌قدر اخلاقسزلق ، نه‌مرتبه جهالت ونه‌درجه خیانت مستولی اولمش‌که، جرمنفعت هوسیله کندی اویمزی اَلمزله ییقمغه واخوان دینمزی اسیر ایتدیرمکه چالیشیورز . ملل ودول سائره‌نك اتحادینه وافرادی بینلرنده‌کی حب ووداده قارشو آدم بویله شیلری یازمقدن - دکل یازمقدن حتی تخطر ایلکدن بیله - حیا ایدییور ! ...

غرابتك اداره‌يه تعلق ايدن برقسم معيبى‌ده بو عزالدين شيربكى طوتدق ، استانبوله كتوردك ؛ برمدت محبوس دمنى قالدقدنصكره بوذاتى مكافاةً متصرفلقلرده قوللاندق ! ! ؟ آركريده ، پره‌وزه‌ده ، الحاصل يانيه ولايتنك اكثر سنجاقلرنده ورووم ايلينك دها بعض برلرنده استخدام ايتدك ، رتبه‌لر ويردك ! كويا ايتديكى خدمتى استحساناً كنديسنى بين الاقران ممتاز قيلدق !.. عزالدين بك حضرتلرينك حركات خائنانه‌سندن زياده ايش آرلريمزك معامله‌ٔ جاهلانه‌سى شايان استغراب دكلميدر !؟...

الحاصل افندم بو كردستانك احوالى هرحالده شايان دقتدر. صدد تحريرنده اولديغمز طقسان درت سنه‌سى محاربه‌سنده بيله درسم ولايتنك اكرادى آلدى يورى‌يورى‌يوردى ! درسمه جوار كويلرى ياقوب ييقديلر ، حكومته قارشو حركات عصيانيه‌يه جرأت ايتديلر. واقعا اونلر دائما وحشت حالنده ايسه‌لرده ، شو موسمده وشو عصرده اويله آناطولينك وهر طرفى اولدقجه مدنى مملكتلرك اورته‌يرنده بويله وحشى جماعتلرك بولنمسى عيبى حكومتمزه عائددر. ايمانم نره‌ده‌يز ! افريقا چوللرنده‌مى بولنيورز ؛ يوقسه سبريانك صحراى واسعنده‌مى ؟ زمان انلرك بيله چاره‌لرينه باقمق تصوراتيله مشغول ايكن بزم كردستان قطعه‌سنك حالنه آجنمامق ممكن دكلدر ...

جانم بز بو آدملرك منفعتلرندن واز كچدك. بارى دولتك مشغول اولديغى بر صره‌ده مضرت ايقاع ايتمسه‌لر اك بيوك منفعت وفائده‌لرى او اولمش اولور. كله‌لم صدده :

كوپرى كويندن رجعت ايدن اردونك بوزلمسى واسبابى

مختار پاشا حضرتلرى دوه بوينه كلان عسكرك تعبيه‌سيله مشغول ايكن سرعسكردن شو تلغرافى آلير :

« اوطرفده بولنان اجنبى مأمورلرينك منسوب اولدقلرى سفارتلره اعطا ايتدكلرى معلومات اوزرينه ، كويا اسماعيل پاشا حضرتلرينك كوپرى كويندن حسن قلعه وقوريجق كوينه حين رجعتنده برچوق مهمات وذخائرى احراق واتلاف ايلديكى روايت اولنمقده ايسه‌ده بو كادائر هنوز طرف آصفانه‌لرندن بر كونا اشعار وقوعبولمديغى جهتله يك‌ده صحيح نظريله باقيله‌مز ايسه‌ده ، خدانكرده بويله برشيئك ظهورى حالنده بالطبع معلوم عاليلرى اوله‌جغى دركار بولنمش اولديغندن صحيح اولوب اولمديغنك و اولديغى حالده احراق اولنان مهمات و ذخايرك سبب و منشأنك و مقداريله جنسنك لطفاً اشعار ، وپاسين عليا‌ده دشمنك وضعيت وقوتنه قارشو اتخاذ بيوريلان خط مدافعه‌نك وكورجى بوغازى و جوارلرنده همت عليه‌لريله ترتيب اولنان طبقات تدافعيه‌نك لطفاً ازبار بيورلمسى باالخاصه همم عليه‌لرندن منتظردر افندم . ١٩ تشرين اول سنه ١٢٩٣ مصطفى

جوابی بودر :

١٩ تشرین اول سنه ٩٣ تاریخلی و شفره‌لی امر تلغرافیلری جوابیدر .

کوپری کوئی مدافعه‌یه صالح برنقطه اولمدیغی جهتله اورادن بر مدافعه محلنه چکلمك مقتضی واسباب نقلیه‌ده‌کی احتیاج دخی بدیهی اولدیغندن حین رجعتده کرك کوپری کوینده وکرك جواری اولان دکرمنلرده‌کی تقریباً اوتوز قرق بیك قیه مقداری دقیق ومقداری مجهول اولان بغدای دشمنه قالمامق اوزره صویه‌دوکدیرلمش ویاقدیرلمش ایسه‌ده مهمات وسائره ضایع ایدلمیه‌رك کتورلمش وبونلردن حیوانی چاموره صاپلانانلرك قالمش اوله‌جغی طبیعی بولنمشدر. شمدی طوتیلان خط مدافعه بحثنه کلنجه : اولجه دخی عرض اولنمش اولدیغی وجهله جبهه‌مز قوریجق قریه‌سی وخط حربمز نبی چاینك صاغ ساحلی اولوب صاغ جناحمز چپرلی قریه‌سی قربنده‌کی طاغه مستند وصول جناحمز دخی کوچك توی قریه‌سنك کریسنده واوستنده واقع چوبان دده طاغیدرکه، اورادن کورجی بوغازینه وارضروم اووه‌سنه کچیله‌جك طریق سد اولنور. قوهٔ موجوده‌مز آنجق بوخط حربی تشکیل ایده‌بیلدیکندن اصل کورجی بوغازنده شمدیلك برشیئمز یوقدر . طربزوندن کله‌جك طابورلرك ورودینه انتظار اولنیور؛ فقط ارضروم اووه‌سنده‌کی قره صویك بعض محللری سد ایدیله‌رك اورالرده بطاقلق احداث ایدلمسیچون مأمورلر کوندریلدیکندن شمدی کورجی بوغازندن ارضرومه ایکی یول‌وارکه آنلرده توجه ایدرکن صاغده وصولده قالان طاغلر اتکلریدر . صولده قالان طریق چوبان دده طاغنك آلتنده اولوب فقط صاغنده قالان طریق طاغك اتکیله ایلیجه قریه‌سنه قدر کیده‌جکندن بونك ایچون‌دخی طابورلرمزك حین‌ورودنده ایجاب حاله باقیله‌جغی، فقط دشمن ایچون اوحرکت بکده آیی اولامیه‌جغندن شوحالده عسکرمز ثبات ایتدیکی حالده بحول الله ارضرومك تأمین اولنمش ایدوکی وعسکرك اخلاقنی تصحیح ایچون اوچ کوندن صباحدن آقشامه قدر بالذات کزوب جمله‌یه وعظ ونصیحت وتهدیدات ایله اوغراشمقده وعموم استحکاملری کندی الله یاپدیرمقده اولدیغم معروضدر.

٢١ تشرین اول سنه ٩٣ احمد مختار

ایشته بوتلغرافنامهٔ جوابیدن دوه‌بوینده اتخاذ اولنان خط حربك صورت تأسیسی وعسکرك تعبیه‌سی آکلاشیلیر. اصل شایان دقت برشی واردرکه، اوده: (عسکرمز ثبات ایتدیکی حالده ارضرومك تأمین اولنمش اولدیغی ...) فقره‌سیدر.

بوسوزی یازمق برایجـاب وحکمتدن ناشی ایدی. چونکه مختار پاشـا کورجی بوغازینه‌چیمك اوزره توی‌قریه‌سندن حرکت ایتدیکی صرده‌، کوپری کوینده‌کی بزم اردونك عودت ایتمکده اولدیغنی کوردی . آرالقده طوپ سسلری دخی ایشتدیکندن حقیقتی آکلامق ایچون کورجی بوغازی سـفرندن صرف نظر أیلشـیدی . دقت اولندیغنده قوریجق قریه‌سندن بری آقمقده اولان عسـکرك بری برینی چیکنرجه‌سنه عادتا فراراً کلمکده اولدقلری کورولمسـیله ، او آنده ایشك رنکی بوسبتون دکیشور .

عسکری دوه بوینی خط حربنده طوردیروب ارضرومه‌تجاوز ایتدیرمامك ایچون ارکان‌حرب لواسی عاکف پاشانك ایلری‌یه قوشه‌رق دوه‌بوینه‌کتیردیکی طوپلری فراریلرك اوکنه دیزوب ، برخطوه دهـا ایلری‌ده تجـاوز ایده‌جك اولورلرسه جمله‌سنی شراپنل ایله قیره‌جغنی باغره‌رق خلقه اعلان أیلکده ایکن مختار پاشا حضرتلری‌ده عاکف پاشانك اولدیغی یره واصل اولور وعسـکرده طوردیریلور، تکمیل کلانلرك آرقه‌سی آلنیر؛ اندن صکره آلای وطابورهیئتنه قونمق اوزره ترتیبات وتنظیماته باشلانلیر . برکت ویرسـونکه اوکون وفرداسی کون روسلر بوعسکرمزی‌ده تعقیب ایتمامشلردر . اکر یورومش اولسه‌لردی ، هیچ سلاح آتلقـسزین وبرآدم أولدیرلمکـسزین بزمکیلرك ایزی صره بلا مانع ومزاحم طوغریجه ارضرومه کیررلر ایدی. بونك سببنی مختار پاشا حضرتلری اسماعیل پاشـادن سـؤال ایدر ؛ دوه بوینه کلیر ایکن دمدارلرینه برقاچ طوپ آته‌رق‌دشمنك‌تعرض ایتمسنی، ایلریده یول یورومکده بولنان عسکرك ایشتمسیله برابر أورکه‌رك فراره باشلادقلرینی وبردرلو اوکلرینه کچیله‌مدیکنی حکایه ایدر. ارزاق‌ترك ایدلدیکنی، جبخانه فلان‌براقلدیغنی سویلر؛ ویاخود اوصورتله‌لوازمات ترك اولندیغندن کرچکدن خبری یوغیدی . زیرا ایش بردرجه‌ده قارشمش ایمش‌که، کیمسه‌نك کیمسه‌دن خبری یوق دینیله‌جك حاله کلمش ایمش.

نه‌وقتکه ایش سفارتلردن قپویه عکس‌ایدرك کیفیت ‌سرعسکرك برتلغرافیله مختار پاشادن سؤال اولنور؛ اووقتده اسماعیل پاشا، مختار پاشانك جواباًچکدیکی تلغرافده بیان أیلدیکی وجهله جواب ویررده، انك اوزرینه اوتلغرافنامه‌اویله‌جه چکیلور. فقط صکره‌دن یعنی تعبیه ایشلری بیتدکدنصکره ارکان وامرا وسـائر ضابطان ایله کوروشلدی. ایشك ووقوعاتك، اسماعیل پاشا حضرتلرینك‌دیدکلری کبی اولمدیغی آغزدن آغزه شایع اوله‌رق آکلاشلدی وصکره روس اوراق

مطبوعاتنك اردومزجه مطالعه‌سيله‌ده بيلنديكه، بزمكيلر رجعت ايدر ايكن
روسيه‌يه بش يوز بوقدر نفرده أسير ويرمشلر. اوراسنى كتم ايدرك اسماعيل
پاشا حضرتلرى هيچ سويلمامشلر ايدى وياخود هنوز خبر آلمامش ايدى.

مسئله‌نك حقيقتى شويله اوليوركه، مختار پاشا اردوى اسماعيل پاشاقوماندانسنه
ترك ايدرك كيجه‌لين كوپرى كويندن آيرلدقدنصكره صباح اولمش واوكله‌دن
صكره‌يه قدر روس اردوسندن برحركت كورولمديكى ايچون بزم اردو يرنده
قالمش. ايكنديه طوغرى روس اردوسنك ايلرولمكده اولديغى خبرى كلمسيله
بونلرده بروجه تعليمات كوپرى كويندن عسكرى قالديرمشلر. اردونك كوپرى
كويندن كلياً قطع علاقه ايتمسى غروبدن صكره‌يه قدر ممتد اولمش. كيجه‌نك
ساعت ايكى بچق اوچنده حسن قلعه قصبه‌سنك بركنارندن كچمشلر؛ ينه
تعليماتلرى وجهله قصبه‌يه اوغرامامشلر اما، هيئت اجتماعيه ايله‌رسماً اوغرامامشلر؛
يوقسه پراكنده‌اوله‌رق يغورت بولمق، يمورطه آرامق، قهوه ياخود صواچمك،
اكمك ياقه‌لامق ايچون بر، ايكيشر، بشر خيليجه نفرات قصبه‌يه داخل اولمش
ايمشلر. اسماعيل پاشا حضرتلرى‌ده قصبه‌دن دها برساعت قدر ايلرى‌يه چوب
بوكلك تعبير اولنور چاليلقده بريرده اينه‌رك عسكره اوراده بريرده موله
ايتديرمش ايمش. اردونك دوكونتيسنى بكله‌مك اوزره كيجه اوراده ياتمغه قرار
ويرمشلر. اوحوالينك موقعى ايجابنجه موسم قيش آغزلرى اولديغندن پاشا
حضرتلرى چالى چرپى طوپلاتديره‌رق برآتش ياقديروب اطرافنه بعض امراى
عسكريه ايله طوپلانوب اوتورمشلرده لقرديه طالمشلر.

اوصره‌ده آكسزين برطوپ پاطلار؛ كولله‌سى بزمكيلرك ياقديغى آتش يانته
كاوب دوشر، هركسى بردهشت استيلا ايدر. ديركن بردها، آرقه‌سندن بردها
طوپ آتيلوبده كولله‌لرى عسكرك ياقدقلرى آتشلرك اوزرينه طوغرى دوشنجه
اورتالقده دهشت زياده‌لشور. آتشلر اطفا ايديلير، عالم زفيرى قراكلق ايكن
آتشلرك انطفاسيله بتون بتون كوز كوزى كورمز برحاله كلير؛ عسكرده‌چوزبا
كى بربرينه قاريشه‌رق اوك طرفلرينه يعنى طوپ آتيلان موقعك خلافى جهته
طوغرى بربرينى باصه‌رق وهركس لوازماتنى وسائر اوته‌سنى بريسنى طوپلامغه
وقت بوله‌ميه‌رق‌طبانه قوت فراره تصدى‌ايدر. اركان وامرا: (به آمانك! ايتميك،
كيتميك، طورندى بقالم ايشى آكلايه‌لم، برچاره‌سنى بوله‌لم) ديه عسكرك اوكنه
طورمق ايسترلر ايسه‌ده‌نه‌ممكن كيجه وقتى كيم كيمه! لاقردى اصغايدن‌يوقكه...

دیرکن اوصیرەدە وظیفۀ عسکریەسنی جداً التزام ایدن امرادن بعضیلرینك
آللرینه بوزولمامش برایکی منتظم طابور کچر؛ بوطابورلردن عسکرك قوندقلری
یرك کیریسنه طوغری برخط چکرلر. روسیه سواریسی قراکلقده بوخطك
اوزرینه دوشر، برقاچ ال آتش ایدرلر. سواریلر کری چکیلیر، صباحده یاقین
ایمش، صباح اولور. بزم بوزغون عسکر ایسه قوریجق اوودسنه طوغری حالا
قوشوب کیدییور. کریده قالان اوایکی طابوره دشمن مسلط اولور، طرفیندنده
برقاچ طوپ آتارلر [*] ایشك اوکنی آلمق وعسکری باری دوه بوینده اولسون
طوردرمق ایچون ارکان حربیه رئیسی عاکف پاشا نزدینه بربطاریه طوپ آلەرق
ایلری‌یه قوشار وجملەسنی طوبله محو ایدەجکنی اعلان ایله عسکری اوراده
طوردیرر. پیدرپی عسکرك آرتەسی کلیر، اوراجغه ییغلیر، بعده تنظیم وتعبیه اولنور.
مکرسه بزم اردو کوپری کویندن قالقدیغی کبی، ذاتاً حرکت اوستنده
بولنان موسقوفك برقاچ آلای سواریسی برسواری بطاریەسیله اردومزی تعقیباً
ایلرولر. عسکرك حسن قلعه قصبەسنك ایچنه پراکنده اولەرق طالمش اولەجقلرینی
تخمین ایله حکم ایدوب (اثنای رجعتده حسن قلعه قصبەسنه کیرلمامسی امرینك
ویرلمسی بومطالعه‌یه مبنی ایدی) دشمن برقسم سواریسنی قصبەنك اطرافنده
قره‌غول هیئتنده براقەرق ینه یولنه دوام ایدر. بزم عسکرك ایلریده مولەایتمش
وآتش یاقمش اولدقلرینی کورمسیله صاغ طرفده بولنان اوفەجق برتپەیه طوپلرینی
چیقارر؛ بزم آتشلری نشان آلەرق کولەلری صالیویرر. اورتەلق آللاق بوللاق
اولەرق قاریشدیغی کبی سواریسنی ینه هجومه بیندیرر ایسەده، اوکنده بولنان
برایکی منتظم طابورمزك آتشنی ییەرك طورمغه مجبور اولورلر.

بوصدا ودهشت قصبه ایچنه طالمش اولان عسکرك قولاغنه یتشدیکی کبی
کیمیسی طابورینی بولمق ایچون قوشار ایکن طوتولور، کیمیسی قصبەده صاقلانیرده
صکرەدن یاقەیی آله ویرر؛ الحاصل بویله بویله بشیوز بوقدر نفرده أسیرمز
وقوعبولور. آرتق نەقدر جبخانەمز دشمن آلنه دوشدی، نەقدر مکاری بارکیرمز
ضایع اولدی. انلرك حسابی بولمق کوچجەدر!

اسبابی تدقیق اولنورکن کیمیسی قباحتی بزم دمدار سواریلرە ویردی. کیمیسی
خیر؛ عسکر موله ایتمك ایچون ایندیکنده قرەغول اولەرق آرتەیه براقیلان طابورك

[*] ایشته مختار پاشا حضرتلرینك توی قریەسی اوزرنده ایکن ایشتدیکی طوپ سسلری
بونلر اولەجق!

یرنده طورمامش اولمسندن تولد ایتدیکی مطالعه‌سنه ذاهب اولدی، هر کس دیکرینه عطف قباحت ایدرك کندیسنی تمیزلمکه چالشدی. الحاصل حقیقت قصور کیمده اولدیغی بیلنه‌مدی کیتدی.

بکا قالیرسه حقیقت قصور، او صره‌ده منتظم اوله‌رق موجود بولنان ایکی اوچ طابورك غیریسی بولنان اوتوز طابورك بیکباشیلرنده‌در. او ایکی اوچ طابور نیچون منتظم قالدی؛ اوته‌کیلر نه‌دن قالمه‌دی ده اویله‌جه پریشان اولدی؟... دیمك که بو زلیان طابورلرك بیکباشیلری یوزباشیلرینه، چاوشلرینه، حتی نفراتنه قدر افکار و تربیهٔ عسکریه‌یی سرایت ایتدرمشلر. صنعتلرینه مراقلری وار. دیکر بر قسم ضابطانمز کبی مجرد تعیش ایتمك و رتبه آلمق ایچون عسکر اولمامشلر. اکر او کون او ایکی اوچ طابورك وجودی اولمیه ایدی، درت بش آلای دشمن سواریسنك اوتوز بو قدر طابورلق بر اردویی تکمیلاً اسیر ایده‌جکنده شبهه یوق ایدی. ایشته او بیکباشیلرك افکار و تربیهٔ عسکریه‌سی سایه‌سنده اردو اسارتدن قورتارلدی. باقنکه وظیفه شناس اوچ نفر بیکباشینك وجودیله ایش نه اولیور! یا عالمده ضابطان عسکریه‌مز هپ بویله اولسه ایدی، عثمانلی اردوسی شهرت مظفریتله بتون حمادینه قان آغلاتیر ایدی. خطا ایتدیکم بر جهتده او بیکباشیلرك کافه‌سنك اسملرینی اونوتمش اولدیغمدر. زیرا اول وقت بویله بر سرکذشت یازمق املنده دکل ایدمکه ادواتنی اولدن بری استحضار ایده ایدم. ویاخود او وقعه‌نك ایچنده بالذات بولونوبده کوزملی ایدمکه خدمات مقبوله ابراز ایدنلرینی خاطرده طوته ایدم. فقط اویله ظن ایدییورمکه طابورلرك بریسی دردنجی اردونك برنجی طلیعه طابوریدر بیکباشیسی‌ده محمد افندیدر. ها! خاطرمه کلمش ایکن شوراجقده استطراداً برشی دها یازمق ایسترم بو اوراقی تسوید ایلدیکم صره‌ده مصرده اولدیغمی برقاچ یرده سویلمشیدم.

آلمانیالی موسیو آشمیت ایله کچن بر محاوره‌مز

مصر کمرکلرینك مدیر وکیلی آلمانیالی موسیو آشمیت نامنده بریسی ایله‌ده بالمناسبه کوروشلمشیدی. بر کون مومی الیه وداعه کله‌رك مأذوناً آلمانیایه عزیمت ایده‌جکنی و آیریلك اون بشنجی کونی مطلقا آلمانیاده بیلمم نه قصبه‌سنده موجود بولنمسی لازم کله‌جکنی سویلدی. بو سوزلری سویلر ایکن او قدر نشوه و انبساطی وار ایدیکه کیفندن آغزی قولاقلرینه قدر کیدییور وهمان او ساعتده هر سعادتی احراز ایتمش ویا ایده‌جکمش کبی بر طور مسار ارائه ایدییوردی. خیر اوله موسیو! بو قدر تعجیله، بو رتبه سونجه سبب ندر؟ دیه سؤال ایتدم:

بیلمم پروسیانك هانکی محاربه‌سی اثناسنده کندیسنك الآن ملازمی اولدیغی ردیف طابوری او قصبه‌ده تشکل ایتمش ، اوده آلمانیا اردوسنجه بر مشهور طابور ایمش؛ بوسنه‌نك آبریلنده اوطابورك تشکیل اولندیغنك تمام ایکی یوزنجی سنه‌سی ایمش. انك ایچون او مملکتده، او طابورده شنلکلر یاپیله‌جق، ضیافتلر اوله‌جقمش. بیلمم هانکی کون هانکی ساعتده‌ده آلمانیا ایمپراطوری اوطابوره کلوب ویریله‌جك ضیافتده حاضر بوانه‌جقمش؛ ضابطان ایله یمك ییه‌جکمش . کندیسی‌ده آرقداشلری طرفندن دعوت اولنمش ، انك اوزرینه حکومت مصریه‌دن اذن آله‌رق عجالةً مملکتنه کیتمکده بولنمش اولدیغی وحتی ایمپراطور برلیندن او قصبه‌یه شمندوفرله یدی ساعتده کله‌جکنی ویدی ساعت قدر طابورده بولنه‌جغنی بیله تحقیق ایتمش . الحاصل ایشی اولقدر افتخار ، اولقدر مباهات ایله نقل وحکایه ایتدی‌که، اقبالك صوك درجه‌سنه وصوك ساعتده بولنان بر آدمده ممکن‌دکلدرکه او رتبه انشراح‌طبع کورولسون. آرتق بن‌کندمی طوته‌میه‌رق: وار اولکز آلمانلر! آفرین آلمانلر!سزده‌وسزك أفرادعسکریه‌کزده بوفکر تعالی‌وبوقدر أفکار عسکریه وغیرت ملیه ومحبت وطنیه‌موجود اولدقجه دنیاده سزه غالب کله‌جك هیچ برحکومت ودولت تصور ایتمیکز. ألبته شرف وسعادتك‌صوك درجه‌سنه‌ارتقا ایده‌جکسکز سوزلرینی‌بلااختیار سویلیه‌رك اویله برتربیه واخلاقه مالك اولدقلرندن طولایی کندیلرینی تبریك ایتمشیدم . شمدی کورلسونکه افکار ملیه وعسکریه نه‌ایمش ؛ وحب وطن نصل اولیورمش !..

اسکی وقتلردن صرف نظر، یکیچری عسکرینك لغوندن صکره بزده وقوع بولان محارباتده عجبا دولتنه ملتنه حسن خدمت ایدن طابورلر هیچ یوقمیدر؛ پك چوقدر، لکن کیمسه‌نك مال وقید ایتدیکی یوق‌که، انلرك اسامیسی الی ابدی‌الدهر برکذار وخاطر نشان اوله‌رق قالسون !.. مثلا بیك ایکی یوز یتمش تاریخنده‌کی قریم محاربه‌سی اثناسنده مشهوراولان (سلستره مدافعه‌سی)نده کوتاهیه ردیف طابورینك ثبات وبسالتی اولوقت هرکس بیننده برمثل سائر حکمنی آلمشیدی . ازجمله یوقاریده یازلدیغی وجهله، أیلولك یکرمنجی کونی یخنیلرده وقوع بولان محاربه‌ده کوچوك‌یخنیده بولنان دردنجی‌اردونك اوچنجی طلیعه طابوریله ارضروم تالی طابورینه مقابل دشمن یکرمی بر طابور دکیشدیرمکه مجبور اولدی . بزم بوطابورلرده نه‌بیکباشی، نه‌یوزباشی قالمامش؛ طابورلر کیجه‌نك قراکلغنه قدر آچ وصوسز اوله‌رق آتشلر ایچنده سلاح

استعمال أيلمش اولديغى حالده دشمننه غالب كلمشدر . اندن صكره خدمتلرينى تحسيناً بوايكى طابورك سنجاقلرينه نشان ويرلدى ايدى .

ايشته شمدى هر (ايلولك يكرمنجى كونى) اوطابورلرك يوم مخصوصى عد ايدلسه واوكون ضيافتلر ويرلسه، مولودلر و قرأنلر اوقودلسه، كيجه‌سى‌ده فشنكلر آتيله‌رق، چالغيلر چالنه‌رق طابورك بايرامى اولديغى خلقه و عموم عسكره اعلان ايدلسه فنامى اولور!.. اوطابوره منسوب اولان ضابطان، ولو اواسكى ضابطان ونفراتدن برفرد، برنفر قالمامش ايسه بيله، بز فلان طابوردن يتشدك ديه افتخار ايتمزلرمى؛ سائر طابورلرده بونلره غبطه و بوطابورلر كبى بر اسم قزانمق أملنه دوشمزلرمى؟ بوحال عموم اردولرمزده افكار عسكريه‌نك تأسس ايتمسنه سبب اولمازمى؟.. الحاصل چوق‌شى اوله‌جغى ايچون هيچ برشى اولماز وهيچ برشى‌ده ياپلماز والسلام!؟

دوه بوينى محاربه‌سى

عسكر دوه بوينده‌كى استحكامات خفيفه‌يه‌تعبيه اولندقدن‌صكره استحكاماتك محتاج تصحيح اولان يرلرينى تصحيح ايتمك عملياتنه قوشديرلدقلرى كبى‌برطاقم نقاط مهمه‌ده دخى يكى يكى شيلر ياپديرلمغه بدأ ايدلدى. موسقوف‌ده كله‌رك‌حسن قلعه‌سيله‌دوه‌بوينك آره‌يرنده‌واقع دوزاووه‌نك دوه‌بوينى جهته‌ياقين اولان‌يرنده واقع قوريجق كوينك برى‌طرفنده دوه‌بوينه موازى بروضعيتده موقع‌طوته‌رق اردوسنى قوردى. آره‌يرمزده‌كى مسافه يدى سكز كيلومتره قدر آنجق تخمين اولنوردى. بزمده هپ چادرلرمز ياپلدى. اوراده بتون‌بتون قيشلامق احتمالى اولديغى كبى، حسب‌الموسم اوكونلرده چادرلرايچنده آتش ياقمقسزين اوطورلمق دخى‌ممكن‌اولمديغندن، عسكر ايله سفر برلكده زمان‌كچيرمش اولان‌ذواتك معلومى اولديغى وجهله چادرلر ايچنده برر اوجاق‌ده ياپديرلدى. حتى‌فقير بيله چادرمده برمنتظم اوجاق ياپديرمشيدم .

تشرين اولك يكرمى ايكنجى كونى برايش‌ايچون ارضرومه كلدم. فرداسى صباح حكومت‌قوناغنه كيتديكمده‌دوه‌بوينى اردوكاهنده محاربه ايدلمكده اولديغى كلمكده اولان طوپ سسلرندن استدلال ايتدكلرينى خلق سويليوردبلر. قلوب عامه‌ده وقفه‌كير دهشت اولان تلاشك فقير ايله هيچ مناسبتى يوغيدى. زيرا آلتى‌يدى آيدنبريدر كولله‌وقورشون ايچنده‌امرار عمر ايدلمش وبردرجه‌يه قدرده آليشلمش اولديغندن حكومت قوناغنده‌كى‌خلقده كوردبكم تلاشدن بالطبع بتم آزاده اولمقلغم اقتضا ايدييوردى. هركس بر تلاش ايله اوته‌يه برى‌يه قوشيور

ایدی . چاریك ساعت صکره قوناغك ایچنده همان هیچ کیمسه قالمدی دینه جك درجه ده اورتالق تنهالشدی ؛ بن ده اورایه کتیرتدیکم آته بینه رك اردوکاهمزه کیدرکن ؛ پیاده وسواری برچوق اهالی دخی مسلح اوله رق شهرك خارجنده کی کموشلی کنبد یولیله والله الله نعره لریله دوه بوینه طوغری قوشوب کیدیورلردی . او آقینتی یه اویارق « قارتی یه ژه نه رال » دینیلان قوماندانك قرارکاهنه قدر کلدم . برده دوربینی آلوب باقه یم که ، خط حربمزك هر نقطه سنه مقابل اوله رق دشمن هجوم ایدییور ایسه ده ، تعرض حقیقیسی ، صاغ جناحمزی تشکیل ایدن طوپالاق کوینك اوکنده کی فرقه مزك علیهنه در . بو حالی کورن اهالی هپ اردونك صاغ جناحنه طوغری چکیلوب کیتدیلر . اوراده کی عساکر منتظمه مزه قوة الظهر اوله رق آتشه صالدیردیلر . تعرض حقیقی نقطه سنه فریق رفعت پاشا قوماندا ایدییوردی . دوربینلرله کورولدیکنه کوره پیاده آتشی کرمیٔ تام حاصل ایتدیکندن آرتق هپ دقتلر صاغ طرفه منعطف اولدی . حتی آتشه طیانه میوب رجعت ایدن دشمنك تجدید هجوم ایتدیکی صره ده عسکرمز تلاشسزجه کمال ثبات ایله ینه آتش ایدرك مهاجمینه کوز آچدیرمیوردی . او صره ده اردومزك هر نقطه سی ده کولله وقورشون تعاطیسیله مشغول اولمقدن ناشی خط حربمز برماکنه یه تشبیه اولنسه ماکنه نك هر جزء لازمی وظیفهٔ معینه سنی کمالیله ایفا ایتدیکندن آهنك حرکاتك وآتشلرك اطرادی ، خارجدن باقانلره کوره طباعه مورث انبساط اولیوردی . ایشك امنیت اوزره جریان ایتمکده اولدیغی دخی ، عموم محاربه عملیاتنك ماکینیستی حکمنده اولان مختار پاشانك وجهنده کی علائم ابتسامدن آکلاشیلیور ایدی .

بناءً علیه فقیر بی محابا چادره کیردم ؛ اوته یه بری یه یازلمق اوزره قوماندان حضرتلرینك امر ایتدیکی بعض محررات وتلغرافلری یازارکن قولاقلرم یاغمورلی هواده صاعقه لرك بربرینی تعقیبی سببیله مدت مدیده استمرار ایدن کوك کورلدیسنه مشابه برصورتده طرفیندن دخی نشرمات ایلیان سلاحلرك اوغولتیسندن بشقه برشی ایشتمیوردی .

برآره لق بزم چادرك اوته سندن بریسندن برر اوفه جق ثقبه لرك آچیلمقده اولدیغی کوردم ؛ وحاصل اولان خفیف سسلردن چادره قورشون طوقانمقده اولدیغنی استدلال ایدرك درحال طیشاری یه فیرلادمکه دشمن مرکزمز اوزرینه دخی هجوم ایدییور وأیجه یاقلاشدیغندن قورشونلری قرارکاهك هرجهتنی طوتیور . آرقه مزده برقاچ یوز خطوه مسافه ده برتپه جکك اوستنه چکلدم ؛ حربك حالنه

سیر ایتمکده اولان بعض ذوات ایله برابر اشه‌رك دوربین بدست تماشا اولدم. فقط آتش اوقدر شدتلندی که، اوکمزده بولنان بزم چادرلر مرمیاتك تأثیریله پارچه‌لاندقجه اوفاق اوفاق بر پارچه‌لری بیاض کله‌بکلر کبی هواده اوچوشیور ظن اولنیوردی.

پك أیی! بز أشیامزدن واز کچدك اما، اردونك کافهٔ مخابرات مهمه‌سنی متضمن اولان اوراق چانطه‌سی چادرده واوطوردیغم سجاده‌نك اوستنده، کاغدلر ایسه پریشان بر حالده بولنه‌رق میدانده قالدی. شمدی هانکی یکیدم جسارت ایدوبده چادردن بونلری چیقاره‌جق؛ بویله تهلکه‌لی بر تکلیفی نصل بر آرسلان یورکلی آرقداش قبول واجرا ایده‌جك! دیه دوشونورکن بدایت حربدنبری خدمتمده بولنان، باطومه تابع لیوانه قضاسی اهالیسندن بزم شعبان آغایه مشاوره صورتنده کشف ضمیر ایتدیکمده، های های نه‌وار ایمش، بن کیدر چیقاریرم دیمسونمی!.. به آفرین شعبان؛ قوش یاوریجغم! دیه اوقشایه‌رق آرقه‌سنی صیغادم. اوجسور کورجی، بلا بارانی کبی یاغمقده اولان قورشونلر ایچنده قلمش اولان چادرلره صالدیردی؛ یانغین آلاوی درونندن مال قاچیرر کبی بر سرعت فوق العاده ایله بزم سجاده‌یی أوراقیله برابر قوجاقلامش، چانطه‌یی‌ده اوزرینه قویمش اولدیغی حالده سلامت کامله ایله چیقاردی کتیردی.

آرتق بزده آفرینلرك، تحسینلرك بیکی بر پاره‌یه! حتی بو خدمته مقابل اولمق اوزره بعد المحاربه بزم شعبان آغایه بر نشان آلیویرملك وعدنده دخی بولندم اما، محاربه‌نك صوکنده شعبان، روسلك استیلا ایتمش اولدیغی کوینده قلمش اولان چولوق چوجغنك بر چاره‌سنه باقوب ینه عودت ایتمك اوزره مملکتنه کیتدی‌ده حالا کلمدی؛ حیات ومماتنه متعلق بر خبر آلنه‌مدی.

هرنه‌ایسه هرصورتله شایان دقت واهمیت اولان صاغ جناحك حالی مختار پاشانی راحتسز ایتمکه باشلادیغندن اوصره‌ده نماز قیلمقده اولان قورد اسماعیل پاشایه نمازی اختصار ایدیکزده صاغ جناحه کیدیکز وعسکرك تقویه‌سی ایچون هرنه مقتضی ایسه یاپیکز امرینی ویردی، کوندردی.

صاغ جناحمزی هجومله تضییق ایدن دشمنك کوردیکی شدتلی مقابله آتشندن ایشی سوکدیره‌میه‌جکنی آکلایه‌رق براز مدت اولدیغی یرده قالدقدن صکره بتکرار خطوه خطوه کری یه چکلدیکی، بزم آوجیلرلده ایلرولمکه باشلادیرلدیغی صره‌ده رفعت پاشانك بجاغندن قورشونله اورلدیغی خبری کلدی. رفعت پاشا مجروح اولدیغی کبی قوماندانی قائمقام بحری بکه ترك ایتمش. واجرا اسنه باشلانیلان

حرکات تعرضیه‌نك اکالنی اکا حواله آیلمش ایسه‌ده، رفعت پاشایه بدل قوماندا
أیلك اوزره باش قوماندان حضرتلری مرکزدن میرلوا عاکف پاشانی اورایه
کوندردی. عاکف پاشا خط حربه واصل اولوب اهمیتلی بر تعدیلات ایله هجومنی
تجدید أیلدیکی اثناده الك‌ده اورلدیغی خبری آلندی. بوحالده صاغ جناحك
عموم قوماندانسنده بولنان اسماعیل پاشا، اخشام اولوب صولر قرارنجیه قدرطوپجی
لواسی حسین پاشا وبحری بك واسطه‌لریله معاملات حربیه‌یی بولدیغی شکل
وصورتده اداره ایتمش؛ وقراکلق باصدقدن صکره هرکسك اولدیغی یرده
کیجه‌یی کچیرمسی امریله آتشی کسدیرمش اولدیغی صکره‌دن ایشیدلمشدر.

اردومزك مرکزینك صورت انهزامی

فقیر چادرده ایکن کلان قورشونلر هجومك وجهۀ توجهنك مرکزه
یوکلندیکنی اخبار ایتمشیدی. برایکی ساعت اوصورتله اوزاقدن قورشون ایله
سلاملاشدقدن صکره اخشام اوستی مرکز اوزرینه اولان هجوم کسب شدت
ایتدی. دشمنك مرکز اوزرینه قصدی تحقق ایتدیکی صره‌ده، مرکزك ایلریسنده
واوزون احمد کوینك اوستنده واقع تپه‌ده دیاربکر ردیف میرآلایی احمد بك
قومانداسیله بولنمقده اولان اوچ طابوری تقویه ایتمك ایچون مرکزدن اوچ
طابور دها کوندرلمش اولدیغی کبی، احمد بك بدایت حربدن بری بایزید قول
اردوسنده اولدیغی جهتله مختار پاشاجه غیرمجرب اولمسنه مبنی برقضایه دوچار
اولنمامق اوزره میرلوا چرکس موسی پاشا ایشك صورت جریانه نظارت ایتمك
اوزره‌اوتپه‌یه ارسال قلنمشیدی. دشمنك پیاده‌سی وجهۀ هجومنی اورایه‌چویردیکی
کبی‌طوپلری دخی اونقطه‌یی شدتله برهدف تعرض اتخاذ ایلدی. دشمن‌مهاجمینی
مذکور تپه‌یه دها خیلی مسافه اوزاقده ایکن تپه‌نك اوستنده‌کی طابورلرمزك
کلیتیله برابر تپه‌دن آشاغی یاتیر کوتیر دوکولمکده وهیئتلریله برابر کری‌یه
طوغری قاچمقده اولدقلری کورلمسونمی!

قوماندان پاشا حضرتلری احتیاطده بولنان عسکردن ایکی طابور آله‌رق
بالذات اورایه قوشدی، دوکوتی عسکره ملاقی اولدی. انلرك برازینی چویروب
ایلرویه طوغری یورویه‌رك عسکری آتشه بدأ ایتدیردی اما، بزم عسکرك
دوکولمسیله برابر تپه‌یی ضبط ایتمش اولان دشمن عسکری، بزم اولدیغمز یری
یعنی (قارتی‌یه ژنه‌رالی) شدتله برآتشه طوتدی. حتی یانمزده بولنان مجار
ملتجیلرندن فریق فیضی پاشا دخی بویندن خفیف صورتده یاره‌لندی. بزم
اولدیغمز یرده بولنان طابورلر دشمنك تپه‌یه چیقدیغنی وبزم عسکرك آشاغی

دوكولديكى و آرتق هجومك بزه توجه ايتديكنى كوردكلرى كبى، سرايت ايدن قورقو سببيله براوركوتى ايله بونلرده بولندقلرى خط حربدن هپ بردن كرى يه طوغرى قاچشمغه باشلاديلر.

عسكرك محاربه‌دن فرارى مسئله‌سى غايت عجيبدر. كوياكه جمله‌سى برحسه، برتلبه مالك وياخود هپسنك تلبى سيالهٔ برقيه كبى برأثر معنوى ايله برى برينه متصل ايمش كبى ولو اون بيك نفرده اولسه بردقيقه وبرآنده محاربه‌دن يوز چويرييورلر. ضابطانده نفرانك ايچنه واوغلبه‌لكك آره‌سنه قاريشوب برابرجه قوشوب كيديورلر. ضابطانك بعض حميتليلرى صوپه ايله عسكرك اوكنه طورمق، راست كلديكنك قفاسنى، كوزنى يازمقدده قصور ايتميورلرايسه‌ده، باشه چيقه‌مدقلرى كبى انلرده جماعته اوييورلر. لكن عسكرله برابر كرى يه قاچان ضابطانمز، عسكرى ثباته سوق ايدن أرلرمزدن دها چوقدر!

مختار پاشانك برابرجه آلوبده كوتورديكى طابورلرك بريسى خاصه‌اردوسنك نظاميه اوچنجى آلاينك طابورلرندن برى ايدى. ايلرى! قوماندا سيله دشمنك بزه طوغرى توجه ايدن قوتى اوزرينه سوق ايدر ايكن طابورك بيكباشيسى رمضان اغا، قفاسنى ووجودينك قسم علويسنى بربيوك طاشك ارقه‌سنه صوقه‌رق قيچنى طيشارى يه چيقارمش اولديغى حالده عسكرينه ايلرى! قوماندا سنى ويرييورمش. ايشته بيكباشى اغانك اووضعيتنى كورمش اولان قوماندان پاشا، طياقله بيكباشى يى تكدير ايتمك ايچون اوستنه طوغرى كيدر ايكن. قيچنه تصادف ايدن بردشمن قورشونيله بيكباشى اغا يره سرلمش وبوجهتله حقيقتك دست انتقامنه دوشمكله مختار پاشانك تكديرندن قورتولمشدر. شمدى بيكباشى جنابلرينك اوحالى كورن عسكرده يوركمى قالير؛ صكره اوعسكردن برجسارتمى بكلنيلير!.. ضابطانك اظهار ايتديكى اثر جبانت سببيله عسكرك ثبات قلبى آلت اوست اولمازمى!؟ ايشته بزده ضابط يوقدر دينلمسى، بو ودها بونك كبى ناموسه تعلق ايدن مناسبتسزلكلر ايقاعندن اوتانميان ذواتك كثرت وجودندن ناشيدر.

نشانلر اوزرينه بر فقره ولوكه متعلق حس مطالعات

دشمن قارشوسنده جريحه‌دار اولانلرك يارهسنى معنوى برنشانهٔ افتخار عد ايدنلردن اولديغم كبى. بومثللو اعزهٔ غزاتك حميت وشجاعتنك تقدير اثرى اولمق اوزره سينه‌لرينك دخى دولتك علامت ماديهٔ تقدير آشناييسى اولان برر نشان ايله تزين ايتمسنى ايستر ايدم. ايش ايچنده بولنلمق تجربه‌سى پك چوق خطالرمى تصحيح ايتديكى كبى، بوبابده فقرهٔ آتيه كبى وقوعاتك توالئ مشاهداتيله‌ده پك بيوك بردرس انتباه وعبرت حاصل اولدى.

فقره

محاربه‌نك أوائلی اثناسنده یاره‌لنمش اولان برضابطی خط حربدن کری‌یه کتیرمکده اولدقلرینی کوردیکمده یانینه کیدوب خاطرینی صوردم. مجروحك طرز افاده‌سی خوشمه کیتدیکندن شو آدمجغزه برنشان آلمق داعیه‌سیله اسمنی ومنسوب اولدیغی قطعهٔ عسکریه‌یی سؤال ایله پوصله‌سنی یاپمه آلدم؛ صورت حالی آخشام مختار پاشایه عرض ایتدم. چونکه اصحاب استحقاقه ویرلمك اوزره رتب مختلفه‌دن یانمزده برقاچ یوز نشان وارایدی. پاشا سکوت ایدرك لاونم برجواب ویرمدیکندن، ایشبو مشارالیهك مروتسزلکنه حمل ایله منکسر اولدم. برقاچ کون صکره ینه برمحاربه‌نك وقوع بولدیغی اثناده کلان بردشمن کوله‌سی، قرق اللی خطوه قدر آچیغمزده بولنان مکاری بارکیرلرینك یانینه دوشه‌رك پاطلادی؛ وبرحیوانی تلف ایدرك برایکیسنی دخی یارالادی. مشیرپاشا فقیره خطاباً : (یاهو عارف! نه‌دیرسك، شو یوك حیوانلرینه‌ده برر نشان ویرمیه‌لمی؛ زیرا یاره‌لندیلر! بیچاره‌لره آتیاً برر نشانهٔ افتخار اولمق اوزره مطلقا کوکسلرینه برشی طاقمق لازم دکلیدر؟!) یوللو وقوعبولان سؤال تعریضیسنك، برقاچ کون اول یاره‌لنان ضابط حقنده ایتدیکم مراجعتك جوابی اولدیغنی آکلادمده، سکوت ایتدم ایدی. انك اوزرینه‌دیدیکه: (باق! ایشته مکاری بارکیرلری‌ده محاربه‌ده مجروح اولیورلر ؛ هرمجروحه نشان ویرلمك اقتضا ایدرسه صکره اونشانك قدری نره‌ده قالیر !.. کچن کون سزك دیدیککز ضابط عجبا قاچرکنمی اورلدی ویاخود برطاش آرقه‌سنه صاقلانمش ایکن برقضا قورشونیی اصابت ایتدی؛ بورالرینی بیلمدکجه نشان ویرلمك نصل ممکن اولور؛ بن أویله استرمکه برضابطه نشان ویردیکی وقت : بن بونی فلان محاربه‌ده ابرازایتدیکم حمیت وشجاعتك یادکاری اولمق اوزره آلدم دیه مادام الحیاة افتخار ایتسون وهرکس‌ده انی اویله‌جه بیلسون.) انتهی

حقیقةً آناطولی محاربه‌سی اثناسنده مختار پاشا اون، اون بش کشی‌یه آنجق نشان ویره‌بیلدی ایدی. بعدالمحاربه استانبوله کلدیکمزده روم ایلی اردولرینك بتون ضابطانك وبلکه‌ده عساکرمعاونه‌سی افرادینك بیله کوکسلرینی نشانله طولدیرمش اولدقلری کورولدیکی کبی، بتون آناطولی حرب اردوسی ضابطانی مأیوس قالدیلر. هپ بردن مختار پاشانك مروتسزلکنه قائل اوله‌رق خاطرمانده اولدیلر . واقعا مجروح اولدیغی یوقاریده بیان اولنان بیکباشی رمضان اغانك حالی‌ده اوحقیقتی اثبات ایتدی ایسه‌ده، شخص ایله قائم اولان برحکمتك اصلاح عالمی کافل اوله‌میه‌جغی

بدیهیدر . قاعده عمومی کرکدر ؛ یوقسه بر آدمك قاعده‌پرورلکندن نه‌چیقار.
مع مافیه بتون بتون فائده‌دن خالی دکلدر.

بوزغون عسکری طوپلامق اوزره چالشدیغم صره‌ده بر ضابطك کوریلان دناءتی

مختار پاشا ایلریده‌عسکرله اوغراشمقده اولسون؛ آرقه‌سنده قالان مرکزك عسکری عمومیتله ترك‌موقع ایدرك‌فرار ایتدیلر. بعض ضابطانك‌یاپمقده‌اولدقلرینی کوردیکم کبی؛ نقیرده اوصره‌ده أمله کچن متعلقاتمدن وارضرومك املاك قلمی کتبه‌سندن حلمی افندی وبزم شعبان اغا ایله عسکرك اوکنه طورمق ایستدم. صول ألمده آتك دیزکینیله قاریشق برحالده زدوولورم، صاغ ألمده قامچی اولدیغی حالده‌راست کلدیکمك یوزینه‌دفاسنه اوروب‌چویرمکه سعی ودیکه‌میانلری طبانجه‌م ایله تهدید ایدییوردم. برنقطه‌ده تمل‌طوتدیروب طوردیره‌بیلدیکم بش اون‌نفری کورن‌فراریلرهیچ‌اوزریمزه اوغرایه‌میه‌رق‌صاغدن‌صولدن‌چکیلوب‌کیدییورلردی. کونش غروب ایتدی، اورتالق قراردی؛ حالا بز عسکری طوردیره‌میه‌جغزدیه اوغراشوب‌طوریبورز. بوکیرودارمزك نه‌دن‌صکره حاصل ایلدیکی موفقیت‌اثری اولمق اوزره برایکییوز قدر آدم طوردیروب طوپلادق. خوشاب بولاشنی قدر عسکرالکمز اولمق مناسبتیله [*] انلره تك چفت صایدیره‌رق بلوك هیئتنه‌قویدم. شمدی برضابط أمله کچه‌ده شوایکی بلوکی ایلروده بولنان قوماندان پاشانك‌یانه کوندرسه‌م مطالعه‌سیله مشغول ایکن صاغمزدن صولمزدن اوصحرای واسعی طولدورمش اولان فراریلر سیل کبی متمادی‌الجریان ایدی.

اوآرالق‌فرار ایدن عسکرك آقندیسنه اویارق کلمکده‌اولان برآتلی‌ضابطك سعرد ردیف بیکباشیسی کزلی محمد اغا اولدیغنی طانیدم . اما برادر ، باق سکا! ایلروده قوماندان پاشانك یانده عسکر قالمدی؛ شوایکی‌بلوکی آلوب‌اورایه‌کوتورز ایسه‌کز دولت وملته بربیوك خدمت ایتمش اولورسکز دیدیکمده : بو ... لرك اوکنه شمدی طورولورمی؟ بونلر بویله وقتلرده أللرنده‌کی سلاحلرینی‌کندیلرینی چویرمك ایستیانلره چویررلرده انسانی‌ناحق‌یره‌أولدیررلر جوابنی‌ویرمسونمی!.. بیکباشیله اولان محاوره‌مزی طوردیردیغمز عسکرده ایشیدیوردی .

باقندی‌شوذاتك‌طینت ردیئه‌سنه‌که، کری‌یه کیتمه‌سنی کندیسنجه‌برعلت‌معقوله ایله‌تعلیل ایتمك ایچون نهلر سویلیور؛ هیچ‌عقللرده اولمیان برشیئی عسکرك‌عقلنه کتیرییور. های‌الله بلاسنی ویرسون!.. بوکا قارشو اقتضا ایدن‌جوابلرویریلیرکن

[*] چونکه قول‌اغاسیله ارضرومده من برضابطر تشکیل ایدیکمز واوضابطرك‌فوق‌العاده رتبه‌سنه قدر نائل اولدیغمز اونودلمسون !

بزم بلوكده اولديغى يردن چوزيله‌رك ينه يولنه دوام ايتدى؛ بيكباشى ده صاوشدى كيتدى. بز آچيقده وميدانده اوله‌رق قالەقالدق!

لكن بيكباشينك بو سوزى نى‌ده توهيم ايتمش اولديغندن اسكيسى كبى فراريلرك اوزرينه شدتله صالديره‌مز اولدم. بافكنز فراريلرده‌كى دهشته‌كه، بيكباشى‌يه ملاقى اولمزدن اول طاتايلقله ويالوارمق ياقارمق ايله اوكارينه طوره‌مديغم عسكرك حال دهشتناكى اوزرينه نوران ايدن غضبله: «بره ايمانى يوق يزيد حريفلر، نره‌يه قاچيورسكز» ديه تهديد ايچون ره‌وولورمى اوزرلرينه طوغرولتدقجه، (امان اغا، بزه قيمه!) ديه اونى، اون بشى بردن يره ياتيور ايدى. بونلرك تفنكلرى وفشنكلرى برابر اولديغندن بريسى اوستمه طوغرى سلاحنى طوغرولدوبده چكيل اوكمدن ديمش اولسه، خوش اوكارينه طوره‌ميه‌جكم دركار ايدى يا!؛ آنجق بتون قواى معنويه‌لرى اوزرنده تسلطن اولان وهمه مقابل عقل وتدبير انلرك معدل حركت ومعاملاتى اوله‌ميوردى كه، تصورات معقول ايله عزملرينه برصورت ويرسونلر. بيكباشينك اوسوزيله اسكى همتمه فتوركلدى ايسه‌ده. بالكليه‌ده ايشى ترك ايتمكه حميتم مانع اولدى.

زيرا بز اوكون موفق اولور ايسه‌ك دشمنك باشنه نصل بلالر كله‌جكنى تصور ايدييوردم. وقت اقشام اولديغندن نهايت برساعت قدر ثبات اولنورسه مقصدك حاصل اوله‌جغنه، اولجه مختار پاشا حضرتلرندن ايشتمش اولديغم سوزلر اوزرينه حكم أيليوردم.

بن عسكرلر ايله باغروب چاغروب اوغراشور ايكن (اخ فى الله) م عاكف پاشانك نفيرى چاغرمقده اولديغى. غلبه‌لك ايچندن چيقان سسندن آكلايه‌رق يانته قوشديغمده مجروح اولديغنى كوردم. بوزغون عسكرك يولده كندوسنه برتسلط ايتمك ويا صويمق احتمالنه مبنى يانته برايكى كشى قاتيله‌رق ارضرومه كوندرلمسنى سويلدى. حلمى افندى‌يى ترفيق ايتدم، كوندردم. دقت بيوروليورمى! دولتك وملتك وقايهٔ شرف وشان واستقلال وناموسى اوغورنده جريحه‌دار اولمش برحميتلى پاشامز، اوصره‌ده بزم عسكرك تسلطندن أمين اوله‌ميور ايدى. اولمامغه‌ده حقى واردريا! زيرا حدسز وحسابسز وقوعات، مشاراليهى تصديق ايدييوردى.

مجروح قائمقام جلال بكك بر تخالفى و اونك ايچنده‌كى حكمت

عاكف پاشا صاوشدقدنصكره تفاسى كوزى صاريلى بشقه برضابطك آت اوزرنده كوتورلمكده اولديغنى كوردم؛ يانته كيدوب باقديغمده، هانيا يوقاريده بريرده ذكرى كچن بربيكباشى جلال افندى وار ايديكه قارصلى خواجه‌يه: (موسقوف

دائی جننك قپوسنه ایکیوز طوپ دیزمش ... کوونیز ایسه‌ڭ بیوزیکز) جملهٔ لطیفه‌سنی صرف ایتمش ایدی ؛ ایشته او خوشکو و حاضر جواب جلال افندی اولدیغنی ظانیدمکه بوذات صکره‌دن قائممقام اولمش وبکالك عنوانی آلمش ایدی. ماشاالله جلال بك سزمیسکز ؛ بوحال نه‌در ، نره‌یه کیدییورسکز دیه‌صوردیغمده ، مومی‌الیه ینه شن وتخفلغنی غیب ایتمیه‌رك « جنته ! » جوابنی ویردی. چونکه آلدیغی قورشـون یاره‌ی خیلیجه دهشتلی اولدیغندن اویاره ایله مطلقا شهدا زمره‌سـنه التحاق ایده‌جکنی قورارمشده انك اوزرینه جنتـه کیدییورم جوابنی ویرمشدر .

بوذات ایله‌ده حقوقمز قدیمدر ، کندیسی‌ده پك تحندر . برقاچ کون صکره ارضرومده‌خسته‌خانه‌یه کیدوب زیارت ایتدیکمده‌نصل اولوبده یارداندیغنی‌صوردم. آه برادر خلوصکارلق خلطنی‌ایتدمده بوقضا باشمه کلدی. زیرا مرکزده‌کی آتشك شدتلندیکی واوزون احمدتپه‌سنده‌کی عسکرك بوزولدیغی صرده‌ تتار پاشا کلدی. عسکری تنظیم ایتمك املیله ایلری‌یه صالدیردی ایدی. بن‌ده کندی کندیمه عجبا قوماندانك آرقه‌سنده سواری اوله‌رق کزوب ، وایش کورییورمش کبی ابنای زمانمزك یاپدیغی‌وجهله باغیروب چاغیروبده شارلاتانلقله کندمك اورادا‌اولدیغنی ایشیتدیروب برمیرآلایلق قاپه‌بیلورمی‌یم دیدم و یاپه‌جغمی حکم‌ایدرك اوصورتله قوماندانك آرقه‌سندن یوروودم . دیرکن نصیبمز اولان قورشونك ویردیکی تأثیر ایله پاتیر کوتور آتدن آشاغی یووارلاندم ، برازده‌سرسم اوله‌رق یاتدم. بنی‌أولدی ظنیله‌بزم عسکر آرقداشلر جزمه‌لریمی چکمکه ، ساعتمی آلمغه ، البسه‌لرمی‌صویمغه قصد ایتدیلر ؛ « براقك به ، دها اولمدم .. » دیه‌جانمی دیشمه آلوب باغردیغمده چیل‌یاوریسی کبی اطرافمدن طاغلدیلر. هرنه‌ایسه بیلدکلردن برایکی کشی راست کلهرك قضامی . کوزمی صاردیلر . بنی قالدیروب خسته خانه‌یه کوندردیلر . اوبله کوریورمکه حکیملر بزی بودفعه‌اقده جنته صالیویرمیه‌جکلر. های‌الله جزاسنی ویرسون .. میرآلای‌اولهم دیرکن آزدها ساحل آلاینك قائممقاملغی [٭] منحل اوله‌جقدی دیدی. ایشته‌بزم نفرات عسکریه‌مزك ایچنده‌بویله خباثت ودنائتلری ارتکاب ایدن اشخاص رذیله‌یه‌ده تصادف اولنیور. نه‌چاره ، أت کمیکسز اولماز . دیوبده زوزله‌یه موزله‌یه یوتیویردم .

ارضرومك استحکام قپوسنده‌کی واقعات

کیجه ساعت بره طوغری کلمشیدی ؛ خط حربده‌کی طوپلرکده قوشولمش

[٭] چونکه مومی‌الیه قره‌دکز ساحلی ردیف آلاینه قائممقام اولمشیدی .

اولدیغی حالده عودت ایتدكلرینی كوردم . اوغلبه‌لك ایچنده وقرا كاقده قوماندان
پاشایی بولمق ممكن اولمدیغندن ، شمدی بوبوزغون عسكر ارضرومه طولار ایسه
صكره بونلری سوقاق آره‌لرنده طوپلامق مشكل اوله‌جغنی ، قارصده كوردیكم
حال وامثالك دلالتیله حكم ایدرك ، بوعسكری مملكته صوقدیرمامق ایچون اقتضا
ایدن تدابیری ارضرومده‌كی ولاة اموره یاپدیرمق وزره قوشارق ارضرومه كلمكه
قرار ویردم . ارضرومك استحكامات متصله‌سنك كموشلی كنبد جهتنده‌كی قارص
قپوسنه یتشدمكه ، قپونك اوكنه علی ماحشرالله عسكر ییغلمش ، ایچری‌یه كیرمك
ایستیورلر ؛ ایچریده‌كی قره‌غوللرده بونلری صالیویرمیورلر . مكر بندن اول
قوماندان پاشا حضرتلری ارضرومه برياور قوشدیروب ، بوزغون عسكرك ایچری
صوقدیرلمامسی امرینی ویرمش ایمش .

فقیرده طیشاری‌یه بریكمش اولان جماعتك ایچنه طیقلدم قالدم . ایچری‌یه
كیرمك ممكن دكل كه ، والی و قوماندان پاشالره خبر ویره‌یمده حالك واستقبالك
چاره‌سنه باقسونلر . عساكر متحشده‌نك كوروالتیسندن قره‌غوللره سس ایشتدیرمك
وبرضابط چاغرتدیرمق ممكن دكل . عسكر برطرفدن قپویی زورلیور ؛ قپوده‌كی
قره‌غوللرده اوبر طرفدن مقاومت ایدییور . اواثناده ایچریدن بریسی جماعته
خطاباً : قپونك اوكندن چكلكز ، یوقسه قورشون یه‌جكسكز دیه باغردی
ایسه‌ده كیمسه دیكله‌مدی . برده ایچریده‌كی عسكره آتش ایدك امرینك ویرلمسیله
برابر ایچریدن جایر جایر سلاحلر پاطلادیغی كبی ، بزم غلبه‌لغك ایچنده كیلردن
موقعی مساعد اولانلری یره یاتدی ، اولمیانلرده آیاق اوزرنده دیكیله قالدی .
فقیر اوصره‌ده یره‌یاتانلرله برابرایدم . برقاچ نفرمز اورلدی ، غلبه‌لكده طاغلدی .
اوراسی تنهالشدیغی كبی بزم شعبان آغا ایله قپونك اوكنه كله‌رك دردمزی آكلاتمق
اوزره برضابط ایستدك ؛ كوچ حال ایله بریسی كلدی . مقصدمزی آكلاتدقدن
وكندمزی طانتدیردقدن صكره بزی ایچری‌یه آلدیلر . وقعه‌یی والی عزت وقوماندان
مشیر حسن پاشالره آكلاتمق اوزره حكومت قوناغنه كیدرایكن استحكام قپوسنده
بشقه بروقوعات اولمش .

شویله كه : بندن صكره اورایه فقیرك رفیقلرمدن اكینلی مصطفی افندی كلمش . اوده
برتقریب ایله ایچری كیرمش ؛ وقوعاتك عاقبتنه انتظاراً ایچ طرفنده بكلر ایمش . آرقه‌دن
كاوبینه قپو اوكنه تحشد ایدرك كوروالتی ایدن نفراتك ایچندن بریسی چیقه‌رق : ایش
ایشدن كچدی ، اردو آلت اوست اولدی ؛ بوندن صكره قپویی قپامق نه‌دیمكدر ؛

بو بدلالغی یاپان کیمدر دیه بارбار باغرر و آغزینه کلان هذیانی ایدر. مصطفی افندی بو حریفك سوزلرینك استحکام قپوسنك ایچنده‌کی عسکره موجب دهشت و فتور اوله‌جغنی طیشاریده‌کی بوزغون عسکرك جسارتنی ارتیروب فنالغی تزیید ایده‌جکی مطالعه‌سیله بو آدم جاسوسدر امانك عسکر شونی طوته‌لم دیه قره‌غول ضابطنی و عسکری تشویق ایدر. واو ذات کورلتی ایدر ایکن قپونك اره‌لغندن بردن بره یقالایه‌رق ایچرویه الورلر. مکر بوذات طوپجی میرالایی عارف بك ایمش، مصطفی افندی طانیر، سرخوش ایدوکنی آکلار، طانیدیغنی بللی ایتمه‌رك میرالایه برقاچ طوقات عشق ایتدکدن صکره بك افندی‌یی قپونك آرقه‌سنده بولنان قره‌غول کلبه‌سنه حبس ایتدیرر. برایکی ساعت صکره مواصلت ایدن قوماندان پاشایه مصطفی افندی حکایهٔ حال ایتمسیله مصطفی افندینك معامله‌سی تحسین اولنور. عارف بك دخی جلب اولنه‌رق یوزینه توکوریلوب تکدیرله برابر ینه محبسنه اعاده ایدیلور.

کله‌لم فقیرك حالنه: طوغریجه حکومت قوناغنه کیتدم. مشیر حسن وینه مشیراندن منملی مصطفی توفیق و فریق کاظم پاشالرله دفتردار حاجی عاکف افندی‌یی و ملکی و عسکری بعض سر آمدانی جملةً والی عزت پاشانك اوطه‌سنده محاربه‌نك خبر فتحنه انتظاراً اوتوریورلر بولدم. اردونك دوچار اولدیغی بلیهٔ انهزامی احتیاطلی و اداره‌لی بر لسان ایله آکلاتیر ایکن، ارضروم عساکر ضبطیه‌سی طابور آغاسی ابراهیم عاهد بکك اردوکاهدن کلدیکنی و پاشالر حضراتی کورمك ایستدیکنی خبر ویردیلر. بن سوزمی کسدم؛ ابراهیم بك ایچری کیره‌رك: [افندم مژده‌لر اولسون] جمله‌سیله فتح کلام ایتدیکی کبی بنم لونم، هیئتم تغیر ایتدی. زیرا بن خبر انهزامی وانك اوزرینه بر تدبیر عاجل یاپلسی لزومنی عرض ایدر ایکن آرقه‌دن بر بشقه‌سی کله‌رك بنم تبلیغاتمك عکسنی خبر ویرمکه باشلایجه انسانه برشاشقینلق، بر حیرت، بر خجالت طاری اولمسی ضروری دکلمیدر! ابراهیم بك؛ شویله اوردق، بویله کسدك؛ شویولده هجوم ایتدك دیدکجه، فسبحان الله! بن شمدی اردودن کلیورم؛ استحکام قپوسنده تحشد ایدن عسکرك حالی نه‌در، انی بن بیلیورم؛ بو آدم آچیقدن آچیغه اختیار کذب ایدیور اما، بونك کذب اولدیغنی جماعته نصل آکلاته‌جغم!! چونکه بنم ویردیکم خبر موحش، انك‌کی ایسه مفرح!.. (سویله تاتار آغاسی، یالان ایسه‌ده خوشمه کیتدی!) ضرب مثل مشهوری حکمنجه هرکس انك یالانی قبوله طبعاً مائل،

بزم قاره خبر ایسه موجب تکدر وانفعال اولدیغی ایچون ابراهیم بکك تبشیرات
نشوه بخشاسنی استماع ایدن هیئتدن بعضیلری معنالی برطور ایله یوزیمه باقدقجه
چیلدیره جغم کلیور ایدی .

اولجه بزم ایصال ایتدیکمز خبری استیضاحاً عزت پاشا ابراهیم بکه سؤاللر
ایراد ایدییور؛ اوده : (افندم بن شمدی اردودن کلیورم ؛ اردومز مظفر
وغالبدر، هرکیم بونك عکسنی سویلیور ایسه دشمنلق ایدییور) دیمسونمی!..
غیری صبر وطاقتم یانه‌رق ابراهیم بکه خطاباً : « آرتق آلویرر، صوص. آزیجقده
ایشه باقیلسون، اردونك باشندن نه‌لر کچمش اولدیغنی بن بیلیورم، وقوعاتی
بوکوزلرمله کوردم؛ شمدی بکامی؛ سکامی اینانمقلغم لازمدر؛ محاربه وقوع بولور
ایکن هانکی جهتده وکیمك یاننده ایدك؟ » دیه‌صوردیغمده : (طوپالاق کوینك
آلتنده عاکف واسماعیل پاشالرك یاننده ایدم) جوابنی ویردی « عاکف
پاشا نه‌اولدی؟ » دیدم، (محاربه یرنده براقدم) دینجه، نقیر ایشی آکلادمکه
ابراهیم بك، عاکف پاشا مجروح اولمزدن اول بزم صاغ جناحده‌کی عسکرك
دشمن اوزرینه هجوم وتقدمی ودشمنك بوزولدیغی اثناده اورادن آیرلمشدر .
« سندن صکره ایش بنم کوردیکم حال وصورته منقلب اولدی. بیهوده یره
عالمی خلاف حقیقت حال خبر ایله اشغال ایتمکده نه‌معنا وار؟.. » دیدم ایسه‌ده،
سوزی طاتلی اولدیغی جهتله بزه‌پاشالر حالا ابراهیم بکی استنطاق ایتمکدن وازکچمیورلر.

پاشالرك ایچنده جمله‌سندن زیاده تقدیر اهمیت حاله مقتدر ظن أیلدیکم کاظم
پاشانك قالقوب یاننه کیدرك : « بومعناسز سوزلرله وقت کچیرمه‌نك طادی یوقدر؛
بوزغون عسکر برکره مملکته طاغیلیر ایسه طوپلامق وانلری تنظیم ایتمك کوچ
اولور، ایش مهمدر، مسؤلیتی سزه عائددر؛ آرتق اوته‌سنی سز بیلیرسکز » دیدم.
اندن صکره کاظم پاشا عموم پاشالره خطاباً : (استحکام قپوسنه دها برطابور
عسکر چیقارلمق لازمدر . ایجابنه باقه‌لم) دیه سویلدیکنده بر یاور چاغردیلر؛
(طوپ طاغی استحکامندن برطابور آلوب قارص قپوسنه ایندیریکز، اورایه
تحشد ایدن عسکرك شهره کیرممه‌سی اسبابنی استحصال ایدیکز) امرینی
ویردیلر. یاور کیتدی؛ پاشالردن بعضیلری‌ده بنم دیدیکم یره کیدوب ایشه باقمق
اوزره آتلرینی اصمارلدیلر، مکرسه شفا بولان خسته‌لردن وبعض دوکوتیلردن
مرکب اولمق اوزره ارضرومده اوچ درت طابور قدر عسکر یابه‌بیلمشلر ایمش.
مختار پاشانك نه‌اولوب، نرده‌ده قالدیغنی آکلامق ایچون استحکام قپوسنه‌کلدیکمده

کیجه ساعت بش ایدی ؛ پاشایی اورایه کلمش بولدم . چوق کچمکسزین آرته‌مدن مشیر حسن وکاظم پاشالرده کلدیلر. وقعه‌نك بقیه‌سنی آکلادقجه بزم اردونك مرکزی کلیاً بوزیله‌رق ترك موقع ایتدیکندن دشمن اوراسنی طوپلری ومهماتیله برابر ضبط ایتمش ؛ اردومزی ایکی یه آییرمش و آرتق او یرلرك استرداد اولنمق امیدی قالمامش اولدیغندن صاغ جناحده‌کی اسماعیل وصولده‌کی قپودان محمد پاشالرك ارضرومه رجعت ایتملری امری ویرلمش ایمش . برایکی ساعت صکره اسماعیل پاشا وبراز صکره‌جه‌ده قپودان محمد پاشاده کلدیلر. بونلر عسکرلریله منتظمجه کلدکلرندن ایچری یه آلندیلر. استحکاماتك ، شهرك درونـنه کیره‌جك اولان سائر یوللری بونلر واسطه‌سیله طوتلدقدنصکره باقی بوزغون عسکرده ایچری آلندی ایسه‌ده، ینه برخیلیسی بشقه یوللر و فرجه‌لردن شهرك ایچنه کیرمش وطاغلمش اولدقلرینه شبهه یوغیدی . علی محمدی غیب ایتمش ، محمد ولی بی آزار؛ کیمیسی فلان طابور نره‌ده دیه باغرر ، اوته‌کی فلان مملکتلیلر سسیله فریاد ایدر ؛ برطرفدنده ضابطلر عسکرك تنظیمنه چالیشیر. الحاصل برحال دهشت افزا که ، نعوذبالله جناب حق امت محمده هیچ بروقتده بردها امثالنی کوسترمسون ...

اردونك صاغ جناحی عادتا غالب ایکن مرکزمزك مغلوب اولمسیله ایش کاملاً برعکس اولدی . استحکام قپوسنك آرقه‌سنده صباح ایدلدی؛ تنظیم ایدلمش اولان برقاچ طابور نجرله برابر استحکاماتك بعض سپرلرینه سوق اولندی. لکن برطابورك طابور وعسکر دینه‌جك حاله واصل اولمسی ایچون لوازماتنك اکمالنك وحاصل اولمش اولان قاریشقلغك رفعنك نه‌قدر زمانه متوقف اولدیغنی عسکر اولانلر بیلیر . برده صباحلین آیاغنك توزیله دشمنك ارضرومه تعرض ایتمك اوزره کله‌جکی قورقوسی باقی اولدیغندن ، ایشك بونقطهٔ نظردن مطالعه‌سی‌ده بشقه‌جه موجب خوف ودهشت اولیوردی. طوپطاغی استحکاماتنه چیقاریلان عسکرك قومانداننه مشیر حسن پاشا مأمور ایدلدیکی کبی ، کمرلی کنبددن کره‌متلی استحکامنه قدرممتد اولان جهه جنوبیه‌یه دخی قورد اسماعیل و قواق طرفی استحکاماتنه‌ده میرلوا موسی پاشالر تعیین قلندی .

عسکرلکه عقلی ایرن بعض اهل تحقیقك بیانه کوره کچن محاربه‌لرك جمله‌سنده اظهار آثار مردانکی ایدن، واردونك صول جناحنه قوماندا ایتمك اوزره توی تپه‌سنك اوستنده‌کی چوبان دده طاغنك اوزرنده بولنان قپودان محمد پاشانك بوکونکی دوه بوینی محاربه‌سنده بعض قصور وخطاسی اولمش ایمش.

چونکه کندیسنك بولندیغی موقع اوزرینه دشمن برتعرض حقیقی ایله تعرض ایتمامش و آنی یالکز اوزاقدن طوپلرله مشغول ایتدیکی کبی حرکتی ووجهه قصدینی ستر ایتمك ایچون برازده پیاده قورشونیله آووندیرر ایمش . دشمنك مرکز اوزرینه شدتله و قوتله توجه ایتدیکنی ، مرکزك تهلکه‌سنی کندی یوکنك خفیف اولدیغی کوردیکی کبی ایلریلیه‌رك مرکز اوزرینه توجه ایدن دشمنك قوتنی جناحندن تهدید ایده‌بیلیر ؛ و بلکه‌ده مرکزی او صیقندیدن قورتاریر ایدی . نیچون ایتمدی یولنده اعتراضده بولنانلر اولدی؛ محمد پاشاده : (بن صول جناحك محافظه‌سنه مأمور ایدم . شاید مرکزه معاونت ایتمك ایچون ایلریلدیکم حالده بر قضایه دوچار اولور ایسه‌م ؛ نیچون اولدیغك موقعی ترك ایتدك ، سکا کیم امر ایتدی‌ده بوحرکتی اختیار أیلدك‌دیه معاتب اولمقلق تصوری باق أیکن عاقبتی مجهول اویله برحرکته جسارت اولنه‌مازدی) جوابنی ویریور ایدیسه‌ده ، دیکر آرقداشلری : (خیر مادامکه اوزرنده اوقدر یوك یوغیدی ، قوماندا سنده بولنان سکز طابور عسکری بیهوده یره نیچون معطل ایتدی . بر ایکی طابورینی اولدیغی موقعك محافظه‌سنه ترك ایدر و قصوریله بر ایش کوره‌بیلیر ایدی) دیدیلر ، الحاصل معما حل اولنه‌مدی !...

فقط شوقدر آکلاشیلدیکه محمدپاشا یالکز برموقعك محافظه‌سنده ثباتکارانه چالیشیر، کندوسنه امر اولنان ایشی کورور برعسکردر ؛ یوقسه اویله ایجاب حاله کوره حرکت ایده‌جك مجتهد ومدبر دکلدر. موقعك وحالك حکمنه کوره طاورانمق و مقتضای حالی کندوسنه آمر و قوماندان بیلمك کبی خصائل عالیه وممدوحه‌فوق‌العاده برفطرته وایجادواختراع خاصه‌سنه‌مالك برذکایه متوقف‌ایمش.

بومحاربه‌ده برجه خیلیجه ضرری موجب اولان محاربه‌لردندر. ایریلی‌اوفاقلی قرق‌قدر قروپ طوپی غیب‌ایتدیکمز کبی برچوقجه مهمات سائره‌ده ضایع‌ایتدك. مقداری مجهول‌ایسه‌ده أیچه‌ده اسیر ویردك. حتی‌دهامرکزه دشمنك‌شدتلی‌هجومی باشلامزدن اول صاغ جناحمزه توجه ایتمش اولان دشمنی یان طرفندن اورمق اوزره مختار پاشا مرکزدن برطابور صاغه طوغری چیقارمشیدی . بیچاره‌لرك برشیدن خبرلری یوق، اوکلرنده‌کی دشمنله مظفرانه محاربه ایدرلر ایکن آقشام اولور ، اردوکاهك هرطرفندن آتش کسیلیر . اوطابور افرادی یرلرینه یعنی مرکزده‌کی چادرلرینه عودت ایدرلرکه ، نه‌کورسونلر، چادرلرده موسقوف وار و بردنبره ایچلرینه اوغرایه‌رق بوغاز بوغازه براز حرب ایدرلر . بو عسکرك

برطاقی طاغدن تپه‌دن قاچه‌رق کلوب ارضرومده بزی بولدی ایسه‌ده قصوری شهید واسیر اولدی . الحاصل اوطابور اویله‌جه محو اولدی کیتدی .

اخشام اولدیده صاغ جناحده آتش کسلدیکی کبی ارضرومدن کلش اولان اهالی کیجه‌یی کچیرمك اوزره چپرلی وطوپالاق قریه‌لرینه تقسیم اولمشلر ایمش. اسماعیل پاشا کیجه‌لین اولدیغی موقعی ترك ایله ارضرومه چکدیکی کبی کویلرده قالان بو اهالیده صباحلین بزم عسکرك یرنده موسقوفلری کورنجه شاشیرلر ؛ طاغلردن ، طاشلردن فرار ایله ارضرومه واصل اولورلر ایسه‌ده ، اوکون بواهالیدن‌ده خیلیجه ضایعات اولدی .

الحاصل شهدا ومجروحینمزك مقدارینك بش التیوز نفردن زیاده اولمدیغی اخیراً برقاچکون صکره ایدیلان یوقلمه‌دن نمایان اولدی .

اوصرده مختار پاشا یاورلرندن أمین بکی برأمر تبلیغ ایتمك ایچون برقطعهٔ عسکریه‌یه کوندردی ایدی . بوأمین بك‌ده بردها عودت ایتمدی . آکلاشیلان یولده بردشمن قورشونیله شهید اولدی کیتدی . رحمةالله علیه

(الحرب سجال) قدرمز بویله‌ایمش نه‌چاره دیوب‌ده تسلی‌یاب اولمق ضروری ایسه‌ده، شوقدر وارکه بزم ایله اوکون حرب ایدن دشمن قرق سکز طابور قدر وار ایدی ؛ بزم موجودمزده اوتوز آلتی طابوردن عبارت ایدی . بزی تعمیر ایتمك ایچون باطومدن اون طابور کلمکده اولدیغی کبی، استانبولدن برقاچ طابورده کلیور ایدی. نقطیولسزلق ونقلیه حیواناتنك اولماسی سببیله بوطابورلر طربزوندن بزه یکرمی، یکرمی بش کونده آنجق واصل اوله‌جقلردی .

مختار پاشانك تصوراتی اقتضاسنجه اکر عسکرمز ثبات ایدرایسه، اردومزك مناعت موقعیه‌سی ایجابنجه اوزرمزه تعرض ایده‌جك دشمنك منهزماً رجعتی ملحوظ اولدیغی کبی شوطابورلرمز وقتیله یتشدیکی حالده دشمنی تعقیباً ینه حدوده قدر سورمکلکمزده محتملدر ؛ فقط بودفعه‌کی تعقیبمز اسکی تعقیبلره بکزه‌مز ؛ موسم قیشدر. دشمن حدودندن ایکیوز یکرمی کیلومتره قدر آیرلمشدر؛ بوقدر مسافه‌ده شوموسمده رجعت ایتمك پك قولای دکلدر. دشمن اردوسنك بتون بتون محو اولمسی مأمولدر، الحاصل جناب حقك لطفندن بیوك امیدلریمز واردر، جبر مافات ایده‌جکمزده شبهه یوقدر دیر ایدی. ایشته مرکزده‌کی آلتی طابورك وده‌ا طوغریسی اوچ طابورك برساعت قدر دها ثبات ایده‌مامسی ، دشمنك اوغرامسی ملحوظ اولان بلایایه بزی اوغراتدی .

دومنده كله‌جك اولان قوهٔ امدادیه‌نك نقلیاتنجه چكیلان كوچلكلر

طربزونه چیقمش اولان طابورلرك صورت سوقنده‌كی عسرتی و اسباب نقلیه‌نك حالنی اولدیغجه تصویر ایتمك ایچون، فریق رفعت پاشانك دها طربزونده ایكن چكدیكی برتلغرافك صورتی عیناً بورایه نقل اولندی .

غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینه تلغراف

طربزونه وصول چاكرانه‌مده طابورلرك جبخانه وچادرلریله سوقی مركز اردوی همایوندن (یعنی ارضروم قوماندانندن) امر واشعار بیورلمش ایكن اسباب نقلیه‌نك فقدانندن طولایی سوق ایدیلان درت طابورك جبخانه‌لرندن درتیوز صندیغی بوراده ترك ایدلمشدر. دونمیرلوا خسرو پاشایه مورود ارادهٔ تلغرافیلری مطالعه‌گذار چاكرانه‌م اولدقده تسریع حركت ضمننده درعقب مركز اردوی همایونه بالمراجعه عسكرك اوزرینه توزیع اوناندن ماعدا جبخانه‌لریله چادرلرك تركنی استفسار وطابورلرك مارتینی هنری تفنكیله مسلح بولندیغی عرض ایدرك جواباً آلدیغم امر تلغرافیده ارضرومده بو تفنكلره مخصوص فشنك اولمدیغندن جبخانه تركی غیرجائز وعسكرك چادرسز اقامه‌سی غیرقابل اولدیغی بیانیله بهمه‌حال فشنك وچادرلریله برابر سوقی اراده بیورلدیغندن عسكرك اویولده سوقنه چالیشلمقده واسباب نقلیه تداركی ضمننده هرآن حكومت محلیه‌یه عرض احتیاج واخطار كیفیت اولنمقده ایدی. الیوم آلدیغم ارادهٔ تلغرافیلرنده اللیشر رأس حیوانله وممكن اولدیغی تقدیرده فورغون آرابه‌لریله عساكر مرقومه‌نك سرعت سوق وارسالی امر بیورلمقدن ناشی ارادهٔ فخیمانه‌لرینه امتثالاً حركت ایتمك اوزره آلتی رأس مكاریدن اوتوز رأسی جبخانه واون رأسی چادر وقصوری دخی تركی جائز اوله‌میان بعض اشیایه بالتخصیص لزومی اولان حیواناتك سرعت تداركی خصوصی والی پاشا حضرتلرینه بتكرار عرض اولنمش ایسه‌ده آلده بولنان حیوانات بوترتیب اوزره آنجق برطابوره كافی اولدیغندن علی‌السحر برطابور حركت ایتدیریله‌جكی كبی حیوانات ورود ایتدكجه دقیقه عوق و تأخیر ایدلمیه‌رك برمنوال معروض حركته اقدام اولنه‌جق وعلی‌السحر چاكرلری دخی ارضرومه متوجهاً عزیمت ایده‌جكی والیوم بوراده فورغون آرابه‌سی موجود اولمدیغی عرض ایدرم .

١٠ تشرین اول سنه ٩٣ فریق رفعت

بوتاریخده طربزونده بولنان رفعت پاشا تشرین اولك یكرمی ایكنجی كونی دوه بوینده‌كی اردوگاهمزه واصل اولوبده فرداسی كونی وقوعبولان محاربه‌ده صاغ جناحك قوماندانسنه مأمور ایكن مجروح اولارق كرویه چكیلان رفعت پاشادر.

بوزغونلغمزك اسبابی وصورت وقوعی

شمدی طرفزونده بیغیلوب قالمش اولان طابورلرك هر برینی برر کونده ارضرومه متوجهاً حرکت ایده‌جك اولسه‌لر یکرمی طابور ارضرومه واصل اولمسی لااقل بر آیه محتاجدر . دشمنك ایسه بر آیلق دکل، بر کونلك وحتی بر ساعتلك فرصتی فوت ایتمیه‌رك استفاده ایتمك عزمندن خالی اولمیه‌جغی آشکاردر . دیمککه بو محاربه‌ده بز روسیه دولتنك بیوکلکندن ومهارت عسکریه‌سندن مغلوب اولمدق . آنجق بزم نقایصمزدن وشمندوفرلرمزك اولمامسندن ناشی هزیمته اوغرادق . دوه بوینی محاربه‌سنك تفصیلنه واوصرده‌ده دشمن تعرض ایدرایسه، ایدلمسی تصور اولنان حرکاته دائر مختار پاشانك مابین همایون حضرت پادشاهی‌یه وسرعسکرلك مقامنه یازدیغی تلغرافنامه مندرجاتی دخی شایان دقت اولدیغندن عینیله بورایه یازلدی .

مقام سرعسکری‌یه　　　　مابین همایونه

دونکی حادثهٔ حربیه ۲۳ تشرین اول سنه ۱۲۹۳ تاریخلی تلغرافنامهٔ عاجزانه‌مله برنبذه‌جك عرض اولنمشیدی . تفصیلی شویله‌درکه؛ دون ساعت ایکی قرارلرنده دشمنك فکر تعرضله اردوکاهندن حرکت ایتدیکی وقوهٔ موجوده‌سنی ابتدا مرکزه کوستروب ساعت اوچده طوپ آتشنه‌بدأ اولندقدن صکره صاغ وصول ایکی‌یه تقسیم ایله یوریمکده بولندیغی کورلمسی اوزرینه صاغ جناحدن تعرضه کافی اوله‌بیلمك ایچون احتیاطدن بش طابور فریق رفعت پاشا قوماندسیله صاغ جناحه سوق اولندی، پیاده آتشنه اوراده باشلانلدی. متعاقباً دشمن آوجیلری هجومه آغاز ایلمسیله کرکی کبی بر آتش ییه‌رك رجعت ایتمش وبزمکیلر ایلرولمکه باشلادقلری صرده‌ده تکرار اوطرفده تزیید قوت ایدرك ایلرولمش واوصرده‌ده رفعت پاشا یارەلنمش اولمسیله قوماندا ایچون میرلوا عاکف پاشا کوندرلدی. وارضرومدن چیقمش اولان پیاده وسواری عساکر معاونه واوچ درت طابور دخی یکیدن او جهته سوق اولندی. بونلرك اقدام وغیرتیله دشمن ینه دیکیش طوتدیرەمیه‌رق ساعت طقوز راده‌لرنده رجعته باشلامش واوصرده‌ده عاکف پاشا دخی یارەلنمش ایسه‌ده صاغ جناحمز موفق اولمش وآرتق جناح مزبور اسماعیل پاشا حضرتلریله طوپجی میرلواسی حسین پاشا قوماندەسنده قالمشدر . صول جناحمزه یوریيان دشمن ساعت سکزده مرکز اوزرینه تبدیل استقامتله اوچ طابیه‌دن عبارت اولان مرکزك ردیف التنجی آلایك میرآلایی حاجی احمد بك قوماندەسیله بولندیرلقده اولان اون بش طوپ

و آلتی طابورك تعبیه اولندیغی طابیه‌نك صول جهتندن یوریمش ویوم مزبورده
اوطابیه‌نك بر درجه دها قوماندانسنك تأمینی ایچون میرلوا موسی پاشا دخی موقتاً
اورایه کوندرلمش وپاشای مومی الیه بواندقلری تپه‌نك صول جهتنده‌کی
طابورلرك قوماندانسنی مومی الیه احمد بکه حواله ایدرك کندیسی صاغ جهتك
قوماندانسیله مشغول بولنمش ایکن تپه‌نك صولنده‌کی طابورلر بر جزئی آتش
کورور کورمز جمله‌سی فراره یوز طوته‌رق، بوحالك، موسی پاشانك قوماندا
ایتدیکی جهته دخی تأثیری کورلمکله ، درحال احتیاطدن ایکی طابور آله‌رق
بالذات یتشمش وطاغیلان عسکرك اوکنی آله‌رق ثباتلرینه سعی ایتمش ایدم .
دشمن دخی کرکی کبی کریله‌مش وظاهرده موجب خوف وخشیت هیچ بر
سبب قالمامش ایکن، برده آرقه‌مده بر نفر بیله قالمدیغنی ودشمنك ایکی یوز
خطوه قدر اوکمه ایلریلدیکنی کوردم ؛ عودت ایدرك دفعه طوپلایه‌بیلدیکم
عسکرله بردیکر موقع طوتوب دشمنی ضبط ایتدیکی تپه‌دن ایلریلتمدم ایسه‌ده،
عسکرك درتده اوچی ذاتا فرار ایتمش وچویرمك دخی غیر قابل بولنمش
اولدیغندن توقیف ایدیلانلرك ثباتی دخی یارم ساعتدن زیاده امتداد ایتمیوب
بونلر دخی پراکنده اولدیلر. شوقدرکه او مدت ظرفنده وعادتا هیچ بر تهلکه
یوق ایکن موجود طوپلری قوشدیروب اعاده ایتمش ایدم . بعده یالکزجه
قالدیغم وارضرومه کیتمدکجه عسکرك طوپلانه‌میه‌جغنی آکلادیغم جهتله عسکرك
آردندن ارضرومه متوجهاً حرکت ایتدم؛ برده یوللرده بوطوپلرك دخی دورلمش
وکیمیسی دخی هیچ برسبب اولمدیغی حالده طوپچیلری قوشوملری کسه‌رك
صاووشمش اولدقلرینی کوردیکمدن طوپلایه‌بیلدیکم پراکنده نفرات ایله وجبر
وشدت فوق‌العاده ایله طوپلرك اوچی چیقاریله‌رق کیجه ساعت بشده ارضرومه
کلدم ، وصاغ جناحك عمومی قوماندانی اسماعیل پاشا حضرتلریله صول
جناحده‌کی قبودان محمد پاشانك رجعت ایتملرینه امر ویرلمش اولمسیله بونلرده
کیجه ساعت آلتیدن صکره کلدیلر . شمدی عسکر قارمه قاریشق برحالده
درون شهره واوته‌یه بری‌یه طولمش وطاغلمش اولدیغندن برقاچ کونه قدر
آنجق طوپلانه‌بیله‌جکلری مأمول اولنیور. عساکر مرقومه کاملاً طوپلاندیغی
حالده مقدارینك اون آلتی بیکه طوغری واره‌جغی مأمول ایسه‌ده ، بوحال بر
قاچ کونه متوقف اولوب شمدی الده اوچ بش بیك کشی آنجق سپرلره

كوندريله‌بيلمشدر. شوصره‌ده مومى اليه حاجى احمد بكى موقعنده بولمديغمدن عسكرك ثباتسزلكنه بوماده برنجى درجه‌ده سبب ويرمش اولمغله كوريلان اثر جبانتى اوزرينه مومى اليهك وبرده يولده طوپلرى براقوب صاووشمش اولان واورته‌لغه دهشت نشر ايدن وفنا حالده سرخوش كوريلان طوپجى ميرآلايى عارف بكك ايكى رتبه تنزيليله بيكباشى ايدلملرى وتوقاد ثالث بيكباشيسى دخى بويولده اظهار جبانت ايلديكندن وبالذات چاليشديغم حالده دشمنه قارشو سوق ايده‌مديكمدن مومى اليهك حائز اولديغى بيكباشيلغك يوزباشيلغه تنزيلى لازمه‌دن اولديغندن اجراى ايجابى مستدعادر. ديكرلرى دخى واراسيه‌ده ايديله‌جك تدقيق اوزرينه بعده انلرك‌ده اساميسنك عرض اونه‌جغى دركاردر. الحاصل بوبابده ضابط دينه‌جك اشخاص برقاچ كشيدن عبارت اولوب، قصورينك هيچ برنده او صفت كوريله‌مامشدر. موقع حربده قالان دشمن الينه‌كچن طوپلريمز اوتوزله‌قرق آره‌سنده تخمين اولنمقده بولنديغى عرض ايدرم ٢٤ تشرين اول سنه ٩٣

غازى احمد مختار

بو تلغرافنامه‌ده اردوده ايشه يارايه‌جق وضابط دينه‌جك ذواتك آزلغندن شكايت اولنيور. واقعاده اويله‌در؛ باشمزه كلان بلايانك اكثريسى ضابطسزلكدن كلدى. يدى آيدنبريدر وقوعبولان محارباتك كافه‌سنده ناموسلى، حميتلى، غيرتلى ضابطاندن پك چوغى كيمى شهيداً وابدياً. وكيمى جريحاً وموقتاً ضايع اولدى كيتدى. انلرك هربررى بولندقلرى قطعات عسكريه‌نك روحى حكمنده ايديلر. انلرك كيتمسيله قطعهٔ عسكريه‌لرى جانسز قالدى. بوقاريده برقاچ يرده دينلمش اولديغى وجهله ضابط يتشدرمك مسئله‌سنده بزده برقانون وقاعده جارى اولسه، وعلوم سائره‌يله برابر ضابطانمزه برازده اسلاملك علم واخلاقى كوسترلسه‌عساكر عثمانيه‌نك كافهٔ دول بريه وبحريه‌يه قارشو برر برر همده بحق حال مدافعه‌ده بوله‌جغى وحقوق مليه‌مزى شان وناموس دائره‌سنده محافظه‌ايليه‌جكلرى دركاردر.

هله‌ضابطانمزك اخلاقه‌دائر نشرفوارد اولان احاديث نبويه‌يى اوقويوب بيلملرى فرض حكمنده‌در. بوقواعد اصليه‌يه رعايت اولنمامش ايكن بيله حميت وشجاعت فطريه‌لرينى ابراز ايده‌دوتنه، ملته‌حسن خدمت ايدن فداكاران اخوانمزك كوستردكلرى مآثر حميته الله بيك‌بيك بركت ويرسون، كندولرينه تشكر ايدرز؛ لكن ايلرك سوزيلوب كيتمسى، وباقيسنك دخى آزلغى جهتيله ايش ضابطانك قورطولرى آلنده قالدى. برساعت اول شو محاربه ايشى بيتسه‌ده اولريمزه چكلسه‌ك كيتسه‌ك

افکارینی نفرات عسکریه‌یه قدر سرایت ایتدیرن یادکاران، اردوده ایش أرلری صره‌سنه کچدکاری جهتله ایشته بویله آلیم بر بوزغونلق دها وجوده کلدی.

عسکرك مرکزدن بوزولدیغی کیجه قپودان محمد پاشانك ارضرومه رجعت ایتمسی امری کوندرلمش وهرحالده بوکیجه ارضرومه مواصلتی مقتضی اولدیغندن احمال واثقاله‌باقلمقسزین عسکری کتیرمه‌سی توصیه اولنمشیدی. قپوداندن طوپلرینی اولدیغی یرده براقه‌رق اویله‌جه ارضرومه یتشدی. چونکه اوزرنده بولندیغی یوکسك وطاشلی برطاغدن یولی اولمدیغی ایچون کیجه وقتی طوپلرینی ایندیرمك احتمالی یوغیدی. موسقوف بشقه جهتلردن حرکات عسکریه اجراسیله مشغول اوله‌رق قپودانك بولندیغی طاغه چیقمامش اولدیغی بر قاچ کون صکره اهالی طرفندن خبر ویرلمش و او طاغك ارضرومله مواصله‌سی محفوظ قالمش اولدیغندن. اهالینك اقدام وهمتیله او تپه اوستنده براقلمش اولان التی طوپ سلامتله ایندیریله‌رك شهره کتیرلمشدر.

عسکرك تنظیمیله ارضروم استحکاماتنه تعبیه‌سی عملیاتنه چالیشلمقده واك مهم یرلرینه لازم کلان عسکر قونلقده ایسه‌ده، مملکتك جنوب غربی جهتی استحکاماتی، یعنی استانبول قپوسندن کیره‌میتلی تپه‌سنه‌قدر اولان آتش خطلرینه کیمسه قونیله‌میه‌جقدی. چونکه احتیاطندن قطع نظر، استحکاماتك یالکز آتش خطی اوتوز بش بیك بوقدر عسکرك وجودینه محتاج اولوب، الده‌کی عسکرك مقداری ایسه اون آلتی بیك نفر راده‌سنده‌در. ضروری او جهتلرك تأمینی طربزوندن کله‌جك عسکرمزك وصولنه تعلیق ایدلدی ایسه‌ده، انلرك‌ده سلامتجه بزه وصولی شبهه‌لی ایدی. باش قوماندان حضرتلری احتیاطه آیردیغی آلتی طابورله ایجابنده طوپ طاغنه وکموشلی کنبد جهتنه یتشمك اوزره جهات مهمه‌یه مناسبتی اولان طوپجی قشله‌سنده اختیار اقامت ایتدی.

روسلرك هجوم اردومزی اسا- رته عودت ایتمسی

دوه بوینی بوزغونلغنك ایکنجی کونی دشمن اردوسندن بر ایلچی ایلری قره‌غوللرمزه برمکتوب ویرمش اولدیغندن مذکور مکتوب مختار پاشایه کتیرلدی. روسیه اردوسی باش قوماندانی لوریس ملیقوف، پاشایه خطاباً یازمش ایمش. مآلی (سزده وعسکریکزده ایلر طوتار یر قالمدی، بوندن صکره‌ده دوزلمك احتمالکز یوقدر؛ بوقدر عباداللهك بیهوده یره قاننی دوکمکدن ایسه قلعه‌یی تسلیم ایدیکز. اکر مخالفت ایدرایسه‌کز طوپلرله شهریکز واستحکاماتکز تخریب ایدیله‌جکندن بوقدر چوجق چوجغك ورزو بالی اوزریکزه اولسون) یولنده برشی ایدی. الحمدلله والمنه قوای مدیه ومعنویه‌مزك درجه‌سی معززیادةً ارضرومك مدافعه‌سنه

كافى اولمق جهتله صولطامله قانمزك بويولده آقيديله‌جغنه، واويله لاف ايله آدمه قلعه تسليم اولنه‌ميه‌جغنه، وعنايت آلهيه‌دن اميدمز بركمال بولنديغنه دائر برجواب يازيله‌رق كوندرلدكدن صكره ينه اسباب مدافعه‌مزك استكماليله اوغراشلدى.

ارضروم اهاليسنك بعض تمنياتى

بو مكتوبك كلمسندن و خصوصيله أرمنيلر واسطه‌سيله مملكت ايچنه صاليويريلان دهشتلى حوادثلردن اهالينك برقسمنده وهله علما كروهنده بر أوركونتى پيدا اولمسى كورلمسى وخصوصيله مملكتك ايچنده برايكى بيك خانه‌ده أرمنى بولنمسى حسبيله قوماندان حضرتلرى طرفندن اهالى‌يه اعلان ايدلدى‌كه:

« بزم بوراده محاصرديه كيرمك وهردرلو ضرورته دوشمك احتمالمز اولديغى كبى، دشمنله محاربه‌لر ايدلمك ومملكته كولهلر اصابت ايتمك‌ده ممكندر. وچولوق چوجق ايچنده بوكبى وقوعات، عائله‌لر انحاجه بادئ تلاش وهيجان اوله‌جغندن او متوله‌لرك بوكوندن اعتباراً مملكتى ترك ايدوب چيقملرى لازمدر. »

بونك اوزرينه مملكتك مفتيسى عمر افندى ومشهور علماسندن صولاق زاده احمد و حاجى عبدالرحمن افنديلر ايله بعض سرآمدان علما واهالئ مملكتك اعيانندن عبدالواحد بكك خانه‌سنده اجتماع ايدرك بويله بغتةً حادث اولان برحال اوزرينه مملكتى ترك ايدوب چيقمغه ميدان اولمديغى كبى چولوق چوجق ايچنده محاربه‌لر وقوعى دخى برچوق حادثات أليمه‌يه مصدر اوله‌بيله‌جكندن عسكره خارج شهرده ومناسب مواقعده محاربه ايتديريله‌رك مملكتك دشمنك شرينه اوغراتديرلمامسى نيازينى متضمن بر محضر يازه‌رق قوماندان پاشا حضرتلرينه كوندريله‌جكى خبر آلندى. بو حوادث عسكر بيننه شايع اولور ايسه موجب دهشت وبادئ فتور اوله‌جغى دخى محقق ايدى.

هله بركت ويرسون، ايش انتشار ايتمكسزين عبدالواحد بكك خلافكيرى اولان عرب زاده على افندى واسطه‌سيله اكثريتى متضمن اوله‌رق انعقاد ايدن ديكر برجمعيت اهالينك مبعوثلرى كله‌رك بزلر وطنمزك محافظه‌سى اوغرنده قانمزى، جانمزى، وحتى أولاد وعيالمزى ايثاره حاضر اولديغمز جهتله مملكتك ناموسنه طوقونه‌جق صورتده واحد بكك خانه‌سنده عقد مجلس مشورت ايدن برقاچ حميتسزك تأديب اولنمسنى طلب أيلديلر.

بونلرك مبعوثلرينه قوماندان پاشا طرفندن التفات واكرام اولندى؛ وشرذمهٔ قليله‌دن عبارت اولان اوته‌كى جمعيت افرادينه‌ده : مادامكه بو مملكتده قلعه

استحکام واردر، مادامکه دولت بوراسنی اردولریچون دارالمهمات اتخاذ ایتمشدر؛ بوراسی هروقت، هردرلو وقوعات حربیه‌یی قبوله تهیه‌ایدلمش دیمکدر. بناءً علیه بعدما اویله مناسبتسز اجتماعلر وقوعبولدیغی، وعسکرك ثبات قلبنه طوقونه‌جق صورتده لزومسز حوادثلر نشر اولندیغی حالده فاعل وبادیلرینك هرکیم اولور ایسه اولسون قوانین‌عسکریه حکمنه توفیقاً مجازات ایدیله‌جکاری خبر رسمیسی تبلیغ ایدلدی. آنك‌اوزرینه کیمسه‌دن برسس چیقمدی. چولوق‌چوجغنی نقل ایتمکه اقتداری اولانلردن بعضیلری عائله‌سنی آلوب مملکتدن چیقدی کیتدی. فقیرده او صره‌ده ارضرومده‌کی عائله‌می طربزونه کوندردم؛ کندمده قوماندان حضرتلریله برابر طوپجی قشله‌سنده قالدم.

ارضروم‌اهالیسی دوه‌بوینی محاربه‌سنده حمیت‌وشجاعت ملیه‌لرینك‌درجه‌سنی میزانه کافی اوله‌جق درجه‌ده اقدام وغیرت کوستردکلری کبی، بوندن صکره یازیله‌جق اولان طوپ طاغی محاربه‌سنده دخی آنلرك پك چوق شجعانی نثار جان ایدرك نوش شهدابهٔ شهادت أیلدیلر ایدی. رضوان الله علیهم اجمعین.

ارضروم اهالیسنك تمنیاتنك محاکمه‌سی و قوماندانك بو بابده‌کی فکری

عبدالواحد بکك خانه‌سنده اجتماع ایدن ذواتك مذاکره‌لرینك موضوعی اوزرینه‌ده برقاچ سوز سویلمك اخلاقمزه قارشو فائده‌دن خالی اولمسه کرکدر.

ارضروم استحکاماتی اسلحهٔ عتیقه‌یه کوره یاپلمش شیلردر. طوپلرك حالی تبدل ایدرك پك اوزاق مسافه‌دن ایش کورمکده اولدیغندن‌استحکاملردن صاپان دشمن کولله‌لرینك شهرك أولری ایچنده پاطلایه‌جغی کبی، شهره دوشمك اوزره مخصوصاً آتیلانلرك دخی مملکتده اثر عمارت براقمیه‌جغی درکاردر. هله کیجه‌لی کوندوزلی مملکت طوپه طوتولور ایسه چولوق چوجغك وضعفا ومرضانك سپر آله‌جق بر یرلری بولنمامق حسبیله فریادلر عیوقه چیقاجق وبو حال طبیعیدرکه عسکرك دخی ثبات قلبنه طوقنه‌رق جسارتنی قیره‌جقدر. چونکه کراراً ایدیلان تجربه‌لرله معلوم اولمش بر شیدرکه، شجاعت‌ده، جبانتده ساریدر. شو حالده چولوق چوجق ایچنده محاربه وقوعی عسکر ایچون هردرلو فنالق تولید ایده‌بیلیر. برده ذاتاً اخلاقی بوزلمش اولان عسکراستحکاماتده ثبات ایده‌میوبده فرار ایدرلر ایسه، دشمن دخی عساکر منتظمه‌سیله برابر غیر منتظم عسکر استعمال أیلکده اولدیغندن بونلر برکره مملکته طاغیلیرده یغما کرلکه قویولور وتسلط عرضه‌ده جسارت ایدرلر ایسه اوکلرینی کیم آله‌جقدر. چونکه اویله برزمانده حاصل اولمسی طبیعی اولان ضبط وربطسزلغك شوعصرده، برقاچ کون

دینله‌مز ایسه‌ده برقاچ ساعت حکم سورمسی ضروریدر. بوحاللری قوماندان پاشا حساب ایدرك مملکتك وعسکرك استقبالی ایچون قلبی درلو درلو معنالرك جولانگاهی اولمش ایدی.

شهرلری محافظه ایچون شهرلر قربنده استحکام یاپمق خطا اولدیغنی. ومحاربه‌لرك اهالیدن اوزاق و آچیق یرلرده اجراسنی، ومدافعه موقعلرینك مطلقاً خطوط مواصلاتك اجتماع ایتدیکی آچیق یرلرده اولمسنی، وعمراندن بعید بولنمسنی ایستر ایدی. دیرایدیکه: اویله آچیق وموافق بریرده طوتیلان خط مدافعه‌ده برانکسار، برهزیمت وقوعبولسه؛ ایکی ساعت، بش ساعت، سکز ساعت کریده ویاصاغده، صولده بشقه برموقع آلنه‌رق ایکنجی برخط مدافعه تشکیل اولنور وفنتی ایش تبدیل موقع ایتمکدن عبارت قالیر، اما بومثللو بیوك شهرلرده‌کی جسیم استحکامتده بربوزغونلق ظهور ایدر ایسه، بویله یرلرك اسمی بیوك اولدیغندن دشمنه برمملکت ویا برقلعه ویرلمش نامی چیقارق هم دولتك ناموسنه طوقونور، هم اهالیجه موجب کسر خاطر اولور. بویله مستحکم واهالی ایله طولو اولان یرلرك تحکیم وترصیندن ممکن مرتبه اجتناب اولنملی؛ ولو آز اولسون دولت. صرف عسکردن مرتب ومنتظم وسیار برقلعه‌یه یعنی براردویه مالك اوللیدر!

لکن نه‌چاره‌که ارضروم استحکاماتی وقتیله یاپلمش، درونده اردونك ذخایر ومهماتی طولدیرلمش اولدیغندن هرحالده مدافعه‌سنی مقتضی واهالینك مطالعاتنك دیدی قودی درجه‌سنده طوتلمسنی ضروری عد ایتمشیدی.

بوجهتله اهالینك اوقسمنك دخی معذور طوتلمسی ایجاب ایدر؛ چونکه مطالعه‌لری موافق حکمت ومصلحتدر. انلر محاربه‌یی شهردن وچولوق چوجق ایچندن اوزاق بریرده یاپکز، جمله‌مز سلاح بدست وفاق اوله‌رق محاربه‌یه ومدافعه‌یه قوشارز دیبورلر ایدی.

اردونك حالی و بعض تدابیر تدافعیه تصورات

یوقاریده ذکری سبق ایدن ۲٤ تشرین اول سنه ۹۳ تاریخلی تلغرافنامه یازلدقدنصکره، موقعك حالی وحالك حکمنی حساب ایدرك مابین همایونه ومقام سرعسکری‌یه شفره ایله برتلغراف دها یازلمشیدی، اوده شودر:

مابین همایونه مقام سرعسکری‌یه

تفصیلاتی دیکر تلغرافنامهٔ عاجزانه‌مده عرض اولندیغی وجهله شمدی ألده آنجق اوچ درت بیك عسکرمز موجوددر. قصوری خان کوشه‌لرنده وسوقاق آره‌لرنده وشورادە بوراده اولدیغندن بونلرك طوپلانمسی برقاچ کون توقف

ایده‌جکدر . مجموعنك مقداری اون آلتی بیکه وارەجغی تخمین اولنیور. ایش برقاچ کون اوزار ایسه بوعسکرك طوپلانیله‌جغی مأمول اولوب [*] فقط حاصل اوله‌جق مقدار قوتمز ارضروم استحکاماتنك وسعتنه غیرکافیدر. مزاج اهالیده‌کی خشیت دخی معلوم اولدیغندن برقاچ طوپ آتیلیرایسه بونلرك حالنك نه‌اوله‌جغی‌ده بیلنه‌مز. بورایی ترك ایله مدافعه‌لی برموقعه چکلمك تصور اولنسه ، عسکرك یورغونلغی و پریشانلغی بوکا مساعد اولمیوب ، شاید طشره‌یه چیقلسه کاملاً طاغیله‌جقلرندن هرحالده ارضرومده قالمق صورتی مرجح ایسه‌ده حالك وموجودك حکمی ، بورانك محافظه‌سندن بنده‌کزی نومید براقیور. شاید دشمن بتون بورایی قپاتیر ومحاصره ایدرده خدانکرده چارهٔ مدافعه قالماز واهالینك حالی بشقه‌لشیر ایسه ، اومثللو حال ناچار کیده رفاقتمه آله‌جغم عسکرله برطرفدن اوروب چیقمق تصورمده ایسه‌مده ، انك‌ده کموشخانه ویا ارزنجان طریقلرندن هانکیسی اوله‌بیله‌جکنی شمدیدن کسدیره‌مم. شمدی دشمندن آلنان کاغدبزی تسلیمه دعوتدن عبارت اولوب جواب رد ویریله‌جکدر . حاله دائر برکونا امر واراده وار ایسه غایت شدتله وسرعتله منتظرم فرمان .

٢٤ تشرین اول سنه ٩٣ — غازی احمد مختار

بوتلغرافنامه‌نك یازلمسی دخی دشمنك اوکونلرده ارضرومی همان همان محاصره ایتمسی مطالعه‌سنه مستنددر . چونکه حربك حالی ومصلحتك ایجابی انی اقتضا ایدییوردی اما ، خصممز ارضرومی محاصره‌یه آلمق فعلیاتنی دها برچوق آی صکره اکمال ایده‌بیلدی اوبشقه . اکثر تطبیقات تصورات وایجابات حالیه ایله همعنان اوله‌رق کیده‌مز . بزم جهتمزدن مقتضی کوریلان برشی مقابل جهتدن بزه مجهول اولان موانع سببیله تأخیر ایده‌بیلیر ، یاخود هیچ وجود بوله‌ماز. مادامکه وقت کچیرمکسزین ارضرومك ایشنی بتیرمك فرصتی دشمنه‌الویرمشدر؛ ارضرومده‌کیلرك ایشی اونقطهٔ نظردن کورمسی ضروریدر.

بوجهتله ارضروم ایله طربزون آره‌سنده واقع بایبورد قصبه‌سنده‌یکی برفرقهٔ عسکریه تحشیدی وبعده ایجابنه کوره قوللانلمسی لزومی تحقق ایدرك اردومزی تقویه وتحکیم ایچون طربزوندن کلکده اولان طابورلرك بایبوردده آلیقونلمسی وسائر صورتله اورایه عسکر جمعی اسبابنك استحصالنه غیرت ایدلمسی لزومنه

---

[*] یعنی دشمن بوکون یارین حرکت ایدوب اوزرمزه کلمز ایسه دیمکدر!

دائر قوماندان پاشا طرفندن بایبورده یازیلان تلغرافنامه مندرجاتیده شایان دقت
اولدیغندن عیناً درج ایدلدی .

« بایورده طربزوندن کلمکده اولان میرلوا حقی پاشایه »
« بولنمدیغی حالده بایبورد قائممقاملغنه »

حکم قدرله دوه بوینندن ارضرومه رجعت اولندی. بوکون بایبورددن بوطرفه
طابور کوندرلمامسی ، وکلمکده اولان طابورلرك بایبوردده میرلوا حقی پاشا
قوماندانسنده جمع ایدلمسی ، ومناسب نقطه‌لر طوتیلوب دشمن سواریسنك اوجانبه
شاید حرکتی ظهور ایدر ایسه بحوله تعالی مدافعه‌سیله اوحوالینك دشمنك تعدی
وتجاوزندن وقایه اولنمسی ، وجوار ولایتلردن معاونه وضبطیه سواریسی جلب
ایدلمسی. واستانبولدن کلمکده اولان ایکی بطاریه طوپ اوراده ایسه توقیفی وبوطرفه
کچمش ایسه ممکن اولدیغی حالده عودت ایتدیرلمسی ، وبوکون قوپ طاغندن
بوطرفه حرکت ایدن طابورك بورایه سالماً کله‌بیله‌جکی شبهه‌لی اولدیغندن آنك
دخی اعاده‌سی اسبابنه تشبث قلنمسی ، وبوکون آش قلعه‌دن حرکت ایدن طابور
یارین علی الصباح بورایه کیره‌جکندن اکا ایلیشلك ایدلمامسی ، وشاید تلغراف
خطمز کسیلیر ومخابره‌مز منقطع اولور ایسه بورادن بردوزی‌یه معلومات آلنمسنه
اقدام اولنمسی ، ودرسعادتله آره‌مزده متوسط نقطه‌لق ایدلمسی توصیه اولنور .

٢٤ تشرین اول سنه ٩٣ — غازی احمد مختار

بایبوردك کوره‌جکی ایش بوصورتله تعیین اولنه‌رق یارین ارضرومه برهجوم
وقوعبوله‌جقمش کبی لازمکلان تدابیر تدافعیه‌نك اکمالنه شدت وسرعتله کیجه‌لی
کوندزلی اقدام واهتمام اولنمقده اولدیغندن اویقو اویومغه وینك ییمکه دخی وقت
بولنه‌مامقده ایدی .

اوکون مختار پاشا حضرتلرینه خطاباً شوتلغرافنامهٔ همایون کلدی :

تلغرافنامهٔ همایون

وزیرم مختار پاشا !

جمله اهمیتی تصویر ایدن بر تلغرافنامهٔ همایون

بوکونکی کون بولندیغکز موقع آسیانك اك مهم نقطه‌سی ودشمن بدکامك
مطمح نظریدر. ایشته بوموقع عظیم برمخاطره‌ده بولنیور . معاذالله بروقتدنبری
اردوکزده کوریلان آتشین والهزامیر بودفعه دخی وقوع وارضرومه اعدانك اندازِ
ضرر واستیلاسی اولور ایسه بونك بروقعهٔ مؤلمه‌نك مادی ومعنوی بدن دولته آچه‌جغی
رخنه‌لر سزه محتاج تعریف دکلدر. بناءً علیه اجل ایش کوره‌جك ودولتك

اوزریکزده‌کی حق نعمتی ایفا وملت اسلامیه‌نك سزدن بکلدیکی اثر حمیتی اثبات ایده‌جك کون بوکوندر. بولندیغکز حال وموقع که آنك عدم محافظه‌سی جمله‌مزه قیامته قدر تاریخلرمزدن چیقمیه‌جق وناموس عسکریمزه شین ویره‌جك بریاد حزین اوله‌جقدر؛ بونك وقوعبولماسی و بتون عسکر وحمل سلاحه مقتدر اهالینك قانلرینك صوك طامله‌سنی بواوغورده آقیدوب وظیفهٔ مدافعه‌یی تماماً یرینه کتیرملری اسبابنه فعلاً وزیرم اسماعیل وعزت ومصطفی وحسن پاشالر ایله جدی وحقیقی یکدست وفاق اوله‌رق صرف مقدرت ایلیه‌سز؛ واك بیوك امرادن بدأ ایله هرکیم موقع حربدن قاچار وحرب سابقده اولدیغی کبی خشیت وجبانته تبعیتله فرار عارینی ارتکاب ایلر ایسه آنی درحال قورشونه دیزیکز. وعسکرك رجعتی منع ایچون سائر تدابیر مؤثرهٔ عسکریه‌یه دخی ابتدارایدیکز. جمله‌کزی حضرت حقك حفظ ونصرتنه تودیع ایلر وقطعاً تلاش وفتوری قبول ایتمامکزی ومدافعه‌یه مقتدر اولمیان بیچارکان وخصوصاً نسوان وصبیانك تأمین ومحافظه‌لرینی آیروجه تنبیه ایدرم. وطنلرینك محافظه‌سی امرنده دیناً وحمیتاً مکلف اولدقلری وظیفهٔ ثبات وغیرتی ایفا ایتملری اخص مقصدم اولدیغی، ارضروم وارزنجان وبایبورد وکیغی قضالریله سائر محال متجاوره اشراف وافراد اهالیسنه مسارعةً تفهیم ایدیکز. ۲۴ تشرین اول سنه ۱۲۹۳

ایشته بوتلغرافنامهٔ همایون بتون مشیران وامرا وضابطان ومملکتك اشراف ومتعینانی مواجهه‌سنده قرائت اولندیغی کبی برر صورتلری دخی مفصل برر ذیل ایله قضا وسنجاقلر قائممقام ومتصرفلقلرینه کوندرلدی؛ وحقیقةً ایشه برقات دها اهمیت ویرلدی. عسکرك بعض جهله قسمنك فرصت ووقت بولدقجه ارضرومدن دخی طاقم طاقم مملکتلرینه فرار ایتمکده اولدقلری خبر آلندیغندن مملکتك خارجنه سواری دوریه قره‌غوللری ترتیب اولندی. آنلر معرفتیله بعضیلری طوتیلوب کتیریلیور ایدی. افراد عسکریه‌یه برعبرت مؤثره کوسترملك اوزره بعض طابورلر مواجهه‌سنده وباش قوماندانك اقامتکاهی اولان طوپجی قشله‌سنك میدانده بوفراریلردن اون نفری بردن قورشونه دیزلدی. بونکله عسکره فجیع ومؤثر عثمانلیلغك شان وشرف عسکریسیله تطبیقی غیرقابل برعبرت کوسترلمسنه مجبوریت کلدی.

اخلاقه متعلق برقاچ سوز

تلغرافنامهٔ همایونده پاشالرك جدی اوله‌رق یکدست وفاق اولملری فرمان بیوریلیور. بوجملهٔ مهمه دخی شایان دقت قضایادندر. بزده‌کی اخلاق بوزوقلغی

بزی هیچ بر منفعت مشترکه‌یی محافظه‌ده ویا بر مضرت عمومیه‌یی مدافعه‌ده برلشدیره‌مز. صورتمزیك اعلادر؛ ساخته برادب وتربیه ایله مطاوعتك وحسن نیتك نهایت درجه‌سنده اولدیغمزی خلقه کوسترمك فعلنی پك أیی بیلورز.

معلومدرکه بر ایشك نجاح و موفقیتله ختام بولمسی حسن نیتك وجودینه منوطدر. حسن نیت اولمدقجه تشبث اولنان بر ایشی علی‌وجه‌المرام یوله قویمغه امکان یوقدر. بزده بیوك پاشالر حضراتی ارائه ایلدکاری کمال مطاوعتی نیتلرینك صاغلام اولمامسیله تعلیل ایدرلر. ظاهرلری هر نقدر سمعاً و طاعه طورینی کوسترر ایسه‌ده، ضمیرلری : هایدی بقالم قوجه باش قوماندان! بویله برامر خطیرك نصل آلتندن قالقه‌جقسك عجبا هانکی وقعهٔ فجیعه خاتمهٔ اقبالك اوله‌جقدر! نیت بدخواهانه‌سیله مالی‌در. ایکیسی بر آره‌یه کلیرایسه مذاکره‌نك الکمهم قسمی اوچنجی‌یی فصل ایتمکه وبو کیدیشله موفقیتك ممکن اوله‌میه‌جغنی اسباب موجبه‌سیله اثباته چالیشمغه منحصر قالیر. معاملهٔ جمیله اظهاریله انسان منویٔ ضمیرینی کتم ایده‌میور، وقلوبك یکدیکرینه برواسطهٔ معنویه ایله مربوطیتی ایسه هرکون کوریلوب آکلاشیلان بدیهیاتدن اولمق حسبیله بوکا مقابل اوته‌کی ذاتك‌ده قلبی بریکنه ألبته طوغروله‌میور. برکره‌ده آره‌یه بوصورتله برصغوقلق کیروب قلبلر بربرینه طاقلدیمی، آرتق ایشلرده یکدیکرینی آلداتمق آووتمق صورتی برصنعت، بردرایت حکمنه کیرییور. سیئات مبسوطه‌نك جمله‌سنك منشائی آنجق عصبیت ممدوحه‌مزی ضایع ایتدیکمزدر. هیچ بریمز امور موکوله‌مزی وایفاسنه مأمور اولدیغمز امور جمهوری ملتمزك و دها طوغریسی بالذات کندیمزك عد ایتمه‌رك اموردولت وحکومت اولمق اوزره اوایشی کورورز؛ وبعضاً‌ده بکلك ایش بوقدر اولور دیرز. کویادولت وحکومت بشقه؛ وبزده بشقه‌ایمشز کبی طاورانیرز.

اعتقادك ایشه شدت تأثیرینه دائر بعض مطالعات

بزم عسکریمزك ثبات قلبنی کسر ایدن اسبابك بریسی‌ده عسکرك مذهب واحده تمسك ایدن افراددن اولمامالری قضیه‌سیدر. احمد، محمد، علی، حسین اسمنده کوردیکمز ذواتك هپسنی بر مذهبك وبر مسلکك سالکی ظن ایتمه‌ملم. بو اختلاف مذاهب تعبیرندن شافعیلك، حنفیلك کبی مذاهب صحیحهٔ اسلامیه آکلاشلمسون؛ طابورلریمزك نصفی دیه‌مز ایسه‌مده هله ربعی تشکیل ایدن افراد شیعیلك، بکتاشیلق، بت پرستلکه شبیه واهل سنتدن متبری ویاخود هپسندن برر پارچه شیئك قاتشیله وجوده کلمش براعتقاد مرکب وغضوصاك خادمیدرلر. بونلر وقتیله ضمیرلرك وعسکرلری اناطولیده

جلالی یادکارلرینك ودها صکره‌لری دولت صفویهٔ ایرانیه میسیونرلرینك مجرد
پولتیقی اوله‌رق امت اسلامیه بیننده حدوثنی کندی منفعتلرینه موافق بولدقلری
تفرقه‌یی وجوده کتیرمك ایچون نشر ایتدکلری مذهب و مسلك مخصوص
اربابیدرلر. شمدی اوملاحده‌نك وجودی قالمدی، امامت اسلامیه بیننه اکدکلری
نفاق شقاق تخمی حالا بوکونه قدر ثمره‌دار اولوب طوریبور .

بو آدملر اهل سنت والجماعتی یزیدی اوله‌رق طانیرلر ، هروقت سب ولعن
ایدرلر. دولت علیه‌نك خدمت عسکریه‌سنی بر آنغاریه برسخره حکمنده طوته‌رق
برمکلفیت دینیه شکلنده تلقی أیلمزلر . عسکرده طورملری وبولنملری مجازاتك
قورقوسی سببیله‌در . یوقسه دیانتك سوقیله دکلدر. بوجهتله هرکون، هرساعت
اهل سنت والجماعت مذهبنده بولنان عموم مسلمینك یره کچمسی ودولت علیهٔ
عثمانیه ایدهاالله تعالی الی یوم القیامه بناسنك معاذالله کوچمسی ساعتنه منتظردرلر .
نظرلرنده برموسقوف نفری، دیندار وحمیتکار براهل سنتدن بیك قات خیرلیدر.
انك ایچون محاربه‌ده أولمك انلرجه کندی کندینه انتحار ایتمك قدر قباحتدر. بونلر
هرکون کوزینی اردونك بوزلمسنه دیکمشلر وسلامتله أولرینه قاچوب کیتمکی اکبر
ثواب عدایتمکده بولنمشلردر. هیچ کوپك زورایله آوه کیدرمی وکوتوریلور ایسه
برایشه یارارمی؟! صف حربده بولنان عسکره قاچمق فکری الك اول بومقوله دینسز
وحمیتسزلردن سرایت ایدییور. بونلردن برقاچ نفری صف حربدن کری یه فرلادیمی،
آرتق آلت طرفی چوراب سوکیکی کبی ایشلیوب طوریبور. اخلاق وطبیعتك ساری
اولدیغی وانسان مقارینتك طبعیله منطبع اوله‌جغی بتون کتب اخلاقیه‌جه متفق دکلیدر.

ایشته بزم عسکرمزك ایچنده بولنان بو آدملر آناطولینك بعض یرلرنده (قزلباش)
وبعضیسنده (چراپوف) و (واظالاق) و (صوفی) کبی اسملرله یاداولنورلر. بونلرك
اعتقاداتنه وعاداتنه دائر اولان تحقیقات مخصوصه‌مز اخلاق وسیاسیات اسلامیه‌یه
متعلق انتخاب وجمع أیلدیکم (بیك بر حدیث شریف) [*] دن سکزیوز طقسان
ایکنجی : [المؤمن للمؤمن یشد بعضه بعضاً] حدیث عالیسنك شرحنده خیلیجه
تفصیل اولنمشدر .

الحاصل حکومت سنیه بو جاهللرك ازالهٔ جهالتلری امرنده تدابیر شدیده
ومؤثره اتخاذ واجرا ایتملیدرکه دشمنلرمزه قارشی وقایهٔ حقوقمزه متعلق اسبابك

---

[*] کتاب مذکور مصرده (١٣١٩) تاریخنده طبع اولنمشدر..

بر بیوك قسمی تأمین ایدلمش اوله!. شو جمله ایله برابر اثنای حربده عسکرك باشی اوجنده بولنه‌جق ضابطانك همتی دخی تمیدن کری قالمیه‌لم. ضابطانك آرسلانلر کبی وقار و هیبتیله موقعنده ثابت وسیله محرض اولدیغی کورلدکجه عسکرك قلبی وسوسهٔ شیطانیه ایله طوپ طولی اولسه بیله کری‌یه دونوب قاچمق جسارتنی پك قولای قولای اظهار ایده‌میه‌جکلرینك مجرب اولدیغی‌ده خاطردن چیقارمیه‌لم.

ارضرومك طوپ طاغی استحکامنه دشمنك هجومیله خونریزانه بر محاربه وقوعی

عسکرك تنظیمی ایله استحکاماته یرلشدیرلمسی واستحکاماتك سائر لوازماتنك استحضاریله یرلرینه قونلمسی ایشی دها بیتمامشیدی. یعنی ارضرومه کیرلدیکنك دردنجی وتشرین اولك یکرمی یدنجی کیجه‌سی صباحه ایکی ساعت قدر زمان وار ایکن طوپ طاغنك ایلروسنده بولنان عزیزیه استحکامتنده قوپان بر قیزیل قیامتك سرپندیسی کافهٔ استحکاماته طوقنه‌رق وجمله‌سی خیالاته وجود ویره‌رك طوپ و تفنك آتشیله عالمه غلغله صالدیلر، بتون عسکر مملکتك خلقیله برابر اویقودن اویاندی. ساکن اولدیغمز قشله‌ده‌کی طابورلر سلاح باشنه چیقدی ومملکت خلقی بر برینه قاریشدی. برخبر صحیح کتیرمك اوزره ایجاب ایدن یرلره یاورلر صالدیرلدی. واقعا طوپ طاغی استحکامنده تلغرافمز وار ایدی ایسه‌ده اورادنده صحیح بر معلومات ویریله‌میور ایدی. یالکز اوکمزده‌کی عزیزیه استحکامنده حرب اولیور جوابی آلینیور ایدی. الحاصل زمانك همان هر بر ساعتدن زیاده مقداری کچدی؛ اطرافدن وخصوصیله عزیزیه استحکامندن حالا صحیح بر خبر کلمدی. بناءً علیه صباح نمازی وقتی مشیر پاشا حضرتلری احتیاطدن ایکی اوچ طابور آله‌رق طوپ طاغنه چیقدی، اورانك قوماندانی مشیر حسن تحسین پاشا ایله برلشدی. اورتالق تمامیله آیدینلاندقدنصکره حقیقی بر محاربه‌نك عزیزیه استحکامتنك بریسنده وقوعبولیور واورانك دیکر ایکی طابیه‌سندن هیچ بر سس صدا چیقمیور اولدیغی آکلاشلدی. بونك سببی موجب مراق اولدی. سس چیقمیان طابیه‌لره دوربینلر واسطه‌سیله کمال دقتله باقلدیغنده طابیه‌لرك آتش خطندن بزم عسکردن کیمسه کوریله‌میور کبی بر ظن حاصل اولدی ایسه‌ده تمامیله‌ده قوت قلبیه کله‌مدی. کونشك طوغمقده اولدیغی صرده‌ده هپ دوربینلردن دها ایی کوسترن قوماندان پاشانك دوربینی عزیزیه استحکامنك ایچنده بعض موسقوف نفراتی شابقه‌لرندن کشف ایتدیکنی، بولندیغمز طوپ طاغی استحکامنده یاتمزده بولنان اون‌بش سانتیمترهلك بر طوپك عزیزیه قشله‌سنی نشان آله‌رق آتلمسی امرینك ویرلمسندن آکلادق.

طوپ آتیله‌جغی صره‌ده ینه طوردیرلدی. احتیاط قوماندانی قپودان محمد پاشایه ایکی طابور آلدرق ایلروده‌کی عزیزیه استحکامنه کیتمسی ودشمن استحکامك ایچنه کیرمش کبی کوزوکمکده اولدیغندن حالك ایجابنه کوره طاورانمسی امری ویرلدی. قپودانده طابورلرله عزیزیه استحکامنك اورته یرنده (بلوق هاوس) یعنی مدافعه‌لی قشله‌نك اوکنه طوغری واریر وارماز، قشله‌نك بزم طرفمزه ناظر اولان جهتده‌کی مازغاللرندن شدتلی برتفنك آتشنه طوتلدی. بو آتشدن قول نظامیله قشله‌یه یناشمقده اولان بزم ایکی طابوردن صاپر صاپر برخیلیجه عسکر دوکولدکدنصکره طابورطاغیلوب آوجی هیئتی آلدی. شهدا ومجروحینتی اولدیغی یرده براقوب ایلرویه کچدی. عسکر قشله‌نك صاغندن وصولندن ایکی‌یه آیریله‌رق هجومه شتاب أیلدیکی اثناده قشله‌دن ینه شدتلی اوله‌رق تفنك آتشی دوام ایدییوردی. بوندن آکلاشلدیکه دشمن عزیزیه استحکامنك ایکی‌طابیه‌سنی کیجه‌دن ضبط ایتمش، اوچنجیسیله‌ده اوغراشمقده بولنمشدر. دشمنی بوایکی استحکامدن چیقارمق ایچون قپودان محمد پاشانك آرقه‌سندن دها بشقه طابورلر کوندرلدیکی کبی سلاحنی آلوب طوپ طاغنه طوغری آقین کلمکده اولان ارضروم افراد اهالیسی دخی بزم عسکرك آرقه‌سندن اوجهته صالدیرلدی. جمله‌سی هجومله قشله‌یه یناشدیلر و دوکیلانه باقمیه‌رق استحکامك ایچنه کیردیلر. آرتق ایکی عسکر بربرینه قاریشمش اولدیغندن اوراده نصل قیامتلر قوپمقده اولدیغی انلرك بالذات ایچنده بولنوبده سیرایتملیدر. یوقسه بویله بنم کبی اوزاقدن سیرجی اولوبده ایشك تعریفنه قیام ایتمك حقیقت حالی تصویره کفایت ایده‌مز.

کیجه‌دنبری محاربه ایله مشغول اولان طابیه‌نك قوماندانی قائممقام بحری بکدن اوصره‌ده قوماندان پاشایه برتذکره کلدی. مألی اصابت ایدن قورشونك جریحه‌سیله پك متأثر اولدیغندن کندوسنك دکیشدیرلمسی افاده‌سنی متضمن ایدی. اوطابیه‌نك دخی ایشنه و بحری بکك چاره‌سنه باقمسی امری قپودان محمد پاشایه کوندرلدی. آره‌دن برچوق، ایکی ساعت قدر زمان کچمکسزین تفنك آتشلرینك استحکامك اوبر طرفنه نقل ایتدیکی ایشیدلمسیله استحکامك دشمن عسکرندن تطهیر اولندیغی وبزمکیلرك ضبطنه‌کچدیکی آکلاشلدی. عقیباً قپودان محمد پاشادنده بوخبر فتح کلدی. قوماندان پاشا ایله برابر او استحکامه متوجهاً کیدلدی. درونه‌کیرلدیکنده ایچنده‌کی شهدا جنازه‌لریله دشمن‌عسکری

مردهلرینك سرکی هیئتنده یاتمقده اولدقلری کورلدی. بوزغون اولهرق دشمن عسکرینك بقیهٔ سیوفنك‌ده فراراً طاغدن آشاغی قاچمقده. و بزم عسکر ایله غزاة اهالی‌ده اوفراریلری تعقیب ایتمکده ایدیلر.

ایلریده دشمنك اردوسنی وقوهٔ کلیه‌سنی کورمك و آنك اوزرینه ایجاب ایدن تدابیری اجرا ایتمك اوزره قوماندان پاشاده ایلری‌یه کیتدی. دشمنك بورجعتی اثناسنده سواریمز اولمدیغندن تپه‌لنانلری آرقه‌لرندن قورشونله و یتشیلانلری سونکی ایله بجریلیور ایدی؛ حتی افراد اهالیدن بعضیلری‌ده اللرنده‌کی یتاغان بچاقلریله خیلیجه ایش کوردیلر. بوزغون عسکرینك رجعتی تسکین ایتمك و بزم معقبلری دها ایلری‌یه صوقمامق اوزره دره‌نك اوبر طرفنده‌کی طاشلغه دشمن برقاچ طابور آوجی یرلشدیرمش اولدیغی، بی‌محابا تعقیب ایتمکده اولان بزم عسکرك قورشون منزلنه یناشدقلری کبی طوتلدقلری بر شدتلی آتشدن نمایان اولدی. عساکر منتظمه‌مز مقابلةً درحال آوجی هیئتنه کیروب طاغلملریله دشمن آتشنك ضررینی تحدید ایلدیلر ایسه‌ده بیچاره اهالی طاغلمق اصولنی بیلمدکلرندن کیف ما اتفق یینه هجوملرینه دوام ایدر ایکن پك چوق سقطلغه اوغرادیلر. بو حاله قارشی سپر آله‌رق اوبله‌جه یورومه‌لری و بیهوده‌یره آدم تلف ایتدیرمامه‌لری تدبیری کندیلرینه کوچجه آکلادیله‌بیلدی. طاغیلدیلر. هرکس طبیعت ارضدن بالاستفاده صاقلی و سپرلی یرلردن دشمن آوجیلرینه قارشو سلاح استعماله باشلادیلر اما، اوکون کرك استحکام داخلنده وکرك دشمنی تعقیب ایدر ایکن خارجنده یالکز اهالیدن مجروح وشهید اولانلرك مقداری درتیوز اللی ایله بشیوز نفر آره‌سنده تخمین اولنیوردی.

دشمنك بقیة السیوفی دره‌نك قارشوسنه چکدی؛ عسکریمزك ضربهٔ تعقیبندن قورتلدی. طرفین آوجیلری بر دره‌نك جانبیندن اوزاقدن اوزاغه قورشون تعاطیسیله مشغول اولدقلری صره‌ده طوپ طاغی استحکامنده‌کی طوپلریمزده، دشمن آوجیلرینك یرلشمش اولدقلری جبهه‌یه کولله یاغدیرمقده ایدی.

استحکامك ایچنده‌کی جنازه سرکیلرینك حالنه کلنجه: طابیه‌نك آتش خطنده اوچ یوز کشیدن زیاده اولدقلری تخمین اولنان نفراتمزك جنازه‌لری اولدقلری یرده یعنی استحکامك پیاده قدمه‌سی دنیلان موقعنده بویلی بوینه بر صره ایله یاتمقده ایدیلر. سیاق حال دلالت ایدییوردی که بو عسکر کیجه‌دن آتش خطنه چیقارلمش

اوراده وقوعاته انتظاراً بكلرلر ايكن اويومشلرده هيچ خبرسزجه اوله‌رق آرقه‌لرندن كلمش و استحكامك ايچنه كيرمش اولان دشمن عسكری كنديلرينی اويقودن اويانديرمقسزين برر برر سونكوايه‌رك اويقو حالندن اوياندق برزخنه اوغراتلمقسزين عالم آخرته سوق ايديويرمشلردر .

واقعا قشله‌نك ايچنه كيرمش اولان دشمن عسكرينك بر نفری ده صاغ قورتيليوب جمله‌سی محو ايدلمشلر ايديسه‌ده ، اويقوده ايكن اتلاف ايديلان بيچاركان حقنده وقوعه كلان معامله‌ٔ وحشيانه‌نك انتقامی ايچون ايديلان مقابله وكافهٔ درجهٔ كفايه‌ده دكلدر. دشمنك استحكام ايچنده قالمش اولان جنازه‌لرينك مقداری يدی‌سكز يوز نفرقدر تخمين اولنيوردی . تعقيب اولنوركن أولديريلان وبحری بكك بولنديغی استحكامه هجوم ايتدكلری حالده اولنان مدافعه‌ده ترك حياة ايدن دشمن جنازه‌لرينك مقداری بوحسابدن خارجدر. آنلرك‌ده بيك ، بيك‌بشيوز نفر قدر اوله‌جغنده شبهه‌يوقدر. بزمده‌عساكر منتظمه‌مزك اوكونكی محاربه‌ده ياره‌لی و شهيدينك مقداری همان بيك اوچيوز نفره قدر وارمشدر . اهالينك ضايعاتی داخل دكلدر.

محاربه اثناسنده خانملرك غيرت ومعاونت شفيقه‌لری

اك زياده شايان دقت اولان احوالدن بری‌ده اوكون ارضرومدن برخيلی خانملر محاربه ايدن عسكره چماشير سپتلريله اكمك ، پينر ، زيتون ؛ بعضيلری‌ده دستيلرله صو كتيرييور وتشويق آميز برچوقده سوز سويليور ايديلر . بيلمم نه‌وقت برروسيه محاربه‌سنده أولادی شهيد اولديغنی سويليان بر خانم ، دشمندن استرداد اولنان مدافعه‌لی قشله‌نك اوكنده‌نقره تصادف ايدرك طوپلرك وتفنكلرك سسی وهيجانه كلمش اولان افكار عموميه‌نك غلغله‌سی تأثيريله غليان ايدن شفقت وانتقام كبی ايكی مؤثرانفعالك تضييقی آلتنده اولديغی حالده هونكورهونكور آغليورده ، كنديسنه برموسقوف كوسترلمسنی رجا ايدييوردی . اولديغمز يرده بولنان جنازه‌لر ايچنده برموسقوف نفری مرده‌سنی ارائه‌ايتدم. بيچاره‌قاديجغز ، آه‌أولادم ديه‌شهيد اولمش اولان چوجغنك يادمحبتيله وسوق انتقاميله موسقوف جنازه‌سنك اوستنه چيقوب آياقلريله تپنيور، واخذثار يولنده حصوله‌كلان غضبنك اوكنه كچه‌ميه‌رك جنازه‌نك بورنی قولاغنی ايصيرييور ايدی. بويله شيلر جائز دكلدر، كناهدر ، فلان ديه‌رك خانم ننه‌يی جنازه‌نك اوستندن كری يه آلدق؛ وانشاالله‌سزك انتقامكز يرده قالماز كبی تسلی آميز مناسب سوزلرايله خانمی اولديغمز يردن ده طاتليلقله صاوودق.

حتى اوصرده‌ده قشله قپوسنك اوكنده‌كى موسقوف جنازه‌لرى ايچنده‌بورنى قولاغى كسلمش اولديغى حالده بريسنى كورمشيدم. بو ايشك‌ده مطلقا ينه جكر پاره يارەسيله مجروح اولان برحائمك اثر انتقامى اوله‌جغنده شبهه ايدلمدى ايسه‌ده، قره‌طاغليلرله كچن محارباتمزده، عثمانليلرى، امواتك برونى، قولاغنى، كسمكله اتهام ايدن واكثر وقت دشمنلرمزك احداث ايتديكى وسائط تزويريه ايله اغفال ايديلان آوروپا افكار عموميه‌سنه ينه بر سررشتهٔ اعتراض ويرلمامك اوزره بوجنازه‌يى اوصرده‌ده آلمه كچن كتيبه‌دن بزم حلمى وعلى طلعت افنديلره يوكلتوب قشله‌نك تغوشلرندن بريسنك برقرا كلق يرنده بولنان كره‌وه‌تك آلتنه صوقديرمشيدم. چونكه محاربه طوپلرينك سسى كسلمكله برابر مملكتده‌بولنان قونسلوسلرك وخصوصيله انكليز قونسلوسنك كلوب موقع حربى كزه‌جكلرى، وافعالمزك هركوشه‌سنه عطف نظر انتقاد ايده‌جكلرى دركار ايدى. اكرچه او موسقوف جنازه‌سنى كورمش اولسه‌لردى، درحال غيرت نصرانيه‌لرى تهييج ايدرك وبرك يانه بيك قاته‌رق عليهمزده نه‌لر يازمازلر ايدى، ونصل افترالرده بولنمازلر ايدى !!....

بر مهم حسبحال

روسيه دولتنك دولت اولمق اوزره تشكل ايتديكى تاريخدن برى عثمانليلرله وقوعه كلان محارباتى وحقسز تجاوزاتى سببيله شمدى‌يه قدر طرفيندن دره‌لر طولوسى قانلر آقمش ووطننك حريت واستقلالى ودينك محافظه‌سى اوغورنده ترك حياة ايدن غزاتمزك مقدارى مليونلره وارمشدر. ممالك عثمانيه‌ده برخانه تصور اولنه‌مازكه بر ويا برقاچ شهيدك ماتمكاه مصيبتى اولمامش اولسون ويا بر والده خاطر وخيالنه كلمزكه دشمن حياتمز اولان هيكل شماليك مدافعه‌سى اوغرنده قوربانلق قوچ كبى بسليوب بيوتديكى واولادينى ضياع ابدى‌يه اوغراتمق زخمنك تأثيريله جكرلرى داليك اولمش بولنمسون.

بودشمن حياة سياسيمزك مجرد مليت وحريتمز شمعنى اطفا ايتمك أمليله وقوع بولان تجاوزاتى شمدى‌يه قدر مليونلرله اوجاقلرى سونديردى. يوزبيكلرله خانمانى خرابياب أيلدى. لكن نور ايمان كبى صدرمزده پرورشياب كمال اولان فكر انتقام ونيت حفظ اسلام باقى اولدقچه، وحميت اسلاميه‌مز ايله تأييد ايدن شجاعت فطريهٔ عثمانيه‌مز بزى سونلر وسوميانلرك قلوبنده تأثيرات خارقه احداث أيلدكچه بحوله تعالى حقوقمزك وقايه‌سندن أمينز.

عموم آوروپا دولتلری اوغول بیابانیدن واودب اکبر شمالیدن نقدر قورقارلر ایسه قورقسونلر، دشمنلرینك عظمتنه نسبتله یومروق قدر قالان شهبازان عثمانیانك بالاپروازیٔ همت وغیرت وشجاعتلری سایه‌سنده طفره‌فروش هردیار اولان موسقوفك انف کبیر ونخوتنی ألبته ینه بر قیره‌جغز؛ والی قیام الساعه حقوقمزی مدافعه ایله برابر برفرصت سیاسیه‌نك ألویردیکی صره‌ده‌دخی اضعاف مضاعف اوله‌رق انتقاممزی آلوب ویردیکی یاغلی طورطوسنی ینه کندیسنه اعاده ایده‌جکز !

کلهلم صدده : روسلر عزیزیه استحکامنه کیرمشلر ایسه‌ده‌اوراده بارینه‌بیلمك ایچون اقتضا ایدن تدابیر وعملیاتی اجرا ایله مشغول ایکن چوق کچمکسزین عثمانیلیلرك هجومنه اوغرامش اولدقلرندن استحکامده‌کی طوپلرمزی قیروب دوکمك ویا تعطیل ایده‌جك برحاله کتیرمك تدبیرینی اتخاذ ایده‌مدکلری طوپلرمزك ینه سلامتجه اوله‌رق ألمزه واصل اولمسیله آکلاشلدی .

بوطوپلرله دره‌نك اوته طرفنده یرلشمش اولان دشمن آوجیلری تضییق اولندقجه دشمن دخی قوهٔ امدادیهٔ جدیده ایله عسکرینی تأیید ایدییوردی . نهایت اوکاه‌دن صکره‌جه هجومنی تجدید ایتمك ایچون امدادك ، فلانك فائده‌سی اولمدیغنی وکوزتدیکی فرصتی ألده ایدینه‌مدیکی جهتله کولله‌لرمزك تضییقی آلتنده قالمیه‌رق اولدقلری یردن فرلادیلر؛ بزم عسکرده قورشون ضربه‌سیله ینه آرقه‌لرندن طاقلدی. دشمنك تشکیل ایتدیکی ایکنجی قدمه‌یه واصل اولنجه‌یه قدر بزمکیلر تعقیبده دوام ایدوب ، قدمه‌نك آتشی بدأ ایتدیکی کبی بونلرده اولدقلری یرده سپر آله‌رق قالدیلر. قارشولقلی آوجی محاربه‌سنه بدأ اولندی .

ارضروم والیسی عزت پاشانك تاریخ حربی و شاعریته متعلق بر قاچ سوز

دشمنك بوایکنجی قدمه‌سنه کولله یتشدیرمك اوزره‌مختار پاشا حضرتلری طوپلرك جدوللرینی بالذات معاینه ونشان آله‌رق مسافه‌یی بولمق ایچون کولله آتمقله اوغراشیر ایکن، ارضروم والی وکیلی اولان سیواس والیسی شاعر مشهور أرزنجانلی حاجی عزت پاشا حضرتلری بومظفریتی متضمن برقطعهٔ تاریخیه انشاد ایدرك دیدهٔ وزیرانه‌سیله مختار پاشانك اولدیغی یره کتیردی . جبیندن چیقاروب خلوص آمیز بیلدیکمز بعض بکلك سوزلر ایله مظفریتمزی تبریك ایتدکدن صکره قطعهٔ تاریخیه‌سنی اوقومق ایستدیکنده؛ مختار پاشا : (شمدی تاریخك وشعرك صره‌‌سی دکل، ایشه باقه‌لم!) دیه‌رك بردن آرقه‌سنی دونی‌ویردی ،

وطوبك باشنه چیقه‌رق ایشیله مشغول اولدی. طبیعیدرکه عزت پاشایه‌ده بوحالدن
بر بوزغونلق مستولی اولوب اوراده‌کی خلقه قارشـو محجوب قالدی . هرکس
محاربه‌نك طباعته ویردیکی دغدغه ایله مشغول ایکن ، ظاهر پاشامزده ، شـاید
دشمن مغلوب اولور ایسه مغلوبیتنه بر تاریخ بولمش اوله‌یم ؛ زیرا متاع شاعریتمی
بازاره چیقاره‌جق بویله بر فرصت مهمه مدت عمرده پك آز تصـادف ایدر ؛
بو فرصتی فوت ایتمك جائز اوله‌ماز دیه برهوس نوجوانی ایله‌زمان پریده اوزون
اوزادی‌یه شعر ترتیب ایدییور . واوچ آشاغی ، بش یوقاری کلماتك حساباتیله
اوغراشیور ایمش. اویله برمهم زمانده والی بولنان ذاتك مشغولیتی بویله‌شیلره‌می
منحصر اوله‌جقدی ؟ لکن نه‌چاره ، تربیه‌مزك حکمی بونلرله اشتغالی برمعرفت
صره‌سـنه قوییور ، خلقمز بینـنده بویله شعرلر فلانلر برصنعت مقبوله اولمق
اوزره تلقی اولنیور ! . .

شعر نه‌دیمکدر ؟ نیچوندر ، نصـل اولمسی لازمدر ؟ . بورالرندن اوزون
اوزادی‌یه بحثه قالقیشور ایسـه‌ك صددمزدن زیاده‌جه مقدار آیرلمش اولورز .
شوقدرجق براجمال ایله مافی‌الضمیریمی بیـان ایده‌یمکه بزم اشعارمزده اخلاقمز
قدر بوزوقدر . سیئات اداره‌سی حکایه‌سیله کتابلرك طولمسی اقتضا ایدن بعض
متنفذان ورؤسانك مدحنی متضمن قصیده‌لرله کتابلری طولدیرمق ، ظن ایدر
ایسه‌م دائما بزده کوزلمکده اولان یولسزلقلردندر. آمانك امت محمد! بوچاپیق
معامله ؛ بومناسبتسز خلوصکارلق ، بو فجیع اخلاقسزلق ، بوغلط حس ، غلط
رؤیت بزده نه وقته قدر حکم سوره‌جك ؟ . . اقوام مدنیه و امم عاقله ایچنـه
چیقه‌جق یوزیمز قالمدی ! اخلاقه ، علویته ، حریته صـاحب اولان ممالك
متمدنه عقلاسی حالمزه باقوبده کولیور ، بر قسمی‌ده عادتا بزی حس انسـانی‌یه
مالك اقوامدن عد ایتمیورلر .

مثالمی ایسترسك ؟ ! . . بوبابده پك چوغی ارائه اولنه‌بیلور ایسـه‌ده یالکز
بریسنی سـویلمك نمونه اولمق ایچون کافیدر . مصری اداره‌سیله برباد ایتدیکی
بوکتابه ذیل اوله‌رق یازیلان پارچه‌ده کوریله‌جك اولان مجنون عاقلما خـدیو
اسماعیل پاشانك عهدتولیتنده کندوسـنه تقدیم اولنان قصاید و مدحیه‌لر ؛ مبالغه
اولمسون ، اما برقاچ یوزجلد کتاب تشکیل ایده‌جك درجه‌ده ایمش. ملتك رهبر
افکاری، ناقل‌انظاری، مربیـی ، مرشدی ، منوراذهانی اولمق لازم کلان بوادبا
وشعرانك هپسی ده اوذاتك حرصنی، طمعنی، ظلمنی، والحاصل کافه‌سیئاتنی بیلدکاری

حالده برقاچ غروش قاپمق ویا بر رتبه ونشان قزانمق ویاخود بر التفات کورمك طمعیله بیله بیله وجدانلرینك خلافنده سوز سویلمك ویازی یازمق صورتنی التزام ایدییورلر ایدی. ایشته بویله حاللر برطاقم نوهوسان أدبه سوء مثال اولدی. ایش بری برینه باقه‌باقه حدینی، درجه‌سنی آشدی، طاشدی. اوعصرك اهل ادبی دنیلان برطاقم خلوصکاران بتون عقلایه قارشی کولنج اولدی. اللهم اصلح احوالنا

دشمن نصل اولمشده بزم قشله‌نك ایچنه قدر کیرمش

آتشمزك تضییق سببیله روسلر ایکنجی قدمه موقعنده دخی بارینه‌میه‌رق چوزولدیلر. ایکندی‌یه یقین اردوکاهلرینه واصل اولملریله بزم معقبین دخی کری‌یه آلندیلر.

روسلر کیجه‌دن نصل کوبده اواستحکامه کیردیلر و نه‌وجهله قشله‌مزی ضبط ایتدیلر؟ بونك حقیقتی لایقیله آکلاشیله‌میه‌رق مجهول قالدی. چونکه ضبط اولنان ایکی استحکامده‌کی عسکردن وضابطاندن بریسنه تصادف اولنه‌مدی که حقیقت حال آکلاشلسون. برکت ویرسونکه استحکامات مذکوره‌دن دشمنك اسیر اوله‌رق آلدیغی عسکرمزك ضعفاسنی ووجودلری اوصره‌ده روسیه اردوسنه برحمل ثقیل اولمسی لازمکلان بعض مجروحین و مرضاسنی محاربه‌دن ایکی کون صکره آرابه‌لرله ارضرومه اعاده ایتمش اولمسیله، آنلرك استنطاقندن ایشك سرعت وقوعنه بردرجه‌یه قدر انتساب حاصل اولدی ایسه‌ده ینه حقیقت حال آکلاشیله‌مامش دیمکدر. زیرا هرکس نظر معلوماتنك احاطه ایتدیکی افقدن خبر ویرییوردی. حالبوکه مأمورینك ایجابی وحالك حکمی وموقعك مقتضاسیله بو افق معلومات کسب اختلاف ایده‌جکندن جمله‌سنه شامل بر افقه نظر ایدن اواستحکاماتك قوماندان وضابطانندن هیچ برکیمسه ألده ایدیله‌مدیکی ایچون وقوعاتك حقیقتی لایقیله آکلاشیله‌مامش دیمکدر.

عزیزیه دنیلان اوچ طابیه‌نك کافه‌سنه قوماندا ایدن قائممقام بحری بکك افاده‌سنه کوره، صباحه دها اوچ ساعت قدروقت وار ایکن استحکامك ایلروسنده بولنان سواری قره‌غول ضابطی بحری بکه دشمنك کلمکده اولدیغی خبرویرمش؛ بحری بك‌ده ایفای وظیفه ایتمدیکندن طولایی ضابطه حدت ایدرك: کیت‌ده ایفای وظیفهٔ عسکریه ایدرکدن بکاملاقی اول دیه‌رك ضابطی قوغمش، ضابطك ایفا ایده‌جکی وظیفه‌ده، چونکه اورتالقده هیچ برشی کوزوکامکده اولدیغندن، ایلرویه کیدرك دشمنه ملاقی اولدیغی یردن تفنك آتشنه بدأ ایتدیروب تابزم خط حربمزه قدر یواش یواش آته آته کری‌یه چکیلوب بزم استحکامده‌کی عسکرك

آتشه‌ترك وتسليم ايتدكدنصكره اوقطعه قوماندانڭ امرايده‌جكی يرده‌طورمقده عبارت ايمش. ايشته بووظيفه‌يی ايفا ايتمسی تنبيهيله ضابطی كری‌يه چويرمش. آندنصكره بحری‌بك حاضراولملری ايچون جوارنده بولنان اوته‌كی استحكاملره خبر كوندرديكی كبی كندوسيده بولنديغی استحكامك آتش خطنه عسكرينی يرلشديره‌رك بزم سواريمزك دشمنله چرخه‌لشمسنه انتظارده اولور. آره‌دن برساعتدن زياده‌زمان كچر؛ بزم سواريلردن برخبر واثرظهور ايتمز. جوارنده‌كی استحكاملردن برقاچ ال تفنك آتيلديغی ايشيدر ايسه‌ده كنديڭ بولنديغی استحكامك اوكنه وصاغنه صولنه دقت ايدوبده كيمسه‌يی كوره‌مديكی كبی ذاتاً ايلريده‌كی سواريمزده دشمنڭ تقرب ايتديكنی، چرخه‌لشمق اثناسنده آته‌جقلری سلاح سسيله بيلديره‌جكلرندن جوارنده‌كی استحكاملردن كلان سسك مطلقا اوراده‌كی عسكرك بر خيالات كورمش اولمسندن منبعث اولديغنه حكم ايدر. برده بحری‌بكك بولنديغی استحكامك آتش خطنده‌كی عسكر، اوكلرنده دشمن قرالديسی وارديه آتشه‌بدأ ايتمسيله‌برابر، استحكامك اوكندن روسلرك (هورا!) سسی دخی ايشيديلور.

مكر دشمن بحری بكك بولنديغی استحكامك صحرا شيوی دنيلان يرينه‌قدر يناشمش وكيجه‌نڭ قرا كلغی سببيله بزم عسكر كوره‌مامش ايمش. استحكامك ايلروسنده بولنان ودشمنڭ كلمسندن استحكامی خبردار ايده‌جك اولان سواريڭ وجودندن، عدمندن صكره‌دن اولسون برخبر آلنه‌مدی. بحری‌بك سواری ضابطنه هايدی كری‌يه كيت ديدكدنصكره بوضابط عسكريله كری‌يه كيتميوبده برطرفه صاووشه‌رق طريق سلامتيمی اختيار ايتدی، يوقسه حقيقةً كری‌يه كيدرايكن غفلتله‌دشمنڭ ايچنه‌دوشديلرده آسيرمی اولديلر، وياخود اولديرلديلرمی؟ اوراسی آكلاشيله‌مدی كيتدی!

بحری بكك عسكری، استحكامك ايچنه كيرمك غيرتنده بولنان دشمن عسكری عليهنه سلاح استعمال ايدرايكن، بحری‌بك قولندن بردشمن قورشونيله اوريلور؛ منديلنی جريحه‌سنه صاره‌رق ينه ايشنه دوام ايدر. تاصباح اولوبده احتياط عسكرمزك عزيزيه استحكامنه وصولنه قدر ياره‌لی اولديغی يانده‌كی آرقداشلرينه بيله سزدرميه‌رك شجيعانه ايفای وظيفه‌ايدر. آندنصكره قوماندانه برتذكره يازديروب ياره‌لنديغنی اعلام ايله كندی يرينه برآدم ايستر.

حمیت وشجاعت اسلامیه وعثمانیه‌نك تمثالی اولان بومقوله اعاظم مروتمندانك وجودندن اردومز خالی دکل ایدی .

دیکر ایکی استحکامك نه وجهله دشمن النه دوشمش اولمسی بحثنه کلنجه ؛ دشمنك آسیر ایدوبده مجروح وضعیف اولملرینه مبنی اعاده ایتدیکی یوقاریده بیان اولنان عسکردن بعضیلرینك اجرا قلنان استنطاقنه عطف ایله قوماندان پاشانك مقام سرعسکری‌یه یازدیغی تلغرافنامه‌نك برصورتنی عیناً بورایه نقل ایدر ایسه‌ك اولدقجه ایضاح حال ایتمش اولورز .

تلغرافنامه بودر :

مقام سرعسکری‌یه

دشمنك کچن کیجه عزیزیه استحکامنه وقوعبولان هجومی و قشله‌یه قدر دخولی اسبابنی تدقیق و تحریده ایدم . اکتساب ایدیلان معلوماتك نتیجه‌سی شوندن عبارت اولیورکه ، مذکور استحکامده توقادك مستحفظ ومعدنك ثالث طابوری اولوب ، بونلر هرنصلسه محللرنده اوطورمقده ایکن دشمن طرفندن ترکجه بیلیر برقاچ آدم باشنه فس قویه‌رق استحکامدن نردبان ایله آشمش ونوبتجی نفرینه نوبتجی ضابطنی سؤال ایدرك وبیکباشینك اولدیغی محلی آکلایه‌رق کویا بزم طرفدن دوریه قره‌غولی ایمش حکمنده تجسساته قیام ایتمش ایمش . بعده بیکباشینك قلنجنی آله‌رق معامله تحذیریه ایله مشغول ایکن بر طرفدنده دشمن عسکری نردبانلر ایله استحکام ایچنه کیرمشلر . اوصره‌ده ایش آکلاشیله‌رق عسکر سلاح باشنه اولمش وبعضیلری‌ده طاورانمش ایسه‌لرده ایش ایشدن کچدیکنی بعض ضابطان افراده آکلاده‌رق تسلیم سلاحه قرار ویرمشلر . چوق کچمکسزین صباح آچلمش ودشمنك اورایه کیردیکی آکلاشلدیغی و برطرفدن اسرایی آشیردیغی صره‌ده بزم هجوم قوللری یناشمش واستحکامی استرداد ایلش اولمسیله اسرانك بقیه‌سنی روسیه‌لولر یتشدیره‌بیلدکلری قدر سونکولیه‌رك قصوری قورتارلمشدر . دشمنك اورادن کوتوردیکی اسرا مع ضابطان بشیوز بوقدر نفردن عبارت اولوب ، ضابطان مرقومه ایفای وظیفه‌ده‌کی قصورلرندن ناشی روسیه ضابطانی طرفندن معامله تحقیریه کوردکلری کبی اوراده (یعنی روس اردوسنده) بولنان چرکس ولزکی وسائره کبی اهل اسلام طرفندن دخی فوق العاده توبیخه مظهر اولدقلری اسرای مرقومه میاننده بولنان قرق بوقدر مجروحین ایله اعاده ایدلمش اولان برچاوشله اوچ نفرك افاده‌سندن آکلاشلمش وبو طابوردن شمدی الده بولنان بر ملازمدن بشقه ضابطانك

حیاة ومماتی معلوم اولەمامشدر. ایشتە ضابطانمزك درجۀ ماهیتنە دلالت ایدر بر
وقعۀ متأسفەیی دها عرض ایدرم   ۱ تشرین ثانی سنە ۹۳   غازی احمد مختار

بومقولە خبرلری ایصال ایدنلرك بولندقلری حال وموقعك تخلفیلە ایشك
دخی اختلاف ایدەجکی یوقاریدە ذکراولنمشیدی. بوتلغرافنامەدە روس اردوسندن
کلان نفرلرك افادەلرینكدە براز احتیاطلیجە اولەرق تلقیسی ایجاب ایدر.
چونکە فقیر کوزلرمله کوردمکە بواستحکامك آتش خطندەکی عسکرك
جنازەلری، ایلروسی کریسی اولمیەرق تکمیل برصرە اوزرینە پیادە قدمەسنك
بویجە یاتیورلر ایدی. سلاح باشنە کچوبدە طاورانمش اولان عسکرك جنازەلری
بوصورتلە یاتەمز؛ مطلقا ایلرولی کریلی قارمە قاریشیق برحالدە اولەجقلری؛
خصوصیلە استحکامك ایچنە کیرمش اولان بر عسکرە سلاح ایلە مقاومت
ایدەجکلرندن، اوحالدە استحکامك ایچنە کیرمامش وخارجدن هنوز کلمکدە
بولنمش اولان عسکرە مقابل استحکامی مدافعۀ یاپیلمشدر. دشمن استحکامك
ایچنە کیردکدن صکرە الك زیادە ایشە یرامیان برموقع آتش خطی اولمش اولور،
واولوقت آتش خطندە بولنان عسکر دشمنە آرقە ویرمش بولنور.

بوقرینەنك دلالتیلە آکلاشیلیورکە، سواری ضابطنك دشمن کلیور خبرینی
بحری بکە ویردیکی صرەدە، بوعسکردە اوتەکیلرلە برابر استحکامك آتش خطنە
چیقاریلوب دشمنك کلمسی براز کچکدیکی کبی ذاتاً اویقودن قالدیرلمش اولان
عسکرك اویقوسی غلبە ایدرك هرکس اولدقلری یردە وسلاحی قوجاغندە
اولەرق اویورلر ایکن دشمندە سلمە السلاح ایلرولیەرك استحکامك خندقنە
برابر کتیرمش اولدیغی نردبانلری قوروب ایتمش واوتە طرف سپرینەدە
چیقدیغندە اویانق اولانلر بوحالی کورملریلە شاشیروب تسلیم سلاح ایتمشلر؛
اویقودە بولنانلردە پراکندە اولەرق استحکامك اوتەسنە برسنە یاپیلمش اولانلر،
دشمن عسکری طرفندن هیچ اویقودن اویاندیرلقسزین صره‌سیلەسونکولەرك
دیار عدمە قدر کوندرلمشلردر.

تلغرافنامەدە دینلدیکی کبی صکرەدن بوعسکرك ضابطانندن هیچ کیمسە
اله کچمدیکە قیدسزلقلری سببیلە وقوعە کلان مدهش بر قضانك مجازات
عدلیەسنی کورمش اولسونلر. چونکە دشمن اسرامزی بعدالمصالحە کافۀ
استانبولە کوندرمش واورادندە هرکس یرلی یرینە طاغیلمش اولدیغندن اختیار

اسارت ایدن ضابطان برحادهٔ تدقیقدن کچوبده : سن نره‌ده ایدك ، نیچون اسیر اولدك؛ اسارتك برمعذرت حقیقیه‌دنمی نشأت ایتدی، یوقسه ایفای وظیفه‌جه واقع اولان برقصورمی اسارتکی ایجاب أیلدی؟ بورالری تفریق اولنه‌مدی . ایش برذغدغه‌یه، برکورولتی‌یه دوشورلدیکندن مجازاة ومکافاته لیاقتی اولانلر بیلنه‌مدی. دستی‌یی قیرانلر ایله صویی کتیرنلر مساوی عد ایدلدی.

انتظام آتینك محافظه‌سی ایچون ایجاب ایدر ایدیکه، بعدالمصالحه آناطولی حرب اردوسنك مرکزنده، اصحاب وقوف ومعلوماتدن ووجدانك غیریسنه اویمیان سوزی وأوزی طوغری ذواتدن مرکب بر تحقیق مجلسی تشکیل اولنسون؛ ضابطاندن اختیار اسارت ایدنلر استنطاق ایدلسونده هرکس لایق اولدیغی معامله‌یه مظهر اولسون. اسیر اولمیوبده اثنای حربده ایفای وظیفه‌جه بشقه درلو قصور ایدنلرده مجازات ایدیله‌رك آخره عبرت مؤثره کوسترلسون . لکن کچدی، کویا بر دها هیچ محاربه ایتمیه‌جك ایمشز کی هرکس برراحته، بر اویقویه طالدی؛ اصحاب تقاصیرك‌ده ایتدکلری یانلرینه قالدی.

بعض امرانك رتبهٔ عسکریه‌دن تجرید ایدلملری

قوماندان پاشا اردوی همایون قوماندانلغنه قبل‌المحاربه تعیین اولندیغی صره‌ده ارادهٔ مخصوصهٔ حضرت پادشاهی ایله مکافاة ومجازات امرنده حائز کمال‌مأذونیت اولدقدن بشقه دوه بوینی محاربه‌سنی تعقیباً شرفوارد اولان تلغرافنامهٔ همایونده دخی بوصلاحیت تجدید وتکریر بیورلمش وانك اوزرینه‌افراد عسکره برعبرت مؤثره کوسترلمك اوزره فراری نفراتدن بعضیلری قورشونه دیزلمش اولدیغی یوقاریده یازلمش ایدی. لکن ضابطان وامرانك بعض حمیتسزلرینه دخی برمثال عبرت وتبصر ارائه‌سی لزومی طوپ طاغی محاربه‌سنده دشمنك قشله‌مزك ایچنه قدر کیرمش اولمسیله تحقق ایتدیکندن، سیئات سابقه ولاحقه‌لرینه‌مبنی سواری نظامیه برنجی الاینك میرآلایی درویش احمد، دوه‌بوینی محاربه‌سنده‌کی بوزغونلغه سبب اولان آلتنجی دیار بکر ردیف آلاینك میرالایی حاجی احمد وخاصه اردوی همایونك پیاده اوچنجی آلاینك میرآلایی حسن وطوپچی میرآلایی عارف بکلرله طوپچی بیکباشیسی عبدی افندینك سلك عسکریدن طرد اولندقلری وارکان حربیه قائممقاملرندن شوکت بکك دخی رتبه‌سنك بیکباشیلغه‌تنزیل‌ایدلدیکی جهتله صورت حال آتیده‌کی اوامر یومیه‌ایله اردونك بتون‌ضابطان‌ونفراتنه‌اعلان اولندیغی کبی محبوس بولنان امرای مومی الیهم قوماندان پاشا حضرتلرینك‌اقامت

ایتدکلری قشله دیوانخانه‌سنه جلب اولنه‌رق موجود اولان مشیران عظام وسائر ارکان وامرای عسکریه مواجهه‌سنده ذکر اولنان اوامر یومیه‌نك جهراً قرائت اولنمسنی متعاقب اشخاص مرقومه علامت عسکریه‌دن تجرید ایدیله‌رك بوندنصکره ایستدکلری یره کیتمکده مختار اولدقلری کندیلرینه بیان ایدلدی .

عسکرجه (اوامر یومیه) دنیلان اعلاننامه‌نك صورتی شودر :

امرانك صورت مجازاتنه دائر اولان اوامر یومیه

۲۳ تشرین اول سنه ۹۳ تاریخنده وقوعبولان دوه‌بوینی محاربه‌سنده‌در دنجی اردوی همایونك آلتنجی ردیف آلایی میرآلایی احمد بك مأمور اولدیغی نقطه استحکاماتنك اك تهلکه‌لی محلنه کیدوب عسکری تشجیع ایله دشمنی طرد ایتمك اسبابنه تشبث ایده‌جکی یرده اورانك عسکری طاغیلوب فرار ایتمش اولدقلری صره‌ده اوزایه کیتامسی ووظیفهٔ عسکریه‌سنی ایفا ایتامسی بربیوك بوزغونلغه سبب اولمش اولملغه کندیسی سلك عسکریدن طرد اولنمشدر.

طوبجی میرآلایلرندن اولوب بشنجی اردوی همایون مجلسندن کله‌رك بر وقتدنبرو بایزید قول اردوی همایونده مستخدم بولنان عارف بك ۲۳ تشرین اول سنه ۹۳ تاریخنده‌کی دوه بوینی محاربه‌سنده وقوعبولان رجعت اثناسنده قوشوبارکیرلری موجود وقوشولمش اولان طوپلرك اوکندن و آرقه‌سندن آیرلمیه‌رق جمله‌سنی محل سلامته ایصال ایده‌جکی یرده بونلردن بعضیلری بلاسبب یوللرده قوشوبارکیرلرینی سوکوب طوپلری ترك ایدرك صاووشمش وبوایسه میرآلای مومی الیهك دها اولجه صاووشوب دولتك عرض وناموسی حکمنده اولان طوپلرك براقلمسنه اصلا اهمیت ویرمامش اولمسندن نشأت ایتدیکی آکلاشلمش وبرده اوآراق کندیسی ارضروم قلعه قپوسنده کورینه‌رك : اردو بیتدی ، نه‌طوریورسکز؟ یوللو نشر دهشت ایتمسیله اوصره‌ده قره‌غول طرفندن طوتیلوب حبس ایدلمش وبونك کیم اولدیغی کورلمك اوزره کیجه قلعه قپوسنه وصولده حبسدن چیقاریلوب کورلدکده فناحالده سرخوش اولدیغی آکلاشلمش وبومثللو امرانك سلك عسکریده وجودی مضر بولنمش اولدیغندن کندوسی سلك عسکریدن طرد ایدلمشدر.

خاصه اردوی همایونك اوچنجی نظامیه آلایی میرآلایی بولنان حسن بك برقاچ آیدنبری مأمور اولدیغی محللرده وحرب زماننده اظهار جبانت ایدوب نهایت دیزلرنده سیزی اولدیغنی بیان ایله کوشهٔ استراحته چکلمش وامل و آرزوسی یالکز مواقع حربیه‌دن قورتلق ماده‌سندن عبارت اولدیغی آکلاشلمش وشوحالده

آلایه‌ویرلسه حال وحرکتندن امنیت منسلب اولمش اولدیغی جهتله بویله‌برنازك زمانده آلایك انهزامنه بادی اوله‌جغنده شبهه قالمامش اولمغله وبومثللو امرانك سلك‌عسکریده قالمسی غیرجائز بولنمغله کندوسی سلك‌عسکریدن اخراج‌اولنمشدر.

دردنجی اردوی همایونك برنجی سواری آلاینك میرآلایی درویش احمد بك ۹ حزیران سنه ۹۳ تاریخنده وقوعبولان خالیاز محاربه‌سنده آلدیغنی افاده ایتدیکی جزئی بریاره اوزرینه مافوقنی کوروب استیذان ایتمکسزین آلاینی ترك ایله ارضرومه کلمش وبوکونه دکین ارضرومدن چیقمامش وآلاینی بیله سؤال ایتمامش اولدقدن بشقه‌مواقع حربیه‌دن قورتلق اوزره بعض تشبثاته قیام ایتمش وبوحال ایسه آنجق اثر جبانتدن نشأت ایتدیکی آکلاشلمش وکندوسی جسماً آلای خدمتنه مقتدر اولمسی سببیله آلاینه کوندرلمش اولسه مضرتدن بشقه برفائده‌سی اولمیه‌جغی تیقن اولنمش‌وسواری امرا وضابطانه احتیاج درکاراولان شویله برزمانده برآدمك یوزندن برسواری آلاینك غائب حکمنده براقیلمسی جائز اوله‌میوب خدمت‌خالصه‌ده بولنانلرك شوق وغیرتنی تزیید وامثالنی ترهیب ایچون‌کندوسی سلك عسکریدن طرد اولنمش وامور ملکیه‌ده مناسب‌خدمتلرده استخدامی ایچون یدینه تحریرات ویریله‌رك درسعادته اعزامی مقرر بولنمشدر.

برقاچ اردوی همایونده قوللانیله‌رق مؤخراً هرنصلسه مسافرتاً دردنجی اردوی همایونك طوپجی آلاینه کلمش اولان بیکباشی عبدی افندی دوه بوینده وقوعبولان محاربه‌ده وحین رجعتده بولندیغی نقطه‌نك طوپلرندن قورتلمسی ممکن اولانلری قدر قورتارمق کبی برخدمته تشبث ایتمدکدن بشقه، بولندیغی نقطه‌دن عودتی‌حیننده احتیاطه‌کی طوپلرك یاننه کلوب انلردن اولسون‌برقاچنی قورتارمق ایله مشغول اوله‌جق یرده کسدیرمه یولدن برچوق مسافه کیری‌یه چکلمش‌وکویا مأموریتنك‌خارجنده ایمش کبی منسوب اولدیغی صنف عسکریجه عهده‌سنه ترتب ایدن وظیفه‌نك ایفاسنه قیام ایتمیه‌رك دولتك عرض وناموسی مثابه‌سنده اولان طوپلری قورتارمسی ایجاب ایدرکن میرآلایی کبی مذکور طوپلرك یوللرده‌بلاسبب قالمسنه سبب اوله‌رق یالکز نفسنی قورتارمغه‌چالیشمش وبویله افکار مضره‌ده بولنان ضابطانك سلك عسکریده بولنمسی‌جائزاولمیه‌جغندن مرقوم عبدی افندی صنف عسکریدن طرد ایدلمشدر.

ارکان حربیه قائممقاملرندن شوکت بك مأمور اولدیغی‌طوپ‌طاغی‌جبهه‌سنك

هر نقطه‌سنده اعمال فکر ایله لازم کلان خصوصات تدافعیه‌ده بحق چالیشمدیغندن واو کونکی حربده کوشهٔ سلامتی ترجیح ایدرك ناموس دولت وملتك اکمالنه چالشمسی وظیفه‌سندن ایکن اوجهته امالهٔ فکر ایتمدیکندن و کندوسنك بو حالی اولجه‌ده برقاچ دفعه سبقت ایدوب تهلکه‌دن اجتناب وکوشهٔ سلامتی ترجیح ایلدیکی کوریلوب آکلاشلمسنه مبنی. بعدما تهذیب اخلاق ایتمسیچون رتبه‌سنك بردرجه تنزیلیله قیدینك بالتسویه بعدما ارکان حربیه بیکباشیلغنده استخدام اولنه‌جغی بیان اولنور. ۳۱ تشرین اول سنه ۲۹۳ غازی احمد مختار

بواس یومی‌یه شوصورتله‌ده برذیل یازلمشدر :

اثنای محاربه‌ده نصرت وغالبیت یدقدرت ومشیت الٓهیه‌ده اولدیغی بدیهی ایسه‌ده، اسباب ظاهره وتدابیر مقتضیه‌یه بالتشبث یعنی وسع بشرك متضمن اولدیغی هردرلو اسبابه بعدالمراجعه انقطاع امید حالنده یوز کوسترن واقعات مبرمدرکه بوده تقدیر الٓهی مقتضیاتندندر. لکن شوصولك ایکی دفعه‌ده وقوعبولان هزیمتمز ظاهرده سببلری بیلنان حالاتدن اولمسیله اسباب مذکوره‌یی آرایوب بولمق ومعاذالله عدم تکرر وقوعی ایچون تصحیحاتنه قیام ایتمك وجائب اموردندر. بالاده اسامیسی مذکور اولان ذواتك تقصیرات بدیهیه‌سنه قارشو اغماض ایدلمش اولسه، اصحاب همت وغیرتك کسل وفتورینی موجب اولمامق ممکن دکلدر. کیفیت مابین همایونه ودربار عالی‌یه عرض ایله آلنان ارادهٔ سنیهٔ جوابیه‌ده بو مقوله احوال جزائیه دخی مأذونیت عاجزانه‌م دائره‌سنده اولدیغی اراده وفرمان بیورلمش وذوات مرقومه‌نك تقاصیر واقعه‌لری اینه شاهدهٔ ذاتیه‌مه مستند بولنمش اولدیغندن ایجاباتی اجرا قلنمشدر. ایشته شوعبرت مؤثره‌نك جمله‌نك نظرینه قونلمسندن مقصد، بعدما امثاللری حقنده دخی دقیقه‌واحده معامله‌ٔ اغماضیه‌وقوعبولمیه‌جغنده‌کی معذوریتی میدانه قویمقدن عبارتدر. شوقدر وارکه زمان حربده باشلوجه ارکان وامرانك تقصیراتی کوروب بیله حکم طبیعی اولوب: ملازم، یوزباشی، قول آغاسی، بیکباشیلرك غیرسزلکلرینی دخی ارکان وامرا کورمه‌جکلرندن انلرك تقصیراتلرینه ترتب ایدن مجازات دخی اجرا اولنمق اوزره اومقوله‌لر خبر ویرلمز ایسه بونك مسئولیتی ینه او امرانك اوزرینه ترتب ایدر؛ واوحالده دخی کندی وباللری کندی بیونلرینه اولسون دیمکدن بشقه چاره‌قالماز. ایشته شواجراآتی ایجاب ایدن احوال متأسفه‌نك بعدما منع تکرر وقوعی أمل خالصنه مستنداً اعلانته ابتدار قلندی.

۳۱ تشرین اول سنه ۱۲۹۳ غازی احمد مختار

مجازاتدیدکانك رفع مسئولیتلری

کافهٔ علما وعقلانك اتفاقیله مبرهندرکه برمملکتده مکافات ومجازات نه‌رتبه حائز درجه اعتبار اولور ایسه اودولت ، اومملکتك صلاحی ، أمنیتی ، ترقیسی ، اعتباری دخی اول مرتبه واصل نصـاب کمال اولور. حکمت حکومتك بوایکی اساس متینی بزده یولیله جاری‌الحکم اولمدیغندن اقوام غربیه‌یه قارشو ضعفلر ، عجزلر ایچنده قالدق . مختار پاشا صورت عمومیه وخصوصیه‌ده مکافات ومجازات اجراسنه مأذون ایدی . حتی دوه بوینی محاربه‌سنی تعقیباً مقام سرعسـکری‌یه یازدیغی تلغرافده ، میرآلای احمد بکله عارف بکك وتوقادك صنف ثالث ردیف بیکباشیسنك رتبه‌لرینك ایکیشر درجه تنزیلی‌لزومی کوسترلمشیدی. تحقیقاته‌دوام اولنورکن‌اوکون اظهارجبانت ایدن‌توقاد ثالث بیکباشیسی دنیلان ذات‌اولمیوب ، توقاد مستحفظ طابورینه قوماندا ایتمکده اولان برمتقاعد قول آغاسی اولدیغی وعزیزیه‌استحکامنده وقوعبولان محاربه کونی بوآدمك کلیاً غائب اولدیغی‌جهتله عملنك جزاسی روز جزایه معلق قالدیغی تصحیحاً مقام سرعسـکری‌یه یازلدی ایدی. سرعسکرلك‌مقامندن‌کلان جوابده ، بومقوله‌لرك عسکردن طردی ویاخود دها بیوك‌جزالره دوچار ایدلمسی مأذونیتلری داخلنده اولدیغندن اقتضاسنه‌کوره معامله اجراسی اشعار اولنمش وایکی کون صکره ظهور ایدن عزیزیه وقعه‌سنده دشمنك استحکامك‌وحتی مدافعه‌لی قشله‌نك ایچنه‌قدر کیرمسی ضابطان‌وامرانك دقتسزلکندن ایلری کلمش اولمسـیله بونلره برعبرت مؤثره کوسترلمسی لزومی ظاهر اوله‌رق ، ذاتاً محبوس بولنان شودرت میرآلای ایله بربیکباشینك طردی وقائممقام شوکت بکك دخی تنزیل رتبه‌سی لازم‌الحضور اولانلر مواجهه‌سنده اجرا اولنه‌رق کیفیتلری جواباً سرعسکرلك مقـامنه دخی یازلمش ایکن جواباً کلان تلغراف بروجه آتی عیناً قید اولندی .

غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینه

۲۹ تشرین‌اول‌سنه ۹۳ تاریخلو‌تلغرافنامه‌لرنده‌مشهوداولان‌دنائت‌وجبانتلرینه مبنی طرد ایدلملری‌لزومی‌بیلدیریلان[*] ردیف آلتنجی آلایك‌میرآلایی‌حاجی‌احمد وطوبجی میرآلایی‌عارف‌بکلرله ، طوبجی بیکباشیسی‌عبدی‌افندینك‌وخاصه‌اردوسی اوچنجی نظامیه آلاینك میرالایی حسن ودردنجی اردوی‌همایون سواری برنجی آلاینـك میرالایی درویش احمد بکلرك حرکات واقعه‌لری حقلرنده مجازات

[*] طرد ایدلملری لزومی بیلدیرلدی ، طرد اولندیلر دینلدی .

شدیده‌یی داعی احوالدن اولمسیله یالکز طردلریله اکتفا اولنمسی جائز اوله‌میوب، اصولاً دیوان حرب حضورنده اجرای محاکمه‌لریله حقلرنده قانوناً ترتب ایده‌جك مجازاتك اجراسی، و بوکا حسب الحال زمان مساعد اولمدیغی حالده غائله حاضره‌نك اندفاعندن صکره ایجابنه باقلمق اوزره تحت توقیفده طوتلمری اولبابده اولنان استیذان اوزرینه متعلق بیوریلان اراده‌ٔ سنیه احکام جلیله‌دن بولندیغندن بونلرك شمدیدن قیدلرینك ترقینیله [*] اولوجهله ایجابنك اجراسی، و دوه بوینی محاربه‌سنده وسائر وقعه‌لرده‌کی رخاوتی اوزرینه مأذونیت و مطلقه‌لری جهتیله رتبه‌سنك بیکباشیلغه تنزیل ایدلدیکی ۱ تشرین ثانی سنه ۹۳ تاریخلی تلغرافنامه‌لرنده بیان اولنان ارکان حرب قائممقامی شوکت بکك حقنده اجرا بیوریلان تنزیل رتبه معامله‌سی بشقه‌جه اراده‌ٔ سنیه‌سنك استحصالنه متوقف اولدیغندن مومی الیه حقنده بعده متعلق بیوریله‌جق اراده‌ٔ سنیه موجبنجه لازم کلان معامله اجرا اولنمق اوزره کیفیتك باب عالی‌یه عرض واشعاری دارشورادن بامضبطه افاده اولنمسی اوزرینـه مومی الیهمدن ردیف میرالایی حاجی احمد بك ایله طوبجی میرالایی عارف وپیاده وسواری میرالایلری حسن ودرویش احمد بکلرك قیدلری ترقین قلنمش وشوکت بکك تنزیل رتبـه‌سی کیفیتی باب عالی‌یه عرض اولنمش ایسه‌ده طوبجی بیکباشیسی عبدی افندینك قنغی طابوره منسوب اولدیغی قیداً بیلنه‌مدیکندن قیدی ترقین قلنمق اوزره مومی الیهك قنغی اردو وآلای وطابوره منسوب واقدمجه نره‌دن منقول اولدیغنك اشعاری لزومی بیان اولنور.

۲۶ تشرین ثانی سنه ۱۲۹۳ مصطفی

بو تلغرافك کلدیکی تاریخده مطرودینك جمله‌سی استانبوله کیتمشلر ایدی. آنك ایچون تحت توقیفده طوتلملرینـه ارضرومجه امکان یوغیدی. مصالحه‌دن صکره بوذاتلر استانبولده فریاد وشکایتلر ایتدیلر وظلماً رتبهٔ عسکریه‌لرندن تجرید ایدلدکلرینی هر بری بر طریق توسل بولهرق سمع اولیای اموره ایصال ایلدیلر. بونلر حقنده بر دیوان حربك حکم مضبطه‌سی وار ایسـه کوندرلمسنی اولوقت سرعسکر بولنان رؤف پاشا بر تذکره ایله استانبولده مختار پاشایه بیلدیردی. مختار پاشاده یازدیغی جوابده: (بونلر حقنده بر دیوان حرب تشکیلنه حربك حالی مانع اولدیغی کبی عموماً عساکر وامرا وضابطانده او آنده غایت سریع اولهرق

[*] مادامکه دیوان حربده محاکمه ایدیله‌جکلردر شمدیدن قیدلرینك ترقینی نه دیمکدر.

برعبرت مؤثره ارائه‌سی لازم ایدی. بونلرك سیئاتی مشاهدهٔ ذاتیه‌مله وزمانك دیوان حرب تشکیلنی بکلیه‌میه‌جکی واکثر دیوان حربلره بو مقوله‌لر برائت ذمتلرینه یول بولمقده اولدقلری امثالیله ثابتدر. مکافات ومجازات اجراسنه مأذونیتم اراده‌سی سزجه‌ده معلومدر. اخیراً آلنان تلغرافلر ایله‌ده بو مأذونیتم مؤیددر؛ بناءً علیه بن بونلرك طردیله اکتفا ایتدم. عجبا او کون بو ذاتلر قورشونه دیزیله‌رك وجودلری صحیفهٔ عالمدن قالدیرلمش اولسه ایدی شیمدی نه اوله‌جقدی ونه دنیله‌جکدی؟) یولنده بعض مطالعات درمیان اولنمش ایسه‌ده، مطالعات مبسوطه‌ورقه‌سی مخصوصاً تشکیل اولنمش اولان دیوان حربده کورلدکدن صکره جمله‌سنك رتبه‌سنك اعاده‌سنه وبوشده‌قالدقلری مدت معاش وتعیینلرینك اعطاسنه قرار ویرلدی. ارادهٔ سنیه‌سی دخی اول مرکزده شرفسنوح أیلدی.

شو وقعهٔ غریبه‌نك حکایه‌سی، آتیده‌ایش کوره‌جك اولان عموم قوماندانلره برمثال عبرت وحکمت اولمق مقصدینه مستنددر. بوذاتلردن بعضیلری برقاچ آی صکره پاشا القابنی دخی آله‌رق میرلوا اولدیلر؛ مهم موقع ومأموریتلره تعیین قلندیلر. فاعتبروا یا اولی الابصار!..

هرنه‌ایسه جناب حقك لطف وتوفیقیله طوپ طاغی یعنی عزیزیه محاربه‌سی‌ده قزانلدی. زیرا طوپ طاغی کافهٔ ارضروم استحکاماتنك کلیدیدر؛ طوپ طاغی دشمن ألنده بولندقجه مملکت یوق دیمکدر. سائر استحکامات متصله ومنفرده‌نك‌ده هیچ بر ایشه یارامیه‌جغی درکاردر. چونکه موقعی جمله‌یه حاکمدر. اویله برمهم موقعده‌کی استحکامات جسیمه وحتی مدافعه‌لی قشله، روسیه دولتنك عسکری کبی عسکرلکنه وزوربازوسنه کووه‌نیر برجماعت غالبه‌نك ألنه کچوبده تکراراً هجوم اولنه‌رق حرباً نزع اولنمسی وبو حربك رجعتلر وبوزغونلقلرله اخلاقی بوزلمش وصبر وثباتی زده‌لنمش عسکر معرفتیله وقوعبولمسی ینه عثمانلی عسکرینه مخصوص اولان خارقه‌لردندر...

طوپ طاغی محاربه‌سندن ایکی اوچ کون اولجه موسقوفلك ـ هرنه سببه مبنی ایسه ـ ارضرومی محاصره‌ده آغر طاورانمقده اولدیغی کورلمسیله طربزوندن ارضرومه کلمك اوزره یوله دیزلمش ایکن بعض مخاطره‌لرك حسابیله بایبورده اجتماع ایتملرینه قرار ویرلان طابورلر بوفرصتدن بالاستفاده کونلر کچدکجه، سیل اوکندن کوتوك قاچیرر‌جه‌سنه برسرعت فوق العاده ایله ارضرمه صوقلمغه باشلادیلر. اطرافده‌کی کویلر وقضالرده قالمش اولان نه‌قدر میری ذخایری وار ایسه آنلرده برطرفدن ارضرومه سوق اولنیوردی.

ارضرومی محاصره ایتمك أملنده بولنان روسیه اردوسنك قارص جهتی وروسیه مملکتیله اولان طریق مواصله‌سنه تعرض ایدلمك وبو طریقك جناحنی تهدید أیتك اوزره موش جهتلرنده نفیر عامدن یعنی معاونه دیدیکمز اهالی عسکرندن مرتب برقراتی تشکیلی وبونلرك بریوك ایش کوره‌میه‌جکلری درکار ایسه‌ده، هیچ اولمازایسه دشمنك طریق مواصله‌سنجه امنیتك ازاله‌سنه خدمت ایتمك وسربستیٔ آمدوشدینه مانع اولمق وظیفه‌لریله موش متصرفانی قوماندا‌سنده اجتماع ایتدیرلمسی امرنده ایجاب ایدنلره بیورلدیلر یازلمش واوامر مقتضیه نشر ایدلمش ایسه‌ده، دشمنك برکره مملکتمز ایچنه یایلدقدن صکره بومقوله تدابیرك ایشه یارایه‌میه‌جغی اهالیمزك مضبوط اولان اخلاق وتجارب عدیده‌نك دلالتیله‌ده معلوم ایدی.

ارضروم ایله قارص آره‌سنده دشمنك طریق مواصله‌سنك تهدیدی تدابیری واکا متعلق بعض مطالعات

اکر اردومز روسیه حدودینی تجاوز ایدوبده برازده صورت تقدم کوسترمش اولسه ایدی، کردستانده‌کی أولرده آدم قالمامق شرطیله همان جمله‌سی اردویه کلوب دوکیلور ایدی. لکن قضیه بر عکس اولنجه، بونلردن مأمول اولان خدمت جهادیه‌نك دخی برصورت معکوسه اکتساب ایتمسی ضروریدر. چونکه بو اهالینك هنوز او درجه کوزی آچیلمامش و محاربهٔ واقعه مجرد شخصی اوله‌رق پادشاه محاربه‌سی صورتنده تلقی اولنمش اولمغله، قومی وملی بر نظرله منظور اوله‌مامسی طبیعیدر. بو جهتله اکثر اهالیمز عندنده عسکرلك، دها حکومتك بر آنغاریه‌سی حکمنده طانیلیور ایدی. آوروپالیلرك ملی طاورانشلرینی، قومی غیرتلرینی کتابلرده کوروبده بزم مملکتمزده‌دخی تطبیقنه قالقشمق جهات حالیه‌مزایله ممکن الاجرا دکلدر. هرنه‌وقتکه اهالیمزده برجمعیت فکری، برمدنیت ملاحظه‌سی، برحاکمیت لذتی کلیر ایسه، اولوقت ــ حکومتك دلالتی اولسون اولمسون ــ طبیعتك سوقیله روس اردوسنك موفقیاتی علیهنه منفرداً ومجتمعاً، قولاً وفعلاً حرکت اجرا وهیچ برشی یاپه‌مزلر ایسه اشقیا شکلنی آلوب موسقوف اردوسنی راحتسزلکك انواعنه القا ایدرلر. برقوم وبر جماعت وبرملت علیهنه حرکت ایتمك نه‌ایمش، آنی پك بهالی اوله‌رق آله‌جقلری درس عبرتله دشمنمزه کوسترر وصاتارلر ایدی.

اللی‌بیك نفر مجاهدین ایله روسیه علیهنه حرکته مهیا بولندیغی قبل‌المحاربه سمع دولته اسماع ایدیلان شیخ عبدالله افندینك بایزید اردوسنده‌کی واقعاتی

محلنده یازلمش اولدیغندن انشاالله اونودلمامشدر. اخیراً شیخك بایزید اردوسندن
آیریلوب أوینــه قدر کیتمش اولمسی واردویه کثیره بیلدیکی جماعتك طاغلمسی
دولتجه شیخك براغبرارینه حمل اولنه‌رق جبر خاطری وتکراراً عسکر جمع
ایتمسی حقنده سرعسکر پاشانك مختار پاشایه یازدیغی بر تلغراف ایله ویریلان
جوابك صورتلری شونلردر :

غازی مختار پاشا حضرتلرینه

شیخ عبیدالله افندینك شائبهٔ اغبراریه‌سنك حال‌خشنودی‌یه قلب وتبدیلیله
عســا کر معاونه جمع وجلبنه ترغیب و تشویقی الجاآت حالیه‌دن ایدوکی فی ۱۸
تشرین اول سنه ۹۳ تاریخلی تلغرافنامه ایله اشعار اولنمش وکندوســنه یازیلان
تلغرافنامه‌تنسیب بیورلدیغی‌حالده اورادن کشیده‌ایتدیرلمك‌اوزره طرف‌دولتلرینه
کشیده ایتدیرلمش‌ایدی. بوبابده‌کی مطالعات وتشبثات دولتلرینك اقتطاف‌فعلیاتنه
باشلانیلوب باشلانلدیغنك بیلدیرلمسی آرزو ایدلمکده ایدوکندن استفسار کیفیته
ابتدار اولنور افندم. فی ۲۹ تشرین اول سنه ۹۳ مصطفی

مقام سرعسکری‌یه

شیخ عبیدالله افندینك شائبهٔ اغبراریه‌سنك حال‌خشنودی‌یه قلب وتبدیلیله
عساکر معاونه جلب وجمعنه ترغیب وتشویقی حقنده فی ۱۸تشرین‌اول سنه۹۳
تاریخلی تلغرافنامهٔ خدیویلری اوزرینــه کیفیت ارادهٔ علیه‌لری بعض وصــایای
مقتضــیه درج وعلاوه‌سیــله اولوقت شیخ مومی الیه یازلمش ایســه‌ده جوابی
آلنه‌مدیغی کبی حصول مطلب دخی غیر مأمولدر. واقعا شیخ مومی‌الیه اصحاب
غیرت وحمیتدن اولدیغی وایش کورمکی‌ایستدیکی قرائن‌حالیه‌دن استدلال‌اولنمقده
ایسه‌ده عساکرمعاونه‌نك نظام وانتظامسزلقلری وخصوصیله موسم شتا اقتطاف
ثمرهٔ مطلوبه‌یه مانع اوله‌جغی ومریدان ایسه شیخلرینی خانه‌لرنده اوتورر ایکن
دها ایی سودکلری ادلهٔ متواتره ایله مثبت اولوب مع مافیه فضائل جهادیه‌نك
فعلاً ومادةً استحصالنه صرف نقدینهٔ غیرت أیلمسی حقنده مومی‌الیهه تأکیدات
وتشویقاتدن کری قالنمدیغی فی ۲۹ تشرین اول سنه ۹۳ تاریخلی تلغرافنامه‌لرینه
جواباً معروضدر. فی ۲۹ تشرین اول سنه ۹۳ غازی احمد مختار

صددبحثمز اولان‌حال‌اوزرینه کردلرك اجتماع ایتدیرلمسی‌لزومنه‌دائر سرعسکر
پاشانك کلان‌برتلغرافی اوزرینه یازیلان‌جواب دخی ایشك درجه‌سنی میزانه کافی
اوله‌جغندن عیناً قید ودرج اولندی .

مقام سرعسکری‌یه

۲۶ تشرین اول سنه ۹۳ تاریخلی امر تلغرافیلری جوابیدر. موش ووان حوالیسنه شمدیکی حالده دشمنك بر تسلطی خبری آلنمدیغی کبی اولهمیه‌جغی دخی مظنوندر. یالکز تسلطاتی قارص وبایزیددن ارضرومه کلان طریقلر اوزرنده‌کی قضالره منحصردر. موش جهتنه عساکر معاونه جلب وجمعی، ومتصرفلك قومانداسنده بولنه‌رق دشمنك خط مواصله‌سی اوزرینه حرکتلر اجراسنی اوله‌جه متصرفلغه تبلیغ ایتمشیدم. فقط شمدی‌یه قدر اولنان تجربه‌لرله ثابت اولدیغی اوزره عساکر معاونه‌نك مواقع حربیه‌ده وجودی یالکز غلبه‌لکدن عبارت اولوب بونلردن استفاده ایدلمك ناقابلدر. چونکه هیئت اجتماعیه‌لرنده نظام وانتظام اولمدیغندن عساکر نظامیه حربه کیرشدیکی حالده یاندن وآرقه‌دن کورینه‌بیلمکده ایسه‌لرده ایچلرینه برطوپ دانه‌سی کلمش اولسه طاغیلمقده‌درلر. شو حالده عساکر مرقومه ایله اوجهتده ادارهٔ مصلحت امکانی تصور اولنه‌میور ایسه‌ده دشمنك برکلی تجاوزی‌ده مأمول دکلدر. شمدیکی حالده اورالرك مخابرهٔ تلغرافیه‌لری مقطوع اولدیغندن پالان دوکن طریقیله [*] ونقطه‌لر واسطه‌سیله وسائط مخابره تأسیس ایدلمکده‌در. لکن سعردله بتلیس آره‌سنده اولان درت ساعتلك مسافه‌یه تلغراف خطی تمدید اولنور ایسه هیچ برمانعه‌یه تصادف ایتمکسزین مخابره‌مز جریان ایده‌جکندن بونك سرعت اجراسی مقتضاسی مسترحمدر.

۳۰ تشرین اول ۹۳ غازی احمد مختار

مصالحه زمانندن حلوانه قدر نه عبیدالله افندیدن، نده دیکر کیمسه‌دن بر خبر واثر ظهور ایتدی. روسلرك بزم مملکتمزده‌کی طریق مواصله‌سی کندی مملکتلرنده‌کی یوللری کبی أمین وسالم قاله‌رق کیمسه آنلره کوز کزلك اوزرنده قاشکز وار بیله دیه‌مدی. سلمه‌السلام ویزیر ویزیر ارضروم ایله قارص آره‌سنده ایشلدی طوردیلر. روسلر سیر وسفر ایدرکن وحتی بر اوفه‌جق آت خرسزینك اولسون وجودینه تصادف ایتمدیلر. حالبوکه عادی زمانده بزم بر یولجیمز اویولدن کچر ایکن خرسزلرك وشقیلرك شرندن محفوظ قلمق ایچون خیلیجه احتیاطکارلقلرده بولنمق مجبوریتنده ایدی. ایشته بوحالك سببی‌ده حریت

---

[*] پالان دوکن، ارضرومك جانب جنوبیسنده واقع شیقوملر طاغنده واقع غایت صعب‌المرور وخنس وموش جهتلرینه منتهی بریولك اسمیدر.

واستقلالیت وملیت علیهنه حرکت اولنمق دیمکدر . دشمن نه‌مزك دشمنیدر ، انی بیلمدیکمزدن ناشیدر . یوقسه جبانت وجسارتسزلك اثری دکلدر .

قارصده‌کی مدافعینك موجودیتی وقارصك حالنی ناطق بر تلغراف

تشرین ثانی اوائلنده ارضرومده مهم بر وقوعات حربیه اولمیوب کچیریلان زمانلر مملکتده‌کی عسکری تنظیم ولوازمنی اکمال ایلمك کبی شیلره منحصر ودشمن‌ده ارضرومی محاصره ایتمك اوزره کندی نقایصنی استکمال ایله مشغول ایدی . بو صره‌ده قارص قوماندانی حسین حامی پاشا ایله متصرفی شفیق پاشانك یازه‌رق بعض آدملر واسطه‌سیله چیقاروب یقین مملکتلرندن بریسنك تلغرافی واسطه‌سیله درسعادته چکدیرمش اولدقلری تلغرافنامه اوزرینه مختار پاشانك مطالعه‌سنی استفسار ایدن سرعسکر پاشانك تلغرافنه جواباً یازیلان تلغرافك صورتیدرکه قارصك احوالنی اولدقجه ناطقدر .

مقام سرعسکری‌یه تلغراف

قارصك محصوریتندن وشدتله طوپه طوتلدیغندن بحثله برقول اردو ترتیب وسوقی حقنده قارص قوماندانلغیله متصرفلغندن آلنان تلغرافنامه‌دن بحثله اولبابده‌کی مطالعهٔ عاجزانه‌م ۳۰ تشرین اول ۹۳ تاریخلی امر تلغرافیٔ خدیویلریله سؤال بیورلیور . قارصك بودفعه‌کی محصوریتی کچنکی محصوریتندن زیاده وشدتلی بر حالده اولمیوب کچنکی محصوریتی صره‌سنده دشمن اوتوز قرق قطعه طوپله دوکمکده ایکن شمدی یالکز ایکی اوچ طوپله تعجیز ایتمکده اولدیغی ونقاط محاصره دخی ینه اسکیسی کبی اولوب یوللرینی سواریسیله قطع ایتدیکی آکلاشلدیغندن شو حالده محاصرهٔ حاضره نسبت سابقه‌دن زیاده اولمیوب فقط عسکر واهالینك وباشلوجه ردیفلرك ، مسئله‌نك اوزامسندن وآنك الجاآت طبیعیه‌سندن اولان بعض ضرورتلردن وکولله ایله تضییق اولنملرندن بردرجه کسر شوق وغیرت کبی تأثرات معنویه‌یه دوچار اولمش اولملری مستبعد دکلدر . مع مافیه قارص استحکاماتی لله‌الحمد دشمنك کوزینی طولدیرمش وهجومله آلنه‌میه‌جغنی حکم ایتدیرمش اولدیغی بر طاقم قرائن ایله استدلال اولنمقده بولنمش اولملغله اورانك اوزاقدن طوپه طوتلمقدن بشقه تسلطاتدن محفوظ اوله‌جغنی اعتقادنده‌یم ، هرحالده ایچنده‌کی آرقداشلرمزك غیورانه ومدبرانه طاورانه‌رق ایلیشیکسز اولملری لازمه‌دن اولوب حامی پاشاده غیورلق صفتی موجود ایسه‌ده دیکری ناقص وباشلوجه‌وهمی غالب واوهام طرفندن وقوع بولان اخطاراته اویصال

اولدیغندن وقارصدن چیقدیغم صرهده بالتصادف اورانك قوماندانلغنه براقه‌جق یاتمده بشقه کیمسه بولنمدیغی کبی ألمزده قلان آرکان وامرانك اکثریسی انکله همحال اولمسندن اورانك باشلوجه عنایت صمدانیه‌یه تودیع اولندیغنی اولجه عرض ایدیشم بوحالدن منبعث اولمش وینه غیرت وثباتلرینه امنیتم برکمال اولوب فقط آزالقده مطالعه‌سز ووهملی اشعاراتنی آلوب دیکلمکده واکا متقابل الفاظ تشجیعیه یازمغه مجبور قالمشدر. ضابطان نصبنه مأذونیت طلبی ایسه، مقدم اوراده بولندیغم زمان ضابطانك اك جسور واك ایشکذارینی آرایوب بولمغه زیاده‌جه چالیشدیغمدن یعنی بوطلبك اوخصوصده بوراجه زیاده‌جه امساك ایدلمکده اولمسندن نشأت ایتمش ایسه‌ده شمدی اوفرقه‌نك منحللرینه بالطبع اوراجه بولوب نصب ایتمسی لازمه‌دن اولمغله اقتضاسی اجرا قلندی. امنیتی حائز برقوماندا تحتنده اورایه برقول اردو کوندرلمسی بحثه کلنجه بوکاده حال وموقع وموسم مساعد اولمدیغی معلوم عالئ خدیویلری اولدیغی معروضدر.

.٢ تشرین ثانی سنه ١٢٩٣ غازی احمد مختار

یازیلان اشبو تلغراف مألیله شمدی یازیله‌جق اولان مفصل بردیکر تلغراف مفادی حالمزی تصویر ایده‌جکی کبی بونلرك مطالعه‌سندن دولتك برمصالحه ایله شوبلیهٔ حربه برنهایت ویرمسی لزومنك اشراب ایدلمك استدیکی دخی آکلاشیله‌جقدر.

جبی تلغراف

تلغراف: مقام سرعسکری‌یه

آناطولی حرب اردوی همایونك احوال حاضره واستقبالیه‌سنجه بوکونکی کونده بداهت درجه‌سنده عیناً مشاهده اولنان احوالك اجمالاً بیلنمسی ادارهٔ محور عمومیه‌یه یاردم ایده‌جك وسائل حقیقیه‌دن اولمغله حسب‌الصداقه عرضنی متحتم ذمت راستکویی وحمیت بیلیورم. شویله‌که: شو یدی ماهدنبری دوام ایدن محاربات عارضهٔ طبیعیه‌سی، بواردونك افراد ردیفه‌سنك قسم اعظمنی وحشت مزاج ایله مألوف اکراد ترکیب ایلدیکندن مدت مذکوره ظرفنده متمادی‌الوقوع اولان فرارلردن بر نفرینك بیله اخذ وکرفت اولنمامسی وقرعه و ردیف بقایاسندن شمدیلره قدر هیچ کیمسه کلمامسی، قوهٔ موجودهٔ عمومیه‌مزی دیکر تلغرافنامهٔ عاجزانه‌مده عرض اولنان مقداره تنزیل ایتدیردی. قرعه وردیف بقایاسنك سرعت جمع وارسالی امرنده برچوق دفعه ومؤخراً بالارادهٔ سنیه تقریباً قرق کون مقدم مقام جلیل صدارت عظمادن وطرف اشرف خدیویلرندن هرطرفه اعلان وتأکید بیوریلان وصایادن بوکونه قدر

هنوز بر ثمره كوريله‌مدى . بونك‌ده علتى اوامر صادره‌يى طبقات مأمورين يكديكره تحميل ايدرك فعلياتنى و آرقه‌سنى آرايوب صورمق عادتنك منسى اولمسندن عبارتدر . قوۀ عموميه‌نك بر قسمى دخى عساكر معاونه اولوب بوكون آنلرك دخى الده بولنه‌مامسى جمع وترتيبلرى صره‌سنده ايشك برچوق سوء استعمالاته اوغرادلمسندن يعنى مملكتلرندن آلمقده اولدقلرى آقچه‌يه طمعله اكثريا معلولينك كلمسندن ناشيدر . بونلر منتظماً طوپلانمش اولسه دخى اساس ترتيبلرنده انتظام اولمديغندن وجودلرندن استفاده ناقابلدر . الحاصل كرك قرعه ورديف افرادينك جلبنده ، وكرك عساكر معاونه‌نك صورت جمع وترتيبنده‌كى نيات عاليه‌نك جمله‌سى قوه‌ده قالوب مأمورينمزده ايسه بونلرى فعلياتى اظهار ايده‌جك اقتدار كوريله‌ميور ؛ وياخود اقتدار وار ايسه‌ده هرنصل ايسه‌مسئله‌نك اهميتى نسبتنده چاليشان آز بولنيور . احتياجاتمزك بريسى‌ده اسباب نقليه اولوب بودفعه ارضرومه عودتمده وقوع بولان تحقيقاتدن آكلاشلديغى وجهله حميتمندان اهالى بوايشده‌ده خيليجه همت صرف ايتمش وپك چوق حيوانات دخى ويرلمش وكلمش ايسه‌ده انتظام اداره موفقيتى حاصل اولمديغيچون بونلرك جمله‌سى‌ده محو وهبا اولوب نه‌اولديغى نامعلوم وشمدى تكرار وسائط نقليه ايدينلمكده‌كى امكانسزلق بديهى بولنمشدر . شوحالده اول بهاراچون بوحوالى‌يه تصميم بيوريلان ترتيباتك حيز وجوده وصولندن امينتسز برحالده بولنديغمدن ، اكرچه احتياجات عاجله‌مزك خاصةً درسعادتجه جمع وترتيب وارسالنه عنايت بيوريله‌جق ايسه موجب شكران عظيم اولور . يوقسه اليوم موجود اولان مأمورينمز ايله آناطولى دائره‌مزك بوايشى حسن صورتله ووقتنده كوره‌جكنه أمين دكلم . قارصك حال خصوصيسنه كلنجه موجودى بوراده‌كى طابورلرك موجودى نسبتنده اوتوز بر طابور براقيلمش ايسه‌ده سائر طابورلرك پرا كنده‌لرندن وطابور هيئتنده بولنان مستحفظلردن بونلرك موجودى تكثير ايدلمش وبوكونكى كونده طوپجى وسوارى وخستكان اوراده يكرمى درت بيك تعيين بيان واون بش واون آلتى بيك حرب ايدن موجود فرض ايدلمكده بولنمشدر . قارصك ادخاراتى بمنه تعالى بوموجودى اول بهاره آنجق چيقاره‌بيلور ايسه‌ده هرطرفدن ذخيره‌يه احتياج اولان بر زمانده ذخيره‌سزلكدن فرياده باشلايه‌جقلرى دركاردر . چونكه معلوم عاليدركه قارص سنجاغنك كافۀ حاصلاتى دشمن ألنده قالمش وپاسينلرك ذخايرى دخى ينه آنك

تسلطنه اوغرامش وارضروم جهتنك حاصلاتی دخی نفس ارضرومده کی عساکر شاهانه‌یه مختص قاله‌جغی بدیهی بولنمش اولدیغندن؛ قابل اوله‌بیلور وبحوله تعالی یول بولنور واسباب نقلیه تنظیم ایدیلور ایسه، دیاربکر وسیواس وخرپوت وموش جهتلرندن ذخیره ترتیب وسوقی لازمکلورکه بونك دخی جهت امکانی امثالنه تطبیقاً دوشونلمك لازمکلیور. حیاتم باقی اولدقجه اقدام واهتمامك دولت درجه‌سنه قدر کیدر وهردرلو حاله قارشو سینه کرر وامکانك نهایت درجه‌سنه قدر چالیشوب چبالامغی فریضه‌دن عد ایدر اولدیغم حالده، بوکونکی حال وسبقت ایدن امثال آتی‌یه مرآت اولدیغندن، ودها برچوق نقایصمز وار ایسه‌ده تفصیلی تلغرافه صیغیشه‌میه‌جغندن مجردوقوف سامیٔ خدیویلری دائره‌سنده‌کی معلوماتی توسیع وقرق کوندنبری ارادهٔ سنیه‌یه قارشی ینه رخاوت ایدوب عسکرمزی کوندزمیان مأمورین حقنده نه‌یاپلق لازم ایسه ایفای مقتضاسیچون عرض وبیان حاله مجبور اولدم اولبابده ۲ تشرین ثانی سنه ۹۳ غازی احمد مختار

شمدی شویازیلان تلغرافنامه‌ده اصل شایان دقت اولان شیلردن بریسی‌ده نقلیه حیواناتی مسئله‌سیدر. بتون آناطولی مملکتلرندن ارضرومه قدر کلیرایکن یوللرده بوحیواناتك باقمسزلقدن وسائر کونا سوء استعمالاتدن ودوچار اولدیغی تلف وسرفدن قطع النظر، ارضرومده سوقاقلره طولوب قالمش اولان حیواناته یولیله اداره اولنه‌مامقدن ناشی لاغرلشه‌رك بش غروشه قدر برحیوان صاتلمش ومملکتك بتون چوپلکلری حیوانات لاشه‌لریله طولمشدر. هله ارزاق ومهماتده‌کی ضایعات وسوء استعمالاتك درجه‌سنی هیچ صورمایکز. ملحق قضا وسنجاقلردن کلمش اولان ذخایر وپکسماد وسائر اردو لوازمی سوقاق اورته‌لرنده، یاغمور وچامورلر ایچنده غرق اولوب قالمش وبونلرك نقلنه مأمور اولانلر دخی برآیاق اول ایشلرینی بتوروبده عودت ایتمك واکثریسی کتیردیکی شیئی آنباره تسلیم نوبتی قزانمق ایچون آنبار مأمورلرینه‌واولجه‌جك آدملره رشوت ویرمکه مجبور اولورلر ایمش. بعضیلری‌ده هیچ برشی تسلیم ایتمکسزین: شوقدر شی آنباره تسلیم اولندی دیه علم وخبر آلورلر ایمش. احوال مبسوطه‌نك جمله‌سی ارضرومه عودتده تسکر ایدیلان تحقیقاتك نتیجه‌سی اوله‌رق بیلندی ایسه‌ده، زمانك طارلغی اینجابنجه کیمسه‌یه برشی یاپلامغه میدان اولمدیغندن هرکسك ایتدیکی یانینده قالدی کیتدی. ایشته بونك‌ده سببی ینه عصبیتسزلکدر. چونکه ایش جماعت وملت

نامنه طوتیله‌میور ؛ دولت بشقه ، ملت بشقه طـانیلیور. (دولتك مالی دکز ، یئمیان طوموز) ضرب مثلی فکرلردن چیقارمق ایچون دها پك چوق زمانه محتاجز.

بالاده یازیلان مفصل تلغرافده درمیان اولنان دیگر تلغرافنامه‌در که ارضرومده‌کی قوهٔ عمومیه‌مزك مقدارینی ومعلومات سائره‌یی حاویدر.

تلغراف مقام سرعسکری‌یه

ارضرومده‌کی قوهٔ مجموعه‌مزی ناطق اولان ژورناللر بوکون آلنه‌رق خلاصه ایدلدی. شویله‌که درسعادتدن وباطومدن شمدی‌یه قدر بورایه مواصلت ایدن اون طابور دخی ایچنده اولدیغی حالده الیوم اون اوچ نظامیه وطلیعه ویکرمی طقوز ردیف واون مستحفظ وایکی معاونه‌که ، جمعاً اللی درت طابور اولوب اوچ طابورله بربطاریه طوپ دخی یارین بایبورددن حرکتله کلك اوزره‌در. مذکور اللی درت طابورك اوتوز بربیك اوچیوز موجود کانه‌لری اولوب بونلردن بیك اوچیوز نفری ضابطان وبشبیك یوز سکسان بشی خسته‌خانه‌لرده واوچبیك ایکیوز اون نفری محل آخرده اولوب ، سلاح اندازینك یکرمی بر بیك طقوز یوز اون نفردن [*] وبونلردن بشقه آلتی بطاریه طوپله بیك اوچیوز قرق یدی نفر سیار وبیك درتیوز اون سکز قلعه طوپجیلریله نظامیه وضبطیه ومعاونه اوله‌رق بیك یدییوز اون اوچ سواریدن عبارت اولدیغی ودوه بوینی محاربه‌سنده یوز طقسان سکز شهید ودرتیوز آلتمش ایکی مجروح [**] وقوعبولدیغی کبی طوپ طاغی محاربه‌سنده دخی اوچیوز طقسان سکز شهید وآلتیوز طقسان اوچ مجروح اولدیغی وبایزیددنبری رجعت ایدن فرقه‌نك ضایعاتی دخی ایچنده اولدیغی حالده بیك بشیوز قرق درت نفرك غائب بولندیغی آکلاشلمشدر. اشبو غائب بولنان نفراتك کرك حسن قلعه‌سنده وکرك دوه بوینی وطوپ طاغی محاربه‌لرنده سکز یوز قدرینك أسیر اولدیغی مظنون اولوب اندن زیاده‌سی فراریدر. بایزید جهتندن کلان فرقه‌مز اوراده بولندقجه واقعات جسیمه کورمامش اولدقلری مثللو مستحفظلرده انلر کبی اولدیغی وطوپجیلرده اکثریت اوزره ایکی اوچ آیلق عجمی نفرات بولندیغی

---

[*] اشبو تلغرافدن صکره اردومزده دوشمش اولان حمای تیفوییدی سببیله خسته‌خانه‌لریمزك موجودی اون ایکی بیکه قدر طاوراندی ووفیات دخی فوق العاده چوغالدی. لکن خسته‌نك یوزده نه مقدارینك وفات ایتدیکنه دائر براستاتستیق قیدینه ظفریاب اوله‌مدم.

[**] عساکر معاونه‌دن ونفس ارضروم شهری اهالیسندن اولکون محاربه‌یه چیقانلرك شهدا ومجروحینی داخل حساب دکلدر.

جهتله، شو حالده عسکرلرمز کرکی کبی ناقص و موسم دخی تربیهٔ عسکریه‌یه غیر مساعد ایسه‌ده اوله‌بیلدیکی درجه‌ده اکمالنه چالیشلمقده اولدیغی وخسته‌لریمزك زیاده‌لشمامسی ایچون البسه‌مزك سرعت ارسالی لزومی معروضدر.

۳ تشرین ثانی سنه ۱۲۹۳ غازی احمد مختار

شمدی دولت منکسر اولمش اولان اردومزی جبر ایتمك واردونك ارکان وهیئتی دخی بو وظیفه‌نی اکمال ایتمك ایله مشغول اولوب خصوصیله بغداددن ترتیب اولنه‌رق یکرمی بش کوندنبری طابور طابور یوله دیزلمش اولان یکرمی اوچ طابور قوهٔ امدادیه‌نك وصولنه انتظار اولنیور. هیچ بر کون استراحت ایتمیوبده کافهٔ لوازم نقلیه‌لرینی موجود بولدقلری حالده هر کون یوریمش اولسه‌لر ایکی آیدن اول بزه واصل اوله‌میه‌جقلری درکاردر. برده هیئت دولت ولایات متجاوره‌دن عساکر معاونه جمع و ترتیبی اوامرینی اعطا ایله مشغول ایسه‌ده بزم مختار پاشا حضرتلری، بالعکس عساکر معاونه‌نك وجودلرندن استفاده اولنه‌میه‌جغی رأینده بولنیور. بوبابده سرعسکرلك مقامنه پك چوق شیلر یازلمش ایسه‌ده آتی ایچون مثال تطبیق اولور مطالعه‌سیله اوتلغرافلرك بریسنی دها بروجه زیر قید ایتدم.

مقام سرعسکری‌یه

بایبوردده طوپلانه‌جق عساکر معاونه‌یه ویریله‌جك اسلحه‌یه دائر اولان ۲ تشرین ثانی سنه ۹۳ تاریخلی تلغرافنامهٔ خدیویلری مطالعه قلندی. شمدیلره قدر اولنان تجربه‌لرله ثابت اولدیغی اوزره بو عساکر معاونه‌نك وجودلرندن استفاده اولنه‌مدیغی کبی یدلرنده‌کی سلاحی اضاعه ایله برابر اکثر اوقاتده دخی عساکر منتظمه‌نك کسر جسارتنی موجب احوالك مبدأ ظهوری اولیورلر. چونکه تربیهٔ عسکریه تحتنده اولمدقلرندن برکولله کلسیله اوزرکه‌رك تارومار اولمقده و بونلری کورن عسکر دخی تأثر ایلکده‌در. بناءً علیه بونلره ویریله‌جك اسلحه. امثالی کبی ینه ضایع اولوب کیده‌جکی و هیئت مجموعه‌لرندن استفاده امکانی اولمدیغی جهتله بونلردن ایسه قرعه وردیف ومستحفظ افرادی بقیه‌سنك طوپلانمسنه اهمیت ویرلمسی خاطره‌سنی بیان ایله برابر، ذاتاً ظن اولندیغی کبی اویله بیکلر ایله آدم طوپلانوب کله‌جکی قویاً تخمین ایتمکده اولدیغمی. و فقط کلان مقداری توغمقده جائز اولمیه‌جغی کبی یدلرینه کوزل تفنك‌ده ویرمك اقتضا ایتمیه‌جکندن تفنك دینیه‌جك قدر عادی برشیلرك درسعادتجه تدارکی ممکن ایسه

آنلردن طربزونه کوندرلمسی وشوکوزل مارتینی هانری تفنکلرمزك جمی مقرر اولان افراد ردیفه وعساکر منتظمه‌یه حصری پك مناسب اوله‌جغی جواباً عرض اولنور . ٣ تشرین ثانی سنه ٩٣ غازی احمد مختار

قارصك دوشمسی

برازده نظرلرمزی چوقدنبری احوال خصوصیه‌سندن خبیر اولمدیغمز قارص جهته عطف ایده‌لم . آلاجه طاغده‌کی اردو بوزلدقدنصکره بر آیدن بریدر قارصی محصور برحالده براقمش ایدك . تلغراف تللری کسیلمش ، یوللری دشمنله منسد اولمش ایسه‌ده انسان برشیئك اجراسنی جداً أمل و آرزو ایدرده موقع فعله ایصال ایده‌مز اولورمی ؟ طاغدن طاغه کلوب کیتمکده اولان بعض فداکارانك وجودیله آراالقده مخابره وقوعبولیوردی . فقط بومخابره احوال صحت وعافیتلرندن خبردار اولوب ممنون قالمق کبی برفاملیا مخابره‌سی قبیلندن اولوب یوقسه آنلرك یاپه‌جغی حرکات حربیه وعسکریه‌یه دائر برامر ویرلمك ویاخود بزدن کله‌جك برخیر ومنفعت بکلتدیرمك کبی جانلی و اهمیتلی سوزلری بالطبع متضمن اوله‌مزدی . چونکه حالده اقتدار ، زمانده مساعده یوغیدی . یالکز آنلری ثباته ترغیب وکندولرینی تشجیع ایده‌جك برچوق شیلر یازیلیور ایدی .

٧ تشرین ثانی سنه ٩٣ده قارص قوماندانی حسین حامی پاشادن آلنان ٢٩ تشرین اول سنه ٩٣ تاریخلی برمکتوبده دشمنك اردوکاهی جوارنده طوپ وضعنه مخصوص اولان سپرلرینك اوکنه بر دیکر سپر یاپمقده اولمسنه مبنی تعطیلی أملنه مستنداً قارصدن چیقاریلان درت طابور عساکر شاهانه‌یه قارشی دشمن دخی اون ایکی طابور چیقاروب اقشامه‌قدر محاربه ایدلدکدن صکره دشمن عسکری رجعت ایتمش بزمکیلرده یرلرینه عودت ایلشلرایمش . قارصك حافظ پاشا استحکامنك ایلروسنده‌کی منفرد بر استحکامزده‌کی طوپلر دشمن طوپلرینه خیلیجه تأثیر وضرری موجب اولدیغندن مجرد بوطوپلری ضبط ایتمك اوزره او کیجه دشمن ذکر اولنان استحکام اوزرینه یوریمش ایسه‌ده اوراده‌کی طوپلر ایله عسکر دها اولجه ایچری‌یه آلنمش اولمسنه مبنی اصل حافظ پاشا طابیه‌سنه هجوم ایتمش وکیجه‌دن بالاستفاده استحکامك ایچنه قدر کیرمش و بزم عسکرده اوراده‌کی مدافعه‌لی قشله‌یه التجا ایلمش ایسه‌ده ، قارصك احتیاط عمومیسندن سوق اولنان قوهٔ امدادیه‌نك زوریله وکیجه وقتی سونکو سونکی‌یه ایدیلان قانلی قاریشیق برمحاربه‌نك اجباریله استحکامك ایچی دشمندن تطهیر ایدلدیکی صره‌ده

بزم طابیه‌نك قوماندانی بشنجی اردونك ایکنجی سواری آلاینك میرآلایی شاکر بك شهید اولمش وسائر شهدامزك مجموع مقداری یوز و مجروحمزك‌ده ایکییوز نفره وارمش اولدیغی ودشمنك‌ده مجروح ومتوفا اوله‌رق بیك بشیوز نفر قدر ضایعاتی تخمین اولندیغی بیلدیرلمش ایدی .

بو محاربه حوادثنك تلغرافله استانبوله ویرلدیکی کون سرعسکر پاشادن کلان ۷ تشرین‌ثانی سنه ۹۳ تاریخلی تلغرافنامه‌ده شوایکی اوچ کوندن بری قارصدن برخبر آلیور ایسه‌کز اشعار ایدیکز دنیلیور ایدی. بوتلغراف هرحالده قارص حقنده موحش ومدهش بر حوادثك استانبولده موجود اولدیغنه دلالت ایلدیکندن تلغرافك ورودینی خبر آلان اصحاب اختصاصك کوزلرنده بکزلرنده قان قالمدی . خیر یکی بر حوادث یوقدر ، حوادث آلمق ایچون چیقاریلان آدملرده هنوز کلمدی جوابی ویرلدی وپاره قوتیله هر حالده قارصه صوقیلوب برخبر صحیح کتیرملك اوزره بشقه‌جه فداییلرده یوله چیقارلدی.

فردای کون دوه بوینده بولنان دشمن اردوسنك بر چوق بوش طوپ آته‌رق شنلك ایتمکده اولدیغی ایشیدلدیکی کبی، برایکی ساعت صکره‌ده دشمنك ارکان حربیه رئیسی امضاسیله مختار پاشا حضرتلرینه خطاباً کلان فرانسزجه برمکتوبده مظفر اردولرینك قارصی حرباً ضبط ایتدیکی اخبار اولندی. چوق کچمکسزین ارضرومده بولنان دول اجنبیه قونسلوسلرینه خطاباً صورت رسمیه‌ده روسك دوه‌بوینی اردوسندن یازلمش اولان مکتوبلرده کتیریلوب بزه قره‌غوللرمزه تسلیم اولنمش ایدی . سوکیلوب باقلدقلرنده آنلرلده قارصك ضبط اولنمش اولدیغی خبر فتحنی حاوی اولدقلری کورلدی . هر نه قدر بزم ارضرومده‌کی عسکرمزك ثبات ومتانت قلبنه طوقنمق وبر دهشت نشر ایدوب عسکری یأس وفتوره دوشورملك ایچون دشمنك بو مقوله حیله‌لره مراجعت ایتمسی دخی احتمالدن بعید دکل ایسه‌ده، سیاق حال ایشك صحتنه دلالت ایلمکده اولوب، چونکه قارصك یرلی اهالیسندن طاغدن‌طاغه یول بوله‌رق قاچوب ارضرومده‌کی ایشلرینی رؤیت ایچون او کون ارضرومه کلمش اولان بر ایکی کشینك افادەسنه کوره دشمن قارص شهرینك ایچنه یاغمور کبی کولله یاغدیرمقده وحتی مملکتك عجزهٔ نسوان وصبیانی شو موسم شتاده آچیق صاچیق مملکتدن چیقوب استحکاماتده دشمن کولله‌سندن سالم قالمسی ملحوظ اولان منفذلره صوقولمقده

وخانه‌لر درونده‌كی شهید وشهیده‌لر سپرسز اولان مزارلقلره دفن اولنه‌میوب هرموتی خانه‌لری درونـده اولدقلری یره كومولمكده اولدیغی خبر مدهشی، دشمنك اركان حربیه رئیسنك ویردیكی خبر مصیبتك صحتله تلقی اولنمسنی ایجاب ایده‌جك قرائندن ایدی. آرتق بوندن صكره ساعت بساعت شو حادثهٔ فجیعه‌نك صحتنه دلالت ایدن آثاره دسترس اولنمش، آلنـان خبرلرده پیدرپی تلغرافله درسعادته عرض ایدلمشدر.

فقط دشمنك قارصی ضبط ایتمسی ایكی درلو سببدن نشـأت ایده‌بیله‌جكی بزجه حساب اولنیوردی. انك بریسی هجوم عملیاتنك هیچ كیمسه‌نك مأمول ایتمدیكی بر زمانده یعنی كیجه‌نك اوائلی اولان سـاعت ایكیده، اوچده اولمسی، ایكنجیسی مملكت ایچنـده‌كی نسوان وصبیـان كولله‌دن بیزار اوله‌جق بر حاله كتوریله‌رك انلرك فریاد وفغانك عسكرك ثبات قلبنه طوقنمسی اوزرینه، جمله‌سنك بردن سپرلردن اوغرایوب صاووشمسنه مبنی دشمنك موفق اولمش بولنمسیدر. دشمنه كیجه وقتی هجوم ایتمك جسارتنی‌ده ارضرومك عزیزیه استحكامی علیهنه وقوعبولان حركتده تا قشـله‌نك ایچنه قدر كیرمسی امرنده حاصـل اولان موفقیتی ویردیكی مثللو بش آلتی كون اول قارصك حافظ پاشـا اسـتحكامنك حرباً ایچنه كیرمكه موفق اولمسی تجربه‌سی بتون‌بتون جسارتنی آرتیره‌رق عموماً قارص استحكاماتی علیهنه كیجه‌لین برحركت قطعیهٔ كایه‌یی اختیار ایتدیرمشدر.

واقعا كیجـه حركتلرینی فن حربلر رد ایدر وفائده‌سی اولدیغی قدر مضرتی‌ده كوریله‌جكنی بیان أیلر ایمش؛ لكن نسوان وصبیانك محصور قالدیغی برمملكتده اخلاقی بوزلمش برعسكره قارشی اتخاذ اولنان كیجه حركتی تدبیری موجب موفقیت تامه اوله‌جغنی قارصك وقوعاتی اثبات ایتدی.

قارصـه هجوم نه‌صورتله بدأ ایتدی، اكا قارشو نصل طاورانلدی، كیملرك وظیفه‌سنجه‌نه قصوری اولدی، كیملر لایقیله ایفای وظیفه ایتدی؟ اوراسنی قارصـده بولنوبده تاریخ حربی یازمش اولان عسكر قارداشـلرمزك بیـان ایتمسی لازم كلیر. چونكه فقیر كوزمك كوردیكی شیلری و تواتراً ایشـتدیكم مسـائلی یازمقده اولدیغمدن قارصك ضبط اولندیغی اثناده‌كی مفردات حركاتی علی‌وجه الصحه بیله‌مدیكم ایچون یازه‌میه‌جغمدر.

شوقدركه اخیراً استانبولده قارص قوماندانی حسین حامی پاشا ایله قارصده‌كی سائر

ارکان وامرانك استنطاقلری اجرا قلندی. دیوان حربدن حقلرنده حکملر صادر اولدی. ظن ایدرایسه‌م او حکملرده طبع ونشر اولندی. مطالعه‌سیله مفردات احواله کسب اطلاع ایدیلور. آنجق یالکز بتون استحکامات ضبط اولندقدنصکره سواری قائممقامی کرد یوسف بك قوماندا سنده اولان جیم طابیه‌ده‌کی عسکر صباحه قدر مدافعه‌یه دوام ایتمش وکونش چیقوب هیچ بر استحکامده کیمسه‌نك قالمدیغی تحقق ایتدکدن، وآرتق مدافعه اقتداری قالمدقدنصکره اوراده‌کی عسکرك ترك موقع ایلدیکی حقنده خبر متواتر آلنمشدر. ایشته حقیله ایفای وظیفه ایتمش اولان مشارالیه (یوسف بك) ك نام جلیلنی شوراجقده تبجیلاً یاد ایله اکتفا ایدییورم.

قارصك صورت ضبطنه دائر مختار پاشانك درسعادته یازمش اولدیغی بر تلغرافك صورتیدر:

مقام سرعسکری‌یه

بوکون بوراجه بر وقوعات اولمدیغی کبی (أولتی) جهتنده دخی دشمندن اثر بولنمدیغی متصرفلغندن آلنان تحریراتده محرردر. قره‌پاپاق عساکر معاونه‌سندن اولوب بوکون قارصدن بورایه کلمش اولان چندنفرك افاده‌لری بروجه‌زیر عرض اولنور:

کچن پازار کونی کیجه‌لین قارصك هرجهتنه دشمن هجوم ایتمش وجزئی بر مدت تفنك صداسی ایشیدلدکدنصکره دشمنك حافظ پاشا وقانلی طابیه‌لردن وحافظ پاشا ایله قره‌طاغ آره‌سندن اوزرلرك محافظلریله قاریشیق شهره طولدیغی کورولمش وسائر طابیه‌لرده شدتلی آتشلر اولنمقده ودشمن طرد ایدلمکده ایکن، شهر درونده‌کی دشمن قره طاغه طوغری یوریمش وغالبا قره‌طاغ طابیه‌سنده‌کی عسکریمز دشمنك باشنده فس کوره‌رك امداد کلیور ظنیله سکوت ایتملرندنناشی طابیه درونده سونکو سونکویه حرب ایدلمش وبو صورتله اوراسیده دشمنك ید ضبطنه کچمش واوراده قره‌پاطلاق طابیه‌سنه یوریه‌رك غایت شدید بر حرب اولمش وبالکده ایکی طرفده اوراده کاملاً یرلره سرلمش ایسه‌ده عاقبت دشمن النه کچمشدر. جیم طابیه‌ده‌کی عسکر دخی غایت ثبات ومتانت ایله ظاورانه‌رق کوزل محاربه ایتمشلر وبك کلی دشمن تلف ایتمشلر ایسه‌ده نهایت اوراسی‌ده مدافعه‌دن ساقط اولوب انکلیز طابیه‌سی دخی قره‌پاطلاقدنصکره دشمن النه دوشمش وبورانك طوبجیلری طوپلرندن آیرلمامش ایسه‌ده پیاده‌لر سلاحلرینی ترك ایله جملةً سلاحسز اوله‌رق طهماس طابیه‌سنه طوپلانمشلر ویالکز طهماسده کیلر مسلح ایمشلر. آرتق امیدك کسلمش اولدیغی کوردیکندن فریق حامی پاشا اون بش طابور قدر

عسکرك اوکنه دوشوب استحکاماتدن چیقارق ایکی ساعت مسافه یول قطع ایتمش ایسه‌ده قاردن عسکر یورلمش ومسلح اولانلردخی سلاحلرینی آتمش وآرقه‌لرندن برقاچ آلای دشمنك دراغون سواریسی یتشمش اولمغله عساکر مرقومه‌یی کاملاً چویره‌رك یالکز مشارالیه حامی پاشا برایکی یوز قدر سواری ایله اون ساعتلك مسافه قدر تعقیب اولنه‌رق حیوانی دینج اولانلر ایله قورتیلوب (اولتی [*]) طرفنه کلش وشمدی دخی تورتوم قضاسنده بولندیغندن یارین ویاخود اوبریسی کون ارضرومه کله‌جکی مأمول بولنمش اولدیغی معروضدر. ۱۱ تشرین ثانی سنه ۹۳
غازی احمد مختار

ایشته بوتلغرافنامه‌ده قارصك صورت استیلاسنه دائر اولدقجه بر معلومات اجمالیه ویریور. فقیرك معلومات خصوصیه‌م‌ده بوندن عبارتدر.

قارص قلعه‌سنده قوماندان بولنان طوپجی میرآلایی سیروزلی یوسف پاشا زاده حسین بکی اوصرده خلق خیانتله اتهام ایتدی؛ حقنده اوزون قیصه چوق شیلر سویلاندی، اما برترك ضابطنه جبانت اسناد ایده‌بیلور ایسه‌مده خیانتك اسنادندن دکل، ظننده بیله اللهه صیغنورم. یالکز بتون استحکامات دوشمش اولسه بیله قلعه آنلره یاردم ایده‌بیلوردی. نفس قلعه‌یی نیچون تسلیم ایلدی. بعدالاستیلا روسیه‌نك ارکان حربیه‌سیله برابر بتون مخزنلری، آنبارلری، جبخانه‌لری کزوب آنلری روسلره ارائه ایتدی. هیچ اولدن خیانتی اولمسه بویله بروظیفهٔ شنیعه‌یی درعهده ایدرمی ایدی! دیدیلر؛ لکن بونك‌ده حقیقتی مجهولدر. زیرا حسین بك بعدالاستیلا روسلرك آلنده اسیر اولدیغی، وخصوصیله نفس قلعه‌نك قومندانی اولمق سببیله بتون مخزن و جبخانه‌لرك حالنه و موقعنه حسب الوظیفه وقوفی بولنه‌جغی جهتله، آنلری تسلیم و ارائه ایتمك اوزره برابرجه کزدیرمش اولملری برمجبوریتدن نشأت ایتمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر. قلعه‌نك مدافعه‌سنده‌کی تقصیری بحثه کلنجه: حسین بك اسارتدن عودت ایتدکدنصکره دیوان حربه چکیله‌رك استنطاق اولندی؛ بعده اون سنه قدرده محبوس قالدی ایسه‌ده، صکره نه اولوب نره‌ده قالدیغنی تحقیق ایده‌مدم!

قارص قوماندانی حسین حامی پاشا تلغرافده‌کی قره پاپاقلرك دیدکاری کبی،

---

[*] برلین معاهده‌سیله روسیه‌یه قالش اولان بزم چلدر سنجاغنك مرکزی اولان قصبه‌نك اسمیدر.

أولتيدن تورتوم قضاسنه كچمش، اورادن ارضرومه اوغرامیه‌رق ارضروم ایله طربزونك آره یرنده بولنان بایبورده واصل اولمش وبرقاچ كون قالدقدن‌صكره خسته‌لغی سببیله مختار پاشا طرفندن ویریلان مأذونیت اوزرینه استانبوله كیتمشدر. مصالحه وقوعندن صكره بوذاتده استانبولده دیوان‌حرب حضورنده مدت مدیده محاكمه ایدلدی. حتی آلتی یدی سنه‌دن زیاده محبوس اوله‌رق قالدی. لكن حسب القانون محكوم ایدیله‌مامش اولدیغندن حبسدن چیقدقدن صكره استانبولجه بعض اوفق تفك ایشلرده قوللانیلدی.

قارصده‌كی موجود عسكرمزك مقداری ۲ تشرین ثانی سنه ۹۳ تاریخلی تلغرافنامه‌ده یازلمش ایدی. بو عسكر كاملاً اسیر ایدلدی. بیوك كوچك قارص استحكاماتی اوچیوز قطعه طوپله مجهز ایدی، آنلرده هپ دشمنه قالدی. اسلحهٔ سائره‌نك ومهماتك مقداری‌ده موجودینه كوره‌در. قارصده موجود اولان بوقدر سیارطوپجی وسواری ومكاری باركیرلری كیتدیكی كبی مستحفظینك بش آلتی آیلق ارزاقی دخی كاملاً دشمن ألنه دوشدی.

الحاصل قارصك كیتمسی جسم دولت وملته عظیم رخنه‌لر آچدی؛ قلوب عثمانیانده قیامته‌قدر اونودلمیه‌جق تأسفلی تأثیرلر براقدی. ان شاء الله مزیت انسانیه محفظه‌سی اولمسی تمنی اولنان صدور اخلافده بسلنه‌جك فكر انتقام ایله دشمنمزك پای تجاوزی قیریلورده قبرستان انتظارده وقفه كیر تلهف اولان ارواحمز او خبر بشارتله اطلاق وآزاد، وكافهٔ مؤمنین مؤمنات ممنون ودلشاد ایدیلور.

قارص وقوعاتی اوزرینه‌دولتجه اتخاذاولنان تدابیری وایشلك جهت تأثیریه‌سنی اولوقت مابین همایون باش كاتبی اولان سعید پاشا ایله مختار پاشا بیننده تلغراف ماكنه‌سی باشنده جریان ایدن مخابره اوراقی حاوی اولدیغندن عینیله بوزایه درج اولندی. (بو سعید پاشا اخیراً وكراراً صدراعظم اولان وبودولت ابدمدتده‌بك چوق مؤسسات نافعه وجوده كتیرمكله جداً چالیشان سعید پاشا حضرتلریدر.)

غازی مختار پاشا حضرتلرینه

مابین همایون ایله وقوعبولان بعض مخابرات مهمه

اولاً سلام شاهانه‌یی تبلیغ ایدرم. بوكونكی تلغرافنامه‌لرنده كورنجه بوغازی ترتیباتنك بتون‌یه‌مدمسنه استحكاماتك (یعنی ارضروم واستحكاماتنك) دوزدمتصبه‌سنك وسعتی مانع اولدیغی بیان بیوریله‌یور. مدافعه‌یه اولدقچه كافی اولمق ایچون دها نه مقدار عسكر لازمدر، شفرده ایله بیان بیورون. ۹ تشرین ثانی سنه ۹۳ سعید

جواب

الله وجود شاهانه‌لرینه بتمز وتوکنمز عمرلر احسان ایتسون. دوه بوینی دشمنده ایکن کورجی بوغازینك محافظه‌سنه عسکر افراز ایدوب کوندرمك، او عسکری کوز کوره اسارته ترك ایتمك دیمك اولدیغندن بویله برفضله عسکر اولسه بیله قاعدةً شو حالده اورایه قونیله‌ماز. دشمنك‌ده دوه‌بوینی ألنده ایکن او طرنه دونوب باقیه‌جغی درکاردر. دورهٔ متصله ایله بوکا کفایت ایده‌جك اولان عسکرك مقدارینه کلنجه؛ بو استحکامات شمدیکی افواه ناریه‌یه کوره یاپیلمش ودوشنلمش شی اولیوب عتیق شیلره نظراً یاپیلمش وبعض محللری‌ده هنوز اکمال اولنه‌مامش ونقط موقعك حکمی شمدیکی افواه ناریه‌یه قارشو ألده‌کنی دخی حکمسز براقشدر. مع مافیه قائمزی صوك طامله‌سنه قدر آقتمق شرطیله چالیشمنی والطاف الٰهیه‌یه استناد ایتمکی آرقداشلرمله برابر وجیبه‌دن عد ایتمکده‌یز. دوره‌نك محیطی سپر وشیو صحرا آتش خطی اوله‌رق اوتوزبیك آرشونی متجاوزدر. آرشونه برنفر حساب ایدوب احتیاط دخی دوشنلسه قرق‌بیك کشی لازمدر. نقط بوقرق‌بیك نفر ألده اولسه بورایه قپانوبده حرب ایتمك بیوك خطادر. چونکه موقع فنا اولدیغندن مطلقا درحال طشره چیقوب کوزل برموقع انتخابیله آچیقده حرب ایتمك البته اولادر [*] شو آرالق عبدالرحمن غازی [**] جهتلری قارله مسدود اولدیغندن وهوالرده شمدی کوزل کیتمکه باشلادیغندن شاید تنزل ایتمزده برف ترقی ایدرسه ایشك بوجهتدن بلکه استفاده اولنور. [***] طوپ طاغنه حسن

---

[*] بوقاریده بر برده ده ذکری کچدیکی وجهله مختار پاشا استحکام ایچنه قپانوب محاربه ایتمه‌نك، وبوحال بعض یرلرده تجویز اولنسه بیله برشهره قپانه‌رق اورانك استحکاماتنك مدافعه‌سنك علیهنده ایدی. بعضاً موقعك حکمی وحالك ایجابی انسانی بویله برشیئه مجبور ایتسه بیله ممکن اولدیغی قدر دائما دشمنله متحرك مدافعه فرقه‌لریله خارجده چالیشلمه‌نك یولی آرانیلملیدر. زیرا مدافع ایله متعرض عسکرك قلبنده‌کی جسارت غیر مساوی وهر حالده متعرضك قلبی قویدر دیر ایدی.

[**] ارضرومك جانب شرق جنوبیسنده وجوارنده بر موقعك اسمیدر.

[***] چونکه دشمن آرقه‌دن کلوبده عبدالرحمن غازی طاغنی طوتدیغی کبی نه استحکاماتك ونه‌ده مملکتك برخیری قالیر. ارضروم استحکاماتنده عسکر بولندیریلوبده اوطاغه دشمنك آرقه طرفدن چیقمسنی منع ایتمك ممکن دکلدر. الحاصل ارضروم استحکاماتی فن وقاعده نقطهٔ نظرندن غیرنافع براستحکام اولدیغی، بزم ایتدیکمز روسیه محاربه‌سنده موجود بولنمش اولان کارکذار وتجربه‌کار امرا وضابطانجه متفق علیهدر. اواستحکاماتك وجودی اخلافمزی آلداتمسون، اوراده استحکامات جسیمه‌مز وار دردیه کووه‌نلسون، زیرا اوراسی آردهان استحکاماتندن وموقعندن دها فنادر.

پاشا قومانداسیله اون طقوز ، وینه طوپ طاغندن استانبول قپوسنه قدر موسی پاشا قومانداسیله اون بر طابور قویدم. سکز طابورلرده عاجزلری ایجاب ایدن یره قوشمق اوزره طوپجی قشله سنده و بو اوچ جهه نك وسطنده احتیاطده بولنیورم. استانبول قپوسندن کرمتلی یه قدر تخمیناً طقوز اون طابورلق محل هنوز بوش و آچیقدر. شمدیلك اورالری دشمنه اوزاق اولدیغندن بالضروره آچیق براقیلیور. ایلروده اهمیتی کوریلورایسه بالمجبوریه ایجابنه باقیله جقدر. شو حالده بیله هر جهه قوماندانی تزیید قوتی استدعا ایتمکده درلر. دشمن بوراسنك پك کوزل وغایت صحیح اوله رق بر قطعه خریطه سنی یاپمش و طبع ایتدیروب ضابطانه توزیع ایتمش اولدیغی، بو دفعه مقتول اولان ضابطاندن بریسنك اوزرندن چیقمش اولمسیله آکلاشلدی. [*] بوکون ارکان اردوی همایونله وقوعبولان مشورتك نتیجهٔ قراری شمدی شفره ایله ویرلمکده اولان دیکر تلغرافنامه ایله معروضدر.

٩ تشرین ثانی سنه ١٢٩٣ — غازی احمد مختار

دیکری :

مابین همایوندن

بورادن کوندریلان طابورلرك برطاقنك بایبورده توقیفلری امرینی ویرمش ایدیکز . انلری مؤخراً ارضرومه جلب بیوردیکزمی ! آلتنجی اردودن کلمکده اولان امدادی ارضرومه کتوره جکمیسکز . یوقســه انلرده بوکونکی تلغرافده محرر محلده می اجتماع و توقف ایده جکلردر ؛ ارادات آتیه نك اخذندن صکره شفره اوله رق بیان بیوریکز . ٩ تشرین ثانی سنه ١٢٩٣ — سعید

ارادهٔ سنیه

قارصك استیلاسی پادشاهمز افندمزی وهیئت دولت وملتی دلخون ایتدی. شمدی ایشك کوچ یری ارضرومك محافظه سی اولوب، زیرا دشمن طوپلرینك کافه سنی اهمیتلیجه بر نقطه یی تضییقه حصر ایله دانه یاغدیردیغی حالده تحمل غیر قابل ایدوکی تکرار بیورلمشدر. بو حالده شو قاعده ارضروم ایچون دخی اجرا اولنورسه اورادن ده شمدیدن امیدی کسمك لازمکلیر. خصوصاً قارصك استیلاسیله اورانك حصرینه مخصوص دشمن قوتنك دخی ارضروم اوزرنده کی قوتنه منضم اوله جغی

[*] بو خریطه محاربه زماننده اوله‌رق ارضرومك خصوصی بر موقع خریطه‌سیدر. بتون استحکاماتك شکلی حالی منظم اولدیغی کبی خصوصی چوبان و موانع یولرینه وارنجه‌یه‌قدر ارائه ایتمشدرکه، اویولری بزم ایش أرلرندن هیچ بریسی هنوز بیلمیور ایدی.

بو مطالعهٔ نومیدیی تأیید ایده‌بیلور. حالبوکه ذات دولتلرینه قطعاً خفی دکلدرکه
دولت علیه‌نك نقطهٔ استناد مستقبلی اولان آسیا قطعه‌سنك کلیدی ارضروم اولدیغندن
برکره اورایه دشمن کیره‌جك اولور ایسه آرتق ملت اسلامیه‌نك دوچار
اوله‌جغی تهلکه‌نك درجات عظیمه‌سنی مولادن بشقه کیمسه کسدیره‌مز. وشمدی‌یه
قدر چکیلان بونجه زحمتلرك هپسی هبا وهدر اولور. بو جهتله اولانجه قوت وقدرتی
بونك محافظه‌سی اوغرینه حصر وصرف ایتملی‌یز. یوقسه ارضروم آلدن چیقار
ایسه اورادن طاغیله‌جق عسکرله نقاط حربیه‌دن اولان بایبورد و ارزنجانی
طوتمغه چالشمق ممکن اولماز. قارص مدافعهٔ اخیره‌سنك عینی اولور. اکر
دشمنك قوتی قوتمزك برقاچ مثلی ایسه اکا مقاومت قدرت بشرك خارجنده‌در.
لکن نه قارصده ونه‌ده ارضروم قارشوسنده‌کی روسیه عسکرینك مقداری اولقدر
اهمیتلی اولمیوب عدم مقاومته بعض ضابطان وافرادك جبانت وعدم ثباتی سبب
اولوب حالبوکه میدان محاربه‌سیله استحکام داخلنده مدافعه ایتمك آره‌سنده فرق
عظیم اولدیغندن داخل استحکامده ثبات ایتمامك هیچ تسلیم اولنور قصورلردن
دکلدر. ودشمن طوپلرینك جمله‌سنی بریره حصر ایدر ایسه بزمده بو اصول ایله
مقابله ایتمکلکمز لازمکلیر. غالبا افرادی، دین ووطنلری اوغرنده شهادته ترجیح
ایدن حمیتسزلر قارصدن و ارضرومدن قاچمقله نفسلرینی تخلیص ایده‌جکلری
ظننده بولنیورلر. حالبوکه بوایکی یرك تسلیمندن صکره هرنره‌یه فرار اولنسه
روسیه‌لیلر کندیلرینی اورایه قدر تعقیب ایده‌جکلردر. ایشته شو حقیقتی
یارندن اولوالامر پادشاهمزك نامنه بتون عسکر واهالی‌یه اعلان وجواریکزده‌کی
ولایتلری محافظهٔ وطن وظیفه‌سنه دعوت وقرعه نفراتی وردیف ومستحفظلری
جمع ایدوب ارضرومك قویاً وصحیحاً محافظه‌سنه وبو کوندن صکره دشمندن
یوزینی چویرن هرکیم اولور وقنغی رتبه و ملیتده بولنیور ایسه بلا عفو
همان اعدام ایلکه مأذونیت و مأموریتکز با ارادهٔ سنیه تجدید [*]
اولنور. والحاصل شدتدن زیاده حلم ونوازش واتحاد استیانلری تلطیف ایدوب
تهدیده مستحق اولانلری هردرلو تدابیر شدیده ایله ادای وظیفه‌یه اجبار ایدرسکز.
قالدی‌که عساکر غیرمنتظمه‌نك غیری عسکره بعض یرلرده اهمیت ویرلمیور ایسه‌ده
استحکام داخلنده غیرمعلم اهالیدن بیله پك چوق فائده کورلدیکی هردولتده

[*] حال بویله ایکن یوقاریده مطرود میرآلایلرك قضیه‌سی اوقوندی یا!

مسبوق اولوب بومقوله‌لری تسلیح ایتمك ایچون شمدی اوراده فضله سلاحلر دخی بولنمسی مأمول اولدیغندن بوراسی دخی باارادهٔ سنیه اخطار اولنور.

٩ تشرین ثانی سنه ١٢٩٣ سعید

جواب

بایبوردده ایکی طابور ترك ایله اون اوچ طابور وایکی بطاریه طوپی بورایه آلدم. آلتنجی اردونك هنوز ایکی طابوری دون موصلدن حرکت ایتدیکندن بونلرك بتلیسه آنجق یکرمی کونده [*] کله‌بیله‌جکلرینی ظن ایدرم. بعده اوراردەمی توقیفلری لازمکلور، یوقسه بوطرفه‌می حرکت ایتدیریلور، آنی ایلروده حال وزمان حل ایدر. زیرا احوال حربیه کونده بررنك کسب ایلر.

قارصك فلاکتزده اولمسی بوعاجزلرینی اوچ جهتدن دلخون ایتدی. بریسی ولی‌النعمت پادشاهمك نه‌درجه‌ده مکدر اوله‌جقلرینی، ایکنجیسی دولت وملتجه نه‌کونا مورث خسار اوله‌جغنی، اوچنجیسی بوحالك تحت قوماندامده ظهور ایتدیکنی دوشنمکدر. بوحالاتی مقتضای صنعتم بر بچق آی اول کشف ایدرك بعض تلغرافلرمده حالك آتیدن خیرلی اولدیغنی واوله‌جغنی یازدم؛ صره‌سیله مطالعه بیوریلور ایسه معلوم اولور. بناءً علیه ایشك دوام ایتدیکنی [**] کوردکجه بوکونلری کورمامك ایچون حرب میدانلرنده آرادیغم شهادتی‌ده مع التأسف بوله‌مدم. نهایت دشمن قوتنی ایکی مثلمزه مکملیتله ابلاغ ایتدی. [***] بوحاله قارشو ینه نواقص عالمنده قالدیغمزدن حتی بعض دفعه (لا یکلف الله نفساً) آیت کریمه‌سنی معیتمدن ایشتدم. حرب قولکزك صنعتمدر، همده بحول‌الله تعالی صنعتمه کووه‌نیرم ومحبتم واردر؛ وبوحالات ایله‌ده اصلا عزمیمده فتور ویأس پیدا ایتمم. لکن حال وموقعمزك درجه‌سنی عرض ایتمکی‌ده مقتضای راستکونی وعبودیت بیلیرم. عسکرمزك ایچنده ولی‌النعمتمز ودین ووطنمز اغورنده قانلرینی صاچمغه حاضر برخیلی بندکان وار ایسه‌ده دین وملت طانیمیان برچوق قزلباش

---

[*] آه شمندوفر آه، کوریبورمیسك سنك نقصانلغك دولت وملتك باشنه نه‌بیوك بلالر کتیریبور.

[**] یعنی حربك ولوازمسزلغك دیمکدر.

[***] اووقت دشمنك قوتنك ایکی مثلمزه بالغ اولدیغنی ظننده ایدك بعدالمحاربه تحقق ایدن قضایای صحیحه‌دندرکه دشمن، قوتنی درت بش مثلمزه ابلاغ ایتمش ایمش.

اكراد دخی موجود اولدیغندن ریم اومقولهلرك شرندن أمین أیلسون [*] وبوقوللرینی نزد الوهیتده وولی‌النعمتمزك عندنده‌خجیل بیورمسون. برمنطوق ارادهٔ شاهانه اقتضای حال یارین اعلان اولنه‌جقدر. عساکر غیرمنتظمه حقنده اطراف‌ولایاته بوکون برچوق تلغرافنامه‌لر یازدم. بوبابده تشبثاتك درجهٔغایه‌سنه کیدلمکده‌در. حالا عرض اولنه‌جق الده تلغرافلرمز واردر. سایهٔ شاهانه‌ده متنوع اسلحه‌مز چوقدر. فقط تشرین اولك ابتداسندن بوکونه دکین قرق‌کون ظرفنده ولایاتدن کلان عساکر ردیفه وقرعه ومستحفظه‌دن قیوده بالمراجعه یالکز سکز یوز اوچ نفر کلدیکی وآنك اوچیوزدن متجاوزی‌ده اختیار وعمل‌مانده ایشه یاراماز معلولیت ظاهره وبدیهه اصحابندن بولندیغی جهتله اعاده اولندقلری تبین ایتدی. دولتمزك محافظهٔ شان وشرفی وحقوق مقدسهٔ سلطنت سنیه‌نك حفظ ووقایه‌سی اغورنده فدای جان وجهانه هربار حاضر اولدیغم ومنع تجاوز اعدایه حالاً وموقعاً نه‌درلو تدابیره محتاجیت وار ایسه اکمالنه‌کیجه کوندز چالشمقده بولندیغم جهتله جناب ناصر مطلقك توفیقنه ومدد روحانیت سید کائناته عرض افتقار ایتمکده اولدیغم معروضدر.

٩ تشرین ثانی سنه ١٢٩٣ غازی احمد مختار

جواب

محاربه بختنك خصمه توجهی نزد عالیده وانظار عالمده قدری مستقراولان فضائل عسکریه‌لرینی اخلال ایده‌مز. قزانمق وبوزلمق محاربه‌نك مقتضای وضعی اولدیغی کبی، حالات معکوسه‌دن مأیوس اولمیوب بلکه مغلوبیتدن مظفریت استخراج ایتمك، ذات مشیریلری کبی اعاظم رجال عسکریه‌نك اعظم خصائصی اولمغله شوکتمآب افندمزك ذات عالیلرندن آرزو بیوردقلری شی بوراسیدر.

---

[*] بودرلو مذاهب متفرقه اصحابندن بولنان جمله‌نك اردویه نصل مضرتلری اولدیغی بوقاریده بالمناسبه تصویر اولندیغی صره‌ده بونلرك حال‌آسودکیده اصلاح ایدلملری‌چاره‌سنك استحصالی دخی یازلمش ایدی. راحت وامنیت زمانلرنده اویقویه یاته‌رق صیقیشلدیغی وقت «الغریق یتشبث بکل حشیش» ماصدقنجه‌طوپراقدن وطاشدن امداد واعانه آرامق‌آنجق بزم مسلك وروشمزه مخصوص اولان لاابالیلکلردندر. الله برملتك اخلاقنی بوزمسون، کیمسه‌یی بلیهٔ ادباره مبتلا ایلمسون، اشته برکره اوبلیه‌یوز کوستردیمی تدبیر قالمیور، آنی هیچ دوشنلمیور، ناس بربرینك علیهنده بوغاز بوغازه اجرای‌اغراض ونفسانیته‌قویولیور، نهایت ملتجه بولنیلان شودرکهٔ هولناکه مساعی* مصروفه نتیجه‌سی اوله‌رق واریلیور.

وجهاً من الوجوه يأس وفتوره ميل ایتمیوب متانت وثبات دولتلرینی اولکندن زیاده احکام بیورملری پك زیاده آرزوکردهٔ همایونلریدر . وضعلرندن شکایت بیوردیغکز خائنلرك اخروی مقهور اولملری عدالت ربانیه اقتضاسندن اولدیغی کبی بلا استثنا جزای سیاسیلرینك ترتیبی دخی ید اقتدار عالیلرنده اولدیغی باارادهٔ سنیه بیان قلنور .   ۹ تشرین ثانی سنه ۱۲۹۳   سعید

دیگری

کچنده مهم وعالی برمأموریتله بورایه جلبکز نزد ولی‌النعمتده تصویب بیورلمش ایکن اوراجه لزوم عالیلری بونی تأخیر ایتدی . شو تصور عالی دخی حق مشیریلرنده اولان توجهات ثابتهٔ شاهانه‌نك دلیل بدیهیسی اولمغله اخطار وفتور کتورمامکزی مبارك اللریکزی اوپه‌رك حسب‌الاخلاص بیان ایدرم .

۹ تشرین ثانی سنه ۱۲۹۳   سعید

جوابی

ولی‌النعمتمك الطاف بی‌نهایه‌سندن قلبم هرزمان امیندر؛ آنجق بنده‌کز وظیفهٔ عسکریه‌می بحق ایفایه موفقیتمی جناب واهب‌العطایادن تمنی ایلکده‌یم . ربم ظاهر وضمیر تاجداریلرینی اکدار کونیه‌دن مصون ومحفوظ وبوعبدعاجزی قلب الهامجلب همایونلرینی تنشیط ایده‌جك وامت مرحومهٔ محمدیه‌نك یوزینی کولدیره‌جك خبرلر ایصاله توفیق وتوسیط بیورسون آمین. قطعاً یأس وفتورم اولمدیغنی وامداد روحانیت سیدالمرسلین ایله اخذ ثاره فرصتجو اولدیغمی قسمله عرض أیلر. وخاصةً دست شریفلرینی پوس ایدرم افندم .

۹ تشرین ثانی سنه ۱۲۹۳   غازی احمد مختار

ارضرومك استقبالی ایچون مجلس مشورت عقدی

اردومزك ارضرومك مدافعه‌سی ایچون بالضروره اختیار محصوریت ایده‌جکی درکار ایسه‌ده ارضرومه اوتوز ایکی ساعت قدر بعدی اولان ارزنجانده ویکرمی درت ساعت قدر اوزاق اولان بایبورتده شو صرده بشقه بشقه برر فرقه عسکر بولندیریلور ایسه، هم دشمن بونلری نظر حساب ومطالعه‌یه آله‌رق بی‌محابا ارضرومی محاصره ایده‌مز . هم ده بومتحرك فرقه‌لر ایجابنه کوره ارضروم اطرافنده بولنان دشمن علیهنه تولانیلور مطالعه‌سی خاطرلره کلان الٔ طبیعی مقتضالردن ایدی . اوزاره ایکی فرقهٔ منتظمه اقعاد ایتمك ایچون دولتده او قوت عسکریه قالمدیغندن بوعسکر درسعادتدن ایستنیله‌مز . اورالرك بتون

بتون عسکردن خلوی ایسه ارضرومی تضییق ایتمك وآناطولی ایچنه طاغلمق ایچون دشمنه موجب جسارت اولور. بورالرینه وهرحاله کوره ارضرومك استقبالنه عائد بر مذاکره اجراسیچون ارضرومده موجود اولان مشیران عظامدن، وبعض فریق پاشالر ایله والی وکیلی عزت پاشا حضرتلری ودفتردار ولایت حاجی عاکف افندیدن مرکب مختار پاشا حضرتلرینك ریاستی تحتنده برمجلس مشورت تشکیل اولنەرق مسئلەنك اوزون اوزادی یه مذاکره سنه کیریشلدی.

پاشالریمزك بعضیسی بوایش قلم ایله باب دولته آکلادیلەمیور. بریمز استانبوله کیتملی یز وحالك درجهٔ وخامتی آکلادەرق دولتجه برچارهٔ سلامت تحری ایدلمسی اسبابنه تشبث ایتملی یز.

بومقتضایی پك اطرافلی ومطالعەلی برصورتده میدانه قویان واثباتنه چالیشان مشار الیه عزت پاشادر. زیرا بیچاره آدمجکز الحالة هذه سیواس والیسیدر. پك اعلا مرکز مأموریتنده أمین و سالم اوتوروب طورر ایکن ارضروم والی وکالتنی باشنه طولایەرق ارضرومه آشیردیلر وبوقدر محن وبلایانك ایچنه صوقدیلر؛ نصله اولارق برده شمدی روسیه کولەلرینك هدف اصابتی اولەجق اولان برمملکتده محصور قالمق، وحیات عزیزینی تهلکەیه اوغراتمق مخاطرەلرینی درعهده ایتمکدن ایسه بومقوله مهالکدن برمخلص آرامق هرفرد عاقله کوره واجب دکلیدر؟ پاشامز ایسه کندوسنی ذاتاً وهمه قاپدیرمش وحیاتی عالمك ودولتك حیاتندن عزیز بیلان کبرامزدن بولنمش اولمق جهتیله بروسیله ایله ارضرومدن صاوشەرق عالمه رحمت اولان وجود شریفنك سلامتی آرامق ایستیوردی. چونکه روایته کوره عزت پاشانك اولدیغی مجلسده جنازەیەمتعلق سوز آچیلور ایسه درحال قپاتدیرر ووهمنه طوقندیغندن فوق العاده راحتسز اولور ایمش.

اولجه ارضرومك والی وکالتنده حاجی عاکف افندی حضرتلری، عمومیتله بولنیلان یوقلق ایچنده اقتدار ذاتیسیله کندوسنك وار اولدیغی کوسترجەسنه چالیشیور ایدی، برآرالق باب عالی، جوار ولایات والیلرندن هانکیسنك أیجه چالیشمقده اولدیغی مختار پاشادن صوردی، اوده بالنسبه سیواسدن مورداتك چوقجه اولدیغی جوابنی ویرمسیله سیواسك محسنات معروضەسی، باب

عالیجه والیسی بولنان عزت پاشانك وجودندن بیلنه‌رك ، كویا ارضرومك ایشنی دخی یولنه قویمق اوزره حاجی عاكف افندی‌یه بدل ارضروم والی وكالتنه تعیین قلنمش و بو سببله سیواسدن ارضرومه كلمشدر .

اورتالقده دوران ایدن بحثك معنوی نصل اسباب موجبه‌لره مبنی اولدیغی مختار پاشا دخی آكلامش اولدیغندن قلم و تلغراف آلده اولدقجه هردرلو حالمزی باب‌دولته آكلاتمق ممكندر. آنك ایچون بزم بوراده ویره‌جكمز قرارك نتیجه‌سنی تلغرافله عرض ایدرز. شخصاً بكده كیمسه‌نك كیتمسنه لزوم كوره‌میورم. بوراده قالسه‌قده عهده‌مزه ترتب ایدن وظیفه‌یی ایفا ایتسه‌ك دها خوش اولور رأییله مجلسك كفتكوسنه ختام ویردی .

نهایت ارزنجانده و بایبوردده تشكیل اولنه‌جق هیئت عسكریه‌یه نظارت ایتمك اوزره ایچلرندن ایكی ذاتك اورالره كیتمسی لزومی درمیان اولندی؛ بوندنده ینه بیوك پاشالردن ایكیسنك ارضرومدن صاووشمق فكرنده اولدقلری آكلاشیله‌رق ردایدلدی. عاقبت طیشاروده بر متحرك اردو احداث. وقوماندا ایتمك وارضرومی قورتارمق ایچون بالذات مختار پاشانك كیتمسی رأینی قورد اسماعیل پاشا حضرتلری میدانه قویدی. ارضروم بوحالده ایكن كندوسنك خارجه چیقمسی موافق حال اولمیه‌جغندن هرحالده ارضرومك كندی قوماندا‌سیله مدافعه اولنمسی وبویله بر دارالمهماتك مدافعه‌سی امرنده جمله طرفندن پك بیوك فداكارلقلر اختیار اولنمسی لازم اولدیغی جوابی ویرلدی. عاقبت اوایكی موقعده تجمع ایده‌جك عساكر معاونه ونظامیه‌نك اداره‌سنك بایبوردده دفتردار عاكف افندی‌یه وارزنجانده متصرف ویسی پاشایه ویرلمسی قرارنده چار ناچار اتفاق حاصل اوله‌رق مابین همایونه وسرعسكرلك مقامنه صورتی آتیده محرر اولان تلغرافنامه یازلدی .

مابین همایون باش‌كاتبی سعید پاشا حضرتلریله ما كنه باشنده مخابره اولنور ایكن بوبابده بردیكر تلغرافمزده واردر دنیلمش ایدی . اوتلغرافده شمدی یازه‌جغمز ایشته بو تلغرافدر .

تلغراف مقام سرعسكری‌یه مابین همایونه

قارصك استیلاسی كسب صحت ایتمسنه‌مبنی بوبابده‌دخی اردوی همایونك اركان حربیه‌سیله جریان ایدن‌مذاكره‌نك نتیجه‌سنده، چونكه ارضرومك درونده‌كی استحكامات متصله‌نك برطاقی حواله‌یه محكوم اولمسنه وتفنك منزلی داخلنده‌محل

مجلس مشورتك نتیجهٔ قراری

میته‌لر بولنمسنه نظراً مدافعه‌نك خارج مملکته احتیاجی درکار اولوب، فقط هیئت موجودهٔ عسکریه‌نك بو اهمیته کفایتسزلکی، امر مدافعه‌نك چاره‌سز داخل استحکامه حصرینی ترجیح ایتدیرمکده، وبحوله تعالی سایهٔ سامیٔ حضرت ملکدارانه‌ده جمله‌مز قانمزك صوك طامله‌سنی تنکیل اعدایه وقف ایله عروهٔ وثقای توکله صاریله‌رق تدارکات احتیاطیه‌یه تشبث ایدلمکده ایسه‌ده، شمدیکی افواه ناریه‌نك کوز آچدیرمیه‌جق درجه‌ده‌کی تهاجمات غیر انقطاعیه‌سنه قارص کبی برموقع تحمل ایده‌مدیکی حالده ارضرومك دوام مدافعه‌سی واصول حربیه مقتضاسی برازده احتیاط خارجی‌یه حاجت مس ایتدیره‌جکی جهتله، خدانکرده ارضرومه برخلل کلیر ایسه دشمنك اطرافه انتشارینی منع ایتمك واقتضاسنه کوره ارضرومه جلب ایله موجوده قوت ویرملك اوزره خربوت، سیواس، انقره، یوزغاد طرفلریله ولایتك مواقع مناسبه ومتجاوره‌سندن طوپلانه‌جق سواری وپیاده عساکر معاونه‌یه ارزنجان وطربزون ایله داخل قضادن تجمع ایده‌جك افراد وایکی طابور عساکر نظامیه ایچون‌ده بایبورد مرکز اتخاذ قلنه‌رق ارزنجان اداره‌سنك اوراده بولنان ضابطان عسکریه ایله ارزنجان متصرفی ویسی پاشایه وبایبورد اداره‌سنك دفتردار ولایت عاکف افندی‌یه ویرلمسی بالتنسیب اقتضا ایدنلره تبلیغات لازمه اجرا ودفتردار مشارالیه دخی بایبورده اعزام واسرا قلنمش، وهرحالده محافظهٔ حقوقمزك جلوه‌کر مرآت حصول اولمسی الطاف جلیلهٔ سبحانیه ومدد روحانیت حضرت نبویه ایله توجهات قدسیهٔ جناب شهریاریدن مسئول ومستدعا بولنمشدر فرمان ۹ تشرین ثانی سنه ۱۲۹۳ غازی احمد مختار

ارضروم استحکاماتنك برایشه یارامیه‌جغی

بو تلغرافنامه‌ده ارضروم استحکاماتنك مطلوبه موافق صورتده اولمدیغندن دخی شکایت اولنمشدر. چونکه ارضروم وقارص واردهان استحکاماتی اشبو مخابرات اثناسنده سرعسکرلك مقامنده بولنان فوسفور مصطفی پاشا یاپدیرمشدی. کندیسنك اون، اون ایکی سنه ملیونلر صرفیله وجوده کتیردیکی براستحکامك ایشه یارامز اولدیغنی ایشتمك قدر کوچ برشی اوله‌ماز. مع مافیه مقصدم مصطفی پاشایی تخطئه دکلدر؛ زیرا مشارالیه مصطفی پاشا قریم محاربه‌سنی متعاقباً بتون آناطولینك خطوط مدافعه‌سنی کزوب هانکی نقطه‌لره نه یاپلق لازمکله‌جکنی تعیین ایدن ودولتك مشهور مهندسلرندن عبارت اولان براستکشاف قومیسیوننك ارائه وتعیین ایتمش اولدیغی مواقعه ینه انلرك رسملرینی بیله یاپمش اولدقلری استحکاماتی تطبیق ایدرك

وجوده كتيرمكه مأمور ايدلمشدر . استحكامات عليهنه وقوعبولان اعتراضات بالكليه مصطفى پاشايه عائد دكل ايدهده . اسلافك اثرينه فعلاً وقولاً اشتراك ايتمش اولمق ملابسه‌سيله استحكاماتك برايشه يارامیه‌جغنى ادعا ايدنلره قارشو برازده خاطرمانده اولسه كركدر .

شوقدر واركه ارضروم استحكاماتنك ايشه يارامز اولديغى حقنده تجربه‌يه مستنداً نزد دولتده بوقدر اشعارات ومعلومات موجود ايكن انلر هيچ نظر اعتنايه آلنميور، وبيوك شهرلرده‌كى مدافعه‌نك ايراث ايتديكى فعلاً معلوم اولان مخاطرات تصور اولنميوردى. شمدى شواوراق پريشانك بونقطه‌سنى تسويد ايلديكم بيك اوچيوز يدى سنه‌سنده بيله ارضروم استحكاماتنك اصلاح وتنسيق وعلاوه‌سيله اوغراشيليور . يوللرك برلشديكى مواقع تدافعيه‌ده نيچون خفيف استحكامات ياپيلميور اوراسنى بيله‌مم !؟..

ارضروم استحكاماتنك وموقعنك محاربه‌يه ألويريشلى اولمامسى بحثى ذاتاً سرعسكر پاشا حضرتلرينك مزاجنه خوش كيتمامش ، ومختار پاشاده مأمورين واركان وامراى عسكريه‌يه يوز ويرمامسندن خلق بيننده خودپسندلك واستبداد رأى كبى توحش قلوبى انتاج ايدر بعض اوصاف ايله اشتهار ايتمش اولمق جهتيله بعدمارأى خوديله ايش كورمامسنى توصيه ايله برابر، مختار پاشانى دقت وانتباهه دعوت ايدر صورتده مصطفى پاشانك يازديغى برتلغرافنامه آكا يازيلان جواب ايله برابر شايان مطالعه اولديغندن عينيله بورايه درج اولندى.

سرعسكردن مختار پاشايه كلان شفره‌لى تلغرافك حليدر

سرعسكرك نصايحى متضمن برتلغرافى

هرحال وكارده وخصوصيله هنكام حرب وپيكارده ارباب رشد وذكا وتجربه‌كاران كارزار وغا ايله مشاورەنك فوائدى پك‌عظيم وجسيمدر؛ حتى فخر عالم عليه‌الصلاة والسلام افندمزك مستور سراپردهٔ غيب اولان اسرار خفاياى جهان نظر حقايق بينلرنده ظاهر وعيان ايكن امرغزاده ينه‌مشاورەيى ترجيح واختيار بيوردقلرى احاديث صحيحهٔ نبويه ايله ثابت ومتحققدر. اوحوالينك احوال ظاهره واهميت باهرەسى ايجابجه بالاستقلال درعهده بيوردقلرى يولك پك بيوك وآغر اولديغنه نظراً بونك تخويف وتهويلى، وتدابير متخذه‌نك مركز حصوله‌وصولى ماده‌سنك تأمينى ايچون ذات صفدريلرينك على‌الدوام مشاورەيى اختيار واعتياد بيورمكزى خالصانه آرزو ايلرم. اردوى همايون رفقتنده دقايق

فن حربه واوحوالينك احوال‌موقعيه‌سنه‌واقف وصفوت رشد ورؤيتله متصف
امراوضابطان بولنه‌جغندن [*] آنلر وسائر ایجاب‌ایدنلر ایله بالاستشاره‌والاتحاد
تشبث واجرا اولنه‌جق تدابير حربيه‌نك تأثيراتى رأى واحد ايله جريان ايدن
حركاته مقيس اولميه‌جغندن الله ورسول عشقنه وسلامت وطن ودولت خاطرى
ايچون بعدما هرايشده ارباب فن وتجربه ايله عقد انجمن مشورت ومقدرات
الٰهيه‌دن اوله‌رق اوغرانلمش اولان سكته، مقتضيات حربيه‌دن اولمسى جهتله
بوندن اصلا يأس وفتور كتورميوب بلكه اولكندن زياده عيون دقتى تكثير
ايدرك جبرمافاته ابذال مساعى ومقدرت بيورلمسنى‌رجا ايدرم. وبرده ارضرومده
جباه استحكاميه وموقعيه‌نك نقاط حاكمه‌سى طوپ طاغى وعبدالرحمن غازى
جوارلرى وكان يايلاسى حواليسى اولوب، الله ايتمسون بونلر يددشمنه كچه‌جك
اولور ايسه ايشك نتيجه‌سى پك وخيم اوله‌جغنه نظراً عون حقله بونلرك امر
محافظه ومدافعه‌سنده وايجاب ايدن مواقع صنعيه انشاسنده بغايت التزام شدت
وغيرت‌واستحكامات ومواقع‌سائره‌نك دخى‌صورت دائمه‌ده حال امنيت‌ومدافعه‌ده
بولنديرلمسنه اعتنا وهمت اولنمق اهم اولديغندن آكا كوره تمامئ محافظه‌سى
تدابير قويه‌سنك شمديدن اتخاذ واجرا، وبرطرفدن طوپلاتديريلوب بى‌دربى
اول طرفه سوق ايتديرلمكده اولان قرعه ورديف ومستحفظ افرادينك بيان
بيورلمش اولان‌محللرده جلبيله اجراى تعليمات‌عسكريه‌ايله اشتغال‌ايتديريلوب‌برقدم
اقدم استحصال ملكات عسكريه ايتملرينه فوق‌الغايه همت واعتنا، ودردنجى‌اردو
دائره‌سنده بولنان صنوف مذكوره افرادينك سرعت جلب وجمعى ايچون دائما

---

[*] بوندن مراد سرعسكر پاشا حضرتلرينك دامادلرى دوه بوينى محاربه‌سنده مجروح
اولان فريق رفعت پاشا اوله‌جقدر. چونكه رفعت پاشا قول آغالغندن ميرآلايلغنه قدر
كچن اون سنه مدتى ارضروم استحكام قوميسيونده وقاين پدرى حضرتلرينك تحت‌رياستنده
بولنمغله كچيرمش ايدى. صكره‌مشير محمد على پاشا قومانداسيله روم ايليده اجتماع ايدن‌طونه
اردوسنك اركان حربيه رئيسى اولدى. محمد على پاشانك «بله» اوزرينه حركتى متصور
ايكن سببسز يره هزار غراده رجعت ايتمش اولمسنك برسببيده بورفعت پاشادر ديورلر
ايدى. روم ايلى واقعات حربيه‌سى تاريخنى يازيورز واوقنور ايسه بورجعتك نقدرمناسبتسز
بررجعت‌اولديغى آكلاشيلور. صكره‌لرى محمد على پاشا انفصال ايدوبده سليمان پاشا روم‌ايلى
سيار.قول‌اردو قومانداننى نصب اولنديغى‌كبى رفعت پاشا طونه اردوسندن پاينده‌يى‌چوزه‌رك
استانبوله كلمش، بزم اردونك قارصده‌كى هزيمتى اوزرينه بواردويى تعميرايتمك وآكلاشيلان
مختار پاشايه مستشار اولق اوزره كوندرلمش ايمش.

ایجاب ایدن والی ومتصرفلقلرله مخابره ایدرك واقتضا ایدن یرلره مأمور تعیین واعزام اولنه‌رق افرادمرقومه‌نك بر آن اول جلب وجمعنه غیرت وبوبابده تجویز تأخر وتکاسل ایدنلر اولورایسه کیفیتك بوطرفه بیلدیرلمسنه مسارعت بیورلمسنی بشقه‌جه توصیه واخطار ایدرم ١٢ تشرین ثانی ١٢٩٣ مصطفی

جواب مقام جلیل سرعسکری‌یه

مختار پاشانك آکا جوابی

١٢ تشرین‌ثانی سنه ١٢٩٣ تاریخلی وشفره‌لی نصایح آمیز برقطعه تلغرافلرینی آلدیغم کبی برایکیسی‌ده سبق ایتمشیدی. حمد اولسون الله وپیغمبری الك أبی ظابطلردن اولدیغم ودین ودولتمك منافعی‌اوغرنده جانمی هیچ برخطروتهلکه‌دن اسیرکه‌مدیکم ایچون دنیاده دها قورقه‌جق وفتور کتوره‌جك هیچ بر شیئم یوقدر. بنده‌کزی قورقودن شی، بش اون کشیدن غیریسنك ضابطلك صفت وحمیتی حائز اولمامسی وثباتسزلك احوال متأسفه‌سیدرکه خدانکرده انسانی تصحیحی ناقابل خطر وتهلکه‌لره بغتةً القا ایدییورلر. حاصلی سکسان بیك موجودلی بردشمن قارشوسنده اوتوز بیك موجود ایله بر خیلی وقت بوغاز بوغازه اوغراشیله‌رق اسباب متنوعهٔ معذوره‌دن ناشی حسب‌القدر وقوعه کلان مغلوبیت کدریله مکدر اولان بر قلب خالصی کل یوم اخطارات زائده ایله اخجالکزی رجا ایدرم. بحمدالله‌تعالی آلتی آیدنبری علی‌التوالی قزانیلان محاربات هیچ بر اخطاراته احتیاج کوسترمامکده ایدی. عبدالرحمن غازی وکان یایلاسی وپالان دوکن وجوار واهالیسنك طوتلمسی مقصدینه نقل کلام ایدیلنجه مواقع مذکوره‌نك طوتلمسی بوکونکی کونده الده یوز طابور بولنمسنه‌متوقفدر. شمدی بوقوتك الده اولمسی لازم کلسه ذاتاً ارضرومده اوتورمق جائزاولمیه‌جغی، یعنی طاغلرده، صحرالرده، والحاصل برقلعه‌یه، براستحکامه قپانیلمیوب آچیق یرلرده بولنلمق لزومی بدیهیدر. مع‌مافیه شمدی اورالرده نه‌بزم ونه‌ده دشمنك بارنمسی (یعنی قیش سببیله) ناقابل ایدوکنی عرض ایدرم.

١٢ تشرین ثانی سنه ١٢٩٣ غازی احمد مختار

شو عصرده عسکرلکك قوت وانتظامنك نمونه ومثالی اولان آلمانیاده، هرضابط کندی وظیفهٔ اصلیه‌سنی اجراده حر ومستقل وهرکس وظیفهٔ معینه‌سندن مسئول اولدیغی ایچون، مافوق مادوننی اولان امرا وضابطانه صورت عمومیه‌ده برامر ویرر ایمش، عسکری شویله قوللان، شوجهتدن هجوم ایت، شو صورتله

حركت ايله ديه تفرعاته عائد مافوقندن بر امر صادر اولور ايسه، بوامری تلقی
ايدن ضابط كوياوظيفهٔ عسكريه‌سنی بيلميورده او صره‌ده‌مافوقندن تلقی ايدييور
كی بر معنايه حمل اولنه‌جغندن بوامری آلان ذات ايشك صورت وقوعنی،
حقنده بر تحقير عد ايدرك دعوايه قيام ايدر ايمش . زيرا بوندن او آدمك بو
قدر زمانلردنبری مكتبلرده، تعليملرده، مانورەلرده، وظيفهٔ عسكريه‌سنه دقت
ايتميان سبكمغزان جهلا اعدادينه داخل اولديغی معناسی چيقار ايمش. عموم
آلمانيانك اركان حربيه رئيسی بولنان مشهور(مولتكه) امرا وضابطاندن بريسنی
برايشه تعيين ايتديكی وقت، عجبا شويله‌می كيده‌يم، بويله‌می يابه‌يم‌ديه وقوعبولان
استيضاحاتنه قطعاً جواب ويرميه‌رك : « بز تفرعات اجرا آتی بيله‌ميز اوراسی
سنك بيله‌جكك شيدر؛ بز صورت عموميه‌ده امری ويريرز، او امرك موقع
تطبيق واجرايه قونلمسی سكا عائددر» دير ايمش وضابطانی كندی اجتهاديله ايش
كورمكه، واعمال فكر ايله حوصلهٔ ادراكنی توسيعه يول بولمغه آليشديرر ايمش.

ايشته بويله بويله عموم ضابطانجه عادت‌حكمنه كيرن وظيفه‌پرورلك خصلتی،
بوكونكی كونده آلمانيا دولتنی اوروپانك تاج رياستيله تتويج ايتدی. واقعاده
بويله‌دكلميدر. مأمور اولديغی برايشی موقع تطبيق واجرايه قويه‌جق آدم شخصاً
ومنحصراً اوايشك خطاسندن‌تولد ايده‌جك‌مسئوليتی‌دخی درعهده ايده‌جكندن
كوزنی درت آچمغه وموفقيتنی تأمين ايچون اعمال فكر ايتمكه مجبور اولور؛
وكيت كيده هر شيده لايقيله اعمال فكر ايتمك خصلتی ملكه اوله‌رق، آرتق
هر وقت، هر ايشده اول ذاتدن ملك وملته نافع شيلر بكلنور.

لكن بزده ايش كلياً بونك خلافنه‌در. سوء اخلاق نتيجه‌سی ويا برحكمت
جاهليه ايجابميدر نه‌در؛ بزده برآمر آمريتنی بر چوق امرلر ويرمكله خلقه
بيلديرمك ايستر. بر فريق موجود ايكن جزئيات وكليات امورده ميرلوانك
حكمی يوق ديمكدر. لوادن آشاغی رتبه‌ده بولنانلرده لوايه كوره اويله‌در؛
تا يوزباشی و ملازمه، وبلكه‌ده چاوش و اونباشی‌يه قدر معامله بو وجهله
جاريدر. هر وقت هر يرده مافوق مادوننده سلب اقتدار ايدر و مادونده
بولنانده : (بيوكلك ووظيفه‌پرورلك ظاهر بويله‌در) ديه سكوتی التزام ايله
حسب‌القدر كندوسی‌ده برموقع اقتدارده بولنديغنده ايشی آلديغی كبی صاتار.

بوحاله فقير سوء اخلاق نتيجه‌سيدر ديه‌جكم . چونكه حك ايدر ايسه‌ك

بونك آلتندن : كيمسه برشي بيلميور بن بيليورم؛ كيمسه برايش ياپه‌ميور بن ياپيورم؛ بن اولماز ايسه‌م ايش يورتمز؛ هرأيي افعالك مصدري بنم امر ورأيمدر، خودپسندلكي باش كوستريور!.. هله بعض معندين ومتكبرين رؤسا واردركه، امور ملكيه وسياسيه‌ده دخي، كنديسنه سوأل ايله امر ورأيي آلنمقسزين ياپيلان برايش ولوعين كرامت ومنفعت بيله اولسه، بيك درلو قصورني بوله‌رق رد ايدر؛ اكر رد ايده‌ميه‌جكي برشي ايسه ضروري سكوت وتصديق ايدر، اما او فعلك فاعلني كندي خودپسندلكنه قارشي خودپسندلكله اتهام ايدرك آندن صكره او آدمي اويله طانير ومعامله‌سني‌ده آكا بنا ايدر كيدر.

يا الهالعالمين ! بوقدر فساد اخلاق ايله برابر ينه عرصهٔ كائناتده محمديلرك سياسي اوله‌رق اثبات آثار هستي ايتملري، آنجق خاطر عاطر محمدي‌يه رعايته مبني اولديغنه شبهه يوقدر. يا براز تهذيب اخلاق ايدرده جداً آدم اولمغي التزام أيلر ايسه‌ك، احراز ايده‌جكمز سعادت وشرفك درجه‌سني هانكي قلم تصويره مقتدر اوله‌جق ؟....

دشمنك قارصدن بر طاقم ضعفاى عسكريه مزى صاليويرمسى

موسم، قيشك بدايتنده وتشرين اولك اون بشيله يكرميسي آره‌سنده ايكن، قارصدن قرق الي نفر قدر پراكنده عسكرمز طوغري يول ايله يعني دوه بوينده بولنان دشمن اردوكاهندن كچه‌رك ارضرومه كلدي. بونلرك سبب ورودلري سوأل اولندقده؛ دشمن، قارصده اسيراً ضبط ايتديكي عسكرله قارص خسته‌خانه‌لرنده موجود بولنان خستكان ومجروحيني معاينه ايدرك اختيار وضعيف وعليل اولان ومجروح اولوبده هنوز ايلكه يوز طوتمش بولنان اشخاصدن ايكي بيك بش يوز. اوچ بيك قدر آدم آيره‌رق يولده يمكلكلرينه مدار اولمق ايچون اللرينه برده روبله ويروب ارضرومه متوجهاً قاپوب صاليويرمش اولديغي. وبو كلانلر آنلرك جانبجه بولنان ايلك قافله‌سي اولوب آرقه‌سنك بي‌دربي ايشليه‌جكني سويلديلر.

واقعاده آرقه‌سي ايشلدي طوردي؛ بونلرك ارضرومه ايكي بيك نفر قدري واصل اولديسه‌ده دشمنك بزه طوغري صاليويرديكي اشخاصك حد ذاتنده عددي قاچ ايدي، اوراسي مجهولدر.

اكر اوراسي بيلنه ايدي ارضرومه واصل اولان ايله قارصدن چيقاريلان افرادك عددي بيننده‌كي فرق، اثناى راهده ضايع وتلف اولانلرك مقداري اولمش اوله‌جقدي. چونكه بونلر اكثريتله ضعفا ومرضا قسمي اولوب ذاتاً

البیسه‌لرینك یرتیق دوکوکلرندن بعضیلرینك ایچنده‌کی أتلری کورینیورایدی. طاغلرده، یوللرده بر بچق آرشوندن زیاده قار وار؛ آچیق چپلاق، ضعیف وناتوان برآلای اشخاصه بوحال ایله اون، اون بش کون پرا کنده وپریشان وپیاده اوله‌رق یول یورودر ایسه‌ك، یول اوزرنده نه‌قدرینك خسته‌لقدن وصغوقدن ویورغونلقدن وآجلقدن تلف اوله‌جغنی ذهنمزده تصور ایدرك کندی کندیمزه بوله‌بیلورز. ایشته بزم ضعفاده یوللرده اومقدار ضایعات ویردکدن صکره ارضرومه واصل اوله‌بیلمشلردر.

روسیه‌نك بونلری صالیویرمکدن مقصدی، بزم خسته‌خانه‌لرك موجودینی چوغالدوب تلاشمزی آرتیرمق، واخلاقی بوزولمش وحیاتندن اوصانوب‌بیقمش برطاقم اشخاصی، موجود عسکرمزك ایچنه صوقوب آنلرکده ذهنی واخلاقنی بوزمق وارزاق ولوازمات صرفیاتمزی زیاده‌لشدیرمك، کندیسی‌ده بیهوده یره بوقدر ضعفانك بسلنمسی کلفتی اختیار ایتمامك حکمتنه مبنی اوله‌جغنده‌شبهه‌می واردر! اما اوقیشده، اوقیامتده بوقدر عجزه‌یی یوله صالمق حمیت ومروت انسانیه‌یه مغایر ایمش؟ ای مغایر اولور ایسه نه‌اولور ایمش؟ روسیه دولتندن کیم بونك حسابنی صوره‌جق، هانکی محکمهٔ دولیه‌ده محاکمه‌یه چکیله‌جکدرکه ایشك عاقبتندن قورقسونده منافیٔ مروت برحالك ایقاعنه‌جسارت ایتمسون؟!..

کرك حسین حامی پاشانك قارصدن چیقدیغی‌صره‌ده انکله، وکرك‌صکره‌دن حالدن وزماندن وموقعدن استفاده برخیلی ضابطانمزارضرومه وبایبورده‌قاچوب کلدکلری کبی، نفرات‌عسکریه‌مزدن بعض دینج وتوانا اولانلری‌ده فرارصورتیله ارضرومه واصل اولدیلر. کرك بوضعفانك ایلشمش اولان قسمندن وکرك توانا اوله‌رق فرار ایدنلردن ایکی طابور تشکیل‌ایده‌جك قدرعسکر طوپلانمش اولمسیله، بوایکی طابورك بایبوردده تشکیل اولنمسی امری ویرلدی. قارص دوکونتیسی اوله‌رق بریکمش اولان ضابطان دخی همان همان درت طابوره قوماندا ایده‌جك مقدارده ایدی.

ردومزده‌حمای تیفو ئیدی ظهوری

بواثناده‌بزم‌ارضرومده‌کی‌عسکرمزك‌حالی‌ایچمزه دوشمش‌اولان تیفوس(قره حما) خسته‌لکیله پك‌ألیم برصورته کیردی. خسته‌خانه‌لرمزك‌موجود قدیمندن‌بشقه بتون‌استحکاماتدن کونده همان اوچ درت یوز نفر، حکیملرك معاینه‌سنه محتاج اولیوردی. بونلردن‌ایکی‌یوز.ایکی‌یوزاللی‌نفرینك خسته‌خانه‌یه‌یاتیرلمسی لزومی تحقق

ایدییوردی . وفیات اولدرجه ایلریلدی که خسته‌خانه‌لرده غسل وتکفینه مأمور اولان ائمه صباحدن اقشامه قدر لاینقطع ایش کوریبورلر ایسه‌ده، جنازه‌لر برطرفدن متمادی‌الورود اولدیغندن یتشدیریله‌میانلر اودون کوتوکی کبی بربرینك اوزرینه ییغیله‌رق‌صره بکلنیوردی. برآره‌لق کفنلك بز تدار کیچون دخی خیلیجه زحمت چکلدی. حتی بعض جنازه‌لر اوستنده‌کی دون وکوملکیله دفن اولندی. صکره‌دن تجاردن بعضیلری امدادمزه یتشدی‌ده ویره‌سی‌یه اوله‌رق اردویه بر خیلیجه کفنلك بز ویردیلر .

اطبامزك حالی وغیرتی

اك زیاده ایشك دشوار اولان برجهتی‌ده ذاتاً مقدار کفایه‌سندن پك زیاده دون بولنان اطبامزده بوعلت سرایت‌ایدرك خسته‌اولنلرندن قطع‌النظر سرطبیب یوسف بکدن آلده قائممقام ، بیکباشی ، یوزباشی اوله‌رق برخیلی اطبامز دخی شوصره‌ده رحمت حقه واصل اولدیلر. اردونك ایش أرلری برطرفدن‌دشمنك مدافعه‌سی‌اسبابنی استحکمات ایله مشغول‌ایکن، برطرفدن‌ده خسته‌خانه‌لرك بوخطر خراش اولان حالنك ویردیکی تلاش ایله هرکسه عارض اولان شاشقینلغك ازاله‌سی چاره‌سنك تحریسیله اوغراشیور ایدیلر. سکزاون بیك خسته‌نك معاینه وتداویسی یکرمی، یکرمی‌بش نفر اطبانك‌بوینه یوکلندی قالدی. دوقتورلرمزك اوصره‌ده کوستردکلری غیرت‌واقدام قیامته‌قدر زیور تاریخ‌انام اوله‌جق‌درجه‌ده مهمدر. بوآدملر دکل اویقو اویومنه ، اکمك‌یمکه بیله‌وقت بوله‌میورلر ایدی . بونلرك خدمتی‌صف حرب‌ایچنده وکولله وقورشون قارشوسنده بولنان شجعان غزاتك ثبات واقدامندن دها عالی ودها دکرلیدر . بواطبای کرام هپ وطن اولادی ایدی . ایچلرنده پك نادر اوله‌رق بر دولت اجنبیه تبعه‌سندن کیمسه بولنیوردی. سعیلری‌مشکور اولسون ؛ و (مکتب‌طبیه) مزده بومقوله‌اعزه‌نك یتشدیرلمش اولمسندن طولایی افتخار ایتسون ! ...

سرعسكرك ينه اوزاقدن قوماندایه قیامی

سرعسکرپاشا حضرتلری ارضروم‌استحکاماتنه عسکرمزك صورت تعیه‌سنه و استحکامات علیهنه وقوعبولان اعتراضه مراقی صاردرمش اولدیغندن ینه اوزاقدن قوماندا ایتمکه باشلادی ؛ وصورتی آتیده محرر اولان تلغرافنامه‌یی یازدی. بومقوله تلغرافلری وآنلره مقابل‌ویریلان جوابلری یازمقدن مقصدم ، شاید آتیده ارضروم بردها محاصره حالنه کیره‌جك اولورایسه ایچنده بولنه‌جق اولان غزات کرامك تنویر افکارینه خدمت ایتمکدن عبارتدر.

غازی مختار پاشا حضرتلرینه

ارضروم دوره‌سنده‌کی استحکامات متصله‌نك برطاقم حوالاته محکومیتنه دائر ۹ تشرین ثانی سنه ۱۲۹۳ تاریخلی تلغرافنامه‌لرنده مندرج اولان فقره شایان بحث ونظر کورینوب ، چونکه استحکامات مذکوره‌نك انشا آتنده بولنمش اولان (سرعسکر پاشاده آنلردن بریسیدر) و معلوماتلرینه مراجعت قلنسان بعض امرا وضابطانك افاداتنه و محل مذکورك خریطهٔ موقعیه‌سنه نظراً مجموع استحکاته حاکم بولنان یالکز طوپ طاغی وکره‌متلی استحکاماتی اولوب ، بونلرده لله‌الحمد عساکر شاهانه یدنده اولدیغندن ، بونلردن بشقه عزیزیه طوپ طاغنك صول طرف ایلروسنده واقع اوچ تپه‌دن ایجاب ایدنلرله (عبدالرحمن غازی) و (آغزی آچیق) جوارلرینه لزومی درجه‌سنده نقاط مناسبه دخی استحکامات خفیفه ایله طوتلسه علی‌العموم شرق جهتندن دشمنك خطوهٔ حرکتی تقصیر و تعویقه مدارکلی اوله‌جغی وشو حالده نقاط مذکوره ألده بولندقچه طوپ طاغی وکره‌متلی استحکاماتنه محکوم نظریله باقیله‌میه‌جغی آکلاشیله‌رق بناءً علیه اشبو تلغرافنامه‌لرنده اتخاذ اولندیغی بیان بیوریلان تدابیر ایله برابر ذکر اولنان ایکی استحکاماتك تجهیزاتنده برکونا نقصان وار ایسه همان اکمالیله ألدن چیقارلمامسنه اعتنا اولندیغی حالده بحوله تعالی دشمنك بولندیغی نقطه‌لرده کثرت برف وباراندن ویاقه‌جق اودون بوله‌مامسندن [*] آزوقتده طبیعی مجبور رجعت اوله‌جغی مأمول اولمغله افادات مبسوطه‌یه حاکم سائر نقاط وار ایسه مشهور اولان اسم مخصوصلریله دوره‌یه اولان مسافهٔ حقیقیه‌لرینك ایضاحاً بوطرفه بیلدیرلمسی [**] هیئت مشاورهٔ حربیه افاده‌سیله بیان اولنور .

۲۱ تشرین ثانی سنه ۱۲۹۳ مصطفی

---

[*] بوتلغرافك تاریخندن دها براون‌کون صکره دشمن چوبان دده طاغنده ایکی‌متره عمقنده بولنان قارلری کورودوب یول یاپه‌رق ارضرومی محاصره ایتمك ایچون پاسینده واقع توی‌قریه‌سی جوارندن ارضروم اووه‌سنده (کوسه‌محمد) و (هنس) قریه‌سنه طوپ وعسکر آشوردی . برده دشمن اودون بوله‌ماز دیبورکه بوده عبثدر. زیرا بزم کویلیلرك أولری نه‌کون ایچون طوریبور ؟ اضعاف مضاعف وردیکی آقچه مقابلنده أولری آخورلری سوکوب سوکوب یاقیور. أوینی ویرمکه راضی اولمیانه‌ده برکوز بلردیکی کبی دکل أوینی‌حتی کافهٔ مالملکنی بیله ألندن آلیور .

[**] بیلمم که ایضاحاً بیلدیریلور ایسه نه‌یاپه‌جقلر ، هانکی قوتله ، نصل مدافعه‌سنه قیام ایده‌جکلر ؟ ! ...

جواباً :　　　　مقام سرعسکری‌یه

ارضروم استحکاماتی حدذاتنده طوپ طاغیله کره‌میتلکدن عبارت اولوب
بونلرك آره‌سنده‌کی دوره ایسه دشمنك طوغریدن طوغری‌یه شهره دخولنی
مانع برپرده دیمك اولدیغندن آنلردن بحث ایجاب ایتمز. ایشته سالف‌الذکر ایکی
نقطه ارضرومك روحیدر. [*] وبوایکی نقطه دخی قارشـو طرف طـاغلرینه
سراپا محکومدر. شومحکومیتی برطرف ایتمك‌ایسه (دوه بوینی) و (کان یایلاسی)
و (پالان‌دوکن) سلسله‌لری زروه‌لرینك تفرعاتلریله برابر طوتلمسی وتوی‌قریه‌سیله
کوسه محمد قریه‌سی آره‌سنده‌کی کدکك [**] وکوزجی بوغازینك دخی بشـقه‌جه
سد وبند ایدلمسیله اولورکه بواجراآت الیوم موجودمزك اوسـتنه اوتوز قرق
بیك نفرك دها ضمی ایله بیله قابل اوله‌ماز . شاید شـو قوت موجود اولسه‌ده
بواجراآته قیام اولنسـه ، بونلردن برینه دشمنك تعرضی تقدیرنده دیکرلری
آکا امداد ایده‌مز . بناءً علیه برهفته ایچنده مغلوبیتك کوزه آلنمسی لازمکلیر.
بوده عسکرلکده بیوك خطا اولدیغندن اویله برقوت واسباب لازمه الده اولمق
لازمکلسه درحال حرکات تعرضیه‌یه قیام‌ایتملیدر. حاصلی بوبابده هیئت مشاورهنك
رأینه مشارکت ایده‌مم. [***] مع‌مافیه موسم قیشدر، اوقوزقیلان‌محللرده شمدی
بزه بارینه‌میه‌جغمزکبی هرنقدر دشمنك (زاق) قوتی اولسه بیله شمدی آنك‌ده
اورالره چیقمسی وبارینه بیلمسی پك بیوك شبهه آلتنده اولوب همان ممتنع نظریله
باقلمقده‌در. موسم شتاده بورانك سلامتده اوله‌جغنی امید ایدرم ؛ شـایان دقت
یالکز برماده واردرکه اوده دشمن حرکت‌زمانی انتخابده مختار اولوب برایسه

---

[*] یا مادام بویله ایسه اودورهٔ متصله‌ده‌کی استحکامات جسیمه‌یی وجوده کتیرمك ایچون
نه‌سببه مبنی بوقدر آقچه‌لر صرف ایتدك، ونه‌ایچون اوقدر عملهٔ مکلفه قوللاندق، اوراسندن
سؤال ایجاب ایتمز !

[**] ایشته بش‌اون کون صکره دشمن طوپلرینی بوکدکدن آشیردی ومکمل یول یاپدی.

[***] بوخصوصده مختار پاشادن بشقه برقوماندان اوله ایدی تربیهٔ اصلیه‌مز اقتضاسنجه
مافوقزده بولنانلردن چیقان هرصدایه اوت ویاخود عین کرامتدر دیه‌جك ایدی ؛ وعاقبت
امتثال امر ایله مأمور ایفاسی اولدیغی وظیفه‌یی برباد وملوث ایتمه‌سیله حال وموقعك ایجابیله
تلقی ایده‌کی امرك تطبیقاً عجب مشکلاته دوشه‌رك شاشیروب قاله‌جقدی . استانبولده‌کی برهیئت
مشاوره آناطولیده بولنان برحرب اردوسنك صورت حرکتنی نصل مذاکره ایده‌بیلور ؟
نقل وروایته کوره روم‌ایلی قطعه‌سنده‌کی اردولرمزك موقعیاتنه اینجه عربه هیئت مشاوره‌لرك
رأینه استناداً ویریلان اوامرك ایجابات موقعیه ایله قابل تطبیق اولمامسی یرده اولمش ایمش!

هر كيجه وكوندوز دشمنى سپرلرده بكلمك مجبوريتنده يز. برودت هوا ايسه بورانك تعبيرنجه پوسكوللتمكه باشلادى. شمديكى حالده جبهه‌لردن يوميه بشيوز قدر خسته معاينه‌يه كلوب ايكى اوچ يوزى ياتديغندن وخسته‌خانه‌دن چيقان ايسه كيرەنك ربعى قدر اولديغندن ، شايد برودت ناقص سانتيغراد يكرمى سكزه طوغرى وارير ايسه حالك نه‌يه واره‌جغنى تفكر اقتضا ايدر ؛ چونكه استحكاماتده قشله وزملك درجۀ كفايه‌ده اولمديغندن عسكرمزك چوغى اوصغوقلرده چادرلرده ياتوب قالقيور. [*] دشمن ايسه پاسين قضاسى كويلرينه طاغلمش وصاحبسز خانه‌لرى على العموم هدمله محروقاتك يولنى بولمش وبزجه ايسه حالا مأكولاتى طبخ ايتمك ايچون نفرباشنه برقيه حطب تعيينى ويريله بيلمكده بولنمش اولديغى [**] ٢١ تشرين ثانى سنه ١٢٩٣ تاريخلى امر تلغرافيلرينه جواباً عرض ايدرم.

٢٢ تشرين ثانى سنه ١٢٩٣ — غازى احمد مختار

بايبوردده وارزنجانده تجمع ايده‌جك قوت دفعه‌يه متعلق اولان تدابير

شمدى استانبولجه بايبوردده وارزنجانده تشكيل اولنه‌جق قوۀ جديدۀ امداديه‌نك سرعتله وجوده كتورلمسى مسئله‌سى تحت نظر دقته آلنمش اولديغندن آكا دائر برچوق مخابره‌لر جريانندن صكره، ارزنجانده تجمع ايده‌جك عسكره قوماندا ايتمك وظيفه‌سى بوايش ايچون درسعادتدن مخصوصاً كوندريله‌جك اولان ميرآلاى حاجى محمد بكه ، وبايبوردك قومانداسيده ارادۀ سنيۀ حضرت پادشاهى ايله فريق هدايت پاشايه توجيه اولنمش ومختار پاشا ايسه عساكر معاونه‌نك بر ايشه يراميه‌جغى فكرنده هنوز باقى بولنمش اولمغله بوبابده سرعسكرلك مقامنه

---

[*] بوتاريخدن بش اون كون صكره برايكى كيجه طوب طاغنده‌كى عزيزيه استحكامنك اون طرفنده قره‌غول بكليان نفراتمزدن صغوقدن طونوب وفات ايدنلر اولديغى كبى، ينه صغوغك تأثيرندن بعضيلرينك اللرنده‌كى تفنك يارلمشدر. او حواليده بولنان كافۀ استحكامات ايچنده محافظ بولنه‌جق عسكرك اقامه‌سنه كافى زملكلرك آسوده وراحت زمانلرده ياپيلوب بولنه قونلسى اقتضا ايدركه قيش كلديكى وقت او عسكرك قوماندانى، عسكرى نصل بارنديره‌جغم تلاشندن امين اولسون !

[**] بزمده مدخر اودونمز يوقدر. بعض أولرى وبرچوق كراسته ايله ياپلش غايت بيوك خانلرى صاتون آله‌رق سوكوب اودوننى عسكره تقسيم ايديبورايدك. شاقا دكل، يالكز بك پيشورمك ايچون ارضرومده‌كى عسكرمز يوميه اون بش، يكرمى بيك قيه خطبه محتاجدر. موقعلرنى ايصتدرمق وخسته‌خانه‌لره ويرلك ايچون اقتضا ايدن اودونده جابا!.. ذاتاً ارضروم بغچه‌لى، اغاچلى، اوزمانلى بر مملكت اولمديغندن بعض أولرك بغچه كبى اولان اچيقلقلرنده قواق وسكود اوله‌رق نقدر اغاچ وار ايسه بالمبايعه هپسى كسلدى ايدى.

یازلمش اولان ایکی قطعه تلغرافنامه صورتنك بورایه نقلی اخلافمز ایچون فائده‌دن غیرخالی اولسه کرکدر .

مقام جلیل سرعسکری‌یه

بایبوردده وأرزنجانده تحشدایده‌جك قوهٔعسکریه‌نك تنظیم احوالی وتفرعات تنظیمیه‌یه مستند اولان وسائلك استکمالی ایچون اوراره وبورایه ترتب ایده‌جك وظیفه ومعامله‌نك درجاتی ۲۲تشرین‌ثانی سنه‌۱۲۹۳ تاریخلی تلغرافنامهٔ خدیویلریله استشعار بیوریلیور. قارصدن چیقمش‌اولان ضابطاندن درت‌طابورلق قدر ضابط بولنه‌بیلمسی مأمول اولوب بونلر أله کچدکجه بی‌درپی اوایکی یره کوندریله‌جك اولدیغی کبی، اورادن روسیه‌لونك ایشه یاراماز دیه بالتفریق صالیویردیکی نفراتك ذاتاً الده‌کی (یعنی ارضرومده‌کی) طابورلره ویرلمسی جائز اولمیه‌جغندن [*] آنلرك صاغلامجه‌لری بشقه‌جه طابور هیئتنه وضع ایله اوراره کوندرلمسی متصوردر . حسین حامی پاشا ذاتاً خسته ومعلول اولدیغندن برای مداوات طربزونه کیتمك أملنده بولندیسه‌ده بایبوردده قاله‌رق اوراده تحشد ایده‌جك عسکرك ترتیب و تنظیمیله اشتغال ایتمسی خصوصی مقدمجه کندوسنه تبلیغ اولنمشدر . هدایت پاشانك کلدیکنده برینك بایبوردده و دیکرینك ارزنجانده بولندیرلمسی تصور اولنیور. [**] شوایکی جهتده بولنه‌جق طابورلرك کفایتنه عائد اولان مطالعهٔ عاجزانهم دیکر تلغرافنامه‌ده عرض اولندیغی جواباً معروضدر .

۲۳ تشرین ثانی سنه ۱۲۹۳ غازی احمد مختار

تلغرافك دیکریده بودر :

مقام سرعسکری‌یه

بایبورد وارزنجان جهتنده تجمع ایده‌جك قوهٔعسکریه حقنده‌کی ۲۲تشرین‌ثانی سنه ۱۲۹۳ تاریخلی وشفره‌لی امر تلغرافئ سپهسالاریلری مطالعه قلندی. اوراره‌ده اجتماع ایده‌جك عسکر ردیف ومستحفظ بقایاسیله معاونه کبی برطاقم دیرینتیدن

---

[*] چونکه اخلاقلری بوزولمش‌وبرکره طبیعتلرینه بیلدیلق کلمش وطبیعتك سرایتی ایسه مجرب بولنمش اولدیغندن ارضرومده ایکن بونلر عادتا قرانتنه‌یه قونمش کبی اخلاطدن منع اولنمشلر ایدی .

[**] بایبورده و ارزنجانه تعیین اولنان بوقوماندانلرك وقت قلقه‌زین روم ایلی جهتنك ایشی فنالشمش ودشمن استانبوله توجه ایلمش اولدیغندن متارکه وعقیبآده مصالحه وقوع بولدی . عجبا متارکه اولمیوبده بو آدملر موقع مأموریتلرینه کلمش اولسه ایدیلر اوزرلرنده ایفای وظیفه ایده‌بیله‌جك برعسکرك وجودینه دسترس اوله‌جقلرمی ایدی؟ هیهات !..

عبارت اوله‌جغی ، وبونلرك تعلیم وتربیه‌سنه حال وموسم غیر مساعد ایدوکی ،
وبومقوله دیریتی عسکردن منتظم دشمن قارشوسنده بروقتده استفاده قابل
اوله‌میه‌جغی تجارب عدیده ایله رهین حیز ثبوتدر. لکن شوقدر وارکه اورالرده
اویله برجمعیتلر احداث وتحشیدنده پولتیقی بر فائده تصور اولندیغندن ، ایشته
آنك الجاآتیله تشبثات مذکوره‌یه ابتدار اولنیور . مع مافیه محتاج اولدیغمز
عسکرك ولایات والویه‌دن سریعاً کوندرلملری امرنده بوندن یتمش کون مقدم
اقتضا ایدنلره ارادهٔ سنیهٔ شدیده تبلیغ و دفعاتله تأکید بیورلدیغی ، واوزمانده
موسمده اولدقجه مساعد اولدیغی حالده اقتطاف اولنان ثمره بهر بش کونده
برکره تقدیم اولنان تلغرافلرك حاوی‌اولدیغی مقداردن عبارت اولدیغنه، وشمدی
موسم دخی برقات دها مشکلات احداث ایلدیکنه نظراً بوجمعیتلرك تأمین مقصد
ایده‌جك‌رادده‌یه وصولنده‌وخصوصیله حال‌وسفر برینك طلب‌ایده‌جکی مالزمه‌لرینك
تدارك اولنه‌بیله‌جکندن متردمم . دونکی تلغرافله بایبورد ایچون درسعادتدن
بش طابور ایستلمسی‌ده بو مطالعه‌دن منبعثدر. حاصلی بوندن مادی اوله‌رق بر
استفاده تصور اولنه‌مامقده ایسه‌ده مجرد مقصد مبسوطی محافظهٔ بوتحشیداتك
سرعت وجودینی استلزام‌أیلیه‌جك وسائطه تشبث لازمه‌دن اولدیغی عرض‌ایدرم.

٢٣ تشرین‌ثانی سنه ١٢٩٣ غازی احمد مختار

یعنی مصالحه عقدی ایچون ترصد اولنان زمانك قوامی چوقدن کچمش
اولدیغندن شمدیکی تشبثات ایله دشمنك تعرضاتنه قارشو طوریله‌ماز . مع‌مافیه
مجلس مصالحه‌ده دولت کلیاً مقاومت اقتدارندن ساقط اولمشدرکبی حاصل اوله‌جق
ظنونك ایجابی اوله‌رق وقوعبوله‌جق خسارات صلحیه‌دن توقی اولنمق ایچون
اورالرده بزر سواد عسکریه احداث وتشکیلی مقتضیدر دنیلمك ایستنیلور ایدی.

بایبورده‌کی عسکرك طاغلمسی

واسفا که ایکی کون صکره بایبورده بولنان دفتردار عاکف بك افندیدن
کلان برتلغراف بوبابده‌کی امیدلری دخی بوشه چیقارمش، وهله ارزنجان جهتنه
عسکر دینه‌جك هیچ برشی قونیله‌مامشدر. عاکف بك‌افندینك تلغرافی بودر:

غازی مختار پاشا حضرتلرینه تلغراف

بایبورده بیك نفره قریب اوله‌رق اجتماع ایدن طربزون ولایتی عساکر

معاونه‌سی بوراده‌کی کموشخانه طابوری اداره‌سنده بولندیریله‌رق [*] وبایبورد قصبه‌سی مذکور طابور واسطه‌سیله قوردون آلتنه آلنه‌رق محافظه اولنمقده. [**] ومؤخراً بوطابورك ارضرومه عزیمتنده دخی قارصدن دونن بعض پراکنده ضابطان معرفتیله معاملات عسکریه‌لرینه باقلمسی تصور ایدلمکده، وبراوجدن‌ده یکرمیشر اوتوزر معاونه طوپلانمقده ایکن، کچنده ارضرومه کیدن بش یوز قدر (ریزه) معاونه‌سنك بویولدن وطرق سائره‌دن طوغریجه خانه‌لرینه کیتمسی وکندولرینك عسکرلکنی تأمین ایده‌جك اسلحه وسائره‌دن عاری بولنمسی بولده‌کیلرك اذهاننی تغییر أیلدیکی مثللو محلنجه آرقه‌سنك کسلمسنه دخی سبب اولوب، مع مافیه ارادهٔ علیه‌لری وجهله حسین حامی پاشا حضرتلرینك نظارتلریله تأمین مصلحت ایدلمك اوزره بر قاچ کونده او حال ایله اداره اولندیسه‌ده مشار الیهك راحتسزلکلرینك دوامی ایفای مأموریتنه مانع اولوب قوردونلرك بولنمامسی‌ده محافظه‌لرینه امکان ویرمدیکندن، دون ایله بوکون آره‌سنده طاقم طاقم طاغیله‌رق یالکز علیه [***] طاقندن یوز یدی نفر قالمش ایسه‌ده انلرك‌ده طورمیه‌جقلرینی هرکون کلوب سویلمکده اولملرینه نظراً ایفای مقتضاسی منوط فرمان سامیلریدر . ٢٦ تشرین ثانی سنه ١٣٩٣ عاکف

مقصدم سرکذشتمزی تحریره مقصور ایکن یازی یازمق ایچون ایشك ایچنه کیردیکی کبی (اشتها دیشك دیبنده‌در) ضرب مثلی حکمنجه سوق طبیعتله موضوع بحثمز برتاریخ شکلنی آلدی . شوحالده من غیر قصدٍ ایشك منجر اولدیغی بویله برصورتك ارکاننی محافظه ایتمك املیله واخلافمزه عبرت اولمق نیتیله خیلی وقعه‌لر حکایه ونلندی . او وقعه‌لر اوزرینه برچوق‌ده مطالعه‌لر درمیان ایدلدی . لکن صورتلری عیناً نقل اولنان تلغرافنامه‌لر هم وقعه‌لری حاکی، وهم‌ده اقتضا ایدن مطالعاتی متضمن اولدیغندن، آرتق بوندن صکره‌کی واقعاتك

---

[*] باطومدن ارضرومه کلمکده اولان طابورلردن ایکیسنك بایبردده آلیقونلمش اولدیغی وصکره ارضرومه ایستلدیکی اونودلمه‌سون ! بوکوشخانه طابوری او ایکی طابورك بریسی ایدی .

[**] دقت بیوریلیورمی؟ عساکر معاونه‌یی فرار ایتدیرمامك ایچون تکمیل قصبه قوردون آلتنه آلنیور!...

[***] طرابزون ولایتنده‌کی سوخته‌لرك کوکللو اوله‌رق حرب ایتمك اوزره مجتمعاً کلمش اولان بعض افرادی دیمکدر .

اوزون اوزادی یه حکایه یه دکری یوقدر؛ زیرا مسئلهٔ حربیه نتیجه یه یاقلاشمشدر.

شیخ عبیدالله افندینك حالی

شـوقدرکه دینی بر اوغرینه هپ اولورز و بر قالنجه یه قدر قیریلیرز! کبی افکار عامه یه پراشوب قالمش اولان برقوری غیرتورلکك، بوعصرلرده مدلولدن عاری کلمهٔ متوارثه بولندیغنی وعندالحاجه ایشه یارامدیغنی اثبـات ایتمك ایچون بوقاریده برخیلی یرلرده اسمی کچن شیخ عبیدالله افندی یه متعلق جریان ایدن بعض مخابرات رسمیه ومهمه اوراقی صورتلرینی قید ایده جکم. زیرا بوعبیدالله افندی حضرتلری طریقت نقشبندیه نك اعاظم مشـایخندندر، سـاداتدندر؛ علم حدیث وتفسیرده ید طولا صاحبیدر؛ عابد، زاهد، متقی بر ذات اولمق اوزره معروفدر. دینی بر اوغرینه بتون وارندن وحیـاتندن کچمك آنجق بومثللو شیخ افندیلره وفانی دنیادن اعراض ایدن زیاده یاقیشیر. سوزده عموم جهلهٔ اکرادمزه شیخك یك لحظهٔ توجهیله دکل بر آدم، بتون برعالم برآنده معمور اولور ویاخرابه یوز طوتار اعتقادینی جازم ایدیلر. باقندی شیخ افندمز نه لر یاپیور:

سرعسکردن : غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینه

آناطولی اردوی همایوننك هرجهتندن تقویه واقداریله بعون‌الله تعـالی تعرضات اعدانك سرمواردی وجوب قطعی تحتنده اولدیغی درکار ایدوکندن، وشیخ عبیدالله افندینك تا سلیمانیه حوالیسـندن بایزیده قدر نفوس معنویسی جاری ومؤثر بولندیغندن مدت قلیله ظرفنده لااقل آلتی بیك قدر سـواری عساکر معاونه نك باتحشید ذات آصفانه لریله بالمخابره قرارلشـدیریله جق محله سوقنه اقدام وهمت ایلسی حقنده کندوسنه تلغرافنامهٔ عاجزی کشیده اولندیغندن، طرف دولتلرندن دخی شیخ مشار الیهه تلطیفات وتبلیغات مناسبه اجراسـیله جمع ایده جکی معاونه نك، کرك بونلرك وکرك جهات سـائره دن کله جك اولان عساکر معاونه نك حقلرنده علی‌الدوام معاملهٔ تأمینیه وترغیبیه اجرا اولنه رق، وعساکر نظامیه مثللو امر واداره لرینه دخی لایقیله اعتنا قلنه رق بالاسـتخدام خدمتلرندن استفاده ایدلمسنه همت بیورلمسی باالخاصه توصیه وتمنی اولنور افندم.

۱۲ تشرین ثانی سنه ۱۲۹۳ مصطفی

بوتاریخدن اون کون اول سرعسکر پاشا حضرتلرینه جواباً یازیلان تلغرافنامه ده:

« بونلردن بر ثمره حاصـل اوله‌ماز؛ مریدلری شیخ افندی‌یی تکیه سنده ایکن دها زیاده سورلر» جوابی ویرلمشیدی. بوجوابه قطعاً اهمیت ویرلمیه رك مجرد،

کاغد اوستنده امر ویرییورم آ! اجرا اولنوب اولنمامسی بکا عائد دکلدر کبی جکرلرمزه ایشلمش اولان قلبزنلك تفرعاتندن اولمق اوزره بلانتیجه ویزد ویزد تلغرافلر ایشلیوب طورییور، ویازانلرده وتلغرافخانه‌لرده صباحلره مشغول اولیور. فسبحان‌الله! بوحاللر ایله مانوقمزی وتاریخ واهل‌عصرمزی آلداتیور ایسه‌کده، کندی کندیمزی نصل آلدادییورز، اوراسی جای توقف وسوألدر. بکا قالیر ایسه بودرلو حاللر: (دوستلر آلیش ویریشده کورسون) ضرب مثلنك خط حرکت اتخاذ اولنمسندن، ویاخود خبایای احوال اداریه‌مزه واقف مجربین اعاظمجه دستور معامله اولان: (بودولتده جداً ایش کورماملیدر؛ یالکز ایش کورور کبی بولنه‌رقدن کندینی کوسترملیدر) حکمت تجربیسنك؛ مدلولنه توفیق حرکت ایدلمسندن ناشیدر.

بوبابده سرعسکرك دیکر برتلغرافنه جواباً یازیلان تلغراف صورتیدرکه بوکاده شمولی واردر:

مقام سرعسکری‌یه

عساکر معاونه جمعی وتشویق وترغیبی ۱۲ تشرین ثانی‌سنه‌۱۲۹۳ تاریخلی امر تلغرافیلریله توصیه بیوریلیور ایسه‌ده بوبابده ایشك باشنده اولانلرك‌دوچار اولدیغی مشکلات تصور بیورلمیور. بونلر چپلاق کلیور. بعض مرتبه البسه وچادر ویاغمورلق. تاسقا مشکنه وارنجه‌یه قدر کافهٔ لوازماتك تدارکنده‌کی عدم امکان وموسم شتانك حالی بونلرك حیاتی تهلکه‌یه قویه‌جغی شبهه‌سز اولدیغندن بیوب ایچمه‌لری اولسون تأمین ایدلمك اوزره ایکی کوندنبری طرزون وبایبورددن کلان اوچ یوز قدر معاونه‌نك طابورلره توزیعی تصور اواندیسه‌ده بوکا کندولری راضی اولمدیلر. شمدیلك خانه‌لره داغیدلمقده، وبوبابده تسهیل مقصده درسعادتجه برامکان وارایسه ایفای مقتضاسی وخسته‌لرمزك تکثری مناسبتیله البسه وباغمورلقلرك سرعت ارسالی لزومی عرض اولنور.

۱۳ تشرین ثانی سنه   احمد مختار

هرنقدر موقع اجرانك یعنی مختار پاشانك رأینه مخالف ایسه‌ده، شیخ عبیدالله افندی حقنده‌کی درسعادتك امر وقراری وان والیسی حسن پاشامعرفتیله کندوسنه تبلیغ اولنمشیدی. والیٔ مشارالیهدن کلان جواب تلغرافی شودر:

غازی مختار پاشا حضرتلرینه

کیفیتی ناهرك مملکتنه‌عودتی اختیار ایدن[*] شیخ عبیدالله افندینك ٦ ذی القعده سنه ٩٤ تاریخیله یازدیغی برمکتوبده مخدومنه ایران طرفندن یکرمی بش بیك غروش معاش تخصیص واعطا وخانقاهنه مربوط ایرانك کویلرینی اوزرینه قید واملا ایله تابعیت ایرانی قبول ایتدیرمش اولمسنه نظراً مومی الیهك ایران‌طرفنه نقل خانه ایتدیکی وقرای مزبوره‌نك ایرادینی اخذ ایلدیکی حالده خانقـاه مزبورك معطل اوله‌جغی جهتله ، اکرچه کندوسـنه ایران دولتیله مخدومنه مراجعتدن وارسته ایده‌جك برچاره استحصال اولنه‌ماز ایسه بالطبع کندوسی دخی ایرانه کچه‌جکنی افاده ایدییور. شیخ مومی الیهك شو اشعارینه وعساکر معاونه جمعنده مقدمجه کوسـتردیکی غیرتی متعاقب مملکتنه عزیمتی امر جهاده ترجیح ایدیشنه باقیلنجه خلاصـهٔ مقاصـد و آمالنك طرف دولتدن طولغونجه برمعاشه نائلیت تصورندن عبارت اولدیغی آکلاشلمقده، وشوصره‌ده کندوسندن آرزو اولنان خدمتك استحصـالی اسـتبعاد اولنور درجه‌ده اولوب، مع مافیه حقنده دولت علیه‌نك درکار اولان حسن توجهاتی کندوسنی ایلروده‌هروجهله نائل مکافات ایده‌جکندن خدمات جهادیه‌ده ابراز مأثر مشـکوره‌دن کری قالمامسنی شـامل وصـایای لایقه وتشویقـات فائقه اجراسی مناسب کوریله‌رك او یولده جواب یازلمش، ومومی الیهك تحریرات مذکوره‌سیله جوابنامهٔ‌مرسوله صورتلری پوسته ایله تقدیم قلنمشدر فرمان

١٦ تشرین ثانی سنه ١٢٩٣ — حسن

بویله برطار وقتده شیخ افندی حضرتلرینك صورت تکلیفی کوریلیورمی؟ هله دولت ایرانیه‌نك اوصرده‌ده کوستردیکی معاملهٔ عجیبه احتمالکه کندوسنجه بر پولتیقی وسیاسی برعلته مستند اولسون؛ لکن شیخ افندی بوعلت سیاسیه‌یه آلت اوللی‌می ایدی؟ فقیر ینه شیخك بوحرکتنی هرنقدر علمی اولسـه بیله جهلنه ویره‌جکم . زیرا بوحربك نصل برحرب اولدیغی ونه‌دن‌ایجاب ایتدیکنی بیلمیور؛ اکر بیلمش اولسه ایدی‌که مقصد مسلمان دولتك حیات سیاسیسنه خاتمه چکمکدن عبـارتدر؛ مطلقا بوحقیقتی، نفوذ معنویسـنك جاری اولدیغی

[*] قورد اسماعیل پاشا قوماندا‌سیله اردومز بایزیده‌وشیخ‌افندی‌ده جماعت موجوده‌سیله اوراده ایکن مملکتنه صاووشوب کیتمش اولمسی اسبابی کاًنه بیان وتعلیل ایدییور !

مواقعه‌کی اکراده ـ تأثیری اولسون اولمسون ـ آکلاتمغه و برحرکت جدیه ایله کردستانی جانلاندرمغه چالیشیر ایدی .

مسلمینك تفرقه‌سنی ایجاب ایده‌جك احواله قوت ویرمك سببیله صانکه دولت ایرانیه‌ده برشی قزانه‌جقمی؟ نه‌کزر!... ربم او کونلری کوسترمسون. دین اسلامك تملی ودیره‌کی حکمنده اولان دولت عثمانیه‌نك موجودیتنه برخلل کلمکله برابر اوروپالیلرك انتریقه‌لرینك ازدحامکاهی اولان ممالك ایرانیه برکون بیله اظهار آثار هستی ایده‌مز؛ لکن نفسانی برغفلت شنیعه‌ایله کوزلره پرده‌اینمش اولدیغندن شمس حقیقتی کوره‌مز اولدق. ایرانیلره قارشو بونی دیمك پك موافق برحسبحالدر: (سوف تری اذا انجلی الغبار) (أفرس تحتك أم حمار)!.

هرنه‌ایسه حضرت شیخدن کله‌جك همت ومعاونته لزوم یوقدر. بزهرشیئی الهدن بکلرز کبی برکوسکونلك اظهار اولنمیه‌رق. عجبا شیخ افندینك خاطری نقدرشیله‌خوش اولور، بالاستمزاج اشعار ایدیکز یولنده وان والیسنه برجواب یازلدی. شیخ افندینك دولتی بویله برمشکل موقعده صیقیشدیرمش اولمسندن طولایی کندیسنه نه‌دیمك لازمکلیر ایسه قلباً دیندی وصحایف اعمالی‌ده لسان حال ایله اوقوندی.

شیخ افندینك جلب قلبی یالکز روسیه‌یه قارشی عسکر طوپلاسون حکمندن ناشی دکلدر؛ ایشك ایچنده برده نسطوری بلاسی وار. چونکه حضرت شیخك اقامتکاهی وان ولایتنه تابع (حکاری) سنجاغی داخلنده کائن (شمدینان) ناحیه‌سیدر. بوناحیه‌ده نسطوری دینلان ونصارا دینده بولنان بروحشی قومك مسکنی‌در. اورای انکلیزلرك مجرای نفوذی کسلمشدر. هیچ برکون دیرلتی اکسیك اولماز؛ ایشته بوسببه مبنی‌ده اکرادك برمرکز امثاله مربوطیتی اقتضا ایدییوردی. حتی بونك ایچون مقام صدارته جواباً یازلمش اولان برتلغرافك مطالعه‌سی میزان اموره اولدیجه کافی معلومات مهمه اعطا ایدر.

مقام جلیل صدارت عظمایه

شیخ عبیدالله افندی حقنده اولان امر تلغرافیٔ صدارتپناهیلری مطالعه قلندی. مومی الیهك اوحوالیده‌کی قوهٔ نفوذیه‌سی ایجابنجه کندوسنك جلب قلبی وتأمینیله اوطرفده اولان میلتك ازاله‌سی الزم وبرده تکیه‌سنك دونجه مصمح انظاراعتباراولمسی تشتت قلوب ایله اخلاقی بوزلمش اولان اکرادك اوحوالیده‌کی

نسطوریلره قارشی اتحاد قلوبنی تسهیل ایده‌جك اسبابدن عد ایدلمسی انسبدر.
الحاصل شیخ مومی‌الیهك تلطیفی ملکی وسیاسی اوله‌رق مستلزم انواع محاسن
بولندیغی خاطرگذار چاکری بولنمغله، بوبابده اولجه وان ولایتنه بورادن دخی
یازیلان وصایانك هنوز جوابی آلنه‌جق قدر زمان دخی کچمامش اولمغله اجرای
ایجابی منوط ارادهٔ علیهٔ خدیو اعظمیلریدر.

۲۸ تشرین ثانی سنه ۱۲۹۳ غازی احمد مختار

واندن شیخك اقامتگاهنه اوقیش موسمنده آدم کیدوب کلمسی لااقل یکرمی
کونه محتاج اولدیغندن جواب کلوبده ایشه نتیجه ویریله‌جکی صره‌ده روسیه‌لو
ایله متارکه وبعده مصالحه وقوعبولدی. آرتق شیخمزك منتندن‌ده هیئت دولتله
برابر جمله مسلمین قورتلدی!

بعدالمحاربه بوشیخ افندینك عجملرله برعظیم غوغاسی وقوعبولدی، دولت
قوهٔ مادیه ایله‌شیخی مملکتندن قالدرمغه واستانبوله کتیرمکه مجبور اولدی. صکره
شیخ افندی استانبولده مسافر اولدیغی خانه‌ده اربعینه کیرمشدر شایعه‌سی ضمننده
تستر ایدرك مملکتنه فرار ایتدی. دولت ینه بیك درلو لطائف‌الحیل ترتیبی
ایله‌شیخ افندی‌یی استانبوله کتیرتدی؛ اقامت ایچون مکه‌یه کوندردی‌ده اوراده
ایکن انفاس معدودهٔ حیاتنی اکمال ایلدی .....

دشمنك ارضرومی چویرمکه قیام ایتمسی

برآیدن یعنی عزیزیه محاربه‌سندن بری دشمنك برحرکتی کورولمدیکندن،
دوه‌بوینی جوارنده اولدیغی یرده قاله‌رق قیش ملابسه‌سیله حرکات عسکریه‌سنی
تعطیل ایتدی زعمنده بولنیور ایدك. چونکه قریم محاربه‌سی زماننده آناطولی
جهتنده قیشین حرکات عسکریه تعطیل ایدلمش اولدیغی مثللو؛ اولاری‌ده روسیه
دولتیله‌وقوعه کلان محاربه‌لرده دخی قیش مدتی برمتارکهٔ طبیعیه حکمنده‌طوتلمش
اولدیغی تواریخده کوریلیور؛ بلکه بومحاربه‌نك‌ده قیشی اویله اولور مطالعه‌سی
ذهنلره تبادر ایتمش ایدی. (دوست اویور دشمن اویوماز!) مثل مشهوری
حکمنجه مکر بزم دشمنمزده اویومیورمش. قارصك ایشنی بتیردکدن واوراده‌کی
عسکرینی بعدالمعاینه چوروکنی صاغلامندن آییردقدنصکره صوغانلی طاغنك
قارلرینی کورودوب یوللری آچدیره‌رق دوه بویننده‌کی اردوکاهنه طاقم طاقم
خیلیجه عسکر وطوپ ولوازمات سائره کتیرمش اولدیغی تحقیق قلندیغی کبی،
برده ارضروم اووه‌سنده واقع کوسه محمدله پاسینلرده کائن توی قریه‌سنك آره

برنده كى جبلك كديكندن يول يابمقده اولديغى شايعه‌سى چيقدى. تحقيق اولنديغنده يابديغى يولى بزم تعرضمزدن وقايه ايتمك اوزره يولك ارضروم اووه‌سنه ناظر بولنان جهتنه برخيلى سواريسنى بيله كچيرمش وكوزجى بوغازندن ارضرومه كلمكده اولان يولى‌ده كسمش اولديغى آكلاشلدى. شوحالده چلدير سنجاغنك مركزيله ارضرومك مواصله‌سى‌ده قطع اولنمش اولدى .

براوفه‌جق سوارى محاربه‌سى

ارضروم اووه‌سنك بوجهتنه ايتمش اولان دشمنك حالنى كشف ايتمك وخفيف برشى ايسه يقالايوب ايشنى بتيرمك اوزره ارضرومده بولنان كافهٔ سواريلرك كزيده‌لرندن اوچ، بشيوز آتلو ترتيب اولنوب (هنس) و (توفانج) قريه‌لرى جهتنه سوارى لواسى ادهم پاشا قوماندا سيله چيقارلدى. بالمناسبه يوقاريلرده نام شجاعت اتسامنى خير ايله ياد أيلديكمز مهر على آغا ايله آنك خصوصى سواريلرندن بعضيلرى‌ده بونلر ايله كوندرلمش ايدى. چونكه (قنبرسز دوكون اولماز) نرده برتفنك پاطلاسه وپاطلامق احتمالى اولسه قوماندان پاشا مهر على آغانى اوراية كوندرر وآنك وجودندن بيوك بيوك خدمتلر بكله‌نير ايدى. حتى بعض كره‌لر مهر على آغا ياورلك خدمتنده قوللانيلير ايدى. سواريمز كيدرك روس سواريلريله حربه طوتشديلر. ايشيديلان تفنك سسلرى روسك بوجهته كچيرمش اولديغى بتون سواريلرنى اوركوتديكندن كانه‌سى حاضرلنه‌رق محاربه‌يه چيقمش اولدقلريله مقدارلرينك اوچ درت آلاى سوارى قدر اولديغى آكلاشلمش؛ بزمكيلرده طوتشمش اولدقلرى محاربه‌يى براقوبده چكيله‌مدكلرندن بوسوارى محاربه‌سى برقاچ ساعتلر امتداد ايتمشدر. نهايت دشمن سواريسى ايلريلدكجه بزمكيلر چكيلمشلر؛ ايكنديدن صكره‌ده ايشه فيصل ويرمشلردر.

عسكرمز معاينه اولندقده اون بش، يكرمى نفرقدر ضايعاتمز اولديغى تحقق ايتمش ومهر على آغاده بومحاربه‌ده آياغنك طباننده قورشونله مجروح اولمشدر. مهر على آغانك ياره‌سنك برى‌وقورشونك تأثيرى مهمجه اولديغندن قوماندان پاشا اردونك اك ماهر وكزيده جراحلرنى مهر علينك ياره‌سنه باقمغه تعيين ايتمش ايسه‌ده مهر على بوراده‌ده بزم جراحلرمزه التفات ايتميه‌رك عادت قوميه‌لرى دائره‌سنده كندى آرقداشلرينه ياره‌سنى تيمار ايتديريور ايدى. مهر على شمدى‌يه قدر پك چوق قورشون ياره‌لرى آلمش ايسه‌ده هيچ بريسندن وجودنده اثر قالمديغى حالده بوجريحه‌سى بعدالالتيام كنديسنى طوپال براقمشدر.

اردومزی ارضروم ایله برابر محاصره‌یه آلمق اوزره دشمنك اووه جهتنه كچدیكی تحقق ایتدیكی كبی ارضرومك جهت غربیه‌سنده واقع استانبول یولنك ادخالات واخراجاتنه سرعت واهمیت ویرلدی. برایكی كون صكره استانبول جهتی تلغرافی دخی قطع اولنه‌جغندن هیچ اولماز ایسه دشمنك برقوۀ كلیه‌سی كلوبده تلغرافمزی قطع ایدنجیه قدر برقاچ كون اولسون مخابره‌مز امتداد ایتمك اوزره تلغرافمزی تخریب ایتمك ایچون دشمنك ارسال ایده‌جكی برمفرزه‌نك شرندن وقایه ایتمك املیله بزم سواریلردن خط بوینه برایكی بلوك قدری كوندرلدی. دشمن یاپمق اوزره چالیشمقده اولدیغی یولی اكمال ایدرك بعض طوپلرینی و پیاده‌سنی اووه جهتنه كچیردیكی ویواش یواش اووه‌یه یاییله‌رق ارضرومك غربنه طوغری ایلریلمكده اولدیغی تحقیق قلندی.

مختار پاشانك استانبوله چاغیرلمسی

برایكی كونه قدر درسعادت طریقنك دخی قطع اولنه‌جغی حساب ایدلمكده ایكن قوماندان پاشا، سرعسكر رؤف پاشادن صورتی آتیده محرر اولان شفره‌لی برتلغرافی آلدی. چونكه فوسفور مصطفی پاشا سرعسكر ایكن برقاچ كون اول استانبولدن طوپلانمش اولان عساكر ملیه ویاخود ملكیه قوماندانلغنه، ورؤف پاشاده سرعسكرلكه تعیین اولنمشیدی.

غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینه

بعض مذاكره ضمننده ذات عالئ آصفانه‌لرینك درسعادته كلمسی مقتضای ارادۀ سنیۀ جناب ملوكانه‌دن اولمغله قوماندانلغه اوراده بولنان اسماعیل پاشا حضرتلرینك توكیلی وكندوسنه تعلیمات وسائر وصایا وتبلیغاتك اعطاسیله همان بوطرفه عزیمت بیورلمسی. ١٢ كانون اول سنه ١٢٩٣ رؤف

بوتلغراف اوكله‌دن صكره آلندی وكتم اولندی. چونكه شاید ایش شایع اولوبده دشمنك مملكت ایچنده جاسوسلری وار ایسه آنلرك قولاغنه یتشور وروس اردوسنه ابلاغ ایدیلورده چیقیله‌جق یوللر طوتولور مطالعه‌سنه مبنی ایدی. درحال اسماعیل پاشا جلب اولندی كندوسنه وصایای شفاهیه ویرلدیكی كبی یاپیله‌جق ایشلر ایچون تعلیمات تحریریه دخی اعطا قلندی. آقشامدن صكره‌یه قدرده هرشیئمز حاضر اولدی. شوقدر وار كه مهر علی مجروحاً محاربه یرندن عودت ایتدیكی زمان شاید قوماندان پاشانك ارضرومدن برطرفه چیقمسی لازمكلور ایسه كندوسنكده برابرجه چیقارلمسنی رجا ایتمشیدی. چونكه هم

اعداسنك شماتتنی کوره‌جکسنك ، هم‌ده محاربه‌دن اول وصکره موسقوفه قارشی ایتدکلرینك جزاسی پك آغر اوله‌جغنك فرقنده اولمسیله صاغ صاغ دشمنك آلنه دوشمکدن فوق‌العاده محترز بولنیوردی .

مهر علی ایچون برقیزاق یاپدیرلدی ؛ یاتسودن اول کندوسی یتاغیله برابر قیزاغه یاتیریله‌رق یوله چیقارلدی .

کیجه ساعت اوچ‌ده قوماندان پاشا لازم‌الحضور اولان ارکان وامرادن بعضلرینی جلب ایله وصایاسنی اکمال وتکریر ایتدکدنصکره یکرمی اوتوز قدر سواری ایله متوکلاً علی‌الله مملکتی ترك ایتدی ؛ زیرا یولده روس سواریلریله چاتشمق احتمالی وار ایدی . قوماندان پاشا اوجله فقیری برابرجه آلمق عزمنده دکل ایدی ؛ صکره بنم کوستردیکم ایجاب وآرزو اوزرینه برابر بولنمقلغمی امر ایتدی . ارضرومده بولنان خانه‌مزده‌کی جماعتی اوجله طربزونه آشیرمش اولدیغمدن یالکزأوه کیدرك بعض لوازمات آلوب بزم أوده اقامت ایدن متعلقاتمدن یوقاریلرده اسمی سبق ایدن حلمی افندی‌یه وداع ایدرك شعبان آغا ایله برابر کیجه‌لین ایلیجه یولنی طوتدق . کیجه‌نك ساعت یدیسنده قره‌بیق خانه واصل اولدق که مختار پاشا حضرتلری‌ده حیوانلرینی دیکلندیرمك ایچون او خانه اینمش و آتش یاقدیروب ایصینورلر ایمش . قره بیق خانه واصل اولنجه‌یه قدر قاردن وصغوقدن ودشمن سواریسنه ملاقی اولورز قورقوسندن نه‌لر چکدیکمی بن بیلورم . قاردن برعمان ایچنده یووارلانیوردق . کیجه‌نك دهشتی و آرالق آرالق یولك غیب اولمسنك طبعه‌ایراث ایتدیکی خلجان ناقابل تعریفدر . شعبان آغا بنم پیشدارم ایدی . بن‌ده شعبان آغانك دمداری ! الحاصل ایکیمزده بری بریمزك یار غمکساری ایدك . یارم ساعتدنصکره هپ بردن بینه‌رك صباحه قارشی (آتش قلعه) یه ، وکونش چیقار ایکن (پرنه قبان) قریه‌سنه واصل اولدق .

یوقاریده اسمی‌وذکری کچن انکلیزلی جنرال کامبل ، بزاردو ایله‌ارضرومه کلدکدنصکره کندوسی ارضرومده قپانمامق ایچون بوکویده اختیار اقامت ایتمش ایدی . مختار پاشا حضرتلریله برلشدیلر اوکویده تلغراف ماکنه‌سی اولدیغندن پلونه‌نك دوشمش اولدیغنی بزه اوراده بوجنرال خبر ویردی . یوقاریده ذکری کچدیکی وجهله درحال شبقه‌ده‌کی عسکرك کری آلنمسی مطالعه‌سی مختار پاشا

اوراده درمیان أیلدی ایدی. او کون او کویدن حرکت اولنه‌رق اقشامی بایبورده وارلدی. دفتردار حاجی عاکف افندی ایله ملاقات اولنه‌رق بر راحتجه اویقو اویوندی. فرداسی کون کمشخانه‌یه، والحاصل بشنجی کونی طربزونه یتشلدی. مختار پاشا ارکان حکومت ملکیه و مأمورین عسکریه طرفندن استقبال اولنه‌رق عاکف افندینك اوصرده طربزونده بولنان خانه‌سنه مسافر اولدی؛ فقیرده بزم چولوق چوجغك استیجار ایتدیکی خانه‌یه ایندم.

طربزون قادینلرینك مختار پاشا حقنده‌کی اعتقادلری

آنلردن تحقیقمه کوره، کویا مختار پاشا قارص وارضرومی وبتون اردولری موسقوفه صاتمش اولدیغندن طربزونه کیره‌جکی کون قاریلر طرفندن طاشه طوتیله‌جغی محقق ایکن هر نصلسه بعض عقلانك حیلولتیله ایشك برطرف ایدلدیکی آکلاشلدی. کندی کندیمه حدت ایدرك دیدم‌که: یاهو! بز نصل آتشلرك ونه یولده احتیاجلرك ایچندن چیقدق! واقعا دولت علیه اردولرینك آلتی آی قدر دشمن قارشوسندن شان مظفریت و غالبیتی توفیق ایدن جناب موفق الاموردر؛ لکن بونك سبب ظاهریسی‌ده مختار پاشادر. بوذات کیجه اویقولرینی نفسنه حرام ایتدی؛ چالیشدی، چبالادی، محارباتك کافه‌سنده مصلحتك سوقیله الك مخاطره‌لی آتش خطلرینی کندیسنه جولانکاه اتخاذ أیلدی. شمدی السنهٔ انامده نامنك بویله برانصافسزجه هذیان ایله یاد اولنمسی مطلقا جهالتدن تمییزسزلکدن، فساد اخلاقدن ناشیدر.

اخلاق عمومیه‌یه عائد برمطالعه

افکار عمومیه‌سنك بومقوله اباطیلی سرعتله قبوله مستعد اولان بویله بر قومك ایچنده موقع ممتاز صاحبی اولوبده نتور کتیرمکسزین ایش کورمك کرچکدن پك کوچ برشی ایمش دیه کندی کندیمه تأسفلر ایتدم طوردم. واقعا مجربین امور عالم اولان علما وعقلای اسلاف (اعتقاد العوام کذب الحمار تقوم ساعةً وتسقط ساعةً) دیمشلر ایسه‌ده بو نتیجه عموم شرقلیلرك اخلاق نتیجه‌سیمیدر، یوقسه غرب وشرقك کافه‌سنه بردن شاملمیدر؟ برچوق زمان بورالرینی دوشندم، غرب وشرقده‌کی وقوعات تاریخیه‌دن بعض پارچه‌لری‌ده خاطریمه کتیردم. کوردم‌که بوخسته‌لق بنی بشرك طبعاً وخلقةً مبتلا اولدیغی بردرد مزمن وقدیمدر. میدانه کلان برایولکدن، برملتك الك اهمیتسز برچوبانی بیله حصه‌دار مباهات اوله‌رق کندوسنی اوفعل ممدوحك اعظم ارکان اجراآتندن عد ایدییورده قوصقوصلانیور. عمومی اوله‌رق توجه ایدن بر فنالقدن دخی

هر کس تبری آیلیه‌رك او فنالق ولو سوهوم اولسون بر شخص معینه اسناد ایدملك ودرلنوب طوپلانوب بر آدمك قوجاغنه قونمق ایستنلیور.

شو قدر که غربلیلرك انتظام اداره‌سی. افکار عمومیه‌نك اویله مناسبتسزیره تهییج ایتمسنه مانع اولیور. ایش أرلرندن دائما ملتك منافعنه موافق ثمره‌لر اقتطاف اولنیور، واوذاتلرك ده عندالعموم قدروشرفی آرتیور. لکن بزده اصول اداره، انتظام ورعایت قاعده‌دن زیاده بخت وطالعك هوسنه محکوم اولدیغندن بالضروره ملتك یوزینی اکشیده‌جك وتکدر خاطرینی موجب اوله‌جق وقوعاتك متمادی الوقوع اولمسی، أولیای امورك اهانت وخیانتله اشتهار ایتمسنه سبب اولیور.

واقعات اسلافیه بر کره کوز اوکنه آلنسون. دولت علیه هرهانکی محاربه‌یی غیب ایتمش و نقدر ضایعات ملکیه‌ده بولنمش ایسه، آنك بادیلری مطلقا متنفع اولان مقابل طرفدن پارشوت آلمش ویاخود اب و جدی ویا کندوسی مسلمان اولمامق سببیله دولتك باشنه بوبلایی قصداً وخیانةً کتیرمشدر؛ یوقسه هیئت عمومیه‌نك هیچ برقصور وخطاسی یوقدر. هر شیئمز، هرلوازمز لزومندن بیله زیاده‌ایکن مجرد او آدمك خیانتی سببیله بومصیبته دوشورلمشدر. شایعه‌سی چیقه‌رق افکار عمومیه بر ویا برقاچ شخص معینك اوزرنده توطئه أیلشدر. دولت دخی بالضروره اوشایعه‌نك آقندیسنه اویوب کیدرك نیجه بیکناهلرك قاننه کیرمشدر..

قورد اسماعیل پاشانك آناطولی اردوسی باش قوماندانلغنه تعیین قلندیغی

شمدی مختار پاشاده بوحوادثی ایشیتمش ایسه مغموم و محزون اولمشدر. کندوسنی کوره‌مه‌ده براز تسلی ایده‌یم مطالعه‌سیله مسافر اولدیغی خانه‌یه کیتدیکمده، آناطولی حرب اردوسی قوماندانلغندن انفصال ایتمش اولدیغی وقوماندانلغك اسماعیل پاشایه توجیه اولندیغی و بو توجیهاتك امر تلغرافیسی بز ارضرومدن چیقدیغمزك فرداسی کونی ارضرومه کیتمش اولدیغی خبر ویردی. خبر بونك اصلی یوقدر. زیرا سزه کلان تلغرافده اسماعیل پاشانی وکیل ایدیکز وتعلیمات ویریکز دینمشدی؛ سز الآن ینه آناطولی قوماندانیسکز؛ اکرچه بویله اولمیوبده انفصالکز لازمکله ایدی دولتك ذات عالیکزدن برقوزقوسی یوقدی یا! انفصال ایتدیکز، یریکزه اسماعیل پاشا تعیین اولندی؛ بیورك استانبوله کلیکز دیرلر ایدی. یوق صحیحدر؛ حتی بوراده‌کی سوق مأموری خسرو پاشایه اسماعیل پاشانك اویولده برامر تلغرافیسی کلمش وایش صورت رسمیه‌ده تحقق ایتمشدر؛ بناءً علیه تردده محل یوقدر دیدی. ایشك صورت وقوعنه عاملله برابر

بنده تعجب ایتدم. آرتق بریکی ایشتدیکم شیئی ایشتمامش اولدیغنی آکلادیغمدن بن ده کندوسنه برشی سویلمدم.

قوهٔ بحریه‌مزه متعلق بر قاچ سوز

بز طربزونده ایکن دولت علیه‌نك پوسته واپورلرندن (مرسین) نامنده‌کی واپورینك ارکلی ایله سینوب آره‌سنده روسیه دونماسی طرفندن طوتلمش اولدیغی حوادثی انتشار ایتمش ایدی. مختار پاشانك طربزونه کلدیکی وقره‌دکز طریقیله استانبوله کیده‌جکی ویا کیتمکده اولدیغی روسیه دونماسی طرفندن ایشیدیلورایسه، هانکی اجنبی واپورنده اولور ایسه اولسون دشمن طرفندن واپورك آرانلق ومختار پاشانك طوتلق احتمالی بولندیغی جهتله، پاشاده برابر اولدیغی حالده جمله‌مز ایکی کون صکره طربزوندن حرکت ایده‌جك اولان نمسه‌نك (لوئید) قومپانیه‌سی واپورینه بینمك قرارینی ویردك، اوصورتله اشاعه ایتدك. کافهٔ اشیا واحمال واثقالمز اوواپوره کیتدی ایدی. پاشانك کندوسی یالکزجه اوله‌رق برکون دها اول طربزوندن متهیئ حرکت اولان بر فرانسز واپورینه بینه‌رك آچلدی. یاورلر و سائر متعلقاتی بتمله برابر نمسه واپورینه قالدی. هرنه ایسه موعود اولان کونی کلدی بزده نمسه واپوریله طربزوندن حرکت ایلدك.

برکیجه سینوب‌ایله ارکلی آره‌سنده واقع کرامپه برونی حذالرنده کیدر ایکن آنسزین برطوپ آتلدی، واپورمز طوردی. بتون اویقویه وارمش اولان قماره وکوکرته یولجیلری عجبا نصل بر قضایه طوتلدق ونه اولدی‌ده واپور طوردی تلاشیله اویقولرندن ویرلرندن فیرلادیلر. باقلدیغنده اوست طرفزده آللی یشیللی فنارلره مستغرق اولمش و فنارك بریسی اینر و دیکری چیقه‌رق بزم واپوره و بزبرلرینه اشارت ویریر ایکی واپورك طورمقده بولنمش اولدیغی کورولدی. فقیرله برابر هپ یولجیلر حکم ایتدك‌که بونلر روس واپوریدر. مختار پاشا واپورمزده وارمیدر دیه آنی آرایه‌جقلر. باشنده قیچنده ایکی فناری اولان برصندال اوته‌کی واپورلردن آیرلدی، بزه‌متوجهاً کلیور. بزده عجبا نه‌کوره‌جکز، باشمزه نه‌لر کله‌جك دیه اوصندالك وصولنه انتظار ایدییور ایدك. چونکه احوال حربیه الجاآتنجه اصول وقواعد دول معطل اولمش واویله توز وطوپراقده فرمان اوقونمز مثلنك جاری‌الحکم اولدیغی هرکس اعتراف ایتمکده بولنمشیدی. صندال کلدی، بزم واپورمزده اسکله‌سنی ایندیردی برده نردباندن موسقوف شابقه‌سی یرینه من‌غیرمأمول برقاچ‌دانه‌قرمزی فسك چیقمقده‌اولدیغی کورلمسونمی!.

بو حالدن واپورك ایچنده كی مسلمان یولجیلرك ممنونیتلری . فرنكلرك ده حدتلری
نمایان اولدی . مسلمانلرك ممنونیتنك سببی ، الحمدلله اوزرمزه كلان واپور روس
واپوری دكل ایمش ؛ روس واپوری اوله‌ایدی كیم بیلیر نه اولوردی ، بلكه‌ده
بعضیلرمزی اسیر آلوردی ، سلامتله یقایی قورتاردق مطالعه‌سنه‌مبنی ؛ فرنكلرك ده
تعجب وحدتی ؛ (طویدن [*] صكره نعره ، خوش كلدك بیرام آغا) ضرب مثلی
حكمنجه (مرسین) واپوری كیتدكدنصكره دولت علیه دوننماسنك نظر تیقظ
وانتباهلرینك بی‌وقت اوله‌رق آچیلمش اولمسنه وبویله دقتلرك وقتیله ایدلمامش
اولدیغنه مستند ایدی .

واقعاده حدت ایده‌جك شیدر . چونكه اوصرده‌ده دولت علیه‌نك مراكب
بحریه‌سی عدداً ، قوتاً ، متانتاً روسیه دوننماسنك فوقنده ایدی . قره دكزك بزم
دوننمامزك بر مانوره حوضی حكمنده اولمسی ، وهله زرهلی واپورلرمزك قره‌دكزده‌كی
بتون روسیه سواحلنی تهدید ایتمسی لازم كاوركن ، بالعكس بز تهدید اولندق .
آندن فضله اوله‌رق‌ده موسقوفك ایكی چوروك اخشاب واپوری بزم قوص قوجه‌مان
بر پوسته واپورمزی‌ده یقالایوب كوتوردی . بوكا انسانك نصل جانی یانماز ؛ حمیت
عثمانیه واسلامیه‌سی اولان بر كوز بو حاله قارشو نصل قان آغلاماز ...

دوننمامزك اویله بر قوتلی زماننده قره دكزده روسیه‌نك محكومی اولمش
ایدك ؛ ربم كوسترمسون شمدی روسلرله بر محاربه ظهور ایتسه (كچن محاربه‌دن
اون درت سنه صكره دیمكدر) نه یاپارز ؛ بتون سواحلمزله برابر استانبولی
نصل محافظه ایدرز ؛ چونكه او محاربه‌دن صكره موسقوف قره دكزده‌كی
دوننماسنی حدكماله ابلاغ ایتدی ! الآنده كیجه كوندوز دیمیوب چالیشیور . بزم
دوننمامزك ایسه بالعكس محاربه زماننده موجود اولان قوتی دخی قالمدی ! . كچن
محاربه اثناسنده قوۀ بحریه‌مزك درجه‌سی یوز فرض اولنه‌جق اولورسه ، بو سوزش
نامه‌یی یازدیغم صرده‌ده موجود اولان دوننمامزك درجه‌سی یكرمی بش بیله دكلدر !

های كیدی ترك دوننماسی های ! بوندن ایكییوز ویوزاللی سنه اولنه كلنجیه‌دك
براونه‌جق حكمدیرمه كزك سنجاغنه قارشو قوۀ بحریه‌سی درجۀ كمالده اولان اك
بیوك دولت وملتلرك دوننماسی سرو پردۀ تعظیم واحترام ایدی . شمدی ایسه عادی
بالقجی قیقلرندن دخی اوركه‌جك بر درگۀ اضمحلالده چالقانوب طوریورسكز ! .

[*] تزكجه دوكون دیمكدر .

سببی فساد اخلاقمز نتیجه‌سی اولان سوءاداره‌در. مسئولی‌ده بزز! (یامحول‌الحول والاهوال حول حالنا الی احسن‌الحال) و (تلك الایام نداولها بین‌الناس) آیت کریمه‌سنی یاد ایله متسلی اوله‌رق صوصه‌لم.

هر نه ایسه فسلی اوله‌رق واپورمزك ایچنه چیقانلر بزم بر قاچ نفر بحریه ضابطانمزدن عبارت ایدی. واپورمزك نره‌دن کلوب نره‌یه کیتدیکنی، سواریسنك اسمنی، نه واپوری اولدیغنی سؤال ایتدیلر. برده اللرنده‌کی فنارلرایله آیاقلانمش اولان بتون یولجیلرك برقسمنی شویله‌جه برکوزدن کچیردکدن‌صکره صاووشوب کیتدیلر. بزده واپورمزه یول ویردك. آرتق‌واپورده فرنکلرك‌خندهٔ استهزاسنی اوراجقده برترك اولوبده ایشتمکدن بیوك مصیبت تصور اولنه‌ماز. فرنکلرك مؤاخذاتیله قاچمش اولان اویقومی کتیرمك ایچون قماره‌ده خیلیجه اوغراشدم ایسه‌ده ممکن اولمدیغندن قلبم پك آجیقلی محاکماتك ومزعج تصوراتك موقع تزاحمی اولدیغی حالده واپورك قیچی اوسته‌ده‌کی کزنتی محلنه چیقه‌رق صباحه قدر طبان تپدم. فرداسی کون استانبوله مواصلت اولندی. آرتق ییلانلاشمش اولان فرنك آرقداشلرمك یوزینی کورمز اولدم. استانبولده مختار پاشانك منلا کورانیده واقع قوناغنه کیتدم. برده عالمه باقدیغمده هرکسی غریق دریای حزن واسف کوردم. سببی مکر موسقوف ادرنه‌یه کلمش، مختار پاشاده چتالجه استحکاماتنك حالنه باقمق اوزره مأموراً کیتمش ایمش..

بنم استانبوله مواصلتم اثناسنده مجلس مبعوثان آچیق ایدی. مرسین واپورینك روس دونماسی طرفندن نهب اولنمسی سببی واپورك کیتدیکی صره‌ده بحریه ناظری‌اولوب انکلیز لقبیله معروف اولان فتحی پاشا دامادی سعید پاشایی جلب ایله سؤال ایتمشلر. پاشا حضرتلری‌ده ضایع اولان واپور مهم وقیمتلی برشی اولمیوب بش آلتی بیك لیرالق عادی واسکی برواپور اولدیغی، وسایهٔ شاهانه‌ده! اوندن دها اعلالرینك موجود بولندیغی، جوابنی ویرمسیله هیئت مبعوثانه قارشی پاشانك ارائه ایتدیکی طور تجاهل ویاخود جهل موجب توبیخ ومؤاخذات اولدیغی ایشتمشیدم. فسبحان الله! ده باقندی حاله‌که، هیئت ایشی نه نقطهٔ نظردن کوره‌رك سؤال ایدیور، پاشا حضرتلری نصل‌جواب‌ویریبور!..

مختار پاشانك سبب انفصالی

ایکی کون صکره مختار پاشا حضرتلری چتالجه‌دن کلدیلر. کورشدیکمده استانبوله جلب اولنملرینك سببنی تحقیق ایتمش اولدیغندن آنی حکایه ایلدی.

مکرسه برچاوشی، برملازمی؛ الحاصل آناطولیده بولنمش اولانلردن بریسنه، فریاد وفغانلر ایدرك بر جمعه کونی سلاملق یرنده مختار پاشا علیهنده شوکتمأب افندمزه برعرضحال ویردیرلمش؛ مختار پاشا شویله خائندر، بویله جانیدر، اردویی محو ایتدی، باتیردی؛ دولتی بتیردی کبی فریادلرك ایچنه صیقیشدیرلمش اولان اغراض شخصیه‌یه او وسیله ایله وجود بولدیرلمش؛ وذاتاً اردونك‌ده بوزلمسی او آدمك معروضاتنی تصدیق ایتمسیله مختار پاشا محاکمه‌یه چکلمك وجزالره دوچار ایدلمك أملیله آناطولیدن کتیرلمش اما، مشارالیهك ارضرومدن استانبوله کلمك اوزره یولده بولندیغی مدت ظرفنده روم ایلی جهتنك حالی فنالشمش، دشمن نقطهٔ توجهی استانبول اولمق اوزره ادرنه‌یه یاقلاشمش، سلیمان پاشانك خط مواصله‌سی کسیله‌رك کوملجنه طاغلرینه دوشمش الحاصل روم ایلیده‌کی عسکرك کووه‌نه‌جك بریری قالمامش واستانبولك محافظه‌سی ایچون بتون بتون تدبیرلر شاشمش ایمش.

مختار پاشانك استانبول محافظه‌سی مأموریتیله چتالجه‌یه کیتمسی

مختار پاشا استانبوله مواصلت ایتدیکی کونك کیجه‌سی انعقاد ایدن مجلس وکلایه جلب اولنه‌رق دولتك بولندیغی حال تهلکه‌یه مقابل نه‌یاپمسی لازم‌کله‌جکی حقنده رأیی سؤال اولندیغنده چتالجه استحکاماتنك بالذات حالنی کورمدکجه اوبابده بررأی ویره‌میه‌جکنی سویلمش، فرداسی کون استحکامات مذکوره‌یه کیدوب تماميله معاینه وتفتیش ایتمش، شهدیده کله‌رك تصارلادیغی رأیی مجلس مذکوره بیان ایلمش واستحکاماتك نقصان‌اولان بعض یرلرینی اصلاح‌ایتدیروب مدافعه حالنه قویمق واوراده اجتماع ایده‌جك عسکره قوماندا ایلمك اوزره تعلق ایدن ارادهٔ سنیه حکمنجه تکرار مأموراً چتالجه جهتنه متهیٔ حرکت بولنمش اولدیغنی آکلادم.

مختار پاشا حکم ارادهٔ سنیه‌یه توفیقاً چتالجه‌یه کیتدی؛ برایکی کون صکره‌ده اولدیغی یره فقیری ایستدی. استانبوله روم ایلی مهاجرلرینك دوکولدیکی، ویوللرده ضعفای مهاجرین جنازه‌لرینك سریلوب قالدیغی، وحتی شمندوفر قطارلرینك دخی نه‌یاپه‌جقلرینی شاشیردقلری بر صره‌ده سرکه‌جیدن حرکت ایتمکده اولان واغونسز یالکز بر لوقوموتیفه بنه‌رك خادم کویینه کیتدم. اوراده سوق مأموری طیار پاشانك ارائه ایتدیکی تسهیلات نقلیه سایه‌سنده چتالجه اردوسی مرکزی اتخاذ اولنان (اوزجونلی) قریه‌سنده پاشا حضرتلرینه

ملاقی اولدرق آرتق روم ایلی جهتندن استانبولك مدافعه‌سی اسبابنك استکمالیله مشغول اولوب قالدق .

بوندن اوته‌سی احوال حربیه اوزرینه بر مطالعهٔ اجمالیه ایله عسکره‌دن انتهاز ایده‌جکم بردیکر فرصته متعلق قالسون . [*]

شمدیلك صوك ١٥ رمضان سنه ١٣٠٧ و ٢٢ نیسان سنه ١٣٠٦

[*] صاحب اثر بوبابده برشی یازمه‌دن وفات ایتمشدر . طابع

ذیل

مصره دائر

بوسرنوشتی مشغولیت رسمیه‌دن اختلاس وقت ایتدیکم زمانلر مصرده قره‌لادم ایدی. مصرده بولنمقلغمك سببی‌ده، رسمی ودیپلوماسی تعبیرایله اشغال وحقیقیسی ایسه استیلا صورتیله مصره کیرمش اولان انکلیزلری سوز ایله؟ چیقارمق ایچون غازی احمد مختار پاشا حضرتلری رفاقتیله مصره کلمش اولان هیئتك ایچنده مأموراً بولنیور ایدم. بو جهتله مصر نه ایمش ونصل اولمشده بوحاله کلمش وعصر عزیزینك، شو زمانده کوردیکمز حال اضمحلالنه نه درجه‌یه‌قدر تأثیری اولمشدر؛ بونلرینی لایقیله تدقیق وتحقیقه فرصت اولورمشدی. بوبابده انتساب اولنان حقایق حال مساعد اولدیغی درجه‌ده بروجه زیر مجملاً قلمه آلندی:

مصروالیسی محمد علینك حالی ودولته قارشو وسیلهٔ عصیانی

هجرتك بیك ایکییوز یکرمی سنه‌سنده بعض تدابیر فتنه‌کاری ایله باشیبوزوق عسکری سرکرده‌لکندن مصر والیلکنه ارتقا ایدن قواله‌لی محمد علی پاشا، دولت علیهٔ عثمانیه وحکومت مبجلهٔ اسلامیه‌نك موجودیتی دشمنی اولان بعض اوروپالیلردن وخصوصیله فرانسزلردن کوردیکی تشویق و ارشاد، واحوال وادارهٔ دولتده مشاهده اولنان استعداد اوزرینه سرمست هوای استقلال اولمش، واو صرده‌ده بالطبع دولت علیه‌یی ورجال اموری ادارهٔ مملکته اهل کورمامك کبی بعض کیچ بینلکلرده ایشه منضم اولمسیله، سیاسی وغایت مهم بر فرلداق چویرمکه نفسنده اقتدار کوروب تطبیقات واجراآتنه مصرك زراعتی توسیع، امورادارە وعسکریه‌سی تنظیم وفابریقه‌لر ومکتبلر وتجارتکاهلر تأسیس ایله منویات استقبالیه‌سی اسبابی تهیئه وتهیمدن باشلامشدر.

محمد علی، رفع ایده‌جکی رأیت عصیانی بوصورتله ترقیات بلاد ورفاه حال عباد پرده‌سی آلتنده مدت مدیده صاقلامش ایدی. نهایت ایش قوامنه کلدیکی کبی بالفعل تجاوزاته قیام أیلدیکی اثناده، چونکه خروج علی السلطانك عندالاسلام اکبر جنایاتدن معدود اولمسیله، ساده ضمیر علمای اسلامیه‌یه مقابل تجاوزات واقعه‌سنی آنجق او عصرده استانبولده سرعسکر بولنان خسرو پاشانك مصر والیلکی اثناسنده بینلرنده حاصل اولان اغبرار درونك سوقیه واغراض شخصیه‌سی القاآتنه تبعیتله مصردن عزل وقتلنی مراد ایدن جنتمکان فردوس آشیان، مجد وعالی همت ومجدد دعایم دولت وملت اولان سلطان محمود عدلی خان حضرتلرینك بغیر حقٍ نظر غضبنه اوغرادیغندن، اوعصرك عادتی اولدیغی وجهله مجرد قاننی دوکدیرمامك ایچون التزام أیلدیکی مدافعهٔ مشروعه‌یی وجوده کتیرمك اوزره اختیار اولنمش بر حرکت اضطراریه شکل وصورتنه قویمش، وکوته نظران عامه‌یه قارشو مصلحته کیدردیکی سوسلی ومناسبتلی شو ماسکه‌نك وآتیده کوریله‌جك بعض اشاعات اغفالیه‌سنك آلتندن دولت علیهٔ عثمانیه‌نك کسر قوت وشوکتنه وبالکده معاذالله تخریب اساس موجودیتنه حصر نظر أیلمشدر.

عصیانك سبب معنویسی

محمدعلی‌نك تقویهٔ تصورات وتصرفاتنه اسباب عدیده‌دن ناشی مصرك موقعنك دخی پك بیوك دخلی اولمشدریا! بو سببلرك بریسی: خطهٔ مصریه عادتی، مدنیتی، لسانی، جنسیتی ترکلرله مغایر ویالکز دیانةً متحد برقومك وطنی اولمسیدر. [*]

ثانیاً: بوممکلت تا فراعنه زمانندن بری اجنبی حکمدارلرك تحت حکمنده مرکز سلطنت اوله‌رق وفقط اکثریا شام وحلب وآطنه دخی ملتحقاً داخل حوزهٔ تصرف اولدیغی حالده مستقلاً اداره اولنه‌کلمش اولدیغی آثار متعدده وقدیمه ایله رسوخیاب اذهان اهالی بولنمسیدر. [**]

---

[*] معلومدرکه اسلامیتك مادة الاصل ظهوری اولان اخاء و سعادت بشر مقصد علویسی سیدالکائنات افندمز حضرتلرندن صکره آنجق یکرمی سنه‌قدر پایدار اوله‌بیلوب اخیراً ظاهر اولان قومیت، ملیت، عصبیت، مذهب، تحکم، تفرد منازعاتیله عالم اسلامیتمز تاریخی دخی اقوام سائره ادیانی کبی هرج ومرج اولمش بولندیغندن خطهٔ مصریه‌یی بو منطقهٔ شورشدن خارج عد ایتمك ممکن اوله‌ماز.

[**] محمدعلینك تجاوزی اثناسنده شام وحلب وآطنه‌یی استیلا ایتمسی واورالر ادارهٔ مصریه‌یه الحاق اولنمدقجه دولته قارشو آچدیغی مخاصمه قاپوسنی قپایه‌میه‌جغنی اوغلی ابراهیم پاشانك کوتاهیه‌دن دولتی تهدید ایتدیکی اثناده متوسطین دول اجانب انظارینه وضع أیلمسی بومدعایه شاهددر.

ثالثاً : توحید اسلام کبی مقدس وسیاسی برمقصد عالمکیر ایله غزوات وفتوحات متتابعه اوغرنده نثار جان ایدن وادبای عثمانیه وبلکده بالعموم سکنهٔ ممالك محروسه لسانندن (شمس عصر کبی سایه‌سی مدید وعمری قصیر ایدی) مثللو برتعبیر بدیعدن مرتب وغایت شعشعه‌دار نشانهٔ رضا ولیاقتی حاملاً بالافتخار داخل خطیرة‌القدس اولان، جوهر سیال سیاست وحکمت سلطان سلیم معالی منقبت حضرتلرینك دولت چراکسه‌یی تدمیر وخطهٔ مصریه وبالمناسبه بقعهٔ حجازیه‌یی تسخیر ایله سلطنت وخلافتی جمع ایتدکدنصکره، حیلولت ایدن موانع متتابعهٔ سیاسیه الجاآتیله آتی‌یه تعلیق ایلدیکی ادارهٔ مصریه تنظیماتنك نقصان قالان جهتی، اخلاف عظامی طرفندن کرك دولتك اووقتکی طرز اداره‌سنك مناسبتسزلکندن وکرك مصرك اوزاقلغندن، هرنه‌ایسه موقعك احتیاجیله‌متناسب برصورتده تأسیسنه همت بیورلمامشدر. بوجهتله حکومت مندرسه انقاضندن متباقی اشخاصك قوهٔ مفکره‌سنده یرلشمش اولان کوله‌منلك اصولی بعدالفتح مصرده‌ده تجدد ایدرك، ذاتاً بونلر سوق عصبیت ایله هیچ بروقت حکومت عثمانیه‌یه دوست ومحب اولمدقلرندن. طبیعتلرنده مندمج اولان فکر انتقامك سوقیله زمان زمان اشکال عجیبه ومتخالفه ایله مصرده اختلال چیقاروب طورمشلردر. کوله‌منلرك بری بری علیهنده دوام ایدوب طوران حرکات خونریزانه‌سی ایسه اهالیٔ محلیه‌یی حیاتلرندن بیزار اوله‌جق برحاله کتیردیکندن، هر مصرلینك کندولرینی أمنیت وسلامت آیدینلغنه چیقاره‌جق برصاحب ظهورك وجودینی درت کوزله کوزله‌دیکی محمد علی تفرس ایتمشیدی. [*]

رابعاً : مصرك طرز وطور اداره‌سی دولتك بشقه ایالتلرینك طرز واداره‌سنه بکزه‌ییوب، سوء اداره‌دن ویا غلط تفهمدن ناشی موقعك ایجابی ظن اولنان

وهابی وقعه‌سی مناسبتیله محمد علینك دولت علیه نامنه اوله‌رق خطهٔ حجازیه‌ده دوام ایدن وبعض نقصان خبره ومعلومات اصحابنه کوره دولت علیه‌یه منتدارانه برخدمت عد ایدیلان موفقیاتی دخی کندوسنده هوس استقلالی اویاندیران اسبابك اعاظمندندر. چونکه بقعهٔ حجازیه دخی شام وحلب کبی دولت چراکسه‌نك داخل حوزهٔ اداره‌سی دکلمی ایدی‌یا؟ اودولت مضمحله‌یه خیرالخلف اولمق قورونتیسیله ظهور ایدن محمد علینك خطهٔ حجازیه‌یی کوزینه کسدیرمامسی هیچ ممکن اولورمی ایدی!

[*] کوله‌منلردن علی بکك عصیان واستقلالی واووقت دولت علیه ایله محارب بولنان روسیه دولتیله اتحادی وابوالذهب محمد بك وقعه‌سی‌که جودت تاریخنده تفصیلی مذکوردر. بونلر هپ افکار مبسوطه نتایجندندر.

برخصوصیت مصرده محافظه اولنمش کیتمشدر. والیلر ایسه خورجنی، صندوغنی طولدیرمنی وبرده استانبولده‌کی قپو کهیاسنه وصرافنه پاره یتشدیرمکی وظیفهٔ اصلیه عد ایدرك روح اداره‌یی آله آله‌جق تدابیری اتخاذدن غفلت ایتمشلر. انتظام وتأسیس آسایشدن وامنیت وسلامت مملکته متعلق وظائفدن بسبتون اهمال ایلمشلردر. بوحالك برقسمی ولاتك محاکمهٔ اموره مقتدر وعاقبتی ملاحظه‌یه اهل اولمامسندن واهل اولانلرده ادارهٔ عمومیه‌نك طرز وشکلنه بالضروره اتباع ایتمسندن نشأت ایتمشدر.

الحاصل والیلر مملکتی طرف طرف کوله‌منلرك ادارهٔ کیفیه‌سنه قارشو کیف مااتفق براقوب کندیلری آنلرك ادارهٔ ظالمانه‌سنه قارشی برمسافر محترم شکلنده سیرجی ویاخود جبایت امواله مأمور برخراججی حکمنده قالمشلردر.

خامساً: ممالك دولت علیه‌نك اقسام سائره‌سندن زیاده مصرك حسب الموقع اوروپالیلرك جولانکاه تجارت وسیاستی اولمسی‌ده ایشك یك مهم سببلرندن بریسیدر. مصرلیلرك ترکلر علیهنده‌کی آتش خصومتك کلیاً ازاله ایدیله‌میوب تحت الرماد قالمسنه بزم اداره‌سزلکمز سببیت ویرمش ایسه‌ده، اوآتشك نفخه‌زن اشعالی اولانلرده اوروپالیلردر. محمد علی‌نك، مملکتده واداره‌سنده کوردیکی استعدادك مرشدی ومادی ومعنوی استفاده‌سنك آلت اجراسی کافهٔ اوروپالیلردر.

هرنه‌ایسه دمیر أللی بر اجرا آدمی اولان محمد علی، تولیتندن بش آلتی‌سنه صکره افکار عمومیه‌یی ألده ایدنمك وخط حرکتی اوزرنده کوردیکی اسباب معوقه‌یی برطرف ایتمك اولا کوله‌منلری وکوله‌منلك اصولنی امحا ایله ممکن اوله‌جغنی کسدیرمش اولدیغندن، صوروقوعیه‌سنی تاریخلرك بیان أیلدیکی طرز مدهشده کوله‌منلری غایته ایردکدنصکره [**] وقتی مطمع نظری اولان نقطهٔ استقلالی طوتمق وسائطنی استحصال واستکماله حصر أیلشدر.

[**] کوله‌منلکك ابتدای ظهوری بغدادده خلفاء عباسیه‌نك شعشهٔ اقبالنك برق آور جهانیان اولدیغی اثناده‌در. خلفانك امر جهاده وغزایی وادارهٔ مملکت کلفتی کندولرینك سالب حضور وراحتی اولدیغنی کورمکه باشلادقلری زمانك ابتداسی کوله‌منلرك دخی مبدأ فیض وسعادتی اولمشدر.

کوله‌منلر، مهارت عسکریه‌لری سایه‌سنده بغدادده امیرالامرا القابنی احراز ایدوبده خلفانی کافهٔ اقتدار مادیدن تجریده قدر وارمش اولدقلری تواریخ آشنایانه کوره وارسته‌ٔ ایضاحدر. حتی بوفکر مصرده خلفای مشارالیهمك مصرده والیسی بولنان وحالده کوردیکی

عصیانه مدخل

محمد علی ، تصورات باغیانه‌سنی اجرایه شو قپوبی مدخل عد ایدییورکه، کأنه عکا والیسی عبدالله پاشا ، مصردن قاچمش اولان برطاقم فلاح خانه‌لرینی عکاده اسکان وایوا ایله مصره اعاده ایتمامش ؛ دولتده ایسه عبدالله پاشایه سوز کچیره‌جك اقتدار قالمامش [*] اولمسیله مجرد عبدالله پاشایی سوزه یاترمق و تربیه ایتمك ایچون براً وبحراً دولتك رضاسی خلافنه اوله‌رق عکا اوزرینه قوۀ کلیه ایله یوزیدیکی کبی ، برقسم اردوسی دخی اوغلی ابراهیم پاشا قوماندامسی وفرانسز سلیمان پاشانك ارکان حربیه ریاستیله جبل لبنان ، شام ، حما ، حمص الحاصل بتون سوریه و حلب و ساحل جهتندن آطنه ولایتلرینی بعدالاستیلا قونیه طریقیله استانبول اوزرینه آلوب یورویوب‌ویردیکی اثناده دولتك بعدبرهة من‌الزمان تدارك ایدرك صدراعظم رشید پاشا قوماندامسیله سوق ایلدیکی مقابله اردوسیله‌ده قونیه اوکنده قارشولشه‌رق رشید پاشا اردوسنی بوزوب رشید پاشایی اسیر ایتدکدنصکره کوتاهیه‌یه قدر کلمشدر.

دولتك ایسه بشقه برقوت تدارکنه آتیده بیان اولنه‌جق اسبابدن ناشی

استعداد اوزرینه اخیراً کسب استقلال ایدن « اخشید » ك وجودیله برابرسرایت ایتمشیدی. دولت اخشیدیه‌دنصکره غربدن کلان فاطمیلرك دور سلطنتنده مصرده طرز اداره بشقه بر شکله کیردی ایسه‌ده حکومت فاطمیه‌نك انقراضندنصکره مصرك تاج سلطنتی ترکلردن کردلره ، کردلردن ینه ترکلره ، ترکلردن چرکسلره انتقال ایدوب طورمش ، یعنی شمدیکی عثمانلی ملیتنی تشکیل ایدن اقوامك سرمباهتنده لمعه‌نثاراولوب قالمشدر. بغدادك ایرانیلرایله تورانیلرك دست استیلاسنده کوروب کچوردیکی انقلابات متتابعه‌ایله کوله‌منلكك اصل الاصولنه برخلل کلیوب، شوقدرکه عصراً بعدعصر شکلنی تغییرایله تحمك اساسنده‌کی قوتی، استعدادی محافظه ایلمشدر. بغداد کوله‌منلرینك خاتمه‌سی اخیراً سلطان محمودعدلی خان حضرتلرینه قارشو اولدقجه برغائله احداث ایدن بغداد والیسی عالم مشهور داود پاشادرکه صورت قتلی وقعنی تاریخ عصری کاملنفی حکایه ایدر. ایشته بغداد ومصرکی ترکیبات عنصریه‌سنده عربلغی غالب اولان قطعه‌لرده کوله‌منلك اصولنك اختیار وتأییدینی ایجاب ایدن شیئك حقیقتی دوشونیلورایسه کوریلورکه رأس اداره‌سنده بولنانلرله برابر اقوام عربیه‌نك جدیاتله وامورادارە ایله مقید اولمغی سومز برحاله کلدکلرندن ورفاه وسفاهته ونفسانی انتقاماته کثرت میل وانهما کلرندن ناشی مملکتك روحی مثابه‌سنده اولان قوۀ تکیلیه کوله‌منلك طرزنده وآخر برقومك یوزنده تجلی ایدرك آخر (الحکم لمن غلب) دستورندن آلدقلری قوتك حکمیله بالطبع حائز ریاست امور اولمشلر ایدی .

[*] محمد علی ، عبدالله پاشانك حالندن صورت رسمیه‌ده شکایت ایتدکجه باب عالی محمد علی‌یه عکاده مصرده ممالك دولت علیه‌دن اولمسیله اهالی نرده‌ده راحت و حضورینی بولور ایسه‌ده اوراده اقامتده مختار اولدیغندن عبدالله پاشایه بوبابده جبر ایتمك حکمت حکومته منافیدر امرینی تبلیغ ایله امتناعه چالیشورمش .

وقتی اولمدیغندن، روسیه‌دولتی کبی بردشمن قدیمنه‌مجبور التجا اوله‌رق حقوق مشروعهٔ دولتك‌مدافعه ومحافظه‌سی مقصدیله موسقوفلری بکقوزه‌قدر کتیروب وسائط دیپلوماسیه‌یه مراجعتله محمدعلینك تجاوزاتنی تحدید ایلشدر.

لکن محمدعلی، شام وحلب و آطنه‌دن چیقمق ایستمدیکندن آلتی‌سنه‌صکره حافظ پاشا قوماندا‌سیله استحضار ایتدیکی بشقه بر اردونك نزیبده منهزم اولدیغی خبرینی ایشتمکسزین تجرع ایلدیکی کونا کون آلام سیاسیه ایله کندینی وقف درد بی‌دوا ایدن سلطان‌محمود عدلی‌خان حضرتلری وداع عالم‌فانی ایلشیدی.

عاقبت جناب عبدالمجید خانك اوائل سلطنتده انکلتره و روسیه و آوستریا دولتلرینك مداخله و تأثیر نفوذلریله محمدعلی ضبط ایتدیکی ولایاتی و سوریه قطعه‌سنی دولته اعاده‌یه مجبور اوله‌رق اولادیت وجهله مصر والیلکنه قناعت ایتدکدنصکره تتابع زمان‌ایله مصر شمدیکی شکل واداره‌یی قزانمشدر.

نصل اولدیده دولت مغلوب ایلدی

محمدعلی‌نك تجاوز ایتدیکی اثناده دولت علیه ایسه ادرنه معاهده‌سنی ایجاب ایدن روسیه محاربه‌سندن و سکز طقوز سنه امتداد ایدن روم اختلالی ویونان استقلالی دورندن هنوز قورتلمش و اشقودره‌لی مصطفی و بغداد والیسی داود پاشالر غوائلنی‌کبی یورغونلقلرله غایته ایردیرمش، وبغدادده حکم سورن‌ودولتی انواع مهالك سیاسیه‌یه عرض ایدن کوله‌من اوجاغنی سوندورمش، و آلتی سنه اول یکیچری عسکرینی محو ولغو ایدوب آنك یرینه تشکیل ایلدیکی عساکر نظامیه‌ایسه هنوزدرجهٔ کافیه‌ده‌قوت وانتظام آله‌مامش، خزینه‌ایسه بلایای متتابعهٔ سیاسیه‌دن و اصول ادارهٔنك کفایتسزلکندن ناشی طام طاقر بر حالده اولدقدن بشقه جهلای‌خلقده دولتك یکانه‌چارهٔ سلامتی حکمنده اولمق‌اوزره یکیچرینك لغوی تدبیرینی اختیار ایتمسندن طولایی تمیز حقیقت ایتمکسزین دولتك اوعزم مجددانه‌سندن منفعل بولنمشیدی. [*] ایشته محمد علی بویله بر آمانسز زمانده

---

[*] یکیچرینك لغوندن طولایی عموم عثمانلی اقوامنك ادارهٔ دولتدن غیر راضی اولمسنك سببی، خلقك برچوغی حالاً ومالاً یکیچریلر یوزندن منفعتدار اولدیغی کبی برقسمی دخی اقارب ومتعلقاتی سببیله بالفعل او اوجاغه مربوط ایدی. دولت یکیچریلری صورت جبریه وقهریه‌ده قلعه مجبور اولدیغی کبی اهالینك برچوغنك سلسلهٔ منافعی شکست اوله‌رق ادارهٔ بیتیه‌لری یولنی شاشیرمش وبرطاقمنك‌ده اقارب وخویشاوندی حیاتلرینك ازاله اولنمسی سببیله ماتمکده حالنی آلان خانه‌لره بالذات وبالواسطه علاقه‌دار بولنمش اولملرندن حاصل اولان انکسار قولایجه‌جق اوکیله‌جق یاره‌لردن اولمدیغی کبی، یا کاور ایجادی‌ظن‌ایتدکلری

کوردیکی استعداد وألویرن فرصت اوزرینه منویات فسادیه سنی اجرایه قیام ایلشدر.

دولتك بولندیغی شو تنکنای اضطراب کفایت ایتمیور ایمش کبی، بر طرفدن ده محمد علی، دولتی ودولتلیلری بشقه، وتابعیتده امت ورعایانی بسبتون بشقه فرض ایدن عوام خلق بیننه ابلهفریبانه برطاقم یالدیزلی اشاعات قاپوب صالیویرمشدر. شویله که: کویا محمد علی، ممالك شاهانه نك هرطرفنده اجرای حکم ایتمکده اولان مظالمه قارشی حرکت ایدییورمش. اورتالغی دوزلده جکمش. اغراض ومنافع شخصیه نك ترویجی مقصدیله حضرت پادشاهه تقرب وتحکم ایدن سرای خلقیله بعض وکلانك حقندن کله جکمش، بلکه ده آخر زمانده ظهوری منتظر اولان مهدی بو ایمش [*] کبی انواع ترهات واشاعات ایله طرفین عسکرینك قولاقلرینی طولدیرمش اولمقدن ناشی، اردومز خلقنك اکثریسی مستکن اولان اغبراردن قطع النظر محمد علی نك حرکتی بونقطهٔ نظردن کوره رك محمد علی نك موفقیتنی تمنی ایله مأمور اجراسی اولدیغی وظیفهٔ تدافعیه یی جان حقیله ایفا ایتمزلر ومحمد علی نك جماعتی ایسه بالعکس کمال جد وعزمله ألویرن هربرفرصتدن استفاده ایتمك ایسترلر ایمش!

محمدعلی نك سواد جمیتنه قارشو بر ایکی سوز

شمدی شویله جه کندی کندیمزه برطوروب دوشونور ایسه‌ك بتون اهل ایمانی قان آغلاده جق اولان احوال اضمحلالیه نك بریسی ده محمدعلی نك پادشاه مرحوم ومغفور علیهنه خائنانه برصورتده اختیار ایتدیکی شو حرکت خروجیه نك آلت اجراسی والڭ مهم ارکانی لواء الحمد اسلامك حاملی اولان ینه شو جاهل ترکلردن، واو علم سعادتك تحت اتحادنده مستظل اقوام سائرهٔ عثمانیه دن تدارك ایلسیدر.

نتیجه سی؛ مجرد درت پاره‌لق اکمك زقوملانمق ایچون نه اولدیغی ویا اوله جغی

عساکر منتظمه اصولنی دولتك قبول ایتمسی عوام وبلکه ده بعض خواص ناس بیننده عالك دیننه تعرض ایدلمش معناسنه قدر ویراش ایدیکه، بوحال، اداره ایله ملت آره سنده کی رابطهٔ اتحادك همان کاملاً انحلال ایتمش اولدیغنه دلیل کافیدر.

[*] آه بو مهدینك وجود موهومی ده امت اسلامیه بیننده نقدر فساد وتفرقه یی ونه رتبه ضایعات سیاسیه یی موجب اولمشدر. شو خیالپرست انسانلرك طوراً بطور چیتاردقلری نوع نوع عقاید موهومه بازیچه سنك صوکی کلمیه جکمی؟! اکمکسز بیك بیك وقولایجه جق همان جنته کیدیویرمك عشقیله وفقه کیر انتظار اولان جمیتمز افرادی، نقد اوله رق ثمرهٔ سعیینی ادراکدن کوز یوموبده ویره‌سیه برراس المال ایدنمك هوسیله دست کشای ابتهال وتضرع اولاق طمعنه غلبه ایده جك برزمانه تکرار یتشمیه جکمی؟ فسبحان القادر!..

بالایسز اولان بو توردی، بر باغینك اغفالاتنه قاپیله‌رق تحت امروقوماندا‌سنده اجتماع ایله بتون عالم اسلامیتك امید منفردی اولان بر هیئت دولت علیه‌نده وبالتضمن کندی وطنی ومملکتی ضدینه حرکت وخروج ایدن حیوان سوازیسنك کربلا میدانده حضرت شاه شهدایه قارشو سل سیف ایدن خذله‌دن نه‌فرقی واردر؟.. هتك حرمت وفخامت اهل بیت اولمسه، آنلر جرملرینی بردرجه‌یه قدر تعلیل ایده‌بیلورلر ایسه‌ده، محمد علی تابعلرندن اویله برعذر استماعنه‌ده میدان یوقدر. آنلر ایچون هیچ برکریزگاه تصوراولنه‌ماز. بونلرکی مجرد حب ریاست وشوق شهرت ایله اجنبی انتریقه‌سنه اویان بدبخت بر شقینك کیفنه خدمت وامام وقت اوزرینه شقاوتکارانه ومتجاوزانه بر حرکتدن بشقه دکلدر. [*]

محمد علی قارنی طویدقدن صکره کافهٔ لوازم وحقوق انسانیه‌یی آیاقلری آلتنه آله‌رق باباسنه بیله صالدیره‌جق صورتده دنی‌الطبع اولان‌ایپسز، صاپسز، حس ملیت ولذت اجتماع مدنیت وحاکمیتدن محروم بوحشرات جامده‌یی باشنه طوپلارکن هیچ شبهه یوقدرکه (انسان طوغدیغی یری آراماز،طویدیغی موقعی آرار) ضرب مثلی حقوق وطنیه‌سنی چیکنتدیرمك ایچون واجب‌الامتثال بر قضیهٔ‌مسلمه یولنده تفسیر ایدوب وابلهفریبانه دها نیجه بیك دره‌دن انواع‌صولر آقیده‌رق وطوربه‌لر طولوسی آلتونلر صاچه‌رق شق عصای اسلامیت اوغرنده سوق أیلمشدر. [**]

---

[*] جناب امیرالمؤمنین امام علی کرم‌الله وجهه حضرتلری ایله‌معاویه‌نك وقایع‌معلومه‌سی اثناسنده معاویه‌یه معاونت قصدیله ایشه صوقیلوب برشیلر قزانمق ایستیان استانبول قیصرینه قارشومعاویه: [بزم منازعامز برعائله افرادندن‌ایکی کشینك‌مشاجره‌سی قبیلندندر. خارجدن براجنبی‌نك مداخله‌سنه محل یوقدر. شاید قیصر او ایشه صوقیلوبده استفاده ایتمك عزمنده ایسه خصممله ترك خصومت ایدرك بالاتحاد آنك مقدمةالجیشی اولدیغم حالده قیصر علیهنه یوریمکه حاضرم] جوابنی ویرمش ایمش. (ببین تفاوت ما این کجا وآن کجا) بتون اجنبیلرك یعنی عالم نصرانیتك تحریکیله آنلرك حسابنه حرکت ایدن بر شقی ایله اوته‌کینك احوالنی موازنه‌یه کافی برحکایه‌جکدر.

[**] عجبا اواثناده ومحاربات‌واقعه میدانلرنده ترك حیات ایتمش اولان بدبختان‌امتی‌رحمت ولعنتدن هانکیسیله یاد ایده‌جکز؟ اوراسنی قارئین حضراتنك ذوقنه، وبوکونکی کونده مصرك اجنبی انتریقه‌لری آلتنده ایکلده‌مکده اولدیغنی کوروبده سرشك تأثر آقیدانلرك وجدانته براقه‌لم!

الحاصل عثمانليلق نامی آلتنده یشادقلری حالده محمد علینك سواد عصیانی تکثیر ایدن جماعت ، جسارت جاهلیه‌لری ویا شقاوت ازلیه‌لری اقتضاسنجه صیقلمازلر ایسه‌ده ، غرب وشرق تاریخلرینك آنلری وطنمزك أولادی عدایدرك بزه مال ایتدکلرندن طولایی بزلر یعنی اخلاف محجوب اولیورز .

اورتالغك کورو شنده بریاکلشلق

ایشك برغریب یری‌ده شوراسیکه ، اوروپالی ، آسیالی برطاقم ناقص نظرانده یا عن قصد ، ویا بلارؤیة محمد علی جماعتنك دولت علیه‌یه قارشو دوکدیکی قان مصرك برات سربستیسنی استحصال ایتمك ایچون مصرایلرك عرق حمیت وغیرتنده ، جاری اولان دماء حریت وآزادکی اولدیغنه ، ومصرك امتیاز حاضری وکأنه او آرسلان قومك ترکاره قارشو متینانه ومردانه وقوعبولان صولت وشجاعتلری نتیجه‌سی بولندیغنه قائلدرلر !..

حتی شو عصرده قلمی فرنکلر ایله جبل لبنان خرستیانلرینك ألنده بولنان مصر مطبوعاتی‌ده ، ایجاب ایتدکجه بو حالی آره صره لسان افتخار وستایشله یاد وتذکار ایله اوبیچاره قومی یعنی مصرایلری جانلاندرمق ایسترلر ؛ لکن ، (وتحسبهم ایقاظاً وهم رقود) آیتی (بالوسیط) نقطه‌سنه‌قدر اوقونورده برذوق ادبی ایله‌ده تفسیر ایدیلور ایسه ایش آکلاشیلور .

مصریلرده‌کی ضعف قلب

مصری ومصرایلری کورنلرو بیچاره مسکین فلاحلرك حالنی وطرز طبیعتلرینی آکلایانلر ، مصریلری هندیلردن دها زیاده ضعف قلبه مالك جبین ، وضیع ؛ والحاصل اعجز خلق الله اولمق اوزره خلق اولندقلرینی درحال اعتراف ایدرلر . حتی هر ایشده فلاحلرك دسیسه‌کارلغه سلوکی وحیله‌بازلغك آنلرده عادت حکمنه کچمسی ، مفطور اولدقلری ضعف ترکیبك مقتضاسیدر . حقیقت حال بویله ایکن ایشه یاکلش معنا ویرنلرك سوء تفهمنه قارشی فسبحان القادر القیوم دیمکدن بشقه برسوز بولنه‌مازا !

بوراسی بداهةً ثابتدرکه دکل آرسلان یورکلی برترکك ، کوی کنارلرنده میخانه‌جیلك ایدن عاجز برروملك نمایشکارانه برطفره‌سنه مقابل بيك مصر فلاحی بردن سرفرو برده‌ٔ تسلیم وانقياددر . نرده‌ده قالدی برترکك فعلاً برصورت هجوم کوسترمسی ، یالکز تهوره دلالت ایدر عادی وقباجه برسسیله برسوزی فلاحك بردن سیکیرلری چوزوله‌رك یرلره دوکلدکلری حالاً وفعلاً مثبتدر .

هرنه‌ایسه بوحقیقتی تقلیب ایله محمد علینك تجاوزات وفعلیاتنی ، مصرایلرك

هنری عد ایتمك، بزی اشخاصمز وافعالمزله برابر چالەرق آخره ویا کندیلرینه مال ایتمکه بکزر.

حال ظاهر، مسئله میدانده، طرفینده بوکون بیله اورتەده اولدقدنصکره، اوروپالیلر ویا مصرلیلر نصل تصور ایدرلر ایسه ایتسونلر؛ اوراسی اهلنه معلوم اولدیغندن ایشك نیم خندهٔ تعجبدن بشقەیه دکری یوق ایسەده، بومسئلەده اصل نقطهٔ ملاحظه محمدعلی نك حرکات باغیانەسیله ترکلردن آیرلمق، ودولت اسلامیەنك اجزای مرکبەسی انحلال بولمق کبی دوشونلمکسزین ذهنلره تبادر ایدن فجیع برحالتك مصریلرجه مدار افتخار عد اولنمسیدرکه، ایشته سوز بورایه کلنجه واوروپالی دوستلرمزك مقاصد حقیقیەسی کوز اوکنه آلننجه (بیلەمم أیلیەجك کریەمیدر، خندەمیدر؟) مصرعنی اوقورده تعجب کنان ولاحول خوان اولەرق صوصارز..

محمدعلی نك نتیجهٔ مساعیسی ومصرك عاقبت حالی

مصرك شویلەجه خارجدن انتظام ادارەسنه وتجارت وزراعتنك ترقیسنه باقیلور ایسه محمد علی نك، مصرك مادی ومعنوی کسب حیات ایتمسنه، مجددانه خدمتلر ایتدیکی وهلهً کورولور واعتراف اولنور ایسەده، حقیقته کلنجه بوکوردیکمز احوال اوزرینه عطف ایتدیکمز نظرهٔ حمقا بزه اومعلوماتی اعطا ایتمشدر دیرز. زیرا امعان نظر ایله واقعاتی علی ماهو علیه کورمك مراقبه دوشدیکمز کبی مصرك کافهٔ ثروتی وترقیٔ تجارتنك غایتی تشتیت کلمهٔ اسلامیەدن واوروپالیلری مصرده صاحب نفوذ ایتمکدن ومیلیونلر ایله مصر مسلمانلرینی ذاتلرندەکی استعداددن بالاستناده فرنکلره قارشی دها زیادەذلیل وحقیر براقمقدن عبارت اولمق اوزره بولورز. چونکه موقعك حکمی، اهالینك مزاجی، ودولت علیەیه قارشو طوتنەبیلمك اساسنك محافظەسیله برابر حکومت مؤسسەنك مصرده بارینەبیلمسی، آنجق بواسبابه توسلی ایجاب ایدر ایدی.

شمدی محمد علی نك مصرده کی سعینك نتیجەسنه باقەلمده الله ایچون سویلیەلم؛ مال میدانده، حساب اورتەدەدر. محمدعلی، خطهٔ مصریەدەکی جماعت وطنیەنك خیرینی وسلامتنی موجب اولەجق صورتدەهانکی برتدبیر حکمی یی تعقیب وتوریث ایدەبیلدی، لایتغیر نصل برقانون ملی مصرده محمدعلی یه خلف اولدی؟ مصرك یوم حشر وجزاسی اولان بوکونکی کونده محمد علی نك دفتر اعمالنده ومیزان افعالنده خلاصه اولەرق کورینن شی، آنجق اولاد واخفادینه برنانپارهٔ معیشت

برالقق، ودها طوغریسی برآلای سفهایی حرکات غیرمعقوله‌لریله مصر فلاحلری
یوزندن کچندیرمك طمعیدر. برده مصر فلاحلرینی دکل، مصر اراضیسنی احیا
ایله کندوسنك حرکات عصیانیه‌سنك ارکان اجراسی اولان ترك. آرناوود. چرکس
بش اون نفر چری باشی‌یی بو اراضی‌یه صاحب ایتمسیدر؛ بشقه دکلدر.

بو صحایفی یازدیغم عصرده مصرك طقوز ملیون [*] اهالیسی وار ایسه بونك
یارم ملیونی آنجق صاحب اراضی و املاك اولوب، اوست طرفنده‌کی ملیونلر
برقاریش طوپراغه بیله مالك اولمیه‌رق شونك بونك چفتجیلکی ایله قوت لایموت
کچنیر ویا مستأجراً بش اون فدان طوپراق زراعت ایده‌بیلور ایدی.

بیك ایکییوز طقسان طقوز تاریخ هجریسنده وتوفیق پاشانك عهد تولیتنده
مصرده اوروپالی اجنبیلر علیهنده حرکت اولنیور پرده‌سی آلتنده استتار ایدن
عرابی وقعه‌سی، مصرده متوطن اوروپالیلرله برابر اراضی واملاك اصحابندن
اولان ترك، آرناوود، چرکس کبی محمدعلی جماعتنك ثروتی علیهنه آچلمش
برحرب داخلی ایدی.

هرنه ایسه محمدعلی، دولت اسلامیه‌نك وجودینه عظیم رخنه‌لر آچدقدنصکره
کندوسنك کبرسنی جهتیله عارض اولان عته وجنون ایله برایکی سنه آزادهٔ
دغدغهٔ بود نبود اوله‌رق وعاقبت مسیر حیاتنك خاتمه‌سی نقطه‌سنده تقرر ایدرك
داروکیر صحت ومرضدن قورتلمشدر.

(نیده‌جکم اویله آلتون لکنی‌که ایچنه‌قان توکوروم) ضرب مثلنك مضربی
مطلقا صددیمزه کبی برحکایه اولسه‌کرکدر. بوکونکی کونده کافهٔ مسلمین، محمدعلی
ایله اعوان وانصاری حقنده ــ مناسب ایسه ــ حق رحمت ایلاسون کلبانکنی
چکرلر ایسه آنلرك لیاقتلرنی مشیت الٓهیه‌یه تعلیق ایله قراکلغه طبانجه صیقوب ده بر
سقطلق احداث ایتمامش اولور.

محمد علی دنصکره امر و اداره‌یه بالتوارث نائل اولان اولادینك هربری،
محمدعلی‌نك خیره متعلق صحایف اعمالنی قپایه‌رق مضار وخسار قسمنده‌کی حساب
جاریسنی ایشلدوب طورمشلر، وهربری فرصت بولدقجه دولت علیه علیهنه عصرك
حکمنه وحالك استعدادینه کوره چالشمشلردر. لکن بونلرك ایچنده هم دولته،

---

[*] اخیراً مصر قرعه مأمورلرندن واصل رتبهٔ تحقیق اولدیغنه کوره خطه‌نك سکنهٔ
عمومیه‌سی همان همان طقوز ملیون اهالی‌یه بالغ اولمقده ایمش.

هم مصره الك مضر اولان مصر والیلکی اثناسنده او مقامه خدیولك عنوانی استحصال وحکم وراثتی تغییر ایلیان اسماعیل پاشادر . مصرك شمدیکی حال هولناکنك قسم اعظمی اسماعیل پاشانك زمان تولیتی مولداتی وسیئات عصریه‌سی اختراعاتیدر. اسماعیل پاشا ، محضا دولت علیه ایله حبل ارتباطی کسوب مصرده مستقل برحکمدار شکلنه کیرمك ، آفریقا پادشاهی اولمق ، بلکه ده خطهٔ حجازیه‌یی قبضهٔ تصرفنه آلمق ، کلهٔ متفرقهٔ اسلامیه‌یی برقاتدها بولمك ایچون تشبث ایتمك طریق مفسدت ، اختیار ایلمك مسلك ملعنت براقامشدر. محمدعلی‌یی تعقیب ایدن والیلرك احوال اداریه‌لرینی ومسلکلرینی شویله‌جه براجمال ایتدکدنصکره اسماعیل پاشا عصر اداره‌سنك سیئات سیاسیه‌سندن و مصرك عاقبتدن بر نبذه بحث ایتمامش ایده‌میه‌جکم .

ابراهیم پاشا

محمدعلی ، أولادی ایچنده دولت علیه‌نك و خصوصیله خاندان معالی عنوان عثمانینك الك مدهش دشمنی ، عداوت شخصیه‌سنی سودای حکومتله مزج ایدنلرك مهمی محمد علی‌نك خلفی واوغلی ودولت علیه اردوسی علیهنه حرکت ایدن مصر اردوسنك قوماندانی واسماعیل پاشانك باباسی اولان ابراهیم پاشادر. « محمدعلی‌نك اواخر حالنده (بوناق پاپاس حالا کبره‌مدی) دیه کاوب کیدنلره دردیانار ایمش. باقدی بابایه باقندی اوغله ! .. » برکت ویرسونکه تصورات وترتیبات منویه‌سنی اظهاره وقت بوله‌مقسزین پدری محمد علی‌نك حیاتنده وفقط محمد علی‌نك جنتی تحقق ایتدکدنصکره کرهاً درسعادته کیدرك تقلد ایتدیکی وظیفهٔ تولیتندن اوچ آی کچر کچمز دست انتقام اجله تسلیم کریبان حیات ایدرك احداث ایتمك ایستدیکی دغدغه وغائلدن عالم اسلامیتی قورتارمشدر .

عباس پاشانك حالی وصورت اداره‌سی

بوندنصکره نوبت تولیت حسب الاصول محمدعلی‌نك بیوك اوغلی متوفی طوسون پاشانك اوغلی ومحمد علی‌نك زمان حیاتنده کتخداسی بولنان عباس پاشایه انتقال ایدر . واقعا بو آدم دخی محمدعلی‌نك خط حرکتی واثرینی معقب ایسه‌ده جناب حق بوذاتی‌ده بروهمه مبتلا ایدرك دائما محافظهٔ حیاتی قیدیله مقید اولمقدنناشی اثر معاداتی فعلیات درجه‌سنه چیقاراماز ایسه‌ده ، لکن اوتاریخده صدر اعظم اولان رشید پاشا مرحومه خیلی مخالفتلر وکوچلکلر احداث أیلمش اولدیغی‌ده مرویدر . بوده آلدقلری ایلك تربیه‌نك حکم واثریدر . حتی عباس پاشانك کتخدالغی وظیفه‌سنی ایفا ایتمکده ایکن بعض امور معلقهٔ مصریه‌نك تسویه‌سی

ایچون اولوقت عباس پاشانك استانبوله كوندرمش اولدیغی مناسترلی حسن پاشایه، رشید پاشا مرحوم طرفندن : (دولت علیه ١٢٥٥ تاریخندنبری موقع اجرایه قویدیغی وتأسیسنه چالشدیغی تنظیماتی وآنك ضمننده حصوله كلان امنیت جان ومال قضیه‌سنی دلائلیله بالتشریح دولت علیه‌جه مجالس ومحاكم تشكیل وولاة ومأمورین ملكیه وعسكریه‌نك وظایفنی تقیید ایله هرموقع ومقامه اقتضا ایدن قوانین وضع اولنمش اولدیغی حالده، مصرده حالا ادارهٔ كیفیه‌نك دوام جریانی مصلحت وقته توافق ایده‌میه‌جكی، وخصوصیله مناسبت موقعیه وحالیه ایجابنجه كندولریله معامله‌یه كیریشلمش اولان اوروپالیلرك شكایاتی دخی توالی ایلكده بولندیغی، واكرچه مصر والیلكی محمد علی‌یه ویریلان فرمان همایونلر موجبنجه محمد علی ایله اولادینه تخصیص ایدلمش ایسه‌ده، دولتك بوسماحتی مصرك امتیازات داخلیه‌سی شكلنده تلقی اولنه‌میوب غایتی یالكز مصر ایالتی والیلكنك محمد علی اولادینه ویرلمش اولمسندن عبارت بولندیغی، وهرنصل اولسه مصر، ممالك دولت علیه‌نك برجزؤ متمم ومهمی اولدیغی جهتله اصول اداره‌نك توحیدی یعنی تنظیمات خیریه‌نك مصرجه دخی موقع فعل واجرایه قونلسی، والحاصل قوانین جاریهٔ دولتك مصره دخی ادخالی لازمه‌دن ایدوكی...) توصیه اولنمش.

مناسترلی حسن پاشاده ایشده كوردیكی جدیت ومناسبته، وكیم بیلیر دها نه‌كبی لزوم وحكمته مبنی، رشید پاشانك تنبیهات واوامرینك اجراسنه وساطت ایتمك اوزره سوز ویروب مصره عودتله عباس پاشایه تبلیغ حال ایلمش ایمش.

عباس پاشا ایسه بوتبلیغاتی بیوكارندن حبه قدر آلدیغی ودست تربیتله قبه ایدر بیوتمكی كندوسنه بروظیفهٔ مقدسه ومهمه عد ایتدیكی ویا ایتدیرلدیكی فكر استقلاله مغایر كوروب، چونكه دولت علیه‌نك قوانین واصول اداره‌سنه توفیقاً مصرده اجرا اولنه‌جق تعدیلات اداریه، خلق نظرنده دولت‌علیه‌قوانیننه مصرك مربوطیتی كوستره‌جكی كبی. بووسیله‌ایله استانبولك نفوذی‌ده مصرده ازیاد بوله‌رق بلكه‌ده آتیده بر حق تفتیش‌ده قزانورلرده بوحالدن محمد علی اولادی ضرر، ومركز خلافتده كارایدر قورقوسیله بوراره یناشمامش؛ وفقط مادام‌كه اوروپالیلرك شكایاتی واردر؛ آنك‌بشقه یولده چاره‌سنه باقیلور مطالعاتنی درپیش ایله آنلرك تجارتلرینی توسیع ایتمك اسبابنی تهیه ایله شكایاتك اوكنه طورمق

ایستمش ؛ وازجمله اسکندریه‌دن سویشه قدر برشمندوفر انشاسنه تشبثله برابر تنظیمات ایچون رشید پاشایه سوز ویرن مناسترلی حسن پاشایی کتخدالق وظیفه سندن عزل ایتمشدر .

ایشك اکنی بللی ایتمامك ایچون حسن پاشانك استانبولدن عودتیله عزل اولمسنك آره‌یرندن برخیلی وقت کچیرلمش اولدیغندن ، حقیقت حالدن غافل اوله‌رق حسن پاشا کبی عاقل و مجرب ومحمد علی‌نك مشاور ومستشاری حکمنده بولنان برذاتك عزل ایدلمسی پك‌ده معقول بر حرکت دکلدر یولنده سرد مطالعه ایدن خیرخواهانه عباس پاشا : اوت افندم، بنده‌بیلورم؛ حسن پاشاعاقلدر، تجربه‌کاردر، حکیمدر ؛ لکن نه‌چاره‌که ولوساقط وناقص اولسون مصرده‌نم تصوراتم موقع فعل و اجرایه قونه‌جغندن بالضروره حسن پاشانك عقل و تجربه‌سندن استغنا حاصل اولدی‌ده آنك ایچون کتخدالق وظیفه‌سندن قالدیرلدی دیمش. آندنصکره رشیدپاشا عباس پاشایه ، بوده‌اوکا مخالفتله میدان آله‌رق طرفین‌ده خیلیجه ایلری کیتمش ایسه‌لرده بعض نقاتك خبر ویردیکنه کوره اوعصرده صهریت سنیه ایله بیت‌الشرف شهریاری‌یه اقتران ایلش اولان متنفذ و مشهور قپودان محمد علی پاشانك جیب طمعنه قونیلان حطام‌دنیا تأثیراتیله اخیراً ایچریدن ایچری‌یه یوللر بوله‌رق عباس پاشانك اوغلی الهامی پاشا ، جنتمکان عبدالمجید خان حضرتلرینه داماد ایدلمش ؛ واویله آهنین قلعه‌یه آرقه ویردکدنصکره عباس‌پاشا رشید پاشانك صولت سیاستندن یقایی صیرمشدر .

هرنه‌ایسه عباس‌پاشا اداره‌جه مصرده‌ایی کوتی برشی‌یاپمامش واداره مملکت دخی محمدعلی‌نك دور توایتده آلدیغی‌شکل دورانك حیزیله یورویوب کیتمشدر. عباس پاشا بش سنه قدر مصر والیلکنده بولندقدنصکره علی قول حلول اجل موعودیله‌وفات‌ایتمش وعلی‌روایة «بنها»ده یاپدیرمش‌اولدیغی کوشکنده یاتارایکن برمعتاد کندیسنی بکله‌مکده اولان کوله‌لری طرفندن برکیجه اویقو آره‌سنده ایکن قتل اولنمشدر .

تاریخلره نه‌درجه‌یه قدر اعتماد لازمدر. آکا برمثال

برکیجه مصرده رفاقتنده بولندیغم مختار پاشا ، مصرك اعاظم مأمورین واعیانندن ووزرادن شریف وریاض پاشالر ایله ایکنجی درجه پاشالرندن طلعت وثابت وذکی‌وشکیب وعلی شریف پاشالر. ودها سائرلرینی دعوت ایتمش ایدی. بعدالطعام مصاحبت اولنورکن اورته‌یه عباس پاشانك اجل موعودیله‌می ویا

مقتولاً می وفات ایتدیکی بحثی آتیلدی. حضارك جملهسی عباس پاشانك عصرینی ادراك ایتمش؛ حتی اکثریسی اوعصرك رجال مصلحتندن، وهله ریاض وشکیب پاشالر بالخاصه عباس پاشا پروردکانندن بولنمش اولدقلرندن بونلرك برقسمی اجلیله، دیکر طاقمی مقتولاً وفات ایتدیکی ادعاسنده بولنهرق هربری دعواسنی تأیید یولنده برچوق دلیللر وبرهانلر ایراد أیلدیلر. اجلیله وفاتنی ادعا ایدنلر، عباس پاشانی غسل ایدن جامع الازهر شیخ المشایخی شیخ سقا وکاشنی شیخی مرحوم حلبی افندیلری بالذات استنطاق ایدرك متوفانك وجودنده مقتولیته دلالت ایدر اماره وعلایم کورهمدکلرینی ایشتدکارینی سویلدیلر. بونلرك عکسنی التزام ایدن طرف دخی مشایخك ایشی حقیقت دائرهسنده خبرویرمەملری مسئلەسنك ایچنده پولتیق وسیاسی حاللرك موجود اولمسی احتمالندن نشأت ایدهبیلوب، یوقسه کندولری جنازهیی معاینه ایدن اطبادن فلان وفلاندن عباس پاشانك مقتولاً وفات ایتدیکنی ایشتدکارینی . واوکیجه بکجی اولان کولەلرك نەایچون فرار ایتدکارینی. وحتی متوفانك اوغلی الهامی پاشا مرحوم باباسنی قتل ایدن کولەلردن برینی استانبولده بیلمم نرهده واوتهکنی مصرده صورت مخصوصهده تدارك ایتدیکی فداکارلر واسطهسیله ومکافات نقدیه وعدیله انتقاماً قتل ایتدیرمش اولدیغنی، وحتی بردفعهده سرخوشلق حالیله کولەلرك برینك برمجلسده اقرارینك سبق ایتدیکنی ادعا ایتدیلر . براهینك تعددندن ناشی هیچ برطرف دیکرینی اسکات والزام ایدهمدی؛ حقیقتده آرهیرده قاینایوب کیتدی .

صورت محاوره ومباحثهیی اومجلسده ایشتدیکم اثناده طرفینك ایراد ایلدیکی دلائلدن ذهنمده وجود بولان ظن غالب ایله افکار عمومیهٔ مصریهنك خلافنه اولهرق کندی کندیمه عباس پاشانك اجلیله وفات ایتدیکی رأینده بولنمشیدم. دقت بیورلسونکه افکار واعتقاد عمومیه نرهده قالدی؛ بزم تحقیقات مخصوصهیه مستند اولان رأیمز نهنتیجهده قرار قیلدی. هرنهایسه اوراسی لازم دکل آ!

اقربالکمز شورانی آکلاتمق ایسترمکه، شمدی بوپاشالرك بعضیسی برزتاریخ قلمه آلمق مراد أیلسه ویاخود ایهالناسدن بریسی محمدعلی اولادینك برتاریخنی یازسه عباس پاشانك وفاتنی هربری کندی مسموعات وتحقیقاتنه بنا ایدهجکی، وهرکسك برطاقم ادلهٔ قویه ایلهده تأیید مدعا أیلیهجکی شبههسزدر. عصرلرجه کتابلر زمانك دست تخریبنه اوغرارده، ایکی متخالف روایتی متضمن اولان

کتابلرك بریسی محو اولەرق دیکری قالور ایسه میدانده قالان اثرواحدك حقیقت اولەرق بین الاخلاف تلقی اولنمسی لازمکلور. یوق ایش بویله اولمیوبده ایکیسیده بردن ایادیٔ تداولده بولنور ایسه حقیقتك تعدد ایتمیەجکی اساسنه مستنداً مطلقا بونلردن بریسنك کذبنه حکم ایدلمك اقتضا ایدر ایسه‌ده هانکیسنککنه حکم ایده‌لم؟..

بکا قالور ایسه اوراسنی مطلقا محررك قلمنده قوت وچکەسندەکی شدتك درجەسی بیلور. یا او محرره ایش یاکلش خبر ویرلمش، ویا برپولتیقەنك ایجابی اولەرق مسئلەنك اومحررك یازدیغی وجهله تشهیر ایدلمسی اقتضا ایتمش‌ده آنك اوزرینه تقلیب حقیقت اولنەرق اویلەجه اشاعه اولنمش ایسه! آرتق آنی اویله ایمش دیه قبولدن بشقه چاره قالماز. باقندی حالەکه اسامیسنی یازدیغم ذواتك جملەسی اوعصرك رجالندن اولدقلری حالده میدانه چیقان برحادثەنك صورت وقوعنك حقیقتنده اتفاق ایده‌مدیلر!

شومثالدن آکلاشلدی‌که تاریخك عمومه متعلق ابحاثندە، مثلا حرب ایدلمك، صلح اولنمق، قزانیلوب غائب ایدلمك، یوقدن وار اولمق، واردن یوق اولمق کبی نتائج بدیهیەده؛ برملتك، برقومك عمومنه عائد اولان شیلرده ایشی تاریخك یازدیغی کبی قبول ایدر ایسەکده، برحربك وقوعنه سبب اولان وحقیقةً برصلحی ایجاب ایدن شی نەدر؛ نصل اولدیده قزانیلدی؛ ایشك غائب اولمسنه کیم سبب اولدی؟ بورالرینی تعیینده احتیاطلیجه طاورانمق لازم اولدیغی مثللو، فلان آدم فلان عصرده فلانی شوسببه مبنی اولدورمش، ویا فلان ذاتدن‌ده شو یولده برفنالق صادر اولمش دیه یازیلان مباحثی‌ده هرحالده دوشونەرك تلقی ایتمك مقتضیدر. بویله شیلرك حقیقته تقریب ایدلمسی وعلت واسباب موجبەسنك حقیله میدانه قونیلمسی پك کوچدر.

بوبحثك دها سوز کوتورەجك یری چوق ایسه‌ده فقیر یالکز شوقدرجغنی یازمقله اکتفا ایدرمکه، تا خلفای راشدین عصرندن بزه طوغری یووارلانوب کلان قرون متعاقبه صحایفنده وجودنما اولمش دیه کوستریلان، وعین حقیقت اولمق اوزره یالدیزلی عبارەلرله صافهادان اخلافه یوتدیریلان روایات وواقعات تاریخیەنك چوروکنی صاغلامندن آییرمق پك دشواردر. حال بویله ایکن اکثریسی برمستبدك آرزوسی ویا انفعالات نفسانیه زوری، ویاخود قومی برتعصب الجاسیله یازلمش اولان آثاری واولبابده ایراد ایدیلان اقوالی واجب الامثال بر برهان

تاریخی عدیله زیدك بغضنده تفریط، عمرك حبنده افراط ایدلمك عندالعقلا تسلیم اولنور قضایادن دکلدر. هله مسئله بردین و آیین شکلنده و کندی کندینی آلداتمق ایچون لله فی الله یاپیلان برتولی وتبری صورتنده کوستریلور، و آندنده معنوی برقزانج، اخروی برتمتع هوسنه دوشوله‌رك بین المسلمین سفك دمایی نتیجه ویره‌جك درجه‌ده تفرقه حصوله کلیر ایسه، بو حالده بدبخت انسانك تمیز حقیقت ایتمکسزین کورکورینه کوره‌نکه تبعیت ایتمسی ویا قیون سوریسی مثللو بلاتعقل کوسه‌منك حرکاتنه اویپویرمسی کبی مفطور اولدیغی برخصلت تقلیدیه نتیجهٔ مشئومه‌سیدر دینه‌بیلور.

سعید پاشانك زمان اداره‌سی

عباس پاشادنصکره مصرده مقام ولایتی احراز ایدن سعید پاشادر. بونك دخی اوته‌کیلر کبی کوچوکدن قولاغی زهرلنمش اولدیغندن دولت علیه علیهنه اوله‌رق اجنبیلره بالالتجا استحصال استقلالیت اوغرنده صرف ایتدیکی امك، واسراف ایتدیکی آبرو قالمامشدر.

خلقه اکانجه لازمیا! بونك بوحالنی کورن اجنبی دوستلرمزدن! بعضیلری هم منفعتلرینی تأمین ایتمك، همده سعید پاشانك أملی یولنه کیرر ایسه حصول تفرقه ایله بنای اسلامه خلل کلمك کبی ایکی باشلی برأیلکه دسترس اولمق وبرموفقیت حاصل اولمز ایسه حاضر پاره قزانیلمش اولمقله برابر سعید پاشانك حرکات مجنونانه‌سیله‌ده اکانلمك اوزره بوذاتی کوروکله‌دکجه کوروکله‌مشلر، (سون آلتس) و (ویس رووا) القاب وعنوانلری ایله بیچاره‌یی شیشیردکجه شیشیروب عادتا چیلدیرتمشلر! پاشامز افراد ناس عندنده (ویس رووا) و حرم عایلری (ویس رەن) عنوانیله یاد اولندقجه، کندیسنی بو عنوانك (ویس) لکنی قالدیروبده طوغریدن طوغری‌یه (رووا) عنوان فخامتنی آلمق قیدینه دوشورمشلردر.

سعید پاشانك داعیهٔ استقلال اسبابنه توسلی

اوعصرده اوروپا پولتیقه‌سنك مرکز اداره‌سی وبلکه بتون کرهٔ ارضك محور دوران سیاستی حکمنده اولان فرانسه ایمپراطوری اوچنجی ناپولیونه، سعید پاشا انواع تکلیف وهدایا ایله‌چاته‌رق، (یاقدیغی شمع اوزرنده کشی پروانه کرك) ضرب مثلی حکمنجه فرانسزلرك افروختهٔ دست همت وعنایتی اولان ذمامیالری اجزاسنك و خصوصیله مصر والیلرینك دولت عثمانیه‌یه قارشی

ذلیل ایدلمامسی، وهرحالده استقلاللرینك استحصالیله دشمن شخصیلری اولان آل عثمان خلدالله خلافته الی آخر الزمان حضراتنه‌یونلرینك‌اکری براغلمامسی طلب وتمنیسیله ناپولیونك بارکاه عظمتنه وضع جبین تذلل ایلر. بونك ضمننده مصرده بولنان عموم اوروپالیلری وخصوصیله فرانسزلری ممنون ایتمك ایچون ایستدیکندن زیاده قولاً وفعلاً امتیازات ویرر؛ مصر اهالیسی اوروپالیلرك اسیری حکمنه قونور، ایش بردرجه‌یه ایصال‌ایدیلورکه برقونسلوس‌خانه‌حاکمنك حکمیله نره‌ده قالدی افراد اهالیدن بریسی، حتی ادنی برسببله حکومت مصریه بیله برفرنکه تضمینات اوله‌رق یوز بیکلرله لیرایی سوه سوه تأدیه ایتمکه محکوم اولور!...

نهایت برآرالق مشاورین‌خاصی اولان یادکاران اجانبدن بعضیلری دیرلرکه: أمکسز یمك اولمز؛ وتشبثات فعلیه‌ده بولنلمدقجه مجرد برامنیه ایله شاهد مقصود أله کیرمز؛ سزك ایستدیککز استقلالك استحصالی لامحاله برسبب ظاهرینك وجودینه متوقفدر؛ بوده هرحالده مصرده قوای عسکریه‌نك تزیید وتحشیدی، ونوعما دولت عثمانیه‌نك تهدیدی یولنه کیدلمسیله اولور. سز مناسب وجهله‌خطهٔ مصریه‌داخلنده عسکرله‌مانوره ونمایشلر اجراسنده بولنکز، آتیسنی فرانسزلره براقیکز، چونکه اوحرکتکز سببیله دولت‌علیه سزدن ایضاحات ایستمکه‌مجبور اوله‌جغندن اولوقت طلبکز هرنه ایسه آنی جواباً درمیان‌ایدرسکز، برطرفدنده اوروپایه فریادنامه‌لر یاغدیررسکز؛ طبیعیدرکه ایش بین‌الدول حل اولنمق اوزره اورته‌یه‌قونور؛ فرانسزلرده دوستلقلرینه ترتب ایتدیکی وامکانك مساعد اولدیغی درجه‌ده غیرتکزی کودمکده قصور ایتمزلر؛ اما او دوستلق، او همتك رنك وشکلی نصل اوله‌جقدر؛ اوراسنی نه سعید پاشا سؤال ایدر، نه‌ده آنلر تعیین وایضاح ایلرلر.

سعید پاشا درحال قوللری، پاچالری صیغایه‌رق مصرك‌عساکرموجوده‌سنك مقدارینی یوز یکرمی بیك نفره قدر چیقارمش؛ جمله‌سنی کافهٔ لوازماتیله برابر سفربرحالنه قویه‌رق مصر سفلاده کزدیرمدیکی اراضی، مانوره اجراایتدیرمدك مواقع براقمامش. قلعه‌لر وجوده کتیرمش، استحکاملر یاپمش؛ طوپلرك، تفنکلرك عددینی تزیید ایتمش ؛ الحاصل برتجهیزات عسکریه ، برکورولتی ، برخارلدی‌که

اورتالقده قیامتلر قوپیور! بواثناده‌ده نیچون بوعسکری طوپلادیکز. مقصدکز نه‌در؟ دیه باب عالیدن برسؤال وقوعی بکله‌نیور..

سویش قنالنك آچلمسنی باعث اولان علت

باقیدی ایشك تحتنه‌که سعید پاشانك بوحرکات مجنونانه‌سندن فرانسزلر بر بشقه صورتله‌ده استفاده ایتمك هوسنه دوشمشلر. ذاتاً بزم شرقلیلرك هانکی ایشی واردرکه اوروپالیلردن بریسنك تشویق و ارشادیله یاپیلورده آنك ضمننده اودولتك بر استفادهٔ سیاسیه‌سی وقوعبولماز!؟ فرانسزلرده مصرك بوحال و موقعندن واوراده غایت مؤثر اوله‌رق جاری اولان نفوذلرندن استفاده ایتمك ایچون وقتیله مصرده فرانسز قونسلوسلغی ایتمش اولان (دولسپس [*]) ك سویش قنالنك فتح وکشادی حقنده‌کی مطالعاتنك تطبیقاتنه کیریشمشلردر.

چونکه فرانسزلر بحر احمرله آق دکزك حصول ارتباطی حالنده انکلیزلرك مستملکاتنه‌وتجارتنه تعرضله اوجاغنه‌ایخبیر دیکمك ایستیورلر ایدی. (صکره‌دن قنالك فتحی مقصدینی محافظه ایده‌میه‌رك قنالی آچلمسنه معارض بولنان انکلیزلرك النه دوشوردیلریا! چونکه قنال قومپانیه‌سنك اکثر اسهامی، خصوصیله مصره عائد اولان حصه‌نك بتونی اخیراً انکلیزلره کچدی. «کیم بیلورکه کیم قزانه کیم یه» ضرب مثلی مشهوردر.)

الحاصل فرانسزلر مصرده‌کی موقع ونفوذلرندن بالاستفاده سویش قنالنی آچمق‌ایچون‌سعید پاشایه قارشو کوستردکلری آرزو سعیدپاشانك منفعت‌وتصوراتنه موافق کلوب، چونکه قنال آچلمش اولور ایسه‌دولت‌علیه‌یه تابع اولان‌سوریه اراضیسندن‌خطهٔ مصریه‌یی تفریق ایده‌جك برحد فاصل ویا صعب‌المرور برمانع مهم سیاسی وجوده کله‌جکندن، وبوده مصرك استقلالنه واواستقلالك تحت امنیتده دوامنه یاردم ایده‌جك وسائلك اعاظمندن عد اولنه‌جغندن سعید پاشا قنالك فتح وکشادینه، باب عالینك عدم موافقتنه رغماً فوق‌العاده اصرار ایتمش و فرانسزلرك ایستدکلرندن زیاده تسهیلات اجراسنه همتدن کری قالمامشدر.

اخیراً فرانسزلر سعید پاشادن آلدقلری موافقتنامه‌یی دارنده ایدرك دولت علیه‌نك اوزرینه یوکلندیلر؛ شویله یاپدیلر، بویله ایتدیلر؛ ناپولیونك بتون دنیاده

---

[*] دولسپس قنال قومپانیه‌سنك مؤسسی. مهندس. نمایشات ناظری. الحاصل قنالك موجدی اولان اختیار بر فرانسزدر.

جاری اولان نفوذینی من کل الوجوه استعمال ایله عاقبت دولت علیه‌دن‌ده مأذونیتی متضمن اراده استحصالنه موفق اولدیلر .

قنالك فتحی عملیاتنده هرکون آلتمش بیك نفر عملهٔ مکلفهٔ مصریه آنغاریه اوله‌رق وهمی وخیالی بیر عشقنه دکل؛ مادی وتجاری موسیو (دولسپس) ك قومپانیه‌سی هواسنه، ویاخود مصر والیسنك استقلالنی ایجاب ایده‌جك بروسیله‌نك وجوده کتیرلمسی اوغرینه چالیشیور ایدیلر . لاف دکل ! اوتوز بیك عمله موقع عملیاته تقسیم اولنمش اولدیغی حالده ایشده ، اوتوز بیکی‌ده ایش باشنه کیتمك اوزره یولده بولنیوردی !...

تا مصرك قطعات بعیده‌سندن کونلرله مسافه قطع ایدرك قامچی وقرباج آلتده عملیات محلنه قدر کیدوب کلان مساکین امتك آچلقدن، صوسزلقدن، چپلاقلقدن، صیجاقدن ، صغوقدن ، خسته‌لقدن کوردکلری محن ومشاقك، چکدکلری مظالمك ، وقوعه کلان تلفاتك درجاتی هیچ سؤال اولنمسونکه یورکلر تحمل ایتمز !

أیه ! بودرلو عذاب ایله تعذیب ایدیلان وادارهٔ حکومته قارشی محقر بر حیوان سوریسی درجه‌سنده آشاغی فرض اولنان اهالینك قلبنده ترکلره قارشو اثر محبت باقی قالورمی؟ چونکه مظالم واقعه ترك جنسنه منسوب افراد طرفندن ایقاع اولندیغی کوریلیور؛ البته ترکلرده عموماً بویله ظن اولنیوردی .

ایشته بوقدر کوروالتولر، ظیرلتیلر، خسارلر، ضررلرکه درجه‌سی آشاغیده اسماعیل پاشانك دور ولایتی بحثنده اوقونه‌جقدر؛ بونلرك جمله‌سی هپ محمد علی اوغللرینك مصرده برحکمدار مستقل اوللری ایچون وقوع بولیوردی . « لاحول ولاقوة الا بالله »

سعید پاشانك تکملهٔ اسباب استقلالی

هرنه ایسه کلهلم صدده : سنه‌لر کچدی ؛ مصرك تحشیدات عسکریه‌سی اسبابنك استیضاحی ایچون درسعادتدن برشی ظهور ایتمدی. الحاصل باب عالی‌یه قارشو سعید پاشا مقصدینی آکلاتمغه فرجه بوله‌مدیغندن، دولتجه‌ده اویله بر شیئه سبب ویرلمدیکندن بیچاره‌نك دردی یورکنده قالدی !

حریص اقبال اولان بو آدمجکز حدتندن شو شهرده، بونهرده بتون کون عسکری، خطه داخلنده کزدیروب طوریور؛ قلعه یاپیور، استحکاملر وجوده کتیرییور؛ مصرف ایسه طاغلری آشمش، خزینه‌ده طاقت قالمامش ، بوحاللر بتون بتون

سعید پاشانك تدبیرینی شاشیرتدیرمش و آرتق واردات معتادهٔ مصریه ایله عسکر اداره اولنه‌ماز برحاله کلمش اولمقدن ناشی ایش اوروپالیلردن استقراضی نتیجه ویرمشدر. [*]

نهایت مسئله‌نك منجر اوله‌جغی عاقبتی بالواسطه ینه ناپولیوندن سؤال ایتدیردیکنده: (دها ایش درجهٔ اشباعه کلمامشدر؛ برازدها طیانمسی...) جوابنی آلیر اما؛ مصرك خزینه‌سی وعصره کوره اعتبار مالیسی طیانیر قالیر!

برآرالق فرانسزلردن کوره‌جکی صحابتك. ومصرك کسب ایده‌جکی اداره‌نك شکلنی و درجه‌سنی ناپولیوندن صورددیغنده: (شمدیکی حالده مصر کندی کندیسنی اداره‌یه مقتدر وزمان ایسه مساعد اولمیه‌جغندن، کوزه‌دیلان فرصت آلویرنجه‌یه قدر برمدتجك فرانسه‌نك تحت حمایه‌سنده یشامسی صورتیله دولت علیه‌دن فك ارتباطی چاره‌لرینك دوشونلکده اولدیغی) جوابنی آلنجه حدتندن دلی سعید پاشا بتون بتون چلدیرر! (مادامکه حمایه‌ده یشایه‌جقدم؛ بنم منسوب اولدیغم دولتك صوینی‌می چیقدی ایدی. آ دوستلر حالمزه باقك!) دیه فریادلر ایتدکجه طاواندن توزلر دوکیلور ایمش. بیچاره سعید پاشا! مصره ایتدیکی سیاسی ضایعاتلره، ویردیکی کرانبها هدیه‌لره، اسراف ایتدیکی آبرولره، کیردیکی بورجلره، تلف ایلدیکی امواله. خلقه قارشو دوشدیکی ورطهٔ خجالته، بونلرك جمله‌سیله برابر برده آلدانمش اولدیغنه‌می آجیسون؛ فرانسزلرك کوستردیکی طور معهوده‌می یانسون!؟..

سعید پاشانك خیبت املی

برکون پاشا مضطرب الحال؛ دائما عادتی اولدیغی اوزره یالین آیاق، باشی قباق سرایده آشاغی یوقاری کزینیر، و آکلاشیلان عسکرك دفعی چاره‌سنی دوشونورمش. چونکه پاشانك کندی‌کندینه عسکری صالیویرمسی‌ده کبرینه طوقندیغندن مطلقا بورأی وتدبیری رأساً بریسنك تکلیف ایتمسنی ایستر ایمش. او صره‌ده کندیسنه نسبت خاصه ایله منسوب وممتاز اولانلردن طوپجی شاکر پاشانك کلدیکنی خبر ویررلر. (ها تمام! بن ایشی بوذاته آچارم؛ اوده طبیعیدر «ضررك نره‌سندن دونیلور ایسه کاردر» دیه لایطاق بو قدر کلفت ومصرفه کیرمکدن ایسه عسکری طاغتمق دها خیرلیدر رأینی درمیان ایله بنی ایقاظ ایتمش اولور؛ بن‌ده براز ناز ایتدکدن صکره آنك اخطارینی قبول ایدرك مقصدی تأمین ایدرم) یوللرینی تصور ایدرده پاشانی یانه چاغرتدیرر. مسئله‌نی

[*] مصرك سبب خرابیسی اولان استقراضلرك باشلانغجی ایشته بونقطه‌دهدر.

آچار؛ استانبولك بو بابده كنديسندن برشى سؤال ايتمديكنى، بو كيديشله اويله برشى سؤال ايتميه‌جكنى‌ده آكلاديغى وفرانسزلرك حالنى آكلاتدقدن صكره چاره‌سنى ورأينى صورار. پاشاى مستشارده سعيد پاشانك بلكه مزاجنه خوش كلور مطالعه‌سيله آنك انتظارينك خلافنه اوله‌رق: (هرحالده مطلبك حصولى ايچون طيانمليدر) رأى مداهنانه‌سنى درميان‌ايدنجه؛ پاشامز برحدت باشى تجربه‌دن طيشارى چويروب: (سن كيتده، سزك أوك قاپوسنك آرقه‌سندن ايچه طيانكه زنپاره كيرمسون!..) جواب باردينى بلاتكلف ويرمش وصورتى قاصه‌رق پاشا مسافرى عادتا اوطه‌سندن قوغمش ايمش. [*] (آكلاشيلان بو شاكر پاشا بويله سوزلرى ايشيده ايشيده قولاقلرينى آلشديرمش بندكاندن اولمليدركه، بو زهر جان ستانى‌ده امثالى مثللو يودوب كيتمشدر.)

نهايت بركون عسكرك يه‌جكى يوقدر، نه ياپه‌جغز ديه كنديسندن رأى وتدبير سؤالى ايچون كلان برقوماندانه كويا حدت ايتمشده طوپلرى يناشديروب اسكندريه‌ده قباره‌ده بولنان‌عسكرك مطبخلرينى كاملاً زيروزبر ايتدكدن‌صكره عموم عسكرى وضابطانى طاغتمش وعالمده سود ليمانلق اولمشدر.

كويا قوهٔ قوميه‌سنه مستند يعنى كنديسنك مصرلى اولديغى ومصرليلره‌استناد ايتديكنى اوروپاليلره قارشو بيلديرمك‌ايچون الك‌اول مصرده تركلرك استخدامنى منع ايدن سعيد پاشادر. تركلره او درجه صورت نفرت كوسترر ايمشكه (تركدن طوغديغمه نادمم) سوزى، و (بنى تركلره نسبت ايتدبرن طمارك وجودمده هانكيسى اولديغنى بيلسه‌م آنى چيقارر ايدم) جمله‌سى هروقت وردزبانى ايمش.

---

[*] سعيد پاشانك علو طبعيله برابر اداره‌سنده‌ده اولدقجه بر فكر علويت وار ايمش. او طبيعتك سوقيله بالاپرواز اولمق ايچون مزاجنه موافق استقلال هوالرى آرار ايمش. يا صكره‌دن بزم مصرده ادراك ايتديكمز عصرده مصرك رجال مصلحتى كبر فرعون ايله ذلت يهود كبى ايكى متناقض‌خصلتك ايكيسنى‌ده برآرايه جمع ايله اثبات وجودايتمك ايستيورلر ايدى. مثلا هولاندالى لوستره‌جى «ژان» مجرد اوروپاليدر وباشنده شابقه‌سى واردر ديه تعظيمات كامله ايله قبول اولنور، آكا قارشو اختيار ايدلمدك ذلت قالماز، او لوستره‌جى‌ده بونلرك اكسه‌سنده بوزا پيشرده هيچ برشى دكز ودينه‌مز. بو بويله ايكن نره‌ده قالدى برتركه، حريفلر دولت عليه‌نك باب‌عاليسنه‌بيله اظهار عظمت‌ايتمكه يلتنيورايديلر. استانبولك دوستى اولمقدن ايسه براوروپالينك عبد مملوكى بولنمق هرحالده مرجحدر دييورلر ايدى. اما بواقرار، لسان قالك ايتديكى براعتراف ظن‌اولنمسون، لسان استعدادوافعالك منطوق‌اولان بر اقراردركه تأويل وتوجيه قبول ايتميه‌جك درجه‌ده متين واستواردر.

ایشته بوذاتده بوقدر خرلتی، دیرلتی ایچنده عمرینی عاقبته ایردیره‌رك مرادی کوزنده قالدیغی حالده تکمیل انفاس معدودهٔ حیات ایدرك یورومش؛ بو قدر کورولتینك احداث ایتدیکی بورج ایسه آنجق ایکی میلیون لیرا زاده‌سنده بولندیغی حالده اوبورجی آنکله برابر میدانی، خلفی اولان اسماعیل پاشانك حرص وآزینه آچیق اوله‌رق براقوب کیتمشدر. بوکاده مناسب ایسه حق رحمت أیلیه دیرز!.

اسماعیل پاشانك تولیتی ودرسعادتله تأییدمنا سبات ایدرکدن امال موروثنك صورت تعقیبی

اسماعیل پاشا، تولیتی متعاقباً قوردیغی دولاب احتیالی تدویر ایچون محتاج اولدیغی قوتی مرحوم سلطان عبدالعزیز خان حضرتلرینه حاصل ایده‌جکی بر انتساب خاص ایله میدانه کتیره‌جکنه قانع اوله‌رق پادشاه مرحومی مصره دعوت ایله کوستردیکی تبصبصات کاذبه ایله جلب قلبنه موفق اولمشدر. ادارهٔ مصریه‌نك صلاحیت امتیازیه‌سنی توسیع واصول وراثتی تعدیل ایتمك وعقد استقراض ایچون غایت واسع مأذونیتلر استحصال أیلك هپ اسماعیل پاشانك حاصل أیلدیکی نسبت خاصه‌نك صنیعهٔ فسادیه‌سی اثریدر.

لکن صدر اعظم عالی پاشا حیاتده اولدقجه بو اثر فساد مهلك درجه‌ده اظهار وجود ایده‌مامشیدی. آندن یعنی عالی پاشانك وفاتندن صکره حضرت پادشاه نزدنده پك ایلری‌یه کیدن نفوذ وحیثیتك درجه‌سنه بر مثال اولمق اوزره یالکز آتیده‌کی نمونه‌یی ارائه ایتمك کافیدر اعتقادنده‌یم:

بونازنیم اخیراً آبراهام پاشا نامنده برارمنی‌یی درسعادتده مصر قپوکتخداسی نصب ایدرك مرکز دولته تعلق ایدن کافهٔ معاملات ومصالح مصریه‌یی آنك دوش شیطنتنه تحمیل أیلمش؛ آبراهام پاشاده بعض وسائطله حضرت پادشاهه تقرب ایدرك رتبهٔ وزارته قدر ترقی ایتدکدن صکره مصردن آبراهام پاشانك یالیسنه اورادنده بشکطاشه طوغری آقیتی حاصل ایدن بانقنوتلر قوتیله اسماعیل پاشا سراجه الاصادق، الك درایتلی، الاشریف، العالیجناب، الك دوست بر آدم اولمق اوزره طانتمش و (قلعه ایچریدن آلنور) ضرب مثلی حکمنجه والده‌لر بیننده حاصل اولان قرابت جنسیه وملیه‌نك دخی ایشه خیلیجه تأثیری اولمش ایمش!

ایشته حاصل اولان بو شدت انتسابك خلافنده ارکان دولتدن برکیمسه شق شفه ایده‌میه‌جك درجه‌یه کلمش. چونکه وکلادن هانکیسی اسماعیل پاشا خلافکیرلکیله مظنون اولسه درحال آبراهام پاشا طرفندن آنك ازعاجنه

چالیشـیلیر، شاید او ذاتده عفیف النفس ویاخود کارکذاران عصرك تعریفنه کوره بجرکسز براحمق اولمق جهتیله طریق بولنوبده ارضا ایدیله‌مز ایسه عزل ایتدیرلمسنك چاره‌سی آرانیلور ایمش !

حتی حسین عونی پاشا صدارتنده بوخبابایه واقف اوله‌رق بو (أتریا) جمعیت فسادیه‌سنك اوکنه کچمك و آنلرك فیرلداغنی چویرتدیرمامك ایستدیکی اسماعیل پاشاجه حس اولنمسیله، آبراهام پاشانك کرچکدن درکار بولنان اعتبار مالیسنك معاونتنه مراجعت ایتمش؛ آبراهام پاشاده هروقت معتاد اولدیغی کبی ینه برکونده اوینـامقده اولدیغی طاوله‌ده یکیله‌رك اللی بیك لیرا ضرر ایتمکله حسین عونی پاشانك عزل ونفینی قزانمش ایمش؟! نه مهم موفقیت، نه بدبخت برکار، نه مخرب بر سیاست!... کیم بیلور آبراهام پاشا ایشی او قدر استعداده کتیرنجیه قدر نه قبه‌لر قورمش، وبشقه واسطه‌لرله‌ده نیجه بیك دره‌دن نه قدر طاتلی صولر کتیرمشدر. فاعتبروا یا اخوان! . . . .

هر نه ایسه ایش اولور بیتر؛ حسین عونی پاشاده تکر مکر تا مسقط رأسی اولان اسـپارته‌یه قدر کیدرده ، اوراده عقلی باشـنه کله‌رك بو دپمه‌نك نره‌دن ونصل کلدیکنی اکلار !

حسین عونی پاشا دولت‌علیه اردولرنده خیلیجه آدملر یتشدیرمش وعسکر بینـنده کسب نفوذ ایدرك طرفدارانی پك چوق بولنمش اولدیغنـدن بو قوته کووه‌نه‌رك (انسان دوشدیکی یردن قالقار) دیه آبراهام پاشایه بالواسطه مراجعتله «نصل تبعید اولنمش‌ایسه اویله‌جه‌ده تقریبنك چاره‌سنی بولمازایسه، اوچ آیه‌قدر کندوسنی یوق بیلمسنی، یعنی حیاتنه سوء قصد اولنه‌رق وجودینك اورته‌دن قالدیریله‌جغنی. . . » افهام ایله ارمنی‌ی وهمه دوشورمش ایمش. حسـین عونی پاشـاجه‌ده او قوتك موجود اولدیغی آخبار جنابلرنجه مجزوم حکمنده ایمش. حقیقةً چوق کچمکسزین حسین عونی پاشا عفو واطلاق اولنمشدر.

ارمنینك شیطنتندن زیاده حسین عونی پاشـانك کندیسنی أولدیرمکه قصد ایدن قلیجله حیاتنی صاتون آلمسی تدبیری واولبابده‌کی جسارتی شایان دقتدر.

حسین عونی پاشـا نه قباحتله نفی اولندی؛ صکره‌ده آبراهام پاشـا آنك اطلاقنه نصـل یول بولدی؟ بورالرینـه متعلق معلوماتی او عصرك خصوصی تاریخنده آرامق لازم کلیر.

عنفوان شبابنده سلسلهٔ خدمت دولته انسلاك ایله رفته رفته ترفیع رتبه
ومقام ایدرك بالآخره خارجیه نظارتنه قدر ارتقا ایدن مصر امراسندن شریف
پاشازاده مشهور خلیل شریف پاشا ، خدیو اسماعیل پاشانی ماهیتیله طانیدیغندن
مجلس وکلاجه اسماعیل پاشانك منویات وطلبات و اجراآتنك خلافنگیر الکیله
شهرت آلمش ایمش . خلیل شریف پاشانی اطماع وارضا ایده‌مدیکی کبی مشار الیهك
بولندیغی خارجیه نظارتی مقامندن عزلی واستانبولدن تبعیدی اقتضا ایدرك بونك
ایچون اسماعیل پاشا طرفندن استانبولده ایکی یوز بیك لیرایه یقین برمبلغ صرف
اولنمش ، وعاقبت نائل امل اوله‌رق خلیل پاشانی پاریس سفارتنه تعیین ایتدیرمکله
استانبولدن دفع ایتدیرمش اولدیغی اووقتی ادراك ایتمش اولان مصر رجال مصلحتی
عندنده قضایای مشهوره ومسلمه‌دن اولمق اوزره سویلنیور ایدی .

اسماعیل پاشا ، اوروپالیلر ایله ممالك مستقله حاکملری کبی طوغریدن طوغری‌یه
کمرك وتجارت معاهده‌سنی یاپمق امتیازینی پك بیوك فداکارلقلره مقابل اوعصرده
قزانمشیدی . انظار خلقه ایش معاهده شکلنده قونلمامق ایچون او صلاحیت
ومأذونیته مقاوله‌نامی ویرلمش ، وبوبابده یازیلان فرمان همایونده گویا (طوغریدن
طوغری‌یه اجنبی بردولتله معاهده عقدینه مأذوندرلر) تعبیری یرینه : «خدیولر ،
اجنبی بردولت مأموریله مقاوله یاپه‌بیلورلر » قید احترازیسی درج اولنمش ؛ یعنی
بر دولتله معاهده یاپه‌مزده ، بردولت مأموریله کمرك وتجارت مقاوله‌سی یاپمغه
صلاحیتی واردر دینمشدر . بوفرمانك آخرینه‌ده برجملهٔ تأمینیه اولمق اوزره دولت
علیه‌نك اساس پولتیقه‌سنی اخلال ایتمامك شرطی علاوه ایدلمشدرکه بونلرك جمله‌سی
خرسزی اوبرقپودن اولیایچنه قبول ایتدکدن صکره سلاحبدست اوله‌رق سوقق
قپوسنده بکله‌مکه بکزر .

توسیع قلنان امتیازك مضرتی

ایشته اخیراً توفیق پاشانك مصرده عهد تولیتنده غیرتور ووطنپرور مصرلیلر ،
انکلیزلرك مصرده بولنملرینی وآنلرك حمایهٔ معنویه‌لرینی ودولت علیه‌نك سائر دولتلر
ایله منعقد بولنان تجارت معاهده‌لری مدتنك ختامه ایردیکی زمانی فرصت عد ایله
ایجاب ایدن دولت مأمورلریله چارچار معاهده‌لرینی یاپدی طوردیلر ؛ وبزیده
خارجدن سیرجی حکمنده براقدیلر . مصرلیلر قزاندقلری فرمان همایونلرله حقیقةً
بوحقه مالك اولمش اولسه‌لر وسلطنت سنیه‌ده فرمان همایونك اوجمله‌سنی حکمته

ومصلحته موافق اوله‌رق تفسیر ایده‌مسه بیله ، مادامکه دولت علیه‌نك رضاسی وهیئت معظمهٔ اسلامیه‌نك منافی خلافنه اوله‌رق بوکونکی کونده انکلیزلر مصرده‌در ؛ مادامکه مملکت‌ده برمسلمان مملکتیدر ؛ شو صره‌ده داعیهٔ استقلال ایله دولت علیه‌دن حبل ارتباطی کسمك یولنده‌کی تشبثاتك آتیده محمدعلی اولادلریله آنلرك هوادارلرینه وعموم اهالی‌یه کوره پك وخیم و دولت علیه‌جه دخی کرچکدن الیم ضایعاتی موجب اوله‌جغنی حساب‌ایتمدیلر ، اوبابده طرفمزدن وقوعبولان اخطاراتی‌ده سمع قبوله آلمدیلر ؛ چونکه انکلیزلرك قنادی آلتنده بولنمق مصرك ایش آرلرنجه وخدیو توفیق پاشا جماعتنجه دولت علیه تابعیتندن بیك قات خیرلی اوله‌جغی حساب اولنیوردی .

برتحفی‌ده شوکه : برآرالق اسماعیل‌پاشا هرسنه مصرقاضیلرینك استانبولدن کلسنی ومصر حکومت شرعیه‌سی دارالخلافه‌نك نفوذی آلتنده بولنمسنی مانع استقلال بیله‌رك کندولرنجه بویله بریولسز اصولك دوام جریاننه اعتراضی مهم عد ایدرك مصر قاضیسنك بعدما عزل اولنمامسی ، و حسب‌الایجاب تبدلی اقتضا ایدرسه حق انتخابك خدیویت مقامنه مفوض بولنمسی تکلیفنی دولته قارشو ایلری‌یه سورمش وطلبی وجهله اجرای اقتضاسنه‌ده مساعده بیورلمش‌ایسه‌ده ، بومساعده‌نك مخصوصاً برفرمانه ربطی‌ایچون استانبولدن یوزبیك لیراایستلمکده اولدیغنی قپو کتخداسی حضرتلری اسماعیل پاشایه عرض ایدنجه پاشانك فمی باشندن قیرلایه‌رق (بکا آرتق فرمانك لزومی یوقدر ؛ بوبابده مقام صدارتدن صورت طلبمزه مساعده‌یی حاوی کلمش اولان تلغرافنامه‌ده یدیمزده سند اولمق اوزره کافیدر ؛ بر پاره بیله ویرمم) جوابنی ویرمش وقاپو کهیاسنك مراجعتنی رد ایلمش ایمش .

روایته کوره بو ایش فرمانه ربط اولنمق اوزره اخیراً بزمکیلر اون بیك لیرایه‌قدر راضی‌اولمشلر ایسه‌ده ، اسماعیل‌پاشانك عنادینك‌اوکنه کچه‌مامشلرایمش ؛ چونکه بودادوستدده ایی‌قیرمق‌اوزره اسماعیل پاشانك آتیده کوریله‌جکی‌وجهله فرصتلر آرادیغی‌زمانه مصادف اولدیغی ایچون استانبوله قارشوقفا طوتمشدر .

بویازدیغم شیلرك مأخذلری ثقه‌دن‌بولنان اصحاب وقوف ومعلوماتله اکثریسی مصرك ایش آرلریدرکه مقصدلری بویله آجی سوزلرله جکرکاهمزه اوقلر صوقمق وغفلتمزه قارشی تقاضا ایدرك بزم لایق سیادت اولمدیغمزی آکلاتمقدر .

هرنه‌ایسه الله‌بیك بیك برکت ویرسونکه اسماعیل‌پاشا حدت‌ایتمشده‌ایستیلان

پاره‌یی ویرمامش ، اگرچه ویرمش اولسایدی ، صکره‌دن بزم بولندیغمز عصرده ایش پك صرپه صاراجقدی . ایشته مصرلیلرك الندەبویولده برفرمانك اولماسی، وبرده انکلیز قونسلوسی (سیر اولین بارنغ) ایله رئیس نظار ریاض پاشانك حقانیه نظارتنه نصب اولنسان برانکلیز مستشاردن طولایی آرالرینك بوزوق اولدیغی برزمانده اسماعیل‌پاشانك یکرمی سنه‌دنبری مصره‌قاضی نصب‌ایتدیردیکی قیوجقلی زاده‌عبدالرحمن افندینك‌وفاتی‌وقوعبولدیغندن .دولت‌عثمانیه‌خلافکیرلکی ایله مشتهر اولان ریاض پاشانك انکلیزلره رغماً‌سکوته واردیغی برصرده‌ده ، مختار پاشافرصت بوله‌رق خدیوتوفیق پاشایی قواتوقلایوب جسارته‌کتیرمش، خدیوك مشاورلرینك‌دخی‌فکرینی طولدیرمش اولمسندن‌ناشی‌برکت‌زاده عبدالله‌جمال‌الدین افندی استانبولدن قاضی‌نصب اولنه‌رق‌مصره کله‌بیلمشدر . والامصر علماسندن بریسی مصرجه‌قاضی انتخاب اولنور ولطف ایدرلرایسه تصدیق مأموریتی ایچون برده دولته مراجعت ایدیله‌بیلور ایدی .

دولت علیه‌نك امنیت عدلیه‌سنی اساسندن اخلال ایدن توقیت قضا اصولی، آزدها خوشاب بولاشینی قدر مصراوزرنده قالان حق‌قضاسنه دخی سوءسرایت ایدرك‌دولتك حقوق‌حکمرانیسندن معدوداولان‌بربیوك‌پارچه‌یی محوایده‌جکدی .

اسماعیل پاشا کیمدر واجرا آتی نه‌در ؟

فاسدالاخلاق بوحیله‌کار آدم یعنی اسماعیل پاشا، حرص وطمعی وسوء نیتی ثمره‌سیله هم مصری بتیردی ، هم‌ده مصرده هرنه‌یاپیلور ایسه مرکز خلافتك امرورضاسنه مستنداً یاپیلور و استانبولده‌کیلری طویورمق ایچون استقراضلر عقدایدیلور اشاعاتیله‌مصرك وبالتضمن بتون‌قطعهٔ عربیه‌نك مرکزخلافته اولان حسن ظننه و خلوص نیتنه خلل کتیردی . صره‌سی کلمشیکن اسماعیل پاشانك نیات واجراآت فاسده‌سنك دولته‌قارشی اولانلرندن بعضیلرینی علی‌طریق‌الاجمال بوراده ذکر وقید ایتمکدن کندیمی آله‌میورم .

دور عزیزیده بحراحمرك غربی اسکله‌لرندن آفریقانك غایت مهم مدخل ومخرجلری اولان سواکن ومصوع وزیلعنك ، الحاصل بتون شرق آفریقا ساحلنك اداره‌لرینی مصره ویرمکلکمز هله بزم صافی درونلغمزدن ویا خزینهٔ دولتك تزیید وارداته محتاج اولدیغندن ویاخود اغفال‌ایدلمش اولمقلغمزدن نشأت ایتسون . بواداره‌لری ضمیمه‌ٔ آله آلمقدن اسماعیل پاشانك مقصدی نه‌ایدی . اوزالرینی عجبا هیچ تأمل ایتدکمی والآنده تأمل ایدرك بیلیورمی‌یز؟

خطهٔ یمانیه‌ده عسیرامیری محمدبن‌عائض ایکیوزسکسان یدی‌سنه‌سنده عصیان ایدرك حدیده‌یی محـاصره ایتدی. بوعصیانی کیم وجوده کتیردی ؛ اوحرکات اختلالیه‌ده مجرد مصره عقدینه اذن ویردیکمز استقراضلرك اقچه‌سیله و وسائط صوریه ومعنویهٔ سائره‌نك استعمالیله اسماعیل‌پاشا طرفندن وجوده کتیرلدیکنده وبوبابده استانبولده‌کی روسـیه سفیری اغناتیف ایله مخـابره و مذاکره ایدرك اسماعیل پاشا اغناتیفك واغناتیف اسماعیل پاشانك مروج افکاری کسلمشیدی. چونکه ایکیسنك‌ده هدف مقصدی حکومت عثمانیه‌نك زوالی نقطه‌سنه متوجه ایدی. الحاصل یمن ایشنده‌ده بربرینك آلت اجرا وفسادی اولدقلرنده اصحاب وقوف ومعلوماتك هیچ شبهه‌سی یوقدر. زیرا بووسیله ایله اسماعیل پاشـا یمن کلاهنی‌دخی قاپه‌جق ایدی ؛ یعنی‌طاتلیلق وخلوص نیت وحسن تمشیت مصلحت طریقیله یمنك اداره‌سی دخی کندوسـنه آلیویریله‌رك بوصورتله جزیرةالعربه پای‌انداز تجاوز اوله‌جق و آتیده اغناتیف‌ایله یاپلش اولان بیوك پلانی وجوده کتیرمك‌ایچون علی‌الحساب اوله‌رق خطهٔ حجازیه‌نك آرقه‌سنی آله‌جقدی. برکت ویرسونکه صدراعظم عالی پاشـا مرحومك آیاغی صویه ایره‌رك درحال برفرقهٔ عسکریه ارسـالیله ایشی تشنج ایتمکسزین و اوروپالی دوسـتلرمز ! پارمغی کیردیرلمکسزین یمن غائله‌سنه نتیجه ویردرمشدر.

سکسان اوچ سنهٔ هجریه‌سنده‌کی کرید اختلالی اثناسنده کویا مصروالیلرینك امتیازنی‌حاوی اولان فرمان‌همایونلرك احکام ظاهره‌سنه توفیق حرکتله کوزمزی بویامش اولمق‌اوزره مصرك بعض واپورلریله مصرعسکری کریدده‌کی قوهٔ‌عثمانیه ایله هم دست وفاق اوله‌رق چالیشمغه اسماعیل پاشـا طرفندن مأمور اولدقلری صره‌ده ، ینه بواسماعیل پاشانك کریدده بولنان‌شاهین پاشا کبی بعض‌ایش أرلری واسطه‌سیله اشقیایه معاونت‌ایتدیکی و آنلره پاره‌وسائر محتاج اولدقلری لوازماتی یتشدیرمکده هیچ قصور ایتمدیکی حقایق احواله‌مطلع اولانلرجه متفق علیهدر. بوده بلکه کرید اداره‌سی‌ده حکومت مصریه‌یه ضمیمه‌ایدیلور، وشاید ایدلمزایسه باری‌روملرك دوام‌ایدن عصیانندن متضرر اوله‌جق اولان دولت علیه‌نك دوچار اوله‌جغی‌ضرر کندی‌فائده‌سنه خدمت‌ایدر مطالعه‌سنه مبنی‌بولنیوردی . [*]

---

[*] کذاروسیه محاربهٔ‌اخیره‌سنده‌ده صرب‌قومیته‌سنه قرق‌بیك‌لیرا اعطا ایله عصیانی‌تشویق ایلدیکی‌کبی، برطرفدن‌ده روم‌ایلی‌یه عسکر کوندره‌رك کویادولت عثمانیه‌یه یاردم ایتمشیدی.

اسکی زمانلرده روسیه‌نك ویا بردولت اجنبیه‌نك برسفیر فوق‌العاده ارسالیله دولته بعض مطالب تکلیف ایتملرینه شبیه اوله‌رق اسماعیل پاشانك‌ده کونا کون مبعوثلری وخصوصیله نوبار پاشا یادکاری کندیسنك تکالیفنی حاملاً استانبولده قاپو قاپو کزدکلری اثناده، پاشای محترم‌ده مصرده تدارکات عسکریه‌ده بولنمق دیپلوماتلغنی التزام ایله طوپخـانه، باروتخـانه، فشـنکخانه یاپمغه چالیشیور، وشمندوفرلری بربرینه وجمله‌سنی بیوك شمندوفر خطنه ربط أیلیوردی. بونمایش ایله زعمنجه سعید پاشانك یاپدیغی کبی دولتی تهدید ایده‌جکدی‌ده اومدیغنه نائل اوله‌جقدی ولیاقت استقلالیه‌سنی فرنکلره‌ده آکلاده‌جقدی!

اسماعیل پاشا مملکتی نصل باطردی

بورایه قدر یازیلان شیلر اسماعیل پاشـانك طوغریدن طوغری‌یه دولت علیه علیهنده‌کی سیئاتنك بعضیلری اولوب برازده مصرك اداره‌سـنجه وقوعه کتیردیکی احوال اغتشاشیه‌سیله سوء استعمالاتندن بحث ایدهلم:

اسماعیل پاشـا، سعید پاشادن ایکی بچق میلیون لیرا قدر بر بورجه وارث اولمشیدی. بوبورجی صکره‌دن یوز بوقدر میلیونه چیقاردی؛ آلدی پاره‌لری نه‌یاپدی، نره‌لره صرف ایتدی؛ عجبا سعید پاشـا کبی برمصـارف فوق‌العادهٔ عسکریه‌یه‌می دیرسکز؛ نه‌کزر! سعید پاشانك اوبابده ایتدیکی بورجك‌درجه‌سنی کوردك؛ اسماعیل پاشاده تجهیزات عسکریه‌یه آنجق اوقدر صرف ایده‌بیلدی. عجبا پولتیقی بعض احوال ایجابنجه برمصارف خفیهٔ کلیه‌ده‌می بولندی؛ ویامملکتی بتون قلعه واستحکاملر وسواحلنی زرهلر ونهر وبحرینی زرهلیلرله‌می قاپلادی؟ اویله برشی‌ده یوق! عجبـا مملکتك ثروتنی آرتیرمق ایچون فابریقه‌لر، یوللر، شمندوفرلر، عالی مکتبلر، بیوك بیوك دارالفنونلر، شونلر بونلرمی یاپدیردی؟ خیر، خیر؛ بویله شـیلره‌ده هیچ یقین اولمدی؛ چونکه کندیسـنجه اهالینك جاهل قالمسی، ونره‌ده قالدی اموال وثروت، حتی بونلرك قاشینه‌جق برطرناغه بیله مالك اولمامسی مطلوب ایدی. هیچ برکیمسه برأنی شیئه مالك اولمسـون؛ الا اوشی بنده بولنسـون کبی فاسد وحاسـد برطبیعتك مالکی اولان اسماعیل پاشا ایتدیکی استقراضـلردن وبیك درلو اسـامی ایله احداث أیلدیکی یکی یکی ویرکولردن بشقه مصرك پاشالرنده، بکلرنده، شـیخلرنده، عمده‌لرنده هرنه أنی برشیئك وجودنی ایشتمش ویاکورمش ایسه برصورتله أله‌کچیرمش؛ هرکیمك برمحصـولدار اراضی‌یه متصرف اولدیغنی خبر آلمش ایسـه او اراضی‌نی دائرهٔ خاصه‌سـنه مال ایتمشدر.

عهدهٔ تصرفنه کچیردیکی اراضینك بر قسمنه بدل وثمن ویرمیه‌رك یالکز صاحبنه برکوز بلیردیویرمك ویاخود حبس ونفی ایله ومنفاسنده اعدام ایله تخویف ایتمك ویا رتبه ونشان ایله تلطیف أیلك ؛ الحاصل هرکسك حالنه واستعدادینه کوره برقاتاقوللی اوقومق ویایمقله ایشنی بجرمش وبعضیسنه‌ده دوه‌ده قولاق درجه‌سنده اولمق اوزره برثمن تأدیه أیلمشدر .

بویله بویله اسماعیل پاشا مصر علیا وسفلاده بر میلیون فدانه قریب [*] کزیده واعلا اراضی‌یه مالك اولمشدر . بو اراضینك مصر علیاده بولنان نصف میلیون مقدارینی خاصهٔ کندی عهده‌سنده ابقا ایتمش ومصر سفلاده قالان نصف دیکرینی‌ده والده‌سنك، اوغللرینك، قیزلرینك، حرملرینك، خاطرلی اوطه‌لقلرینك، آخرتلکلرینك هربرینك درجهٔ قدر واعتبارلرینه ومقبولیت، منفوریتلرینه کوره اسملرینه تخصیص وتقسیم أیلمشدر .

اراضیٔ مذکوره‌نك وسطیاً یکرمی بش میلیون لیرا دکری اولدیغی مصرجه مشهور ومتعارفدر . بوقدر شیئك تفوضی اثناسنده نه‌حقسزلقلر اولمش، نه‌جانلره قیلمش، نصل ظلملر اختیار اولنمش ، اوراسنك تفصیلنی مصرك عصر اخیر تاریخنی واسماعیل پاشانك طوغریجه بر ترجمهٔ حالنی یازه‌جق اصحاب وجدانه براقدق؛ زیرا اوراسی بزم صدد بحثمزك خارجنده‌در .

أیه بوپاره‌لر نه‌اولدی؟ بوراسنی تعیین ایتمك براز کوججه‌در. یالکز خلاصهٔ شوقدر دیه‌بیلیرز که، نه‌اوله‌جق؛ (اوغلان ییدی اویونه کیتدی ، چوبان ییدی قویونه کیتدی)، (هایدن کلان هویه کیدر) ، (خیار پاره‌سیله آلنان مرکبك أولومی صودن اولور) ضروب امثالیه‌سی مشهور اولان جمل حکمیه‌لردندر . اسماعیل پاشا کمال حرص وآز ایله طوپلایوبده آرقه‌سنده‌کی چانطه‌یه طیقدقجه ، آرقه‌دن چانطه‌یه آناختار اویدوران مارقاجی اوغللری‌ده بر طرفدن آشیررلر ایمش؛ چونکه پاشانك مراقی یالکز آلمق وطوپلامق کبی کداچشملکدن عبارت اولوب ، یوقسه ثروتندن شخصنجه ویااداره‌ٔ عمومیه‌جه بر صورت معقوله‌ده انتفاع واستفاده ایتمك دکلدر .

اسماعیل پاشا سن کماله یتشمش اولان اوچ اوغلنی، اوچ قیزینی بر آنده أولندیردیکی

---

[*] بهر فدان بزم دونمك درت بچق مثلنه مساویدر .

صرده ياپديغى دوكونلر چوجقلق زمانمزده قوجه قارى مصاللرنده ايشيتديكمز وجهله حقيقة قرق كون قرق كيجه قدرسورمش ووقوعه كلان اسرافات وصرفيات محير عقول اوله جق درجه ده ميليون ليراله وارمش ايمش .

سويش قنالنك رسم كشادى وقعهٔ مهمه سى

سويش قنالنك بدأ اساسى وعملياتنك بر آز جانلانمسى سعيدپاشا ولايتى زمان اداره سنك سيئه سى ايسه ده ، اخيراً قومپانيا ايله حادث اولان منازعاته مقابل اختيار اولنان فداكارلقلر اسماعيل پاشانك بالذات هم مصروفهٔ كارآكاهيسى ؟... آثاريدر . قنالك عمليات حفريه سنك اختتامى ايله كشادى دخى اسماعيل پاشانك خديوتى زمانننك اك پارلاق دوريه مصادفدر .

قنالك افتتاحى يوم مبارك كنده !.... نام دولتلرينه اوله رق بنا اولنان اسماعيليه قصبه سنه طوپلانان جماعته صرف اولنان اطعمه واشربه نك مقدارى حساب وتخميننك خارجنه چيقديغى وشامپانيا وشرابلرك ومسكرات سائره نك : عبادالله سبيل .... دينه جك درجه يه وارديغى بالذات بولنوب ده كورن اصحاب نظر عندنده متفق عليهدر . اوروپادن مخصوص واپورلرله كلان مسافرلردن ماعدا خطهٔ مصريه ده موجود اولان شمندوفر ترنلرى متمادياً برقاچ كون وكيجه لر مجاناً اسماعيليه شهرينه يرلى واجنبى جماعت طاشيمش واوراده اجتماع ايدن يوزبيكلرله خلق مجاناً ييديرلمش واچيرلمشدر . احداث اولنان دكانلر ، صاتيجيلر ، لوقانطه وغازينولر ، هوتللر ؛ هركيم اولورسه اولسون مادامكه اسماعيليه ده بولنيور ، كيمسه دن بر آقچه قبول ايتمامك شرطيله معامله ايتمشلردر .

مسافرين مجاناً ييوب ايچمشلر ديبوب ده ساده جه كچيويره ميه لم . طبيعت بشريه مشتهياتنك جمله سى هم ده اعلاسندن اولمق اوزره اونزهتكاهده موجود اولديغى حالده سايهٔ خديويده مسافرين كرام تفرج ايتمشلر واعزازواحترام اولنمشلردر . الحاصل رسم كشادى شنلكنده يوق يوق ايمش . خديو حضرتلرى بالوراثه مالك اولديغى كرسئ حكومتك ايجاب قديمى اوله رق (فيها ماتشتهى الانفس وتلذ الاعين) ه نظيره ياپمق ايستمشلردر .

بتون اوروپا حكمدارانى قنالك رسم كشادى شنلكنده بولنمق اوزره اسماعيل پاشا طرفندن باب عالى واسطه سيله دعوت اولنمش . (بودعوتك صورت اجرائيه سنده ده سياسى وپولتيقى خيلى وقوعاتلر اولمشدريا ! اوراسى لازم دكل .) دعوت اولنان ذوات فخامدن يالكز اوستريا ايمپراطورى ايمپراطوريچه ده برابر اولديغى حالده دعوته اجابت ايدرك

قصورلری ولیعهدلرینی کوندرمشلر ؛ سائر پرنس وپرنسسلرده بولنمشلردر .

ایمپراطوریچه « اوژەنی » (فرانسه ایمپراطوری اوچنجی ناپولیونك زوجه‌سیدر .) دخی حاضر بولنەرق اجتماع ایدن اعاظمك موقع ریاستنی احراز ایدیورمش اوراده ومؤخراً مشارالیهانك برای سیاحت مصره کلدیکنده اختیار واجرا اولنان معاملهٔ تعظیمکاری ومهماننوازیده‌کی فوق العاده‌لك ایمپراطوریچه‌نك شخصنك تاریخیله مصر تاریخنك صحایف کثیره‌سنی اشغال ایده‌جك صورتده آغرجه ومهمجه‌در . [*]

بالعموم مدعوین حضراتی اسماعیلیه‌ده ، پورت سعیدده اکنه‌طورسونلر ، قنالك رسم کشادی اجرا اولندیغی کون مدعوین ومسافرینك وجودندن خالی اولان ویك‌اوزاقده قالان قاهره شهرینك تزییناتنه واوراده‌کی اهالینك فی‌الجمله اکلنمسنه دخی اللی بیك لیرا صرف اولنمش ایمش .

قوجه خدیو مصر بو ! صاغه صوله صاپمقسزین برخط مستقیم اوزرینه طاغلری ، تپه‌لری یاروب سویش قنالنی آچمقله برامر عظیمی احیا واجرایه موفق اولیورکه اسلاف فخامندن ، فرعونلردن ، عجملردن ، رومالیلردن برحکمدار ، برایمپراطور بویله‌طوغریدن طوغری‌یه ایکی دکزی برلشدیره‌جك برفعل مهمی مجروب وجوده کتیرمك دکل ؛ بویله برشیئك یاپلسنك ممکن اولوب اولمیه‌جغی آنلرك خیالخانهٔ تصورلرندن کچمامش ایدی ! [**] انك ایچون

---

[*] اخیراً آلمانیا ایمپراطوری اولدقدن اوچ آی صکره وفات ایدن ایکنجی فره‌دریق ، قنالك رسم کشادی جمعیتنده حاضر بولندیغی اثناده ایمپراطور بیوك ویلهلمك دها ولیعهدی ایمش ، برلینه‌عودتنده صدیقی اولان موسیو « کنفکن » احوال شرقیه اوزرینه استطلاعات جدیده‌سنی صوردیغی صره‌ده بحث دولت علیهٔ عثمانیه‌نك استانبولده ملاقات ایتدیکی پادشاهی سلطان عبدالعزیز خان حضرتلری ایله مصر خدیوی اسماعیل پاشانك احوال واخلاق ومعاملاتنه انتقال ایتدیکی اثناده ایمپراطور فره‌دریق دیمشکه : « ملاقات ایتدیکم حضرت پادشاه اصیل ، نجیب ، قدیم ، عالی‌جناب کبار برخاندانه منسوب اولدیغی یوزندن ، معامله‌سندن ، هرحالندن ظاهردر . یالکز برآز کبری واردرکه اوده اختلاطسزلغی جهتیله احوال عالمه وقوفسزلغندن ناشیدر . مصر خدیوی اسماعیل پاشا ایسه احراز ایتدیکی تاج سیادتك هنوز بویاسی قورومامش برحکمدار تاسلاغنه ویاصکره‌دن زنکین اولمش بربانکره بکزر . ایشته ایکیسنك بیننده‌کی فرق بوندن عبارتدر . » (کلام الملوك ملوك الکلام)

[**] تاریخلرك خبر ویردیکنه کوره فراعنه‌نك اون ایکنجی ثلاله‌سندن اوروپالیلرك سیزوستریس دیدکاری بیوك رعمسس مصرایلردن یوز یکرمی بیك نفوسك قانی بهاسنه اوله‌رق نیل طریقیله ومراکب بحریه واسطه‌سیله مصر سفلادن طولاشه‌رق بحر احمردن آق دکزه کچیله‌جك صورتده برجدول وجوده کتیرمش ایسه‌ده اخیراً انقلابات زمانیه ایله

یوم افتتاحنده دنیالر بیله صرف اولنسه ینه آزدر!... اوقنالك كه عالم اسلامیتك وخصوصیله مصرك سیاستنه ، فائده‌سنه ، ضررینه متعلق اولان تفصیلاتنك برنبذه‌سنی بروجه آتی كوره‌جكز .

قناله متعلق بعض مطالعات مهمه

قنالك مقاولهٔ اساسیه‌سنده غیراز مصاریف حاصلات عمومیه‌سنك یوزده یتمش بری شركتك چیقاره‌جغی اسهمه ، یوزده اون بشی حكومت مصریه‌یه ، اونی مؤسسینه ، ایكیسی مصرك الویهٔ ملحقه‌سنده بولنه‌جق مدیرلره ، باقی ایكیسی ده قنالك مستخدمینه عائد اولمسی مشروط ایدی .

قومپانیا رئیسی « دولسپس » اسهمدن بهری بشیوز فرانق قیمت اسمیه ایله تشكیل ایتمك ایستدیكی شركته پارس ولوندره‌ده سنه‌لرله طالب بوله‌مینجه یوزیتمش آلتی بیك حصه‌سنی بردن سعید پاشایه قبول ایتدیردكدن صكره آرتق اوروپاده طالب ظهوره ایتمكه باشلامش ؛ سعید پاشا ایسه حصه‌سنه اصابت ایدن مبلغی مقسطاً قومپانیایه اعطا ایله آنلری ممتدار لطف وعاطفتی ایتمشدر .

شوحالده ادارهٔ مصریه تجارتدن بشقه‌جه یوزده اون بش اكرامیه آله‌جق ، هم‌ده قنالك نصف حصهٔ تجارتنه یقین برمبلغنه‌ده حصه‌دار صفتیله متصرف بولنه‌جقدی . دیمككه مع اكرامیه قنالك تجارت واقعه‌سنك یوزده اللی برنجی مصره عائد اوله‌جقدی . نظری اولارق نه‌قدر كوزل وبول برتجارت ! بویله برتجارت رابحه‌یه كیم اولسه صوقولماز ؟ قنالك واردات عمومیه‌سی بیك سكز یوز طقسان اوچ سنه‌سنك نشراولنان حساب رسمیسنه كوره ایكی ملیون سكز یوز بیك انكلیز لیراسنه بالغ اولدیغندن بوندن سنوی بربچق ملیون لیرا قدری مصر خزینه‌سنه كیره‌جك !

لكن نه‌چاره‌كه أوده‌كی حساب هروقت پازاره اویمیور ؛ ایش دستكاهه قونولدقده فعلاً تجارت كندیسنی كوسترمكه باشلادیغی كبی مسئله بشقه برشكله كیریویردی ؛ قنال قومپانیاسنك پایتقده اولدیغی طاتلی صوترعه‌سی مصارفی حكومته عائددر دیه‌رك قونسولاتو محكمه‌سنده حكومت محلیه علیهنه اسماعیل پاشا

قومله طوله‌رق محو اولمش . صكره‌دن اكاسره‌دن مصره مستولی اولان (دارا) ایله دها صكره روماليلر والك نهایتنده عربلرده بین‌البحرین اوطریق توسلی نیل واسطه‌سیله احیایه موفق اولمشلر ایسه‌ده آسیب روزكاردن محافظه اولنه‌مامشدر. شمدی ینه قنالك جانبینده قومك هجومی سببیله طراق واپورلری لاینقطع مشغول تطهیر اولمسه‌لر روزكاره مقاومتله قنالك موجودیتی بالطبع محافظه اولنه‌میه‌جقدر .

عصرنده دعوالر آچیلمش ، بیلمم ادارهٔ مصریه هانکی مقاوله‌سنی کماینبغی ایفا ایتمدیکندن طولانی قومپانیا [*] هوائی ضررلره اوغرامش ، ترعه‌لرك جانبینده‌کی اراضی شویله اولمق اقتضا ایدرکن نتیجه‌ده اصحاب املاکك ویاپشقه‌لرینك مخالفتنه ووبردکلری سببیته مبنی اویله اوله‌مامش ، حکومتکده بویولسز معامله‌سنك ایشه دخلی اولمش ، برآرالق انکلیزلرك مداخله واغراسی وباب عالینك تضییق اوزینه اهالینك آنغاریه اوله‌رق چالیشدیرلمسی منع مظالم نامیله یساغ ایدلدیکندن بوندن قومپانیایه برچوق خسار ترتب ایتمش برده بودرلو منازعاتدن برقسمنك فصل وحسمنه فرانسه ایمپراطوری اوچنجی ناپولیون حکم اوله‌رق ادارهٔ مصریه علیهنه کلیتلی برمبلغ حکم ایتمش؛ باقیلرنده‌ده تراضیٔ طرفین ایله اویوشولمش ایمش!

الحاصل عنها منها قنال قومپانیاسنك اساس مقاوله‌ده تجارتدن صرف اکرامیه اوله‌رق لطفاً مصره آییردیغی حصهٔ کافهٔ ایچنه اوینادقدن وحکومت مصریه‌یه عائد اولان اسهمده اخیراً مضایقهٔ مالیه سببیله اسماعیل پاشا عصرنده صاتلدقدن صکره اهل حساب و وقوفك تخمین صحیحنه کوره مصر مالیه‌سندن بوقنال ایچون بشیوز میلیون فرانق ، یعنی یکرمی میلیون انکلیز لیراسی چیقمشدرکه اصل قومپانیانك صرفیاتی بوحسابك یاننده برصندال بیله اوله‌ماز . (المقتطف من المقتطف جلد ۱۸ جزء ۷)

قنالك دها شمدی‌یه قدر دولت علیه‌یه وخطهٔ مصریه‌یه مادی ومعنوی بر فائده‌سی کوریله‌مدی ایسه‌ده ایراث ایتدیکی مضار و خسارك مالیه‌یه عائد اولان جهتی بالاده خامه کذار اشعار اولدیغی وجهله اویله قولایجه‌جق آلتندن قالقیله‌جق وتلافیسی قابل اوله‌جق ضررلردن دکلدر !

بونك خسارات سیاسیه‌سنه کلنجه : اسباب حقیقیه‌سی آرانیلورایسه کوریلورکه بوکونکی کونده انکلیزلری مصرده بولندیران بو قنالك وجودیدر . آفریقانك قسم جنوبیسنك برقطعهٔ عظیمه‌سیله بزم ایچون اك مهم اولان جهت شرقیه‌سنك آوروپالیلرجه تقسیمنی تهیئه ایدن بو قنالدر . دولت علیه‌نك آق دکزده

---

[*] فرنکلرك شرقلیلرله طوتدقلری ایشده وایتدکلری مقاوله‌لرده دائما عادت بویله‌در . چونکه آنلرك قولنجه وحشیلره مقابل حقوقه رعایت بله وسغه ایجابیدر ؛ محرومیتی مؤدی اولور . وحشیلره قارشو وحشیانه معامله‌ده بولنوب مشروع ، غیرمشروع قزانلدیدرکه مستعمراتدن مطلوب اولان نتیجه‌یی ادراکه موفقیت حاصل اوله . هیچ جبال مباحه‌دن احتطاب ایدن برآدم آغاجلرك قائمیتی وجمعیتی اوزرینه برحق طبیعی تعلق ایتدیکنی فرض ایدرمی؟..

و خصوصیله بحر أحمرده‌کی استقبالنی وبتون خطۀ عربیه‌یی ، وبالتضمن مقام جلیل خلافتی تهدید ایلیان بوقنالدر. اسکی دنیانك تجارت عمومیه‌سنی آلت اوست ایدن بوقنالدر. مصردن سنوی شمندوفرلرله بحر محیط یولجیلغی ایدن آوروپالیلرك آیاقلرینی مصردن کسمکله برابر بوقدر امتعۀ تجاریه ونقلیات عسکریه‌نك یوکنی دکیشدیرن . وبوسببلرله اهالی وحکومت مصریه‌نك میلیونلر ایله ایرا اکتسابنه مانع اولان بوقنالدر . دولت علیه‌نك ومصرك الك اوفاق برقره‌غول سفینه‌سنك مروریچون بیله کیسه‌لر طولوسی ایرالری رسم مرور اوله‌رق استیفا ایدن بو قنالدر . هیچ برآدم کندی أونده احداث ایتدیکی بر قوریدوردن کچمك ایچون اجرت مروریه ویرمکی عاملیله شرط ایدرمی ؟ بونی هانکی عقل قبول ایدر؟ فسبحان‌الله ! شاعر شهیر ضیا پاشانك دیدیکی کبی :

ایواه بو بازیچه‌ده بزلر ینه یاندق زیراکه ضرراورته‌ده بیلمم نه قازاندق

اسماعیل پاشانك بقیۀ اجرا آتی

دونه‌لم صددمزه : اسماعیل پاشانك مصرده، اسکندریه‌ده، مصرك دها بشقه یرلرنده خیلیجه أمکلر وزمانلر و یوز بیکلر وملیونلرله لیرالرك صرفیله بنا ایتدیردیکی برسرای، برکوشکك أبنیه‌سنك بعض یرینه برقصور بولدیمی ویاوهمنه ویا مشربنه اویمادیمی [*] اوبنایی کاملاً سوکدیرر؛ یکیدن باشلاتمه‌سنی امر ایدر ایمش . بربنانك ختامه ایردیرلمسی ایچون ذهننده تصور وتعیین ایتدیکی مدته اعمالات وانشاآتك صیقشمسی مطلوب اولدیغندن بیك نفر دولکر اوسته‌سی، اون بیك نفر عمله بردن دوکیلوب کیجه‌لی کوندوزلی چالشدیرلملی؛ هانکی کون بنانك ختامه ایرمسنی مراد ایتمش ایسه مطلقا اوکون بیترلملی. وبالتفریش ایچنه کیرلملی دم‌راقده ایمش. اما مصرفی کشفنك اون قات فوقنه چیقار ایمش، ذات عالیسنك جانی صاغ اولسون ، مصرفده صانکه برشیمی ! یاپیلان سرایلرك بویالرینه، آلتون یالدیزلرینه، سائر تزیینات ومفروشاتنه صرف اولنان پاره‌لرك سفیهانه برصورتده صوکبی آقمقده وبرتقریب کندیسنه چاتمش اولان ینه فرنك

[*] پاشا حضرتلری عیسویتده عادت اولدیغی وجهله اون اوچ عددینی عدد مشئوم اوله‌رق دانمش اولدیغندن (آجانم عیسویلرك بردرجه‌یه‌قدر حقلری وارفقط سکا نه اولیور؟) اکر برطرفك نجره‌سی اون اوچ اولمش ویا بیلمم کندیسنجه مقبول اولمیان برزمانده باشلانمش ویاخود اوبنا یاپیلور ایکن حکومتجه خوشنه کیتمیه‌جك برحال وحادثه وقوع بولمش ایسه نشأم اولنه‌رق درحال اوبنانك آلتی اوستنه کتیریلیور، مأمورلری. معمارلری طرد اولنورمش. ذمی جنت !... ایشته اویله اولدیغی ایچون صوکی بویله اولدی یا !

شارلاتانلرینی میلیونلره مالك ایتمکده و بوسرمایه‌نك نصل ونره‌دن کلمکده اولدیغنی کورن وبیلان عقلا ، اسماعیل پاشانك استقلالنی تصدیق ایتمك شویله طورسون؛ حتی بولندیغی خدیویت مقامنی بیله کندوسنه چوق کوره‌جکلرنده، وبرکوی کهیالغنه لازم اوله‌جق أمنیت واقتدار اداره‌یی حائز اولمدیغنده اتفاق ایده‌جکلرنده شبهه‌می ایدرسکز ؟...

پاشانك مراقی مطلقا بنم سرایلرم ، کوشکلرم دولت علیه پادشاهلرینك ، سرایلرینك فوقنده اوله‌جق؛ آنلره بش صرف اولنمش ایسه بمکنه اون‌صرف اولنوب بکا منسوب اولان برشی بتون دنیاده مشارالبنان بولنه‌جقدر خیالات وتصورات طفلانه‌سنه منحصر ایمش! دوشونلسونکه بوسرایلرك جمله‌سی جماعتله طوله‌جق وطولانلرك کافه‌سی‌ده ییمك، ایچمك، کیمك ایسته‌جکدر . کوشکلرك حرملری برخدیوك سراینه لایق‌اوله‌جق درجه‌ده کینمش ومجوهرات ایله‌تزیین ایدلمش بیکلرله خلایقك، سلاملق دائره‌لری ایسه آلافرانقه، آلاتورقه بیکلرله حشراتك مرکز اجتماعی اولمشدر. [*]

مخادیم کرامی اولان پرنسلرك هربریسنك حرملی، سلاملقلی بشقه بشقه سرایلری ، خلایقلری ، اوشاقلری ، کهیالری ، کتبه‌سی ، دائره‌سی وار ایمش . بونلری وجوده کتیرمك آنجق مصر کبی برقطعهٔ منبتیه مالك اولمق و یوز میلیونلق استقراضی الده ایدنمکله اولور ؛ بشقه صورتله ممکن‌الاجرا دکلدر.

اسماعیل پاشانك یاپدیرمش اولدیغی بنالر ایچنده شمدی مصرك موزه‌سی اولان جزیره سرایی باغچه ومشتملاتیله برابر بش میلیون لیرایه مال اولدیغنده اصحاب وقوف ومعلومات متفقدر .

مصر والیلرینك جمله‌سی اجنبیلری خوشنود ایتمکله کلاه استقلالی قاپمق خط حرکتی اوزرنده دائر اولدقلرینی آکلادق ایدی‌یا ! ینه اوجمله‌دن اولمق اوزره اسماعیل پاشا اوروپا بانکرلرینك قاصه‌لرینی مصره بوشالتدیغی صره‌ده اوچنجی ناپولیونك کاتبلرینه ، مابینجیلرینه ، یاورلرینه حتی قاپوجیلرینه وارنجیه قدر اینانلمز درجه‌ده عظیم مبلغلردن عبارت اوله‌رق

---

[*] بزم مصرده بولندیغمز زمان یعنی اسماعیل پاشانك خدیویتدن انفصالندن صکره بوخلایقلرك اکثریسی آچ تقصیر قالمش اولدقلرندن فلاح کویلرینك کهیالری مقامنده اولان شیخ بلدلرك تحت نکاحنه کیرمش وبرقسمی‌ده فحش‌خانه‌لری طولدیرمش اولدیغی مثللو بیراخانه‌لرده مسلمان اولدقلری حالده غارصونلق وظیفه‌سنی ایفا ایدییورلردی !؟...

ناپولیونك دوام ایدن اقبالی مدحجه آیلقلر تخصیص ایتمش وبوقدر فداکارنی قاپو یولداشلرینه ناچیز برهدیه مقامنده عد ایلمشدر . حتی ناپولیونه جزئیجه برانتساب دعواسنده اولان برآدمی حقیقةً زنکین ایده‌جك درجه‌ده احسانلره غرق ایتدیکی مرویدر .

قاهره‌ده، اسکندریه‌ده، منصوره‌ده، مصرك دها سائر قصبات مشهوره‌سنده اوروپالیلره مخصوص نه‌قدر اقامتكاه سمتلری وار ایسه اورالرینی یوللر، قالدیرملر، میدانلر، تنفسکاهلر، تیاترولر، باغچه‌لر، فسقیه‌لر، شادروانلر ایله تزیین ایدرك اوته طرفده بولنان مسلمان محله‌لرینی پیسلك ایچنده ویشانمز برحالده براقمشدر . واقعا بونده طرفینك دخی مألوفیتنك واستعدادینك بردرجه‌یه قدر دخلی منكر دكل ایسه‌ده، بلدیه‌لرك هیچ مدخلی اولمقسزین مال صندوقندن یوز بیكلرله لیرالر صرف ایدوبده مجرد اوروپالی دوستلرمزه اقامتكاه تنظیم ایتمك، آنجق مصرده اولدیغی كبی (من حیث لایحتسب) برایراده مالك اولمغه متوقفدركه نتیجه‌سی برأمل موهومك حصولی ایچون غایت صغوق وغیرمعقول برخلوصكارلغی التزامه چیقار .

برآرالق‌ده متون استقلال اولان اسماعیل پاشا فتوحات قیدینه واقتدار عسكریسنی آوروپایه تصدیق ایتدیرمك هوسنه دوشمش ایمش ؛ چونكه اوزرندن نظر تفتیش وتجسسنی برآن اكسك ایتمدیكی امید استقلالی أله كتیرمك ایچون كندیسنجه بوده برسبب عادی اوله‌بیلور ایدی . هرنه‌ایسه برسبب ظاهری‌یه مستند اولسون اولمسون؛ بر منازعهٔ حدودیه‌یی وسیله طوتارق حبش قرالی علیهنه اعلان حرب ایدر . [*]

بوصره‌ده شان موهوم حكمداریسنی اعلان وخلقی تشجیع ایتمك اوزره حكمداران عظامی تقلیداً سیف نصر وسطوتنك تمثال مجسمی اولمق اوزره بر (پیه‌س) ترتیبنی تصور ایتمش وفرانسز اصحاب قلمندن (قامیل دولوقل) ه (آیدا) نامنده‌كی اوپرایی تألیف ومشهور بسته‌كار (وردی) یه‌ده موسیقه‌سنی تنظیم ایتدیرمشدر . بواوپرا كویا نجاشی ایله فراعنهٔ مصریه‌دن برینك ایتدیكی محاربه‌یی ناطق وحبشلیلرك مغلوبیت ومقهوریتنی متضمن تاریخه مستند برحكایه ایمش . پیه‌سك مرتب وناظمنه اون بیك، موسیقه‌سنه اوتوز ، قرق بیك ،

[*] اوغلی پرنس حسن پاشا قومانداسیله ترتیب وسوق ایلدیكی اردوبی حبشلیلر تارومار ایدرك محو ایتدیلر ایدی‌یا ! اوراسنك‌ده صدد بحثمزه تعلق یوقدر .

آقتور واقتریسلرینك اثوابنه وپرده‌لرله اویونك محتاج اولدیغی سائر ادواتك استحضارینه اللی بیك لیرا ویرمش وبر (آیدا) اویونی مصر مالیه‌سنه، ودها طوغریسی برکوملکدن بشقه کیه‌جکه وچامور کبی سیاه ودمیر کبی قاتی داری اکمکندن ماعدا ییه‌جکه وبرکوستبك یوواسندن بشقه مأوایه مالك اولمیان مصر فلاحلرینه یوز بیك لیرایه مال ایدلمشدر.

حال بوکه پیه‌س فرانسزجه، موسیقه‌سی آلافرانقه‌در. بونی مصرده آکلایه‌جق قفادرت بچق فرنکده بولنور؛ تماشاکرانی‌ده خواه ناخواه سکز نفر حکومت مأمورندن عبارت اوله‌بیلور. بعضلرینك دیدیکی کبی: تیاترودن مقصد تهذیب اخلاقه خدمت ایتمکدن ویا اهالی‌یی اکلندیرمکدن بشقه دکل ایسه اهالیٔ مصریه‌نك فرانسزجه بیلمدکلریچون حکومتك بوسعیی عبث اولمازمی؟ بوحال ایله شرقلی اولسون، غربلی اولسون؛ کافهٔ عقلا آدمك اوستنه‌کولمزمی؟ استقلالی تصدیق ایتدیره‌جکم دیه تاج استقلالی تتوج ایده‌جك قفایه مالك اولمدیغنی پاشام آوروپایه وآسیایه اعلان ایدوبده حالا اسباب استقلالیه‌می استحضار ایدییورم ظننده بولنیور. نه‌کج مطالعه؛ نه‌یاکلش کوروش! معاذالله برکره آدمك کوزلرینی یعنی نور ادراك وبصیرتنی حرص شان وطمع خام دومانی قاپلادیمی؛ طبیعیدرکه کندینك نه‌یاپدیغندن وعالمده نه‌یاپلدیغندن خبری اوله‌ماز؛ چونکه سمع قبولنی‌ده غشای غرور احاطه ایتمشدر.

بو (آیدا) اویونی ایلك اول مصرده اوینانمش، اندن صکره مصرك قوستوملری بالاستعاره پارسه کوتوریله‌رك اوراده موقع تماشایه قونمش، بونکله اسماعیل پاشا بتون پارس خلقنه کندینی کوسترمشدر. حتی بزم یتشدیکمز عصرده فرانسزلر بزدن تیاترو ادواتی استعاره أیلدیلر دیه اسماعیل پاشانك وهوادارانی اولان اصحاب تملقك تاج سرافتخاری کنکرهٔ آسمانه یتیشیور ایدی. «اهله محله» پك اعلا! برتاج مبارك اولسون؛ ذاتاً بوندن بشقه‌سنه‌ده لیاقتلری اولمدیغنی کراراً اثبات ایتمشلردي.

ترکلرك مصردن یوزدیرلملری موده‌سی وترفنده‌سی سعید پاشانك عهد تولیتنده باش کوسترمش ایسه‌ده، اسماعیل پاشانك زمان اداره‌سنده واصل‌درجهٔ کمال اولمشدر. آرتق استانبولدن، روم ایلیدن، آناطولیدن کلان برترك بر عثمانلی اسماعیل پاشا عصرنده مصرده اکمك بوله‌ماز وبارینه‌ماز اولمش؛ موجود

ومستخدم اولانلرکده هربری بر صورتله دفع اولنه‌رق پك چوقلری‌ده سودان وادیلرنده محو ونابدید ایدلمشدر. [*]

اسماعیل پاشانك خلوصنی التزام ایدن بعض بندکانی، جدی محمد علینك اداره‌مصریه‌یی ترکلرك وجودیله‌تأسیس ایلدیکندن مصرفلاحلرینك استخدامیله ایش بیتمز؛ بونلرك‌قابل سیادت‌اولمدقلری بالتجربه ثابتدر؛ ترکلری نظریکزدن اوزاق‌طوتدقجه حکومتکزك‌اساسنی توهین‌ایتمش اولیورسکز یولنده خیرخواهانه وعاقبت‌بینانه اخطاراتده بولنانلره قارشو: (شمدی نه ترکلر سزك بیلدیککز ترکلردر؛ نه‌ده‌مصر حکومتی اسکی مصر حکومتیدر) دیر ایمش. کویا ترکلرك کوزلری آچیلمش واتحاد اسلام فکری ذهنلرینه یرلشمکه باشلامش اولدیغی جهتله: (بوندن‌صکره ترکلر بکاو بنم مقصدمه‌صادقانه خدمت ایتمزلر؛ بوافکارده ترکلر باقی اولدقجه مصر ارکان اداره‌سنی کندی آمالنی تأمین ایده‌جك اقوامدن تدارکه‌ایمك مجبوریتنده‌در) جوابنی‌ویررایمش. بیچاره‌ترکلری بیدارظن‌ایتدیکندن طولایی حسن‌ظن ایتمش ویاخود وهمه‌قاپلمشدر دیرم. فسبحان‌الله.

مصرك‌مالیه‌ناظری، اسماعیل صدیق پاشانك حالی

اسماعیل پاشا همشرب ومزاج بر مالیه ناظرینه محتاج اولوب، چونکه استقراض ایشلرینك قبض و صرفی اثناسنده قیود مالیه‌جه صرفیات واقعه‌یه و معاملات جاریهٔ غیر مستقیمه‌سنی محرمانه اوله‌رق اصول و کتابه اویدورمق مقتضی بولنمسیله، بوبابده رجال‌مصریه‌دن برچوقلرینی اومقامه کتیروب طادینه باقش ایسه‌ده هیچ بریسی کندیسنجه نصاب کمالده کوریله‌میوب کیمیسی پك ایلری کیتمش و بعضیسی دخی هدف مطلبدن چوق کری قالمش؛ نهایت مصرك یرلیسندن مفتش اسماعیل صدیق پاشا نامنده بریسنه دسترس اولمغله نائل أمل اولمشدر.

خدیو اسماعیل پاشانك بویادیغی شیلری، مالیه ناظری اسماعیل صدیق پاشا شابه باتیرر: وبوجهتله ایکی وجوددن بر جزء تام و بر فعل تمام حصوله کله‌بیلیر ایمش. بونلرك ارتباط ومواخاتی لازمیت وملزومیت کبی علاقه ایله توصیف ایتمکدن ایسه ایکی جسمده بر روح اوله‌رق بولنیورلرمش دیمش اولسه‌ق تعریفمز دها زیاده افرادینی شامل اولور.

[*] اصابت اولنمش! بولونوردی مصر حکومتندن آیلق آلان برقسمی کیجه‌ده دکل تجارت وهوس سیاحتله کله ایدیلرده هم وطنلرینه همده منفعت شخصیه‌لرینه خدمت ایده ایدیلر! تأسف اولنورکه: (جهنمه کیدرمیك؟ آیلق قاچ غروش؟) دیان جبله‌مز بوعصرده بیله یتشوب طوریورلر. آه نقصان تربیه، آه فقدان عصبیت!...

مملکتده خلقك باشنه بواسماعيل صديق پاشاده ايکنجی بر خديو کسيله‌رك حتی خديوك اوغللری محمدتوفيق ، حسين وحسن پاشالر بيله اسماعيل صديق پاشانك اوضاع واطوارينی وباباليله اولان مناسبت محرميه‌سنی چکه‌مز اولمشلر ايمش. چونکه اسماعيل صديق پاشانك رضاسی خديوك رضاسنك بيله فوقنده اولمسيله بونکاده بشقه‌جه برعلاقهٔ ابوت وبنوت عقد ايتمك کبی خلاف طبيعت اوله‌رق يوز کوسترن احوال مبرمه اك مقتدر ، اك عالم ، اك خلوق باباييکيتلره بيله کوچ کله‌جکی درکار ايکن اك جاهل ، اك مغرور ، اك متفرد بوديليقاليلره نصل آغر کله‌جکی تعريف وشبهه‌دن آزاده قالور !

آرتق مصرك رجال اموريله اشراف واعيان اهالينك اسماعيل صديق پاشايه قارشی بولندقلری موقع بو نقطهٔ نظردن کوريلور ايسه ايش کنديلکندن آکلاشيلور . زيراقانون وقاعده‌جاری اولميان برمملکتده ميدان آلان برمستبدك آلت اجرا و استفاده‌سنك آته‌جغی دحمه‌لرك ، صاووره‌جغی چفته‌لرك شرندن وشدتندن امين‌قالمق ايچون نجه‌لرينك اخلاقی بوزوله‌رق اورتالقده جاری‌اولان حالك حکمنه اويبوبره‌زك يورومش کيتمش ، نجه‌لری‌ده بالاستعاذه اختيارانزوا ايلمش اوله‌جقلری درکاردر .

افنديسنك سفه اسرافاتنك درجه‌سنی محاکمه‌يه مدار اولور مطالعه‌سيله اسماعيل صديق پاشانك احوال خصوصيه و شخصيه‌سندن رهين رتبهٔ ثبوت وتحقق اولانلرك برنبذه‌سنی سويليه‌لم :

اسماعيل صديق پاشا برقاچ‌يرده آلاتورقه ، آلافرانغه طرزلرنده ياپلمش صيفی وشتوی سرايلره ، دائره‌لره مالك اولوب هربرينك تفريش وتزيينده نه‌کافتلر اختيار اولنديغنی شمدی اوبنالرك روحی کيتمش ايکن‌بيله کوريورزده دوچار وله وحيرت اوليورز . صحيحاً بو آدمك عصرينی ادراك ايتميانلر براقديغی آثاری کورمليدرلرده صديق پاشانك نه‌اولديغنی آکلامليدرلر . اسماعيل صديق پاشانك حرم دائره‌سنده بشيوزنفردن آشاغی‌جاريه موجود دکل‌ايمش؛ صانکه‌قفقاسيه‌ده يتيشان کوزل قيزلرك مجمع و مقری ويا کوزلر مشهری صديق پاشانك دائرهٔ داخليه‌سی ايمش . بوجمعيت شهيه پروانه اکثريسی تعليملی ، تربيه‌لی ، موسيقه بيلير ، رقص ايدر حاصبه‌لردن مرکب اولديغی کبی پاشانك دائره‌سنده عربجه ، ترکجه ، فرنکجه موسيقه‌اوسته‌لری ورقص‌معلمه‌لری‌بولنور ؛ وهرطاقمك کنديته مخصوص کافتلی البسه‌لری ومجوهراتی بولنديغمز عصرك حکمنجه کرچکدن‌انسانه

موجب حيرت اولور ايمش ! حتى حرم دائره‌سنده‌كى باش قالفه‌نك باش قالفه‌لغى علامتى وجاريه‌لردن حدنى دائره‌يى تجاوز ايدنلره تأديب آلتى اوله‌رق قوللانديغى قرباج بشيوز ليرالق پرلانطه ايله مرصع ايمش !!؟...

ولى النعمتى اولان خديو حضرتلرى آرالقده صيقلديغنده اسماعيل صديق پاشانك طوغريجه حرم دائره‌سنه كيده‌رك دفع غم ايدر . كندى دائرهٔ داخليه‌سنده موجود اولميان خوش منظر ، خوب لقاشيلره اوراده ملاقى اولور ايمش. پاشا- لرك ايكيسى بيننده‌كى مناسبت والفت بتون بتون قطع كلفت درجه‌سنه وارمش اولديغندن طرفينك دخى دائرهٔ خاصهٔ داخليه‌لرى برى برينه آچيق بولنديريلور ونوادر موجوده ايله يكديكرينه مقابل تفخر ومباهات ايدرلر ايمش !

افنديسى ، صادق بنده‌سى اولان اسماعيل صديق پاشايه قپو كتخداسى ابراهيم پاشا وساطتيله رتبهٔ وزارت دخى توجيه ايتديره‌رك ذاتى وموقعنى تحيز ايلديكندن صورت رسميه وظاهره‌ده دخى بو رتبه ايله شرف قدر واعتبارنى امثال واقران ظاهريسنك فوقنه چيقارمش ايمش !

پاشانك سفاهت شخصيه‌سنك درجه‌سى آكلاشلمق اوزره شوراسى‌ده برمثال اوله‌رق كوستريليركه بعض دالقاووقلريله وبعضاً دخى حرمده وسلاملقده ولى- النعمتى اولان خديو اسماعيل پاشا ايله يمك ييديكى خصوصى سفره‌نك مصرفى آيده بيك ليرايه بالغ اولورمش ، بالغ اولورمش دكل ؛ آيده بيك ليرا ايله برفرنكه التزام اولنمش ايمش . بتون سرايلرنده بولنان بيكلرجه حشراتك يمكلرى آشجيلرى ، طاقملرى ، خدمتجيلرى ، آيوازلرى بو حسابه داخل دكلدر . هر برينك آنى ، مكمل طاقمى ، سايسى ، زوبوسى موجود اولمق شرطيله طواشى اوله‌رق دائره‌سنده بولنان حرم اغالرينك مقدار نفوسى يوزاللى نفردن اشاغى دكل ايمش !.. ارتق اوته‌سنى اوقويانلر ذهنلرده حساب ايله كندى كنديلرينه تعيين ايلسونلر . .

الحاصل آفريقا ايمپراطورلغى ، عرب حكمدارلغى قورمش اولان خديو حضرتلرى كندوسنى هارون الرشيدك ، واسماعيل صديق پاشاسنى دخى انك وزيرى ومقربى اولان برمكيلردن مشهور جعفرك يرينه قويه‌رق انلرك يابه‌مديغى ويادياٮت صحيحه‌لرينك مانع اجرا اولديغى سفاهات واسرافاتك جمله‌سنى وجوده كتيرمك ايچون وزير صديق وصديقيه چاليشمشلر ؛ وان برلكيله يارشه چيقمشلردر . (الف ليله وليله) حكاياتنك بونلرك حركات واجرا آتنه تعليق

اولنمسیله صحتی آکلاشیلیور. چونکه بونلرك عصرلری اوقدر اوزامامش وبالفعل ایشلك ایچنده بولنانلرك نجه‌لریله بالذات کوروشیله‌رك ایتدکلری حکایه‌لردن صدد بحثمز خلاصه ایدلمشدر .

اسماعیل صدیق پاشا، اوغلی مصطفی پاشا ایچون خدیوك حرمنردن بریسنك بسلیوب بیوتدیکی اخرتلکی فائقه خانم اسمنده‌کی برقیزی عقد ونکاه ایدرکن فائقه خانمك شرف عارضیسی مقامنه لایق براکرام اولمق اوزره مجوهراتدن ماعدا یوز کورومکی وقاین پدر وقاین والده‌نك کلین هدیه‌سی وسائره وسائره اوله‌رق فائقه خانمه تملیك ایتدیکی املاکك واردات سنویه‌سی بوکونکی کونده اون بش بیك مصر لیراسنه بالغ اولیور ایمش ! آرتق بواملاکك رأس المالنك حائز اولدیغی قیمتك مقداری ، مجوهراتك دکری ، دوکونده‌کی اسرافك حالی قارئین طرفندن تخمین بیورلسون.. آتیده‌کی کوریله‌جکی وجهله اسماعیل صدیق پاشانك شمع اقبالی اسن غیرموافق برروزکار ایله سوندیکی صره‌ده فائقه خانمده جبر واکراه ایله اوغلی مصطفی پاشادن تطلیق ایتدیریله‌رك املاك محرره سرای کبی برقوناق ایله برابر کاملاً ومستقلاً فائقه خانمك عهدهٔ تصرفنده قالمشدر . صکره بوفائقه خانم خدیو اسماعیل پاشانك رأیت اقبالنك تنکس ایتدیکی اثناده عموم دائرهٔ داخلیه‌سیله برابرناپولی‌یه کیتمش وسکزسنه مقداری اوراده قالدقدن صکره کریدلی عزت بك نامنده برکنج ایله تزوج ایدرك کنج رفاه واستراحتی او کنجه نصیب اولمشدر . . .

اووقتلرده زورلایه زورلایه سنوی اون بش میلیون لیرایه قدرچیقارتدیرلمش اولان واردات مصریه ، سنه‌سی ایچنده کاملاً صرف اولندقدن بشقه سفاهات متوالیهٔ مجنونانه ایله مدتجزئیه ظرفنده اریوب صواولان استقراض آقچه‌لری دخی بولدیغی سزینتیلی ودلیکلی ، دشیکلی مجرالردن چایلر کبی اجتماع ایدوب اوروپا ثروت عمومیه‌سی بحرینه آقوب منصب اولیوردی . استقراض آقچه‌لری مصری ومصرلیلری سنوی فائض اوله‌رق یدی سکز میلیون لیرایی تأدیه ایله اوروپا سرمایه‌دارانه قارشو ابدیاً برخرجکذار هیئتنه قویدی .

اسماعیل صدیق پاشانك عاقبتی

اسرافه وسوء استعماله نه‌طیانیر ؛ خصوصیله بونلرك اجراسی برحسن نیته مستند بولنمازایسه محرومیتی مؤدی اولان نتیجه‌تسریع ایدلمش اولور. بوقاعدهٔ اساسیه حکمنه مبنی برقورقونج استقبال اوزاقدن مصری تهدیدایتمکده ومنابع واردات صوینی

چكمكه باشلار . ايشلر صيقيشير : فائضلر ويريلەمز بر حاله كلير . اسماعيل صديق پاشانك معاونت فكريه‌سيله برابر عنايت فعليه‌سنه مراجعت اولنور . بو واقعه‌لردن برقاچ سنه اول آمريقاده ظهور ايتمش اولان محاربهٔ داخليه سببيله فوق العاده رواجدار اولمش اولان مصر پاموغنك براقديغى فيض و بركتك آثارى هنوز اصحاب ثروت و يسار نزدنده باقى اولديغندن بونلرك كيميسنه رتبه آلديرمق و كيمينه نشان طاقديرمق وكيميسنى (افندينا) نك سفره‌سنده طعام ايتديرمك اوزره آدمنه كوره اوچ بيك، بش بيك، اون بيك ليرا آلديرلمسنه اسماعيل صديق پاشا وساطت ايتمشدر . بر رتبه آلمق وبر نشان طاقمق وياخود (طول الله عمره) افندينا ايله عمرنده بركره بر سفره‌ده يمك يمش اولمق هوس نفسانيسنه مغلوب اولان رؤساى فلاحين يعنى عمده‌لر، شيخ البلدلر بربرينك عنادينه صويولدقجه حرصلنمشلر وحرصلندقجه صويولمشلردر . فقط مقنن ومتمادى اولميان بويله برايرادك مصارف مبرمهٔ دائمه‌نك جسم حكومت اوزرنده آچديغى رخنه‌يى تسديد ايده‌ميه‌جكى بديهى اولمسيله خزينهٔ مصريه‌نك احتياجى ينه باقى قالديغندن بالضروره بشقه چاره‌لر تحريسنه مجبوريت آلويرمشدر .

بو چاره‌لر جمله‌سندن اولمق اوزره درت سنه‌لك عشرينى هركيم نقداً ودفعةً تأديه ايدر ايسه الى ماشاالله آندن صكره دائما نصف عشر تأديه ايده‌جكى ومتصرف اولديغى اراضينك ده رقبه‌سنه مالك اوله‌جغى يعنى ملكيتى تصديق ايديله‌جكى قرارينى ناطق بر نظامنامه نشر اولنور . خير ومنفعتى بديهى اولان بويله بر آليش ويريشه هركس صوقولمق ايستر ايسه‌ده حكومتك ادارهٔ معلومه‌سنه خلقك امنيتى اولمديغندن كوريلان تعللات اوزرينه ايشك صاغلاملغى تأمين ايدلمش اولمق ايچون اولجه مصرده مستخدم وغير مستخدم پاشالرك وبكلرك متصرف اولدقلرى اراضينك درت سنه‌لك عشرلرى بورج خرج بردن تحصيل اولنور . صكره‌ده دكنك وقرباج ايله فلاحين زمره‌سنك ايچنه كيريلير . بحساب صحيح حاصل اولان اون الى ميليون ليرا ايله تأديه‌سنه طورغونلق كلان فائضلرك بقاياسى تسويه ايديلور ايسه‌ده ايكى سنه صكره ينه بودجه‌نك آچيغى كنديسنى كوسترر وآرتق مصر ماليه‌سى احوالنك تحقيق وتدقيقى وتأديانك تأمينى ايچون اوروپاليلرك اداره‌يه ال صوقملرى لزومى تحقق ايدر .

خديو اسماعيل پاشا « دائرهٔ سنيه » ناميله كنديسنك و « دومن » اسميله

أولاد وعيال واقاربنك عهدهٔ تصرفنده بولنان املاك واراضىيى ترهين ايدرك «روچيلد» بانقيله سائرلرندن اون بش‌ميليون ليرا قدر برمبلغ استقراض ايتمكه موفق اولەرق بونكله اولدقجه نفس كنيشمش ايسەده بواستقراضك كتيرديكى مبلغ‌ده محدود اولوب مصر ماليه‌سى ايسه هرسنه بيان اولنان مقدار ليرانك فائض اولەرق تأديه‌سيله محكوم اولديغندن فرداسنه ينه امور ماليهٔ مصريه‌ده علامت افلاسيه يوز كوسترمشدر.

آندن صكره احوال ماليه‌يى تفتيش ايچون بريسى انكليز ديكرى فرانسز اولەرق ايكى نفر مفتش كلمش وايديلان استقراضك موقع صرفنى ووارداتك حالنى ماليه ناظرى اسماعيل صديق پاشادن سؤال‌ايدرك خيليجه صيقيشديرمشلردر. اسماعيل صديق پاشا ايسه حقيقتى بيان ايده‌ميوب، چونكه خديو اسماعيل پاشا برطرفدن حسابك درست اولەرق ويرلمسى لزومنى ماليه ناظرينه تنبيه‌ايتديكنى فرنكلره سويليور؛ وديكر طرفدن‌ده حقيقت حالى بيان ايتامسى ونه‌ياپوب ياپوب فرنكلرى آووندير‌مسى لازم كله‌جكنى‌ده اسماعيل صديق پاشايه تنبيه ايدييور ايمش. اسماعيل صديق پاشا ايكى جامع آره‌سنده قالمش بى‌نماز كبى نه‌ياپه‌جغنى شاشيرر؛ تمارض ايدر، اولماز؛ تلعثمات روبهانه ايله بر چوق قورد ماصاللرى دوكر، حريفلرى اقناع ايله آشيرمق ممكن اولەمز. نهايت درجه‌ده صيقيشديرلديغى وآندن دها زياده‌جه صيقيشمش اولان خديوك‌ده عاقبت كنديسنى صويه ويرمكه مجبوراوله‌جغنى بعض علائمدن حس ايتديكى كبى حقيقت حالى فرنكلره بيانه مجبور اولور. بونلره بيان حال ايتمكه نه‌دن مجبوريت آلويرديكنى وايتديكى بيانى ناطق اولمق اوزره خديوه‌ده برتقرير تقديم ايدر.

اسماعيل صديق پاشانك فرنكلره ويرديكى معلومات، وارداتك منابع اصليه وصحيحه‌سى مفرداتنى ارائه ومصارف دائمهٔ حاليه ومقننه‌يى حكايه ايتمكدن‌عبارت اولوب استقراضلرك صرفياتنه كلنجه اكا دائر بالقاعده ماليه نظارتنده برسند مدافعه موجود اولميوب يالكز بويولده‌كى صرفياتك برمقدارينه قارشى «حامل ورقه‌يه شوقدر مبلغ تأديه ايدلسون» كبى خديوك آچيق اوامرنى ناطق بعض اوراق ارائه ايتمش وابراز اولنان بواوامرده پاره‌يى قبض ايده‌جك آدمك اسمى مذكور اولمديغى كبى او ذاتك امر اولنان آقچه‌يى تماماً قبض ايتديكنه دائر برسندى بيله يوغيمش. ماليه ناظرينك سوء استعمالاته اشتراك رسميسى

بونقطه‌دن بدأ ایدییور . حریفجکزك بورایه کلنجه ایشی کتابه اویدوره‌مامش اولدیغی میدانه چیقییور . هرنه‌ایسه سؤالك ضره‌سی خدیوه وسائر هوادارانه کلنجه ایمالی سوزلر وکنایه واشارتلی جمله‌لر ایله صرفیاتك قسم اعظمنك غیر مشروع اوله‌رق استانبوله کیتدیکی بیانده بولنورلر و مبالغات عجمانه ایله تزویراته قیام ایدرلر ایمش . باقندی شوذی‌سدالاخلاق آدملره‌که دینلرك انتقام وغضبنی وبالتبعیه آوروپا افکار عمومیه‌سنی بز زواللیلرك علیهنه چویرمکله سیاسی استفاده‌لر ایدییورلر . کیمه نه‌دیرسك؟ بوحقیقتی ایشیدوبده نصل چیلدیرمازسك؟...

ایشته بو وقعه‌نك عقبنده مالیه ناظریله خدیو اسماعیل پاشانك آره یرینه صغوقلق کیرمش ومالیه ناظرندن وقتیله منفعل اولمش بولنانلرده طبیعت بشریه‌ده عادت اولدیغی وجهله بوصره‌ده فرصتی غنیمت بیله‌رك اسماعیل صدیق پاشا علیهنه یورودکجه یورومشلردر . نهایت خدیوك غیظ وغضبی کمالیله اشتداد ایتدیکی برکون اسماعیل صدیق پاشا اخذوحبس اولنمش واموال واملاکی کاملاً مصادره اولندقدن وایچنده‌کی حشرات طاغیدلدقدن صکره اسماعیل پاشا برواپوره بیندیریله‌رك سودانه نفی ایدلمش ونیل بوینه یوقاری‌یه طوغری کیدر ایکن دنقله‌ده اجل موعودی حلول ایدرك وفات ایتدیرلمش ایمش . خدیو حضرتلری هارون الرشیدك برمکیلره قارشو عاقبت اختیار ایتدیکی معامله‌ٔ قهریه‌یه مثال اولمق وبوغرب پادشاهیده اوعرب حکمدارینك اثرینه تمامیله تبعیت ایتمش بولنمق اوزره کندی برمکیسنه‌ده غیر منتظر اولان بویله برعاقبتی طاتدیرمشدر .

خدیو اسماعیل پاشا دولت علیه‌یه وترك قومنه قارشو نه‌معامله‌ده بولنیوردی؟

دولت علیه‌نك وشوکت اسلامیه‌نك محو اولمسی هدفنه رکز نظر ایدن آوروپالیلر ایله‌خدیو اسماعیل پاشانك اشتراك‌ایدن منافعی انلرك حمایه‌سنه بالالتجا دولت علیه‌یه قارشو خاطر وخیاله کلمدك اویونلر چیقاردیغی اونوتمه‌م! بو اوغورده تکمیل خطهٔ مصریه آوروپالیلرك منفعتنه تخصیص قلنمشدر . بونلر فرنکلرله معاملهٔ وداد‌ه‌ده بولنه طورسونلر ، بر طرفدن‌ده اهالینك مرکز خلافتدن صوغودملری ورابطه‌معنویه‌دیانتك توهینی یوللری آرانمقدن بر آن خالی قالمامشلردر .

بویولده‌کی تدابیر جمله‌سندن اولمق اوزره مصر اهالیسنك درسعادتله اختلاط ایده‌مامسی ودائما مصرك احوالنك دولت علیه‌دن مستور بولندیرلمسی صورتی اختیار اولنمشدر . استانبولدن مصره کلمش بر آدمله برمصرینك اختلاطنه حکومت مصریه هیچ بروقتده جواز داده اولمامشدر . ممکن اولدیغی قدر استانبول طریق

تجارتنك بيله انسدادينه واسباب اختلاطك قطعنه چاره‌لر آرانمش وبولنمشدر. بومقصد ملعونانه‌نك وقايه وادامه‌سى ايچون استبدادك صوك درجه‌سنه قدر كيدلمش؛ دكل محمد على‌نك عصيانى زماننده، سعيد واسماعيل پاشالرك توليتى وقتنده بيله برمصرينك براستانبوللى ايله مخابره‌سى، دوستلغى ايشيديلور ايسه اوبيچاره آدم بردها مصره كله‌مامك شرطيله روسيه‌نك سبرياسنه مقابل بولنان سودانه‌وخط استوايه قدر نفى اولنورمش. بويله‌لكله نجه‌لرينك جاننه‌قيلمشدر. اهالى ايسه ذاتاً ضعف قلب ايله مفطور ومشهور اولديغندن تركلره مخالفت امرنده آز مدت ظرفنده حكومتك مرضيسنك اوسته‌طرفنه بيله چيقمشلردر. برخرستيانى برمسلمان تركدن دها قابل قبول كوروب تركلرى غدار واحمق براجنبى، وبراجنبى‌يى حنين وشفيق بروطنى عد ايتمشلردر. تركلرك ادارهٔ ظالمانه وجاهلانه‌سيله اناطولى ولايتنده‌كى اهالينك صنعتسزلك وتجارتسزلك ويولسزلق وشمندوفرسزلك وبونلرك نتيجه‌سى اوله‌رق‌عارض اولان آجلقدن بارينه‌ميه‌رق محو اولمقده اولدقلرينى صورت مذمتده فلاحلرك اجتماعكاهلرينه قدر سرايت ايتديرمشلر، هرچفتجى بومعلومات ابتدائيه‌يى أزبر ايتدكدن صكره كوينجه آدم ايچنه قاريشه‌بيلور ايمش.

مجرد محمد على‌دن اولكى واليلرك وكوله‌منلرك سيأتنى ومصرك بولنديغى حالت هرج‌ومرج ادارهٔ‌يى حكايه‌يه منحصر اولان‌جبرتى تاريخى‌طبع‌ايتديريلوب دولت عليه اداره‌سنك مصره عودتى حالنده مصرك دوشه‌جكى ورطهٔ هولناك مظالم خلقك كوزى اوكنه قونيله‌رق خلافت كبراى اسلاميه سائقه‌سيله بعض عقلى باشنده اولان متدبرين اهاليده موجود بولنان ميل معنوينك اوكنه كچلمشدر. الحاصل دولت وادارهٔ عثمانيه‌دن خلقى صغوتمق ايچون دها بيك‌درلو وسائط‌حيله‌بازى ايله‌تزويرات متنوعه‌احداث أيلمشلردركه‌تفصيلى موجب‌ملال‌اولور.

اهالينك تركلردن صغومش اولملرينك برسببى‌ده، چونكه حكومتى وحاكمى مجرد ظلم ايتمك ايچون يارادلمش برنوع مخلوق عد ايدن ضعفا ومساكين، ترك اولان خديولرك اعتساقاتنى وپاشالرك مظالمنى كنديلرينك جزاى عمللرى‌شكلنده وبرامر ضرورى صورتنده تلقى أيليورلر ايسه‌ده خديولرك مظالمنك آلت اجراسى تركجه بيلير خديولرك امنيت ايتديكى ترك‌مأمورلرى اولوب، خصوصيله محمد على ايله اولاد واحفادى دخى بوجنسدن بولنديغى ايچون جمله‌سنى عثمانلى

عد ایدرك اجتماعات خصوصیه‌لرنده مصره مخصوص لهجهٔ عربیه ایله (یامتجلی اهلك العثمانلی) مناجاتنی تذكار ایله حكومت مصریه رجالنه قهر ایله توجه ایدرلر ؛ و بتون تركلری بونلر و یاخود بونلری آنلر كبی ظن أیلرلر ایمش. بوصورتده‌ده نائل مقصد ومرام اولان ینه حكومت مصریه اربابی اولوب ، چونكه‌اوروپالیلر اهالی‌ینی تركلردن متوحش كوریبور وتوحشك بودرجه‌یده رؤسانك ایشنه پك موافق كلیور.

مصرده بولنان‌طقوز میلیون جماعت ایچنده دور اندیش وعاقبت بین‌اولانلر وحقیقتی علی ماهوعلیه كورنلرده یوق دكل ایسه‌لرده ، آنلرده برچارهٔ خلاص و امید بوله‌مدقلرندن ـ عموماً شرقده عادت اولدیغی وجهله ـ خدیو اسماعیل پاشانك‌حركات واجراآتی محض‌عدالت وعین‌كرامت اولمق‌اوزره آلقیشلایه‌رق تمیم‌وجائب خلوصكاری ایتمكله‌حال وموقعلرینك محافظه‌سنده بولنورلرمش.

دهاغریبی شوراسی‌كه طرف سامیٔ خلافتدن برفرمان كتیرمك ویاخدیوه برالتفات پادشاهی‌یی تبلیغ ویاخود بعض ارادات سنیه‌یی تلقین‌ایتمك مأموریتیله آره‌صره مصره‌نه‌قدر دولت علیه رجالی كلمش‌ایسه جمله‌سی مخصوصاً مسافرخانه اتخاذاولنان برسرایه ایندیریله‌رك حقلرنده اعزازلرلروا كرام واحترامل‌ك‌انواعی وقوع بولور ومعیتلرینه برچوق خدمتجیلر ، تشریفاتجیلر ، مهمانداراولر تعیین اولنمغله‌برابر قاپولرینك اوكنه‌تعظیم قره‌غوللری قونورو حقیقت مقصدبوتكلفات آره‌سنده ستراید یلور ایمش. چونكه‌بونی ایجاب‌ایدن حالك براساسی‌ده اومأمور اهالیدن‌ویا مقام‌خدیویتك خلافكیرانندن برفردایله كوروشوبده مصرك‌حقیقتندن واداره‌سنك بعض‌اشخاصه كوره خاتمانسوز برحالده بولنمسندن معلومات آله‌مامق ویاخود خدیوك سیاسته مغایر اوله‌رق برفكر تلقین ایدیله‌مامك مقصدی‌ایمش. بوجهتله اطرافی دزلودزلو كوزجیلر ایله محاط‌بولنان مأمورك یانه‌برلیدن برفرد صوقیله‌مز . كیدنلرده بزجه یعنی دولتجه ایشك اكنی بلیرسز ایتمك و صورت رسمیه‌ده ملاقات ایلك ایچون مزاجی حكومت مصریه‌جه معروف ومضبوط و هوالرك أییلكندن و فنالغندن بشقه بحثه كیریشمكدن مجتنب (بزم شرق تعبیرنجه) عاقل ! دور اندیش ! تربیه‌لی ! سوزینی صحبتنی بیلیر ! . . . آدملردن عبارت ایمش . . .

الحاصل دارالخلافه‌دن مصره كلمش‌اولان مأمورلره برمسافر مكرم دیمكدن

ایسه برمحبوس محترم سویلنلسه دها زیاده تعریف‌حال ایدلمش اولور. بوصورتله کلان مأمورین قوری قوري‌یه اکرام و التفات اولنمیوب هر برینك درجه‌سنه ورتبه‌سنه وذات حضرت پادشاهی نزدنده‌کی قیمتنه کوره بیکدن آلده اوتوز، قرق بیك لیرایه قدر نقداً احسانلر دخی ویریلور ایمش ...

دقت بیوریلیورمی ؟ بوپاره‌لر هپ دولت علیه‌دن فك ارتباط ایتمك املیله ایرادنده مصرفنده کافهٔ حقوق تفتیشیه‌دن آزاده وصحایف قیودصرفیاتی هربار خدیو حضرتلرینك امرینه کشاده و آماده بولنان خزینهٔ مصریه‌دن وویریلان مأذونیت اوزرینه وقوعبولان استقراضلردن صرف اولنیور ...

بزم اخلاقی‌بوزوق ، خوش آمدکو رجالمز حضراتی ! ده برایش‌دوشسه‌ده مصره کیتسه‌ك أملی اوغرنده بیك درلو تکاپولری ، یوزبیك درلو عارسزلق ویوزسزلکلری استانبولجه اختیار ایده‌طورسونلر ؛ خدیو حضرتلریله اطراف وخواشیس بندکانی‌بری اون‌بیك درجه‌سنده اعظام ایدرك سوزدلالی ، حوادث مراقلیسی بعض یادکاران وساطتیله بزم اومأمور احساندیده حقنده اهالینك مقر جمعیاتنه وحتی حشیش قهوه‌لرینه وارنجه‌یه قدر درلو درلو شیلر اعلان‌ایله وناموسنك وشرف‌وحیثیتنك انکسارینی مؤدی‌سوزلرله عالمی طولدیررلرایمش. استانبوللیلرك مصریمز وار ؛ اوزرنده حقوق ملکداریٔ حضرت پادشاهی ثابتدر. دیملری ایشته بوصورتله کاوب‌کاوبده مصری صویمق وبیکلرله لیرالری آشیرمق ایچوندر ؛ یوقسه مصرك ألا کوزینه عاشق دکللردر ؛ مصراهالیسنك أمنیت‌ومحفوظیت حقوقی‌ایسه هیچ بروظیفه ایدنمزلر ارجوفه‌سنی‌ده عالمه‌قاپوب صالیویررلر ایمش. بوجهتله ساده‌دلان اهالی‌یی دولت‌علیه‌دن صوغوتمشلر.ایش بزدرجه‌یه کتورلمشکه مصرك مرکب سوروجیلرینه وارنجیه قدر انکلیزجه ، فرانسزجه ، ایتالیانجه ، رومجه سویلرلرده برکله اولسون ترك لغتی آغزلرینه بیله آلمازلر ، بیلانلری‌دخی اونوتمغه چالیشیرلر . بوحال ترك اوللری سببیله خدیولرله‌حواشیسنك اهالی نظرنده‌کی قدرلرینه‌ده دال اوله‌بیلیر ایسه‌ده ،عموم عالم اسلامیته قارشی حائز اولدیغی اهمیت ازدیاد أسفی موجب اوله‌جق درجه‌ده بشقه‌جه برتأثیری‌ده متضمندر !

بزم کرم دیدکان حضراتنك احسان آلمق اوغورنده خدیوه مقابل اختیار ایتدکارینی، مصرده خلقك‌لسان طعن ونفریندن ایشتدیکمز ذلتلری (الانسان

عبيدالاحسان) قاعده‌سيله تأويل ايدرك معذور كورسه‌ك دخى ، رأس اداره‌ده بولنانلرك حالات مبسوطه‌يى وصوكنده كله‌جك وخامتى دوشونه‌ميه‌جك قدر ساده‌دل وصافى نهاد اولملرينى آرزو ايتميز !

برفقره

برفقرهٔ مهمه

حائزاولديغى رتبهٔ وزارتله مصرمجلس نظارى رياستنده بولنان ارمنى نوبارپاشا ايله بركون لاقيردى ايدر ايكن : بن شويله‌يم ، بويله‌يم ، طوغرى‌يى وطوغريلغى سوه‌رم ؛ بوانده هركسجه عادت اولان مديحهٔ نفسيه قصيدهٔ منثوره‌سنى اوقوركن سوز زيده عمروه وبر آرالقده استانبوله انتقال ايتدى ايدى . « باقندى نه‌يالان سويليه‌يم ، بن استانبولليلرى دخى طبعاً سوه‌رم وآناطولى خلقنه مخصوص اولان (قاره كته‌ر) ى آنلرده كوره‌م ، اكثريسى آچ كوزليدر ، منفعت مليه تصورى اولمقسزين مجرد احوال ومنافع شخصيه‌سنك وقايه‌سى قيديله فوق العاده نبض كير ومزاج آشنادرلر . معاملهٔ تبصبصكارى ومداهنه‌يى تربيهٔ انسانيه شكلنده رجال مصريه ميانه صوقان آنلردر . خديو اسماعيل پاشا آنلرك يوزندن معامله‌سنى بيلديككز درجهٔ افراطه واردير دى . مسئلهٔ مصريه‌نك ده بوكونكى حاله كلمسنه سبب اولدى » ديدى . [*] بومحاوره‌نك نتيجه‌سنك نه‌يه منجر اولديغى بحث ايتمك صددمزك خارجنده اولوب شوقدركه مقصدم رئيس نظارك وبلكه بالعموم مصرده‌كى رجالك استانبوله نه نظرله باقمقده اولديغنى آكلاتمق ويوزيمه قارشى سويليلان برسوزك جكرلره اوق كبى باتان اينجه اوجلرينى كوسترمكدر . چونكه سويليانك نيتنك صاغلام اولمديغى واچنده ذاتاً وصفةً نصل مفاسد ومقاصدك مستور بولنديغى كورونيور ايسه‌ده . ديكه‌رين ايشك اساسنده‌كى صحتى بردرجه‌يه قدر تصديق ايدنلردن ايدى . بوجهتله ناقابل مدافعه اولان تعريض مذكورايله فوق العاده جريحه‌دار اولدى . چونكه ايشى مدافعه‌ده ايلرويه وارسه حريف برچوق شيلرى صايوب دوكه‌جك وبلكه‌ده دائرهٔ ماليه‌دن قيدرسميسنى چيقاروب كيملره نه ويرلمش ايسه بربر كوستره‌جك اقتدارى حائز اولديغى معلوم اولمسنه مبنى طوغريسى بويا ، ايديلان بومدافعه حقيقته قارشو پك طادسز وطوزسز برصورتده قاليوردى . انتهى

---

[*] بركون مصر واليلريله خديولرينه ، وبونلرك ايچنده الك ايسى هانكيسى اولديغنه دائر نوبار پاشانك مطالعاتى صورلديغى صره‌ده مشاراليه : « بو آدملرك يديسنه‌ده خدمت ايتدم ، هربرينك حال وشاننى اى بيلورم . الك بيوكى دلى اولدى . ديكرلرى دلى طوغدى » جوابنى ويرمشدر .

صدراعظم عالی پاشا مرحومك ذکر جمیلی

اسماعیل پاشا حد مأذونیتك خارجنده اوله‌رق تدارك أیلدیکی زرهلی واپورلرله شوقدر بیك عدد نو ایجاد تفنکك کرك صورت تدارکنك وکرك بونلرك مصرده وجودینك حسن نیته مستند اولمدیغنی صدراعظم عالی پاشا مرحوم کشف ایدرك جمله‌سنی الندن آلدی . بوبابده اسماعیل پاشانك اوروپایه قارشی ایتدیکی شماته وکوروالتی‌یی‌ده عالی‌پاشا پولتیق تشبثاتیله تأثیرسز براقدی. اسماعیل پاشا عالی‌پاشایی خصم جانی عد ایتمش ، عالی‌پاشاده موقع اقبالده اولدقجه اسماعیل پاشایی نفس آلدیرمیه‌جق درجه‌ده تحت تضییقه آلمش ؛ حتی استقراض عقد ایتمك صلاحیت ومأذونیتی متضمن اولجه استحصال أیلدکلری فرمان عالی حکمنی بیله بردیگر فرمان ایله لغو ایتدیرمش ومصر حقنده دها بشقه بشقه نیتلری‌ده ایشیدلمکده بولنمشدی. نه‌چاره‌که تصورات واقعه وجودپذیر تصدیق اولمقسزین عالی پاشانك ارتحالی وقوعبولمشدر . رحمةالله علیه رحمةً واسعةً . [*]

---

[*] اخیراً تجارب زمانیه ایله آکلاشلدیکه عالی پاشا علمانك لزومسز وغیر معقول تعصبات واعتراضاتی و رفقاسی اولان سائر ایش أرلرینك خفی و جلی علیهنده یوروتدکاری انتریقه بلیاتی وسرای خلقنك ادارهٔ دولتله غیرقابل توفیق وقبول اولان نامعقول مداخلاتی کبی هربری یالکز باشنه براداره خلقنك وبرایش آدمنك صفای بالنی تکدیره یتن وآرتان مصاعب ومشکلاتی اقتحام ایله برابرجسم دولتك مرض مزمنی حکمنی آلان اسباب تخریبیه‌نك ازاله‌سیچون وسعنك یته بیلدیکی مرتبه‌ده کرچکدن دوا ترتیبنه چالشمش برحکیم ذات‌الابتصار ایدی .

دولت علیه‌نك پابند ترقیسی ومخل شرف سیاسیسی اولان وعصرك حکمنه کوره هربرینك دولته اولان ضررینك تحدیدی عاقبتی مجهول نیجه محاربه‌لر اختیارینه وقانلر اساله‌سنه محتاج بولنان معاهدات عتیقه بارثقیلنی عالی پاشا طوتدیغی مسلك معقول سایه‌سنده زمان وتعامله بالتدریج بیدیروب بتیرمك عزمنده ایدی . مجرد شخصنده‌کی امانت واهلیتك کفالتیله دولت علیه‌نك برمدت دها قیام ودوامنی پولتیقه‌لرینه موافق بولان بعض اجنبیلری دخی دولتك بومقصد ممدوحنی محافظه اوغورنده استخدام ایدیوردی .

عالی پاشا برطرفدن مسلك دولتی طوتدیغی خط حرکتده توفیق وتقریبه وطرف آخردن طریق مشی وتقدمنده بنه بزم طرفمزدن بلیهٔ حسدله احداث ایدیلان عوائق داخلیه‌یی ازاله‌یه همت ایتمکله برابر اووقتلر هنوز میدان آلمقده اولان پاناسلاویزم انتریقه‌لرینك داخلاً وخارجاً ایجاد ایتدیکی مشکلات عظیمه‌نك قلع وقمعنه دخی یالکزجه اوله‌رق کوکس ویرمکده ایدی .

عالی پاشا هرطرفی برکفایت مشکل براندازی وکمال عزم وحزم ایله اداره‌ده اولسون ؛ برجهتدن‌ده محافظهٔ مسلکی ایچون فرانسزلرك وقوعبولقده اولان معاونتنه قارشو منتدار قالدیغندن بوحق‌منتی اداایچونده آنلره اظهاری طبیعی اولان جمیله‌لرك آتیاً دولتك ضررینی انتاج ایده‌جك برصورت کسب ایتامسنه دقت واعتنا ایتك کی غایت مهم برموقع حرجده بولنیوردی .

محمود نديم پاشا اسماعيل پاشانك برچوق احسانه مظهر اولمش ايكن بيله مصرده‌كى حقوق دولتى وقايه أمليله اولدقجه يوليله طاورانمش ايسه ده داهاصكره‌لرى صدراعظم اولان شيروانى زاده محمد رشدى پاشا بتون بتون غريق بحر احسانى اولديغندن بويادكارك عهد صدارتنده اسماعيل پاشا ، عالى پاشا زمان ادارەسنده سلب اولنان استقراض صلاحيتنى تكرار استحصال ايتديكى كبى مصرك امتيازاتنه ضميمه اولمق اوزره شرفصادر اولان فرمان عاليلرله داها خيليجه شيلر قزاندى.

چونكه عالى پاشا چيزديكى خط اوزرنده امور دولتى يورتمك واكديكى تخم اصلاحك ثمرەسنى اقتطاف ايتمك، آنجق قوتلى وضررسز بر دولتك نفوذينى استخدام ايله حاصل اوله‌جغنى بالتجربه كسديرمش اولديغندن ، او عصرده سايهٔ اقبالنى شرق وغربه تمديد ايدن فرانسه ايمپراطورى اوچنجى ناپوليونك درسعادتده سفيرى بولنان موسيو « بوره » يى داخلاً وخارجاً تصورات اصلاحيه‌سنه معين وتعرض ايده‌جك مخالف هوالرك كافه‌سنك قوتنى كسر وضررينى تحديده آلت اتخاذ ايتمشدى . زهى هنر !

اكربالآخره بورانك چيقاره‌جغى قورطنه نظر اعتباره آلنماسيدى. صرصر غضب استبداده قارشى عالى پاشانك كوكلشمسى ممكن اوله‌مزدى . ايشته بورانك قورى برسطوتى سايه‌سنده عالى پاشا دولته نافع خيليجه تأسيسات مدنيه ومهمه‌يه موفق اولدى . دولتده برباب عالينك موجود اولديغنى يار واغياره طانتديردى .

حتى معهود مصرلى نوبار پاشا بركون بنه فقيره ديمش ايدى‌كه : خديو اسماعيل پاشانك مصرك توسيع امتيازاتى حقنده‌كى بعض طلباتنى حاملاً و مبعوثاً استانبوله كيتديكمده باب عاليدن بشقه ابواب دولتك جمله‌سنى بكا قپالى بولدم. عالى پاشا بنم نه‌درلو مستدعياتى حاملاً درسعادته كيتديكمى بيلديكندن مجرد صدر مرحومك كوستردىكى اثر انفعالك تأثيريله عجبا بوآدم مصردن نه‌ايچون كلمشدر ديه صورمغه هيچ كيمسه‌نك زهره‌سى يوغيدى. بن ده وبنى مطالبنى ابلاغه مأمور ايدن ده عاجز ومتحير برحالده قالمش ايدك . نهايت داخلى و خارجى خيلى شفاعتچيلر قوللانه‌رق عالى پاشانك حضورينه رخصتياب دخول اوله‌بيلمك ايچون تمام ايكى آى مدت چالشدم ... « انتهى » نه‌قوت ، نه‌مهابت !

چونكه اووقتلر شمديكى كبى (يكرمى بش سنه صكره) مصردن برقورى سلامى حاملاً كلان عادى برمأمورك باب عالى ايله مناسباته تنزل ايتميه‌جك درکهٔ اضمحلالده دكل ايمش !

آخ بنه سويليه‌لم كه (مشكلى نيست كه آسان نشود : مردم بايدكه هراسان نشود) عالى پاشانك صدراعظم بولنديغى اثناده دولت عليه حالاً ، مالاً ، اعتباراً ، براً ، بحراً كرچكدن برحيثيت سياسيه‌يه وصحيحاً برقوهٔ مهمهٔ فعاله‌يه مالك عداولنيوردى ..

عاقبت بيك سكز يوز يتمش تاريخنده آلمانيا اتحادينى موجب اولان محاربه‌نك فرانسزلره قارشى ظهورندن وناپوليونك سقوطندن وفرانسه‌نك جمهوريته انقلابندن عالى پاشانك پك قيريه‌رق كنديسنجه محقق الوقوع اولان برنكبت ادباريه‌يى كورمكسزين فرانسه وقوعاتندن ايكى آى صكره سكون وسكوت ابدى سمته انتقال ايله دمدغهٔ عالمدن دستكش فراغ اولدى .

آندن صكره محمود نديم پاشانك موقع صدارتى احرازاتمسيله برابر ممالك عثمانيه‌نك ومعاملات داخليه‌نك ونه‌ارتباطى قوپارق حالا امواج بحر فورته اوينايوب طوريبور : ربم بر مرساى سلامتده قرارلر نصيب ايده . آمين !

يوقاروده خلاصةً يازيلان مساوئ احوالك اكثريسنى اسماعيل پاشا ، عالى پاشانك وفاتيله كندوسنك موقع اقبالدن سقوطى بيننده‌كى يدى سنه مدتله صيقيشديرمشدر .

اسماعيل پاشانك ومصرك عاقبتى

ماليه‌ناظرى اسماعيل صديق پاشانك يوقاريده حكايه اولنان حال اضمحلالى وينه فائضلر تأدياتنك صيقيشمسى وخديو اسماعيل پاشانك وجودى مصرده باقى اولدقجه اوروپاده‌كى اصحاب حقوق وديونك تأمين حقوق ايتمسى ممكن اوله‌ميه‌جغى آكلاشلمسى اوزرينه چوق كچمكسزين انكلتره و فرانسه دولتلرينك طلب ومراجعتنه مبنى بيك ايكييوز طقسان آلتى تاريخنده طرف سلطنت سنيه‌دن خديو اسماعيل پاشا عزل اولنمسيله كثافت شخصيه‌سى مصردن برطرف ايدلمش ايسه‌ده آثار سيئه‌سى قيامته قدر مصرده وصدور اهل اسلامده قاله‌جقدر.

آندن صكره مصرك معاملهٔ حاليه وماليه‌سى فرنكلرك بالذات مباشرةً تحت امر و اداره‌سنه كچمش و كويا مصردن خديولرك استبدادينى رفع ايتمك أمليله مصرده‌كى انكليز وفرانسز قونسولوسلرينك نفوذينى قوةالظهر اتخاذ ايدرك اسماعيل پاشانك اوغلى خديو حالى محمد توفيق پاشايى يلكن آلتنه آلمق ايسته‌ين رئيس نظار رياض پاشا ايله هيئتى دوشورمك و ضايع ايدلمش اولان استقلال اداره‌يى ألده ايدنمك أمليله خديو مشار اليهك طائفهٔ عسكريه‌يى و على الخصوص عسكرلر ايچنده پك‌ديشلى بولنان ميرآلاى احمد عرابى‌يى هيئت نظارك ودها طوغريسى رياض پاشانك استبدادى عليهنه قيشقرتمسى و استانبولجه بوحالدن استفاده ايتمك ايستيانلرك خطاسى‌ده بوحاله منضم اوله‌رق ايشى مهلك بر درجه‌يه كتيرمش. وصكره‌لرى « المصر للمصريّين » هواسيله عرابينك خديوه قارشى دخى آلوب يوروين احوال عصيانيه‌سى و خديوك انكليزلره التجا ايتمسى واسكندريه‌ده اسلام وخرستيان بيننده حاصل اولان فتنه‌وفساد اوزرينه خطهٔ‌مصريه داخلنده طائفهٔ نصارانك وخصوصيله بعض فرنكلرك اجلاف‌اهالى طرفندن قتل اولنمسى وكنديلرينى تركلره وفرنكلره مقابل‌مؤيد من‌عندالله ظن‌ايدن عرابى اردوسنك « تل الكبير » ده ولوايكى ساعت‌اولسون انكليز عسكرينك هجماتنه طيانه‌مامسى، مصر عسكرينى خديوه اطاعت ايتديرمك ومملكتك آسايشنى تأمين ايلدكدن صكره چيقمق تأويلاتيله انكليزلرى مصره قدر صوقمشدر . [*]

[*] أوت ! عرابى طاقمى فرنكلرله برابر خديو فامليا‌سنك ومصرده‌كى عموم پاشالرك وينه مصرده ساكن بالعموم تركلرك وچركسلرك عرقنى كسمك ايستيورلر ايدى . سببى تركلك ناميله محمدعلى أولادينك اختراع ايلدكارى مظالمدن بشقه دكلدر.

الحاصل مصر هیئت ادارەسنك باشنده محمدعلی زماننده‌نبری أسمکده اولان قواق یللری انکلیزلرك بادبان منافعنه موافق‌کله‌رك مصره قپاغی آتدیلر. مرسای ادارەسنه لنکرانداز اولدقدن بشقه ادارهٔ محلیه‌نك اوضاع شتر وکربه‌سیله سفینهٔ وجودیه‌لرینی پلامارلر ایله باغلاتدیلر . شمدی بزم آنلری چیقـارمقلغه چالشمقلغمز مخالف روزکاره و آقنتی‌یه قارشی کورك چکمکه بکزر. بوکونکی کونده مصرك هواسی انکلیزلرك مزاج اشتهاسنه کندیلرینك آرزوسندن زیاده موافقدر. جناب خیرالناصرین امت اسلامیه‌یه‌ده هرحالده موافق هوالرومساعد روزکارلر احسان بیورسون. بش اون کشی موقع اقبالده سایه‌انداز اجلال ورفاه اوله‌جق دیه طقوز میلیون مسلمان، مشربلرینك، مذهبلرینـك خلافنه اوله‌رق اجانبك منافعنه قربان اولوب کیدییور.

خلاصه شوراسی معلومدرکه هانکی مملکت اسلامیه‌ده‌که استقلال هوالری اسدی، نهایت او ولایت بحر اضـمحلالك قعر نایابنه قدر صوقولدی کیتدی. قریم نه‌اولدی؟ جزایر نه‌حاله کلدی؟ تونس شمدی نصل اللرده بوننیور؟ ألبته اسماعیل پاشاده مصری بوحالده کورمسـندن طولایی ایتدکلرینه نادم اولسـه کرکدر . نه‌فائده‌که بر آتچه ایتمیان صوك ندامت ! [*]

---

[*] برکون ینه نوبار پاشا ایله مصاحبت اثناسنده آچیلان برمناسبت اوزرینه دیدیکه : صدر اعظم عالی پاشا مرحوم (مصر خدیولری صحت تفکره مانع اوله‌جق صورتده هوس استقلال ایله سرخوش ویازقکه بوحالك نصل برمدهش عاقبته نتیجه ویره‌جکندن غافلدرلر) دیمشیدی . جواباً دیدمکه : افندم، هرفرد مقـامنده، موقعنده هوس ترقی ایله مفطور اولمیه. خدیولرك‌ده قانون فطرتك بوقاعده‌سنه اویارق بویله برفکر ترقیده بولنملری استبعاد اولنه‌مز ! فقط حالك حکمی، موقعك ایجابی، زمانك استعدادی دوشونلیرسه بونك بیهوده برقوروتیدن عبارت اولدیغی ظاهر اولور .

« اوت، بیهوده برقوروتیدن بشقه اولمدیغی معلوم ایسه‌ده بوقوروتی اویله آثاری غیر بارز خیالات وهمیه قبیلندن اولمیوب جوار قومشولر ایله‌برابر بتون اهل بیتی راحتسز ایده‌جك صورتده مالیخولیا علی مثالارینك تصورات وحرکات مزعجه‌سی کبیدر . بونده‌ده مسببلری رجال امور مصریه اولان سزلرسکز! چونکه خدیولری تأیید وتصدیق ایدییورسکز. آمال خیالیه‌لرینی تبجیل ایله تشویقده بولنیورسکز » دیه بزلری معاتب طوتمق ایستمشیدی. آنك اوزرینه سویلدمکه : رفقای عاجزانه‌م ابله وبلید دکللردر . بوحالك بر وخامت عاقبتی منتج اوله‌جغنی‌ده پك اعلا تقدیر ایدرلر . شو قدرکه آنلر خدیولره اقتداده معذوردرلر . چونکه هرکس بیلیرکی دکلکه خدیودن برمعاملهٔ اعتسافیه کوردیکی کبی مداومت قوتیله طوتوب اوروپانك برکوشه‌سنده سنوی یدی ، سکز یوز لیرا بر مصرفله وقت فرجه انتظار ایله آسوده وأمین برحالده زمانی کچیرسون . آنلردن بریسی خدیوك نظرندن دوشسه‌که براز

یاخود احتمالی وارکه بیوك باباسنك تأسیس واولادینه تملیك ایتدیکی اداره‌یی وناپارهٔ معیشتی تهلکه‌ده کوردیکندن براز متأثر ایسه‌ده آنك ضمننده دولت علیه‌نك حقوق حکمداریسنه دخی تعرض ایدلمش اولمسی سببیله متسلی‌در. نه‌قدر نفسانیٔ برتشفیٔ صدر !...

انکلیزلرك مصرده‌کی حالی وآنلره مقابل حکومتك معامله‌سی

بوراجقده برازده انکلیزلرك مصره تأثیرلری درجه‌سیله آنلره قارشو ادارهٔ مصریه‌نك ومصرلیلرك حالندن وایکیسنه مقابل بزم مصرده‌کی موقعمزدن بحث ایده‌جکم :

انکلیزلرك دیپلوماسی اصطلاحنجه مسئلهٔ اشغالیه‌سی یالکز مملکتك آسایشنی محافظه ایچون عسکرینی مصرده بولندیرمقدن عبارت دکلدر. شوآنده مصرك مصرلی اوله‌رق موجود اولان اون درت طابور قدر عسکری، خلقی آلداتمق ایچون باشلرینه فس کیِنمش اولان ورتب مختلفه‌یی متضمن خدیوك نزدنده موجود اولوبده یالکز اسم یرلری آچیق بولنان فرمانلرده‌کی آچیق یرلرك طولدیرلمسیله پاشالق نامنی طاقینان باش‌قوماندان غرانفیل ولوا قوماندانلری وودهاوس، کیشنر نامنده‌کی انکلیزلرك امر وقوماندای آلتنده وبونلرك جمله‌سی مصرك انکلیز جنرال قونسلوسی (سیر اولاین بارنغ) ك تحت امر ونفوذنده اولدیغی کبی، هر آلایك میرآلایی، هرطابورك بیکباشیدن بشقه موجود اولان قائممقامی مصر خزینه‌سندن اضعاف مضاعف معاشلر آلمق شرطیله ینه انکلیزلردن منصوبدر. دیمك که مصرك یرلی عسکری مصرفی مصره عائد اولمق اوزره انکلیزلرك مصرده

نفی اولنمقدن وتعرضات سائره‌دن سالم قالسه بیله بالطبع خانه‌سنده محبوس قاله‌جغندن نزدده قالدی اودا واحباسندن بریسی، حتی متعلقات واقاربندن بیله برکیمسه قاپوسنی آچوبده کیمنی صوران وبرسلام ویرن بولنمز . عموماً امم شرقیه‌ده جاری اولدیغی اوزره بزم روح اضافیمز رئیس حکومتك یك نظرهٔ التفاتیدر . او التفاتك وجودیله حی ؛ عدمیله منعدمز . خصوصیله رفقامك معیشتلری چیفتلك، اراضی، عقارکبی اموال غیر منقوله‌یه منحصر اولدیغندن او خبر شومك شیوعیله برابر محصولاتی چالینور، اوته‌سنده بریسنده حریق ظهور ایدر، اکوب بیچمك ایچون فلاح وعمله بوله‌مز، اراضیسنی صولایه‌مز، الحاصل وسعتلیجه آچیلمش اولان برخانه‌نك قاپوسی قپانور، برفامیلیا محو اولور . بویله بر نکبت اداره دوچار اولمق خوفنده بولنان رجال مصلحت خوش آمدکو اولمزده نه‌اولور؟ بناءً علیه بزم حقوقمزی محافظه ومدافعه‌یه مملکتمزجه برموقع امنیت تعیین ایدیکز، اووقت دولت علیه‌نك اك بیوك معینی بزلر اولمش اولورز ، جواب الجوابنی ویردیکمده حتمی تسلیم ایله مستدعیاتمی نظر دقته آله‌جغنی وعد ایتدی ایدی . « انتهی »

ذکی وزمانیده ارمنی برکتاب طولوسی سوزی شو مختصرجه فقره‌یه صیقیشدیریویردی .

ایندكاری بر فرقهٔ مسلحهٔ دائمه‌در . هانیا مصرك امتیازاتنی متضمن اولان فرمان همایونلرده، مصرك عسكری عساكر شاهانه عدادندن معدود اوله‌جغی وحتی تشكیلات وعلاماتی بیله بزمكینك عینی بوله‌جغی مندرج ایدی . اوبحث یالكز فرمانك كاغدی اوستنده اوقونور . فعلیاتنه دائر هیچ برشی كوریله‌مز. چونكه شمدی مصر عسكری دكل سلطنت سنیه‌نك، خدیوك بیله امر و نفوذینك خارجنده‌در. حتی انكلیزلرك سودان ایچون حدود اتخاذ ایتدكلری [*] وادئ حلفاده و دارالمهماتلری حالنده اولان اصوانده سودانیلره قارشو كاه غالب كاه مغلوب اولان بوفرقهٔ مسلحه‌نك كوردیكی وكوره‌جكی ایشدن انكلیزلر ایسترلر ایسه لطفاً خدیووده معلومات ویررلر ؛ اماطوغریسنی سویلینجه وقوعات واحوال جاریهٔ مصریه‌نك هیچ برجهتدن خدیوك رأینك صورلدیغنی ایشتمدك. انكلیزلر مصرده برشیئك یاپیلمسنی مراد ایتدكلرنده مقام حكومتده قائم بولنان ذاتك نزدده قالدی مخالفتی . اوایشك تعدیلاً تصحیحنه بیله قدرتی اولمدیغی بزجه رهین حیز ثبوت وتحققدر .

بر وقتلر عموم اوروپایه قارشو انكلیزلر مصرده‌كی اقامتلرینی برسبب مشروعه بنا ایتمك ایچون [**] سودان جهتندن مصرك آسایشنك تهدید ایدلمكده اولدیغنی كوسترمكده اولدقلرندن بوكبی حیله‌لی سیاستلرك وجودندن غافل بولنلمامق اوزره بزجه بعض تدابیر متحتمه‌یه تشبث اولندیغی وخصوصیله وادئ حلفا واصوان جهتنك حكومت ملكیه‌سی دخی انكلیزلرك الٔنده اولوب بونلر عجبا اوراده كندی باشلرینه نه‌ایش طوتیورلر ، مصلحتك نره‌لرینه ، نه‌درلو حیله قاتیورلر ؛ بوراسی خدیو حضرتلرنجه معلوممیدر ، ویاخود اوراده عسكرك ایچنده خدیوی محرمانه اوله‌رق حقیقت حالدن خبر ایده‌جك برضابطی وامین برآدمی یوقمیدر ؟ بونده تحریات وتحقیقات اجرا ایدلدیكی صره‌ده كمال تأسفله آكلاشلدیكنه

---

[*] بوحدود لفظی‌ده آتیده سودانده انكلیزلری حر براقق اوزره میدانه قویدقلری تدابیر اولیه جمله‌سندندریا ! اوراسی صدد بحثمزك خارجنده اولدیغی ایچون سكوت ایدلدی .

[**] چونكه بونلر مصره كیرمزدن اول مصرده عرابینك وعسكرك اختلالی حكم سوردیكی ودولت علیه‌نك‌ده مصره ترك عسكری كوندرمامكده اصرار ایتدیكی آكلاشلدیغی صره‌ده استانبولده بولنان دول اجنبیه سفیرلری دولتلری نامنه برقونفراس عقد ایدرك مصرك آسایشنی محافظه ایتمك اوزره انكلیزلرك مصره كیرمسنه قرار ویردكلری اثناده بونلرك مصرده اوتوروب قالماملرینه تملك داعیه‌سنده بولنماملرینه دائر یاپیلان عدم علاقه مضبطه‌سنی انكلیزلرده امضا ایتشدی .

انکلیزلرك ، مصر عسکری اوزرنده قوللاندقلری یرلی ضابطلرك جمله‌سی انکلیزلرك امر وفرماننه تابع وآنلره جاندن ویورکدن صادق وکرچکدن مطیع مسلمانلردر !......

خدیو ایله ویاخود طرف اشرف خلافت کبری‌دن مأموراً کلمش اولان بزم هیئتمزدن بریله سراً وعلناً مناسباتده بولنه‌جق برضابطك درحال عسکردن چیقاریله‌جغی ویاخود بشقه درلو بلالره اوغرادیله‌جغی امثال عدیده‌سیله ثابت اولدیغی وذاتاً یورغون .... چوش دیمك او ... لك جانه منت بولندیغی جهتله ضابطان مصریه هیچ باشلرینی آغرتمقسزین کمال محبتله عموم هیئت اسلامیه‌نك منفعتنك خلافنه اوله‌رق انکلیزلره خدمت ایدوب طوریبورلر ، وینه آنلرك محافظهٔ نفعی ایچون مسلمان اولان سودانیلرك قانتی دوکیورلر ...

پك غریب دکلیدرکه بو آدملروقتیله ترك‌ویاخود ترکجه سویله‌کی بیلیرمصرلی امرانك‌قوماندا‌سنده‌بوقدرمدت قالدقلری‌حالده برنفری‌اولسون ترکجه‌اوکرنمسنه هوس ایتمامشلر ، اما [*] شمدی هربریسی ماشاالله فرط استعداد وذکالری سایه‌سنده غران بریتانیالیلردن زیاده انکلیزجه سویلمکده بولنمشلردر .

ایشته مصر عسکرینك حالی بویله ؛ مالیه‌سی ایسه کاملاً انکلیزلرك النده ، داخلیه ونافعه جهتی‌دخی بسبتون آنلرده اولوب یالکز ظاهراً مداخله‌دن‌مصون قالان عدلیه ومعارف نظارتلری‌ده صکره‌دن انکلیزلرك یداستیلاسنه دوشدی . الحاصل تدریجی‌تدریجی مصرك کافهٔ شعبات اداره‌سی‌منحصراً آنلرك قوماندا‌سی آلتنه کیردی . بوراده فضولینك بربیتی خاطریمه کلدی . خدیو حضرتلری لساننده انکلیزلره اوقونور حال حاضرینی پك‌کوزل تصویر ایدر :

اولدر بکا مرادکه اولدر سکا مراد : کوسترمه اول‌طریقی‌که کتمز سکا‌بکا

شمدی بتون خطهٔ مصریه‌یه بدل خدیوك حصه‌سنه یالکز اسکندریه‌ده (رأس‌التین) ومصرده (عابدین سرایلری ایله سکز نفر سوسلی معیت یاور وچاوشی وبرقاچ عدده سلطنت آرابه‌سی دوشدی. جمعه وپازار کونلری‌بویاور وچاوشلرله اطرافی محاط اولدیغی وآرقه‌سنده، یرلی واجنبی اوچیوز آرابه‌ده سیرجی اوله‌رق‌طاقلدیغی حالده آلا هی هی!.. برجمعیتله مصرده ایسه جزیره‌ده،

---

[*] وقتیله ترکجه بیلمیان برسوریه‌لی‌یه دولتکزك لسان رسمیسی اولان ترکجه‌یی نیچون اوکرنمدیکز، عیب‌دکلمی ؟ دیدیکمده [نیچون اوکرنمدیکز عیب‌دکلمی ؟] جوابنی آلمشیدم.

اسکندریه‌ده اولدیغی حالده محمودیه قنالی بوینجه ایستادهٔ موقع تفرج واتنزاه اولان فرنکاره ، طلعت انوار دیدارینی مشاهده ایتدیرمك وظیفه‌سیله‌ده مشغولدرلر!..

حال بویله‌ایکن بتون قطعهٔ مصریه‌ده چیقان عربجه غزته‌لرده (فرانسزجه‌لر دکل ها !) هرحالی عدالت، هررأیی عین حکمت اولمق اوزره خدیو حضرتلرینی جدی برطرز ایله آلقیشلیورلر. اهالینك حصول رفاه وسعادتی ایچون صباحلره قدر اویقوسز قاله‌رق چالیشوب چبالیور ؛ مجد ومجتهد وعادل ومدبر وخواجهٔ سیاستدر! کبی اوصاف ومحاسنی لسان ستایشله یاد ایدرك عالمه معلوم اولان حقیقتك خلافنی التزام ایله خوش آمدکولق ایدییورلر .

ایشك الزیاده شایان استغراب اولان برجهتی‌ده ذات عالیسی دخی خلوصکارانك ناطقه‌زیب مداهنه اولدیغی شومطنطن عباراتی استماع ایله منبسط اولیور واشاعات واقعه‌یی صحیحنه اوله‌رق یوتیورده حضورینه شرفیاب دخول اولان ذوات کرامه‌ده یالکزجه اوله‌رق برباشنه مملکتك سعادت حالنه خدمت ایتمکده وکیجه‌لری بیله اویقوسز وراحتسز قاله‌رق اهالیسنك ! منافعی اوغورینه حصر وجود ایتمکده اولدیغنی آکلادیور. [*]

باقندی بلایه‌که، ذات والاسی بولندیغی حالدرکهٔ مذلتك نره‌سی اولدیغنك فرقنده بیله دکل! حتی انکلیز قونسلوسنك اقامتکاهی بیوك وکوچك مأمورین مصریه واشراف وعلما وسادات بلده‌نك اکثریسنك مطاف مخصوصی حالنی آلدیغی وموسیو قونسلوسك (خدیو دخی داخل اولدیغی حالده) نیم خندهٔ التفاتنه مظهر اولانلر کندیلرینی هرسعادتك صاحبی اوله‌رق طانیدقلری حالده انلرخوش کوریلیورده مدت مدیده بزم اقامتکاهمز خدیوك خفیه مأمورلرینك تحت نظر تفتیشنده بولنیور وکیملر کیدوب کیملر کلیور ؛ نصل ترددلر وقوع بولنیور؟ بوزالری آکلاشلمق وایجاب ایدر ایسه انکلیزلره دخی خبر ویرلمك اوزره خیلی یورغونلقلر اختیار اولنیور ایدی .

ادارەنك حالنه دائر بعض امثلهٔ رسمیه

یوقاریده دیندیکی وجهله مختار پاشا مصرك أمنیتسزلکنی ، آسایشسزلکنی سبب طوتوبده مصرده اوتوروب قالان انکلیزلرك چیقمسنه‌سوزده بریول آچیلمش اولمق اوزره انکلتره‌دولتی طرفندن قومیسر تعیین اولنان(سیرهانری درومون دوولف)

[*] حریف کرك جهل وغفلتندن وکرکسه وقوف وشیطنتندن ناشی اهالی‌یی اشالیه تعبیریله یاد ایدرك کندوسنه مستقل برحکمدار چشنیسی ویریور اولدیغنه دقت بیورلدی‌یا !

ایله بالمذاکره مصرك قوانيني واصول اداره‌سنی ترتیب ومصری کندی کندینه
یشایه‌بیله‌جك درجه‌ده تنظیم واصلاح ایتمك اوزره طرف دولت علیه‌دن قومیسر
تعیین اولنه‌رق بیك اوچیوز اوچ سنه‌سنده مصره کلدی ایدی. کویا اداره‌نك
اصلاحندن صکره مصرك انکلیز عسکرندن تخلیه‌سی ایچون بین‌الدولتین بشقه‌جه
برمقاوله‌ده یاپیله‌جقدی. هپ برابر اولدیغمز حالده مصره کلندی؛ خدیوك ریاستی
تحتنده برقاچ دفعه مجلسلر عقد اولندی، مذاکره‌لر ایدلدی. مصرده آسایشك
تأمین وتقریری ایچون اولجه مصرعسکرینك تنظیمی نقطه‌سندن ایشه باشلاندی.
انکلیزلی دوستمز مختار پاشادن مذاکرات واقعه‌نك نتیجه‌سنه تصوراتنی ده علاوه
ایله برراپور ایستدی. اوبابده یازیلان راپور بزدن آلنه‌رق لوندره‌یه کوندرلدی.
برخیلی مدت جوابی بکلندی. عاقبت لوندره‌دن بالاعتراض راپور اعاده اولندیکه
ایش انکلیزلرك افکارومطالعاتنه تطبیق ایدیله. اوده ممکن اوله‌مدی شویله ایدلدی؛
بویله ایدلدی؛ الحاصل انکلیز قومیسریله اویوشیله‌مدی کیتدی. انکلیزلرك بوندن
مقصدی مصرده یرلشوب اوتورمق اولدیغی آکلاشلدی ایدی.

بیهوده یره معاش ویرمامك ایچون انکلتره دولتی « درومونده‌وولفی » مصردن
قالدیردی ایسه‌ده آکا مقابل طرف دولت علیه‌دن کوندریلان مختار پاشا استانبوله
چاغرلیه‌رق صورت رسمیه‌ده برایشی اولمدیغی حالده مصرده اقامه ایدلدی.
بوبحثی قره‌لادیغم تاریخ که بیك اوچیوز سکز سنه‌سیدر؛ بتون هیئتمزله برابر
بش سنه‌یی متجاوزدر، حالا مصرده اوطورمقده وانکلیزلرك حقوق اداره‌یه درکار
اولان تعدیاتنی ونخوت واستکبارلری درجاتنی ومصرلیلرك‌ده آنلره قارشو اولان
ذاتی وسوء خلقلری نتایجنی وبعضیلرینك‌ده بزه مقابل کوستردیکی وضع ناهموارك
دهشتنی کوزلرمز ایله کوروب قولاقلرمزله ایشیدوب أوزوم أوزوم أوزولمکده‌یز.

آرقداشمز درومونده‌وولف ایله مذاکره‌لر جریان ایتدیکی صره‌ده مصرك هرشعبهٔ
اداره‌سنی أله آلمش اولان انکلیزلرك تنسیب وترتیبیله وکویا واردات مصریه‌یی تزیید
ایتمك مقصدیله ممالك دولت علیه‌نك اقسام سائره‌سندن خطهٔ مصریه‌یه کله‌جك اولان
کافهٔ امتعه واشیادن (اوقتروا) یعنی دخولیه نامیله یوزده طقوز بررسم آلنه‌جغی
مجلس نظار قراریله اعلان اولنمشیدی. بوحالك وجوه عدیده‌دن کورونان چارپقلغی
ومناسبتسزلکی وحقوق حکمرانئ دولت علیه‌یه اولان مخالفتی وادارهٔ مصریه‌نك
بوبابده‌کی وظیفه‌سزلکی قابل هضم شیلردن اولمدیغندن قرار مبسوطك کری‌یه

آلتمسنی مختار پاشا مقام خدیویدن شدتله طلب ایتدیکی صره‌ده خدیو حضرتلریله مبعوثاً برایکی دفعه ملاقات ایتمشیدم . وقوعبولان محاوره، اداره‌نك حالی وامعان نظر حالنده‌ده خبایای سائره‌یی ناطقدر. محاورهٔ مذکوره‌نك فی ۱۳ رمضان سنه ۱۳۰۳ تاریخلیسنی راپور شکلنده قومیسر پاشایه تقدیم ایلدیکمدن مشار الیه طرفندن‌ده باب‌عالی‌یه کوندرلمشدر. حاضر صددبحثمز بونقطه‌یه منجر اولمشیکن ذکر اولنان محاوره ورقه‌لرینك عیناً بورایه درجنده برمناسبت کوزوکدی: هیچ اولمازایسه اوراق مذکوره‌یی ضیاعدن محافظه ایتمش اولورز .

خدیو حضرتلرینك وقوعبولان دعوتلری اوزرینه کیتدیکمده سبق ایدن محاوره‌مزدر : فی ۱۲ رمضان سنه ۱۳۰۳

خدیو توفیق پاشا ایله بر محاوره‌مز

خ — ذات عالیلرینی جلب ایله زحمته قودم، عفو ایدرسکز .

فقیر — استغفراه افندم .

خ — شمدی سزدن اول ایتالیا جنرال قونسلوسی کلمشیدی . قونیله‌جق ادخالات رسمنك برازی‌ده ایتالیانلرك حقوقنه طوقونمش اولدیغندن بونی آکلامق وهمده مأذوناً ایتالیایه عودت ایده‌جکی جهتله وداع ایتمك اوزره انکلیز قونسلوسی بارنغه کیتمشکه (درومونددوولف) ونوبار پاشا [*] ودها برطاقملری اوراده طوپلانمش وبارنغ یوکسك پرده‌دن : « مادامکه بوراسی انکلیز اشغال عسکریسی تحتنده‌در ، اجراآت ملکیه ومالیه و عسکریه‌سنك ارشاد ومطالعاتمزه توفیق اقتضا ایدر. انکلیزلره مخالفت ایده‌جك برمنسترك مجلس نظارده یری اولمیه‌جنی کبی مصری ترك ایتمسی‌ده مقتضیدر » یوللی سوزلرده بولنورمش [**] فسبحان‌الله بوحریف چیلدیرمشمی! نوبار پاشا (یعنی ویریلان واعلان اولنان قراری قالدیرمق اوزره) اقناع ایتمك ایستیورمش ، لکن نه‌ممکن ! حریف کمی آزی‌یه آلمش ؛ انکلیز قومیسری وولف‌ده سکوت ایدر وسویلر ایسه‌ده ملایم بولنورمش . شوندن آکلاشیلیورکه بوایشه مخالفت ایدن بارنغ ایله کمرکلر مأموری « آشمیت » در . آشمیت‌ده اوراده ایمش . باغروب چاغرانلرك بریسی‌ده اوایمش بورالرینی قومیسر پاشا حضرتلرینه آکلاتسه کز دها ایشلك درجه‌سنی بیلسه فنا اولماز ظن ایدرم.

---

[*] اولوقت رئیس نظار ایدی .

[**] بافندی خدیو حضرتلری ایشی‌زه‌دن طوتدیریورلر . قرارواقعك اعلانندن معذور اولدقلرینی ونه‌صورتله تحت تهدیدده بولندقلرینی اکلاتمق ایستیورلر .

ف — ظنمه کوره بونلرك جمله‌سی پاطیردیدن عبارتدر . صرف حقوق عالیکز داخلنده‌کی برمسئله‌نك اولورینه اولمازینه آنلرك مداخله‌لرینی ممکن دکلدرکه افندمز تجویز بیوره‌سکز . بونلرك حکایه بیوردیغکز درجه‌یه وارمش اولان مداخله‌لرینك باب‌عالی ولوندره سفارت سنیه‌سی واسطه‌سیله قطع ایتدیرلمسی افندمزجه ممکندر . آرزو بیورلدیغی حالده پاشا حضرتلری بنده‌کزده بوبابده کافهٔ اقتدارینی صرف ایتمکه حاضردر . [*]

خ — افندم حریف (یعنی انکلیز قونسلوسی) پك مناسبتسز وعارسزدر . بوندن برقاچ آی اول برمسئله ایچون بورایه کاوبده بکا نه‌دیسه بکنورسکز : سز شوقشله یوقمی ؟ [**] ایشته او قشله‌نك سایه‌سنده بوراده مقام اقتدارده بولنیورسکز ؛ بناءً علیه ایشك بوجهتی بیلوبده آکا کوره طاورانملیسکز دیدی . [***] بنده جواباً دیدمکه : عفوایدرسکز موسیو هیچده اویله دکل، سز آرتق ادب صحبتده رعایت ایتمیورسکز دیه حدت ایله سویلندمده سکوت ایتدی (حریفك اویدیریلان تبلیغات وتهدیداتنه بوجواب اویدیسه مبارك اولسون) بن اوپاطیردیلرك هیچ بریسنی نظر اعتباره آلمام ؛ حتی لوندره‌ده ، پارلمنتوده (خدیوك ضعف قلبی واردر) کبی سوزلر تکون ایتدی . بن آکاده اهمیت ویرمدم ؛ بن همتمه فطور کتیرمم ، چالیشیورم . (هانکی همته بیله‌مم ، نه‌یه چالیشیور آنی‌ده آکلامم !)

ف — ینه عرض ایدرمکه بونلرك مداخلاتنی کسمك وبارنغك معاملات بارده‌سنی تعدیل ایتدیرمك کبی اقتدار عالیکزه نسبتله کوچوك برشی یوقدر . ایتدکلری شماته‌وکورلتی‌یه سکوت ایله معامله‌ومقابله ایدیلیور مساعده‌سنی کوردکجه انلر ایشی نزاکته وتربیه‌یه حمل ایتمیوب صرف ضعفه وعجزه حمل ایدرلر . انك اوزرینه‌ده جسارتلری آرتار ، ایشته مملکتمزده بولنان عموم اجنبیلرمزك حالی دائما بویله‌در !

---

[*] چونکه باب‌عالی‌یه مراجعتله انکلیزلرك مداخلاتندن شکایت ایتمسنی ایستمدیکنی بیلدیکمز حالده بونی بیلدیکمزی بیلدیرمك ایچون کندیسی صیقیشدیریلیور .

[**] عابدین قشله‌سی دیمکدرکه خدیوك قصرینك اتصالنده‌در ، اووقت ایچنده انکلیز عسکری وار ایدی .

[***] هوپ‌پالا ! باقندی ذات‌عالیلری نه‌دیمك ایستیور، نتیجه‌سی شمدیکی حالده خدیویت مقامنده‌نم قیامم انکلیزلر سایه‌سنده‌در. بن آنلرك اجرا آتنه وتصوراتنه قارشوکله‌مم والسلام!

خ — نوبارپاشا ، پاشا حضرتلرینه کلدیمی ؟ (باقیندی‌سوز نره‌یه کیتدی!)

ف — خیر دها کلمدی، کلمکده آیاق سورویور؛ مقصدی نه‌در بیله‌مم!

خ — ایکی آتش آره‌سنده قالدم دیور، حریفلری اقناع ایده‌میور . انك ایچون صقیلیورده کله‌میور . پاشا حضرتلرینه سویلیکز رجا ایدرم؛ کلدیکنده ملایم بولنسونده صیقمسون .

ف — باش اوزرینه؛ اراده‌کزی تبلیغ ایدرم. افندمزده کوریورسکزکه پاشا حضرتلری حالك ایجابنه کوره معامله ایدر .

خ — بوانکلیزلر پك عجایب ومناسبتسز آدملردر . نوبار پاشاده‌ده قباحت واریا! هرصباح وآقشام یانلرنغ‌ده ویاوولف‌ده‌در . بیله‌مم که اوقدر نه‌لاقیردی ایدرلر . مملکتده هرنه‌اولدی واولیور ایسه جمله‌سندن خبرم واردر . اوظن ایدرکه نه‌ایتدیکنی ونره‌یه کیتدیکنی بن بیله‌میورم . بورایه کلدیکنده بعضاً صورارمکه نرده‌ده ایدیکز ؛ اودن ویادیواندن کلیورم جوابنی ویرر؛ حال‌بوکه بن بیلورمکه انکلیزلرك یانندن قالقدی‌ده بنم یانمه کلدی . ایشته بونلرك حالی‌ده بویله‌در؛ نه‌چاره چکیورز . (زاد فی‌الطنبوری نغمةً اخری !)

ف — بوحالاره مقابل اولان معاملهٔ عالیکزك ألبته بر حکمتی واردر . (آرتق بوراده ایشی لطیفه‌یه بوزه‌رق وکوله‌رك :) مقصد ومصلحته مضر اوله‌رق حرکت ایدنلرك وجودینی اورته‌دن قالدیرمق ایچون حضرت عزرائیله‌می حصر نظر ایدهلم؟ صباحلینده عرض ایتمدی‌یا ! پاشا حضرتلری بنده‌کز کافهٔ احوالده کندوسنی افندمزه معاون بیلور واقتدار عالیکزی تأیید یولنده چالیشه‌جغنی افندمزجه‌ده محققدر ظن ایدرم . مسئله مهمدر ، عادتا مصرك حیات ومماتی اوزرنده طولانیور، ادنا برسبب ایله ایشك شکلی دکیشه‌بیلور . موقع عالیکزك مشکلکی‌ده معلومدر، همان جناب حق هرحالده معین ویاورکز اولسون . تواریخ اسلام بوبابده وظیفه‌جه قصور ایدنلری لعنتله‌یاد ایده‌جکنده شبهه یوقدر؛ بونك ایچون پاشا حضرتلری مخلصکز مصرك سلامتی اوغورنده وافندمزك موفقیتی ونفوذکزك ابقاسی یولنده چالیشیور ، بزده دائما اویله نصیحت ایدییور !

خ — اوت بیلیورم، اومقوله‌لری تاریخ لعنتله‌یاد ایده‌جك؛ بن هیچ اویله شی قبول ایدرمی‌یم! پدرمك نصل هوالرده کزندیکنی پك اعلا بیلورسکز ،

عاقبتی نه‌حاله کلدی، ایشته کوزوکیور. مصر کندی کندینه یشـایه‌بیلورمی؟ مطلقا اویله برحالك وقوعیله برابر برآخر دولتك آلنه دوشر. انکلیزلر ابتدا بورایه کلدکلرنده بکا بعض تلقیناتده بولندیلر. ایکی یوز بیك لیرا تخصیصات ویره‌لمده شویله‌جه برطرفده اوتوریکز، بز اغتشاشـات حاضره‌نك هپسنی دفع ایدرز دیدیلر. انلر بنم نامـمه هرشـیئی یاپسـونلرده بن اوزاقدن باقه‌یم؛ اونه دیمکدر؟ [*] بورایی هندستان حالنه وبنی‌ده برهند راجه‌سی حکمنه قویه‌جقلر؛ قبول ایتمدم، شدتله رد ایتدم. اویله برحالی کورمکدن ایسه بورادن چکیلوب آناطولینك برطرفنده اختیار اقامت ایتمك نقدر بیـك لیرادن بکا خیرلیدر. الله اویله برکونی بکا کوسترمسون؛ بن هیچ اویله برشیئی قبول‌ایدرمیم؟ (کیم بیلور بوصره‌ده احمق حریفی آلدادییورم، های آلیق های دیمشدر)

ف — آرتق بونك اوزرینه های الله عمرلر ویرسون دیه‌رك مصر عادتی اوزره مقام تشـکرده طوتدم. آلنی اوپدم ودیدمکه: دائما ایشـك قورقولان ودوشـونیلان یری شـوراسیدرکه حریفلر بورایی برایکنجی هند حکمنه قویمسونلر. مادامکه خسته‌لغك اوجهتی افندمزه معلومدر، بزم ایچون دها بر قورقو یوقدر. زیرا بتون عالم اسـلامیت کوزینی آچمش مصره باقیور؛ خادم صحیحی اولانلرینك موفقیتنه دعا ایدییور. بویله برحاله قارشوهانکی وجداندرکه مسلمان اولسونده اوعالم اسلامیتك قلبنه بر خنجر اورمسنی قبول ایتسـون؟ بوممکن اوله‌ماز؛ ان‌شاءالله اقدام عالیکز ثمره‌سیله بوایش نتیجه‌پذیر اولور.

انشاالله، منشاالله دینیله‌رك سوزه بوراده خاتمه ویرلدی. وآفاقی برایکی سوز تعاطیسندن صکره‌ده قالقلدی.

بوبابده بر بشقه محاوره‌یی حاوی اولمق اوزره مختار پاشا حضرتلرینه تقدیم أیلدیکم راپوردر:

کمرك ایشی حقنده تودیع بیوریلان مطالعـات علیهٔ آصـفانه‌لرینی تبلیغ ایتمك اوزره ذات عالئ خدیوی‌یی بوکون ساعت درت بچقده‌عابدینده کوردم. جریان ایدن سوزلر بروجه آتیدر:

ف — عرض خلوص عالیلرینی بعدالتبلیغ نوبارپاشا حضرتلری‌حالا کلدی.

---

[*] عجبا شمدی اولان نه‌در؟ انکلیزلرك دیدکلرینك‌عینی دکلیدر؟لکن آدمجکزاویله‌ظن ایتمیور وایده‌میور. خیالاته حد وغایت اولمازیا! ایستدیکی کبی تصور ایتسون، طورسون.

کلمش، کلامش اوراسی جای بحث اولمیوب ایشـك اساساً یولسزلغی افندمزده تصدیق بیوره‌رق مجلس نظارك اوبابده‌کی قرارینك برطرف ایدیله‌جکنی وعد بیورمش ایسه‌کزده حالا اجراآتی یوق. اسکندریه‌دن بواقشـام بعض تجارلر کله‌رك فوق‌العاده سزلنیورلر. شوحال طرف عالیکـزدن هنوز برامر ویرلمدیکنی کوستریور. مسـئله منحصراً افندمزه عائد اولدیغی ایچون بوبابده نه‌یاپیله‌جق ایسه یاپیلوب امر سریع عالیکزك صدورینی یاالـکز ذات دولتکـزدن بکله‌دیکنی ونتیجه‌لی برجواب احسان بیورلمسنی تمنی بیوریورلر.

خ — اوت ایشتدم، اسکندریه‌دن تجارلر کلمش، وحتی اولجه تلغرافلر بیله چکمشلرایدی. واقعا ایش یولسزدر. صباحلین نوبار پاشا حضرتلری کلمشیدی؛ دیدم؛ جانمسز حالاپاشا حضرتلرینه کیتمامشسکـز. افندم، بن کیتمکدن‌قورقیورم. زیرا ایکی آتش آره‌سنده واورته‌ده قالدم، دیه‌رك احتراز ایدییور. ودون‌انکلیز قومیسری وولف وقونسلوس بارنغ ایله لاقیدی ایتمشلر. وولف بوکونه کاوب پاشـا حضرتلرینی کوره‌جکمش. کندیلری‌ده همت بیورسـونلرده شـوایش اورته‌دن قالقسون [*]

ف — مجلس نظارك قرارلرینی تأییدویا تغییرمنحصراً حقوق عالیکـزدندر. شمدی انلرك وانکلیزلرك کشمکشنه براغلمسـنه برایجاب یوقدر بیوریورلر. وبوکون برامریکزك صدوریله ایش اولور بیتر اعتقادنده‌درلر.

خ — آه! افندم حالمزی، موقعمزی بیلمیورمیسکـز؟

ف — بوایشك موقعله مناسبتی یوق، مسئله‌صرف امور داخلیه‌دن‌وحقوق عالیکز جمله‌سندندر، طرف آخردن تعرض قبول ایتمز. خصوصیله ایشك‌اساساً یولسزلغی افندمزده‌تصدیق بیوریورسکـز؛ آرتق حال بویله ایکن زیدوعمرویله کوروشمکه نه‌حاجت!

خ — بزی کندی حالمزه براقیورلرمی؟

ف — افندم نصل اولور برانکلیز قونسلوسنك رأییله اساساً مهم اولان بویله برمسئله‌نك بالآخره انتاج ایده‌جکی سیاسی مشکلاتدن بشـقه حکومت عالیکز ضرر وزیان دعوالری آلتنده قالسون.

خ — شبهه یوق، البته قالور وقاله‌جقدر.

---

[*] آمربن: حکومت مصریه‌نك بولنر بزلرك موقعی ابوب بزدل همت بکلیورز.

ف — ایشته اویله اولمامق ایچون ایشك اوزرینه نظر دقت عالیلرینی جلب ایله حقوق عالیکزی استعمال بیورمکزی ایستیورلر.

خ — آمان نی یالکز براقسونلر. کندیلری ده غیرت بیورسونلر؛ وولفی کورسونلر، سائر انکلیزلرله قونوشسونلر، برطرفدن بن ده غیرت ایدرمیا! ایشیدلدیکنه کوره وولف بوبابده مساعد ایمش، مخالف اولان قونسلوس ایله مالیه مستشاری ونساندر.

ف — آنلرك مخالفت وموافقتنك، مملکتك منافعنی محافظه اقتدارینی حائز اولان خاکپایکزه کوره هیچ حکمی یوقدر؛ چونکه ایش یالکز حقوق عالیکز داخلنده کی مسائلدندر.

خ — آمان پاشا حضرتلری ده اقدام بیورسونلر، بنده غیرت ایدییورم.

ف — بوایشك شایان دقت برجهتی ده مصر ایچون مضرتی حالاً ومصلحةً بدیهی اولان بویله برمسئله اولجه ولوسلم ونسان ویا بارنغ طرفدن موضوع بحث ایدلمش اولسون؛ ایشك اوکنی آرقه سنی ملاحظه ایتمکسزین مجلس نظارك بویله برقرار ویرمسیدر. عجبا بویله برتکلیف رد اولنمش ویاخود قبل القرار ارادهٔ علیه کز استیذان اولنمش اوله ایدی، نه لازم کلیردی؟

خ — مجلس نظارمزك حالنی بیلمز کبی سویلیورسکز.

ف — واقعا مجلسجه جریان ایدن مصالحك کوستردیکی ألوان اورانك حالنه تماميله دلالت ایدییورسه ده اداره وحقوق افندمزکدر؛ بیله ممکنه آرتق نصل اوله بیلور.

خ — باق سکا تخفی سویله یم دیه رك خدیو سابق اسماعیل پاشا حضرتلرینك کچنلرده وفات ایدن والده سندن منحل قالان یکرمی بیك لیرا معاش مسئله سنی آچدی. بوایش صرف بنم حقوقم جمله سندندر. وفاملیانك (یعنی محمدعلی عائله سنك) اداره سیچون بودجه نك ولیکیداسیون قانوننك [*] قبول ایتدیکی اوچیوز بیك لیرانك ایچنده در. انکلیزلر بونی بیله ویرمك ایستمیورلر. شمدی سز کلمزدن اول قیامتی قوپاردم، بن بونی رد ایدوب طورر کن اوته دن وولفده بومعاشك فاملیا بیننده صورت تقسیمنی ونصل کیملره نه ویره جکمی سؤال ایدییور وقاریشیور [**]

[*] اوروپالیلرك مصرك احوال اخیره سنه کوره یاپدقلری اداره قانونی دیمکدر.

[**] وولفك اوبابده کی مداخله سی مصطفی فاضل پاشا کریمه سی نازلی خانمله حقوقلاشمش اولدیغندن مزبوره نك معاشنه ضم ایتدیرمك ایچوندر. اخیرا بیك ایکییوز لیراضم ایتدیردی یا!

حالله براقیورلر ، نم ذاتمه وفاملیامه عائد بر مسئله‌یه مداخله‌یه نه‌حقلری وار ؟ (ینه معذور اولدیغنی کوسترمك ایستیور) .

ف — هیچ برحقلری یوقدر . ایشته بویله حقلری یوق ایکن نصلسه وار اولیور ، بشقه برامرکز وارمی ؟

خ — وولف کندیلرینه کله‌جکدر . (یعنی مختار پاشایه) اقدام وغیرت بیورسونلر . جوابیله سوزه‌خاتمه ویریله‌رك ودهازیاده سوزسویلنك یوقاریدنبری کچن محاوره حکمنجه زائد اوله‌جغی آکلاشیله‌رق چیقلدی .

ایشك ایچنده شایان دقت اولان جهتلر چوق ایسه‌ده بریسی‌ده نوبار پاشا حضرتلرینك بن آراقده قالدیدیمی وبرده‌کچن کون خدیومشارالیه حضرتلرینك چاکرلرینی جلب ایتدیکنده نوبارپاشانی‌صیقمسونلر دیه‌سویلیسی ایشك‌قبل‌الاجرا خدیو حضرتلرندن‌ده صوریله‌رق هرنصلسه موافقتی آلنمش اولمسی ظننه دلالت ایلیور . تزدسامیٔ خدیویدن چیقدقدن‌صکره جریان‌ایدن سوزلری همان‌قورشون قلمله ضبط ایدرك بالایه عیناً نقل و درج ایلدیکم رهین علم عالیٔ آصفانه‌لری بیورلدقده اولبابده .   ١٣ رمضان سنه ١٣٠٣

بوضبط ورقه‌لرینك الكزیاده شایان دقت جهتی‌ایکی شی اولوب ، انك بریسی خدیو حضرتلرینك صقالمزه کوله‌رك اوضاع شتروکربه‌سیله هیئت نظاریله برابر بزه و انکلیزلره قارشی بولندیغی موقع عجیبدر . ایکنجیسی : دولت علیه‌نك حقوق مالکداریسنه تعرض ایدن انکلیزلرك اغراسیله آوروپا دولتلری امتعه‌سنه وتجارتلری علیهنه وضعنه مقتدر اولمدقلری یوزده طقوز رسم دخولیه‌یی درت بچق غروشدن عبارت اولان بزم ادخالاتمزه وضع ایتمك ایسته‌ملریدر . بوندن صکرده‌ده تابعیت و متبوعیتدن و جامعهٔ اسلامیه‌نك محافظه‌سی لزومندن دم اوریبورلرکه ایشك جارپقلغی دوشوندکجه آدمك چیلدیره‌جغی کلیور . بز بیچاره‌لرده مصرمز وار دیه سالنامه‌لرمزده رسمی اوراقمزده بلامعنا برطاقم قیودات زائده یازوب طوریبورز !

هرنه‌ایسه بو محاوره ورقه‌لرینك دخی دلالت ایتدیکی وجهله مصرلیلر بوبابده ایپه‌اون سردکاری ، وویردکاری قراری کری‌یه آنقده تلعثم ایلدکاری ، وانکلیزلره اینی بیشیرمدکجه خدیوك‌صیقشدیرلسندن برفائده‌حاصل اوله‌میه‌جغی تحقق ایلدیکندن مختارپاشا کرك درومونده ووقعه وکرك نوبار پاشایه صورت آتیه

وجهله شدتلی برلسان استعمال ایلدی . انك ثمرهٔ نافعه‌سیله فرداسی کونی اولبابده نشر اولنان امرك موقع اجرایه قونمامسنی اعلان ایله نوعما بزم اوزونتیلرمزه نهایت ویرلدی . چونکه انکلیزلر مصرده سزلدی چیقارمق ایسته‌میورلردی .

قوللانیلان لسانده شوایدیکه : « بو کونکی کونده ادارهٔ مصریه‌نك اهالیدن آلدیغی ویرکو قانون وقاعده وعدالتك کلیاً خارجنده‌در . چونکه ارضدن عشر نامیله اضعاف ومضاعف خراج آلنمقله برابر اوارضك اوستنده مغروس اولان خورما آغاجنك بهر عددندن یارمشر فرانق آلنیور . آندن صکره‌ده عموم محصولات ارضیه شهرلره کیردکن یوزده طقوز دخولیه رسمی ویریور . دیمك که برقیوندن اوچ پوستکی چیقاریلیور . دولت علیه ، مصرك ادارهٔ داخلیه ومالیه وعدلیه‌سنجه تنظیم قوانین ایچون خدیولره ویردیکی مأذونیت وسربستیٔ حرکت اهالی‌یه ظلم اولنمامق شرطیله مشروط اولدیغی اولبابده‌کی فرمان همایونلرده صراحةً مذکوردر . ومصرده‌کی معاملهٔ جاریه‌نك حال حاضری ایسه عین ظلمدر . دولتك تبعه‌سی حقنده بودرلو ظلملر وقوعنه رضاسی یوقدر . سز بویله ترس معامله‌ده دوام ایتدکجه بالمقابله سزی راحتسز ایده‌جك هردرلو اسبابه تشبث ایلمکلکم ضروریدر ووظیفهم ایجابیدر . ازجمله شمدی ظلمدیده اولدقلرینی ودولتك بوحاله رضاسی اولمدیغنی خلقه اعلان ایدر ایسه‌م فضله بر واردات بوله‌مز دیر ایکن الکزده‌کی وارداتده ایراث ضرر و خلل ایدلمك ممکندر . [*] یول یقین ایکن کری‌یه دونلسه فنا اولمز . »

ایشته بویله جانلی بر پاطردی اوزرینه ایش اولدی بیتدی . یعنی بوبابده نشر اولنان امر وقرارك ملغا اولدیغی قرار اخیری اعلان اولندی . کلهم مشاهد اولان احوال سائرهٔ مصریه‌یه :

مصرده‌کی بلایایه قارشو اهالینك حالی

حکومتك کافهٔ حقوقی انکلیزلرك ودیعهٔ دست وصایتی ویاحکومتی اولدیغی ، وخدیولك مقامی بتون بتون خاصیت اقتداردن تجرید قلنمش بولندیغی حالده بیله مصره ذوات نامیله معروف اولان یعنی قالبور یوزینه کلانلرك خدیوه قارشی کوستردکلری تذلل وایتدکلری تبصبصه (بیله‌مم ایلیه‌جك کریه میدر خنده میدر ؟) دیوبده کچمه‌لیدر . چونکه جنازه‌نك اغاج پارچه‌سندن هیچ برفرقی اولمدیغی هرعاقل

---

[*] مصر دیون عمومیه‌سنك احوال مغشوشه‌سی ایجابنجه تأدیات مطرده و منتظمه‌دن اوروپایه قارشی انکلیزلر مسئول اولدیغی ایچون بوراسی هیچ ایشلرینه کلمز .

بيلديكى حالده ينه جنازه‌دن أوركمك ضعف خلقت وطبيعت اصحابنك جمله‌سنده مشاهده اولنسان احوال عجيبه‌دندر . ايشته مصر خلقى‌ده عموماً اويله‌در ، فسبحان القادر ! [*]

خديوك يوم توليتنه تصادف ايدن ايام رسميهٔ مخصوصه‌ده خلق برى برينك عنادينه شهر آيينلر يايه‌رق أولرنى طونادير؛ چالغيلر، چيلغيلر. قيامتلر قوپاررلر. [**] برى برنى چيكنه‌يه‌رك رسم تبريكى ايفا ايچون سراينه قوشوشان ذوات ناميله ياد اولنان اعاظم، سرايك اوشاقلرينك وفراشلرينك تحت ارشاد وتربيه‌لرنده ساعتلرله صوفه‌لرده ، حصير اووه‌لرنده آياق اوزرى طلوع نجم التفاته منتظراً سوروكه‌نير طورورلر. هله بايراملرده نعوذبالله ! وجه‌قبلى ديدكلرى مصر عليادن ووجه‌بحرى تسميه ايتدكلرى مصر سفلادن عمده‌لر ، شيخ البلدلر ، مديرلر ، مأمورلر الحاصل كافهٔ اعيان واشراف خديو حضرتلرى مصرده ايسه مصره ، اسكندريه موسمنده ايسه اسكندريه‌يه على ماحشرالله طولوب شرف دامنبوسى‌يه نائليت ايچون ذليل ورزيل سرايك نردبانلرى آياقلرنده ، قاپو آرالقلرنده دربدرانه وقلندرانه بكلديكلرى وقته وبولندقلرى حاله كرچكدن آجيمالدر !

چونكه ترسلرى دونمش وبرى برينه باقه‌رق علت مسكنته طوتلمش برطاقم خوابيدكانك سير فى المنام اثناسنده ايقاع ايده‌جكلرى هفوات وذلاته كولمز يا ؛ البته آجينير !

جامعلرده بايرام نمازى قيلمق ايچون خلقك طوپلانديغى اثناده مؤذنلر (ليس العيد لمن لبس الجديد وانما العيد لمن أمن من الوعيد) جملهٔ مؤثرانه‌سيله دهشت رس قلوب حاضرين اولدقلرى اثناده ظهوره كلان تأثر و تلهفك درجهٔ شدتنه دلالت ايدن آغز چيترديلرى طنيننده قبـاب جوامع چاتلايه‌جق بر درجه‌يه واصل اولديغى حس اولنور . كوريلان بوتأثرك سببى تدقيق اولنورسه

---

[*] جنازه‌نك آغاجه تشبيه ايله تمثيل ايدلمسنده يكده اصابت كوريله‌مز . چونكه جنازه آن‌بآن مضر حياة اولان مواد متعفنه‌سنى نشر ايلكده ، آغاج ايسه بولنديغى موقعك ولو اودون پارچه‌سى حالنده اولسون منفعتنه خدمت ايلكده‌در . آنك ايچون مشبه ايله مشبه بهك بيننده من كل الوجوه مناسبت يوقدر . تصور اولنسان مناسبت و شباهت ايسه يالكز ايكيسنك‌ده جامديتنده‌در .

[**] هانكى مزيتنه مبنى ؟ آنى كيم بيلوركه بنده بيله‌يم ، بوحال انسانلرك وياشرقليلرك مبتلا اولديغى بر اوكلمز خسته‌لقدر .

حالاً ومادةً ایچنده بولندقلری ذل و اسارت ألم عظیمندن بر طریق نجـاح ونجاته مشتاق اولدقلری ایچون بالضروره ظهوره گلمش اولان بر تأثر جانگداز اولمیوب ، آنجق یوم قیامتك دهشتلی وعیدینك تصـوریله بری برینه باقه‌رق وعادتا اویارق اثر اضطراب گوستردکلری والاحال حاضرك دهشتندن کلیاً گوز یومه‌رق اویله قورقونج بر وعید عاجلك ایچنـده اولدقلرینك فرقنـده بیله اولمدقلری آکلاشیلیر .

(الظاهر عنوان الباطن) ك شوعالمده برقاعدهٔ مطردهٔ دائمه‌اولدیغی نظردقته آلنیرایسه ، وعیدآجل وعاجلك ایکیسنی‌ده ادراك‌ایتمکه مستحق اولدقلری نمایان اولور. شوبیت عربی نقدر موافق حسبحالدر :

لقد اسمعت اذ نادیت حیاً ولكن لا حیاة لمن تنادی

خدیوك‌اوغلی وولیعهدی (عباس‌بك) تحصیلده بولندیغی‌ویانه‌ده «ترزیانوم» دنیلان مکتبدن بعض ایام تعطیلیه‌ده أبوینی زیارت ایتمك ایچون مصره گلمکده اولدیغندن بو چوجغك ایکی دفعه مصره گلوب گیتدیگی اثنـاده حسب‌المأموریه استقبال و تشییعنده بولنمشیدم . امر استقبالی اوقدر طنطنه‌لی ، اورتبه گورولتی وظیریلتیلی اولدیکه تعریف ایده‌مم! مجرد باباسنه خلوص ایده‌جکنز . اوغلنك‌ده شمدیدن گوزینه گیره‌جکنز دیه بایراقلرله مزین صندالر ایله دکزه دوکیلانلرك حد وحسابیی وار ایدی !.. هرطرفدن طوپلر آتیلیور ، هله (افندیمز چوق یشا) ویاخود (یعیش افندینا) صداسی عیوقه چیقیور ؛ او اثناده موزیقه‌لرك خدیولره مخصوص اولان مارشی هپ برآغزدن ترنم ایتملری و هله چوجغك مواصلتی گیجه‌سی یاپیلان شهرآیینلرك ، قوپاریلان قیـامتلرك درجه‌سی ، حقیقت حالی میزانه مقتدر اولان اصحـاب حمیتی قان آغلاتیور . چونکه بو آلقشـلر ؛ وحمیتسزلکك دلیلی اولمق اوزره اختیار ایدیلان بومناسبتسزلکلر عقلی باشنده وجانی ، قانی اوزرنده بولنان آوروپالیلرك خندهٔ استهزاسنی‌موجب اولیور وانلر نظرنده بتون مسلمینك شرف واعتبارینه طوقونیوردی .

بو ، نیچون بویله اولیور ؟ بوحاللر بزده نه‌دن ظهوره گلیور ؟ بورالرینك تدقیق وحساب فلسفیسنده اصحاب مطالعه ایستدکلری قدر حر وسربست اولمق اوزره تقریر دیرمکه : امم شرقیه رغبةً دکل‌رهبةً حکومت پرستدر. سوءدرکدن

رباب حكومتله متحد اولمزلر؛ قورقولرندن او مركز امر ونهيه خاضعدرلر. بوحال انلرجه برطبيعت ثانيه‌در؛ بونكده اسبابى اوزرندر.

شرقده‌رئيسلر، حاكملر قومك رقبهٔ ارواحنه‌مالكدرلر. قوهٔ اراديه‌انلركدر؛ محرك ومسكن انلردر، قومك خارجده وجودى يوقدر.

شوحالده بردمير اللى حاكم، برروحلى رئيس، برحكيم والى، اوقورى هيكله متصرف اولور ايسه اوسواد عظيمى بين‌الامم كرچكدن خوارق مهمه احداث ايده‌بيله‌جك درجه‌لره ايصال ايده‌بيلير. شرق ينه اوشرقدر، هروقت مطلع انوار معرفت وقدرت اولمغه حاضردر؛ اما هانيا او ار؟

شاياں دقت و مهمه

شوراجقده عقلمه برفقره كلدى: بيك اوچيوز درت تاريخنده آمريقادن برآمريقالى حسبةً لله خديو توفيق پاشا حضرتلرينه برمكتوب يازه‌رق ديوركه: «برقاچ سنه‌در انكليزلر مصرده اوتوريورلر. حالك‌حكمى‌ده مصرىعادتا بتون بتون قبولنه‌جكلر كبى كوستريور. مصرى بالذات كورمك شرفنه نائل اولمدم ايسه‌ده جغرافياده اوقومش ايدمكه مصر جسيم برقطعه‌در؛ برقومدن عبارت اولمق‌اوزره يدى ميليونده اهاليسى واردر. ينه‌غزته‌لرده‌كوريورمكه انكليزلرك مصرده‌كى موجودعسكرى ايكى اوچ بيك نفردن عبارت ايمش. بويدى‌ميليون اهالى شواوچ بيك نفره‌نصل أسير اوليور؟ اوراسنه بردرلوعقل ايرديره‌ميورم. به‌آدملر سز قادين‌ميسكز؟ قادينلر بيله ضعف خلقتلريله برابر بودرجه‌ده عجز ومسكنت صاحبى دكللردر. مملكتكزده براجنبى دولت سلمه‌السلام حاكم اولسونده سزاوذلته قتلانه‌رق‌سكوت‌ايدوب ممنون‌ومنشرح برحالده‌اوتوره‌سكز! بوحال مطاوعتكارى آنجق انسان رسمنده يابلمش اولان اغاجلره انسان‌البسه‌سى كيديريليرسه تصور اولنه‌بيلور؛ يوقسه بشقه بردرلو ممكن دكلدر.» (انتهى)

بومكتوبى يازان آدمك (هاى دلى آمريقالى هاى!) ديه‌خديوحضرتلرى طرفندن‌خندهٔ استخفافه اوغراديغنى بالمناسبه‌كندى‌كوزلرمله كورمش‌وقولاقلرمله ايشتمشيدم. آرتق اوته‌سنى تقدير ايتمك قارئينك تصورات ومطالعات مختلفه‌سنه معلق قالير.

تاثردن نشأت ... بعض مطالع ... اختتاميه

مقصدم مصرك وقوعات تاريخيه‌سنى يازمق دكلدر. يالكز تصوير ايديلان شو آيينه‌ده بزشرقليلرك‌اخلاقمزه‌طريان‌ايدن احوال تحبيه‌يى اخلاقمزه‌كوسترمكدر. ناقندى ياجماعت مسلمين! نه‌اولمشز ونصل سحرلره اوغرامشزده، نه‌لره كتمشز!!

برقوم اولمق اوزره جغرافيا خريطه‌سنده وآفريقا قطعه‌سنده اولدقجه بوياڭى برموقع طوتان جماعت مصريه، بوحال ايله‌مى اوبوياڭى محافظه ايده‌جك؟ حكومتك معامله‌سنى وطوتديغى خط حركتك نصل برنقطهٔ اضمحلاله واره‌جغنى ميزانه اقتدارى اولميان بوخلق سوريسيمى قبول اسارت ايتميه‌جك!

(لن تنالوا البر حتى تنفقوا مما تحبون) آيت كريمه‌سنه مغاير اوله‌رق «راحتم بوزلمسون؛ منفعت شخصيه‌مه خلل كلمسون» فكر دائميسيله محفظهٔ نور حميت اولان قلبنى ووجدانى قوقش برأت پارچه‌سى حالنه قويان بواخوان مسلمين مى سيادتلرينى وعلويتلرينى ضياعدن وقايه أيليه‌جك؟! أسارتى، وسيلهٔ حسن حمايت؛ ذلتى، واسطهٔ تجارت وراحت؛ جباتى، مستلزم حيات وعاقبت عد ايدن بو آدملرمى شرف وشان اسلاميتك وآنك ضمننده بسلنه‌جك اولان حريت وجدانك قدرينى بيله‌جك؟!...

كوراولسون اول كوزكه: رأيت اقبال ملتنك سرنكون اولديغنى كورورده سرشك تأثرينك قطرات متابعه‌سيله وطننك چارهٔ سلامتنى بولمقسزين اويقويه وارير! طاش اولسون اول يوركه: برات نجات قوميتنك اجانبك آياقلرى آلتنده ريزه ريزه ايدلديكنى ادراك ايدرده قومنك نعمت حريتنه مقابل ايكى كور آقچه قدر دكرى اولميان حطام دنيايه طمعاً قبول ذلت واسارت أيلر.. انسان دينك عزى، ملتك شرفى، وطننك مصونيتى، حريت شخصيه وقوميه‌سنك سلامتيله انساندر؛ يوقسه مجرد برناپارهٔ معيشت بولدقدن صكره محافظهٔ حياتى قيديله مقيد اولمغى وظيفه عد ايدنلر انسان دكل، غيرمتحسس برحيواندر! چونكه بهايمجه مقصود بالذات امر معيشتى تأمين اولندقدن صكره آرتق عنان اختيار واداره‌سى هركيمك يدنده اولور ايسه اولسون واول قائد هانكى مذهب وملتده بولنور ايسه بولنسون يديلوب كيتمكدر.

ايشته بولنيلان شوموقع هولناكدن خلاصمز، تعميم معارفله برابر اصلاح اخلاقه محتاجدر. يالكز معارفله تأمين موجوديت ممكن دكلدر. اخلاق، اخلاق، اخلاق! بونك تهذيبى چاره‌سنى بولور ايسه‌ك هردرلو سعادت وسلامت ينه بزمدر. برسعادت استقباليه مقدر ايسه، ظن ايدر ايسه‌م آكا وصولمز، هركس حالنه كوره فرائض دينيه‌نك اداسندن صكره جامعلرمزده، مسجدلرمزده، ويا تكيه ولونجه كبى يرلرمزده برلشه‌رك بوحال ايله يشايه‌ميه‌جغمزى وغايت سقط وچوروك برنقطه‌ده

بولندیغمزی وهر فردمزك وجهۀ توجهنك نره‌سی اولمق لازم كله‌جكنی ، بری بریمزه آكلاتملی، سلامت جمعیته متعلق خالصانه، مستقیمانه مذاكره‌لر ایتملی، واویانق واعظلر وطلیق خطیبلر بوللی وبین‌الجماعه قرداشلغی كرچكدن تحكیم یدركدن بر فكر ملی وبرقبلۀ سیاسی تعیین ایلیدر . والا فرنكلره قارشی رذیل وبلكه‌ده أسیر اوله‌رق آیاقلر آلتنده قاله‌جغمزه شبهه ایتمیه‌لم !

فسبحان‌الله! نه‌بیوك قضایه ونه‌رتبه مسخ باطنه اوغرامشزكه ایچنده بولندیغمز احوالك بر بلای مدهش اولدیغنك فرقنده بیله دكلز. بوقدر مخاطره‌لی برموقع سیاسی‌یه دوشمش اولمقلغمزك برسببی‌ده ایكی مسلمانك قلبنك بری برینه طوغری اولمامسیدر . بوداء عضالك دخی ازاله‌سی چاره‌سنه باقلیدر . الحاصل فكر جمعیت تأسس ایتمدكجه ، یعنی بزده بر قومز ، بر آدمز فكری عمومه یرلشمدكجه قولایلقله بوكابوس مخوفك آلتندن قالقیله‌ماز والسلام..

هرنه‌ایسه شوجمله‌نی‌ده خاتمه اوله‌رق عرض ایده‌یمكه : واقعا قوانین ظاهره وجاریه حكمنجه حكمداران فخام حضراتی هیچ براجراآتندن مسئول اوله‌مازلر ایسه‌ده، معدل میزان عالم اولان قانون حقیقینك بر بندی‌ده (الناس یجزون باعمالهم ان خیراً فخیر وان‌شراً فشر) جملۀ حكمیه‌سنی متضمن‌اولمسنه كوره هركیم اولور ایسه اولسون ، عالم خلقتده باقی اولدقجه قانون اساسیٔ تكوینك بودستوری حكمنه مقابل مدار عفو مسئولیت آرار ایسه، براز كوججه بولور اعتقادنده‌یز . ایشته مصرك منافع اسلامیه خلافنه اوله‌رق بوكونكی كونده بولندیغی حال اسفناكك سببیتك ومسئولیت معنویه‌سنك‌كلیتی محمد علی ایله اسماعیل پاشا یوكلنیر ایسه‌ده ، برمقداری‌ده اسماعیل پاشانك بدایت تولیتنده صدر اعظم اولان فؤاد پاشانك دلالت ویااغفالنه قاپیلانلرك درعهده ایلسی لازم كلیور . لكن رحمت الٰهیه‌نك غضبی سبق ایتمی حسبیله كرمندن دخی امید وار اولمامق ممكنسزدر. (تجاوزالله عن سیئاتنا) دیمكله اكتفا ممكن اولور ایسه ایده‌لم.. ومن‌الله‌التوفیق .

صواك

